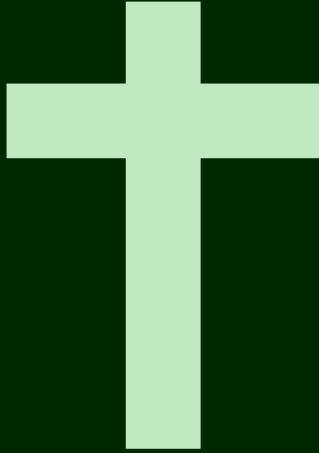

Bissa

Bisa: Wosoci Gaaastabaa Daa New Testament

Bissa
Bisa: Wosoci Goaasbabaa Daa New Testament

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bissa

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 26 Apr 2025 from source files dated 26 Apr 2025
b9a8abe9-82bd-5507-a45a-13023081ebc2

Contents

Matiyee	1
Marki	42
Likki	67
Zaan	110
Zibəəzanno Ci	139
Rom zanno	176
1 Korenti zanno	194
2 Korenti zanno	212
Galasii zanno	225
Efezi zanno	232
Filipii zanno	239
Koloosi zanno	244
1 Tesaloniki zanno	249
2 Tesaloniki zanno	253
1 Timote	256
2 Timote	262
Tiiti	266
Filemon	269
Ebree guoo	271
Zakki	286
1 Puyeer	291
2 Puyeer	297
1 Zaan	301
2 Zaan	306
3 Zaan	307
Ziidi	308
Hunkare Ci	310

Yeezuu Krista lemim nyunta ko **MATIYEE** a gorsira ba

Yeezuu Krista lemim nyunta ko Matiyee a gorsira ba bi

gasooɛ

Yeezuu Krista karindanyi Matiyee i ci naa do ba. Nyunta a muɲɲa o yaworsir, Yeezuu n a bir k'an zu a o. Marki kan Likki ki y'a birle η o Levii. Zɔɔfɔɔ do gɔaa m.

Ci bi ba Matiyee o zɔɔfɔɔ ko η y'a ba kristagooɔ woo to ma. K'a hunka η ni a o, gɔaaɓabaa gusire lerboreɔ woo ko yi Yeezuu Krista to ma, bi, a m cir ko Woso o k'a nyoo Israyel gooɔ woo ma biisi tee... bi. (Matiyee 4.17).

A y'a hunkam cB i bi no o a o, Yeezuu m boomborezaa ko Woso a ler bo bi. (Matiyee 1.21). A y'a hunkam so a o, Zi Woso Nyi n Yeezuu m, bi, a ba n ni kan woo ki domum haay amba a to Emanuwel bi n n'a hunkam bi m. (Matiyee 1.23). A y'a hunkam so a o, Yeezuu a karindanyino haay nyoo durnya gooɔ haay ma ko η ni lemim nyunta pa da. (Matiyee 28.20). Bala, Yeezuu i boɔ Woso cirboe m, ko gɔaa k'a ni sira kan o bi n gaso o.

Yeezuu yaaboo

(Likki 3.23-38)

¹ Yeezuu yaaboo woo ba n ni: Yeezuu i yure i o, cir *David Nyi m, Abraham do gɔaa m so.

² Abraham n Izakki yi,
Izakki n Zakooɓ yi,
Zakooɓ n Ziida kan a danno ki yi,

³ Ziida n Farees kan Zaaraa ki yi,
η da m Tamaa m,
Farees n Esrom yi,
Esrom n Aram yi,

⁴ Aram n Aminadaab yi,
Aminadaab n Naasoon yi,
Naasoon n Salmoon yi,

⁵ Salmoon n Boozi yi,
a da m Rahab m,
Boozi n Zobeed yi,
a da m Rutu m,

Zobeed n Yesee yi,
⁶ Yesee n cir David yi,
David n Salomoon yi,
a da nyunta Iirii lo,

⁷ Salomoon n Roboam yi,
Roboam n Abiya yi,
Abiya n Azaa yi,

⁸ Azaa n Zozafat yi,
Zozafat n Zooram yi,
Zooram n Oziyas yi,

⁹ Oziyas n Zowatan yi,
Zowatan n Akaazi yi,
Akaazi n Ezekiyas yi,

¹⁰ Ezekiyas n Manase yi,
Manase n Amoon yi,
Amoon n Zoziyas yi,

¹¹ Zoziyas n Zekoniyas kan a danno ki yi.

A n a ga ko o kan *Babilonni lombaa tare domum bi ki.

¹² Babilonni lombaa bi je o bi,
Zekoniyas Salatyeel yi,

Salatyeel n Zorobabel yi,

¹³ Zorobabel n Abiyud yi,
Abiyud n Eliyakim yi,

Eliyakim n Azóor yí,

¹⁴ Azóor n Sadók yí,

Sadók n Akim yí,

Akim n Eliyud yí,

¹⁵ Eliyud n Eleyazaar yí,

Eleyazaar n Matan yí,

Matan n Zakóob yí,

¹⁶ Zakóob n Maarii zim Zozef yí,

Maarii bí do ı Yeezuu yí n n'a birm Krista.

¹⁷ Yaabóo wóo haay lé a ze kó ra bueeresi-si. A n a sa Abraham ma an ta m David ra bueeresi, an a sa David ma an ta m Babilónnı lómbaa ma bueeresi, an a sa Babilónnı lómbaa ma an ta m Krista ra bueeresi.

Yeezuu yıre

(Likki 2.1-7)

¹⁸ Yeezuu yıre bí zaa ba n nı: A da Maarii bí, nyınta a ı Zozef jaan, bí, an léé ka kó Maarii n a ba Zozef ló bí, *Sent-Espri a ka Maarii n jıstı sa.

¹⁹ A jaan Zozef bí kó góaa mıńńa m bí, a n a ńıa k'a a da nyannı ı y. A n a hóon da k'a wó saa kó góstı b'a dó y.

²⁰ K'a n'a hóon dare ncınaasó bí, Zuuba Maléeka bór zi nunnare nó ı, an a hı m, a ı: «Zozef, David do góaa, ı bí nyi ba k'ı Maarii sa ı ba ı ló y, bala, Sent-Espri panńa y'a ka, an nı jıstı bí m,

²¹ a nyı yım yar, k'ı tó ka Yeezuu, bala, a m n'a do bí bumbóre a mimbónyaaró nó ı.»

²² Naa do woo... naa, ba ı kó meerbaa kó Woso a ba kan a lesınnısorazaa lé kı bí n kó yı.

²³ A ba n nı: nyumbóere k'a n yar dó bí jıstı sim,

an nyı yı yar, n y'a tó kare Emanówel,

a jı lé taa k'a hı, a ı: Woso ı kan wóo kı.

²⁴ Zozef k'a bí gu hınceem ma bí, a hó kó Zuuba maléeka b'a hı m bí ba: A Maarii gaa, an a ba a ló,

²⁵ bí, a n a dó ló y, an ta an aa dómum k'a nyıyar bí yı ı bí ku, an a tó ka Yeezuu.

2

Hódonno bór k'a bí dıga Yeezuu ma

¹ Yeezuu bí, yı a ı Betelehem ı Zıdee kó ı, cir Hıróodı dómum ı, bí hódonno a tó dójır ı, ńıı bór Zerizalem ı,

² ńıı laaka da: «Zıfóró cir k'a yı b'ı ka? Wóo monyaa yı dójır ı bí y'a ka, wóo n bór k'ı b'a da ı.»

³ Hıróodı k'a naa ma bí, a da bó ı kan Zerizalem zannó kı haay.

⁴ A n wosocemantıbenno jıtannó wóo so kó ma kan wosocıkarınsaambóo wóo kı, an laaka da ń han kó nıńńó kó Krista bí n nı yıń ı bí ma.

⁵ Bróo n a nyı bó ı, ń ı: Betelehem ı Zıdee kó ı, bala, hó kó wosolesınnısorazaa b'a hı bí n naa do.

⁶ B'ıbı Betelehem, Zıdee kó,

ıbı bée m poore Zıdee kóo gótóo wóo barla y.

Bala, cir bóre ıbı bıreyaa ı,

an ka İsrayel móo góoo wóo léé.

⁷ A m bí, Hıróodı n hódonno wóo bir seere, an laaka da ń han dómum kó monyaa bí bó ı bí ma.

⁸ A n ń nyóo Betelehem ı, an n'a hıre ń nı, a ı: «K'a ta a laaka da nyı bí mim ma mıńńa, k'a nyı bí yı, k'a a wusıgə a b'a hı móo m, kó m ta m aa da ı ı.»

⁹ Cir bí k'a naa hı bí, ń y'a hór, ta kó ń nawóm bí, monyaa kó ń léé ka ńń'a yı dójır b'ı tare ń léé, an ta an aa jum léé kó nyı bí n ta ı bí burə ı.

¹⁰ Monyaa bí kó ń y'a yı bí, ń heer yı nyınta góta.

¹¹ ń gasó ce b'ı, ńń'aa nyı bí yı kan a da Maarii kı, ńıı kukurə ze a taa, ńıı yaa da m, bí je ı, ńń'a módró wóo hór, ńıı gan wó ma: Sarma m kan tidəər nyısi kı, *mıır kı.

¹² Bí Woso a hı ń nı nunnare nó ı, a ı: ń b'a ya, ńıı bó Hıróodı zı y. Naa mınto bí, bróo zaa vanta sa ńıı doo a kó ı.

Eziptı kó tare

¹³ A hør kò η y'a σ bi, Zuuba maleeska a hunka Zozef m nunnare nò σ, an a hu m, a σ: «Wuti ι nyi bi gaa kan a da bi ki, ι ι si, ι ta Ezipti σ, nyunta b'σ k'an ta an aa dòmum kò mɔɔ n ni m yare m meer ba kan ubi ki bi ku, bala, Huroodi y'a kam nyi bi ma, k'a zε.»

¹⁴ Zozef n wuti, an nyi bi kan a da bi ki gaa gunuu σ, an a hør an ta Ezipti σ.

¹⁵ A goota b'σ an ta, an Huroodi gare ku, kò Woso meerbaa k'a ba kan a lesinnsorazaa le ki bi n kò yi.

Moo m Nyi bi bir, k'an bò Ezipti σ.

Betelehem nyuno poorero zinzere

¹⁶ Huroodi k'a b'a dɔ a σ, hodonno wɔɔ a yamba a m bi, a wuti nomaa gandaara m. A n gooo nyoo Betelehem σ kan koro vantoo k'a a so η σ rɔ wɔɔ ki σ, kò η n'aa nyuno poorero yaaro kò η doora huya gee η n a ku rɔ wɔɔ zinke. Amba hodonno wɔɔ a hu m, nyunta k'a σ, an laaka da k'a nyi bi yire domum dɔ bi ma.

¹⁷ Naa ma bi, ho kò wosolesinnsorazaa Zeremii a hu bi kò yi, a σ:

¹⁸ N zeedare ma Ramaa σ,
nyikøre kan heerzarle guta ki:

Rasel ni nyi kare a nyuno minto,
a le baa kò n n'a wɔ zinke a ni y, nyuno wɔɔ kò η gunga bi to ma.

Zozef bò Ezipti σ

¹⁹ Huroodi gare je σ bi, Zuuba maleeska a hunka Zozef m nunnare nò σ Ezipti σ.

²⁰ A n meer ba kan ki, a σ: «Wuti, ι nyi bi kan a da bi ki gaa ι ι wusigə, ι ta Israyel tara ra. Bala, gooo kò η n'a kam ma k'a nyi bi meeyaa bɔ σ rɔ wɔɔ gunga.»

²¹ Zozef n wuti, an nyi bi kan a da bi ki gaa, an ta Israyel σ.

²² Bi, Zozef k'a a ma, n σ, Arkelayus ni cirbəə m Zidee σ a zi Huroodi bunce σ bi, nyibəə a nyasò k'an ta b'σ bi ki, bi Woso meer ba kan ki nunnare nò σ, an ta Galilee kò σ.

²³ A n aa nyunta kò kò n n'a hum ma Nazareti σ b'σ, k'an bir yire ι σ ho kò wosolesinnsorazanno wɔɔ a hu bi n kò yi, η σ:

N y'a birm Nazareti guaa.

3

Zaan-Batiisi ι Woso lemim pa dam

(Marki 1.1-8; Likki 3.1-18; Zaan 1.19-28)

¹ Dòmumno wɔɔ duro σ bi, Zaan-Batiisi bər Zidee poo nò σ, an ni Woso lemim pa dam.

² A n n'a hire, a σ: «K'a a bɔ a taam, k'a sugur ye, bala, Woso cirbəə b'a zɔ.»

³ A mɔnɔ wosolesinnsorazaa Ezayii a hu ma, a σ:

Guaa leer ni bɔm poo nò σ:

k'a Zuuba zaa banka,
k'a zaa fɔrɔrɔ wɔɔ bumbanka
kò η ni yi turga.

⁴ Zaan bi, yoonde ka huu a a du a ma, an kombar sa an a so a σ, bisuno kan zoon ki n a hɔbre.

⁵ A m naa, Zerizalem, Zidee kò bi haay, kò k'a to m Zorden koro wɔɔ haay ni tam zi,

⁶ η n'a mimbonyaaro hire, Zaan ni batem kare η σ Zorden kò σ.

⁷ K'a farizeenrɔ kan sadiseenrɔ ki yi ηn'ι zem guta batem sire bunce σ bi, a a hu η ni, a σ: «Munno kosiro do, nka y'a hu awoo m, a σ, a a si Woso nomaa guta k'a ni zem bi lee?»

⁸ K'a zibəə k'a n'a hunkare a σ, awoo heerlorle yi bi ba.

⁹ B'a b'a hoon da a σ, awoo zi m Abraham ni y. Bala, moo y'a hire awoo m, Woso a da ma an jaaro noon duro wusigə an η ba Abraham nyuno.

¹⁰ Bi dutaa naa, n siga banka k'an gorɔ zinke ra η məsi ma, go niɔnɔ k'a bir nyi mɔnɔ dare y, n y'a zem la, n n a da se σ.»

Hi batem kan se batem ki

¹¹ «Moo ι batem kare awoo σ hi σ a heer k'awoo lor bi minto. Bi, an ni zem moo je σ bi panɔa le da moo ra, moo n m ga m, m a kosoro waa a ganno σ y, a batem kare awoo σ *Sent-Espri kan se ki nò σ.

¹² A y'a gor m a wɔ σ, a y'a toyaa waare an a hoyaa gor an a zar si σ, bi, a se k'a bir lihim bi nyam puur b'σ.»

Yeezuu batem si

(Marki 1.9-11; Likki 3.21-22)

¹³ A m bi, Yeezuu n a to Galilee σ, an bər Zorden σ Zaan zi, k'a bi batem si.

¹⁴ Bɪ, Zaan a gu an n'a hure, a ɔ: «Ibu y'i ga m, ɪ batem ka mɔɔ ɔ, b'ibu ɪ ya, ɪ ni zem mɔɔ zi!»

¹⁵ Yeezuu n a hi m, a ɔ: «A to k'an yi ncunaaso naa ma, bala, naa n'a kare, wɔɔ n ho haay k'an turga Woso ma bi ba.» Zaan n ye keere.

¹⁶ Yeezuu k'a batem bi si bi, a bo hi b'o. A m bi, brama n a go, an Woso Espri yi an ni zerle, am cirpore ho bi m an bi zer la.

¹⁷ Leer n a to mim ɔ an n'a hure, a ɔ: «Ba mɔɔ Nyi m na. Mɔɔ nɔa gɔta. A mɔɔ no yi paan....»

4

Sotaana a ginga Yeezuu ma

k'an mimbonyaa ba

(Marki 1.12-13; Likki 4.1-13)

¹ Bi je ɔ bi, Sent-Espri bi ta Yeezuu m poo no ɔ, ko Sotaana n a ginga ma.

² K'a a le kosi domum busi sinuu ɔ kan a gunuu ɔ ki bi, no b'a nyaso.

³ Sotaana n a zo ma, an a hi m, a ɔ: «Ko Woso Nyi n'ibu m, k'i ka ko jaaro noon duro n a ba hobire.»

⁴ Bi, Yeezuu a nyi bo no, a ɔ: «N y'a gorsira ba Wosoci ɔ, n ɔ:

Hobire bee goaa n'a bum bala k'a misirbaa ba y,

bi lemim haay k'a ni bom Woso le ɔ bi m.»

⁵ Sotaana n a gaa an ta m Zerizalem ɔ, an a der Wosocɛ bi mim ɔ.

⁶ A n a hi m, a ɔ: «Ko Woso Nyi n'ibu m k'i hir ɪ ɪ da tara ɔ, bala, n y'a gorsira ba, n ɔ: A lero kare a malekarɔ ɔ, ko η n'ibu busu a woro ɔ k'ibu b'i gem ze y.»

⁷ Yeezuu n a hi m, a ɔ: «N y'a gorsira ba so, n ɔ:

I bi da Zuuba ɪ Woso le ɔ y.»

⁸ Sotaana n a ya, an ta m ci guta mim ɔ, an durnya cirbæro koro hinka m kan η panja ki,

⁹ an a hi, a ɔ: «K'ibu kukurɛ ze mɔɔ taa, ɪ mɔɔ da ɔ, mɔɔ naa haay kare ibu ɔ.»

¹⁰ Yeezuu a nyi bo no, a ɔ: «I je bo mɔɔ jur ɔ, Sotaana! Bala, n y'a gorsira ba, n ɔ: Zuuba Woso y'a deem ibu ni yaa dam ni, ɪ da ɔ.»

¹¹ Bi je ɔ bi, Sotaana n a bo a je ɔ, leem bi malekarɔ n bor, ηni bi hobire ka ɔ.

Yeezuu ɪ tam Galilee ɔ

(Marki 1.14-15; Likki 4.14-15)

¹² Yeezuu k'a a ma, n ɔ, n Zaan du lonnoce ɔ bi, a a hor, an ta Galilee ɔ.

¹³ A n goota Nazareti ɔ y. A hor a ɔ, an aa nyinta Kapernawum ɔ. Ko m bi, an ni Galilee higota le ra Zabilon kan Neftalii ki koro wɔɔ barla.

¹⁴ Yi a ɔ ncunaaso ko wosolesinnsorazaa Ezayii meerbaarɔ noon duro n ko yi.

¹⁵ Zabilon tara, Neftalii tara, higota zaa, koro ko η ni Zorden ko gem la

kan dorɔ vantoo ko η ni Galilee ɔ ro wɔɔ ki.

¹⁶ Do k'a ni monsigɛ ɔ bi leegure gandaara yi,

gɔɔɔ ko η ni ze ko ɔ kan ze hinni ki ro wɔɔ,

leegure bor broo minto.

¹⁷ A n a sa naa ma bi, Yeezuu a sɪηɪda sa, an ni Woso lemim pa dare, an n'a hure, a ɔ: «K'a bo a taam k'a sugur ye: Woso cirbæ b'a zo.»

Leekare karindanyino

(Marki 1.16-20; Likki 5.1-11)

¹⁸ Yeezuu k'a ni Galilee higota le ra an ni tam bi, a gɔɔɔ yi huuya: Sumoon ko n n'a birm Peyer kan a danzaa Andir ki, ηn'i zanna zom higota b'o, bala, zobonno m.

¹⁹ A n a hi η ni, a ɔ: «K'a bor a zu mɔɔ ɔ, mɔɔ y'awoo bam gɔɔɔ kama zanno.»

²⁰ Leem bi, η y'a zannarɔ wɔɔ to, ηn'i zum Yeezuu ɔ.

²¹ K'a ta leɛ bi, a Zakki yi kan a danzaa Zaan ki, Zebedee nyino m ηn'i kooloo ɔ kan a zi Zebedee bi ki, ηn'a zannarɔ bankam. A n η bir.

²² N n a bo a zi b'o kan kooloo bi ki leem, ηn'i zure a je ɔ.

Yeezuu kan gɔɔɔ ciiro ki

²³ Yeezuu gaso Galilee ko b'o haay, an ni bumburm, an ni ho dundam gɔɔɔ m zuforo sokomacero wɔɔ ɔ, an ni Woso cirbæ lemim nyunta bi pa dam, an ni yaaba do haay waam kan kosi do haay ki zamaa bi bire ɔ.

²⁴ A tō bō lēē haay ō, an ta kan Siirii kō kī haay, a m naa, n nī zem gōōō kō ŋ nī cicir bam yaaba do haay kan kōsī do haay nō ō rō wōō kī m: Gōōō kō zinēro n ta ŋ nī, parparlōzannō, megarezannō kī an ŋ waa.

²⁵ Zamaa cir gota nī zure a jē ō, a tō ŋ y'a ō Galilee ō, Taraburo ō, Zerizalem kan Zidee kī, kan Zorden kō gēm la kī.

5

Yeezuu ɪ Woso lemim dɪndam

ci burə ō

(Likki 6.20-23)

¹ Yeezuu k'a zamaa bī yī bī, a der ci burə ō, an nyūnta. A karɪndanyūnō wōō n a zō ma.

² A n a sūŋŋida sa, an nī hō dundare ŋ nī, an n'a hūrē, a ō:

³ «Mimbirenyūntazannō m mūŋŋazerlezannō m:

Ŋ hō m Woso cirbēē bī m.

⁴ Mimbirenyūntazannō m gōōō bōgō-bōgōdōō wōō m:

Ŋ y'a hōjirle yūm durnya ō.

⁵ Mimbirenyūntazannō m nyikērezannō m:

Woso bra bare ŋ nī.

⁶ Mimbirenyūntazannō m gōōō kō turgabaa nō nī ŋ zem kan mīstī kī rō wōō m:

Hō yī ŋ kam.

⁷ Mimbirenyūntazannō m cicirzērezannō m:

Woso yī ŋ cicir zēre.

⁸ Mimbirenyūntazannō m heerhuzannō m:

Ŋ Woso yūrē.

⁹ Mimbirenyūntazannō m gōōō kō ŋ n'a kam kōmarē ma rō wōō m:

Woso yī ŋ bīrle a nyūnō.

¹⁰ Mimbirenyūntazannō m gōōō kō ŋ nī cicir bam turgabaa tō ma rō wōō m:

Ŋ hō m Woso cirbēē bī m.

¹¹ Mimbirenyūntazannō n'awōō m, kō n y'awōō sōnsō wōre, n nī cicir karē awōō ma, n nī ŋōaar do haay karē awōō ra mōō minto,

¹² k'a heer nyōō heernyōō gota m, bala, awōō ganwōre gota yūm arzana ō. A ba n y'a ō ncinaaō wosolēsinnīsorazannō kō ŋ lēē ka awōō m nō wōō m.»

Durnya ye, durnya lēegure

(Marki 9.50; Likki 14.34-35)

¹³ «Durnya ye n'awōō m. Bī, kō ye nyūntabaa bō, n y'a bam lō, k'a a ya, a nyūntabaa ka ō? A zībēē ba ō dō y, a lō n nawōm garga ra, gōōō nī tōntōm la.»

¹⁴ «Durnya lēegure n'awōō m, kō k'a nī zīgī burə ō bī b'a dam ma, an a nyaakōm da y.

¹⁵ Kō gōaa sē nya fitūrē ō a bīr a cuntam kasī taa y, a cūnta a tūr a ō hō burə ō an cē bī gu gōōō kō ŋ nī b'ō haay rō wōō daahan minto.

¹⁶ Bī, k'awōō lēegure n yō ncinaaō gōōō mūm ō, kō ŋ n'a lē bō awōō Zī k'a nī arzana ō b'ō, awōō zībēēro mūŋŋōō kō ŋ yī ŋ yī rō wōō minto.»

Yeezuu kan Moyiisi lē kī

¹⁷ «A b'a hōōn da a ō, bōr mōō ō kō m bī Moyiisi lē, gēē, wosolēsinnīsorazannō wōō n a hī rō wōō zar y. Mōō n bōr kō m bī ŋ zar y, bōr mōō ō kō ŋ nī kō yī.

¹⁸ Sira mōō n'a hūrē awōō m, an lēē ka kō tara kan brama kī n cem bī, Woso lē bī nyī deēm bī bī cenle y, a jī deēm bī cenim sō y, kō nawōōnō haay n bōkare an kō yī.

¹⁹ Naa minto bī, kō gōaa bīstī ka Woso lē bī poore deēm taan... ma an a dūnda gōōō m kō ŋ n'a ba maam sō, a zaa bī do bīr n nawōm gōōō wōō haay poore Woso cirbēē b'ō. Bī gōaa k'a zu lērō wōō ō, an a dūnda gōōō m ŋn'a ba maam sō bī, bī zaa nyūntam gota Woso cirbēē b'ō.

²⁰ Kō m sira hī awōō m. K'awōō turgabaa n cem wosōcīkarūnsaambōō wōō kan farīzēēnō wōō turgabaa kī han, awōō bī gasōm Woso cirbēē ō y.»

Heerbusu mim

²¹ «Awōō ma n n a hī wōō yaabōō m, n ō: <I bī gēr zē y>, kō gōaa a mim meeyaa bō ō, a a ga m, kō n n ta m dōdōkēnō taa.

²² Bī mōō y'a hūrē awōō m: Kō gōaa nōmaa ba kan a mim kī, a a ga m, kō n n ta a zaa m dōdōkēnō taa. Kō gōaa a hī a mim m, a ō: <Hōōnwarzaa>, a a ga m, kō n n ta a

zaa m dödökænno jütanno taa. Kó gúaa a hı́ a mim m, a ɔ: <hóózaa>, a ga a ɔ m k'an ta sehar ɔ.

²³ Naa minto bı́, k'ı́bı́ ta Wosoce ɔ k'ı́ yaa ganwore ka Woso ɔ, ı́ bókare ı́ tó da ı́ nɔ ɔ, ı́ ɔ, ı́ ı́ zar ı́ mim ma,

²⁴ k'ı́ ganwore bı́ tó Wosoce ɔ b'ɔ, ı́ ta ı́ yaa n'ı́ ze kó ra kan ı́ mim bı́ kı́, k'ı́ bókare ı́ ı́ wusigé ı́ bɔ́; ı́ b'ı́ ganwore bı́ ka Woso ɔ.

²⁵ K'ı́bı́ jum ı́ tare ı́ m dödökare bınce ɔ, k'ı́ tó ɔ, a kó ma zaa ra. K'a n yı́ ncınaa ɔ, a y'ı́ kam dödökər ɔ, dödökər bı́ n ı́ ka lónnódomazannó ɔ, n'n'ı́ du lónnoce ɔ.

²⁶ Sı́ra móo n'a hı́re ı́bı́ m: ı́bı́ bı́ bóm b'ɔ k'ı́bı́ n ı́ zım bı́ ka haay y, bı́ tanka deem taan... bı́ góotare y.»

Jaandare mim

²⁷ «Awóo ma, n ɔ: <ı́ bı́ jaan da y.>

²⁸ Bı́ móo y'a hı́re awóo m: Kó gúaa dı́ga ló ma a hóon n ta zi, a jaan da kan kı́ a heer ɔ.»

²⁹ «K'ı́ bı́sı́ múnı́yaa bı́ y'ı́ dam mimbónı́yaa bare ma, k'ı́ bó ɔ, ı́ zo laato ı́ ma. Bala, a jıra k'ı́ me wə́njə́ deem n a zaar ba, k'ı́ me bı́ haay bı́ ta sehar ɔ y.

³⁰ Bı́, k'ı́ bı́sı́ wó bı́ y'ı́ dam mimbónı́yaa bare ma, k'ı́ ze ra ı́ zo laato ı́ ma. A jıra k'ı́ me wə́njə́ deem n a zaar ba, k'ı́ me bı́ haay bı́ ta sehar ɔ y.»

La a ló ra mim

(Matiyee 19.9; Markı́ 10.11-12; Likki 16.18)

³¹ «N y'a ya, n n a hı́ ɔ, n ɔ: <Kó gúaa la a ló ra k'an wósaalomaci ka ɔ.>

³² Bı́ móo y'a hı́re awóo m: Kó gúaa la a ló ra, bı́ jaan bée a a da y, ló bı́ da an nawóm jaandare ma. Bı́, kó gúaa ló k'a gú a zım ma sa, jaan a da.»

Wersire mim

³³ «Awóo ma, n n a hı́ wóo yaabóo m, n ɔ: <ı́ bı́ ı́ lerbóre tó y, b'a ka kó hó k'ı́bı́ ler bó Zuuha m ı́ ı́ wer si bı́ n kó yı́.>

³⁴ Bı́ móo y'a hı́re awóo m, a b'a wer si fı́ga y: A b'a wer si brama tó nı́ y, bala, Woso cı́rbə́əduu m bı́.

³⁵ A b'a wer si tara tó nı́ y, bala, a gam cıntarahó m bı́, a b'a wer si Zerizalem tó nı́ y, bala, cı́r góta bı́ kó m bı́.

³⁶ ı́ b'ı́ wer si ı́ mim tó nı́ y, bala ı́bı́ b'ı́ dam ma ı́ ka minkə́ deem n a ba kunkum gee fu y.

³⁷ K'awóo ı́ meer bare, kó ı́n... m, k'a hı́, a ɔ: ı́n... m. Kó ayy... m, k'a hı́, a ɔ: ayy... m. Meerbaa k'a n'a nam ma bı́, a tó a ɔ a Bónı́yaaabarezaa* bı́ zi.»

Zı́mbókoma mim

(Likki 6.29-30)

³⁸ «Awóo ma, n n a hı́, n ɔ: <Múnı́yaa nı́ sompım múnı́yaa bınce ɔ, ɔ nı́ sompım ɔ bınce ɔ.>

³⁹ Bı́ móo y'a hı́re awóo m, kó gúaa a ba awóo m bónı́yaa, a b'a bónı́yaa ba m ɔ y. Bı́, kó gúaa a wó ta ı́ bı́sı́ paası́ re, k'ı́ ı́ jı́sa paası́ bı́ ka ɔ k'an a ta re.

⁴⁰ Kó gúaa ɔ, k'a dódo ka kan ı́ kı́, k'a ı́ huudaara yó ı́ m, k'ı́ tó k'an ı́ huukuurə́ sa ɔ.

⁴¹ Kó gúaa pańńa ba ı́ ma, k'a ı́ da tare ma ganjı́bóore tı́sı́ kan a kı́, k'ı́ ta ganjı́bóore tı́sı́ hı́ya kan kı́.

⁴² Kó gúaa hó ye ı́ han, k'ı́ ka ɔ. Kó gúaa ɔ, k'a zım sa ı́ zi, ı́ bı́ ı́ gu han y.»

Jınno ńsare

(Likki 6.27-28,32-36)

⁴³ «Awóo ma, n n a hı́, n ɔ: <K'ı́ ı́ gúaa ńsa, k'ı́ ɔ ı́ jum m.>

⁴⁴ Bı́ móo y'a hı́re awóo m: K'a a jınno ńsa, k'a yaa da Woso m gúoo kó ń n fı́r kare awóo ma ró wóo tó ma.

⁴⁵ Ncınaa ɔ bı́, awóo yım awóo Zı́ k'a nı́ arzana ɔ bı́ nyı́no paan...ró. Bala, a a ka woso nı́ gum gúoo bónı́yaaró wóo ra kan gúoo múnńńóo wóo kı́. A a ka ɔ, la nı́ bam gúoo múnńńóo ra kan gúoo bónı́yaaró wóo kı́.

⁴⁶ Bı́, k'awóo ı́ gúoo kó ń n'awóo ńsám nó wóo ńsare, a nyóodo ı́ ka? Bala, yawórsınno wóo y'a bare ncınaa ɔ.

⁴⁷ Bı́, k'awóo ı́ yaa dare a danyı́no m bala, bó awóo n'a bam, an nı́ yı́re a hó? Kı́fı́ro wóo bı́r a bare ncınaa ɔ sa r?

⁴⁸ K'a maam, k'a yı́ múnńa paan... amba awóo Zı́ k'a nı́ arzana ɔ n múnńa paan... bı́ m.»

* 5:37 5.37 Bónı́yaaabarezaa: a le taa k'a hı́ a ɔ: «Sotaana».

6

Ganwore kare

¹ «A b'a ka k'a a zibæero munjoo ba, ko gooo n digaa a ma y. K'awoo ñ ba ko ñ nu digaa a ma, awoo bi ganwore yim awoo Zi k'a nu arzana o bi zi y.

² K'ibu i ho kam cicirzaa o, i bi ho ba ko goaa haay n a do, ñ o, ibu i ho kam goaa o, amba zambozanno ko ñ n'a bam sokomacero o kan zaa birero o ki, ko gooo n a le bo a o ro woo nu y. Moo y'a hure awoo m, ñ y'a ganwore y.

³ B'ibu, k'i i gan wore, k'i jusa wo bi bi ho k'i busi wo n'a bam bi do y.

⁴ K'i ganwore bi nyaakom da i ka, i Zi k'a nu ho nyaakondare yim bi ganwore kare i o.»

Yaadare

(Likki 11.2-4)

⁵ «K'awoo i yaa dare, a bi y i am zambozanno ho bi nu y. Ko ñ le n taa ko gooo n a y i bi, jim ñ tir a o sokomacero woo o, kan zaaro zekorajuro ki o, ñn'i bur yaa dare. Moo y'a hure awoo m, sira m, ñ y'a ganwore y.

⁶ B'ibu, k'i le taa ki yaa da, gasu i ce o i le ta, i yaa da i Zi Woso k'a nu b'o bi m, b'ibu Zi k'a nu lee k'a nyaakom da bi yim bi, a y'ibu zibæe k'ibu nyaakom da bi ganwore kare i o.

⁷ K'awoo i yaa dare, a bi meer ba gota am kifuro ho bi nu y. A hoon ñn'a dare, ñ o, k'a meer ba gota, Woso y'a yaadare mam.

⁸ A b'a ba am ñ ho bi nu y. Bala, awoo Zi Woso bi lee ka an ho k'awoo le n taa bi do, awoo n bokare, an n'a yem han.»

⁹ «K'awoo k'a yaa da, k'a da ncinaa o:

Woo Zi k'a nu arzana o,

k'i to n leboore y,

¹⁰ k'i cirbæe n bor,

k'i hoonho n ba tara buræ o,

amba an nu bam arzana o bi m.

¹¹ Woo her hobure ka woo o.

¹² Woo koromaro sugur ka woo o,

amba woo n'o muno koromaro sugur kare ñ o bi m.

¹³ Do woo ma k'o bi ye o o do makra bonyaa no o y,

bi woo yo Bonyaabarezaa bi wo o.

[Bala, ibu y'i so cirbæe o kan panja ki, leboore ki doora k'a nyare ba o no o.]

¹⁴ «Ko sira nu, k'awoo gooo koromaro sugur ka ñ o, awoo Zi k'a nu arzana o bi sugur kare awoo o so.

¹⁵ Bi, k'awoo bur sugur kam gooo o, awoo Zi k'a nu arzana o bi b'awoo koromaro sugur kare awoo o so y.»

Lekusire

¹⁶ «K'awoo y'a le kusire, a bi tir a meer zunzar ko o, am zambozanno ho bi nu y. A meer ñ tir a zunzar ko o, ko gooo n a do, ñ o, a a le kosi. Sira moo n'a hure awoo m: ñ y'a ganwore y.

¹⁷ K'ibu y'i le kusire, k'i hi da i meer o, i tidæer ze i mim ma,

¹⁸ ko gooo b'a do, ñ o, i le i kosi y. Bi, k'i Zi k'a nu lee k'a nyaakom da o bi n a do a deem. B'a y'i ganwore kare i o.»

Arzaka k'a nu arzana o

(Likki 12.33-34)

¹⁹ «A b'a ka arzaka ma durnya buræ o naa o y. Bala, bæe kan muku ki y'a zarm, konno i cele yarm, ñn'a sare.

²⁰ Bi k'i ka arzana arzaka ma. Bala, muku kan bæe ki ba b'o k'a zar y, konno ba b'o k'a cele yar, k'a sa y.

²¹ Bala, lee k'i arzaka n ta o b'i heer n ta o so.»

(Likki 11.34-36)

²² «Mesim fitire m munyaa m. K'i munyaa munja ibu me bi haay i leegure o.

²³ Bi k'i munyaa bi munja y, ibu me bi haay nyintam monsigæ o. K'a i yire i o, leegure k'ibu n ta m bi monsigæ nu, monsigæ bi do yim gota bidæ.»

Woso gee busoo

(Likki 16.13)

²⁴ «Gōaa ba o an b'a dam ma, an zuuboo huiyoo zi ba y. A deem ŋoam, an so deem m, gee, an a ze ko ra kan deem ki, an kaanm deem m. Awoo b'a dam ma, a zu Woso o, k'a a ya, a zu busoo o y.»

(Likki 12.22-31)

²⁵ «Bi y'a ka, moo n'a hure awoo m: a b'a heer ko a mɔsɔrbaa bi hɔbure mim ma y. B'a b'a heer ko huu mim ma so y. Mɔsɔrbaa n le da hɔbure m na? Mesim bi n le da huu m na?»

²⁶ K'a diga benno ma: η bir ho duure y, bi η bir ho dare y, η bir ho zarm si o y, b'awoo Zi k'a ni arzana o bi yi η tɔrm! Awoo n le da η ni galleh hoka ra?

²⁷ Nka n'a dam ma, an a mɔsɔrbaa da ra poore tokke a hoon k'a n'a dam ma gota minto?

²⁸ Bo y'a ka, awoo n'a heer kom huu mim ma? K'a diga pooyaa hovuro ma, η yi mam, bi η bir zi bare, bi η bir huu bare y.

²⁹ Bi moo o ko m a hu awoo m, Salomoon munja, b'a kan a cirbæ bi ki, a n huu du a ma, am η deem ho bi ni y.

³⁰ Bi, ko Woso i huu dum pooyaa bur ma ncinaas, bi ta an a o her ko se n b'a bi booti m, a bi huu dure awoo ma an le da brɔo m na? Strakare poore zanno!

³¹ K'a maam, a b'a heer ko a bir a hure, a o: Bo woo n'a bure? Bo woo n'a mire? Bo woo n'a dure o ma?

³² Naa do haay kifuro woo n'a kare η ma kusi-kusi, b'awoo Zi k'a ni arzana o b'a do, a o, awoo le taa η ma.

³³ K'a lee ka a ka Woso cirbæ bi ma, kan a turgabaa ki. Maam bi, Woso ho k'a gota bi kare awoo o.

³⁴ Naa minto bi, a b'a heer ko booti mim ma y. Booti digare a munja mim ma. Domum biyæ y'a munja mim m.»

7

Ko dɔdɔyarle

(Likki 6.37-38,41-42)

¹ «A bi goaa dɔdɔ yar y, ko Woso b'a dɔdɔ yar y.

² K'awoo goaa dɔdɔ yar lonlo, awoo dɔdɔ yar n nawom maam so, hoganho k'awoo n ta m gooo minto bi, bi ni nyuntam hoganho awoo minto so.

³ A lo ubu ni bur k'a ni mim mum o bi yure, an bokare kuse n'ibu mum o, b'i bur a yure?

⁴ Ibu y'a bam lo, i hi i danyi m, i o, jum ko m bur bo i mum o, an bokare kuse n'ibu mum o!

⁵ Zambozaa, kuse bi bo i mum o cna, k'i do i lee yi munja, i bur bi bo i danyi bi mum o.

⁶ A bi ho munja ka jino o y, ko n bee m, η y'a bore, ηn'awoo bi. A bi ho wɔsi sa a ka kurkuuro o y, ko n bee m, η tontom la.

HoƳere Woso han

(Likki 11.9-13)

⁷ K'a ho ye, n y'a kare awoo o. K'awoo a ka ma, awoo y'a yum. K'awoo cele ze, n y'a gore awoo m.

⁸ Bala, ko goaa ho ye, a y'a yum. K'a a ka ma, a y'a yum. Ko goaa cele ze, n y'a gum ni.

⁹ Gōaa y'awoo bire o a nyi ni bur yem han, an jaa ka o ra?

¹⁰ Gee, k'a zo ye han, a mum kan o ra?

¹¹ Awoo k'an bonyaa ncinaas a bokare a hoo munjoo ka a nyino o do, awoo Zi k'a ni arzana o bi bee le da ra? A hoo munjoo kam gooo ko η n'a yem han ro woo o.

¹² Ncinaas bi, ho k'awoo le n taa haay ko gooo n a ba awoo m bi, k'a ba η ni so. Moyiisi lero woo haay kan wosolesinnisorazanno woo ciro woo ki a hu.

Zaa poore

(Likki 13.24)

¹³ K'a gaso cele foore bi m, bala, cele gota bi kan zaa zanta bi ki bi, ta η nawom nyaanle bunce o. Goo gota yi η sam.

¹⁴ Bi, cele foore bi kan zaa kosi bi ki bi, ta η nawom mɔsɔrbaa bunce o. Goo ko η ni η yum no woo bi gota y.

Go do n nawore a nyi ma

(Likki 6.43-44)

¹⁵ K'a dundo a zi kan ŋaarlesinnisorazanno woo ki, bur η tir a o awoo zi, am seero ho bi m, an bokare poojino kusuro m.

16 Nj zibæero awoo ni η dom ma. N bur togo nyi nom laa go ra y, n bur soon nyi nom laazankore ra y.

17 Go munja bi, nyi munja an n'a dam, go bonyaa bi, nyi bonyaa an n'a dam so.

18 Go munja b'a dam ma an nyi bonyaa da y, go bonyaa b'a dam ma, an nyi munja da so y.

19 Go haay k'a bur nyi munja dam bi, a ze n nawom la, n n'a dam se o.

20 Ncunaao bi η zibæero awoo ni η dom ma.

Karindanyino paan...o
(Likki 13.25-27)

21 Gaa haay k'a n'a hum moo ma: <Zuuba, Zuuba> bi beε ni gasom Woso cirbæo o y. Bi, gooo ko η ni moo Zi k'a ni arzana o bi hoonho bam no woo m.

22 Dodaare hinni o, gooo gota y'a hure: <Zuuba, Zuuba, ubu to minto, woo Woso le si o so ra. Ubu to ma woo la zinero ra. Woo hoserlo ba gota ubu to minto.>

23 Bi moo y'a hure η ni, moo o: <Moo n awoo do fuga y. K'a a hor moo jur o, mimbonyaabanno!>

Cε jur k'an munja
(Likki 6.47-49)

24 Ncunaao bi, gaa k'a ni moo meerbaa ko moo ba naa mam bi, an ni zi bam ni bi, bo a o ko o kan gaa k'a hoon n ta o, an a ce do ci bure o ki.

25 La n ba, hi n yar, hunher n hon kan panja ki, an a mom ce b'o, a n a da y. Bala, a jur bi da n y'a o ci bure o.

26 Bi gaa k'a ni moo meerbaa ko moo ba naa mam b'a bur zi bam ni bi, gaa bi do bo a o ko o kan gaa yarma k'a ce do nyntaa bure o ki.

27 La n ba, hi n yar, hunher n hon kan panja ki, an a mom ce b'o, ce bi n wurgø, a host n goota y.»

28 Yeezuu k'a ho dunda ncunaao an a nya bi, gooo cir gota ko η ni b'o ro woo ze kaedø a hoondare bi minto.

29 Bala, Yeezuu bur ho dundare am η wosocikarinsaamboo woo ho bi ni y. Woso panja an ni ho bi dundam ni.

8

Kusimø waare
(Marki 1.40-45; Likki 5.12-16)

1 Yeezuu k'a a to ci bi mim o bi, gooo cir gota zu a je o.

2 Kusimø n b'a zo ma, an kukurø ze a taa, an a hi m, a o: «Zuuba, k'i le taa, i i da ma, i moo waa, i dintim naa do go moo ma.»

3 Yeezuu n a wo hor, an a da ma, an a hi, a o: «Moo le taa, i waa. Ko dintim bi n go i ma.» Læem bi, a kusimøbaa bi nya ma.

4 A m bi, Yeezuu n a hi m, a o: «I b'a hi gosi ni y, bi ta i yaa n'i hunka wosocemannibør bi m, k'i ganwore ko Moyiisi le ka ko n n a ba bi ka, k'an nynta ubu waare bi kaseti gaa haay minto.»

Yeezuu kan Kapernawum

sørdaa zoro cir ki
(Likki 7.1-10)

5 Yeezuu k'a ni gasom Kapernawum o bi, sørdaarø cir bør zi, an a hi m, a o:

6 «Zuuba, moo zibøenyi ni wotam har o, a me n ga, an ni fir yim gota.»

7 Yeezuu n a hi m, a o: «Moo tam, m aa a waa.»

8 Bi sørdaarø cir b'a nyi bo o, a o: «Zuuba, moo n m ga m, k'ubu n gaso moo har o y, meerbaany i ba deem bala, moo zibøenyi bi y'a waam!

9 Læezanno y'a so moo munja o, moo ni m so sørdaarø o. Ko moo hi deem m, moo o: «Ta!», b'a ta. Ko moo hi a vanta m, moo o: «Bor!», b'a bør. Ko moo m ya, m a hi m zibøenyi m, moo o: «Naa ba!», b'a a ba.»

10 Yeezuu k'a naa ma bi, a diga gaa bi ma, an ze kaedø, an a hi gooo ko η ni zum ko o kan ki ro woo m, a o: «Sira moo n'a hure awoo m, moo n sarakare naa do loo yi Israyel gaa zi y.

11 A hi moo n nawore awoo m, gooo y'a tom gota dojur o kan meer ki ηni bi nynta kan Abraham ki Izakki ki, Zakoo b ki, ηni ho bi Woso cirbæo b'o.

12 Gooo ko n læe ka n η bo o Woso cirbæo bi minto ro woo, n broo nyoom garga ra monsigø o. Nyikore kan sosore ki nyntam b'o.»

¹³ Meerbaa naa do je o, Yeezuu a hi sordaarɔ cir bi m, a o: «Doo har o, k'an ba ɔbi m, amba ɔbi sira ka moɔ o bi m.» Wakati bi do o leem bi, zibænyɔ b'a waa.

Piyeeɗ dindɔ waare
(Marki 1.29-34; Likki 4.38-41)

¹⁴ Yeezuu k'a gaso Piyeeɗ har o bi, a Piyeeɗ dindɔ yi an ni wotam memare m.
¹⁵ A n a wo da a wo ma memare bi n bo a me o, an wuti an nyaso Yeezuu m.

Yaabazanno waare

¹⁶ Yirbæ k'a da bi, n boɔr guɔɔ m gota zinæro n ta η ni. Yeezuu meer ba bala an la zinæro wo ra, an yaabazanno wo waa haay.

¹⁷ Yi a o ncinaaɔ, ko ho ko wosolesinnisorazaa Ezayii a hi bi n ko yi. A a hi, a o: A i ho haay k'a ni fir kam woɔ mesim ma bi sa, an woɔ yaabarɔ go wo ma.

Guɔɔ ko η n'a ηoam k'a zu Yeezuu o
(Likki 9.57-62)

¹⁸ Yeezuu k'a guɔɔ cir gota yi, ηni bir a ma bi, a le ka a o, k'a ta higota bi gæm deem la.

¹⁹ Wosocikarinsaamba deem n a zo ma, an a hi m, a o: «Karinsaamba, moɔ zure ɔbi je o le haay k'ɔbi ni tan o b'o.»

²⁰ Yeezuu n a hi m, a o: «Seɛnoɔ i yaaro m, benno i celɔnɔnɔ m, bi Gooanyɔ bi ba bince m k'a a mim cunta o y.»

²¹ Karɔndanyɔ vanta n a hi m, a o: «Zuuba, zaa ka m o, ko m aa ni m zi gær bir, ko m a do m boɔr.»

²² Bi, Yeezuu a hi m, a o: «Zu moɔ o, k'i gæno to ko η n'a gæno bir.»
(Marki 4.35-41; Likki 8.22-25)

²³ Yeezuu gaso koɔloɔ o, a karɔndanyɔ n zu a je o.

²⁴ Leem bi, hɔnher gota wuti hi bi burɔ o, an a ηoa k'a ka ko hi m koɔloɔ bi mom. Yeezuu n boɔkare, an ni hinceem bam.

²⁵ Karɔndanyɔ woɔ n a zo ma, ηn'a gu, ηn'a hi m, η o: «Zuuba, woɔ yo! Ko m bæ m woɔ gungam!»

²⁶ A n a hi η ni, a o: «Bo m, awoɔ ni nyi bare, sirakare poore zanno!» A n wuti an jum, an hæni si hɔnher bi ma kan higota bi ki. Leem bi n ze su...

²⁷ N n ze keda, ηn'a hure, η o: «Bi goaa bi kara n naa, baa hɔnher kan hi ki n n'a le sire?»

Guɔɔ ko zinæro n ta η ni waare
(Marki 5.1-20; Likki 8.26-39)

²⁸ Yeezuu k'a lee ku higota bi tor deem o Gadara zanno ko o b'o bi, a m bi, guɔɔ huyoo ko zinæro n ta η ni n bo gænoyaaro o, ηni b'a ze o. Guɔɔ woɔ duro nyinta boɔnyaa gota. Naa minto bi, goɔi b'a dam ma, an cem leem bi do o y.

²⁹ N n a sunɔida ba, ηn'i zee dam, η o: «Bo ɔbi le n taa k'i ba woɔ ni Woso Nyi? Boɔ ɔbi o k'i bi fir ka woɔ ma, bi woɔ firyure domum bi n a ku cina ra?»

³⁰ A n boɔkare, kurkuuro cir gota i nyunta laato b'o, ηn'i ho bure.

³¹ Zinæro woɔ n'a yem Yeezuu han gota, η o: «K'i la woɔ ra, k'i woɔ nyoo kurkuuro woɔ me o.»

³² Yeezuu n a hi η ni, a o: «K'a ta!» N ni bo guɔɔ woɔ me o, ηni gaso kurkuuro woɔ me o. A m bi, kurkuuro cir gota bi n bra si, ηni zer, ηn'a zar higota b'o, ηni gunga.

³³ Kurkuuro dundonno woɔ n bra si, ηn'aa ho k'a ba bi hi konɔ o b'o, kan ho k'a ba guɔɔ ko zinæro n ta η ni ro woɔ n bi ki.

³⁴ A m bi, guɔɔ ko η ni konɔ o b'o haay ro woɔ n bo, ηn'i tam k'a yaa Yeezuu ze o. A yi ko η y'a o bi, η y'a ye han gota k'an bo a ko b'o.

9

Megarezaa waare
(Marki 2.1-12; Likki 5.17-26)

¹ Naa je o bi, Yeezuu gaso koɔloɔ o, an a wusigæ, an higota bi ze ra an ta a ko o.

² N n megarezaa busu wotarahɔ ra, n ni boɔr m Yeezuu zi. K'a guɔɔ ko η boɔr m no woɔ sirakare yi bi, a a hi megarezaa bi m, a o: «M nyunni, i to o, i i mimboɔnyaaɔ woɔ sugur yi.»

³ Wosocikarinsaamboɔ goɔsunno nyunta b'o, ηn'a hure a heer o, η o: «Gooa naa do i Woso sonso wore!»

4 Yeezuu k'a ho k'a ni η heer σ bi do bi, a a hi η ni, a σ: «Bo minto, awoo n'a hoon dare ncinaao?

5 Kara m zanta? Moo n b'a hum logo bi m, moko σ: I i mimbonyaaro sugur yi bi m ge, gee, i wuti i i wotarahi bi gor, i ta bi ni?

6 Bi keere bi, awoo y'a dare, a σ: Goaany b'i le m tara bure σ, k'a gooo mimbonyaaro sugur ka η σ.» A n a hi logo bi m, a σ: «Wuti, i i wotarahi bi gor i dool!»

7 Goaa bi n wuti an doo.

8 Gooo cir gota ko η naa yi bi, η da bo σ, ηn'a le bo Woso σ, k'a panja naa do ka gooo σ bi minto.

Matiyee har hobire
(Marki 2.13-17; Likki 5.27-32)

9 Yeezuu k'a ni tam bi, a a to, an goaa yi an ni nyuntam yaworsire bnce b'σ, a to m Matiyee, an a hi m, a σ: «Zu moko σ!» A n wuti an zu a je σ.

10 Ko Yeezuu ni nyuntam Matiyee har σ b'σ k'a ho bi bi, yaworsinno kan mimbonyaabonno ki nyunta b'σ gota kan ki, kan a karundanyuno woo ki.

11 Farizeenro woo ko η naa yi bi, η y'a hure a karundanyuno woo m, η σ: «A lo, awoo karunsamba bi ni hobire bum kan yaworsinno ki, mimbonyaabonno ki?»

12 Yeezuu k'a naa ma bi, a a hi, a σ: «Laafuzanno le baa looto ma y, yaabazanno le n taa looto ma.

13 K'a ta, a yaa a ka meerbaa naa do ji ma: <Cicirzere moko le n taa, manni bare bee y>. Moo n bor ko m bi gooo miiηoo bir y. Bor moko σ ko m bi mimbonyaabonno bir.»

Ho daa kan ho gusire ki

bir zum ko σ y
(Marki 2.18-22; Likki 5.33-39)

14 Zaan karundanyuno a zo Yeezuu ma, ηni laaka da han, η σ: «Bo minto m, woo kan farizeenro woo ki, woo n'σ le kosum, b'ubi hoo woo bur a kosure?»

15 Yeezuu n a nyi bo η no, a σ: «Ko goaa i losare cibsaa bare, lo bi zim bi ni gooo woo bireyaa σ, gooo woo y'a dam ma, ηni heerzale ba ra? Bi domum niηη σ, n zem bi lo bi zim bi go η ma, η y'a le kosum domum bi do σ.

16 Goaa ba σ, an ni peera daa kor sam, an n'a tam huu gusire re y. Bala, peera daa kor bi huu gusire bi gaam an a kaanso, an le da biisi ra.

17 Goaa ba σ, an ni diven daa sam k'a to hiboonro gusinno σ y. Ko m bee m, hiboonro woo hunhaanm, diven bi n a lo hiboonro woo n a zaar ba. Bi diven daa bi to n tir a σ hiboonro daaro σ, diven bi kan hiboonro woo ki b'a zaarbare y.»

Zuforo sokomace cir nyumboreere waare, kan lo k'a wo da Yeezuu huu ma ki
(Marki 5.21-43; Likki 8.40-56)

18 K'a ni meer bare ncinaao kan gooo woo ki bi, ziforo sokomace cir deem n a zo ma, an sonta a taa, an n'a hum ni, a σ: «Moo nyumboreere i ga, a n maasure ba cina y. Bi, bor i wo ka a mim la, k'an a mum bo σ.»

19 Yeezuu n wuti kan a karundanyuno ki, ηni zu a je σ.

20 Bi, lo n ta σ, ma n'a dam zi a doora bueerehu ya ho m naa, an a zo Yeezuu ma je σ, an a wo da Yeezuu huu le ma.

21 Bala, lo bi y'a hure a heer σ, a σ: «Ko moko m wo da a huu le ma tokke, moko yi m waam.»

22 Bi, Yeezuu a bo an diga a je σ, an lo bi yi an a hi m, a σ: «Moo nyunni, i heer ba kookoo, i sirakare y'i bomboo». Leem bi, lo b'a waa wakati bi do σ.

23 Yeezuu k'a lee ku ziforo sokomace cir bi har σ bi, k'a hirpenno woo yi kan goaa cir bi bogor bare ki bi, a a hi η ni, a σ:

24 «K'a bo, nyumboreere ni ga y. Hinceem a ba.» Gooo woo ni yaa wom ma.

25 Ko n bo gooo woo m bi, a gaso zi, an nyi bi sa a wo ma, a m bi, nyumboreere bi n wuti.

26 Mim naa do n ta le haay σ ko bi do σ.

Buroo huycow waare

27 Yeezuu k'a hor b'σ bi, buuroo huycow i b'a ze σ, ηni zu a je σ, ηn'i baa dam, ηn'a hure, η σ: «Woo cicir ze *David Nyi!»

28 Yeezuu k'a lee ku har σ bi, buuroo woo a zo ma, an η lar, a σ: «Awoo sira ka a σ, moko yi m dam ma, m naa ba ra?» N n a nyi bo σ, η σ: «In..., Zuuba.»

29 A m naa, Yeezuu n a wo da η munyaaro woo ma, an a hi, a σ: «Ho k'awoo sira ka k'a yi bi, k'a yi maam.»

³⁰ N̄ munyaarɔ wɔɔ n gɔ. Yeezuu n lɛ ka η ɔ pan̄ɲa m, a ɔ: «K'a dundo a zi! A b'a ka gɔaa n a do y!»

³¹ Bɪ gɔɔɔ wɔɔ kɔ η bɔ bɪ, η y'a sɪŋɲɪda sa lɛɛm, ηŋ'a mim dɪndam kɔ b'ɔ haay.

Yeezuu bəətir waa

³² Yeezuu k'a n'a hɔrm bɪ, n bɔr gɔaa m zinɛ n ta m, an a ba bəətir.

³³ Yeezuu k'a la zinɛ bɪ ra bɪ, bəətir b'a sɪŋɲɪda sa, an nɪ meer bam. Gɔɔɔ cir gɔta bɪ zɛ kədə. N̄ n'a hɪrɛ, η ɔ: «Hɔ naa do lɔɔ n ba cɪna Israyel kɔ naa ɔ y!»

³⁴ Bɪ farizɛɛnɔ wɔɔ y'a hɪrɛ, η ɔ: «Zinɛro jɪtaare bɪ nɪ pan̄ɲa kan̄ ɔ, an nɪ lam zinɛro wɔɔ ra.»

Yeezuu ɪ gɔɔɔ cir gɔta cicir zɛm

³⁵ Yeezuu ɪ burm kɔnɔɔ wɔɔ ɔ kan bɔlɛɛmarɔ kɔrɔ wɔɔ kɪ, an nɪ hɔ dundare η sokɔmacɛrɔ wɔɔ ɔ, an nɪ Woso cirbəə lemim nyɪnta pa dam sɔ, an nɪ yaaba do haay waam kan kɔsɪ do haay kɪ.

³⁶ K'a gɔɔɔ cir gɔta bɪ yɪ bɪ, η cicir a nyasɔ, bala, gɔɔɔ wɔɔ ɪ heerzarle nɔ ɔ kan kɔrɛ kɪ, amba hɔbɪstrɔ kɔ η ba dundor m bɪ m.

³⁷ A n a hɪ a karɪndanyɪnɔ wɔɔ m, a ɔ: «Mɔsa zibəə bɪ gɔta, bɪ zibəənyɪnɔ wɔɔ bɪ gɔta y.

³⁸ Naa minto bɪ, k'a yɛ Wutuzaa bɪ han k'an zibəənyɪnɔ nyɔɔ a mɔsa zibəə bɪ tɔ ma.»

10

Kristazibəəzannɔ buerehɪyɔɔ wɔɔ

(Markɪ 3.13-19; Likki 6.12-16)

¹ Yeezuu a karɪndanyɪnɔ buerehɪyɔɔ wɔɔ bir, an pan̄ɲa ka η ɔ, kɔ η n'a da zinɛro wɔɔ ma, kɔ η nɪ la η la, kɔ η nɪ yaaba do haay waa, kan kɔsɪ do haay kɪ.

² Kristazibəəzannɔ buerehɪyɔɔ wɔɔ tɔrɔ ba n nɪ: Lɛɛkare zaa bɪ tɔ m, Sumɔɔn, n n'a hum ma Pɪyɛɛr, kan a danzaa Andɪr kɪ, Zebedee nyɪnɔ Zakki kan a danzaa Zaan kɪ.

³ Filipi kan Bartelemii kɪ, Toma kan yawɔrsirezaa Matiyee kɪ, Alfee nyɪ Zakki kan Tade kɪ.

⁴ Sumɔɔn *Zelɔti, kan Zidas Iskariyoti kɪ, b'ɪ Yeezuu da jɪnnɔ wɔ ɔ bɪ.

(Markɪ 6.7-13; Likki 9.1-6)

⁵ Yeezuu buerehɪyɔɔ nɔɔn duro nyɔɔ, an lɛ ka η ɔ, a ɔ: «A bɪ kifɪrɔ zaa sa y, b'a bɪ gasɔ Samarii zannɔ kɔ ɔ y.

⁶ Bɪ k'a ta Israyel do zi, gɔɔɔ kɔ η bɔ kɔ ɔ kan hɔbɪstrɔ kɔ η nyaam nɔ wɔɔ kɪ zi.

⁷ K'awɔɔ ɪ tam k'a bir a pa dare, a ɔ: Woso cirbəə b'a zɔ.

⁸ K'a yaabazannɔ waa, k'a gəəno mum bɔ ɔ, k'a kusimɛro waa, a dintim gɔ η ma, k'a la zinɛro ra. A ka n y'a ɔ awɔɔ ɔ vam, k'a ka vam sɔ.

⁹ A bɪ sarma sa, b'a bɪ busoo sa sɔ y. A bɪ bɔɔlɔgɔ zar a mɔr ɔ sɔ y.

¹⁰ A bɪ hɪra sa zaa bɪ sare minto, b'a bɪ huu sa hɪya y. A bɪ kɔsɔ kan bara kɪ sa y, bala, zibəəzaa b'a ga m, an hɔbɪrɛ yɪ.

¹¹ K'awɔɔ gasɔ kɔ poore ɔ gɛɛ kɔ gɔta ɔ, k'a laaka da, kɔ gɔaa ta ɔ a lɛ n taa k'awɔɔ si a har ɔ, k'a gɔɔta b'ɔ k'an ta an awɔɔ hɔrle ku.

¹² K'awɔɔ ta k'a gasɔ har b'ɔ, k'a hɪ, a ɔ: «Laafɪ n bir kan awɔɔ kɪ.»

¹³ Kɔ har bɪ do a ga m, k'awɔɔ laafɪ n nyɪnta kan kɪ. Bɪ, k'a n a ga m, k'awɔɔ laafɪ n a wusigə awɔɔ zi.

¹⁴ Har bɪ do nɔ ɔ kɔ η n awɔɔ si, kɔ η n a tɔr ka awɔɔ meerbaa bɪ ma, ηŋ'a si sɔ, k'a ɪ bɔm har bɪ do ɔ, gɛɛ kɔ bɪ do ɔ, k'a taanyisi gɔ a gannɔ ma.

¹⁵ Sura mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m: dɔdɔkare hinnɪ ɔ, kɔ naa do fɪryɪrɛ yɪm gɔta an lɛ da Sodɔm kan Gomɔɔr kɪ kɔ ra.»

Fɪryɪrɛ k'a nɪ zɛm bɪ mim

(Markɪ 13.9-13; Likki 21.12-17)

¹⁶ «K'a tɔr ka mɲɲa, awɔɔ nyɔɔ mɔɔ nawɔm am seero hɔ bɪ m poojino bireyaa ɔ. Bɪ minto bɪ, k'a hɔɔn ka mɲɲa, am mɪnnɔ hɔ bɪ m. K'a yɪ gɔɔɔ kɔ η mim ba ɔ y, am cirpɔnnɔ hɔ bɪ m.

¹⁷ K'a dundo a zi kan gɔɔɔ kɪ, bala, η y'awɔɔ gɔrm, ηŋɪ ta awɔɔ m dɔdɔkənnɔ zi. N̄ y'awɔɔ zɛm madɪrɔ m a sokɔmacɛrɔ ɔ.

¹⁸ N̄ tare awɔɔ m kɔrɔ lɛɛzannɔ kan cinno kɪ taa mɔɔ tɔ ma. Naa nɪ nyɪntam kasetɪ η mɲɲɔɔ kan kifɪrɔ wɔɔ kɪ lɛɛ.

¹⁹ Kɔ η bɪ ta awɔɔ m brɔɔ lɛɛ, a b'a hɔɔn da k'awɔɔ meer bam lɔnlɔ, gɛɛ, bɔ awɔɔ n n'a hɪrɛ y. Hɔ k'awɔɔ n'a hum bɪ, n y'a kare awɔɔ ɔ dɔmm bɪ do ɔ.

²⁰ Bala, awɔɔ bɛɛ n nɪ meer bare a zim y, awɔɔ Zɪ Sent-Espri n nɪ meer k'awɔɔ n n'a bam bɪ dare awɔɔ le ɔ.

²¹ Danyɪnɔ kɔ kam zɛ ma. Zɪ y'a nyɪ kare, n n a zɛ. Nyɪnɔ wutire ɲnɪ jum kan a zɪrɔ kɪ, ɲnɪ ɲ ka, ɲnɪ ɲ zunzɛ.

²² Gɔaa haay sore awɔɔ m mɔɔ tɔ ma. Bɪ goaa k'a jum kɔɔkɔɔ an ta an furyɪrɛ bɪ nyare ku bɪ bombɔrɛ yɪm.

²³ Kɔ ɲ fir ka awɔɔ ma kɔ niɲɲɔ ɔ, k'a a si a ta kɔ vanta ɔ. Sura mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m, awɔɔ bɪ Israyel kɔnɔrɔ wɔɔ nyare Gɔaanyɪ bɪ m bɔkare, an bɔr y.

²⁴ Karɪndanyɪ bɪ n lɛ da a karunsaamba ra y, zibɔɔnyɪ bɪ n lɛ da a zuuba ra sɔ y.

²⁵ Karɪndanyɪ a ga m, an yɪ am a karunsaamba m. Zibɔɔnyɪ a ga m, an yɪ am a zuuba m. Kɔ n har bɪ zaa bɪ ba zinɔrɔ jɪtaare, awɔɔ hɔɔn ɔ naa, n b'a bam har bɪ nyɪnɔ wɔɔ m nɔɪnaaɔ ra?

(Likki 12.2-7)

²⁶ Nɔɪnaaɔ bɪ, a bɪ nyɪ ba gɔɔɔ nɪ y. Bala, hɔ ba ɔ, an a nyaakɔm da, n ba yɪrɛ y. Mim ba ɔ, an a nyaakɔm da, n b'a dɔrɛ y.

²⁷ Hɔ kɔ mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m monsigɔ ɔ bɪ, k'a hɪ garga ra, hɔ k'awɔɔ n'a mam sɔ awɔɔ y'a minto bɪ, k'a pa da kɔ gɔaa haay n a ma.

²⁸ A bɪ nyɪ ba gɔɔɔ kɔ ɲ nɪ mesim zem gɔr, bɪ ɲ b'a dam ma, ɲnɪ gɔaa nyɪ zɛ rɔ wɔɔ nɪ y. K'a nyɪ ba Woso m. Bɪ y'a da ma, an mesim kan nyɪ kɪ zaar ba sechar ɔ.

²⁹ N bɪr bɛnno hɛɛnm hɪyɪa wacɪr la? A n bɔkare deem taan... bɪr gam k'awɔɔ Zɪ bɛɛ zaa ka y.

³⁰ B'awɔɔ, ɲ y'awɔɔ minkɔ bɪ lɛ dɔ.

³¹ K'a maam, a bɪ nyɪ ba y. Awɔɔ gore ta ɔ, an lɛ da bɛnno haay ra.

(Likki 12.8-9)

³² Kɔ gɔaa a hɪ gɔɔɔ lɛɛ, a ɔ, a mɔɔ dɔ, mɔɔ y'a hɪrɛ m Zɪ k'a nɪ arzana ɔ bɪ m, mɔɔ ɔ, mɔɔ zaa dɔ sɔ.

³³ Bɪ, kɔ gɔaa bɪsɪ ka mɔɔ ma gɔɔɔ lɛɛ, mɔɔ bɪsɪ kare a zaa ma sɔ mɔɔ Zɪ k'a nɪ arzana ɔ bɪ lɛɛ.

Laafɪ bɛɛ bɔr y, yarbare m

(Likki 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ A b'a hɔɔn da, a ɔ, bɔr mɔɔ ɔ kɔ laafɪ n nyɪnta ɔ tara burɔ ɔ y. Mɔɔ n bɔr kɔ laafɪ n nyɪnta ɔ y. Bɔr mɔɔ ɔ zoobare m.

³⁵ Bɔr mɔɔ ɔ, kɔ m gɔaa gɔ a zɪ ma, kɔ m nyɪmbɔɛɛrɛ gɔ a da ma, kɔ m lɔ gɔ a nyar ma.

³⁶ Gɔaa har gɔɔɔ n nɪ yɪrɛ a jɪnno.

³⁷ Kɔ gɔaa a zɪ ɲɔa gɛɛ a da an lɛ da mɔɔ m, gɔaa bɪ do n a ga m, an yɪ mɔɔ gɔaa y. Kɔ gɔaa a nyɪyar gɛɛ a nyɪmbɔɛɛrɛ ɲɔa an lɛ da mɔɔ m, gɔaa bɪ do n a ga m, an yɪ mɔɔ gɔaa sɔ y.

³⁸ Kɔ gɔaa n a godarkora busu an zu mɔɔ ɔ, a n a ga m, an yɪ mɔɔ gɔaa y.

³⁹ Kɔ gɔaa lɛ taa k'a a meeyaa bɔmbɔ, a b'a meeyaa bɔmbɔrɛ yɪrɛ y. Bɪ gɔaa k'a ye zɛ ma mɔɔ tɔ ma bɪ bombɔrɛ yɪm.»

Ganwɔrɛ yɪrɛ

(Markɪ 9.41)

⁴⁰ «Kɔ gɔaa awɔɔ si, mɔɔ a m si. Mɔɔ si k'a ɔ bɪ, bɔzaa ɪ mɔɔ nyɔɔ b'a a si.

⁴¹ Kɔ gɔaa wosolesinnɪsorazaa si k'an wosolesinnɪsorazaa bɪ minto, a wosolesinnɪsorazaa ganwɔrɛ yɪm. Kɔ gɔaa gɔaa tɪrga si a tɪrgabaa tɔ ma, a gɔaa tɪrga ganwɔrɛ yɪm.

⁴² Sira mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m, kɔ gɔaa hɪ ka hɪnnɪ ɔ tɔkke nyɪnɔ poorero nɔɔn duro deem ɔ, kɔ mɔɔ karɪndanyɪ m bɪ tɔ ma, gɔaa bɪ do bɪ kɔrɔm ganwɔrɛ ma y.»

11

Zaan-Batiisi gɔɔɔ nyɔɔ Yeezuu zɪ

(Likki 7.18-35)

¹ Yeezuu k'a hɔ dɪnda a karɪndanyɪnɔ bueerehɪyɔɔ wɔɔ m an a nya bɪ, a a hor lɛɛ bɪ do ɔ k'a yaa Woso lemim pa da, k'a hɔ dɪnda sɔ kɔrɔ kɔ ɲ nɪ b'ɔ rɔ wɔɔ ɔ.

² Zaan k'a nɪ lɔnnɔɛ ɔ b'a to an Krista zibɔɔrɔ wɔɔ mim ma, an a karɪndanyɪnɔ gosɪnnɔ nyɔɔ,

³ kɔ ɲ n aa laaka da han, ɲ ɔ: «[bɪ ɲn'ɪ dɔrɛ ɪ zɛrɛ ma bɪ gɛɛ, gɔaa vanta nɪ?»

⁴ Yeezuu n a nyɪ bɔ ɲ nɔ, a ɔ: «K'a ta a yaa hɔ k'awɔɔ n'a mam, an n'a yɪm naa dɪnda Zaan m:

⁵ Bōōrō mīm ɪ lēe yum, lōgōrō ɪ tam, kusimoo y'a waam, dintim nɪ gōrē ɲ ma, tikkiro ɪ meerbaa mam, gəəno y'a mīm bōɲ ɔ, lemim nyɪnta ɪ hum ɲoazannō m.

⁶ Mimbirenyɪntazaa m gōaa k'a n a sɪrakare to mōō minto bɪ m.»

⁷ Zaan karɪndanyɪno wōō kō ɲ y'a hōr bɪ, Yeezuu a sɪɲɲɪda ba, an n'a hum zamaa bɪ m, a ɔ: «Nka awōō ta a yaa dɪga a poohōōn ɔ? Hɪnher awōō yɪ, an nɪ niigō gō yōɲɲōm gē?

⁸ Bō awōō ta a yaa dɪga a paan...? Gōaa m, an huu wɪsɪ da a ra gē? Gōōō kō ɲ nɪ huu wɪsɪrō dare a ra rō wōō ɪ cinno harlō ɔ.

⁹ Nka awōō ta a yaa dɪga a? Wosolesinnɪsorazaa m gē? ɪn..., mōō y'a hɪ awōō m, a lē da wosolesinnɪsorazaa ra.

¹⁰ Zaan mīm n y'a gōrsɪra ba Wosoci nō ɔ, n ɔ: «Mōō nɪ m zibēēzaa nyōōrē ɪbɪ lēe, k'an ɪbɪ zaa banka.»

¹¹ Sura mōō n'a hūrē awōō m, lannō nyɪno barla gōaa ba ɔ an lē da Zaan-Batiisi ra y. A n bōkare gōaa k'an poore Woso cirbēē nō ɔ bɪ lē da m.

¹² A n a sɪɲɲɪda sa Zaan-Batiisi Woso lemim padare dōmunnō ɔ, an lēe ku dɪtaa naa ma bɪ, arzana bɪ gasō n nawōɲ ɔ paɲɲa m, tōntōrēzannō n'a sōɲ ɔ.

¹³ Wosolesinnɪsorazannō wōō haay kan Moyiisi lērō wōō kɪ Woso cirbēē bɪ mīm dunda, an ta an Zaan dōmum ku.

¹⁴ K'a dō mɲɲa a ɔ, *Elii niɲɲō kō n ɔ a zēm bɪ m Zaan m.

¹⁵ Gōaa k'a nɪ tōr m k'an a ma!

¹⁶ Kō m her gōōō nōōn makra ba kan bō kɪ? Bō ɲ y'a ɔ kō ɔ kan nyɪno kō ɲ yaa nyɪnta daastyaa ɔ, ɲn'a to, ɲn'ɪ kō bimbirm, ɲ ɔ:

¹⁷ Wōō hir hē awōō m,

b'awōō n sar ba y!

Wōō zelaa lō awōō m,

b'awōō n nyi ka y!

¹⁸ Bala, Zaan k'a bōr bɪ, a bɪr hō bɪrē y, a bɪr dɪvən mīm sō y. N n a hūrē, n ɔ: zinē n ta m.

¹⁹ Gōaanyɪ bɪ bōr, an nɪ hō bɪm, an nɪ hō mīm, n n'a hum ma, n ɔ: Naa dō naa, nōzaa m, bɪ, bēemir m sō. Yawōrsinno kan mimbōnyaabēnno kɪ hannɪy m. Bɪ, gōōō kō ɲ nɪ yem Woso Mindōrē bɪ ma rō wōō a dō ɲ ɔ, Woso Mindōrē bɪ tɪrga.»

(Likki 10.13-15)

²⁰ A m naa, Yeezuu n a sɪɲɲɪda sa, an nɪ nyaa bam kan kōrō k'a hoserlo ba ɔ gōta bɪ ɲ n a bō a taam nō wōō kɪ.

²¹ «Korazen, ɪbɪ kōsɪ yum! Betsayɪdaa, ɪbɪ kōsɪ yum sō! Bala, hoserlo kō ɲ ba awōō bireyaa ɔ rō wōō, kō ba ɲ y'a ɔ Tiir kō ɔ kan Sidōn kō kɪ, k'an naa brōō huu yiiri gōr ɲnɪ ɲ ka a ra ɲnɪ suu lō a ra, k'a hɪnka a ɔ, a lē taa k'a a bō a taam.

²² Bɪ y'a ka, mōō n'a hūrē awōō m: dōdōkare hinnɪ ɔ, awōō fɪryɪrē nyɪntam kōsɪ, an lē da Tiir kan Sidōn kɪ m.

²³ B'ɪbɪ, Kapernawum, ɪbɪ y'ɪ busurē ɪ lēe ku brama ra?

ɪbɪ zerm ɪ gasō gəənokō ɔ!

Bala, kō hoserlo kō ɲ ba ɪbɪ zi rō wōō, kō ba ɲ y'a ɔ Sodōm kō ɔ, k'an naa a gōōta an ta ɔ her dōmum ɔ.

²⁴ Naa y'a ka, mōō n'a hūrē awōō m: dōdōkare dōmum ɔ, ɪbɪ fɪryɪrē yum kōsɪ an lē da Sodōm hō ra.»

*Zɪ kan Nyɪ kɪ
(Likki 10.21-22)*

²⁵ Dōmum bɪ dō ɔ bɪ, Yeezuu meer ba, a ɔ: «Zɪ k'a a sō tara ɔ kan brama kɪ, mōō ɪ yaa dare ɪbɪ m barka, k'ɪbɪ hōō nōōn duro nyaakōm da gōōō hōōnzannō m kan hōdonno kɪ m, ɪ bōkare, ɪ ɲ hɪnka nyɪno pooroero m bɪ minto.

²⁶ ɪn..., Zɪ, ɪbɪ y'a ɲōa ɪ ba nōnaas.

²⁷ Mōō Zɪ hō haay ka mōō ɔ. Zɪ bɪ y'a deem ɪ Nyɪ bɪ dō. Nyɪ bɪ y'a deem ɪ Zɪ bɪ dō kan gōōō k'a lē n taa k'a hɪnka ɲ nɪ rō wōō kɪ bala.

²⁸ K'a bōr mōō zi, awōō haay k'awōō mōr gorezaa busu an n'a kōm nō wōō, mōō hoonsire kare awōō ɔ.

²⁹ K'a zu mōō ɔ, k'a mōō hōdɪndare si, bala, mōō bōgō-bōgō, mɲɲɲazerlēzaa m mōō m. Bɪ, awōō nyiro wōō hoonsire yum.

³⁰ Bala, zuuba k'an kōsɪ bēe m mōō nɪ y. Mōr kō mōō n'a kare awōō ɔ bɪ gore ba ɔ sō y.»

12

Sabaa hinni bisiikare

(Marki 2.23-28; Likki 6.1-5)

¹ Dòmunnò wòò duro ò, sabaa hinni ò, Yeezuu bò hòsíràrò ò, nò n a karúndanyúno wòò nyasò, ñn'a sùnyida ba, ñn'i hoyaa yunyarm ñn'a tinnjòre, ñn'a som.

² Farizeenrò wòò kò ñ naa yi bi, ñ y'a hi Yeezuu m, ñ ò: «Duga i karúndanyúno wòò ma, hò k'a n a ga bare m *sabaa hinni ò bi ñn'a bam.»

³ Yeezuu n a hi ñ ni, a ò: «Mim k'a pakra ba David m kan a gúòò kí bi dómum ò, hò ninñò k'a a ba, nò k'a a nyasò bi,

⁴ gasò k'a ò Woso zéjti bínce ò, an manni bur bi gor an a bi, kan a gúòò wòò kí, bi lé ba ò kò ñ n'a bi kò wosocemanniòbènnò wòò bée m bala bi, awòò n a karúnda ba ra?

⁵ Gée, awòò n a karúnda ba Moyiisi lero ci b'ò, n ò: Woso zéjti bínce ò b'ò bi, wosocemanniòbènnò wòò bir zum sabaa hinni b'ò y, bi koròma bée ni y.

⁶ Bi, mòò y'a hire awòò m, Góaa i naa ò, an lé da Wosoce bi ra.

⁷ N ò: cicirzere mòò lé n taa, manniòbare bée y, k'awòò meerbaa naa do ji ma, awòò bi gúòò nòon duro dùdò yarle y, bala, ñ n koròma y.

⁸ Bala, Góaanyi bi m sabaa hinni bi minzaa.»

Wógərzaa

(Marki 3.1-6; Likki 6.6-11)

⁹ Cem kò Yeezuu ò b'ò bi, ta a ò, an aa gasò ñ sokomace ò.

¹⁰ Lée bi do ò bi, góaa n ni b'ò, a wò deem n ga. Ñ n laaka da Yeezuu han, ñ ò: «A a ga m, kò n ni góaa waa *sabaa hinni ò ra?» A hi ñ y'a ò ncúnaaò, k'a Yeezuu ku, a mim ka ra.

¹¹ Bi, Yeezuu a hi ñ ni, a ò: «Nka n'awòò bire ò, a ser deem bala n n'a dam yaa ò sabaa hinni ò, b'a bi tare an aa a bò yaa b'ò?

¹² Góaa n lé da ser m denter la? K'a maam, a a ga m, kò n ni zi muñña ba góaa m sabaa hinni ò.»

¹³ A m bi, an a hi wógərzaa bi m, a ò: «I wò bi hór!» Góaa bi n a hór, a wò bi n a banka muñña am deem bi hò bi m.

¹⁴ Farizeenrò wòò kò ñ bò sokomace b'ò bi, ñ y'a dúnda k'a ka zaa ma k'a Yeezuu ku a zé.

Zibəənyí kò Woso a bò ò

¹⁵ Yeezuu k'a naa ma bi, a a hór lée bi do ò, góaa cir gòta n zu a je ò, an yaabazanno wòò waa haay.

¹⁶ A n n'a hire ñ ni muñña, a ò: A b'a ka gòsì n a do y.

¹⁷ Kò hò kò wosolesinnìsòrazaa Ezayii a hi bi n kò yi. A a hi, a ò:

¹⁸ Mòò Zibəənyí kò mòò bò ò bi ba n ni.

Góaa kò mòò n'a ñuam kan m heer kí haay bi,

mòò yi m Èspri bi kan ò.

A mòò lero hi m do gòta m.

¹⁹ A b'a kam nyaa ma y.

A bi zee dare y.

Gòsì b'a leer mam zaarò bire ò y.

²⁰ A bi niigò gò panñawarzaa dare y.

A bi fiture k'a se panñja ba ò bi lihire y.

A ba a nawòre ncúnaaò, an ta an panñja ka turgabaa ò.

²¹ Do haay sira kan ò.

Yeezuu kan Belzebul kí

(Marki 3.22-30; Likki 11.14-23)

²² Bi je ò bi, n bór góaa m Yeezuu zi, zinò n ta m, an a ba bòò, bəətirbaa n ta m sò. Yeezuu n a waa, a n ni meerbare, a mum n ni lée yim sò.

²³ Góaa cir bi zé kədə, ñn'a hire, ñ ò: «*David Nyi bée m na?»

²⁴ Bi farizeenrò wòò kò ñ naa ma bi, ñ y'a hire, ñ ò: «Naa do k'an naa, la a nawóm zinəro ra, zinəro jitaare Belzebul panñja m bala.»

²⁵ Yeezuu k'a hò kò ñ n'a hòon dam ma bi do bi, a a hi ñ ni, a ò: «Kò k'a gúòò bir kò mam bi y'a dare. Kòno gée, har kò kómare ba ò bi y'a dam sò.

²⁶ Kò Sutaana bór an ni lam Sutaana ra, gungòre m bi. A kò bi y'a dam ma, an jum donto ra?

²⁷ Bi kò Belzebul panñja y'a ka mòò ni lam zinəro ra, awòò karúndanyúno wòò la kò ñ nawòre ñ la sò bi, ñ panñja b'a to ka? Bi y'a ka ñ muññòò n n'awòò dùdò kare.

²⁸ Bɪ kɔ Woso *Sent-Espri paŋŋa y'a ka mɔɔ nɪ lam zinɛro ra, k'a maam k'a dɔ a ɔ, Woso cirbɛə bɪ lee ku awɔɔ zi.

²⁹ A n ta ɔ sɔ bɪ, gɔaa ba ɔ, an b'a dam ma, an gasɔ gɔaa paŋŋazaa har ɔ, k'a mɔrlɔ gur, k'a n ser ka, an a kɔsɪ, an bɔkare, an gasɔ, an mɔrlɔ wɔɔ gur y.

³⁰ Gɔaa k'a ba kan mɔɔ kɪ bɪ, mɔɔ jum m. Gɔaa k'a bɪr a dam mɔɔ han an a so kɔ ma bɪ, a hɪsɪga a nawom.»

³¹ «Naa y'a ka, mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m, Woso mimbɔnyaarɔ haay kan sonsɔrɔ haay kɪ sugur kam gɔɔɔ ɔ. Bɪ, gɔaa biyɛə k'a nɪ Sent-Espri sonsɔ wom bɪ, a b'a sugur yum fɪga y.

³² Kɔ gɔaa meer ba Gɔaanyɪ bɪ ma, a y'a sugur yum, bɪ k'a meer ba Sent-Espri ma, a b'a sugur yum tara burɛ ɔ naa ɔ, b'a b'a yum booti hinnɪ ɔ sɔ y.»

*Gɔ kan a nyɪ kɪ
(Likki 6.43-45)*

³³ «K'a dɔ a ɔ: gɔ muŋŋa bɪ, nyɪ muŋŋa a n'a dam. Gɔ bɔnyaa bɪ nɪ nyɪ bɔnyaa dam. N gɔ biyɛə dɔ a nyɪ ma.

³⁴ Mɪnnɔ kɔsɪrɔ, awɔɔ y'a bam lɔ k'a mim muŋŋa hɪ a kɔsɪrabaa bɪ nɔ ɔ? Bala, hɔ k'a gɔaa heer han b'a lɛ n'a hum.

³⁵ Gɔaa muŋŋa k'a n'a muŋŋabaa m bɪ, bɔ an nawom mim muŋŋa m a heer ɔ. Gɔaa bɔnyaa k'a n'a bɔnyaabaa m bɪ, bɔ an nawom mim bɔnyaa m a heer ɔ so.

³⁶ Bɪ, mɔɔ y'a hɪrɛ awɔɔ m, mɔɔ ɔ: Meerbaa k'a nyɔɔdɔ ba ɔ haay kɔ gɔaa n'a bam bɪ, Woso y'a larm ma.

³⁷ Bala, ɪbɪ meerbaa n n'ɪ bɔmbɔrɛ, ɪ meerbaa n n'ɪ dam mim ɔ sɔ.»

*Gɔɔɔ ɪ hoser yere
(Markɪ 8.11-12; Likki 11.29-32)*

³⁸ Naa kur bɪ, wosocikarɪnsaambɔɔ kan farizeerɔ kɪ a sɪŋŋɪda ba, ŋn'a hɪ Yeezuu m, ŋ ɔ: «Karɪnsaamba, wɔɔ lɛ taa k'ɪ hoser ba k'ɔ a yɪ.»

³⁹ A n a nyɪ bɔ ŋ nɔ, a ɔ: «Her naa gɔɔɔ wɔɔ, gɔɔɔ bɔnyaarɔ m, ŋ bɪr Woso lɛ sire y, ŋ y'a kam makra ma, bɪ kɔ makra bɪ nɪ, ŋ bɪ makra vanta yɪrɛ kɔ wosolesinnɪsɔrazaa Zonas makra bɪ bɛɛ y.

⁴⁰ Bala, Zonas k'a gɔɔta zɔ gɔta nɔ ɔ hi ɔ dɔmum kaakɔ bɪ, sinuu ɔ kan a gunuu ɔ kɪ bɪ, Gɔaanyɪ bɪ gɔɔtam maam sɔ tara noom ɔ dɔmum kaakɔ, sinuu ɔ kan a gunuu ɔ kɪ.

⁴¹ Dɔdɔkare hinnɪ ɔ, Niniivɪ gɔɔɔ wutire, ŋnɪ her gɔɔɔ nɔɔn da lɛ ɔ, ŋnɪ ŋ gumɛ war bɪ hunka ŋ nɪ. Bala, Niniivɪ gɔɔɔ wɔɔ a bɔ a taam ŋnɪ sugur yɛ Zonas Woso lemim padare ma. Bɪ naa ɔ bɪ, gɔaa ta ɔ an lɛ da Zonas ra.

⁴² Dɔdɔkare hinnɪ ɔ, lɔ cir k'a a to jɪsadɔpaasɪ ma an bɔr k'a b'a tɔr ka Salomɔɔn mindɔrɛ meerbaa ma bɪ, a zamaana naa dɔ gumɛ war bɪ hunkare ŋ nɪ. Bala, a to a ɔ kɔ laatorɛ ɔ, an bɔr k'a b'a tɔr ka ma, an bɔkare, gɔaa ɪ naa ɔ an lɛ da Salomɔɔn ra.»

*Zinɛ k'a a ya, an nɪ zem gɔaa zi
(Likki 11.24-26)*

⁴³ «Kɔ zinɛ bɔ gɔaa mɛ ɔ, a da an nawom lɛɛ gɛəro zi, k'a a ka hoonsire bɪnce ma, bɪ k'a bɪr a yɪrɛ,

⁴⁴ b'a hɪ a heer ɔ, a ɔ: «Mɔɔ yɪ m wusigərə m bɪnce gusire ɔ.» K'a yaa leeku bɪ, a yaa dɪga a gɔsɪ n a so cɛ b'ɔ, bɪ dintim ba b'ɔ sɔ y. Hɔ haay ɪ cɛ b'ɔ, a bɪncɛrɔ ɔ muŋŋa.

⁴⁵ K'a yɪ ncɪnaaɔ, b'a ta an aa zinɛrɔ vantɔɔ gaa saanhɪna, ŋ bɔnyaabaa n lɛ da a muŋŋa ra, ŋnɪ bɪ gasɔ, ŋn'a sɔ gɔaa bɪ dɔ ɔ. Gɔaa bɪ dɔ mim bɪ bɔnyaabaa lɛ dam biisi hɔ ra. Zamaana naa dɔ k'an bɔnyaa naa, a mim yɪrɛ ncɪnaaɔ sɔ.»

*Yeezuu danyɪnɔ mim
(Markɪ 3.31-35; Likki 8.19-21)*

⁴⁶ Yeezuu k'a nɪ meer bam kan gɔɔɔ cir bɪ kɪ bɪ, a da kan a danyɪnɔ kɪ bɔr, ŋnɪ jum garga ra, ŋn'a ŋɔam k'a meer ba kan kɪ. [

⁴⁷ Gɔaa n a hɪ Yeezuu m, a ɔ: «[da kan ɪ danyɪnɔ kɪ ɪ garga ra, ŋ lɛ n taa k'a meer ba kan ɪ kɪ.]»

⁴⁸ Yeezuu n a nyɪ bɔ gɔaa bɪ nɔ, a ɔ: «Nka m mɔɔ da? Nkɔɔ m mɔɔ danyɪnɔ?»

⁴⁹ A n bɔkare, an a wɔ nyɔɔ a karɪndanyɪnɔ wɔɔ ma, an a hɪ, a ɔ: «Mɔɔ da bɪ ba n nɪ, kan mɔɔ danyɪnɔ wɔɔ kɪ.

⁵⁰ Gɔaa niŋŋɛ k'a nɪ mɔɔ Zɪ k'a nɪ arzana ɔ bɪ hɔɔnhɔ bam bɪ, mɔɔ danyɪ m, mɔɔ danlɔ m, mɔɔ da m.»

13

Hoduure hɔbɔkɔrenoom dare

(Marki 4.1-9; Likki 8.4-8)

- 1 Hinni bi do o bi, Yeezuu bo har o, an aa nyunta higota bi le ra,
- 2 zamaa cir gɔta a so ko ma a jir o. A m bi, Yeezuu n ko, an aa nyunta kooloo o, zamaa bi haay n ni junum hi bi le ra.
- 3 A ho dinda ni gɔta hɔbɔkɔrenoom dare no o, an a hi, a o: «Gɔaa i bo, k'a ho duu.
- 4 A duu k'a nawom bi, gosunno n a lo zaa gor ma, benno n bor, nni b'a bi haay.
- 5 Gosunno n a lo jaaro bunce o, taa n nyunta b'u gɔta y. Hoyaa bi n bo leem, ko taa ba b'u gɔta bi minto.
- 6 Woso k'a der bi, a na hoka bi ma, an ga, k'a mæsi ba o bi to ma.
- 7 Gosunno n a zar laa gaa o, laa bi n haan, an ni zunze.
- 8 Gosunno n a lo lee munja o, nni haan, nni ma, nni nyi da. A yaa deem yaa ka zoro, deem busordi, deem bukorku.
- 9 Gɔaa k'a ni tor m bi, k'an a tor ka ma.»

Bo minto m, Yeezuu n tir meer ba hɔbɔkɔrenoom dare ni?

(Marki 4.10-12; Likki 8.9-10)

- 10 Karundanyuno woo a zo Yeezuu ma, nni'a hi m, ni o: «Bo m, ubi n tir meer ba kan ni ki hɔbɔkɔrenoom ni?»
- 11 A n a nyi bo o, a o: «Woso a ka k'awoo n Woso cirbæ bi minno ko ni y'a nyaakom da ro woo do, b'a n a ka nawonno o y.
- 12 Bala, gɔaa k'an ta ho m bi, n y'a yare n n a ka o, a ho n yi gɔta, bi gɔaa k'a ba m bi, baa ho k'an ta m bi, n bi yom ni.
- 13 Naa y'a ka moo ni meer bam kan ni ki hɔbɔkɔrenoom m. Bala, ni yi digam, bi ni bir lee yre y. Ni y'a tor kam, bi ni bir a mare, ni bir a ji mam so y.
- 14 Ko ho ko Ezayii a hi bi n ko yi ni minto. A o:

Awoo mim mam gɔta,
 b'awoo b'a ji mare y.
 Awoo digam munja,
 b'awoo bi lee yre y.
 15 Bala, do naa do heer a ta.
 Ni tor bir mim mare y,
 ni y'a munyaaro tunta,
 k'a bi lee yi, k'a bi mim ma y,
 k'a heer bi mim ji ma y,
 k'a bi sugur ye, a a bo a taam ko moo n a waa y!

- 16 B'awoo, awoo jura: awoo munyaaro i lee yim, awoo tooro i mim mam!
- 17 Sira moo n'a hie awoo m, wosolesinnisorazanno gɔta kan gɔoo turgoo gɔta ki a nna, k'a ho k'awoo n'a yim naa yi, bi ni n a yi y. K'a ho k'awoo n'a mam naa ma, bi ni n a ma y.»

Hoduure hɔbɔkɔrenoom bi ji hie

(Marki 4.13-20; Likki 8.11-15)

- 18 «K'a tor ka hoduure hɔbɔkɔrenoom bi ji ma.
- 19 Hoyaa k'a ni zaa lezi bi, gɔoo ko ni ni Woso cirbæ lemim bi mam, bi ni bir a ji mam no woo m. Bala, leem bi, Sutaana lemim ko ni y'a duu ni heer o bi si ni han.
- 20 Hoyaa k'a ni jaaro bunce o bi, gɔoo ko ni ni Woso lemim bi mare, nni'a sim leem kan heernyoo ki ro woo m broo m.
- 21 Bi, ni munjoo mæsi ba o y, hindeem gɔoo m. Ko heerzar gee furyre bor Woso lemim bi to ma, bi ni y'a do leem.
- 22 Hoyaa k'a ni laaro bireyaa o bi, gɔoo m, nni Woso lemim bi ma, durnya hoodama kan a arzaka letaama ki ni lemim bi ze, a bir nyi dare y.
- 23 Hoyaa k'a ni lee munja o bi, gɔoo ko ni ni Woso lemim bi ma, nni'a ji ma ro woo m: Ni ni nyi dam. A yaa deem i nyi dam zoro, deem busordi, deem bukorku.»
- 24 Yeezuu a ya, an hɔbɔkɔrenoom vanta da, a o: «Woso cirbæ bo ko o kan gɔaa k'a hodo munja duu a hosira o bi ki.
- 25 Gum k'a bi da gɔoo ni hinceem bam bi, gɔaa bi jum deem n bor, an bi sor duu hoyaa bi barla, an a hor.
- 26 Hoyaa bi k'a bi bo, an ma, an yaa ka bi, sor bi n bo so.
- 27 Hosiraza bi zibænyuno n b'a hi m, ni o: «Zuuba, hodo munja bæ ubi duu i hosira b'u ra? A a ba lo keere sor n bor, an ta o?»

²⁸ A n a nyi bo η nu, a u: <Jum deem i ho naa do ba>. A m naa, zibænyuno woo n a lar, η u: <Ibu le taa k'õ ta, u aa sor bi wonwor la?> A n a nyi bo u, a u:

²⁹ <Ayy... Bala, k'awoo k'a sor bi wonwor, awoo cenle a hoka bi wonwor so.

³⁰ K'a η to kò η ni ma kan kò ki, k'an ta, an aa hodare domum ku. Hodare domum u bi, moo y'a hum zibenno woo m, moo u: K'a lee ka a sor bi gor, a kosti, a da se u, k'a bokare a hoyaa bi gor a zar m si u.> »

(Marki 4.30-32; Likki 13.18-19)

³¹ Yeezuu a ya, an hobokorenoom vanta da η ni, a u: «Woso cirbæ bi bo kò u kan ho kò n n'a hum ma mutardi yaa, kò goaa n'a sam, an n'a duum a hosira u bi ki.

³² A m hodo haay ro woo poore. Bi, kò n y'a duu an bo, ma an nawom, an ni le dam hoyaa haay ra: a ba an nawom go guta, benno n b'a dam ma, ηni ce kinka a vøηηero ma.»

Nyonyoo hobokorenoom dare

(Likki 13.20-21)

³³ A a ya an hobokorenoom da η ni, a u: «Woso cirbæ bi bo kò re kan nyonyoo ki. Lõ n a sa, an a tonto kan nyisi ki mor guta le ma kaako. Nyisi bi n ta an der.»

Bo m, Yeezuu ni hobokorenoom dare

(Marki 4.33-34)

³⁴ Minno noon duro haay hi Yeezuu n nawore η ni hobokorenoom m. A bir hosti hum gooo cir bi m, k'a hi bæ a nawom hobokorenoom ni y.

³⁵ Kò ho kò wosolesinnisorazaa b'a hi bi n kò yi. A a hi, a u:

Moo yi m le gore,

m hobokorenoom da η ni,

m ho k'a nyaakom da durnya siηηida u tee... bi hi η ni.

Yeezuu i sor hobokorenoom bi

ji hire

³⁶ Yeezuu k'a zamaa cir bi to, an doo bi, a karundanyuno woo a zo ma, ηn'a hi m, η u: «Sor hobokorenoom bi ji dunda woo m.»

³⁷ A n a nyi bo η nu, a u: «Gõaa k'a ni ho muηηa do duum bi, Gõaanyi bi m.

³⁸ Hosira bi, durnya m. Hodo muηηa bi, Woso cirbæ nyuno woo m. Sor bi, Sõtaana nyuno m.

³⁹ Jum k'a sor bi duu bi, Sõtaana m. Hodare bi, durnya nyare m. Hodønno woo, maleekaro m.

⁴⁰ Amba kò η ni sor gorm ηn'a dam se u bi, yi a nawore ncnaaõ durnya nyare hinni u:

⁴¹ Gõaanyi bi y'a maleekaro nyooe, ηni ho haay k'a ni gooo gum Woso ma ro woo gor Woso cirbæ bi no u. N mimbonyaabønno woo gorm so, ηni bo η ni,

⁴² ηn'aa η zar sehar u. N nyi kam b'õ, ηn'a so so.

⁴³ Bi, gooo turgaro woo gure am wosogure ho bi m, η Zi bi cirbæ no u b'õ. Gõaa k'a ni tor m, k'a n'a tor ka ma.»

Arzaka k'a a nyaakom da

⁴⁴ «Woso cirbæ bi bo kò re kan arzaka guta kò n y'a nyaakom da hosira u bi ki, goaa n sor la: a n so ra, an a nyaakom da. K'a heer nyoo bi, an a hor, an aa ho haay k'an ta m no woo hee, an hosira bi do si m.»

⁴⁵ «Woso cirbæ b'a ya an bo kò re kan terbarezaa k'a n'a kam nyenyaaõ muηηoo ma ki.

⁴⁶ K'a nyenyaa wisi yi, a busoo ni yim guta bi, an ta, an aa ho haay k'an ta m no woo hee, an b'a si m.»

Zaηηa hobokorenoom

⁴⁷ «Woso cirbæ b'a ya, an bo kò re kan zaηηa kò η n'a zom hi u, an ni zo do haay gorle an ni bom ni bi ki.

⁴⁸ Kò zono a han bi n y'a gaa, n n bo m hi bi le ra. N n bokare, ηni nyunta, ηni zono muηηoo woo nyoko u, ηni η zar mor u, ηni zono bunyaaro woo lo.

⁴⁹ Yi a nawore ncnaaõ durnya nyare hinni u. Maleekaro zem bi gooo bunyaaro woo gu gooo turgaro woo ma,

⁵⁰ ηni η zar sehar u. N nyi kam b'õ, ηn'a so so.»

⁵¹ Yeezuu n a karundanyuno woo lar, a u: «Awoo naa haay woo... ma muηηa ra?» N u: «Iu...»

⁵² A n a hi η ni, a o: «Ncunaao bi, wosocikarinsaamba biyæ k'a n'a bam Woso cirbæ k'o bi karindanyi bi, bo a o k'o re kan harzaa k'a ni ho gusire kan ho daa ki bore a arzaka o bi ki.»

*Nazarsti gwo n sira ka Yeezoo o y
(Marki 6.1-6; Likki 4.16-24)*

⁵³ Yeezoo k'a hobokorenooono noon duro da an η nya bi, a a hor lee bi do o,
⁵⁴ an doo ko k'a tor o b'u. A n a sunhida sa, an ni ho dundam ko bi do sokumace b'u, zamaa bi n ze kedæ a hodindare bi to ma. N n'a hure, η o: «Awo a to mindore naa do m ka? A a ba lo, an ni hoserlo bare?»

⁵⁵ Gowurezaa bi nyi bæ n'awoo m na? Maarii nyi bæ n'awoo m na? Zakki, Zozef, Simoon, Ziidi, a danyino bæ m nawonno ra?

⁵⁶ Awo danloro ba woo bire o naa o ra? A a ba lo keere, an n'a dam naa do haay bare ma?»

⁵⁷ Naa do a ka, η n kaanm Yeezoo m. A m naa, Yeezoo n a hi η ni, a o: «Wosolesinnisorazaa i daore yim bince haay o, b'a bir a yim a ko o, a bir a yim a har o so y.»

⁵⁸ Yeezoo n hoser ba b'u guta y, η sirakarewar bi to ma.

14

*Zaan-Batiisi ze
(Marki 6.14-29; Likki 9.7-9)*

¹ Domum bi do o bi, cir Huroodi Yeezoo mim ma, bala a to bo lee haay o.
² A n n'a hure a zibæonyino m, a o: «Guaa naa do, Zaan-Batiisi m! K'a a mum bo o gæno bire o bi y'a ka, an panha yi, an ni hoserlo bare.»

³ Ko sira ni, Huroodi a ka, ηni Zaan nyaso, ηn'a sur, ηn'a du lonnoce o, a dam Filipi lo k'an ta m, a to m Hurodiyaadi bi minto.

⁴ Bala, Zaan a hi Huroodi m, a o: «A n a ga m k'ibu n a ba i lo y!»

⁵ Huroodi a nsa k'a Zaan ze gor, b'a i nyi bam gwo woo m. Bala, broo haay i digam Zaan ma, η o: Wosolesinnisorazaa m.

⁶ Bi, Huroodi yre domum cibsaa hinni o, Hurodiyaadi nyumbæere sar ba gwo ko n yi η bir cibsaa ma ro woo lee, an Huroodi no yi.

⁷ Huroodi n a wer si, a o: ho k'a le n taa haay bi, a y'a kan o.

⁸ Nyumbæere bi da bi n a nyonnyoota, a o: «A n Zaan-Batiisi mim ye laaga buræ o.» Nyumbæere bi n a ye maam so.

⁹ Cir bi heer n a zar, b'a b'a dam ma, an a gu y, k'a wer si hoburebinno woo bire o bi minto. A m bi, an le ka ko n n'a ka o.

¹⁰ A n guaa deem nyoo, an aa Zaan mim go ma lonnoce o b'u,

¹¹ an bor m laaga o, an b'a ka nyumbæere b'u, an a si, an aa a ka a da o.

¹² Zaan karindanyino woo n bor, ηni bi Zaan gor bi sa, ηn'aa bir, ηni bokare ηn'aa ho k'a a ba bi hi Yeezoo m.

*Yeezoo gwogyaaro tor tisi soor
(Marki 6.30-44; Likki 9.10-17; Zaan 6.1-14)*

¹³ Yeezoo k'a mim naa do ma bi, a a hor lee bi do o, an da koosoo o k'a ta toore ma a deem. Gwo cir ko η naa yi bi, η y'a hor a koro o a gam ma, k'a zu a je o.

¹⁴ Yeezoo k'a bo koosoo b'u bi, a guaa cir yi guta, gwo woo cicir n a nyaso, an a sunhida sa, an ni η yaabazanno waare.

¹⁵ Yirbæ k'a da bi, a karindanyino woo a zo ma, ηn'a hi m, η o: «Gum da, bi pooyaa m naa, gwo woo da zaa ra ko η ni ta koro woo o, ηn'aa hobire si, ηn'a bi!»

¹⁶ Bi, Yeezoo a nyi bo o, a o: «A n a ga m, ηn'a hor y. K'a hobire ka η o a zim.»

¹⁷ A m bi, ηn'a hi m, η o: «Bur soor kan zono ki huya woo n ta m naa o.»

¹⁸ Yeezoo n a hi η ni, a o: «K'a η ka m o naa o.»

¹⁹ A n le ka, ko gwo woo n nyinta bur bi ra, an bur soorlo woo si kan zo huya bi ki a wo o, an diga brama, an barka da Woso m. A n buuro woo zanze ra, an a ka a karindanyino woo o, ko η n'a ka zamaa b'u.

²⁰ Gwo woo haay a bi, an η ka. Karindanyino woo bur kan zo ki kuuro ko η goota ro woo gor kasu le ma buerehuya.

²¹ Gwo ko η ho bi bi ro woo, yaaro woo le a zo tisi soor ma. N n lanno kan nyino ki le sa y.

*Yeezoo i tam hi buræ o
(Marki 6.45-52; Zaan 6.15-21)*

²² Lɛɛm bi, Yeezuu a ka karındanyıno wɔɔ n da kooloo b'ɔ, kɔ η nı bra higota bi gəm deem la, k'a goota a zamaa bi da zaa ra.

²³ K'a zamaa bi da zaa ra an a nya bi, a a hor a deem, an ta ci ra, k'a yaa da. Yirbæ k'a da bi, a goota b'ɔ a deem.

²⁴ Kooloo bi n a gɔ hi bi le bi ma, an ta laato hi bi bire ɔ. Bala, hunher y'a nyam kooloo bi zi, hikuro wɔɔ n'a monum kooloo b'ɔ

²⁵ Do k'a bor an nı mem bi, a wuti an to hi bi ra, an nı tare η zi.

²⁶ Kɔ karındanyıno wɔɔ a yı an nı tam hi bi ra bi, nyibæ gaso η ɔ, ηn'a hure, η ɔ: «Toor m!» N nı zee dam.

²⁷ Lɛɛm bi, Yeezuu meer ba kan η ki, a ɔ: «K'a sira ka, mɔɔ m, a da bi bo ɔ y!»

²⁸ Pɛyɛɛ n a hi m, a ɔ: «Zuuba, k'ıbu m paan... k'ı le ka kɔ m bor ı zi hi bi buræ ɔ.»

²⁹ Yeezuu n a hi m, a ɔ: «Bor.» Pɛyɛɛ n bo kooloo b'ɔ, an nı tom hi bi ra k'a ta Yeezuu zi.

³⁰ K'a hunher bi yı an nı honm kan panja ki bi, a da bo ɔ, hi bi n'a monum, an zee da, a ɔ: «Zuuba, m bo le m!»

³¹ Lɛɛm bi, Yeezuu a wɔ nyoo an a nyaso, an a hi m, a ɔ: «ıbu sarakare poore! A lo ıbu n sunsum ka?»

³² N n'a da kɔ ɔ, ηnı gaso kooloo b'ɔ hunher bi n jum.

³³ Goo kɔ η nı kooloo b'ɔ ro wɔɔ kukuræ ze a taa, ηn'a hure, η ɔ: «Woso Nyı n'ıbu m paan...»

Zenezareti yaabazanno waare
(Markı 6.53-56)

³⁴ Kɔ η higota bi ze ra bi, η yaa lee ku Zenezareti ɔ.

³⁵ Kɔ bi do gooo wɔɔ kɔ η Yeezuu yı, ηn'a do bi, η yaa a hi kɔ b'ɔ haay kan koro junjeenoo wɔɔ ki, η ɔ, a bor. N n bor yaabazanno wɔɔ m haay Yeezuu zi.

³⁶ N n a ye han, k'a a wɔ da a huu le tokke ma. Bi, gooo kɔ η y'a wɔ da ma ro wɔɔ waare yı haay.

15

Woso lero kan yunnıbayı ki
(Markı 7.1-13)

¹ Farizeenro kan wosocikarunsaamboo gosunoo ki a to Zerizalem ɔ, ηntı bor Yeezuu zi, ηntı b'a hi m, η ɔ:

² «Bo m, ıbu karındanyıno wɔɔ bur zum wɔɔ yaaboo yunnıbayıro wɔɔ ɔ? N nı ho bir, bi η n a wɔ hir y. A n a ga nı y.»

³ Yeezuu n a hi η nı, a ɔ: «B'awoo, a lo awoo bur zum Woso lero wɔɔ ɔ, a bokare, an nı zum a yunnıbayıro wɔɔ ɔ?»

⁴ Woso a hi, a ɔ: «ı zi kan ı da ki da ɔ. Bi goaa k'a zi bo ɔ gee a da a bo ɔ, pakra m, kɔ n n a ze gæ.»

⁵ B'awoo ɔ, kɔ goaa a hi a zi m, gee a da m, a ɔ: «Daahan kɔ mɔɔ m ga m, m a ka ıbu ɔ bi, Woso ho nı.»

⁶ Pakra bee m kɔ goaa bi do m a da a zi kan a da ki han y. Woso lemim bi zar awoo nawore ncinaas a yunnıbayıro wɔɔ minto.

⁷ Zambazanno, Ezayii gumæ ta ɔ, an awoo mim hi, a ɔ:

⁸ Goo noon duro, mɔɔ da η nawon ɔ a le m, bi η heer laato mɔɔ ma.

⁹ Daore kɔ η n'a kam mɔɔ ɔ bi, vam m.

Bala, durnya mim ηn'a dundam gooo m, ı ɔ Woso ho m.»

Ho k'a nı dintim kam goaa ma
(Markı 7.14-23)

¹⁰ Bi je ɔ bi, Yeezuu zamaa bi bir, an a hi η nı, a ɔ: «K'a tor ka munja k'a ji ma!»

¹¹ Ho k'a nı gasom goaa le ɔ an ta a no ɔ bi bee nı dintim kam ma y, bi ho k'a nı bom goaa le ɔ bi nı dintim kam ma.»

¹² A m naa, karındanyıno wɔɔ n a zo ma, ηn'a hi m, η ɔ: «Farizeenro wɔɔ kɔ η naa ma bi, ıbu do ı ɔ, a busu η ma ra?»

¹³ A n a nyı bo ɔ, a ɔ: «Ho haay kɔ mɔɔ Zi k'a nı arzana ɔ bi n a soon bi, n y'a worm.

¹⁴ K'a η to, booro nı booro gaam. Bi, kɔ boo bor, an nı boo gaare, η goaa hıya haay y'a zarm yaa ɔ!»

¹⁵ Pɛyɛɛ n a hi m, a ɔ: «Hobokorenoom naa do ji hi ɔ m.»

¹⁶ Yeezuu n a hi, a ɔ: «Awoo goota, awoo n a ji do ra?»

¹⁷ Awɔɔ n a dɔ, a ɔ, hɔ haay k'a nɔ gasom gɔaa le ɔ, an nɔ tare a nɔ ɔ bɪ, ta an nawom, an nɔ bɔm garga ra ra?

¹⁸ Bɪ, hɔ k'a nɔ bɔm gɔaa le ɔ bɪ, a to a nawom gɔaa heer ɔ, bɪ nɔ dintim kam ma.

¹⁹ Bala, gɔaa heer hɔɔndare bɔnyaarɔ wɔɔ nɔ bɔŋ ɔ: gɔrzere, jaandare, koorbare, gɔɔɔ to zarle, kan sɔnsɔwɔre kɪ.

²⁰ Nawonnɔ nɔ dintim kam gɔaa ma, bɪ hɔbɪre bɪ, ɪ n ɪ wɔ hir bɪ bɪr dintim kam gɔaa ma y.»

*Yeezuu bɔ Zidee kɔ ɔ
(Markɪ 7.24-30)*

²¹ Yeezuu k'a cem b'ɔ bɪ, a ta Tiir kan Sidon kɪ kɔrɔ wɔɔ ɔ.

²² Lɔ nɔ b'ɔ an ta Yeezuu zɪ, zɪfɔ bɛɛ nɔ y, Kanaan do nɔɪ m, an a hɪ Yeezuu m, a ɔ: «M cikir zɛ Zuuba, *David Nyɪ, mɔɔ nyumbɔɛɛre zinɛ n ta m, an nɔ fir kam ma gɔta.»

²³ Yeezuu n a nɔɪ bɔ nɔ y. A karundanyɔnɔ wɔɔ n a zɔ ma, ŋn'a yɛ han, ŋ ɔ: «La lɔ naa do ra, bala, a ɪ wɔɔ kɔm kan a zeedare kɪ.»

²⁴ Yeezuu n a nɔɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Mɔɔ nyɔɔ n y'a ɔ Israyel gɔɔɔ kɔ ŋ bɔ kɔ ɔ kan seero kɔ ŋ nyaam nɔ wɔɔ kɪ zɪ.»

²⁵ Bɪ, lɔ b'a gu an bɪ kukurɛ zɛ a taa, an a hɪ m, a ɔ: «Zuuba, bɔr ɪ da mɔɔ han!»

²⁶ Yeezuu n a nɔɪ bɔ ɔ, a ɔ: «A n a ga m, n nɔ nyɔnɔ hɔbɪre sa, n n a ka jinnɔnɔ ɔ y.»

²⁷ Lɔ bɪ n a nɔɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Sɪra m, Zuuba, baa jinnɔnɔ wɔɔ ɪ hɔbɪre bɔtɔ k'a a lo ŋ zuubarɔ wɔɔ taa bɪ gɔrle, ŋn'a bɪre.»

²⁸ A m naa Yeezuu n a nɔɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Lɔ, ɪ sirakare gandaa ɔ! I hɔ k'i le n taa bɪ yɔm!» Lɛɛm bɪ, a nyumbɔɛɛre b'a waa wakati bɪ do ɔ.

Yeezuu yaabazannɔ waa gɔta

²⁹ Yeezuu a hɔr b'ɔ, an ta Galilee higɔta le ra, an aa der ci ra, an nyɔnta.

³⁰ Gɔɔɔ cir gɔta bɔr zɪ, lɔgɔrɔ m, bɔɔrɔ m, gandeenzannɔ m, bɛɔtinnɔ kan yaabazannɔ wantɔɔ kɪ m, ŋnɔ bɪ ŋ nyɔnta Yeezuu taa, an ŋ waa.

³¹ Gɔɔɔ wɔɔ n zɛ kɛdɛ, kɔ bɛɔtinnɔ nɔ meer bare, gandeenzannɔ n a gannɔ yɪ, lɔgɔrɔ nɔ tam mɪŋŋa, bɔɔrɔ nɔ lɛɛ yɔm bɪ minto. N y'a le bɔ Israyel Woso ɔ.

*Yeezuu gɔɔɔyaarɔ tɔr tisi si
(Markɪ 8.1-10)*

³² Yeezuu a karundanyɔnɔ wɔɔ bir an a hɪ ŋ nɔ, a ɔ: «Zamaa bɪ cikir ɪ mɔɔ zem, bala, a dɔmɔm kaakɔ hɔ m naa, ŋ nɔ kan mɔɔ kɪ, hɔsɔ ba ŋ ɔ, ŋn'a bɪre y. Mɔɔ le baa kɔ m ŋ da zaa ra kan nɔ kɪ y. Kɔ n bɛɛ nɔ, ŋ y'a dundom zaa ra.»

³³ Karundanyɔnɔ wɔɔ n a hɪ m, ŋ ɔ: «K'ɔ bur yɪ ka pooyaa ɔ naa ɔ, ɔ a ka gɔɔɔ cir naa ɔ, k'an ŋ ka?»

³⁴ Yeezuu n ŋ lar, a ɔ: «Bur karɔ n ta awɔɔ ɔ?» N ŋ n a nɔɪ bɔ ɔ, ŋ ɔ: «Saanhuna kan zɔ poorenɔnɔ kɪ.»

³⁵ A n le ka kɔ zamaa bɪ n nyɔnta tara ɔ.

³⁶ A n bur saanhuna bɪ sa kan zɔnɔ wɔɔ kɪ an yaa da Woso m barka, an n'a zɔnzɛm la, an n'a kam a karundanyɔnɔ wɔɔ ɔ, ŋn'a kam, zamaa b'ɔ.

³⁷ N n a bɪ, an ŋ ka, an a yɔ, ŋn'a kuuro gɔr kasɪ le ma saanhuna.

³⁸ Zamaa bɪ gɔɔɔyaarɔ a zɔ tisi si ma, n n lannɔ kan nyɔnɔ kɪ le sa y.

³⁹ Bɪ je ɔ bɪ, Yeezuu ŋ da zaa ra, an da kɔɔlɔs b'ɔ an ta Magadaan ɔ.

16

*Hoser yere
(Markɪ 8.11-13; Likki 12.54-56)*

¹ Farizeenɔ kan sadiseenɔ kɪ a zɔ Yeezuu ma, ŋnɔ hoser yɛ han, k'a makra ba.

² Yeezuu n a nɔɪ bɔ ŋ nɔ, a ɔ: «Kɔ woso le a zɔ, b'awɔɔ ɔ, lɛɛ yɔm mɪŋŋa, bala, brama bɪ piin....»

³ Dɔgta m, b'awɔɔ ɔ la bam her, bala, brama bɪ piin... b'a kundɛ sɔ. Awɔɔ brama mim dɔ, b'awɔɔ b'a dam ma a hɔɔ kɔ ŋ nɔ bam dɪtaa rɔ wɔɔ jɪ dɔ y.

⁴ Her gɔɔɔ bɔnyaarɔ kɔ ŋ bɪr Woso le sim nɔ wɔɔ ɪ hoser yɛre, bɪ ŋ bɪ hoser vanta yɛre kɔ Zonas hɔ bɪ bɛɛ y.» A n a gɔ ŋ ma, an cem.

*Farizeenɔ kan sadiseenɔ kɪ nyɔnyɔɔ
(Markɪ 8.14-21)*

⁵ A hɔr kɔ Yeezuu ɔ kan a karundanyɔnɔ wɔɔ kɪ ŋnɔ bra higɔta bɪ gɛm deem bɪ ra bɪ, bur tɔ bɔ karundanyɔnɔ wɔɔ nɔ ɔ.

6 Yeezuu n a hi η ni, a σ: «K'a dundo a zi, k'a a ba laato farizeenro kan sadiseenro ki nyonyoo bi ma.»

7 N n bokare, ηn'a hum ko m, η σ: «Ko woo n bur sa bi y'a ka an naa hi.»

8 Yeezuu n a do, an a hi η ni, a σ: «A lo awoo n'a hum ko m, a σ: ko woo n bur sa bi minto ni? Awoo surakare bi gota y!

9 Awoo goota a bir naa ji dom na? Ko moo bur soor zinzε ra, m a ka gooyaaaro tisi soor σ bi, a to b'awoo no σ ra? Awoo kuuro gor kast le ma karo?

10 Bi, ko moo bur saanhuna zinzε ra m a ka goaa tisi si σ bi, kast le ma karo awoo kuuro gor σ? A to b'awoo no σ ra?

11 A a ba lo awoo n a ji ma, a σ, bur bee moo n'a hum ma? K'a dundo a zi kan farizeenro, sadiseenro nyonyoo bi ki.»

12 A m naa, karundanyino woo n bokare, ηn'a ji ma, ηn'a do η σ, bur bare nyonyoo bee an n'a hum ma y. Farizeenro kan sadiseenro ki hodundare an n'a hum ma.

Piyeer kaseti kare
(Marki 8.27-30; Likki 9.18-21)

13 N yaa lee ku ko n n'a hum ma, η σ: Filipi-Sezaaree koro woo σ. Yeezuu laaka da a karundanyino woo han, a σ: «Goo woo y'a hure, η σ: nka m Gaaanyi bi ni?»

14 N n a nyi bo σ, η σ: «Gosunno y'a hure, η σ: Zaan-Batiisi m, nawonno σ: *Elii m, gosunno a ya, η σ: Zeremii m, gee, wosolesinnisorazanno woo deem m.»

15 A n η lar, a σ: «B'awoo, awoo y'a hure, a σ: nka m moo ni?»

16 Piyeer n meerbaa bi si, an a nyi bo σ, a σ: «Krista bi n'ibu m, Woso k'an misir bi nyi.»

17 Yeezuu n a hi m, a σ: «Mimbirenyuntazaa n'ibu m, Sumoon, Zonas nyunni, bala, goaa bee sira naa do hunka ibu ni y. Moo Zi k'a ni arzana σ bi m.

18 Bi, moo y'a hure ibu m, Piyeer* n'ibu m, bi ci naa do moo n ni m sokoma bi dore a burø σ. Ze kan a panja ki bi borm la y.

19 Moo Woso cirbæ cenyuro kare ibu σ, ho haay k'ibu n n'a kosum tara burø σ bi, n y'a kosum arzana σ, ho haay k'ibu n n'a horm tara burø σ bi, n y'a horm arzana σ.»

20 Naa do je σ, a le ka η σ muηja, a σ: η b'a hi gost m, η σ, Krista n'awoo ni y.

Yeezuu fryire mim
(Marki 8.31-9.1; Likki 9.22-27)

21 A n a sa wakati bi do ma, Yeezuu a sunjida sa, an ni ho dundare a karundanyino woo m, a σ: «Pakra m, ko m ta Zerizalem σ ko m aa fir yi gota googusinno kan wosocemannubanno jitanno, wosocikarinsaamboo ki wo σ. N moo zem gor. B'a domum kaako hinni σ, Woso moo mum boη σ.»

22 Piyeer n Yeezuu gaa, an bo m toore ma, an ni nyaa bam kan ki, a σ. «Woso dore i ma kan naa ki Zuuba, mim naa do b'i b'i yire y.»

23 Bi, Yeezuu a bo, an a hi Piyeer m, a σ: «I je bo moo jur σ! Sotaana, moo makra ibu n'a bam, ibu hoodare bi n bo ko σ kan Woso ho ki y. Goo hoodare m.»

Yeezuu zaa zure

24 Bi kur bi, Yeezuu a hi a karundanyino woo m, a σ: «Ko goaa le taa k'a zu moo σ, k'an so a muηja m, k'an a godarkora busu, an zu moo σ.

25 Bala, ko goaa le taa k'a a meeyaa bombo, a b'a meeyaa bombore yire y. Bi, ko goaa ga moo to ma a y'a meeyaa bombore yire.

26 Bi, ko goaa a so durnya ho haay σ, an bokare an koro misirbaa k'a nyare ba σ bi ma, a nyoo do i ka? Gee goaa y'a misirbaa lorm kan bo ki?

27 Bala, Gaaanyi bi zere a Zi leboore no σ kan a maleekaro ki. Domum bi do σ bi, a goaa biyæ zibæ nyoo do kan σ.»

28 Yeezuu a ya, an a hi η ni, a σ: «Sira moo n'a hure awoo m, gooo ko η ni naa σ naa, gosunno ze b'a kure, ko η n Gaaanyi bi yi an bor a cirbæ no σ y.»

17

Yeezuu lorle
(Marki 9.2-13; Likki 9.28-36)

1 Domum sordi kur bi, Yeezuu Piyeer gaa, kan Zakki ki a danzaa Zaan ki, an bo η ni toore ma a minto, ci jintæ mim σ.

2 A n a lor η mum σ. A meer ni yom am wosogure ho bi m, a huuro woo ni nyaki bom, ηn'a ba fu furr....

* 16:18 16.18 Piyeer, a le taa k'a hi, a σ: «ci».

³ *Elii n a hunka η nı kan Moyiisi kı, ηn'ı meer bam kan Yeezuu kı.

⁴ Pıyεer n a hı Yeezuu m, a σ: «Zuuba, kō wōō ı naa σ, a muηηa. K'ı le taa, kō m bur ba kaako: ıbuı hō deem, Moyiisi hō deem, Elii hō deem.»

⁵ K'a nı meer bare ncınaaσ bı, warkō k'a nı yōm bōr an b'a ku η la. Meerbaa n a to warkō bı nō σ, a σ: «Ba mōō Nyı m na. Mōō ηjoa gota. A mōō nō yı paan.... K'a a tor ka ma.»

⁶ Karındanyıno wōō kō η naa ma bı, η y'a dundo, ηn'a meer kunku tara ma, dabōō gota k'a η nyasō bı minto.

⁷ Yeezuu n a zō η ma, an a wō da η ma, an a hı, a σ: «K'a wuti, a da bı bō σ y!»

⁸ Kō η y'a bō ηnı dıga bı, η n gōō yı dō, kō Yeezuu y'a deem bεε y.

⁹ Kō η n'ı zerm ci bı ra bı, a le ka η σ, a σ: «Hō k'awōō yı naa, a b'a hı gōō nı y, k'an ta, an Gōaanyı bı mumbōore ku gæno bire σ.»

N Yeezuu lar Elii mim ma

¹⁰ A karındanyıno wōō n a lar, η σ: «Bō m wosocikarınsaambōō wōō σ, Elii leekare an bōr?»

¹¹ Yeezuu n a nyı bō σ, a σ: «Sıra m, Elii nı leekare an bōr k'a bı hō haay banka.

¹² Sıra mōō n'a hıre awōō m, Elii bōr kara, bı η n a dō y, a hōōnhō η y'a ba m. Gōaanyı bı fı yıre η wō σ maam sō.»

(Markı 9.14-29; Likki 9.37-43a)

¹³ A m naa, karındanyıno wōō n a dō, η σ, Zaan-Batiisi an n'a hum ma.

Yeezuu zinē bō nyı mε σ

¹⁴ Kō η lee ku zamaa cir gota bı zi bı, gōaa a zō Yeezuu ma, an kukurē zε a taa, an a hı m, a σ:

¹⁵ «Karınsaamba, m nyınnı cicir zε, hōō n'a zεm, an nı fı yım gōta, a tır a da se σ, gεε hı σ.

¹⁶ Mōō n bōr m ı karındanyıno wōō zi, bı, η n a da ma, ηn'a waa y.»

¹⁷ Yeezuu n meerbaa bı sa, a σ: «Zamaana srakarewar zannō, gōōō bōnyaaro, mōō dōmum bam karō kan awōō kı? Dōmum karō mōō nı m yare, m ye kōre ma awōō minto? K'a bōr m mōō zi.»

¹⁸ Yeezuu n hōēn si zinē bı ma, an bō nyı bı mε σ, nyı bı n laafı yı wakatı bı dō σ.

¹⁹ Karındanyıno wōō n a zō Yeezuu ma, ηn'a lar a deem, η σ: «Bō y'a ka wōō n σ da ma, σ la zinē bı ra?»

²⁰ A n a hı η nı, a σ: «Awōō srakare k'an poore bı m. Bala, sıra mōō n'a hıre awōō m, k'awōō srakare bō kō σ kan mutardı yaa kı, awōō y'a hum ci naa dō m, a σ: wuti, ı ta leε naa dō σ! A wutire an ta, awōō bı jıram hōōı bare ra y. [

²¹ Bı, zinē ncınaaσ bı, hō ba σ an b'a dam ma an a ka, an bō, kō yaadare bεε kan lekōsure kı y.]»

Yeezuu a ya, an n'a zε mim dındam

(Markı 9.30-32; Likki 9.43b-45)

²² Hindeem σ, karındanyıno wōō kō η y'a so kō ma haay Galilee σ bı, Yeezuu a hı η nı, a σ: «N Gōaanyı bı dam gōōō wō σ.

²³ N y'a zεm, b'a dōmum kaako hınnı σ, Woso y'a mım bōη σ.» Meerbaa naa dō η heer zar gota.

Yawōr kare

²⁴ Kō Yeezuu kan a karındanyıno wōō kı lee ku Kapernawum σ bı, Wosoce yawōrsınno a zō Pıyεer ma, ηn'a lar, η σ: «Awōō karınsaamba bı bıır Wosoce yawōr kam na?»

²⁵ Pıyεer n a nyı bō σ, a σ: «A y'a kam.» Pıyεer k'a lee ku har σ bı, Yeezuu leε ka m an a lar, a σ: «Sımōōn, kan ıbuı kı, nkōō durnya cınnō nōōm nı yawōr sire η han? N nyıno m gεε, saanōō nı?»

²⁶ Pıyεer n a nyı bō σ, a σ: «Saanōō m.» Yeezuu n a hı m, a σ: «K'a maam η nyıno wōō ba η barla y.

²⁷ Bı k'σ le baa kō η n'a hı, η σ, σ σ zar a ma bı, ta hıgōta b'σ, ı yaa ka zō hı b'σ. Zō nıηηō k'a nı leε kam an ka bı mom bı, bō zō bı dō m, ı le gō, ıbuı busoo yıre a le b'σ, an nı mōō kan ıbuı kı yawōr kare bōm. K'ı bō σ, ı b'a ka yawōrsınno wōō σ.»

Nka m jıtaare?

(Markı 9.33-37; Likki 9.46-48)

¹ Wakati bi do o bi, karundanyuno woo a zo Yeezuu ma, n'a lar, n o: «Nka m jitaare Woso cirbæ bi no o?»

² Yeezuu n nyi poore bir an a jum n bire o,

³ an bokare, an a hu n ni, a o: «Sira moo n'a hure awoo m, k'awoo n a lor a a ba, am nyi poore ho bi ni, awoo bi gasom Woso cirbæ b'o y.

⁴ Gooa k'a n'a munja zerm am nyi ho bi m bi, bi zaa n jitaare Woso cirbæ b'o.

⁵ Gooa k'a nyi poore si moo to ma am nyi naa do m bi, moo munja a yi m si.»

Dundoazi mim

(Marki 9.42-48; Likki 17.1-2)

⁶ «Bi, ko goaa a ka nyuno ko n sira ka moo ro noon duro goaa deem n a do mimbonyaa no o, ko n jenlajaa guta kosi a wer ma, n n a da higota o, a jira.

⁷ Kosi ni kan durnya ki, ko minno n ta o, n'a goo dom mimbonyaa no o bi minto. Minno woo duro bi nyam durnya no o y, bi kosi i kan goaa k'a ka n'a zem bi ki.

⁸ K'i wo gee, i gam y'i dam mimbonyaa bare ma, k'i ze ra, i zo laato i ma k'i gaso musirbaa k'a nyare ba o b'o, i wo deem m, gee i gam deem m, bi jira, gaso k'ibu nawore i wo huya m, gee i gam huya m sehar k'a lihire ba o bi no o bi m.

⁹ K'i munyaa y'i dam mimbonyaa bare ma, k'i bo o i zo laato i ma, k'i gaso i munyaa deem m musirbaa k'a nyare ba o bi no o, bi jira, gaso k'ibu nawore i mum huya m sehar o bi m.

Ser k'a nyaam hobokorenoom dare

(Likki 15.3-7)

¹⁰ K'a dundo a zi, a b'a ka a nyuno noon duro goaa deem bo o y. Bala, sira moo n'a hure awoo m, arzana o bi, n maleekaro i moo Zi k'a ni arzana o bi me yim wakati haay.

[¹¹ Bala Gooanyi bi, bor a o, k'a goo ko n nyaam no woo bumbo.]

¹² Awoo y'a hoon dam lonlo? Ko goaa i seero m zoro, deem n a bo o an nyaam, a bi buneehu a yaa neehu ro woo tom zigi ra, an ta an aa a ka deem k'a nyaam bi ma ra?

¹³ K'a ser bi yi, a heer yim nyunta kan ki an le da buneehu a yaa neehu ro ko n nyaam no woo ra.

¹⁴ Awoo Zi k'a ni arzana o bi le baa so ko nyuno noon duro goaa deem n nyaam y.

Ko bo zaa o mim

¹⁵ K'i danyi a zar i ma, k'i ta zi, i yaa ho k'a ba bu m bi hu m, bu kan ki a huya. K'a bu mim bi si, k'i do i o, awoo a ze ko ra.

¹⁶ Bi, k'a n a tor ka i ma, k'i goaa na i ma deem gee huya, amba Wosoci a hi, a o: «Gooa huya gee kaako y'a ga mim kaseti bare m.»

¹⁷ Ko goaa bi le baa k'a tor ka broo ma so, k'i hu kristagoo sokoma bi m. K'a o a b'a tor kam kristagoo sokoma bi ma, k'i diga ma k'fir gee, yaworsirezaa.

¹⁸ Sira moo n'a hure awoo m: ho haay, k'awoo n'a gum ma tara bure o naa o, n y'a gum ma so Woso cirbæ no o. Ho haay k'awoo ni yem ma tara bure o, n yem ma so Woso cirbæ no o.

¹⁹ Moo m ya, m n'a hure awoo m so: K'awoo goaa huya a ze ko ra tara bure o naa o, k'a ho ninjho haay ye yaadare no o, moo Zi k'a ni arzana o bi ho bi do kare n o.

²⁰ Bala, lee ko goo a a so ko ma o huya gee kaako moo to ma bi, moo yi n bireyaa o.»

Sugur ka ko o mim

²¹ Puyee n a zo Yeezuu ma, an a hu m, a o: «Zuuba, ko moo danyi a zar moo ma, galle karoo moo ni sugur kan o? Galle saanhuna gee?»

²² Yeezuu n a hu m, a o: «Moo n a hu bu m, moo o galle saanhuna y, bi, galle busaanhuna a galle saanhuna.»

Zibænyi k'a n ye sugur ma hobokorenoom

²³ «Naa do minto bi, Woso cirbæ bi bo ko re kan cir k'a wuti k'a a zibænyuno lar n zibæ ma.

²⁴ A sunjida k'a k'a ba bi, bor n y'a o zibænyi deem m, an ta talan* waa bu zim m.

²⁵ Bi, goaa bi ba hoosi m an b'a zim bi kare y. A m bi, cir bi n le ka, ko n ni goaa bi hee kan a lo ki, a nyuno ki, kan ho ninjho k'an ta m haay ki, k'a cinta zim bi bunce o.

²⁶ A m naa, zibænyi bi n kukure ze cir bi taa, an cicir ba a le ra, a o: «M cicir ze, moo yi m zim bi kam haay!»

²⁷ Gooa bi cicir n cir bi nyaso, an zim bi to m, an a da zaa ra.

* 18:24 18:24 Talan deem: Dooaa buhra zibæ busoo m.

²⁸ Zibəənyɪ bɪ n bɔ, an a muno wɔɔ deem zɛ ɔ zaa ra, a zum n ta ra *deniyee zɔɔ, an a wɔ so a bɔkɔ ɔ, an n'a nɔam k'a hoonsi ta rɛ, an n'a hum nɪ, a ɔ: <M zum bɪ ka m ɔ.>

²⁹ A mim bɪ n kukurɛ zɛ a taa, an cicir ba a lɛ ra, a ɔ: <M cicir zɛ, mɔɔ yɪ m zum bɪ kam.>

³⁰ Bɪ, gɔaa b'a gu, an ta, an aa a ka, n n a du lɔnnɔcɛ ɔ, k'an tolle ba, an zum bɪ ka, an a nya.

³¹ Zibəənyɪnɔ mɪsɪrɔ wɔɔ kɔ η naa yɪ bɪ, η heer a zar gɔta, ηnɪ ta, ηn'aa hɔ haay woo... k'a ba bɪ hɪ cir bɪ m.

³² Cir bɪ n zibəənyɪ bɪ bir an a hɪ m, a ɔ: <Zibəənyɪ bɔnyaa, mɔɔ ɪ zum bɪ to ɪbɪ m haay, k'ɪbɪ cicir ba mɔɔ lɛ ra bɪ minto.>

³³ ɪbɪ n ɪ da ma sɔ, ɪ ɪ mim bɪ cicir zɛ, amba mɔɔ ɪbɪ cicir zɛ bɪ n na?>

³⁴ Cir bɪ nɔ n ma ɔ gɔta, an gɔaa bɪ du lɔnnɔcɛ ɔ k'an fir yɪ, k'an zum bɪ ka haay.>

³⁵ Yeezuu n a ya, an a na ma, a ɔ: «Mɔɔ Zɪ k'a nɪ arzana ɔ bɪ y'a bare awɔɔ m nɔnnaas, k'awɔɔ bɪr sugur kam kɔ ɔ kan a heer kɪ haay y.»

19

La a lɔ ra mim

(Marki 10.1-12)

¹ Yeezuu k'a naa do dɪnda haay bɪ, a a hɔr Galilee ɔ, an ta Zidee ɔ, Zorden kur.

² Zamaa cir gɔta zu a jɛ ɔ, an η yaabazanno waa b'ɔ.

³ Farizeenɔ n a zɔ ma, k'a nyasɔ meerbaa nɔ ɔ, ηnɪ laaka da han, η ɔ: «Gɔaa a da ma, an la a lɔ ra, baa kɔ mim kara m na?»

⁴ A n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Awɔɔ n a karɪnda ba Wosoci b'ɔ ra? A ɔ: <A sɪnɪɪda ɔ bɪ, Woso gɔaa da kan lɔ kɪ.>

⁵ A n a hɪ η nɪ, a ɔ: <Bɪ y'a ka: gɔaa y'a gɔrɛ a zɪ kan a da kɪ ma, an a zɛ kɔ ra kan a lɔ kɪ, η gɔaa hɪya bɪ n a ba deem.>

⁶ Nɔnnaas bɪ, η bɪ hɪya dɔ y, η deem. Bɪ, gɔaa bɪ hɔ kɔ Woso a zɛ kɔ ra bɪ gungum kɔ ma y.»

⁷ Farizeenɔ wɔɔ n a lar, η ɔ: «Bɔ m Moyiisi ɔ, n nɪ harcɪntare kaansɔrɛ ci ba, kɔ n nɪ bɔkare n nɪ la lɔ ra?»

⁸ Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Awɔɔ heerkare minto y'a ka Moyiisi n lɛ ka k'awɔɔ n la a lanno ra. Bɪ, durnya sɪnɪɪda ɔ bɪ, nɔnnaas bɛɛ y.

⁹ Sɪra mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m: kɔ gɔaa la a lɔ ra, bɪ lɔ bɪ n jaan da y, an lɔ vanta sa, gɔaa bɪ do, jaandarezaa m.»

¹⁰ Karɪndanyɪnɔ wɔɔ n a hɪ m, η ɔ: «Kɔ gɔaa kan a lɔ kɪ mim b'ɪ yɪrɛ nɔnnaas, kɔ gɔaa n lɔ sa y, a jɪra.»

¹¹ Yeezuu n a nyɪ bɔ η nɔ, a ɔ: «Gɔaa haay bɛɛ nɪ hɔdɪndare naa do sire y, bɪ gɔɔɔ kɔ Woso paɪɪja ka η ɔ kɔ η n'a sɪ rɔ wɔɔ, brɔɔ y'a sim.

¹² Minno y'a honhɔ y'a kare gɔɔɔ bɪr lɔ sire y: Gɔɔɔ ta ɔ, yɪ kɔ η y'a ɔ bɪ, η b'a dam ma ηnɪ lɔ sɪ y, gɔsɪnno ta ɔ, gɔɔɔ y'a ba η nɪ, gɔsɪnno n ta ɔ, η bɪr lɔ sire y Woso cirbɛə bɪ minto. Gɔaa k'a n'a dam ma, an meerbaa naa do sɪ bɪ, k'an a sɪ.»

Nyɪnɔ poorero barkadaɔrɛ

(Marki 10.13-16; Likki 18.15-17)

¹³ Gɔɔɔ bɔr nyɪnɔ poorero m Yeezuu zi, k'an a wɔ ka η mim la, an yaa da η tɔ ma, bɪ karɪndanyɪnɔ wɔɔ n yɛ gɔɔɔ wɔɔ nɪ y, ηn'a bam kan η kɪ.

¹⁴ Yeezuu k'a naa yɪ bɪ, a a hɪ η nɪ, a ɔ: «K'a nyɪnɔ poorero wɔɔ to, ηnɪ bɔr mɔɔ zi, a b'a ta η nɪ tolle y. Bala, gɔɔɔ kɔ η bɔ kɔ ɔ kan nawɔnno kɪ rɔ wɔɔ, η hɔ m Woso cirbɛə bɪ m.»

¹⁵ A n a wɔ ka nyɪnɔ wɔɔ mim la, an a hɔr lɛɛ bɪ do ɔ.

Yeezuu kan arzakazaa kɪ

(Marki 10.17-31; Likki 18.18-30)

¹⁶ Bɪ kur bɪ, gɔaa a zɔ Yeezuu ma, an a lar, a ɔ: «Karɪnsaamba, bɔ mɪɪɪja mɔɔ n'a bare m mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ bɪ yɪ?»

¹⁷ Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Bɔ m, ɪbɪ nɪ mɔɔ larm hɔ mɪɪɪja mim ma? Gɔaa mɪɪɪja ba ɔ kɔ Woso deem bɛɛ y. K'ɪbɪ lɛ taa k'ɪ gasɔ mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ bɪ nɔ ɔ, k'ɪ zu Woso lɛrɔ wɔɔ ɔ.»

¹⁸ Gɔaa bɪ n laaka da Yeezuu han, a ɔ: «Karɔɔ m Woso lɛrɔ wɔɔ barla?» Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «ɪ bɪ gɔr zɛ y, ɪ bɪ jaan da y, ɪ bɪ koor ba y, ɪ bɪ kasetɪ nɔaar ba ɪ ka ɪ mim la y,

¹⁹ ɪ zɪ kan ɪ da kɪ da ɔ, ɪ ɪ mim nɔa amba ɪ ɪ mɪɪɪja nɔa bɪ m.»

²⁰ Nyukumbueere bi n a hi m, a u: «Moo zu lero noon duro haay o, bo i goota moo n'a bare?»

²¹ Yeezuu n a hi m, a u: «K'ibu le taa k'i yi muhha paan... k'i ta i yaa ho k'a n'ibu o haay bi hee, i busoo bi ka hoozanno o. Maam bi, ibu arzaka yim arzana o. K'i bor, i bir zum moo o.»

²² Bi, nyukumbueere bi k'a naa ma bi, a heer a zar gota, an a hor kan heerzar ki, bala, arzakazaa gota m.

²³ A m naa, Yeezuu n a hi a karindanyino woo m, a u: «Sira moo n'a hire awoo m: a wer ta o ko arzakazaa n gaso Woso cirbae no o.»

²⁴ Moo m ya, m n'a hire: Yoonde gaso huuka yaa o zanta, an le da arzakazaa gaso Woso cirbae bi no o m.»

²⁵ Karindanyino woo n ze kaeda meerbaa naa do minto, hn'a hire, n u: «Bi nka n'a dam ma keere an bombore yi?»

²⁶ Yeezuu n diga n ma, an a hi n ni, a u: «Goo b'a dam ma y, bi, Woso a da ho haay ma.»

²⁷ Piyeer n meerbaa bi sa, a u: «Diga, woo ho haay to k'o zu ibu o, a nyintam woo ma lo?»

²⁸ Yeezuu n a hi m, a u: «Sira moo n'a hire awoo m: ko Gooanyi bi bor an ni nyintam a cirbaedu paahazaa bi ra durnya daa b'o, awoo buerehiyo k'a zu moo o naa, awoo nyintam so duuro ra kan moo ki k'o Israyel do buerehiyo woo dodo ka.»

²⁹ Bi, goaa haay k'a go a harlo ma, gee a danyino ma, a danloro ma gee a zi kan a da ki ma, a nyino ma, a hoozaro ma moo to ma bi, a nawonno haay yim gallem zoro kan muraaba k'a nyare ba o bi ki.

³⁰ Bi, leekarezanno gota nyintam jezanno, jezanno gota n nyinta leekarezanno.»

20

Divensira zibeezanno

¹ «Woso cirbae bi bo ko re kan goaa k'a wuti dogta muhha m, k'a goo sa a divensira zibee ma bi ki.

² A n le sa kan zibeezanno woo ki k'a *deniyee deem ka n o hindeem zibee busoo. A n n nyoo a hooza b'o.

³ A n a ya, an a bo dogta wakati neehu ma an goo gosunno yi, hn'i junum daasyaa o, bi n ba zibee ni y.

⁴ A n a hi n ni, a u: «K'a ta moo hooza b'o so, moo y'awoo zibee busoo k'a a ga m kare awoo o.»

⁵ N n ta hooza b'o. A n a ya, an bo sinsebir o kan yirbae wakati kaako ki ma, an a ya, an a ba maam so.

⁶ Yirbae wakati soor k'a a ku bi, a a ya, an bo, an goo wantoo yi hn'i junum daasyaa b'o, an a hi n ni, a u: «Bo m, awoo n goota naa o dogta m saa..., b'awoo ba zibee ni y?»

⁷ Goo woo n a hi m, n u: «Goo n woo sa zibee ma y.» A n a hi n ni, a u: «K'a ta moo hooza b'o so a yaa zi ba.»

⁸ Lee k'a bor k'a lihi bi, divensira zaa b'a hi a zibeedigamazaa bi m, a u: «Zibeezanno woo bir, i n busoo ka n u. A sihida ba goo ko n bor je o ro woo ma, k'i nyambor leekarezanno woo ma.»

⁹ Goo ko n bor yirbae wakati soor ma ro woo a zo, n ni deniyee deem-deem ka n u.

¹⁰ Leekarezanno woo ko n y'a zo bi, n y'a hoon dare n u, a y'a yire an le da. Bi, deniyee deem-deem n y'a ka n u so.

¹¹ Busoo bi ko n n'a sim bi, hn'i kukur bam hoozazaa bi ma.

¹² N u: «Goo noon duro, bor n y'a o je o, n n zi ba wakati deem taan..., ibu n bokare, i busoo ka n u hindeem kan woo ki, bi zi woo ba, o ko dogta m tee... woso n wo woo o, am se ho bi m!»

¹³ Hoozazaa bi n a hi n goaa deem m, a u: «M goaa, moo n tu ta ibu re y, ibu n le sa kan moo ki ko m deniyee deem ka i o hindeem zibee busoo ra?»

¹⁴ I zibee busoo si k'i hor. Moo le taa ko m busoo ka goaa k'a bor je o naa o, amba moo le n taa ko m a ka ibu o naa m.

¹⁵ Moo ba le m ko m m hoonho ba m busoo m na? Gee nontaama n ta ibu m ko moo m muhha bi minto ra! »

¹⁶ Yeezuu n a ya, an a hi, a u: «Ncunaasu bi, jezanno yim leekarezanno, leekarezanno n yi jezanno.»

*Yeezuu a ya, an n'a ze kan a mimbore ki mim dindam
(Marki 10.32-34; Likki 18.31-34)*

17 Yeezuu a hor, an ni tam Zerizalem o. A n karundanyuno bueerehuyoo woo gaa a ho, nni tare, an n'a hure ni, a o:

18 «K'a tor ka, ta ko woo nawom Zerizalem o naa, bi n ni zem bi Gaaanyi bi nyaso o, n n a ka wosocemannubanno jitanno woo o kan wosocikarinsaamboo woo ki. Bwoo n a ka ze ma.

19 Ni y'a kam kifuro o, bwoo n yaa wo ma, nni'a ze madur m, nni'a wo godarkora ma, b'a domum kaako hinni o, Woso y'a mum bon o gaeno bire o.»

Zakki kan Zaan ki da ho yere
(Marki 10.35-45)

20 Zebedee nyuno da a zo Yeezuu ma kan a nyuno woo ki, an kukure ze a taa, k'a ho ye han.

21 Yeezuu n a lar, a o: «Bo i le n taa?» A n a nyi bo o, a o: «Le ka ko moo nyuno huyoo noom n bi nyunta ibu cirbae bi no o. Deem i bisi, deem i jisa.»

22 Yeezuu n a hi ni, a o: «Awoo n ho k'a n'a yem bi do y. Awoo y'a dam ma, a furyure ko moo n n'a yum bi yi ra?» Ni n a nyi bo o, ni o: «Woo o da ma.»

23 Yeezuu n a hi ni, a o: «Furyure ko moo n n'a yum bi, awoo y'a yure. Bi, k'a goota moo jisa kan moo bisi bi ki nyuntare ni, moo n m da ma, m zaa ka y, bala, moo n m so ni o y. Ni zem bi ni ka gooo ko moo Zi buncero woo banka ni minto ro woo o.»

24 Karundanyuno buro ko ni goota ro woo ko ni naa ma bi, ni no ma o kan danyuno huyoo woo ki.

25 Yeezuu n ni bir, an a hi ni, a o: «Awoo do, a o: gooo k'awoo ni digare ni ma kifuro woo, ni cinno i panja bare ni ma, panjazanno n n'a hocho bam gooo woo ma so.

26 B'a n a ga m, an yi ncunaas awoo bire o y. Bi, ko goaa le taa k'a yi jitaare awoo bire o, k'an a ba awoo zibaanyi.

27 Bi, ko goaa le taa k'a yi leekarezaa awoo bire o, k'an a ba awoo lo.

28 Bala, Gaaanyi bi n bor ko gooo n'a hocho ba y, bor a o k'a b'a ba gooo zibaanyi, k'a ga, ko gooo guta n bombore yi.»

Zeriko booro huyoo waare
(Marki 10.46-52; Likki 18.35-43)

29 Bo ko ni y'a o Zeriko o bi, goaa cir gota zu Yeezuu je o.

30 Booro nyunta huya zaa bi lezi. Ko ni y'a ma, ni o: Yeezuu n ni cenim bi, nni'a sunjida ba nni' zee dam, ni o. «Karusaamba, *David Nyi, woo cicir ze!»

31 Gooo woo ni bogor bare ni ma, ni o, nni'a tor ka, bi ni y'a banka nni'a da ra: «Karusaamba, David Nyi, woo cicir ze!»

32 Yeezuu ni jum, an ni bir, an ni lar, a o: «Awoo le n taa ko m bo ba awoo minto?»

33 Ni n a nyi bo o, ni o: «Karusaamba, a ka ko woo n le yi.»

34 Yeezuu n ni cicir ze, an a wo da ni munyaaro woo ma. Leem bi, gooo huyoo woo i le yi yure, nni' zum Yeezuu o.

21

Yeezuu gaso Zerizalem o
(Marki 11.1-11; Likki 19.28-40; Zaan 12.12-19)

1 Ko ni y'a zo Zerizalem ma, nni'a zo Betfazeer ni o Oliviyee ci mim o bi, Yeezuu a karundanyuno nyoo huya.

2 A n a hi ni, a o: «K'a ta ko k'a n'awoo le naa o. Awoo brada yure, n n a kosi kan a nyunni ki, k'a hor a bor ni ni.

3 Ko goaa awoo lar a horle zaa ma, k'a hi m a o: Zuuba le n taa. B'a yi ni tore nni bor.»

4 Ba mim naa do o ko wosolesinnisorazaa bi ho k'a hi naa n ko yi. A o:

5 K'a hi *Siyon zanno m, a o:
K'a diga a cir k'a ni zere a zi munjazerle m,
an da bra o, brapoo m, brada nyunni m.

6 Karundanyuno woo n ta, nni ho ko Yeezuu a hi ni bi ba.

7 Ni n bor brada bi m kan a nyunni bi ki, nni'a huuro ka ni la, Yeezuu n da o.

8 Gooo guta n a huuro ka zaa bi ra, gosunno n go le yunyar nni'a ka zaa bi ra so.

9 Gooo ko ni ni Yeezuu le kan gooo ko ni nni'a je o ro woo ki i zee dare, ni o:

«*Hozaana *David Nyi!
Goaa k'a ni zem Zuuba to ma bi n barka yi!

Woso n leboore yi arzana o!»

10 Yeezuu k'a gaso Zerizalem o bi, ko bi gooo woo haay nni' burle a mim ma, nni' laaka dam, ni o: «Goaa naa do nka ni?»

11 Zamaa bi n'a nyi boŋ o, ŋ o: «Wosolesinnisorazaa Yeezuu m, a to a o Nazareti o, Galilee ko o.»

Yeezuu i lam hoheenno ra

Zerizalem Wosoce o

(Marki 11.15-19; Likki 19.45-48; Zaan 2.13-22)

12 Yeezuu n gaso Wosoce o b'o, an ni lam goso ko ŋ ni ho heenm, ŋn'i ho sim no woo ra. A busoolorlezanno taabirko hinhisiŋa kan cirponno heenno nyintaragoro ki.

13 A n a hi ŋ ni, a o: «N n a gorsura ba Wosoci o, n o: <N moo ce bi birm yaadarece> ra? Awoo n bokare a sa, a ba konno nyaakondaji!»

14 Buro ko kan kusimero ki n a zo Yeezuu ma Wosoce o b'o an ŋ waa.

15 Wosocemannonno jitanno kan wosocikarunsaambooo woo ki heer n yi nyinta kan Yeezuu ki y, ko ŋ y'a yi an ni zi gota bare, kan nyuno ko ŋ ni zee dam Wosoce o b'o, ŋ o: «Hozaana, David Nyi!»

16 N n a hi Yeezuu m, ŋ o: «Ibu i ho ko ŋ n'a hum bi mam na?» Yeezuu n a nyi bo o, a o: «Iu..., awoo n a karinda ba futa Wosoci b'o, n o: <Ibu ka nyuno kan banfinnirko ki n n'a le bore ibu o> ra?»

17 A m bi, Yeezuu n ŋ to b'o, an a hor an bo konoo o b'o, an ta Betanii o do n me m b'o.

Yeezuu le kosi da soon o

(Marki 11.12-14,20-24)

18 Yeezuu k'a wusigə dogta muŋŋa m, an ni tam konoo o b'o bi, no a nyaso.

19 A n soon yi zaa bi lezi, an a zo ma b'a n hoŋ yi ma k'a lee bee bala y. A m bi, an a hi soon bi m, a o: «Ibu b'i yare i nyi da do y!» Leem bi, soon bi ga.

20 Karindanyuno woo ko ŋ naa yi bi, ŋ ze kəde, ŋni laaka da Yeezuu han, ŋ o: «A a ba lo soon bi n ga leem ncinaa?»

21 Yeezuu n a nyi bo ŋ ni, a o: «Sura moo n'a hure awoo m: k'awoo sura ka, bi busikare b'awoo heer o, awoo moo zi ko moo ba soon naa do m bi bam. B'awoo a da ma so, a hi ci naa do m, a o, i boota naa o, i i da higota o. A bam maam.

22 K'awoo sura ka, ho haay k'awoo n n'a yem yaadare no o haay bi, Woso yi ŋ kare awoo o.»

Yeezuu paŋŋa bi, a to a o ka?

(Marki 11.27-33; Likki 20.1-8)

23 Yeezuu k'a gaso Wosoce o b'o bi, a a suŋŋida ba, an ni ho dundam. Wosocemannonno jitanno kan gosogusinno ki a zo Yeezuu ma, ŋn'a lar, ŋ o: «Le kara ibu n ta m k'i naa ba? Nka i le bi do ka i b'o?»

24 Yeezuu n a hi ŋ ni, a o: «Ko m awoo lar mim deem ma, deem bala, k'awoo nyi bo o, ko m bokare, m le ko moo n ta m bi ji hi awoo m.

25 Batem ko Zaan n n'a kam bi, a to a o Woso zi gee, gosoo zi?» N ni busi kam kan ko ki, ŋ o: «Ko woo o a to a o Woso zi, a y'a hure, a o: Bo minto m, woo n sura ka o?»

26 Bi ko woo o gosoo zi, woo i nyi bam zamaa bi ko ŋ Zaan do wosolesinnisorazaa paan... bi, ŋ bi yem kan o ki y.»

27 A m naa, ŋn'a nyi bo Yeezuu no, ŋ o: «Woo n a do y.» Yeezuu n a hi ŋ ni, a o: «Moo bi le ko moo n ta m, m ni naa bam bi ji hure awoo m so y.»

Gooa nyuno huyoo hɔbɔkɔreoom

28 «Awoo y'a hoon dam mim naa do ma lo? Gooa i nyinta nyuno m huya. A n a hi leekarezaa bi m, a o: «M nyunni, ta her i yaa zi ba moo *divensura o.»

29 Nyi bi n a nyi bo o, a o: «Moo bi tare y.» Maasire k'a ba bi, a a hoondare lor an ta hosura b'o.

30 Gooa bi n a ya, an a hi nyi vanta bi m maam so. Nyi bi do o: «Iu..., baaba,» b'a n ta y.

31 Nyuno huyoo noon duro bire o bi, nka y'a zi bi hoonho ba?» N n a nyi bo o, ŋ o: «Leekarezaa bi m». Yeezuu n a hi ŋ ni, a o: «Sura moo n'a hure awoo m, yaworsinno kan lanno ko ŋ n'a muŋŋa heenm no ki leekare awoo m Woso cirbæ bi no o.

32 Bala, Zaan-Batiisi bor awoo zi, an zaa muŋŋa hunka awoo m, b'awoo n a mim si y. Bi, yaworsinno kan lanno ko ŋ n'a muŋŋa heenm no ki a mim si. Awoo naa yi, b'awoo goota awoo n a bo a taam k'a mim si y.»

Wutu domazanno bonyarɔ hɔbɔkɔreoom

(Marki 12.1-12; Likki 20.9-19)

³³ «K'a tor ka hōbōkōrenoom vanta ma: Gōaa ɪ nyunta, an ðiven gō soon, an lambaar da ma, an yaa hōn, k'a bir ðiven bi hi bōn ō, an bēnno dō so k'a tɪr dō hōsɪra bi ma. A n a sa, an a da gōōō ō ō, kō ŋ n'a zi ba, k'a b'a nyōōōōō bi jir. A n a hōr, an ta kō ō.

³⁴ ðiven mōsa k'a ku bi, an a zibēnyino nyōō hōsɪra bi zibēnno wōō zi, kō ŋ n'aa a hō si, ŋnɪ b'a ka a ō.

³⁵ Zibēnyino wōō n ŋ nyasō, ŋnɪ deem dundu, ŋnɪ deem zē gēr, ŋnɪ deem bumba jaaro m, ŋn'a zē, an ga.

³⁶ Hōsɪrazaa bi n a ya, an zibēnyino nyōō gōta an lē da biisi bi m. Bi, zibēnno wōō a ya ŋnɪ hō kō ŋ y'a ba lēkarezanōō wōō m bi ba nawōōōō m ō.

³⁷ A nyare ma bi, a nyiyar a nyōō, an n'a hōōō dare, a ō, kō mōō nyɪ m naa, ŋ y'a ðan ō.

³⁸ Bi, zibēnno wōō kō ŋ y'a to ŋnɪ nyɪ bi yɪ bi, ŋn'a ðindam kan kō kɪ, ŋ ō: «Naa n nɪ zem b'a so a zi arzaka b'ō. K'a bōr, k'ō a zē, k'ō ō so arzaka b'ō!»

³⁹ Ŋ n a nyasō, ŋnɪ bō m hōsɪra b'ō, ŋn'a zē gēr.»

⁴⁰ Yeezoo n laaka da ŋ han, a ō: «Kō ðivensɪrazaa bi bōr, bō an n'a bam zibēnno wōō nɪ?»

⁴¹ Ŋ n a nyɪ bō ō, ŋ ō: «A gōōō bōnyarō nōōō ðuro zɪnzem, a bi ŋ cicir zere y, an hōsɪra bi ka gōōō vantōō ō ŋn'a zi ba, ŋn'a hō ka ō a ðōmum ō.»

⁴² Yeezoo n a hɪ ŋ nɪ, a ō: «Awōō n hō kō Wosoci b'a hɪ bi karunda ba ra? A a hɪ, a ō: Jaa kō cēdonno wōō a zo bi

y'a ba cē bi jɪr jaa paŋŋazaa. Hō kō Zuuba a ba bi n naa do,

wōō nɪ ðigam ma hō muŋŋa gōta.

⁴³ Bi y'a ka, mōō n'a hure awōō m, mōō ō, n Woso cirbēō bi yōrē awōō m, n n a ka do vanta ō an cirbēō bi zibēō k'a a ga m bi ba. [

⁴⁴ Kō gōaa a do jaa naa do ra, a hɪsɪga dam, bi kō jaa b'a da gōaa ra a gōaa bi do hōōōōō.]»

⁴⁵ Wosocemanni bēnno jɪtanōō kan farizeenrō wōō kɪ kō ŋ Yeezoo hōbōkōrenoonno nōōō ðuro ma bi, ŋ y'a ðō ŋ ō, a hɪ a nawōrē a ma.

⁴⁶ Ŋ n'a kam ma k'a nyasō, bi, ŋ yɪ nyɪ bam zamaa bi m, bala, zamaa b'ɪ ðigam Yeezoo ma wosolesinnsorazaa.

22

Harcintare cibsā hōbire gōta hōbōkōrenoom (Likki 14.15-24)

¹ Yeezoo a ya, an hōbōkōrenoom da ŋ nɪ, a ō:

² «Woso cirbēō bō kō rē kan cir k'a a nyɪnɪ lōsare cibsā ba kɪ.

³ A n a zibēnyino nyōō kō ŋ n'aa gōōō k'a hɪ ŋ nɪ kō ŋ nɪ bi cibsā bi rō wōō bir, ŋnɪ bōkare ŋ ō, a bi zere y.

⁴ A n a ya, an zibēnyino vantōō nyōō an a hɪ ŋ nɪ, a ō: «K'a yaa hɪ gōōō kō mōō ŋ bir cibsā bi ma rō wōō m, a ō: mōō cibsā bi banka m a nya, mōō m dono zɪnzē kan m hōbōsɪrō gōōō kɪ, hō haay banka, k'a bōr cibsā bi ma kēere.»

⁵ Bi, gōōō wōō n ðiga cibsā birle bi ma hōsɪ y, ŋn'a hōr ŋnɪ ta a zibēōjɪrō ō, naa n ta hōsɪra ō, naa n ta ðaasɪ ō mōōrō hējɪ ō.

⁶ Ŋ n gōōta rō wōō n zibēnyino wōō nyasō, ŋnɪ nyannɪ da ŋ ma, ŋnɪ bōkare, ŋnɪ ŋ zɪnzē.

⁷ Cir bi nō n ma ō, an sōrðaarō nyōō ŋn'aa gērzenno nōōō ðuro zɪnzē, ŋnɪ sē da ŋ kō bi ma.

⁸ A m naa, an a hɪ a zibēnyino m, a ō: «Cibsā bi hōbire bi bankare nya, bi gōōō kō mōō hɪ ŋ nɪ rō wōō n a ga kō ō ba y.

⁹ K'a ta zaazekōrārō wōō ra, kō nka awōō yɪ, k'a hɪ m k'an bōr cibsā bi ma.»

¹⁰ A zibēnyino wōō n a hōr, ŋnɪ zaarō sa ŋnɪ gōōō kō ŋ yɪ ŋ yɪ rō wōō so kō ma, gōōō muŋŋōō, kan gōōō bōnyarō kɪ. Gōōō n cē kō n nɪ cibsā bi baŋ ō bi han.

¹¹ Cir bi gasō k'a ðiga gōōō kō ŋ bōr cibsā bi ma rō wōō ma, an a to, an gōaa yɪ, gōaa bi do n harcintare cibsā huu du a ma y.

¹² A n a hɪ m, a ō: «[bɪ ba lō ɪ gasō naa ō, b'ɪbɪ ba harcintare cibsā huu nɪ?]» Bi gōaa bi n a nyɪ bō ō y.

¹³ A m bi, cir bi n a hɪ zibēnyino wōō m, a ō: «K'a gannō kan a wōrō kɪ kōsɪ a zo garga ra, monsigē ō. Lēē bi do an nɪ nyɪ kan ŋ, an a sō sō.» »

¹⁴ Yeezoo n a ya, an a hɪ, a ō: «N gōōō bir gōta, bi, n nɪ ŋ nyōkō ō rō wōō poore.»

*Rom cir yawor sire mim
(Marki 12.13-17; Likki 20.20-26)*

15 Naa je u bi, farizeenro ta, n'n'aa a so ko ma, k'a a ka zaa k'a ni Yeezuu nyasom ma a meerbaa no u bi do.

16 N n a karindanyino kan Hiruodu jezanno ki nyoo Yeezuu zi, ko n n'aa hi m, n u: «Karunsaamba, woo do woo u sira ubu n'a hum, Woso zaa ubu n'a dundam sira bince u, ubu bir nyi bam guoo ni y, b'ubu bir guoo nyokoni u so y.

17 Bi minto bi, i hoonho hi woo m, woo le bi zaa ka k'u Rom cir yawor ka u gee, u b'a ka u ge?»

18 Bi, ko Yeezuu n zambu bi do bi, a a hi n ni, a u: «Zambuzanno! Bo m, awoo ni moo makra bare?»

19 K'a busoo ko n ni Rom cir yawor kam ni bi hunka m m.» N n deniyee deem hunka m.

20 Yeezuu n n lar, a u: «Gooa mim ko n y'a da u naa kan gorsira naa do ki, nka hoo ni?»

21 N u: «Rom cir hoo m.» A n a hi n ni, a u: «K'a maam k'a ho ko Rom cir ho m bi ka u, k'a ho ko Woso ho m bi ka u so.»

22 Meerbaa naa do a ka n n ze kade, n'n'a hor, nni Yeezuu to.

*Gaeno mumbore mim
(Marki 12.18-27; Likki 20.27-40)*

23 Hinni bi do u bi, sadiseenro gosunno bor Yeezuu zi. Bala, sadiseenro woo u gaeno mumbore b'a u y. N n laaka da Yeezuu han, n u:

24 «Karunsaamba, Moyiisi a gorsira ba an a ka woo u, a u, ko goaa cemba ta u, an ga an a lo to, b'a nyi ba u y, k'a dam n lo bi si, k'an nyi yi kan ki a cemba bi minto.

25 A n bokare, danyino i nyunta saanhuna woo bire u, leekarezaa bi n lo sa an ga, b'a n nyi yi kan lo bi ki y.

26 A huya ho bi n lo bi si, an ga, an lo bi to b'a n nyi yi kan ki y. A kaako ho bi maam so, saanhunaro woo haay n gunga bi n nyi yi kan lo bi ki y.

27 N haay kur bi, lo bi n ga so.

28 Gaeno mumbore domum u, ko n y'a mum bo u, nka y'a so lo b'u n bireyaa u? Bala, guoo saanhunaro woo haay lo bi si.»

29 Yeezuu n a nyi bo u, a u: «K'awoo n gorsira muhoo woo do kan Woso panja ki bi y'a ka awoo n'a nyonnyoom.

30 Bala, gaeno mumbore domum u, yar bir lo sare y, lo bir yar sare y, bo n y'a u ko u kan maleekaro ko n ni brama ro woo ki.

31 Bi, ko gaeno mumbore mim ni, awoo n ho ko Woso a hi awoo m bi karinda ba ra? A a hi, a u:

32 «Abraham kan Izakki ki, Zakoo bi ki Woso m moo m.» Gaeno Woso bee y, guoo mistsuro Woso m.»

33 Yeezuu hodundare naa do cem zamaa bi hoodare han.

*Le k'a le da lero woo m haay
(Marki 12.28-34; Likki 10.25-28)*

34 Farizeenro woo ko n y'a ma, n u, Yeezuu a ka sadiseenro woo b'a dam ma n'a ya nni meer ba bi, n y'a so ko ma.

35 N goaa deem ko wosocikarunsaamba gota m bi laaka da Yeezuu han, k'a makra ba.

36 A u: «Karunsaamba, lero woo haay bire u, kara i le da?»

37 Yeezuu n a nyi bo no, a u: « <K'i Zuuba Woso nsa kan i heer ki haay, kan i nyi ki haay, kan i hoodare ki haay.>

38 Le k'a le da, a m le gota bi m naa do.

39 Le huya ho k'a gotabaa leekare ho bi ku bi m naa do: «K'i mim nsa amba i muhja m.»

40 Moyiisi lero woo haay kan wosolesinnsorazanno woo meerbaaro ki haay mesi m lero huyoo noon duro m.»

*Krista bi, nka nyi ni?
(Marki 12.35-37; Likki 20.41-44)*

41 Farizeenro woo ko n y'a so ko ma bi, Yeezuu laaka da n han, a u:

42 «Awoo y'a hoon dam Krista ma lonlo? Nka nyi ni?» N n a hi m, n u: «*David Nyi m.»

43 Yeezuu n a hi n ni, a u: «B'a yi lo, Sent-Espri n a ka David n a bir a Zuuba? Bala, David b'a hi, a u:

44 Zuuba Woso a hi mɔɔ zuuba m,

a ɔ: nyinta mɔɔ bisi ɔ,

kɔ m tolle ba m a ka, k'i junno wɔɔ n nyinta i gam taa.

45 K'a i yire i ɔ David y'a birm a Zuuba, yi an nawom lo keere kɔ Krista n yi *David Nyi?»

46 Gosɔ n a da ma, an a nyi bo no y. Hinni bi do tekka ma, goaa ba ɔ do, a heer n kookoo k'a lar mim ma y.

23

Wosocikarinsaambɔɔ kan farizeenɔ ki zambɔ mim

(Marki 12.38-39; Likki 11.43,46; 20.45-46)

1 Yeezuu a sunjida ba, an ni meer bam kan zamaa bi ki, a karundanyino wɔɔ ki, an n'a hire, a ɔ:

2 «Wosocikarinsaambɔɔ wɔɔ kan farizeenɔ wɔɔ ki, Moyiisi lero wɔɔ n'a hunkam gɔɔ m.

3 Bi minto bi, awɔɔ a ga m, a sira ka n ɔ, a ho ko n'a hire awɔɔ m haay bi ba, b'a bi zu n zibɔ ɔ y. Bala, n bir ho ko n'a dundam gɔɔ m bi bare y.

4 N tur mor gorezaa kɔsi n'a ka goaa mee, bi n bir a wo dam ma k'a a da a zaa han, an a busu y.

5 Ziro ko n ni n bam haay ro wɔɔ ba n nawom ko gɔɔ m dɔga a ma, bi y'a ka, Wosoci lemim ko n tur a kɔsi a tusɔ ma gee a za ma bi ba n tur a ɔ jintɔ, n tur peera lensɔzanno do a huuro re, k'an bir yum.

6 Lee munjoɔ n tur a ka ma cibsaro bince ɔ, sokoma bince ɔ, lee wisi n tur a kam ma.

7 A nɔa n tur a ɔ ko n ni bir yaa dare a m munja gɔɔ gaa ɔ, ko gɔɔ n bir a birm karinsaamba.

8 B'awɔɔ, a bi ye ko n n'a bir karinsaamba y, bala, danyino n'awɔɔ m haay, awɔɔ karinsaamba bi deem.

9 A bi gosɔ bir tara burɔ ɔ a ɔ, a Zi y, bala, awɔɔ Zi bi deem, an ni arzana ɔ bi.

10 A b'a ka ma ko n n'a bir jitaare y. Bala, awɔɔ jitaare bi deem, Krista m.

11 Gɔaa k'a le da awɔɔ bire ɔ bi, k'an yi awɔɔ zibɔnyɔ.

12 Ko goaa a munja busu, Woso y'a zerm. Ko goaa a munja zer, Woso y'a busum.»

Yeezuu i meer bam wosocikarinsaambɔɔ kan farizeenɔ wɔɔ ki ma

(Marki 12.40; Likki 11.39-42,44,52; 20.47)

13 «Kɔsi i kan awɔɔ ki, awɔɔ wosocikarinsaambɔɔ kan farizeenɔ zambɔzanno ki, awɔɔ i Woso cirbɔ bi le tam ko gɔɔ bi gasɔ y. Awɔɔ munjoɔ bir gasore y, bi gɔɔ ko n le n taa k'a gasɔ ro wɔɔ, awɔɔ bir broɔ tore n'a gasore y.

[
14 Kɔsi i kan awɔɔ ki awɔɔ wosocikarinsaambɔɔ kan farizeenɔ zambɔzanno ki, awɔɔ i zonno ho ko n ni ta m bi yore n ni, a a ya, a gaa, an ni yaa jintoo dam ko n n'a hi a ma gɔɔ munjoɔ. Naa minto m, awɔɔ hɔnhɔrle n ni yum maam-maam.]

15 Kɔsi i kan awɔɔ ki, awɔɔ, wosocikarinsaambɔɔ kan farizeenɔ zambɔzanno ki, awɔɔ i tam kɔɔ ɔ tara burɔ ɔ kan kɔɔlɔɔ no ɔ ki an n'a kam goaa deem taan... ma k'an zu awɔɔ lero wɔɔ ɔ, bi k'awɔɔ ku b'awɔɔ ka an yi sehar goaa gallem huya an le da awɔɔ m.

16 Kɔsi i kan awɔɔ ki, awɔɔ k'an booro, an ni zaa hunkam gɔɔ m, awɔɔ y'a hire, a ɔ: «Ko goaa ler bo Wosoce bi to ma hoste bee ni y, bi k'a ler bo Wosoce bi sarma bi to ma pakra m k'an ho k'a hi bi ba.»

17 Hɔɔnwarzanno, booro n'awɔɔ m! Kara i le da a mim ni? Sarma bi m gee, Wosoce k'a ka sarma bi ni yum Woso ho bi ni?

18 Awɔɔ a ya, an n'a hire, a ɔ: «Ko goaa ler bo mannɔduu ma hoste bee y, bi k'a ler bo mannɔho k'a n'a burɔ ɔ bi ma, pakra m k'an ho k'a hi bi ba.»

19 Booro n'awɔɔ m! Kara i le da? Mannɔho bi n gee, mannɔduu k'a ni mannɔho bi kam Woso ɔ bi ni?

20 Gɔaa k'a ni ler bo mannɔduu bi ma bi, ler bo a nawom duu bi ma, kan ho nijje haay k'a ni duu bi burɔ ɔ bi ki.

21 Gɔaa k'a ni ler bo mannɔduu Wosoce bi ma bi, ler bo a nawom Wosoce bi ma, kan Woso k'a ni ce b'ɔ bi ki.

22 Gɔaa k'a ni ler bo arzana ma, ler bo a nawom Woso duu bi ma kan Woso munja k'a nyunta ra bi ki.

23 Kɔsi i kan awɔɔ ki, wosocikarinsaambɔɔ kan farizeenɔ zambɔzanno ki, awɔɔ i dolereɔ bu ho ganwore bo n an n'a kam Woso ɔ, a bokare, a ho k'an munja Woso lero

wɔɔ nɔ ɔ bi to, amba: Turgabaa, mɔŋɔbaa, kan sɔrabare ki, nawɔnno awɔɔ a ga m, a ŋ ba, a ŋ gɔɔtare wɔɔ ba sɔ.

²⁴ Awɔɔ k'an bɔɔrɔ, an nɔ zaa hunkam bi, awɔɔ y'a hɔ mire sorm k'a mɛɛm bɔ ɔ, b'awɔɔ i yoonde monum.

²⁵ Kɔsɩ i kan awɔɔ ki, wosocikarɩnsaambɔɔ kan farizeenrɔ zambɔzanno ki, awɔɔ i hɔmihɔ kan hɔbɔre mɔr burɛ ki sɔrgɔm, k'a dintim gɔ ŋ ma. Bi, ŋ nɔ rɔ wɔɔ, awɔɔ koorbaa zibɔɛ kan a hɔɔndare bonyaarɔ ki yɩ ŋ han.

²⁶ Farizen, bɔs n'ɩbu m, lɛɛ ka i hɔmihɔ bi nɔ sɔrgɔ, a burɛ bi hu bɔm sɔ.

²⁷ Kɔsɩ i kan awɔɔ ki, wosocikarɩnsaambɔɔ kan farizeenrɔ zambɔzanno ki, bɔ awɔɔ ɔ kɔ rɛ kan gɛɛnoyaarɔ huro ki, ŋ burɛ gɔɛrɛ n ta ɔ, an bɔkare, ŋ nɔ ɔ b'ɩ bi, yaarɔ kan hɔɔ vɛnno do haay ki yɩ ŋ han.

²⁸ Awɔɔ do m bi, gɔɔɔ i digare a ma gɔɔɔ mɔŋɔɔ, an bɔkare zambɔ kan bonyaabaa ki y'awɔɔ heer han.»

(*Likki 11.47-51*)

²⁹ «Kɔsɩ i kan awɔɔ ki, wosocikarɩnsaambɔɔ kan farizeenrɔ zambɔzanno ki, gɛɛnoyaarɔ awɔɔ nɩ ŋ bankam mɔŋɔɔ wosolesinnɩsorazanno minto, gɔɔɔ turgɔɔ wɔɔ awɔɔ nɩ ŋ yaarɔ gɔɛrɛ dam ma.

³⁰ A bɔkare, an n'a hire, a ɔ: «Kɔ wɔɔ i nyɩnta ɔ yaabɔɔ dɔmum ɔ, wɔɔ b'ɩ zem kɔ ra kan ŋ ki, ɔ wosolesinnɩsorazanno wɔɔ zɩnze y.»

³¹ Naa minto bi, awɔɔ mɔŋɔɔ nɩ kaseti kare a ɔ, gɔɔɔ kɔ ŋ wosolesinnɩsorazanno wɔɔ zɩnze rɔ wɔɔ nyɩno n'awɔɔ m.

³² K'a maam, k'a a tɔntɔ ɔ, k'a hɔ k'awɔɔ yaabɔɔ a sɩŋɩda ba bi nyambɔr.

³³ Munno, cirkarɔ do n'awɔɔ m! Awɔɔ y'a hɔɔn dam lo, k'a a da ma, a a si Woso k'awɔɔ dɔdɔ yar, an awɔɔ da sehar ɔ bi lɛɛ?

³⁴ Bi y'a ka, mɔɔ wosolesinnɩsorazanno, hɔɔnzanno kan wosocikarɩnsaambɔɔ ki nyɔɔre awɔɔ zi. Awɔɔ nɔɔn zɩnzem, a gɔsɩnno wɔ gɔdarkerarɔ ma, awɔɔ nɔɔn zem maduro m a sokomacero ɔ, a fir ka ŋ ma koro ɔ.

³⁵ Naa minto bi, awɔɔ hɔnhorle yɩm gɔɔɔ turgɔɔ k'awɔɔ ŋ zɩnze rɔ wɔɔ minto, an a sɩŋɩda sa gɔaa turga Abel zere ma, an ta an aa Baraki nyɩ Zakarii k'awɔɔ zɛ Wosoce bi bɩnce paan... bi kan mannɩduu bi ki bire ɔ bi ma.

³⁶ Sɩra mɔɔ n'a hire awɔɔ m, hɔnhorle k'a a ga m gɔɔɔ zɩnzere naa do minto bi, her zamaana naa do n nɩ hɔnhorle bi do yɩm.»

Yeezuu heerzarle Zerizalem minto
(*Likki 13.34-35*)

³⁷ «Zerizalem, Zerizalem, ɩbu k'i nɩ wosolesinnɩsorazanno zɩnzem, i nɩ gɔɔɔ kɔ Woso ŋ nyɔɔ i ma rɔ wɔɔ bumbam jaarɔ m bi! Mɔɔ gallem karɔ m a ŋɔa kɔ m i i zamaa sɔ kɔ ma m taa amba kɔrda tir a nyɩno sɔ kɔ ma a zarɔ taa bi m, b'awɔɔ n ye!

³⁸ Bi keere naa, «N y'a bɔre awɔɔ ce b'ɩ.»

³⁹ Sɩra mɔɔ n'a hire awɔɔ m: an a sɩŋɩda sa naa ma, awɔɔ b'a yare a mɔɔ yɩ y, k'awɔɔ m b'a hi, a ɔ: «Barka i gɔaa k'a nɩ zem Zuuba tɔ ma bi mim ɔ!» »

24

Yeezuu i Wosoce bi wurgɔre mim dɩndam
(*Marki 13.1-2; Likki 21.5-6*)

¹ Yeezuu k'a bɔ Wosoce b'ɩ k'a a hɔr bi, a karɩndanyɩno wɔɔ a zɔ ma ŋn'i Wosoce bi dɔre mim hum nɩ.

² A n a nyɩ bɔ ŋ nɔ, a ɔ: «Naa k'awɔɔ n'a yɩm haay naa, sɩra mɔɔ n'a hire awɔɔ m: jaa deem bi gɔɔtare a mim burɛ ɔ y. Ŋ haay zem bi wurgɔ.»

(*Marki 13.3-13; Likki 21.7-19*)

³ Yeezuu k'a nɩ nyɩntam Oliviye ci mim ɔ bi, a karɩndanyɩno a zɔ ma a minto, ŋn'a lar, ŋ ɔ: «A hi wɔɔ m, ba naa do nawom bɔɔ? Makra kara n n'ɩbu zere hunkare kan durnya nyare ki?»

⁴ Yeezuu n a nyɩ bɔ ɔ, a ɔ: «K'a dundo a zi kɔ gɔsɩ b'awɔɔ nyɔnnyɔɔ y.

⁵ Bala, gɔɔɔ zem gɔta, ŋnɩ meer ba mɔɔ tɔ m, ŋ ɔ: «Mɔɔ m Krista,» bi ŋ gɔɔɔ nyɔnnyɔɔm gɔta.

⁶ Awɔɔ yarbare mim mam, kan yarbare k'a n'a dam ma an bi wuti bi mim ki, a bi dabɔɔ ba y. Bala, pakra m, kɔ naa haay n ba, bi durnya bi nyare bɛɛ m cɩna y.

⁷ Do deem gɔɔɔ wutire ŋnɩ yar ba kan do vanta ki, tara deem zanno wutire ŋnɩ yar ba kan tara vanta zanno ki, nɔ nyɩntam koro ɔ, bɩncero niŋŋoo nyiŋŋɔm.

⁸ Naa do haay bi, bɔ a ɔ kɔ rɛ kan lɔ nyɩ yire fɩryire sɩŋɩda ki.

9 Bɪ, n y'awɔɔ ɡɔrm, ɲnɪ fir ka awɔɔ ma, ɲn'a zɪnzɛ. Doro haay sɔrɛ awɔɔ m mɔɔ minto.

10 Dɔmɪnnɔ wɔɔ duro ɔ ɡɔɔɔ gota sɪrakarɛ tom, ɲnɪ ɲɔaar ba kɔ m, ɲnɪ sɔ kɔ m.

11 ɲɔaarlesinnɪsorazannɔ zɛm gota ɲnɪ ɡɔɔɔ gota nyɔnnyɔɔ.

12 Mimbonyaa pasɪm gota, an a ka ɡɔaa cir gota ɲɔare n nyɔɔ.

13 Bɪ, ɡɔaa k'a nyasɔ a sɪrakarɛ m kanɲɪda an ta an firyɪrɛ bɪ nyarɛ ku bɪ, bɪ zaa bɔmbɔrɛ yɪm.

14 ɲ Woso lemim nyɪnta naa do pa dam durnya haay nɔ ɔ, k'an nyɪnta kasetɪ, doro minto. Naa je, durnya nyarɛ n nɪ zɛɲ ɔ.»

Heerzar gota

(Markɪ 13.14-23; Likki 21.20-24)

15 «K'awɔɔ bɪ <ɔaa kɔ hozaarbarezaa bonyaa m bɪ yɪ, wosolesinnɪsorazaa Danyel n a hɪ ma bɪ, an nɪ nyɪntam lɛɛ mɲɲa kɔ Woso bɪnce m, b'a n a ga nɪ y, ɡɔaa k'a nɪ karɪnda bam bɪ, k'a n'a jɪ ma mɲɲa.

16 Ncnaasɔ bɪ, ɡɔɔɔ kɔ ɲ nɪ Zidee ɔ bɪ, kɔ ɲ n'a si, ɲnɪ ta ciro ɔ.

17 ɔaa k'a n'a cɛ mim ɔ bɪ, a b'a ka zerle ma k'a gasɔ a cɛ ɔ a hosɪ sa y.

18 ɔaa k'a n'a hosɪra ɔ sɔ bɪ, a bɪ doo k'a yaa a huu sa y.

19 Dɔmɪnnɔ wɔɔ duro ɔ, a yɪm kɔsɪ lannɔ justzannɔ wɔɔ ma, kan lannɔ kɔ ɲ nɪ nyɔ kare a nyɪnɔ ɔ rɔ wɔɔ kɪ.

20 K'a yaa da Woso m k'awɔɔ sire bɪ bɪ nyɪnta la bare dɔmɪnnɔ ɔ ɡɛɛ, *sabaa hinnɪ ɔ y.

21 Bala, a nyɪntam firyɪrɛ gota dɔmɪnnɔ an lɛ da firyɪrɛ haay ra, an a sa durnya sɲɲɪda ma an naa ma ku, naa lɔɔ n nyɪnta ɔ y, b'a bɪ nyɪntaɲ ɔ fɪga y.

22 Kɔ Woso bɛɛ dɔmɪnnɔ nɔɔn duro bɔrɛ, ɡɔsɪ bɪ larɛ y. Bɪ, a ɲ bɔrɛ a ɡɔɔɔ k'a ɲ nyɔkɔ ɔ rɔ wɔɔ minto.

23 Kɔ ɡɔaa a hɪ awɔɔ m, a ɔ: Krista ɪ naa ɔ, ɡɛɛ, a ɪ bra ɔ, a b'a si y.

24 Bala, kristarɔ ɲɔaarzannɔ kan ɲɔaarlesinnɪsorazannɔ kɪ nyɪntaɲ ɔ gota. ɲ hoserlɔ bam kan makrarɔ kɪ, k'an yɪ ɔ, a da ma, a ɡɔɔɔ kɔ Woso ɲ nyɔkɔ ɔ rɔ wɔɔ nyɔnnyɔɔ.

25 K'a tor ka mɲɲa, mɔɔ ser ka m a hɪ awɔɔ m.

26 Kɔ n b'a hɪ awɔɔ m, n ɔ, k'a dɪga, a ɪ poo ɔ, a bɪ ta y, ɡɛɛ kɔ n y'a hɪ awɔɔ m, n ɔ, a a nyaakom da naa ɔ, a b'a si y.

27 Amba brama tɪr nyaki bɔ dojɪr ɔ an ta meer ɔ bɪ, ɔaaɲyɪ bɪ zem maam sɔ.

28 Lɛɛ kɔ hogɔr n ta ɔ bɪ, ɡɔbɪrgɔrɔ n n'a som kɔ ma ɔ.»

(Markɪ 13.24-27; Likki 21.25-28)

29 «Kɔ fir gota dɔmɪnnɔ wɔɔ bɪ cem,

woso bɪ gum do y,

mom bɪ gum sɔ y,

monyaarɔ surm,

brama hoɔpaɲɲazannɔ haay nyɪɲɲɔm.

30 Dɔmɪm bɪ do ɔ bɪ, ɔaaɲyɪ bɪ makra y'a hunkam brama. <Do haay n nyɪ ka. ɲ ɔaaɲyɪ bɪ yɪrɛ an a to brama warkɔ mim ɔ> kan paɲɲa kɪ, lehbɔrɛ gota nɔ ɔ.

31 <ɲ hir gota bɪ hɛm, an a maleɛkarɔ nyɔɔ durnya ɡɔrga siro wɔɔ ɔ, kɔ ɲ nɪ ɡɔɔɔ k'a ɲ nyɔkɔ ɔ rɔ wɔɔ sɔ kɔ ma, an a sa durnya lɛ ma an ta a cuntare ma.> »

(Markɪ 13.28-31; Likki 21.29-33)

32 «K'a makra sa sɔɔn ma: k'awɔɔ b'a yɪ, an lɛɛ daa da, a lɛɛ nɪ kure, awɔɔ do a ɔ, siire a zɔ.

33 A maam sɔ, k'awɔɔ bɪ minno nɔɔn duro yɪ, k'a do a ɔ ɔaaɲyɪ bɪ zɛrɛ a zɔ, bɪ, yɪ an nawom maam sɔ.

34 Sɪra mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m, zamaana naa do bɪ cenim, kɔ nawonnɔ haay bɛɛ ba y.

35 Brama kan tara kɪ cenim, bɪ mɔɔ meerbaarɔ wɔɔ bɪ cenle y.»

ɔsɪ n ɔaaɲyɪ bɪ zɛrɛ dɔmɪm do y

(Markɪ 13.32-37; Likki 17.26-30,34-36)

36 «A n ta ɔ bɪ, ɔsɪ n dɔmɪm bɪ do kan a wakati kɪ do y. Baa, maleɛkarɔ kɔ ɲ nɪ brama rɔ wɔɔ n a do y, ɲyɪ bɪ n a do sɔ y. Zɪ bɪ y'a do a deem.

37 Hɔ k'a ba Nowee* dɔmɪm ɔ bɪ nyɪntaɲ ɔ sɔ ɔaaɲyɪ bɪ zɛrɛ dɔmɪm ɔ.

38 Kɔ sɪra nɪ, an lɛɛ ka kɔ hɪ m durnya bɪ Nowee dɔmɪm b'ɔ bɪ, ɡɔɔɔ wɔɔ ɪ hobɪrɛ bɪm, ɲn'ɪ hɔ mim, ɲn'ɪ lɔ kam cɛ ɔ, ɲn'a nyɪnɔ kam ɡɔɔɔ ɔ ɲnɪ ɲ kam cɛ ɔ, an ta an aa dɔmɪm kɔ Nowee gasɔ kɔlɔs b'ɔ bɪ ku.

* 24:37 24.37 Nowee mim: K'a dɪga Sɲɲɪda Ci 6.5-8 bɪnce ɔ.

³⁹ N n a zu a σ, η n a dσ η σ hosti ι bare y, hi bι n tolle ba an bι cem η nι haay. A yure ncιnaas Gσaanyι bι zere dσmum σ.

⁴⁰ Kσ goaa hιyα ι hσsura σ: n deem gaam, n nι deem to.

⁴¹ Kσ lanno hιyα ηn'ι jaa lom, n deem gaam, n nι deem to.

⁴² Naa minto bι, a b'a zu a σ y, bala, awσσ n dσmum k'awσσ Zuuba n nι zen σ bι dσ y.

⁴³ K'a mim naa dσ jι ma mιηηa. Kσ harzaa b'a dσ a σ, koor bι zem gunuu wakati naa do ma, a bι hinceem bare y, a bι koor bι tore an gasσ a ce b'σ y.

⁴⁴ Bι y'a ka, awσσ sσ k'a a banka, bala, Gσaanyι bι zem wakati k'awσσ bιr a hσon dam ma b'σ y.»

Zibθanyι mιηηa mim

(Likki 12.41-48)

⁴⁵ «Zibθanyι kara n mιηηa, a hσon n ta σ? Zibθanyι lεεzaa zibθε ka σ, a σ, an dιga zibθanyιno mιsιrσ wσσ ma mιηηa k'a nι η hσbιre kan σ a dσmum σ.

⁴⁶ Zibθanyι bι do nyuntam mimbirenyuntazaa, k'a lεεzaa b'a wusigε an bσr har σ, an b'a ku an nι zibθε k'a ka σ bι bare.

⁴⁷ Sura mσσ n'a hιre awσσ m, lεεzaa bι y'a kam an yι a har bι haay arzaka dσmazaa.

⁴⁸ Bι, kσ zibθanyι bonyaa m, a y'a hιre a heer σ, a σ, mσσ Zuuba maasιre ba a bιr zere y.

⁴⁹ A n wuti, an a muno wσσ ze, an hσ bι, an bεε mi kan bεeminno kι.

⁵⁰ B'a Zuuba bι zem dσmum kσ zibθanyι bι bιr dσm ma b'σ, kan wakati k'a n a dσ bι kι σ.

⁵¹ A zibθanyι bι hσnhσrm mιηηa, an zambσzanno furyire ka ma, bunce nιηηε k'a nι nyι kan σ, an a sσ sσ b'σ.»

25

Nyumbonno bu hσbσkσrenoom

¹ «Woso cirbθε bι bσ kσ rε kan nyumbonno buro kσ η y'a fitirero gσr, ηnι bσ k'a yaa n'a zim ze σ kι.

² Soor hσon ι ba σ y, soor hσon n ta σ.

³ N hσon ba σ rσ wσσ n a fitirero gσr, bι η n nyσσ tσ mσr σ, ηn'a sa y.

⁴ Bι, η hσon n ta σ rσ wσσ, brσσ nyσσ tσ modrσ σ ηn'a na a fitirero wσσ ma.

⁵ Bι, zim bι bσkare an maasιre ba a bιr zere y. Hinceem n nyumbonno bu rσ wσσ nyasσ, ηnι hinceem ba.

⁶ Gunuu wakati buerehιyα k'a b'a ku bι, zee n bσ, a σ: <Zim bι ba n nι! K'a bσ a yaa a ze σ!>

⁷ A m naa, nyumbonno bu rσ wσσ n gu, ηn'a fitirero bankare.

⁸ N hσon ba σ rσ wσσ n'a hum, η σ: <K'a nyσσ bι ka wσσ σ poore, bala, wσσ fitirero wσσ ι lihιm.>

⁹ N hσon ta σ rσ wσσ n a nyι bσ σ, η σ: <Ayy..., bala, a bι gσta y, a bι wσσ bσm kan awσσ kι y. K'a ta a yaa n a hσ si a hεerezanno wσσ zi.>

¹⁰ N hσon ba σ rσ wσσ n ta k'a yaa nyσσ bι si, a hσr kσ η y'a σ bι, zim bι gσota an bσr η je σ, nyumbonno kσ η y'a banka rσ wσσ n gasσ kan kι harcιtare cιbsa ce σ b'σ, n nι cele bι gaa, n n a ta a nyι m.

¹¹ Maasιre k'a ba bι, nyumbonno kσ η gσota rσ wσσ bσr, ηn'ι zee dare, η σ: <Karinsaamba, karinsaamba, ce bι gσ wσσ m!>

¹² Bι, b'a nyι bσ σ, a σ: <Sura mσσ n'a hιre awσσ m, mσσ n awσσ dσ y.> »

¹³ Yeezuu n a ya, an a hι, a σ: <A bι hinceem ba y, bala, awσσ n dσmum bι kan wakati bι kι dσ y.>

Zibθanyιno kaakσrσ hσbσkσrenoom

(Likki 19.11-27)

¹⁴ «Woso cirbθε b'a ya, an bσ kσ rε kan gσaa k'a n'a ησam k'a ta kσ σ, an a zibθanyιno bιr, an a arzaka ka η σ kσ η nι dσ ma bι kι.

¹⁵ A n talan * soor ka deem σ, an talan hιyα ka naa do σ, an talan deem ka a vanta σ. Gσaa biyθε n n'a dam ma an zi ba m b'a ka σ, an bσkare, an cem.

¹⁶ Gσaa k'a talan soor bι yι bι n ta an ter ba m, an talan soor vanta yι an a na ma.

¹⁷ Gσaa k'a talan hιyα yι bι n ta an ter ba m sσ, an talan hιyα yι an a na ma.

¹⁸ Bι, gσaa k'a talan deem yι bι, ta a σ, an aa yaa hσn, an a zuuba bι busoo nyaakom da σ.

* 25:15 25.15 Talan deem: Dσorraa buhιra zibθε busoo m.

19 Zibəənyu wəɔ zuuba bi, k'a ta tee... bi, a a bə an bə, an n'a busoo bi mim laaka dare ŋ han.

20 Gəaa k'a talan soor yi bi n a zə, an talan soor k'a yi an a na ma bi hunka, an a hi, a ɔ: <Zuuba, talan soor ubi ka mɔɔ ɔ hɔɔ, talan soor vanta ba mɔɔ yi na.>

21 A zuuba bi n a hi m, a ɔ: <Zibəənyu muŋŋa k'an turga n'ubu m, a muŋŋa, ubi sira zi ba hɔ poore nɔ ɔ, mɔɔ hɔ gɔta zibəə kare i ɔ, bə i heernyɔɔ ba kan mɔɔ ki.>

22 Zibəənyu k'a talan huya yi bi n a zə, an a hi, a ɔ: <Talan huya ubi ka mɔɔ ɔ, talan huya vanta ba mɔɔ yi na.>

23 A zuuba bi n a hi m, a ɔ: <Zibəənyu muŋŋa k'an turga n'ubu m, ubi sira zi ba hɔ poore nɔ ɔ, mɔɔ hɔ gɔta zibəə kare i ɔ, bə i heernyɔɔ ba kan mɔɔ ki.>

24 Zibəənyu k'a talan deem yi bi n a zə, an a hi, a ɔ: <Zuuba, mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ gəaa kəst n'ubu m, lɛɛ k'ubu n hɔ duu ɔ bi ubi n hɔ dan ɔ, lɛɛ k'ubu n hɔ sɔn ɔ bi ubi n hɔ san ɔ.>

25 Nyibəə mɔɔ nyasɔ, mɔɔ n ta m aa i busoo bi biitə tara ɔ, diga, i busoo bi ba n ni.>

26 A zuuba bi n a nyi bə nɔ, a ɔ: <Zibəənyu bonyaa yakozaa ra! Ubi dɔ muŋŋa i ɔ, mɔɔ i hɔ dam lɛɛ kɔ mɔɔ n hɔ duu ɔ, m ni hɔ sam lɛɛ kɔ mɔɔ n hɔ sɔn ɔ.>

27 A dɔ k'ubu ɔ maam bi, mɔɔ busoo bi cɪnta ubi nawom busoocntareɛ ɔ, mɔɔ wusigere ma, mɔɔ yi m busoo bi sam kan nyɔdɔ bi.

28 Naa minto bi, k'a busoo talan deem k'an ta m bi yom, a ka talan bu zaa b'ɔ.

29 Bala, gəaa k'an ta hɔ m bi, n y'a kam bi zaa ɔ, an a na ma, a hɔ m yi gɔta. Bi gəaa k'a bam bi, baa hɔ k'an ta m bi, n bi yom ni.

30 Bi, k'a zibəənyu hɔ vam naa dɔ zo garga ra monsigə ɔ. Lɛɛ bi dɔ an ni baa dan ɔ, an a sɔ sɔ.> »

Durnya gɔɔ haay dɔdɔkare

31 «Kɔ Gəaanyi bə a cirbəə nɔ ɔ kan malɛkarɔ wɔɔ ki haay, a nyɪntam a cirbəəduu panjaza a bi ra.

32 Durnya kɔɔ haay gɔɔ y'a som kɔ ma a lɛɛ, an gɔɔ gɔngɔ a hɔ, amba hɔbɪstrɔ dundor tir seero gɔ biiro ma bi m.

33 A seero wɔɔ nyɔɔre a bɪst, an biiro wɔɔ nyɔɔ a jɪsa.

34 Cir bi y'a hure a bɪst ra zannɔ wɔɔ m, a ɔ: <Awɔɔ kɔ mɔɔ Zi barka n ni kan a ki bi, k'a bə, a cirbəə kɔ Woso a banka awɔɔ minto durnya dare sɪŋŋɪda ɔ bi si.>

35 Bala, nɔ mɔɔ zɛ, awɔɔ n hɔbure ka mɔɔ ɔ, mɪst mɔɔ zɛ, awɔɔ n hi ka mɔɔ ɔ, mɔɔ bə awɔɔ zi saana, awɔɔ mɔɔ si a har ɔ,

36 mɔɔ nyɪnta digi, awɔɔ n huu du mɔɔ ma, mɔɔ n nyɪnta laafu y, awɔɔ bi diga mɔɔ ma, mɔɔ nyɪnta lɔnnɔɛ ɔ, awɔɔ m bə mɔɔ zi b'ɔ.>

37 Meerbaa naa dɔ jɛ ɔ, gɔɔ turgɔɔ wɔɔ y'a hure, ŋ ɔ: <Zuuba, wɔɔ ubi yi brɔɔ nɔ n'ubu zere, ɔ hɔbure ka ubi ɔ, gɛɛ mɪst n'i zere, ɔ hi ka i ɔ?>

38 Wɔɔ ubi yi brɔɔ saana, ɔ ubi si ɔ har ɔ, gɛɛ ubi n digi, ɔ huu du i ma?

39 Wɔɔ ubi yi brɔɔ i ni yaaba m, gɛɛ i ni lɔnnɔɛ ɔ, ɔ ta, ɔ aa diga i ma?>

40 Cir bi y'a hure, a ɔ: <Sira mɔɔ n'a hure awɔɔ m, hɔɔ nɔnɔ duro k'awɔɔ n n'a bam gɔɔ poorero nɔnɔ gəaa deem m bi, kɔ ŋ ni mɔɔ danyuɔ wɔɔ bi, a ba awɔɔ nawom mɔɔ m.>

41 Naa jɛ ɔ, a y'a hum jɪsa ra zannɔ wɔɔ m, a ɔ: <K'a jɪ bə mɔɔ ma a ta laatɔ, awɔɔ kɔ Woso lerbɔre bonyaa n'a jɛ ɔ, k'a ta se k'a lihure ba ɔ, n n a banka Sotaana kan a malɛkarɔ ki minto b'ɔ.>

42 Bala, nɔ mɔɔ zɛ, b'awɔɔ n hɔbure ka mɔɔ ɔ y, mɪst mɔɔ zɛ, b'awɔɔ n hi ka mɔɔ ɔ y,

43 mɔɔ nyɪnta saana, awɔɔ n mɔɔ si a har ɔ y, mɔɔ nyɪnta digi, awɔɔ n huu du mɔɔ ma y, mɔɔ n nyɪnta laafu y, awɔɔ n bi diga mɔɔ ma y, mɔɔ nyɪnta lɔnnɔɛ ɔ, awɔɔ n bi diga mɔɔ ma sɔ y.>

44 Brɔɔ y'a hum ni, ŋ ɔ: <Zuuba, wɔɔ ubi yi brɔɔ nɔ n'i zere, mɪst n'i zere, gɛɛ saana, i n digi, i ni yaaba m, i ni lɔnnɔɛ ɔ, wɔɔ n diga ubi ma, k'ɔ da i han?>

45 Cir bi y'a hure ŋ ni, a ɔ: <Sira mɔɔ n'a hure awɔɔ m, k'awɔɔ n a ba gɔɔ poorero nɔnɔ duro gəaa deem m bi, awɔɔ n a ba mɔɔ m sɔ y.>

46 Nɛnaaɔ bi, ŋ y'a hɔrle ŋni ta honhɔrle k'a nyare ba ɔ bi nɔ ɔ, bi gɔɔ turgɔɔ wɔɔ tam mɪstɪbaa k'a nyare ba ɔ bi nɔ ɔ.>

26

*Lɛɛzannɔ y'a kam Yeezuu nyasore ma
(Marki 14.1-2; Likki 22.1-2; Zaan 11.45-53)*

1 Yeezuu k'a meerbaaɔ nɔnɔ duro ba haay bi, a a hi a karɪndanyuɔ wɔɔ m, a ɔ: «Awɔɔ dɔ a ɔ pakki cɪbsa n zizer.

2 N Goaanyi bi nyasore, n n a ze godarkora ma.»

3 A m naa, wosocemannibønno jitanno, kan ko bi goooogusinno woo ki n a so ko ma wosocemannibør jitaare *Kayiifo har o.

4 N n ko ma k'a Yeezuu nyaso hoonkare m, a ze gær.

5 N n'a hire, η o: «Ü b'a nyaso cibsas bi hire o y, ko m bee zekoma nyuntam zamaa bi bire o.»

Lö tidøer ze Yeezuu ma Betanii o
(Marki 14.3-9; Zaan 12.1-8)

6 Yeezuu k'a ta Simoon ko n n'a birm kusimø bi har o, Betanii o bi,

7 Yeezuu k'a nyunta an ni ho bum bi, lo n a zo ma tidøer k'a le n kosi m albatur jaa gedre o, an a burgu Yeezuu mim la.

8 Karundanyino woo ko η naa yi bi, η no n yi y, ηn'a hire, η o: «Bo noonkahoma n naa?»

9 N y'a da ma, n ni tidøer naa do hee busoo gota ma, n n a ka ηsoazanno o.»

10 Yeezuu k'a a do a o, η yi meer bare ncinaas bi, a a hi η ni, a o: «Bo m, awoo ni lo naa do heer kore? Zibøø miηηa a a ba moo m naa.

11 Nsoazanno gootare ηni bir kan awoo ki tee..., bi moo ba kan awoo ki tee... y.

12 Tidøer naa do k'a a burgu moo ra naa, moo gær birle a a banka.

13 Sira moo n'a hire awoo m, lee haay ko gooo n ni lemim nyunta naa do dundaj o durnya lee haay o bi, η lo naa do zi k'a a ba bi to dare a no o, ηn'a dunda.»

Zidas le taa k'a Yeezuu nyaso a ka
(Marki 14.10-11; Likki 22.3-6)

14 Bi kur bi, Zidas Iskariyoti karundanyino buerehuyoo woo goaa deem bi ta wosocemannibønno jitanoo woo zi.

15 A n aa a hi η ni, a o, awoo: «Bo ho awoo n n'a kam moo o, ko moo Yeezuu nyaso m a ka a o?» Bwo n wanzurfu busooyaa le sa bukøku, ηn'a ka o.

16 Dømm bi do tekka o, Zidas y'a kam toore miηηa ma k'a Yeezuu nyaso a ka η o.

Yeezuu i pakki høbire bim kan a karundanyino ki
(Marki 14.12-21; Likki 22.7-14,21-23; Zaan 13.21-30)

17 Bur ko n ni nyonyoo da o cibsas leekare dømm ma bi, karundanyino woo bør Yeezuu zi, ηn'a lar, η o: «Ibu le n taa ko aa pakki høbire banka lee kara o ibu minto?»

18 Yeezuu n a nyi bo η no, a o: «K'a ta kono o b'o niηηøzaa naa zi, a hi m, a o: Karunsaamba o, moo dømm a zo, ibu har moo n ni pakki bi biη o kan η karundanyino ki.»

19 Karundanyino woo ho ko Yeezuu a hi η ni bi ba, ηni pakki høbire bi banka.

20 Yirbøø k'a da bi, Yeezuu nyunta k'a ho bi kan buerehuyoo woo ki.

21 Høbire bi ko η n'a bum bi, Yeezuu n a hi, a o: «Sira moo n'a hire awoo m, awoo goaa deem moo nyasore, an moo ka.»

22 Karundanyino woo heer n a zar, ηn'i laaka dam han deem-deem, η o: «Yi a nawom moo ra, Zuuba?»

23 Yeezuu n a nyi bo o, a o: «Goaa k'a a wo nyoo laaga b'u kan moo ki, bi m.

24 Goaanyi bi gare amba ho ko η y'a gorsira ba a to ma bi m, bi goaa k'a ni Goaanyi bi nyasom k'a ka bi kosi yire. Ko goaa bi do i ni yi, a jira m.»

25 Zidas k'a ni zem b'a nyaso an a ka bi n a lar, a o: «Moo m gee karunsaamba?» Yeezuu n a nyi bo o, a o: «Ibu y'a hi i zi m.»

Yeezuu høbire jezaa
(Marki 14.22-26; Likki 22.15-20; 1 Korenti zanno 11.23-25)

26 Høbire bi ko η n'a bum bi, Yeezuu bur sa an barka da Woso m, an a zinze ra, an bokare an a ka a karundanyino woo o, an a hi η ni, a o: «K'a si a bi, naa do naa moo me m.»

27 Bi kur bi, an homire sa, an barka da Woso m, an bokare an a ka a karundanyino woo o, an a hi, a o: «Awoo haay k'a mi.

28 Bala, moo ma n naa, goaasibabaa ma m, an a lo gooo ciro minto, mimbonyaaro sugur yire minto.

29 A hi moo nawore awoo m, moo bi m yare m diven daa mi dønto y, an ta an dømm ko moo n a mim kan awoo ki m Zi cirbøø no o bi ku.»

30 Ko η cibsas bi laaro lo ηn'a nya bi, η y'a hor ηni ta Oliviyee ci ra.

Yeezuu i Piyeer bisikare mim him
(Marki 14.27-31; Likki 22.31-34; Zaan 13.36-38)

³¹ Bɪ kur bɪ, Yeezuu a hɪ a karundanyɪno wɔɔ m, a ɔ: «Gum naa do ɔ bala, awɔɔ haay y'a sɪrakare tom mɔɔ minto, bala, n y'a gɔrsɪra ba Wosoci nɔ ɔ, n ɔ: «Mɔɔ seero dundor bɪ zem, seero wɔɔ n hɪsɪga da.»

³² Bɪ kɔ mɔɔ bɪ m mum bɔ ɔ, mɔɔ lɛɛkare awɔɔ lɛɛ Galilee ɔ.»

³³ Pɪyɛɛr n meerbaa bɪ sa, an a hɪ m, a ɔ: «Baa kɔ nawɔɔnno haay a sɪrakare to, mɔɔ bɪ m sɪrakare tore y.»

³⁴ Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Sɪra mɔɔ n'a hɪre ɪbɪ m: Gum naa do ɔ bala, an lɛɛ ka koo baadare m, ɪbɪ bɪsɪ kam mɔɔ ma galleem kaakɔ ɪ ɔ, ɪ n mɔɔ do y.»

³⁵ Pɪyɛɛr n a hɪ m, a ɔ: «Baa kɔ ga mɔɔ nawom kan ɪbɪ kɪ, bɪ m. Mɔɔ bɪ bɪsɪ kare ɪbɪ ma y.» A muno wɔɔ haay n a hɪ maam sɔ.

*Yeezuu yaadare Getsemanee ɔ
(Marki 14.32-42; Likki 22.39-46)*

³⁶ Bɪ kur bɪ, Yeezuu ta kan a karundanyɪno wɔɔ kɪ lɛɛ kɔ n n'a birm Getsemanee ɔ b'ɔ, an a hɪ ɪ nɪ, a ɔ: «K'a nyɪnta naa ɔ, kɔ m aa yaa da lɛɛ naa do ɔ kɔ m bɔr.»

³⁷ A n Pɪyɛɛr gaa kan Zebedee nyɪno hɪyɔɔ wɔɔ kɪ. Heerzar kan dabɔɔ kɪ gasɔ ɔ.

³⁸ A n a hɪ ɪ nɪ, a ɔ: «Mɔɔ heer a zar an a zɔ zɛ ma, k'a gɔɔta naa ɔ, a bɪ hinceem ba y.»

³⁹ A n ta lɛɛ poore, an a do an a meer ku tara ma, an nɪ yaa dare, an n'a hɪre, a ɔ: «M Zɪ, kɔ fɪryɪre naa do y'a dam ma an a gɔ mɔɔ ma, k'ɪ gɔ m ma. Kan naa kɪ haay ɪ bɪ mɔɔ hɔɔnho ba y, ɪ hɔɔnho ba.»

⁴⁰ A n a wusigɔ, an bɔr karundanyɪno kaakorɔ wɔɔ zi, a bɪ dɪga a ɪ hinceem ba. A n a hɪ Pɪyɛɛr m, a ɔ: «Ncɪnaaɔ bɪ, awɔɔ n a da a muɲɲa ma a jum wakati deem nɔ ɔ tɔkke kan mɔɔ kɪ y!

⁴¹ K'a yaa da, a bɪ hinceem ba y, a yaa n a do makra nɔ ɔ. Gɔaa heer lɛ taa, b'a mɛsim paɲɲa ba ɔ y.»

⁴² A n a ya, an a bɔ a hɪya hɔ ma, an yaa da, a ɔ: «M Zɪ, kɔ pakra m kɔ fɪryɪre naa do n mɔɔ yɪ, k'an yɪ maam, k'ɪ hɔɔnho n kɔ yɪ.»

⁴³ A n a ya, an a bɔ an bɔr karundanyɪno wɔɔ zi, an bɪ ɪ yɪ ɲɲ'n'ɪ hinceem bare, hinceem k'a nɪ ɪ zem bɪ minto m.

⁴⁴ Yeezuu n a ya, an a gɔ ɪ ma a kaakɔ hɔ ma, an aa so a yaadare bɪ ra.

⁴⁵ A n a bɔ an bɔr karundanyɪno wɔɔ zi, an a hɪ ɪ nɪ, a ɔ: «Awɔɔ gɔɔta an nɪ hinceem bam, an nɪ hoon sim na? K'a dɪga a wakati a ku, n Gɔaanyɪ bɪ nyasɔre, n n a ka mimbonyaabɛnno ɔ.

⁴⁶ K'a wuti! K'ɔ ɔ hor! Gɔaa k'a nɪ mɔɔ nyasom k'a mɔɔ ka bɪ lee ku.»

*Yeezuu nyasɔre
(Marki 14.43-50; Likki 22.47-53; Zaan 18.3-12)*

⁴⁷ K'a gɔɔta an nɪ meer bam bɪ, karundanyɪno buerehɪyɔɔ wɔɔ gɔaa deem Zidas bɪ lee ku. Bɔr a ɔ kan zamaa cir gota kɪ, ɲɲ'n'ɪ kargɔrɔ m kan bɛnkɛnno kɪ. Wosocemannɪbɛnno jɪtanno kan zɪfɔrɔ gɔɔɔgusɪnno wɔɔ kɪ yɪ ɲ nyɔɔ.

⁴⁸ Zidas bɪ lɛɛ ka an hɔ k'a n'a bam ɲɲɪ Yeezuu do ɲɲ'a nyasɔ bɪ makra hunka ɪ nɪ, a ɔ: «Gɔaa kɔ mɔɔ n nɪ yaa dam nɪ kan daɔre kɪ bɪ, gɔaa bɪ do m, k'a nyasɔ.»

⁴⁹ Zidas n a zɔ Yeezuu ma lɛɛm, an a hɪ m, a ɔ: «Karɪnsaamba, mɔɔ ɪ yaa dare ɪbɪ m!» A n bɔkare, an yaa da m.

⁵⁰ Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «M gɔaaɪba, hɔ k'ɪ bɔr, kɪ b'a ba bɪ ba.» A m naa, gɔɔɔ wɔɔ n a zɔ Yeezuu ma, ɲɲ'n'a nyasɔ.

⁵¹ Bɪ, gɔɔɔ kɔ ɲɲ nɪ kan Yeezuu kɪ rɔ wɔɔ gɔaa deem a kargɔ gaa ɔ, an wosocemannɪbɛr jɪtaare bɪ zibɛɛnyɪ deem sakɔ, an a tor gɔ ma.

⁵² Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «ɪ kargɔ bɪ du a caan ɔ, bala, gɔaa niɲɲɔ k'a nɪ yar bam kargɔ m bɪ, kargɔ n n'a zem gɔr.

⁵³ ɪbɪ n a do ɪ ɔ, mɔɔ n da ma, m m Zɪ bɪr, an malɛɛkarɔ tisi bam hɔka-hɔka nyɔɔ mɔɔ m lɛɛm na?

⁵⁴ Bɪ k'a yɪ ncɪnaaɔ, Wosoci bɪ meerbaa y'a bam lo, an kɔ yɪ? Bala, a a hɪ, a ɔ: Pakra m k'an yɪ ncɪnaaɔ.»

⁵⁵ Yeezuu n a ya, an a hɪ gɔaa cir bɪ m, a ɔ: «Bɔr awɔɔ ɔ kargɔrɔ m kan banno kɪ k'a bɪ mɔɔ nyasɔ, ɪ ɔ, dazaamazaa m mɔɔ nɪ! Mɔɔ nyɪnta Wosocɛ ɔ b'ɔ dɔmum haay, m nɪ hɔ dundam, b'awɔɔ n mɔɔ nyasɔ y.

⁵⁶ Bɪ naa do haay naa, ba a ɔ ko wosolesɪnɪsorazanno wɔɔ meerbaaro kɔ ɲ nɪ Wosoci b'ɔ rɔ wɔɔ n kɔ yɪ.» A m naa, karundanyɪno wɔɔ haay n a sɪ, ɲɲ'a bɔ Yeezuu ɔ.

*N ta Yeezuu m dɔɔkɛnno taa
(Marki 14.53-65; Likki 22.54-55,63-71; Zaan 18.13-14,19-24)*

⁵⁷ Gooo ko η Yeezuu nyaso ro woo ta m wosocemannubər jitaare *Kayiifo har o. Lee bi do wosocikarunsaamboo woo a so ko ma o, kan gooogusinno woo ki.

⁵⁸ Piyeer n zu Yeezuu je o laato, an ta an aa lee ku wosocemannubər jitaare bi har o. A n gaso har b'oo, an aa nyunta kan halledomazannoo woo ki, k'a dıga mim bi nyamborle ma.

⁵⁹ Wosocemannubərno jıtannoo woo kan dodoekənnoo woo haay ki y'a kam mim ma k'a ka Yeezuu ra, k'a ku a dodo yar, a ka ko n n a ze gər.

⁶⁰ Bi, η bir mim yire y, baa ko gooo bor guta ηni ηsaar ba k'a ka ra bi, η n a da ma, ηni hoosi yi k'a ka ra y. Gooo huyooo i bokare ηni bor.

⁶¹ N n a hi, η o: «Gooa naa do a hi, a o: Moo m da ma, m Wosoce bi wurgə, m m ya, m a do domum kaako no o.»

⁶² Wosocemannubər jitaare bi n wuti, an a hi Yeezuu m, a o: «Ibu bir a nyi boη o ra? Bo mim gooo noon duro n a hire ibu minto na?»

⁶³ Bi, Yeezuu bir hoosi hire y. Wosocemannubər jitaare bi n a ya, an le ka o, a o: «I wer si Woso k'an mısır bi to ma, sira hi woo m, ibu m Krista Woso Nyi bi ge?»

⁶⁴ Yeezuu n a nyi bo no, a o: «Ibu n'a hire, bi moo y'a hire awoo m, an a siηηıda sa naa ma keere bi, awoo Gooanyi bi yire an nyunta Woso panηazaa bi bisi ra, awoo y'a yım so, an bir zem warko mim o.»

⁶⁵ A m naa, wosocemannubər jitaare bi no n ma o, an a huuro kunkaanso, an a hi, a o: «Woso sonso a a wo, kasetızannoo zıbaə a ya an ta woo ma ra? Awoo Woso sonso k'a wo bi ma.

⁶⁶ Awoo y'a hoon dam lo keere?» N n a nyi bo o, η o: «A ga ze m.»

⁶⁷ N n lihi da a meer ma, ηn'a woro hunhıηηı ηn'a zere, goosınnoo n n'a wo tuntam le, ηn'a hire, η o:

⁶⁸ «Wosolesınnısorazaa zi ba, i hi woo m, Krista, nka y'i ze?»

Piyeer bisi kare

(Markı 14.66-72; Likki 22.56-62; Zaan 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Ko Piyeer ni nyuntam tunsara b'oo bi, wosocemannubər jitaare bi zıbaənyıloroo woo goaa deem a zo ma, an a hi m, a o: «Ibu i kan Galilee goaa Yeezuu bi ki so!»

⁷⁰ Piyeer n bisi ka goaa haay lee, an n'a hire, a o: «Moo n ho k'ıbu o k'i hi naa ji do y.»

⁷¹ A n a hor b'oo, an ni tam har bi le ma, zıbaənyılo vanta n a yi, an a hi gooo ko η ni b'oo ro woo m, a o: «Gooa naa do nyunta kan Nazareti Yeezuu bi ki.»

⁷² Piyeer n a ya, an bisi ka Yeezuu ma, an n'a hire, a o: «Moo m wer si, moo n goaa naa do do y.»

⁷³ Ko maasire ba poore bi, gooo ko η ni b'oo ro woo a zo Piyeer ma, ηn'a hi m, η o: «Ko sira m, η goaa n'ıbu m so, ibu meerbaa y'i toji hunkare.»

⁷⁴ Piyeer n a siηηıda ba, an n'a wer sim, an n'a tare a re, a o: «Moo n goaa naa do do y!» Leem bi, koo n baa da.

⁷⁵ Piyeer n mim ko Yeezuu a hi m bi to da a no o: «Ibu bisi kam moo ma gallem kaako koo n bokare, an baa da.» A n bo, an ni nyi kam kan heer zar guta ki.

27

N ta Yeezuu m Pilati taa

(Markı 15.1; Likki 23.1-2; Zaan 18.28-32)

¹ Do k'a me dogta muηηa m bi, wosocemannubərno jıtannoo woo kan tara bi goooogusinno ki le sa k'a Yeezuu ka ze ma.

² N n a sur, ηni ta m, ηn'aa ka Rom leezaa Pilati b'oo.

Zidas Iskariyoti ko goaa bi gare

(Zıbaəzannoo Ci 1.18-19)

³ Zidas Yeezuu nyaso an a ka, bi, k'a b'a yi ηni Yeezuu dodo yar k'a ze gər bi, a korkor da, an a bo an a wanzurfu busooyaa bukərku ro woo ka wosocemannubərno jıtannoo woo o kan goooogusinno woo ki o.

⁴ A n a hi η ni, a o: «Gooa k'a n hoosi ba naa ko moo ka ηn'a ze naa, mimbonyaa moo ba.» Bi broo a nyi bo no, η o: «Kara i pakra ba woo ma? İbu mim m!»

⁵ A n aa busoo bi lo Wosoce b'oo, an a hor, an ta an aa bar da a ma.

⁶ Wosocemannubərno woo n busoo bi gur, ηn'a hi, η o: «Woo lero woo no o, a n a ga m, ko woo n busoo naa do zar Wosoce bi busoo ra y, bala, gərzere busoo m.»

⁷ N ni ko ma, ηni busoo bi sa ηni mordor hoosira si m, k'an yi saanco gəənoyaa.

⁸ Bi y'a ka, n n hoosira bi do to ka, n o: «Ma sira,» an ta, an her domum ku.

9-10 A m naa, wosolesinnsorazaa Zeremii meerbaa k'a ba bi n ko yi: <Ŋ wanzurfu bukerku bi sa, ŋni mɔrdor bi hosira bi si m, amba Zuuba a hu mɔɔ m bi m. Gɔaa ko Israyel nyɔno ko ma, ŋn'a ter ba bi busoo m.>

Pilati ɪ Yeezuu larm
(Marki 15.2-5; Likki 23.3-5; Zaan 18.33-38)

11 Bi, Yeezuu yaa jum lɛzɛaa Pilati lɛɛ. Bi n a lar, a ɔ: «Zɪfɔro cir n'ɪbu m ge?» Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «ɪbu hu ɪ zim.»

12 Bi, wosocemannɔbɛnno jɪtanno wɔɔ kan gɔɔɔgusinno wɔɔ ki ɪ mim kam Yeezuu ra, b'a n hosɪ nyɪ bɔ ɔ y.

13 Pilati n a hu m, a ɔ: «ɪbu bir minno ko ŋ ni ŋ karɛ ɪ ra bi mam na?»

14 Bi, Yeezuu n deem taan... nyɪ bɔ ɔ y, naa do a ka cir bi n zɛ kɛdɛ.

(Marki 15.6-15; Likki 23.13-25; Zaan 18.39-19.16)

15 Pakki cibsa biyɛɛ ma, lɛzɛaa Pilati bi tur lo ko zamaa bi lɛ n taa bi bɔ, an a ka ŋ ɔ.

16 A n bɔkarɛ lo deem ɪ nyɪnta b'ɔ, lo wɪsɪ, a tɔ m Barabas.

17 Pilati n laaka da gɔaa cir k'a so ko ma b'ɔ bi han, a ɔ: «Nka awɔɔ lɛ n taa ko mɔɔ n wɔ saa ma, Barabas gɛɛ, Yeezuu ko n n'a birm Krista bi ni?»

18 Bala, Pilati a do mɪŋŋa a ɔ Yeezuu nyaso ŋ y'a ɔ ŋn'a ka a ɔ jumbaa minto.

19 Pilati k'a ni nyɪntam dɔdɔkare bɪnce ɔ bi, a laare nyɔɔ da ma, ko n n a hu m, n ɔ: «ɪ bi gaso gɔaa tɪrga naa do mim ɔ y. Bala, gunuu ɔ bi, mɔɔ fir yi nunnare nɔ ɔ a minto.»

20 Wosocemannɔbɛnno jɪtanno wɔɔ kan gɔɔɔgusinno wɔɔ k'ɪ gɔaa cir bi nyɔnnyɔɔm, ko ŋ ni Barabas bɔrɛ yɛ, ko ŋ ni Yeezuu gare yɛ.

21 Lɛzɛaa Pilati bi n a ya, an ŋ lar, a ɔ: «ɪ gɔaa huɪya bi barla bi, kara awɔɔ lɛ n taa ko m bɔ m a ka a ɔ?» Ŋ n a hu, ŋ ɔ: «Barabas.»

22 Pilati n laaka da ŋ han, a ɔ: «Bi bɔ mɔɔ n'a ham Yeezuu ko n n'a birm Krista bi ni?» Ŋ haay n a nyɪ bɔ ɔ, ŋ ɔ: «A wɔ gɔdarkɔra ma!»

23 Pilati n laaka da, a ɔ: «Mimbɔnyaa kara a ba?» Ŋ n zee da kan paŋŋa ki, ŋ ɔ: «A wɔ gɔdarkɔra ma!»

24 Pilati k'a n'a yɪrɛ, a ɔ, awɔɔ b'a dam mim bi bankarɛ ma bi, bi zamaa bi y'a ŋɔam k'a lɛɛ zɛ ko ma bi, a hi kusi, an a wɔ hir m zamaa bi lɛɛ, an a hu, a ɔ: «Mɔɔ ba gɔaa naa do zɛrɛ barla y, awɔɔ mim m!»

25 Zamaa bi haay n a nyɪ bɔ ɔ: «K'a zɛrɛ mim n wɔɔ yi, kan ɔ nyɔno ki.»

26 A m naa do, Pilati n Barabas bɔ, an a ka ŋni Yeezuu zɛ madir m, an a ka ko n n a wɔ gɔdarkɔra ma.

Sɔrdaarɔ ɪ yaa wɔm Yeezuu ma
(Marki 15.16-20; Zaan 19.2-3)

27 Pilati sɔrdaarɔ wɔɔ n ta Yeezuu m lɛzɛaa bi har ɔ b'ɔ, sɔrdaarɔ wɔɔ haay n a so ko ma ŋni bir Yeezuu ma,

28 ŋn'a huuro bɔ ma, ŋni zaba piinɛ du ma,

29 ŋni laa waa ŋn'a ku a mim ma, ŋ ɔ, cinno firgɛ m, ŋni bɛnkɛ da a bɪsɪ wɔ ɔ, ŋni kukurɛ zɛ a taa ŋn'i yaa wɔm ma, ŋn'a hɪrɛ, ŋ ɔ: «Wɔɔ ɪ yaa darɛ ɪbu m zɪfɔro cir!»

30 Ŋ n'ɪ lihi dɪndam ma, ŋn'ɪ bɛnkɛ bi sare ŋn'a zɛm ni a mim ma.

31 Ko ŋ yaa wɔ ma ŋn'a nya bi, ŋ zaba bi bɔ ma, ŋn'a huuro wɔɔ du ma, ŋn'a hɔr m k'a yaa wɔ gɔdarkɔra ma.

Ŋ Yeezuu wɔ gɔdarkɔra ma
(Marki 15.21-32; Likki 23.26-43; Zaan 19.17-27)

32 Bɔ ko ŋ y'a ɔ ko b'ɔ bi, ŋ Sirenɪni gɔaa ko n n'a birm Sumɔɔn bi zɛ ɔ, sɔrdaarɔ wɔɔ n paŋŋa ba ma, an Yeezuu gɔdarkɔra bi busu.

33 Ŋ n lee ku lɛɛ ko ŋ n'a birm Golgotaa b'ɔ, a jɪ ɔ k'a hu a ɔ, <Minkorgo bɪnce.>

34 Ŋ n dɪven war ko ma kan hɔ hɛɛnr ki, ŋn'a ka ɔ, k'an a mi. K'a da a lɛ ma bi, a n a ŋɔa an a mi y.

35 Ŋ n a wɔ gɔdarkɔra ma, ŋni pɔɛɛga da a huuro wɔɔ ma ŋni ŋ jir.

36 Ŋ n a gaa, ŋni nyunta b'ɔ, ŋn'ɪ dɔm ma.

37 Ŋ n Yeezuu zɛ bi jɪ gɔrsɪra ba warga ma, Yeezuu mim la gɔdarkɔra bi ma, ŋ ɔ: <Yeezuu m naa, zɪfɔro cir m.>

38 Ŋ konno wɔ huɪya gɔdarkɔra ma Yeezuu jɪr ɔ, deem a bɪsɪ, deem a jɪsa.

39 Gɔɔɔ ko ŋ ni cenim b'ɔ rɔ wɔɔ n'a mim zɪkɛ zɛrɛ, ŋn'a sonsɔ wɔrɛ.

40 Ŋ n'a huɪm Yeezuu m, ŋ ɔ: «ɪbu k'ɪ n'ɪ dam ma, ɪ Wosocɛ bi wurgɛ, ɪ ya, ɪ do dɔmɪm kaakɔ nɔ ɔ bi, ɪ bɔmbɔ ɪ zim ko Woso Nyɪ n'ɪbu m, k'ɪ zer gɔdarkɔra bi ma!»

41 Wosocemannɔbɛnno jɪtanno wɔɔ kan wosocikarɪnsaambɔɔ wɔɔ ki, gɔɔɔgusinno wɔɔ ki ɪ yaa wɔm ma ɔ, ŋn'a hɪrɛ, ŋ ɔ:

⁴² «A ɔɔɔɔ vantɔɔ bombɔ, b'a b'a dam ma, an a muɲɲa bombɔ y. Kɔ Israyel cir nɪ, k'an zer ɔdarkɔra bɪ ra kɛere, k'ɔ sɪra ka ɔ.

⁴³ A sɪra ka Woso ɔ, an a hɪ a ɔ, Woso Nyɪ n'a mɪ, kɛere bɪ, kɔ Woso y'a ɲɔare, k'a n a yɔ wa.»

⁴⁴ Konno kɔ ɲ yɪ ɲ wɔ ɔdarkɔra ma a jɪr ɔ rɔ wɔɔ y'a sonsɔ wom sɔ.

Yeezuu ze

(Markɪ 15.33-41; Likki 23.44-49; Zaan 19.28-30)

⁴⁵ Sinsebir k'a da bɪ, monsigɛ ɔta ze tara burɔ ɔ, an ta an wakati kaako ku yirbɛere m.

⁴⁶ Yirbɛɛ wakati kaako zeezi bɪ, Yeezuu zee ɔta da, a ɔ: «Eloyii, Eloyii, lama sabaktaani?» A le taa k'a hɪ, a ɔ: «Mɔɔ Woso, mɔɔ Woso, bɔ m, ɪ ɪ bɔ mɔɔ ɔ?»

⁴⁷ ɔɔɔɔ ɔsɪnnɔ kɔ ɲ nyɪnta b'ɔ rɔ wɔɔ naa ma, ɲn'a hɪre, ɲ ɔ: «A ɪ *Elii birm!»

⁴⁸ ɲ ɔɔaa deem n bra si, an aa hɔ mafɔ-mafɔda sa, an a nyɔɔ hɔ hɛɛnr ma an a da bɛnkɛ ma, an a ka Yeezuu ɔ k'an a mi.

⁴⁹ Bɪ, a muno wɔɔ y'a hɪre, ɲ ɔ: «Jɪm cɪna, k'ɔ dɪga a Elii zem b'a bombɔ ɛɛ?»

⁵⁰ Yeezuu n a ya, an zee ɔta da, an ga.

⁵¹ Leem bɪ, Wosoce bɪ pɛera bɪ n ze kumbir, an a sa mim ɔ an b'a ze tara ma. Tara n nyɪɲɲɛ, ciro n wunwu,

⁵² ɔɛɲɔyaarɔ n a ɔɲɔɔ. Wosogɔɔ kɔ ɲ ɲɲɲɲɲɲ rɔ wɔɔ ɔsɪnnɔ n a mum bombɔ ɔ ɔta.

⁵³ ɲ n bɔ yaarɔ wɔɔ ɔ, Yeezuu k'a b'a mum bɔ ɔ bɪ hinnɪ ɔ, ɲnɪ gasɔ Zerizalem ɔ, kɔ muɲɲa b'ɔ, ɔɔɔɔ ɔta nɪ ɲ yɪ.

⁵⁴ Sɔrdaa zɔrɔ cir, kan sɔrdaarɔ kɔ ɲ nɪ dɔm Yeezuu ma rɔ wɔɔ tara bɪ nyɪɲɲɛre yɪ, kan hɔ k'a nyɪnta an ba haay bɪ kɪ, ɲ da n bɔ ɔ ɔta, ɲn'a hɪ, ɲ ɔ: «Sɪra m, Woso Nyɪ m paan...»

⁵⁵ Lanno nyɪnta b'ɔ ɔta, ɲn'a to laato ɲn'ɪ dɪgam, zu ɲ y'a ɔ Yeezuu jɛ ɔ Galilee ɔ tee..., ɲn'a dam han.

⁵⁶ Magdala Maarii nyɪnta ɲ barla, kan Maarii, Zakki kan Zozef kɪ da bɪ, kan Zebedee nyɪnɔ da kɪ.

Yeezuu birle

(Markɪ 15.42-47; Likki 23.50-56; Zaan 19.38-42)

⁵⁷ Woso le k'a b'a zo bɪ, Arimatee kɔ ɔɔaa arzakaa deem k'a tɔ m Zozef bɔr, Yeezuu karundanyi deem m sɔ.

⁵⁸ A n ta Pilati zi, an aa Yeezuu ɔr bɪ ye han. Pilati n le ka, n n a ka ɔ.

⁵⁹ A n ɔr bɪ sa, an pɛera fɛɔda burgu ma,

⁶⁰ an a da a muɲɲa yaa daa k'a hɔ ci ɔ b'ɔ, an jaa ɔta ɔrɲɲɲɲ an a ta re, an a hɔr.

⁶¹ Magdala kɔ Maarii kan Maarii vanta bɪ k'ɪ nyɪntam b'ɔ, ɲn'a meer nya yaa bɪ re.

N yɪ dɔm yaa bɪ ma

⁶² *Sabaa bankare hinnɪ k'a cem dɔ n mɛ bɪ, wosocemanniɔbɛnno jɪtanno wɔɔ kan farizeenrɔ wɔɔ kɪ zu kɔ ɔ ɲnɪ ta Pilati zi.

⁶³ ɲ n a hɪ, ɲ ɔ: «Wɔɔ lezeaa, ɲɔaarzaa naa do k'a nyɪnta an a hɪ, a ɔ: Dɔmum kaako hinnɪ ɔ, mɔɔ yɪ m mum bɔɲ ɔ bɪ, a tɔ ɪ wɔɔ nɔ ɔ.

⁶⁴ Le ka kɔ n n dɔ yaa bɪ ma, k'an ta an dɔmum kaako bɪ ku, k'a karundanyɪnɔ wɔɔ b'a da ma, ɲnɪ bɔr, ɲn'a ɔr bɪ kɔna, ɲn'a hɪ zamaa bɪ m, ɲ ɔ: A a mum bɔ ɔ ɔɛnɔ bire ɔ y. Kɔ m bɛɛ m, ɲɔaar naa do le dam leekare hɔ bɪ m.»

⁶⁵ Pilati n a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Awɔɔ ɪ sɔrdaarɔ m, k'a ta a ka ɲnɪ dɔ yaa bɪ ma amba awɔɔ a da ma bɪ m.»

⁶⁶ ɲ n a hɔr, ɲnɪ ta, ɲn'aa jaa k'a ta yaa bɪ le bɪ kɔsɪ, ɲnɪ ɔɔɔ da a dɔma ɔ.

28

Yeezuu mumbɔre

(Markɪ 16.1-10; Likki 24.1-12; Zaan 20.1-10)

¹ Sabaa hinnɪ bɪ k'a cem bɪ, hatɔ hinnɪ ɔ wutigota m bɪ, Magdala Maarii kan Maarii deem bɪ kɪ bɔr, ɲnɪ bɪ dɪga yaa bɪ ma.

² Tara n nyɪɲɲɛ leem, Zuuba maleeka n a to brama an zer, an bɪ jaa bɪ ɔrɲɲɲɲ an a ɔ yaa bɪ re, an nyɪnta ra.

³ A mɛ n bɔ kɔ ɔ kan brama nyaki kɪ, a huu bɪ fu am lajaa hɔ bɪ m.

⁴ Sɔrdaarɔ wɔɔ da n bɔ ɔ, ɲ mɛ nɪ hɪnkɛm, ɲn'a ba ɪ ɔ, ɲɲɲɲɲɲ ɲ y'a ɔ.

⁵ Bɪ, maleeka bɪ meer ba kan lanno wɔɔ kɪ, a ɔ: «A da bɪ bɔ ɔ y. Mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ Yeezuu kɔ n y'a wɔ ɔdarkɔra ma bɪ awɔɔ n'a kam ma.

⁶ A ba naa o do y, a a mum bo o amba a lee ka an a hi bi m, k'a bor a diga lee k'a ni wotan o ho bi ma.

⁷ Bi, k'a ta zoo a yaa hi a karundanyino woo m, a o: A a mum bo o, bi, a i leekare awoo lee Galilee o, lee bi do awoo naa yi o, naa do moo ko m a hi awoo m.»

⁸ Lanno woo a hor yaa bi ra zoo-zoo, kan daboo ki heernyoo gota ki, hn'a si, k'a yaa mim bi hi karundanyino woo m.

⁹ Bi, Yeezuu bor an n ze o, an a hi n ni, a o: «Moo i yaa dare awoo m.» Lanno woo n a zo ma hn'a ganno nyunyasu, ni kukure ze a taa.

¹⁰ Yeezuu n a hi n ni, a o: «A da bi bo o y. K'a ta a yaa hi moo danyino woo m, ni ta Galilee o, n moo yim b'o.»

¹¹ Ko hn'i tam bi, sordaro gosunno bor konoo b'o, ni bi ho k'a ba haay bi sa, hn'a dunda wosocemannubanno juttanno woo m.

¹² Broo n a so ko ma, kan googusinno woo ki, ni ko ma, ni busoo ka sordaro woo o gota.

¹³ Ni le ka n o, n o: «K'a hi a o, a karundanyino i bor gunuu o, ni b'a gar bi kona, bi ma bi, woo hinceem ba.

¹⁴ Bi, ko leezaa b'a ma, woo y'a dundare dom, mim b'a nore awoo ma y.»

¹⁵ Sordaro woo n busoo bi si, ni ho ko n y'a dunda n ni bi ba, mim naa do n bo lee haay o zuforo woo bire o, an ta an lee ku her domum o.

Yeezuu hinkare

(Marki 16.14-18; Likki 24.36-49; Zaan 20.19-23; Zibəəzanno Ci 1.6-8)

¹⁶ Karundanyino bueeredeem no woo n a hor, ni ta Galilee o, ci ko Yeezuu a hi n ni a o, ni ta ra bi buru o.

¹⁷ Ko n yaa yi bi, ni kukure ze, bi gosunno sunsum ka.

¹⁸ Yeezuu n a zo n ma, an a hi n ni, a o: «N panja do haay ka moo o, brama kan tara ki buru o.

¹⁹ Bi, k'a ta doru haay zi, a yaa gooo woo ba moo karundanyino, a batem ka n o, Zi kan Nyi ki Sent-Espri ki to ma.

²⁰ A ho ko moo dunda awoo m haay bi dunda n ni, ko n ni zu o. Bi moo ba n bir kan awoo ki domum haay no o, k'an ta an durnya nyare ku.»

Yeezuu Krista lemim nyunta ku MARKI a gorsira ba

Yeezuu Krista lemim nyunta ku Marki a gorsira ba bi

gasore

Yeezuu Krista lemim nyunta ciro woo barla bi, Marki ho bi n kutiim, an η gusire so. Ci bi ba Marki o do vantoo gooo ma, k'a hunka a o Yeezuu m bomborezaa ko Woso a ler bo bi, b'an Woso Nyi so. Ho ko Yeezuu bor m durnya o bi n lemim nyunta, bi lemim bi do bi, ho ko Yeezuu a ba a misirbaa no o, a ze no o, a mumbore no o haay bi m. A i zekora k'a a ga m an bir Krista kan a karundanyi ki bire o bi hunkam so. N y'a gungare n o, Piyee r ho k'a ni ci b'o bi mim dunda Marki m an a gorsira ba.

Zaan-Batiisi mim

(Matiyee 3.1-12; Likki 3.1-18; Zaan 1.19-28)

- ¹ Lemim nyunta k'a ni Woso Nyi Yeezuu Krista bi mim dundam bi n naa do.
- ² Mim bi, a sunjida a ba, amba wosolesinnsorazaa Ezayii a gorsira ba biisi bi m, a o: Moo ni m zibeezaa nyore ibu lee, k'an b'i zaa banka.
- ³ A muha leer ni bom poohoon o, an n'a hure, a o: k'a Zuuba zaa banka, k'a a zaaro ko η y'a tonto ro woo banka, k'a η ze ko η n yi turga.
- ⁴ Keere bi, Zaan a hunka poohoon o b'o, an ni pa dam, a o: «K'a a bo a taam, k'a batem si, k'a a mimbonyaaroo sugur yi.»
- ⁵ Zidee ko zanno kan Zerizalem ko zanno ki bor Zaan zi, ηnt batem si Zorden ko o, ηn'a mimbonyaaroo hure.
- ⁶ Zaan bi, yoonde ka huu a du a ma, an kombar so a o. Bisino kan zoon ki a n'a bure.
- ⁷ A hodindare no o bi, a y'a hum gooo woo m, a o: «Guaa ni moo je o, an ni zem, bi, a zaa panha cem moo han. Moo n m ga m, m sonta a taa, m a kosoro bar tokke honhor y.
- ⁸ Moo batem ka awoo o hi no o, bi, a muha zem bi batem ka awoo o *Sent-Espri m.»

Yeezuu batem sire

(Matiyee 3.13-4.11; Likki 3.21-22; 4.1-13)

- ⁹ Domum bi do o bi, Yeezuu a to Nazareti o, Galilee ko no o, an bor Zorden ko o k'a bi batem si Zaan zi.
- ¹⁰ Bi, k'a bi batem si an a nya, an ni bom hi b'o bi, brama a go, Sent-Espri n zer a mim o, am cirpore ho bi m.
- ¹¹ Bi leer a to mim o, an n'a hure, a o: «Moo Nyi ko moo ηsa bi n'ibu m, moo ibu ηsa kan m heer ki haay.»
- ¹² Leem bi, Sent-Espri a ka an ta poohoon o.
- ¹³ A goota b'o domum busi, Sotaana n'a gungam ma. A misirbaa ba a nawom poohoo barla, bi maleekaro bor k'a b'a da han.

Leekare karundanyino sira

(Matiyee 4.12-22; Likki 4.14-15; 5.1-11)

- ¹⁴ N Zaan nyaso, n n a du, Yeezuu n bokare an bor Galilee o,
- ¹⁵ an ni Woso lemim nyunta pa dam gooo m, a o: «Domum b'a ku, Woso cirbæ b'a zo. K'a bo a taam, k'a lemim nyunta bi si.»
- ¹⁶ Ko Yeezuu ni tam Galilee higota le ra bi, a zobenno yi huya, Suroon kan a danzaa Andri ki, ηn'i zo bam, ηn'i zanha zom higota b'o, bala, zobenno m.
- ¹⁷ Yeezuu n a hu η ni, a o: «K'a bor a zu moo o, moo y'awoo bam gookamazanno!»
- ¹⁸ Leem bi, η zanharoo woo to, ηn'i zum ko o kan ki.
- ¹⁹ K'a ta lee poore bi, a Zebedee nyino yi, Zakki kan a danzaa Zaan ki, ηn'i zanharo bankare a kooloo no o.
- ²⁰ Yeezuu n η bir leem, ηn'a zi Zebedee to kooloo bi no o kan zibenno woo ki, ηn'a hor, ηn'i zum ko o kan ki.

Yeezuu y'a panha hunkam

(Likki 4.31-37)

- ²¹ N gaso Kapernawum ko no o, *sabaa hinni o, Yeezuu n gaso zutforo sokomace o, an ho dunda.

²² Gooɔ woo n ze kədə a hɔdɔndare bi minto. Bala Woso paŋŋa an ni hɔ bi dɔndam ni, a bi hɔdeem kan wosocikarɔnsaambɔɔ woo hɔ ki y.

²³ Dɔmum bi do ɔ bi, gɔaa ko zinɛro n ta m ni η sokomace b'ɔ, an ni zee dare, an n'a hire, a ɔ:

²⁴ «Bɔ ɔbu le n taa k'i ba woo ni, Nazareti Yeezuu? Bɔr ɔbu ɔ k'i bi woo zibəə zar ge? Kɔ nka n'ɔbu m, mɔɔ dɔ: Woso gɔaa muŋŋa n'ɔbu m.»

²⁵ Yeezuu n meer ba ma, a ɔ: «I tɔr ka, k'i bɔ gɔaa bi me ɔ!»

²⁶ Zinə bi n gɔaa bi hinkə kan paŋŋa ki, an bɔ a me ɔ kan zee ki.

²⁷ Gooɔ woo haay ze kədə, ηn'i laaka dɔndam kɔ han, η ɔ: «Bɔ m naa? Hɔdɔndare daa kan paŋŋa gɔta ki bi ba n ni! A m le da bi, Yeezuu i həən sim zinɛro woo ma, ηn'a le sire.»

²⁸ Yeezuu tɔ bɔ lɛɛ haay ɔ, Galilee kɔ ɔ.

Yaabazanno waare

(Matiyee 8.14-17; Likki 4.38-41)

²⁹ Kɔ η bɔ sokomace ɔ lɛɛm bi, η ta Sɔmɔɔn kan Andɔr ki har ɔ, kan Zakkɔ ki Zaan ki.

³⁰ Bi ma bi, Sɔmɔɔn dində i wɔtam kan memare ki. Lɛɛm bi, n yaabazaa bi mim hi Yeezuu m.

³¹ Yeezuu a zɔ, an a wɔ nyasɔ, an a ka an wuti. Memare bi n bɔ a me ɔ, an wuti, an nyasɔ η ni.

³² Yirbəere m bi, woso lezore dɔmum ɔ bi, n bɔr yaabazanno m kan hɔɔzanno ki m haay Yeezuu zi.

³³ Kɔ bi zanno haay a so kɔ ma har bi le ma.

³⁴ A yaabazanno kɔ η ni cicir bam yaaba do haay m nɔ ɔ rɔ wɔɔ waa gɔta, an la zinɛro ra gɔta gɔɔɔ me ɔ. Yeezuu n zinɛro wɔɔ to ηn'i meer bare y, kɔ η y'a do bi minto.

Yeezuu i lemim nyɔnta pa dam Galilee ɔ

(Likki 4.42-44)

³⁵ Dɔgta muŋŋa m, Yeezuu wuti, an bɔ, an ta poohɔɔn ɔ, an ni yaa dam b'ɔ.

³⁶ Sɔmɔɔn wuti kan a muno ki, ηn'a dɔndaj ɔ,

³⁷ ηn'aa yi, ηn'a hi m, η ɔ: «Gooɔ woo haay y'a kare ɔbu ma!»

³⁸ Bi, Yeezuu a nyi bɔ ɔ, a ɔ: «O ta kɔrɔ kɔ η ni lezima rɔ wɔɔ ɔ sɔ, kɔ m aa Woso lemim nyɔnta dɔnda η ni. Bala, bɔr mɔɔ ɔ bi minto.»

³⁹ A a da Galilee kɔrɔ wɔɔ zi haay, an ni hɔ dɔndare η ni η sokomacero wɔɔ ɔ, an ni lam zinɛro ra.

Yeezuu laafu ka kusimə ɔ

(Matiyee 8.1-4; Likki 5.12-16)

⁴⁰ Kusimə deem n b'a zɔ Yeezuu ma, an sɔnta, an a zuutə a taa, an n'a yem han, a ɔ: «K'ɔbu le taa, ɔbu i da ma, i mɔɔ waa.»

⁴¹ Yeezuu a cicir ze, an a wɔ hɔr, an a da ma, an a hi m, a ɔ: «Moo le taa ma k'i laafu yi.»

⁴² Lɛɛm bi, yaaba bi bɔ kusimə bi me ɔ, an a ba muŋŋa.

⁴³ Bi je ɔ bi, Yeezuu a nyɔɔ, an le ka ɔ,

⁴⁴ an n'a hire, a ɔ: «Dundo i zi, i b'a ka i hi gɔsɔ ni y. Ta i yaa i hunka wosocemannɔbɔr bi m, *hubɔre mannɔ kɔ Moyiisi le ka awɔɔ ɔ k'a ba bi, k'i bi ba, kɔ gɔaa biyəə n a do, a ɔ, ɔbu laafu yi.»

⁴⁵ Bi, gɔaa bi bɔ, an a hɔr, an a sɔŋŋida sa, an ni mim bi dɔndam gɔɔɔ m lɛɛ haay ɔ. Naa do minto ma, Yeezuu b'a dam ma, an a hunka, an gasɔ kɔnɔ ɔ y. Gooɔta a tɔr a ɔ bɔlɛmarɔ ɔ. Bi, gɔɔɔ a to lɛɛ haay ɔ, ηn'i zem Yeezuu zi.

2

Megarezaa waare

(Matiyee 9.1-8; Likki 5.17-26)

¹ Dɔmunnɔ kɔ η cem nɔ wɔɔ nɔ ɔ, Yeezuu a wusigə, an bɔr Kapernawum kɔnɔ ɔ, bi gɔɔɔ a ma η ɔ, a lee ku an ni har ɔ.

² Gooɔ cir gɔta bɔr, ηni b'a so kɔ ma b'ɔ, le ba b'ɔ y, baa cele ma bi, le ba ɔ sɔ y. Yeezuu ni Woso lemim dɔndam gɔɔɔ wɔɔ m.

³ Gooɔ gɔsunnɔ bɔr zi megarezaa m, ηn'a busu gɔaa si.

⁴ Kɔ η n a da ma, ηn'i tam ni Yeezuu zi bi, zamaa bi minto m, η n ce mim bi hɔn ra, bɔnce kɔ Yeezuu n ta ɔ b'ɔ, ηni megarezaa bi busu kan a wɔtarahɔ bi ki, ηn'a zer ce bi yaa bi m.

5 Ko Yeezuu η surakare bi yi bi, a a hi megarezaa bi m, a o: «M nyunni, i i mimbonyaaro woo sugur yi!»

6 Wosocikarunsaamboo gosunno ni b'o, ηn'i nyuntam, ηn'a hoon dare a heer o, η o:

7 «Bo m, gaa naa do ni meer naa do bare? Woso sonsoo a n'a wom! Nka y'a da ma, an gaa mimbonyaaro sugur ka o, ko Woso deem bee?»

8 Zoo-zoo bala, ho ko η n'a hoon dam ma a heer o bi, Yeezuu a do a zim, an η lar, a o: «Bo minto m awoo n'a hoon dare ncinaas?»

9 Kara m naanaa? Moo n b'a hum megarezaa bi m, moo o: i i mimbonyaaro sugur yi bi m gee, i wuti, i i wotarahoo bi gor, i ta bi ni?»

10 Bi, awoo y'a dore, a o: Gaaanyi b'a da ma, an gooo mimbonyaaro sugur ka η o, tara bure o naa o.»

11 A n a hi megarezaa bi m, a o: «Ibi, moo n'a hire ubi m, i wuti, i i wotarahoo bi gor, i doo i har o!»

12 LEM bi, a wuti, an a wotarahoo bi gor; an bo m, gaa biyee mum m. Goo woo n ze kaee, ηn'a le bo Woso o, η o: «Woo n mim naa do loo yi deem y.»

*Yeezuu Levii bir
(Matiyee 9.9-13; Likki 5.27-32)*

13 Yeezuu a ya, an ta Galilee higota le ra. Goo woo haay bor zi, an ni Woso lemmi dundare η ni.

14 K'a ni cenim bi, a Alfee nyunni Levii yi. A n ni nyuntare a yaworsire bince o b'o. Yeezuu n a hi m, a o: «Zu moo o!» Levii bi n wuti, an ni zum ko o kan ki.

15 Ko Yeezuu ni nyuntam Levii har o b'o k'a ho bi bi, yaworsinno kan mimbonyaabonno ki gota nyunta kan ki, kan a karundanyino woo ki. Bala, gooo gota zu ko o kan Yeezuu ki.

16 Zekorazanno n ta o, ηn'i η birm farizeenro. Ko farizeenro woo kan wosocikarunsaamboo woo ki a yi, an ni hobire bim kan yaworsinno woo ki, mimbonyaabonno woo ki bi, η y'a hi a karundanyino woo m, η o: «A lo, an ni hobire bim kan yaworsinno woo ki, mimbonyaabonno woo ki?»

17 Yeezuu k'a mim bi ma bi, a a hi η ni, a o: «Laafuzanno le baa lootor ma y, bi yaabazanno le n taa lootor ma. Moo n bor ko m bi gooo muphoo bir y, bor moo o, ko m bi mimbonyaabonno bir.»

Ho daa kan ho gusire ki

*bir zum ko o y
(Matiyee 9.14-17; Likki 5.33-39)*

18 Domum bi do o bi, Zaan karundanyino kan farizeenro karundanyino ki y'a le kosum. η bor; ηni bi Yeezuu lar, η o: «Bo minto ni, Zaan karundanyino woo kan farizeenro hoo woo ki n'a le kosum, b'ibi hoo woo bir a le kosure?»

19 Yeezuu n a nyi bo η no, hobokorenoom dare m, a o: «Ko gaa i lusare cibsaa bare, lo bi zim bi n goota, an ni gooo woo bire o, η y'a le kosum na? Ko lo bi zim bi ni b'o bi, η b'a dam ma ηn'a le kosi y.

20 Domunoo niηhoo zem bi nyunta o, ko n bi lo bi zim bi go η ma, η y'a le kosum domum bi do o.»

21 A n a ya, an a hi, a o: «Gaa ba o, an ni peera daa kor sam, an a sunsar kan huu gusire ki y. Peera daa kor bi n ni huu gusire ho bi gaam, an n'a kaansom, an ni cenim biisi han.»

22 A n a ya, an a vanta hi η ni, a o: «Gaa ba o, an ni *diven daa sam k'a to hiboonro gusino o y. Ko n bee m, diven bi hiboonro woo hunhaanm. Diven bi kan hiboonro woo ki, η y'a zaar bam. Bi, k'a diven daa to hiboonro daaro o.»

*Sabaa hinni bisikare
(Matiyee 12.1-8; Likki 6.1-5)*

23 Hindeem o, *sabaa hinni o, Yeezuu bo hostraro o. A karundanyino woo ko η zaa sa ηn'i tam bi, η y'a siηhida ba, ηn'i hoyaa goyir ynyarm.

24 Farizeenro woo n a hi η ni, η o: «Diga, ho ko η n'a bam sabaa hinni o! A n a ga m, ηn'a ba a hinni o y.»

25 Yeezuu n a hi η ni, a o: «Mim k'a pakra ba David m kan a gooo ki bi domum o, ho niηhoo k'a a ba, no k'a η nyasoo bi,

26 gaso k'a o Wosoo o kan a gooo woo ki, wosocemannubor jitaare Abiyataar domum o, an bur ko η y'a cinta Woso m bi gor; an a bi kan a gooo woo ki, awoo n a karunda ba ra? Bi, η n a ga m, ηn'a bi, ko wosocemannubonno woo bee m bala y.»

27 Yeezuu a ya, an a hi η ni, a o: «Hoonsire domum bi ba Woso o, goaa minto, bi, a n goaa ba hoonsire domum minto y.

28 Bi y'a ka, Gooanyu bi m sabaa hinni bi minzaa.»

3

*Sabaa hinni wogərzaa waare
(Matiyee 12.9-14; Likki 6.6-11)*

1 Sabaa vanta hinni o, Yeezuu a ya, an gaso zuuforo sokomace o. B'o bi, goaa deem n ta o, a wo n ga.

2 Gooo ko η bor b'o ro woo i digam Yeezuu ma, ho k'a n'a bam *sabaa hinni o, k'a goaa bi waam k'a yi. A ka broo nawom ma, k'a mim ka Yeezuu ra, mim naa do je o.

3 Yeezuu n a hi wogərzaa bi m, a o: «Wuti, i bor bireyaa o naa o!»

4 B'a a hi gooo woo m, a o: «Sabaa hinni o, bo bare n muhha? Zibəo muhha bare m gee, zibəo bonyaa bare ni? Gooa meeyaa bombore m gee, goaa zere ni?» Bi η bir a nyi boη o y.

5 A i digare η ma a jur o kan nomaa ki, a heer n a zar η heerkare bi minto. A n a hi goaa bi m, a o: «I wo bi hor!» B'a a hor, a wo bi n a banka.

6 Farizeenro woo ko η bo sokomace b'o bi, η y'a ze ko ra kan Hiroodu gooo woo ki, ηn'a hood dam ho k'a n'a bam, k'a Yeezuu ku a ze bi ma.

Zamaa i zem Yeezuu zi

7 Yeezuu ta kan a karundayino woo ki Galilee higota le ra. Zamaa gota n zu a je o. Zamaa bi, a to η y'a o Galilee o, Zidee o,

8 Zerizalem o, Idumee o, kan Zorden ko kur zanno ki, Tiir ko kan Sidon ko zanno ki. Gooa gota n bor zi, ho haay k'a a ba bi minto.

9 A a hi a karundayino woo m, a o, k'a a zo kooloo bi m moo jur o, ko zamaa bi b'a da ma, ηn'a so moo o y.

10 Yeezuu k'a gooo waa gota bi minto y'a ka, yaabazanno woo haay le n taa k'a lee ka a a zo ma, a a wo da ma.

11 Zinero woo ko η y'a yi bi, η kukuro ze, ηn'i zee dam, η o: «Woso Nyi n'ibu m!»

12 A hoen si η ma kan panha ki, a o, η b'a ka n n'a do y.

*Yeezuu a zibəozanno nyoko o buerehuya
(Matiyee 10.1-4; Likki 6.12-16)*

13 Yeezuu der ci ra, an ni gooo k'a le n taa η ma ro woo birm. Broo η bor zi.

14 A n η nyoko o goaa buerehuya, ko η ni goota kan a ki, k'a bir η nyoom, ko η ni bir Woso lemin nyinta bi dundam,

15 ko η n panha yi, ηni wo o, ηni la zinero ra.

16 Buerehuyoo woo ko Yeezuu η bir lo woo ba n ni: Sumoon ko n n'a hum ma Pyeer ta o,

17 Zebedee nyi Zakki ta o, kan a danzaa Zaan ki. Yeezuu to vanta ka broo ma, a o: Boanerges, a le taa k'a hi: bramahoonsire nyino.

18 Andu ta o so, kan Filipi ki, Bartelemii ki, Matiyee ki, Toma ki, kan Alfee nyi Zakki ki, Tade ki, Sumoon *Zeloti ki so,

19 kan Iskariyoti ko goaa Zidas, k'a Yeezuu zambu ze bi ki.

Minno ko η n'a hum Yeezuu ma

20 Yeezuu a wusigə, an bor har o, zamaa bi n a ya, an a so ko ma. Bi minto ni, Yeezuu kan a karundayino woo ki ba toore m k'a ho bi y.

21 Bi k'a danyino woo a ma bi, η bor, k'a b'a gaa, bala η y'a hoondare, η o: «A mim n'a wusigəm!»

(Matiyee 12.22-32; Likki 11.14-23; 12.10)

22 Wosocikarunsaamboo ko η y'a to Zerizalem no o ro woo, η y'a hi, η o: «Belzebul ni kan ki!» N y'a hi so, η o: «Zinero cir daahan minto y'a ka, an wo o, an ni lam zinero ra.»

23 Yeezuu n η bir, an hoobokorenoom da η ni, a o: «Sutaana y'a bam lo, an zoo ba kan a muhha ki?»

24 Ko k'a gooo bir ko mam bi y'a dare.

25 Ko har gooo a gongoo, har bi do b'a dam ma, an ta lee y.

26 Ko Sutaana bor, an ni yar bam kan a muhha ki, ko gongore ta o, a b'a dam ma, an jum mim o donto y, bi, a cirbəo bi nyam.

27 Gooa ba o, an b'a dam ma, an gaso goaa panhazaa har o, k'a morlo gor, k'a n ser ka, an bor la an a sor y. K'a sor an a nya, b'a bokare an gaso, an morlo woo gor.

²⁸ Sira mɔɔ n'a hire awɔɔ m: Woso mimbonyaaro haay kan sonsoro haay ki sugur kam gɔɔɔ ɔ.

²⁹ Bi goaa biyæ k'a ni *Sent-Espri sonsɔ wom bi, a b'a sugur yim fɔga y. A mimbonyaa bi goɔtare a mim ɔ domum k'a nyare ba ɔ bi no ɔ.»

³⁰ Yeezuu naa do hi, ko η ɔ: Sotaana ni kan ki bi minto.

*Yeezuu kan a har gɔɔɔ ki mim
(Matiyee 12.46-50; Likki 8.19-21)*

³¹ Bi je ɔ bi, Yeezuu da kan Yeezuu danyino ki bor, ηni jum garga ra, η n nyɔɔ da ko η n Yeezuu bir.

³² Zamaa bi nyinta, n ni bir ma, n n'a hum ni, n ɔ: «Gaafra, ibu da kan ibu danyino ki y'ibu birm garga ra.»

³³ Yeezuu n a nyi bo ɔ η no, a ɔ: «Nka m mɔɔ da? Nkɔɔ m mɔɔ danyino?»

³⁴ A n bokare, an a bo, an ni digam gɔɔɔ ko η nyinta ηni bir ma ro wɔɔ ma, an n'a hire, a ɔ: «Mɔɔ da bi ba n ni, kan mɔɔ danyino wɔɔ ki!

³⁵ Goaa ninjæ k'a ni Woso hoɔnhɔ bam bi, mɔɔ danyi m, mɔɔ danlo m, mɔɔ da m.»

4

*Hoduure hɔbokorenoom
(Matiyee 13.1-9; Likki 8.4-8)*

¹ Yeezuu a ya, an ni ho dundam Galilee higota le ra. Zamaa a so ko ma gota ηni bir ma, an wuti, an aa nyinta koɔloro wɔɔ deem ɔ hi bi no ɔ. Zamaa bi haay n nyinta tara ɔ hi bi le ra.

² A hɔbokorenoom dare no ɔ, a ho dunda η ni gota. A hoɔndare no ɔ, a a hi η ni, a ɔ:

³ «K'a tor ka: goaa i bo k'a ho duu, a duure no ɔ bi, a hisiga an nawom.

⁴ K'a n'a duum bi, gosunno n a lo zaa gor ma. Benno n bor, ηni b'a bi.

⁵ Gosunno n a lo jaarɔ bince ɔ, taa n nyinta b'ɔ gota y. Hoyaa bi n lee ka an bo, ko taa ba ɔ gota b'ɔ bi minto.

⁶ Woso k'a der bi, an na hoka bi ma, an ga, ko η mæsi ba ɔ bi minto.

⁷ Gosunno a zar laa bince ɔ, laa bi n haan, an a ta η mee, η n nyi da y.

⁸ Gosunno n a lo lee muɔɔna ɔ, ηni haan, ηni ma, ηni nyi da. A yaa deem yaa ka bukarku, deem busordi, deem zoro.»

⁹ Yeezuu a hi, a ɔ: «Goaa k'a le n taa k'a ji ma, k'an a tor ka ma muɔɔna.»
(Matiyee 13.10-17; Likki 8.9-10)

¹⁰ Ko zamaa b'a hor bi, gɔɔɔ ko η goɔta kan Yeezuu ki, a karundanyino buerehuɔɔɔ wɔɔ ki bi, η nyinta ηn'a larm a hɔbokorenoonno wɔɔ ji ma.

¹¹ A n n'a hire η ni, a ɔ: «Awɔɔ Woso cirbæ mim k'a nyaakom da bi yi, bi gɔɔɔ ko η bir a kam ma k'a yi ro wɔɔ, a hi n nawore η ni hɔbokorenoom dare m.

¹² Bi minto y'a ka

gɔɔɔ wɔɔ ni digam, bi η bir lee yire y,

ηn'a tor kam, bi η bir hoɔi ji mare ko η b'a da ma ηn'a bo a taam ko Woso n sugur ka η ɔ y.»

(Matiyee 13.18-23; Likki 8.11-15)

¹³ Yeezuu n'a hire η ni, a ɔ: «Awɔɔ n hɔbokorenoom naa do ji do ra? Bi, awɔɔ y'a bam lo, a hɔbokorenoonno haay ji do?»

Yeezuu i hoduure hɔbokorenoom bi ji dundam

¹⁴ Hoduurezaa bi, Woso lemim a n n'a duum.

¹⁵ Hoyaa k'a a lo zaa lezi bi, bo η y'a ɔ ko ɔ kan gɔɔɔ ki. Broɔ Woso lemim bi ma, leem bi Sotaana lemim ko n y'a duu η heer ɔ bi si η han.

¹⁶ B'a hoɔdeem kan gɔɔɔ ko η bo ko ɔ kan hoyaa k'a a lo jaarɔ bincero ɔ ro wɔɔ ki, broɔ ni Woso lemim bi mare, ηn'a sim leem kan heernyɔɔ ki.

¹⁷ Bi, η muɔɔɔ mæsi ba ɔ y, hindeem gɔɔɔ m. Ko cicir gee furyire bor Woso lemim bi minto, bi η y'a to.

¹⁸ Gɔɔɔ vantɔɔ bo ko ɔ kan hoyaa k'a a lo laa bireyaa ɔ ro wɔɔ ki. Broɔ ni Woso lemim bi mam.

¹⁹ Kan durnya hoɔndama bi ki, braba a muɔɔna m arzaka kama ki, kan hoɔ vantɔɔ letaama ki gaso η ɔ, ηn'i Woso lemim bi zarm, a bir nyi dare y.

²⁰ A nyamborle ma bi, gɔɔɔ vantɔɔ n ta ɔ, ηni bo ko ɔ kan hoyaa k'a a lo bince muɔɔna ɔ ro wɔɔ ki. Broɔ ni Woso lemim bi mare, ηn'i yem ma, ηn'i nyi dam. A yaa deem ni nyi dam bukarku, deem busordi, deem zoro.

*Fiture hóbokorenoom**(Likki 8.16-18)*

²¹ A a ya, an a hi η ni, a σ: «N bir se dam future σ, n n'a cuntam kası gεε gargo taa y, gεε ló? A cunta n nawom hób burə σ.

²² Bala, mim haay kó góó b'a dam ma ηn'a dó naa ma bi, η zem b'a dó. Hó ba σ n n a nyaakóm da a dó n mı y.

²³ Góaa k'a le n taa k'a ji ma, k'an a tór ka ma mıηηa.»

²⁴ Yeezuu a vanta hi η ni, a σ: «K'a dundo a zi kan hób k'awóó n'a mam bi ki. Awóó makra bare hób bi, n zem b'a sa, n ni ganwóre makra bam, n n'a ka awóó σ. N y'a lenηa dam so.

²⁵ Bala, n hób kam góaa k'an ta m b'σ; Góaa k'a ba m bi, baa k'a ta m poore, n y'a yóm ni.»

Hóyaa haanre hóbokorenoom

²⁶ A a ya, an a hi η ni, a σ: «Woso cirbəə bi, bób a kó σ kan góaa k'a ni hób duum tara σ bi ki.

²⁷ Kó hinceem a n'a bare gεε, jum a nawóre, sinuu σ kan a gunuu σ ki, hóyaa bi, haan a nawóm, an ni mam, b'a n a dób kó ba a nawóm lonló y.

²⁸ Tara bi n'a zi bare, hóyaa bi n ni leekare an ni haanm, an ni go dam, an ni jıstı sim, a nyambörle ma bi, an ni nyı dam.

²⁹ Hóyaa bi k'a ma bi, a da n nawóm, k'a dómım a ku bi minto.»

*Mutardi yaa hóbokorenoom**(Matiyee 13.31-32,34; Likki 13.18-19)*

³⁰ Yeezuu a ya, an a hi, a σ: «K'σ Woso cirbəə makra ba lonló kan bób ki?

³¹ Bób a kó σ kan hób kó n n'a hum ma mutardi bi yaa ki; A m hóyaa haay k'a ni durnya nób σ wób poore, n n'a duum.

³² Kó n y'a duu, ma a nawóm, an ni go dam an le da hóyaa haay ra, an ni haanm góta, a wəηjəro n ta σ, bənnó n b'a dam ma ηni cε kunka ma.»

Woso lemim dındare hóbokorenoom

³³ Yeezuu ι Woso lemim nyınta dındam góó wóó m kan makraró kó η bób kó σ ki góta, kó η n'a da ma ηn'a ji ma.

³⁴ Hóbokorenoom an n'a dam góó wóó m bala, bi k'a karındanyıno wóó ni, a y'a ji hıre η ni haay.

*Yeezuu hınher góta da jum σ**(Matiyee 8.23-27; Likki 8.22-25)*

³⁵ Hinni bi do yırbəə m bi, Yeezuu a hi a karındanyıno wóó m, a σ: «Ü bra gəm deem bi ra.»

³⁶ Kó Yeezuu a gó zamaa bi ma bi, a zu kó σ kan a karındanyıno wóó ki, ηn'aa gasó kóolós σ. Kóolósóó vantóó nyınta b'σ só kan ki.

³⁷ Leem bi, hınher góta wuti an ni hónm. Hi kurə bi n'a tóm kóolós b'σ, an a han leem.

³⁸ Bı ma bi, Yeezuu a mim ka minkarahó ra an ni hinceem bam kóolós bi nób σ je σ, ηn'a gu, ηn'a hi m, η σ: «Karınsaamba, wóó gıngare bir hósı bare ıbu m na?»

³⁹ K'a gu bi, an həən si hınher bi ma, an a hi hıgóta bi m, a σ: «İ tór ka ι zε sıı...» Hınher bi n jum, lee bi n zε sıı...»

⁴⁰ Yeezuu n a hi a karındanyıno wóó m, a σ: «Bób m, awóó ni nyı bare ncınaasó? Awóó ba sırakare ni?»

⁴¹ Nyıbəə góta n gasó η σ, ηn'a hum kó m, η σ: «Bı, góaa bı kara n naa, hınher kan hi ki n'a le sire?»

5*Góaa kó zinəro n ta m waare**(Matiyee 8.28-34; Likki 8.26-39)*

¹ Nı yaa lee ku hıgóta tór σ, Gerazaa zanno kó σ.

² Kó Yeezuu ni zerm kóolós b'σ bi, góaa kó zinəro n ta m bób gəənyaa ra, an b'a zε σ.

³ A wótajı m gəənyaa ra bi m. Baa kan poyaabar ki, góaa panηazaa ba σ, an b'a dam ma, an a nyasó y.

⁴ Bala, dómım bıyəə bi, η poyaa da a gam σ, ηn'a wó kóstı poyaabar m, an a cencer haay. Góaa ba σ an ni borm ma y.

⁵ Sinuu σ kan a gunuu σ ki, gəənyaaaró an ni wótajı σ kan cıro wóó burə ki, zee an n'a dam, an ni yaaba dare a mıηηa ma jaaró m.

6 K'a a to an Yeezuu yi laato bi, a bra si, an aa sonta a taa,
 7 an ni zee dare, a u: «Yeezuu, Woso k'a le da haay Nyi, bo ubu le n taa k'i ba moo ni? Moo y'a yere ubu han Woso to ma gota: i bi zibonyaa ba moo ni y!»

8 Bala, Yeezuu y'a hum zine bi m, a u: «Bo goaa bi me u!»
 9 Yeezuu n a lar, a u: «Ubu to m bo?» A n a nyi bo u, a u: «Moo to m Leziyon,* bala woo gota.»

10 A n a ye Yeezuu han kan a heer ki haay, a u: «A bi la a ra tara bi no u y!»
 11 Domum bi do u bi, kurkuuro cir gota ni ci bi zeezi, nni ho bum.
 12 Zinero woo n n'a hire, n u: «A ka k'o gaso kurkuuro woo me u!»

13 A n zaa ka n u. Zinero woo n bo, nni gaso kurkuuro woo u. Kurkuuro woo haay n'a to ci bi ma, nni bra si, nni zer, nni'aa a zar higota b'u, nni gunga haay. Kurkuuro woo a zo tisi huya ma.

14 Kurkuuro dundonno woo n bra si, nni'aa ho k'a ba bi hu taranzanno woo m, kan lezimazanno woo ki m. Gooz woo n bor, nni bi diga ho k'a nyinta an ba bi ma,

15 nni bor Yeezuu jur u, nni bi goaa ko zinero Leziyon n ta m bi yi, an huu du a ma, an ni nyintam kan laafu ki. Daboo n n nyaso.

16 Gooz ko n nyinta, n ni ho k'a nyinta an ba goaa ko zinero n ta m bi m, kan kurkuuro woo ki m bi dunda gooz woo m.

17 N n a da a ra, nni'aa yem Yeezuu han k'an a hor a tara bi ra.
 18 Ko Yeezuu bor an ni dam kooloo b'u bi, goaa ko zinero n ta m bi k'a waa b'a ye han k'a bir kan ki.

19 Bi Yeezuu n zaa ka u y, b'a a hu m, a u: «Doo i yaa a hu i har zanno m. K'i ho ko Zuuba a ba ubu m a cicirzere minto bi hu n ni.»

20 Gooa bi n a hor, an aa ho ko Yeezuu a ba a m haay bi dunda Taraburo woo gooz woo m. Gooa haay n ze kedoe.

Zayur nyimbore waare kan lo k'a wo da Yeezuu huu ma ki (Matiyee 9.18-26; Likki 8.40-56)

21 Ko Yeezuu a wusigoo kooloo bi m an higota bi ze ra an lee ku tor deem bi ra b'u bi, zamaa cir gota a ze ko ra, nni bor zi. Nyinta Yeezuu b'u higota bi le ra.

22 Zuforo sokomace cir deem n bor, a to m Zayur. K'a Yeezuu yi bi, a kukuro ze a taa,
 23 an a ye han kan a heer ki haay, a u: «Moo nyimbore poore a zo ze ma, bor i bi i wo ka nyi bi mim la, k'an a waa, k'an la so.»

24 Yeezuu n cem kan ki, zamaa gota n zu ko u kan ki, nni'aa so u, nni' tontom ko ra.
 25 Lo n ta u, ma n'a dam zi a doora buerehuuya ho m naa.

26 A a yo gota nyisibonno wo u, a nyisibare no u. A a woho zar haay a tar la, b'a n a waa y. Yaaba bi n'a dam la.

27 Lo bi k'a Yeezuu mim ma bi, a bor a kur zamaa gaa u b'u, an a wo da a huu ma.
 28 Bala, lo b'a hu a muna m, a u: «Ko moo m wo da a huu tokke ma, moo yi m waam.»

29 Leem bi, lo bi yaaba b'a da jum u. A n a do a u, yaaba bi bo a me u, b'a a waa.
 30 Leem bi, Yeezuu a do a u, panja bo a me u poore, an a wusigoo zamaa bi hire u, an laaka da, a u: «Nka y'a wo da moo huu ma?»

31 A karindanyino woo n a hu m, n u: «Ubu yi zamaa bi n'ubu nyootam, i i ya, i ni laaka dare, i u, nka y'a wo da ubu ma ge?»

32 Yeezuu ni dundigare a jur u, k'a zaa yi.
 33 Keere bi, lo b'i nyi bam a me n ni hinkom, k'a ho k'a ba a m bi do bi, a bi kukuro ze Yeezuu taa, an a sira hu m haay.

34 Yeezuu n a hu m, a u: «Moo nyinni, i surakare i bomboo, ta kan laafu ki, bi, i i waa i yaaba bi minto.»

35 K'a ni meer bam bi, gooz a to zuforo sokomace cir bi har u b'u, nni b'a hu, n u: «I nyimbore bi ga. K'i i ya, i Zuuba da kore ma lonlo ge?»

36 Bi, Yeezuu n a tor ka mim bi ma y. A n a hu zuforo sokomace cir bi m, a u: «I da bi bo u y, sira ka bala.»

37 A n ye ko gosi n zu ko u kan a ki y. Pyeer a gaa bala, Zaku kan a danzaa Zaan ki.
 38 Ko n yaa lee ku zuforo sokomace cir bi har u bi, Yeezuu gooz yi, nni' tator bare, nni' baa dare, nni' zee dam.

39 A n gaso, an a hu n ni, a u: «Bo tator kan baadare ki ni? Nyi bi n ga y, hinceem a ba.»

40 Gooz woo ni yaa wom Yeezuu ma. A n la gooz woo ra, nni bo, an nyi bi zi kan a da ki to, a karindanyino woo ki, nni gaso nyi bi bince u b'u.

* 5:9 5.9 Leziyon: Rom zanno zi, sordaaroo zekora gota m. N le a zo 4000 gee 6000 ma.

⁴¹ K'a nyl bi wɔ sa bi, a a hu m, a u: «Taliita kum» A le taa k'a hu, a u: «M nyunnɔ, mɔɔ y'a hu ubu m, wuti!»

⁴² Leem bi nyumbɔɛɛɛɛɛɛ bi wuti, an ni tam. Bala, nyl bi doɔraa bueerehɔya. A m bi, zamaa bi n ze kɛdɛ.

⁴³ Yeezuu le ka gɔɔɔ wɔɔ u, a u: «Ŋ b'a hu gɔɔɔ ni y.» A n a hu η ni, a u: «K'a hɔbɔɛ ka nyl b'ɔ, k'an a bi!»

6

*Yeezuu kan Nazareti gɔɔɔ ki
(Matiyee 13.53-58; Likki 4.16-30)*

¹ Yeezuu a hɔr leɛ bi do u, kan a karɔndanyɔnɔ wɔɔ ki, an ta kɔ k'a tɔr u b'ɔ.

² *Sabaa hinni k'a a ku bi, Yeezuu hɔ dunda gɔɔɔ m zuɔforɔ sɔkomace u. Zamaa bi n ze kɛdɛ a hɔdɔndare bi tɔ ma. Gɔɔɔ kɔ η nyunta b'ɔ rɔ wɔɔ gɔta y'a hum kɔ m, η u: «Awɔɔ a tɔ mindɔɛɛ naa do m ka? A tɔ awɔɔ u hɔɔn naa do m ka, an a da ma, an ni hoserlo bare a wɔ ni?»

³ Awɔɔ bɛɛ m Maarii nyl, an ni gɔ wum bi ra? Zakki, Zozes, Ziidi kan Sɔmɔɔn ki danyɔ bɛɛ ra? Awɔɔ danlɔrɔ ba wɔɔ bire u naa u ra?» Naa do a ka η n kaanm Yeezuu m.

⁴ Yeezuu n a hu η ni, a u: «Wosolesinnɔsorazaa bi daɔɛɛ yɔɛ a zi kɔ u kan a yɔrɛrɔ ki, a har gɔɔɔ ki bire u y.»

⁵ Yeezuu n hoser ba b'ɔ y, kɔ gɔɔɔ k'a wɔ ka η mim la, an η waa rɔ wɔɔ bɛɛ y.

⁶ Yeezuu ze kɛdɛ η sirakare war bi tɔ ma.

(Matiyee 10.5-15; Likki 9.1-6)

Yeezuu cem an ni hɔ dɔndam kɔrɔ junjɛɛnno wɔɔ nɔ u.

Yeezuu a karɔndanyɔnɔ

bueerehɔyɔɔ wɔɔ nyɔɔ

⁷ Bi je u bi, Yeezuu n bueerehɔyɔɔ wɔɔ bir, an a sɔnɔɔda ba, an ni η nyɔɔm huɔya-huɔya, an le ka η u kɔ η n la zinɔrɔ ra.

⁸ A a hu η ni, a u: «Ŋ bi hɔɔɔ sa a wɔ u zaa sare minto y. Bur, hera, busoo, a b'a sa y, k'a maam bara m.

⁹ Bi, k'a kɔsɔrɔ da u, k'a huu sa deem.»

¹⁰ A a ya, an a hu η ni, a u: «K'a lee ku kɔ u, k'a gɔɔta har kɔ n y'awɔɔ si u b'ɔ, an ta, an awɔɔ hɔrle dɔmum ku.

¹¹ K'awɔɔ ta kɔ u, η ni kaanm awɔɔ m, kɔ η n a tɔr ka awɔɔ mim ma, k'a u doom, k'a kɔ bi taanyisi gɔngɔ a gam ma, k'an nyunta kaseti.»

¹² Bueerehɔyɔɔ wɔɔ a hɔr ηn'a hum gɔɔɔ m, η u: «K'a a bɔ a taam, k'a sugur yɛ.»

¹³ Ŋ la zinɔrɔ ra gɔta, η nyɔɔ nɔ yaabazanno gɔta ma, ηn' η waa.

Zaan-Batiisi ze

(Matiyee 14.1-12; Likki 9.7-9)

¹⁴ Cir Hɔrɔɔdi Yeezuu mim ma, bala, a tɔ bɔ leɛ woo... u. Gɔɔɔ gɔsɔnno n'a hure, η u: «Zaan-Batiisi a mum bɔ u gɛɛnno bire u. Bi y'a ka, an paɔnɔ ya, an ni hoserlo bam.»

¹⁵ Nawɔnno u: «*Elii m.» Gɔsɔnno u: «Wosolesinnɔsorazanno wɔɔ deem m am biisi hɔɔ wɔɔ m.»

¹⁶ Hɔrɔɔdi k'a hɔ kɔ Yeezuu a ba bi ma bi, a a hu, a u: «Zaan-Batiisi m! Mɔɔ n a ka, n n a mim gɔ ma bi y'a a ya, an a mum bɔ u!»

¹⁷ A yɔ sɔra, Hɔrɔɔdi a ka, n ni Zaan nyasɔ, n n'a sur, n n'a du lɔnnɔɛ u. Hɔrɔɔdi bi, naa ba a u: a dam Filipi lɔ k'a yɔ m a tɔ m Hɔrɔɔdiyaadi bi minto.

¹⁸ Bala, Zaan a hu Hɔrɔɔdi m, a u: «A n a ga m, k'ɔbu m u dam lɔ yɔm y!»

¹⁹ Hɔrɔɔdiyaadi nyunta an sɔ Zaan m, a le n taa k'a ka kɔ n n a ze, b'a b'a dam ma y.

²⁰ Hɔrɔɔdi u nyi bam Zaan m, an ni kum la, bala, a a dɔ, a u: Zaan bi, gɔaa tɔrga ni, gɔaa mɔnɔnɔ m sɔ. K'a a tɔr ka Zaan meerbaa bi ma bi, a n a dɔ kɔ bɔ an n'a hum Zaan ni y, b'a a meerbaa bi nɔa, an n'a tɔr kam ma.

²¹ Kɛɛɛɛ bi, toore a ka Hɔrɔɔdiyaadi u. Hɔrɔɔdi a kɔ leezanno, yarbɛnno jɔtanno, kan Galilee gɔɔɔ gɔtɔɔ ki bir a yɔɛ cibsa hɔbɔɛ ma.

²² Hɔrɔɔdiyaadi nyumbɔɛɛɛɛɛɛ gasɔ hɔbɔɛ bire ce u b'ɔ, an sar ba zamaa bi bire u; a Hɔrɔɔdi nɔ yɔ kan hɔbɔɛbinno wɔɔ ki. Cir Hɔrɔɔdi n a hu nyumbɔɛɛɛɛɛɛ bi m, a u: «Hɔ k'ɔbu le n taa bi ye mɔɔ han, kɔ m a ka u u.»

²³ Hɔrɔɔdi n a wer si bi m, a u: «Hɔ k'ɔbu le n taa bi, mɔɔ y'a kare u, baa kɔ mɔɔ cirbɛɛ tara bi zekumbir m.»

²⁴ Nyumbɔɛɛɛɛɛɛ bi n bɔ, an aa a hu a da m, a u: «M bɔ yɛ?» A n a nyl bɔ u, a u: «Zaan-Batiisi mim yɛ.»

²⁵ Nyumbøere bi n ta zoo-zoo, an aa a hi cir Hiruodu m, a o: «Moo le n taa dutaa, k'i Zaan-Batishi mim da laaga o, i ka m o.»

²⁶ Cir Hiruodu heer a zar, bi, a b'a dam ma, an a gu ma y, k'a a wer si hobirebinno woo bire o bi minto.

²⁷ Leem bi, cir Hiruodu le ka a domazaa deem o, k'an bor Zaan mim m. A domazaa bi n ta lonnoce o b'u, an aa Zaan mim go ma,

²⁸ an bor m laaga o, an b'a ka nyumbøere b'u, an a si, an a ka a da o.

²⁹ Zaan karindanyino woo ko n naa ma bi, n bor, nni bi Zaan gor bi sa, nnaa bir.

Yeezuu goaa tisi soor torle
(Matiyee 14.13-21; Likki 9.10-17; Zaan 6.1-14)

³⁰ Yeezuu zibøezanno woo a bo, nni bor zi, nni ho haay ko n y'a ba bi hi Yeezuu m, kan ho haay ko n y'a dunda gooo woo m bi ki.

³¹ Yeezuu kan a karindanyino woo ki n toore yi k'a ho bi gooo guta ko n nu zem, nna wusigom bi minto. Bi minto y'a ka, a o: «K'a bor k'o bo toore ma, bince ko gooo ba o b'u, k'a hoon si poore.»

³² N yaa da kooloo o, nni ta toore ma bince ko gosti ba o b'u.

³³ Bi gooo guta n cenle yi, nni n do, nni bra si a gam ma, nni lee ka Yeezuu m kan a karindanyino woo ki lee bi do o.

³⁴ Ko Yeezuu bo kooloo b'u bi, a zamaa cir guta yi. Gooo woo cicir n a nyaso, bala, bo n y'a o ko o kan hobisi cir ko n domazaa ba o bi ki. A a sunhida ba, an ni ho guta dindare n ni.

³⁵ Gum k'a bor an ni dam bi, Yeezuu karindanyino woo a zo ma, nna hi m, n o: «Gum da, bi pooyaa m naa,

³⁶ gooo woo da zaa ra ko n ni ta koro junjennoo woo o, nnaa hobire si, nna bi!»

³⁷ Yeezuu n a nyi bo o, a o: «K'a hobire ka n o, nna bi!» N n a lar, n o: «Ubu le n taa k'o aa bur si *deniyee zochura k'o b'a ka n o ge?»

³⁸ Yeezuu n a hi n ni, a o: «K'a yaa diga a, bur karo n ta awoo o?» Ko n yaa diga a bi, n b'a hi, n o: «Bur soor n ta o kan zo ki huya.»

³⁹ A n le ka n o, ko n n zamaa bi nyinta bur butur bi ra.

⁴⁰ N ni nyunyinta zoro-zoro, busoor-busoor.

⁴¹ Yeezuu bur soor bi si kan zo huya bi ki a wo o, an diga brama, an a barka da o, an n zinzero, an a ka a karindanyino woo o, ko n n a ka zamaa b'u. A zo huya bi jir zamaa bi m so.

⁴² Gooo woo haay a bi, an n ka.

⁴³ N bur kan zo ki kuuro gor kas le ma buerehuya.

⁴⁴ Bur bi binno woo barla, yar tisi soor i nyinta o.

Yeezuu i tam hi burø o
(Matiyee 14.22-33; Zaan 6.15-21)

⁴⁵ Leem bi, Yeezuu a hi a karindanyino woo m, a o: «K'a da kooloo o, k'a bra gem la Betsayidaa zeezi.» A munna n goota k'a zamaa bi da zaa ra.

⁴⁶ K'a n da zaa ra, an a nya bi, a a hor, an ta ci ra k'a yaa da.

⁴⁷ Yirbøe k'a da bi, kooloo bi hi bireyaa ku, a munna ni gem la.

⁴⁸ K'a yi hunher n a nya n le, nnaa yom kan kooloo bi bore ki bi, do k'a bor an ni mem bi, a wuti an to hi ra, an ni tare n zi, an a yo k'a cem n han.

⁴⁹ Ko n y'a yi an ni tam hi ra bi, n yi digam ma, n o: «Toor m,» nna zee dam.

⁵⁰ Bala, n haay a yi, nyibøe n n nyaso. Leem bi, Yeezuu meer ba kan n ki, a o: «K'a sra ka, moo m, a da bi bo o y!»

⁵¹ A n da kooloo b'u kan n ki, hunher bi n jim. N n ze kadø, n n a so a o y.

⁵² Baa ko n bur bi jirle yi bi, n n hosti ji ma nna do n o, Yeezuu a da ho haay ma y.

Zenezareti yaabazanno waare
(Matiyee 14.34-36)

⁵³ Ko n higota bi ze ra bi, n yaa lee ku Zenezareti gem la, nnaa kooloo bi kosi.

⁵⁴ Ko n zer leem bi, gooo woo Yeezuu do.

⁵⁵ N n a si, nni n ta koro haay o, nnaa yaabazanno busu a goranjaroo m, nni bor n ni bince ko Yeezuu n ta o b'u.

⁵⁶ Bince k'a ni tan o, koro gotoo o, koro poorero o, bolesmaro o, ze n nawom yaabazanno m daasiro o, nnaa yem han, k'an ye ko n n'a wo da a huu le ma bala. Bi gooo ko n y'a wo da ma ro woo waare yi haay.

7

*Woso lero kan yinnubayiro ki
(Matiyee 15.1-9)*

¹ Farizeenro kan wosocikarunsaamboo gosunno ki y'a to Zerizalem o, nna'a ze ko ra, nni bor Yeezuu zi,

² nni Yeezuu karundanyino gosunno yi, nni' ho bum kan dintim ki, a le taa k'a hi, a o: n n a wo hir y.

³ Ko sira ni, farizeenro kan ziforo ki haay hobure bure bi, a wo nna'a hirm munja, amba n yaaboo yinnubayi m.

⁴ Ko n y'a to daasi o, nni bor, n bir ho bum ko n n dintim go a ma y. N yinnubayiro wantoo ta o guta, amba hero sorgore, garlo kan hobure modro ki.

⁵ Farizeenro kan wosocikarunsaamboo wo ki laaka da Yeezuu han, n o: «Bo m, ubu karundanyino wo bir zum wo yaaboo yinnubayi b'o, nni bokare nni' ho bum, bi n n hi nyaso?»

⁶ Yeezuu n a hi n ni, a o: «Zambuzanno, Ezayii gumo ta o, Woso le k'a a si an so ra, an awoo mim hi bi no o, bala, a a gorsira ba ncinaao, a o:

Goooo noon duro, moo da n nawon o a le m,

bi n heer laato moo ma,

⁷ bi moo daore bi vam m.

Durnya mim n n'a dundam gooo m, Woso ho bee y.

⁸ Woso lero wo awoo to, an ni zum gooo yinnubayiro o.»

⁹ Yeezuu n a hi n ni, a o: «Woso lero wo bo awoo o a je m, an ni zum a yinnubayi o.

¹⁰ Bala, Moyiisi a hi, a o: «I zi kan i da ki da o,» bi, «Gooa k'a zi bo o kan a da ki, ko n n a ze gar.»

¹¹ B'awoo, awoo y'a hum, a o: Ko goaa a hi a zi m gee a da m, a o: ho ko moo m ga m, m m dam ubu han bi «korbaan m» a le taa k'a hi, a o: «Woso manni ho m.»

¹² A n a ga m, k'an a da a zi han gee a da han do y.

¹³ A ba awoo nawom ncinaao an ni Woso lemmi bi zaar bam a yinnubayiro wo m. Ziro ncinaao ro wo looro awoo ni n bam guta.»

*Ho k'a ni dintim kam goaa ma
(Matiyee 15.10-20)*

¹⁴ Bi je o bi, Yeezuu zamaa bi bir, an a hi n ni, a o: «K'a tor ka moo ma, k'a da a heer o.

¹⁵ Ho ba o, an n'a tom garga ra, an gaso goaa no o k'a dintim ka ma y. Bo n'a tom goaa no o bi ni dintim kam ma. [

¹⁶ Gooa k'a ni tor m bi, k'an a tor ka ma.]»

¹⁷ K'a a go zamaa bi ma, an gaso har o bi, a karundanyino wo a lar hobokorenoom naa do ji ma.

¹⁸ A n a nyi bo n no, a o: «Awoo so, awoo n naa do ji do ra? Awoo n a do, a o: ho k'a n'a tore, an ni gasom goaa no o bi b'a dam ma, an dintim ka ma ra?»

¹⁹ Bala, a no an ni gason o, an ta, an ni bom garga ra, a bir gasore a heer o y.» Ncinaao bi, Yeezuu y'a hunkare, a o: «hobure haay munja.»

²⁰ A a ya, an a hi, a o: «Bo ni bom goaa no o bi ni dintim kam ma.

²¹ Bala, goaa heer hondare bonyaa bi n ni bon o: so a munja o, koorbare, garzere, ²² jaandare, goaa ho njare, zibonyaa do haay bare, bra ba goaa m, musurbaa bonyaa bare, jum bare, goaa to zarle, munja busure kan yarmabaa ki.

²³ Hoo bonyaroo noon duro haay, bo n nawom goaa heer o, nni' dintim kam ma.»

*Grekki ko lo sirakare mim
(Matiyee 15.21-28)*

²⁴ Yeezuu k'a cem b'o bi, a ta Tiir ko o, an aa gaso har o, a le baa ko n n a yi y. Bi, a n a da ma, an a nyaakom da y.

²⁵ Bala, lo ni nyumbore m, zine ni kan ki. Bi, lo bi Yeezuu mim ma, an bra si, an bi kukure ze Yeezuu taa.

²⁶ Lo bi, grekki do m, yi a o Siirii ko Fenisii o. A n a ye Yeezuu han k'an la zine bi ra nyumbore bi me o.

²⁷ Yeezuu n a hi m, a o: «A to ko nyino wo n ho bi, an n ka. A n a ga m, nni nyino hobure sa, nna'a ka jinnyino o y.»

²⁸ Lo bi n a nyi bo o, a o: «Sira m, Zuuba, bi, jinnyino wo tir hobure kuuro ko n y'a lunlo taabr bi taa bi gur, nna'a bi.» Yeezuu n a hi m, a o:

²⁹ «Meerbaa naa do minto, doo, zine bi bo i nyumbore bi me o.»

³⁰ Lø bi n a hør, an doo, an aa a nyt bi yi, an ni wotam gargo bure o. Zinə bi n bo a me o.

Tikki waare

³¹ Yeezuu n a hør Tiir kō o, an a bo, an bo Sidon o kan Taraburo wōo ki nō o, an ta Galilee higōta zeezi.

³² N bōr tikki m Yeezuu zi. Tikki bi, bekka m sō. N n a ye han k'an a wō ka a mim la, k'an a waa.

³³ Yeezuu n a gaa zamaa bi jur o, an bō m toore ma, an a nyōkōnnyūno dundu tikki bi tōr o, an lihi da, a nyōkōr ma, an a nō a neem ma,

³⁴ an a bōota an diga brama, an hoonsi bō a re, an a hi m, a o: «Efata!»

³⁵ A le taa k'a hi, a o: «I gō!» A tōoro wōo n a gō leem, a neem bi n a bō kō zi, an ni meer bam mujja.

³⁶ Yeezuu n a hi η ni, a o: «K'a b'a hi gōst ni y.» Yeezuu k'a le ka η o, a o: η b'a hi bi, η y'a pa da, an le da biisi ra.

³⁷ Gōō wōo zē kədō, ηn'a hure, η o: «A i hō haay bam mujja; A i tikkiro tōr gōm, a a ka bēōtinno ni meer bam!»

8

Yeezuu gōaa tisi si tōrle

(Matiyee 15.32-39)

¹ Dōmūno wōo duro o bi, zamaa gōta a ya, an ta o, bi hōbire ba o kō η n a bi y. Yeezuu n a karundanyūno wōo bir, an a hi η ni, a o:

² «Zamaa bi cicir i mōo zem, bala, η dōmūm kaakō mōo zi, bi, hōbire ba η o y.

³ Kō mōo η da zaa ra kan nō ki, η y'a dundom zaa ra, bi gōstino a to laato.»

⁴ Karundanyūno wōo n a nyt bō nō, η o: «K'o bur yi ka poohōōn o naa o, o a ka η o, ηn'a bi k'an η ka?»

⁵ Yeezuu n η lar, a o: «Bur karō n ta awōo o?» N n a nyt bō o, η o: «Saanhūna»

⁶ A n le ka, a o, η n nyūnta tara o. A n bur saanhūnaro wōo gōr, an a barka da o, an n'a zinze ra, an n'a kam a karundanyūno wōo o, ηn'a kam zamaa b'o.

⁷ Zōnnyūno nyūnta η o sō. Yeezuu n η barka da o, a o: η n a ka η o sō.

⁸ N n a bi, an η ka. N n a kuuro gōr kasī le ma saanhūna.

⁹ Gōō wōo nyūnta, ηn'a zō tisi si ma. Bi je o bi, Yeezuu η da zaa ra.

¹⁰ Leem bi, a da kōōlōō b'o kan a karundanyūno wōo ki, ηn'i tam Dalmanutaa zeezi.

Hoser yere

(Matiyee 16.1-4)

¹¹ Farizeenrō bōr, ηn'a sūηηida ba, ηn'i bisi kam kan Yeezuu ki, ηn'a ye han, k'an hoser kō Woso a ka o bi ba, k'a diga a, a y'a dam ma, an a ba ge.

¹² Yeezuu hoon gota si, an n'a hure, a o: «Bō minto her zamaana naa ni hoser yere? Stra mōo n'a hure awōo m, hoser ba o mōo n'a bam awōo zamaana naa do minto y.»

¹³ A n a gō farizeenrō wōo ma, an aa da kōōlōō b'o, an bra gōm deem bi ra.

Farizeenrō nyōnyōo

(Matiyee 16.5-12)

¹⁴ Hinni bi do o bi, bur sare tō bō karundanyūno wōo nō o. Bur deem bala ni η o kōōlōō bi nō o.

¹⁵ Yeezuu le ka η o, a o: «K'a dundo a zi, k'a ba laato farizeenrō nyōnyōo bi ma, kan Hūrōōdi hō bi ki ma sō.»

¹⁶ N n bōkare, ηn'i bisi kam kan kō ki, kō bur ba η o bi minto.

¹⁷ Yeezuu n a ma, an n'a hure η ni, a o: «Bō bisi awōo n'a kare? Bur k'a ba awōo o bi minto m ge? Awōo hōōn gōōta a n gu k'a ji do ra? Awōo heer i ka ge?»

¹⁸ Awōo munyaarō kō η ni ta o bi, η bur lee yum na? Awōo tōoro kō η ni ta o bi, η bur mim mam na?

¹⁹ Kō mōo bur soor zinze ra, m a ka gōaa tisi soor o bi, a tō ba awōo nō o ra? Awōo kuuro gōr kasī le ma karō?» N n a nyt bō o, η o: «Bueerehūya.»

²⁰ «Bi kō mōo bur saanhūna zinze ra m a ka gōaa tisi si o bi, kasī le ma karō awōo kuuro gōr o?» N n a nyt bō o, η o: «Saanhūna.»

²¹ A n a hi η ni, a o: «Awōo gōōta a n a dō, a o, bur mim bēe mōo n'a hum ma ra?»

Bōō waare

²² N lee ku Betsayidaa o, n n bur bōō m Yeezuu zi, n n a ye han, k'an a wō da bōō bi ma, k'an lee yi.

²³ A n boos bi gaa a wo ma, an bo m boleema, an lihi da a mum ma, an a wo ka a mim la, an n'a larm, a o: «Ibu i hosi yim na?»

²⁴ K'a mum bi go bi, a a hi, a o: «Moo i gooo yim, i o, goo m, hn'i tare.»

²⁵ Bi, Yeezuu a ya, an a wo ka goaa bi munyaaro woo ra. Goaa bi ni digam ma su..., an a waa, an ni lee yim muhja.

²⁶ Yeezuu n a da a har zaa ra, a o: «I b'a ka i gaso kono b'o y!»

Nka m Yeezuu ni?

(Matiyee 16.13-20; Likki 9.18-21)

²⁷ Yeezuu i tam kan a karundanyino woo ki Filipi-Sezaaree koro junjeenno woo no o. Zaa ra bi, a a karundanyino woo lar, a o: «Goo woo y'a hum, ij o, nka m moo ni?»

²⁸ N n a nyi bo o, ij o: «Gosuno o: Zaan-Batiisi m, nawonno o: *Elii m, gosuno o: wosolesinnisorazaa deem m.»

²⁹ Yeezuu n ij lar, a o: «B'awoo, awoo y'a hure, a o: Nka m moo ni?» Piyeeer n meerbaa bi sa, an a nyi bo o, a o: «Krista n'ibu m.»

³⁰ A n le ka ij o muhja, a o: ij b'awoo mim bi hi gosi ni y.

(Matiyee 16.21-28; Likki 9.22-27)

³¹ Keere bi, a n a sunhida ba, an n'a dundare ij ni, a o: pakra m, ku Gaaanyi bi n cicir ba gota. Bi, googuginno kan wosocemannubonno jutanno ki, kan wosocikarunsaamboo ki kaanum ni, an ta kan a zere ki, k'an a mum bo o domum kaako hinni o.

³² A n minno noon duro nyaakom da an n'a hure y. Piyeeer n a gaa an bo m toore ma, an ni nyaa bam kan Yeezuu ki, a o: a n a ga m, an naa hi y.

³³ Bi, Yeezuu k'a wusigə an diga a karundanyino woo ma bi, a haən si Piyeeer ma, a o: «I je bo moo jur o! Sotaana, ibu hoodare bi n bo ku o kan Woso ho ki y. Goo hoodare m.»

Yeezuu zaa zuure

³⁴ Yeezuu n bokare, an a karundanyino bir kan zamaa bi ki, an a hi ij ni, a o: «Ku goaa le taa k'a zu moo o, k'an a muhja letaamaro to, k'an a godarkora busu, an zu moo o.

³⁵ Bala, goaa k'a a le n taa k'a meeyaa bumbo bi, a b'a meeyaa bumbore yire y. Bi, ku goaa ga moo to ma, kan lemim nyunta bi ki to ma, a y'a meeyaa bumbore yire.

³⁶ Bi, ku goaa a so durnya ho haay o, an bokare, an ga, a nyooos i ka?

³⁷ Bo goaa bi n n'a sam, k'a musrbaa k'a nyare ba o bi yi ni?

³⁸ Bala, goaa k'a ni nyanni zem moo to ma kan moo lemim nyunta bi ki to ma, her zamaana jaandonno noon duro kan mimbonyaabonno noon ka bireyaa o, Gaaanyi bi b'a zaa nyanni zem, domum k'a ni zej o, kan maleekaro muhjo ki, Woso leboore no o ki b'o y.»

9

¹ Yeezuu a ya, an a hi ij ni, a o: «Sira moo n'a hure awoo m: gooo ku ij ni ta o naa o ro woo, gosuno ze hinni b'a kure y, hn'i Woso cirbəə bi zere yim kan panja gota ki.»

Karundanyino kaako Yeezuu leboore yi

(Matiyee 17.1-13; Likki 9.28-36)

² Domum sordı kur bi, Yeezuu Piyeeer, Zakki kan Zaan ki gaa, an bo ij ni toore ma a minto ci jintə mim o, an a lor ij mum o.

³ A huuro woo ni nyaki bom, goaa ba o an b'a nyaki bore bi makra bare y.

⁴ *Elii n a hunka ij ni kan Moyiisi ki, hn'i meer bam kan Yeezuu ki.

⁵ Piyeeer n a hi Yeezuu m, a o: «Karunsaamba, ku woo i naa o, a muhja. K'o bur ba kaako: ibu ho deem, Moyiisi ho deem, Elii ho deem.»

⁶ Daboo ij haay nyaso. Bi y'a ka, Piyeeer n a do ku bo an n'a hure y.

⁷ Warko bor an b'a ku ij la, meerbaa n a to warko bi no o, a o: «Moo Nyi ku moo ija bi n naa do, k'a tor ka ma.»

⁸ Leem bi, a bo ku ij y'a o, hni diga a jur o bi, ij n gosi yi ku Yeezuu bee m a deem kan ij ki y.

⁹ Ku ij n'i zerm ci bi ra bi, a le ka ij o, a o: «ho ku hbo n a yi bi, ij b'a hi gosi ni y, k'an ta, an Gaaanyi bi mumbore domum ku gaəno bire o.

¹⁰ N le naa do si, bi, ij y'a muhja larm: «Mumbore gaəno bire o bi mim bi ma.» »

¹¹ A karundanyino woo n a lar, ij o: «Bo minto wosocikarunsaamboo woo o, ku Elii n lee ka an bor Krista m ge?»

¹² Yeezuu n a nyi bo o, a o: «Sira m, Elii ni lee kare an bor k'a bi ho haay banka. Bi, keere bi, a m lo, hn'a gorsira ba ij o: Gaaanyi bi bore yim b'a fir yim goota ge?»

¹³ Sura mɔɔ n'a hure awɔɔ m, Elii bɔr, bi η y'a hoɔnho ba m, amba ho ko η y'a gɔrsura ba a minto bi m.»

*Yeezuu la zinə ra, an bɔ nyi mɛ ɔ
(Matiyee 17.14-21; Likki 9.37-43a)*

¹⁴ Kɔ Yeezuu a wusigə kan karundanyɔnɔ kaakoro wɔɔ ki, ηn'i tam karundanyɔnɔ gosunɔnɔ wɔɔ zi bi, η zamaa cir gɔta yi kan wosocikarɔnsaambɔɔ ki, ηn'i bɔsɔ kam kan η ki.

¹⁵ Zamaa bi k'a Yeezuu yi bi, η zɛ kədə, ηnɔ bra si, ηn'i tam k'a yaa daɔrɛ yaa da m.

¹⁶ A n karundanyɔnɔ wɔɔ lar, a ɔ: «Bɔ bɔsɔ awɔɔ n'a kam kan η ki?»

¹⁷ Gɔaa n a tɔ zamaa bi bire ɔ, an a nyi bɔ ɔ, a ɔ: karɔnsaamba, bɔr mɔɔ ɔ, m nyi m ɔbɔ zi, zinə n ta m, an a ba bəətir.

¹⁸ K'a wuti ma bɔnce bi do ɔ, a do an nawɔm b'ɔ, an lihihur ta a lɛ rɛ, an n'a sɔ sɔrɛ, a mɛ bi n a ba tanjɛ-tanjɛ. Mɔɔ n a ye ɔbɔ karundanyɔnɔ wɔɔ han kɔ η nɔ la zinə bi ra, bi η n a da ma y.

¹⁹ Yeezuu n a nyi bɔ ɔ, a ɔ: «Do sɔrakarɛ war zannɔ, mɔɔ dɔmum karɔ bam kan awɔɔ ki? Kɔ m nyasɔ awɔɔ m dɔmum karɔ? K'a nyi bi gaa, a bɔr m mɔɔ zi.»

²⁰ N n a gaa, ηnɔ ta m. Nyi bi k'a Yeezuu yi lɛem bi, zinə bi n a hinkə, an a do tara ɔ, an nɔ pɔr kam, an nɔ lihi bɔrɛ a rɛ.

²¹ Yeezuu n a zɔ bi lar, a ɔ: «Yaaba b'a sɔnjɛda ba brɔ an nɔ nyi bi ma?» A ɔ: «A nyɔbaa ma.

²² Dɔmum nɔnjɔɔ ɔ, a a zɛ, an a da sɛ ɔ, gɛɛ hi ɔ k'an ga. Bi, k'ɔbɔ y'i dam hoɔsɔ ma, k'i da wɔɔ han, ɔ cicirzɛrɛ minto.»

²³ Yeezuu n a hi m, a ɔ: «Bɔ minto ɔ n'a hure, ɔ ɔ: k'i y'i dam ma! Ho woo... a da ma an ba sɔrakarɛzaa m.»

²⁴ Lɛem bi, nyi bi zɔ bi n zee da, a ɔ: «Mɔɔ sɔra ka, mɔɔ cicir zɛ, m sɔrakarɛ war bi minto!»

²⁵ Yeezuu k'a zamaa bi yi ηn'i zem gɔta bi, a hɔən si zinə bi ma, a ɔ: «Zinə, ɔbɔ n nɔ gɔaa bam bəətir, ɔ n n'a bam tikki, bɔ nyi naa do mɛ ɔ, bi, ɔ b'i ya ɔ gasɔ y!»

²⁶ Zinə bi n nyi bi hinkə kan pɔnjɛa ki, an bɔ a mɛ ɔ kan zee ki. Nyi bi n gɔɔta am gər ho bi m. Gɔɔɔ n'a hure, η ɔ: «Ga a ɔ.»

²⁷ Bɔ, Yeezuu a sa a wɔ ma, an a busu, an a jum brama.

²⁸ Kɔ Yeezuu gasɔ har ɔ bi, a karundanyɔnɔ wɔɔ a lar a deem, η ɔ: «Bɔ minto y'a ka wɔɔ n ɔ da ma, ɔ la zinə bi ra?»

²⁹ A n a nyi bɔ ɔ, a ɔ: «Zinə nɔnɔnaaɔ do bi, ho ba ɔ, an b'a dam ma an a ka, an bɔ, kɔ yaadare bɛɛ y.»

*Yeezuu a ya, an a zɛ mim dɔnda
(Matiyee 17.22-23; Likki 9.43b-45)*

³⁰ Yeezuu k'a cem kan a karundanyɔnɔ ki b'ɔ bi, η bra Galilee ɔ, Yeezuu n a ηɔa kɔ n n a do y.

³¹ Bala, a nyɔnta an nɔ ho dundam a karundanyɔnɔ wɔɔ m, a ɔ: «N Gɔaanyɔ bi nyasɔm, ηn'a ka gɔɔɔ ɔ, ηn'a zɛ, b'a zɛ bi kur bi dɔmum kaako hinnɔ ɔ, a y'a mum bɔɔɔ ɔ.»

³² Bɔ, a karundanyɔnɔ wɔɔ n nyɔnta η n'a jɔ dɔrɛ y, b'a larlɛ nyibəə ta η nɔ.

Nka m jitaare?

(Matiyee 18.1-5; Likki 9.46-48)

³³ N yaa lee ku Kapernawum ɔ. Gasɔ kɔ η y'a ɔ har ɔ bi, Yeezuu η lar, a ɔ: «Bɔ bɔsɔ awɔɔ n'a kam zaa ra bi?»

³⁴ N n zɛ pi, bala, zaa ra bi, η bɔgɔr ba kɔ ma jɔtambaa minto.

³⁵ Yeezuu n nyɔnta, an gɔaa buerehɔya bi bir, an a hi η nɔ, a ɔ: «Kɔ gɔaa lɛ taa k'a bir jitaare, k'an bir gɔaa haay jezaa, k'an bir gɔaa haay zibəənyɔ.»

³⁶ A n nyi gaa, an a jum η bire ɔ, an a wɔ burgu ma, an a hi η nɔ, a ɔ:

³⁷ «Gɔaa k'a nyɔnɔ nɔɔm gɔaa deem da ɔ bi, a ba a ɔ mɔɔ m. Bi gɔaa k'a mɔɔ da ɔ bi, a n mɔɔ da ɔ m deem y, Zɔ k'a mɔɔ nyɔɔ b'a da ɔ sɔ.»

*Gɔaa k'a bir jum bam kan Yeezuu ki y, a gɔaa m
(Likki 9.49-50)*

³⁸ Zaan n a hi Yeezuu m, a ɔ: «Karɔnsaamba, wɔɔ gɔaa yi, an nɔ lam zinəro ra ɔbɔ tɔ m, wɔɔ k'ɔ a gɔ ma k'a bir zum kɔ ɔ kan wɔɔ ki bi minto.»

³⁹ Yeezuu n a hi η nɔ, a ɔ: «A b'a gɔ ma y, bala, gɔaa ba ɔ, an nɔ lam zinəro ra mɔɔ tɔ m, an a ya, an mɔɔ tɔ zar y.

⁴⁰ Gɔaa k'a bir jum bam kan wɔɔ ki y, wɔɔ gɔaa m.

41 Sira mɔɔ n'a hure awɔɔ m, gɔaa k'a hi ka awɔɔ ɔ poore a mi, kɔ mɔɔ gɔɔɔ n'awɔɔ m bi minto, a zaa bi kɔrɔm a ganwɔrɛ ma y.

(Matiyee 18.6-9; Likki 17.1-2)

42 Kɔ gɔaa a ka nyunɔ kɔ η sira ka mɔɔ ɔ rɔ nɔɔn duro gɔaa deem n'a do mimbonyaa nɔ ɔ, kɔ n jenlajaa gota kɔsɔ a wer ma, n n a da higota ɔ, a jura.

43 K'i wɔ y'i dam mimbonyaa bare ma, k'i zɛ ra, k'i gasɔ ɪ wɔ deem m mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ b'ɔ, bi jura, gasɔ k'ɪbɪ nawɔm ɪ wɔ hɪyɪ m sehar k'a lihire ba ɔ bi nɔ ɔ bi m.*

45 K'i gam y'i dam mimbonyaa bare ma, k'i zɛ ra, k'i gasɔ ɪ gam deem m mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ b'ɔ, bi jura, gasɔ k'ɪbɪ nawɔm ɪ gam hɪyɪ m sehar ɔ bi m.*

47 K'i munyaa y'i dam mimbonyaa bare ma, k'i bɔ ɔ, k'i gasɔ ɪ munyaa deem m, Woso cirbæ b'ɔ, bi jura, k'i gasɔ ɪ mum hɪyɪ m sehar ɔ bi m,

48 bɪnce kɔ mukuno bɪr gɪngan ɔ, sɛ bɪr lihɪj ɔ sɔ y.

49 Bala, n sɛ sam, n nɪ yɛ da gɔaa haay ma.

50 Yɛ naa, hɔ mɪŋŋa m. Bi kɔ yɛ b'a nyɪntabaa nɪ y, k'a banka bɔ nɪ? K'a ka kɔ yɛ n bɪr ta a ma, k'a nyɪnta kan kɔ kɪ laafɪ.»

10

Harcɪntare mindɪndare

(Matiyee 19.1-12; Likki 16.18)

1 Yeezuu a hɔr b'ɔ, an ta Zidee ɔ, Zordɛn kur, zamaa n a ya, an a so kɔ ma a jɪr ɔ, an a ya, an nɪ hɔ dɪndare η nɪ, am dɔmum haay hɔ bi m.

2 Farizeenɔ n a zɔ k'a nyasɔ meerbaa nɔ ɔ. Bi minto y'a ka, ηn'a larle, η ɔ: «Yar a da ma an la a lɔ ra gɛ?»

3 A n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Bɔ Moyiisi a gɔrsɪra ba awɔɔ nɪ?»

4 Ŋ n a nyɪ bɔ ɔ, η ɔ: «Moyiisi ɔ, n n harcɪntare kaansɔrɛ ci ba, kɔ n n bɔkare, n n la lɔ ra.»

5 Yeezuu n a hɪ η nɪ, a ɔ: «Awɔɔ heerkarɛ minto y'a ka, an lɛ naa do gɔrsɪra ba.

6 Durnya sɪŋɪda ma bi, Woso yar da kan lɔ kɪ.

7 Bi minto y'a ka, yar n n'a gɔm a zɪ ma kan a da kɪ, k'a nyɪnta kan a lɔ kɪ.

8 Bi, η gɔaa hɪyɪ bi y'a bam mesim deem. Ncɪnaasɔ bi, η bi gɔaa hɪyɪ dɔ y, mesim deem zannɔ m.

9 Hɔ kɔ Woso a zɛ kɔ ra bi, a b'a ka gɔaa n a gongɔ kɔ ma y.»

10 Kɔ η y'a bɔ, ηnɪ doo har ɔ bi, karɪndanyɪnɔ wɔɔ a ya, ηn'a lar mim naa do jɪ ma.

11 A n a hɪ η nɪ, a ɔ: «Gɔaa k'a la a lɔ ra, an a vanta sa bi, jaan an n'a dam kan bi kɪ.

12 Bi, kɔ lɔ a gɔ a zim ma, an a vanta sa, jaan an n'a dam kan bi kɪ sɔ.»

Nyɪnɔ poorero barkadaɔrɛ

(Matiyee 19.13-15; Likki 18.15-17)

13 Gɔɔɔ bɔr nyunɔ poorero m Yeezuu zi, ηn'a yɛ han k'an a wɔ da η ma, b'a karɪndanyɪnɔ wɔɔ n yɛ gɔɔɔ wɔɔ nɪ y.

14 Yeezuu k'a naa yɪ bi, a nɔ ma ɔ, an a hɪ η nɪ, a ɔ: «K'a nyunɔ wɔɔ to ηnɪ bɔr mɔɔ zi, a b'a ta η nɪ tolle y, bala, gɔɔɔ kɔ η bɔ kɔ ɔ kan nawɔnnɔ kɪ rɔ wɔɔ, η hɔ m Woso cirbæ bi m.

15 Sira mɔɔ n'a hure awɔɔ m, gɔaa k'a n Woso cirbæ bi si am nyɪ poore hɔ bi m bi, a bi gasɔŋ ɔ y.»

16 Bi kur bi, a a wɔ burgu η ma, an a wɔ ka η mim la, an nɪ η barka dan ɔ.

Yeezuu kan arzakaazaa kɪ

(Matiyee 19.16-30; Likki 18.18-30)

17 Kɔ Yeezuu kan a karɪndanyɪnɔ wɔɔ kɪ zaa sa, ηn'ɪ tam bi, gɔaa n a si, an bi kukurɔ zɛ a taa, an a yɛ han, a ɔ: «Karɪnsaamba mɪŋŋa, bɔ mɔɔ m ga m, m a ba, kɔ m mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ bi yɪ?»

18 Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «Bɔ minto, ɪ n nɪ mɔɔ birm mɪŋŋa? Gɔaa mɪŋŋa ba ɔ kɔ Woso deem bɛɛ y.

19 ɪbɪ Woso lɛrɔ wɔɔ dɔ. «ɪ bi gɔaa zɛ y, ɪ bi jaan da y, ɪ bi koor ba y, ɪ bi ŋɔaar ba y, ɪ b'ɪ hɔɔn da gɔaa hɔ ma k'an yɪ ɪ hɔ y, ɪ zɪ kan ɪ da kɪ da ɔ.» »

20 Gɔaa bi n a hɪ m, a ɔ: «Karɪnsaamba, mɔɔ naa haay sɪŋɪda sa m nyɪbaa ma, m n'a bare.»

* 9:43 9.43 Ci gɔstɪnnɔ ɪ naa dan ɔ: bɪnce kɔ mukuno bɪr gɪngan ɔ, sɛ bɪr lihɪj ɔ sɔ y.

* 9:45 9.45 Ci gɔstɪnnɔ ɪ naa dan ɔ: bɪnce kɔ mukuno bɪr gɪngan ɔ, sɛ bɪr lihɪj ɔ sɔ y.

21 Yeezuu n dɔga ɔɔaa bi ma, an a nɔa, an a hi m, a ɔ: «Hɔ deem i jura ibu ma: ta, hɔ k'a n'ibu ɔ bi hee haay, i jir nɔazanno m. Ibi yaa arzaka yi Woso zi, k'i bɔr i zu mɔɔ ɔ.»

22 Yeezuu k'a naa hi bi, ɔɔaa bi heer a zar gota, an a hɔr kan heerzarle ki, bala, a arzaka nynta ɔ gota.

23 Yeezuu k'a dɔga a jir ɔ bi, a a hi a karɔndanyɔno wɔɔ m, a ɔ: «Woso cirbæ ɔ gasɔre nyntam arzakaranno ma kanɔida!»

24 A karɔndanyɔno wɔɔ ze kædæ a meer naa do bare minto. Yeezuu n a ya, an so ra, a ɔ: «M danyɔno, Woso cirbæ ɔ gasɔre kɔkɔɔ.

25 Yoonde gasɔ huuka yaa m nyntam zanta an le da arzaka ɔ gasɔ Woso cirbæ ɔ m.»

26 Karɔndanyɔno wɔɔ a ya nɔi ze kædæ an le da, n'n'a hum kɔ m, n ɔ: «Nka n ni bɔm le ni?»

27 Yeezuu n dɔga n ma, a ɔ: «Gɔaa b'a dam ma, an a mɔnɔa bɔmbɔ y, bi Woso y'a da hɔ haay ma.»

28 Pɔyer n a hi m, a ɔ: «Dɔga, wɔɔ hɔ haay to, k'ɔ zu ibu ɔ.»

29 Yeezuu n a hi Pɔyer m, a ɔ: «Sira mɔɔ n'a hure awɔɔ m, kɔ ɔɔaa a ɔ a har, kan a zi ki, a da ki, a dakumbonno ki, a danlɔrɔ ki, a nyɔno ki, a tara ki ma mɔɔ minto kan lemim nynta bi minto ki,

30 a zaa har, kan da ki, dakumbonno ki, danlɔrɔ ki, nyɔno ki, tara ki yim gallem zɔrɔ dɔmɔno nɔɔno duro ɔ, kan fɔyɔre ki. Durnya k'a ni zem bi nɔ ɔ, a mɔsɔbaa k'a nyare ba ɔ bi yim ɔ.

31 Lækarézanno gota nyntam jezanno, jezanno nyntam lækarézanno.»

*Yeezuu ze mindɔndare kaako hɔ
(Matiyee 20.17-19; Likki 18.31-34)*

32 N y'a hɔr, nɔi zaa sa n'n'i tam Zerizalem ɔ. Yeezuu ni tare n læe. Dabɔɔ a karɔndanyɔno wɔɔ nyasɔ, nyibæ ɔɔɔ kɔ n zu kɔ ɔ kan n ki rɔ wɔɔ nyasɔ. Yeezuu a ya, an buerehɔyɔɔ wɔɔ bir a jir ɔ, an ni mim k'a ni zem k'a bi ba m bi hure n ni, a ɔ:

33 «K'a dɔga, ta kɔ wɔɔ nawom Zerizalem ɔ naa, n yaa Gɔaanyɔ bi nyasɔ n a ka wosocemannibɔno jitanno ɔ kan wosocikarɔnsaambɔɔ ki ɔ. N y'a dɔdɔ yarle k'a ze gɔr, n'n'a da do vantɔɔ ɔɔɔ wɔ ɔ.

34 N yaa wom ma, n lihi dam ma, n y'a zem maduro m, n y'a zere an ga, bi, dɔmum kaako hinni ɔ, a y'a mum bɔn ɔ.»

(Matiyee 20.20-28)

35 Zebedee nyɔno Zakkɔ kan Zaan ki a zɔ Yeezuu ma, n'n'a hi m, n ɔ: «Karɔnsaamba, hɔ kɔ wɔɔ n'a yere ibu han naa ma bi, i bi ze wɔɔ m ma y.»

36 A n a hi n ni, a ɔ: «Bɔ awɔɔ le n taa kɔ mɔɔ n a ba awɔɔ minto?»

37 N n a hi m, n ɔ: «K'ɔ a ye ibu han, ibu cirbæ bɔnce ɔ, k'i ka kɔ wɔɔ ɔɔaa deem n nynta ibu bɔsi, deem ibu jɔsa.»

38 Yeezuu n a hi n ni, a ɔ: «Awɔɔ n hɔ k'a n'a yem bi dɔ y. Awɔɔ a da ma, a hɔ kɔ mɔɔ n n'a mim laaga ɔ bi mi ra? Gee awɔɔ a da ma a fɔyɔre kɔ mɔɔ n n'a yim bi yi ra?»

39 N n a nyi bɔ ɔ, n ɔ: «Wɔɔ ɔ da ma.» Yeezuu n a hi n ni, a ɔ: «Laaga hɔ kɔ mɔɔ n n'a mim bi, awɔɔ y'a mim, fir kɔ mɔɔ n n'a yim bi, awɔɔ y'a yim ɔ,

40 bi, k'a ɔɔta mɔɔ jɔsa kan mɔɔ bɔsi bi ki nyɔntare ni, mɔɔ n m da ma m zaa ka y, bala, mɔɔ n m so ɔ y. Bɔnce bi banka Woso ɔ n zanno minto.»

41 Karɔndanyɔno buro wɔɔ kɔ n naa ma bi, n nɔ ma ɔ kan Zakkɔ ki, Zaan ki.

42 Yeezuu n n bir, an a hi n ni, a ɔ: «Awɔɔ dɔ, a ɔ: ɔɔɔ k'awɔɔ ni digare n ma cinno wɔɔ, bɔrɔ ni panɔa bare a kuro ma, panɔazanno n'a hɔɔnɔ bare a ɔɔɔ ma.

43 B'a bi nyɔntare nɔnaaɔ awɔɔ bire ɔ y. Bi, kɔ ɔɔaa le taa k'a bir jɔtare awɔɔ bire ɔ, k'an a ba zibænyɔ.

44 Bi, kɔ ɔɔaa le taa k'a bir lækarézaa awɔɔ bire ɔ, k'an a ba awɔɔ haay lɔ.

45 Bala, Gɔaanyɔ bi n bɔr kɔ ɔɔɔ n b'a hɔɔnɔ ba y, bɔr a ɔ k'a b'a da ɔɔɔ han, k'a a mɔsɔbaa ka ɔɔɔ gota bɔmbɔre minto.»

*Bartimee waare
(Matiyee 20.29-34; Likki 18.35-43)*

46 Yeezuu kan a karɔndanyɔno wɔɔ ki, zamaa bi ki yaa lee ku Zeriko ɔ. Kɔ n ni bɔm kɔno ɔ b'ɔ bi, bɔsɔ i nynta zaa lezi b'ɔ, a tɔ m Bartimee, Time nyɔ m, an ni hɔ yɔnyem.

47 K'a a ma n ɔ: Nazareti Yeezuu m bi, an ni zee dare, a ɔ: «*David Nyɔ, mɔɔ cicir ze!»

48 Gooɔ woo ni bogor bam ma, η σ, an a tor ka, b'a a banka, an a da ra: «*Davɔd Nyɪ, mɔɔ cicir zɛ!»

49 Yeezuu n jum, an a hi, a σ: «K'a bir!» N n a bir, n n a hi m, n σ: «I tɔ σ, wuti, a y'i birm.»

50 Bɔɔ bi n a gobga bɔ a ra, an a zo, an wuti kan bra ki, an bɔr Yeezuu zi.

51 Yeezuu n a lar, a σ: «Ibɪ lɛ n taa kɔ m bɔ ba i ni?» Bɔɔ bi n a nyɪ bɔ σ, a σ: «Karɪnsaamba, a ka kɔ m m ya, m lɛɛ yɪ.»

52 Yeezuu n a hi m, a σ: «Ta, i srakare i bombɔ.» Lɛɛm bi, a mɪnyaa i lɛɛ yɪm, an zu Yeezuu σ, an ni tam.

11

Yeezuu Zerizalem gasoore

(Matiyee 21.1-11; Likki 19.28-40; Zaan 12.12-19)

1 Kɔ η n'a zom Zerizalem ma, Betfazee kan Betanii ki jur σ, ci kɔ n n'a birm Oliviyee ci bi zeezi bi, Yeezuu a karundanyɪno nyoo huɪya,

2 an a hi η ni, a σ: «K'a ta kɔ k'a n'awoo lɛɛ naa σ. Bi, k'awoo yaa gasɔ b'σ lɛɛm ni, awoo brapoo yɪm, n n a kɔsi, bi goaa n da σ cɪna y. K'a hɔr a bɔr m.

3 Kɔ goaa awoo lar, a σ: bɔ minto m awoo ni naa bare, k'a hi m, a σ: Zuuba lɛ n taa, a y'a tore awoo m bɔr m lɛɛm.»

4 Karundanyɪno wɔɔ n ta, η n'aa brapoo yɪ, n n a kɔsi tɪnsara harlɛ ma zaa lɛ zi, karundanyɪno wɔɔ n a hɔr.

5 Gooɔ kɔ η nyɪnta b'σ rɔ wɔɔ gosɪnno η lar, η σ: «Bɔ m, awoo n ni brapoo bi hɔrle?»

6 N n a nyɪ bɔ σ, amba Yeezuu a hi bi m, gɔɔɔ wɔɔ n η to, ηn'a hɔr.

7 N n ta brapoo bi m Yeezuu zi, ηn'a huuro ka brapoo bi ra, Yeezuu n da σ.

8 Gooɔ gɔta n a huuro ka zaa bi ra, gosɪnno n go lɛɛ yɪnyar hɔsrarɔ σ, ηn'a ka ra.

9 Bɔɔ ni Yeezuu lɛɛ, kan bɔɔ n'a kur lo wɔɔ ki i zee dam, η σ: «*Hozaana! Kɔ goaa k'a ni zem Zuuba to ma bi n barka yɪ!

10 Kɔ cirbæ k'a ni zem naa n barka yɪ, am wɔɔ yaaba Davɔd hɔ bi m. *Hozaana! K'i to n lɛbɔɔre yɪ brama.»

11 A n gasɔ Zerizalem σ, Wosoce σ. K'a dɪga hɔ haay ma bi, a a hɔr an ta Betanii σ kan buerehuɪyɔɔ wɔɔ ki, kɔ gum da bi minto.

Sooɔn k'a nyɪ ba σ y

(Matiyee 21.18-19)

12 A dɔ k'a mɛ ηn'i bɔm Betanii σ bi, no Yeezuu nyasɔ.

13 A n a to, an sooɔn yɪ laato a lɛɛ n ta σ, an ta kan a karundanyɪno wɔɔ ki, k'a yaa dɪga a hɔsi nyɪntaη σ ge. A zo k'a σ sooɔn bi ma bi, a lɛɛ a yɪ, bala, sooɔn bɔɔnre dɔmum bɛɛ y.

14 A n a hi sooɔn bi m, a σ: «Goaa b'a yare an iɪbɪ nyɪ bi dɔ y!» A karundanyɪno wɔɔ n a ma.

Yeezuu i lam hoheenno ra Zerizalem Wosoce hallu σ

(Matiyee 21.12-17; Likki 19.45-48; Zaan 2.13-22)

15 Yeezuu yaa lee ku Zerizalem σ kan a karundanyɪno ki. Gasɔ kɔ Yeezuu σ Wosoce σ b'σ bi, a a sɪηɪda ba, an ni lam gɔɔɔ kɔ η ni hɛɛnm, ηn'i hɔ sim no wɔɔ ra Wosoce hallu σ b'σ. A busoolorlezanno modrɔkuntarehɔɔ hinhuɪsiga kan cirponno hɛɛnno nyɪntaragoro ki.

16 Bi, a n gɔsi to an ni cenim mɔr m Wosoce hallu σ b'σ y.

17 A n n'a hɪre η ni hɔndare no σ, a σ: «N y'a gɔrsɪra ba, n σ: «N mɔɔ ce bi birm yaadare ce, do haay minto.» Awoo n bɔkare a sa, a ba konno bɪnce.»

18 Kɔ Yeezuu naa hi wosocemannɪbanno jitanno kan wosocikarɪnsaambɔɔ wɔɔ ki n a ma bi, η y'a kare a zere zaa ma. Bi, η yɪ nyɪ bam. Bala, zamaa b'a lɛ bɔ Yeezuu hɔndare b'σ.

19 Yirbæ k'a da bi, Yeezuu bɔ tara bi no σ, kan a karundanyɪno wɔɔ ki.

Srakare kan yaadare ki

(Matiyee 21.20-22)

20 A dɔ k'a mɛ Yeezuu kan a karundanyɪno wɔɔ ki ni cenim bi, η sooɔn bi yɪ, an ga kan a mæsi ki.

21 Pɪyɛɛr n hɔ kɔ Yeezuu a hi bi to da a no σ, a a hi, a σ: «Dɪga, Zuuba, sooɔn k'iɪbɪ i lɛ da σ bi ga haay!»

22 Yeezuu n a hi η ni, a σ: «K'a sɪra ka Woso σ.

23 Stra mɔɔ n'a hɪre awoo m, kɔ goaa a hi ci naa do m: «I bɔɔta, i i da kɔ σ,» bi bɪskare ba a heer σ, k'a a sɪra ka, a σ: hɔ k'awoo hi bi bare, a bam, amba a a hi bi m.

24 Bɪ y'a ka mɔɔ n'a hure awɔɔ m: hɔ k'awɔɔ n'a yem a yaadare nɔ ɔ bi, k'a sɪra ka, a ɔ, awɔɔ yɪ, bi n y'a kare awɔɔ ɔ sɔ.

25 Bɪ k'awɔɔ jum brama, an nɪ yaa dam, kɔ hɔ y'awɔɔ heer ɔ kan goaa kɪ, k'a sugur ka ɔ, k'awɔɔ Zɪ k'a nɪ arzana ɔ bi n awɔɔ kɔrɔmarɔ sugur ka awɔɔ ɔ sɔ. [

26 Bɪ k'awɔɔ n sugur ka a muno ɔ, awɔɔ Zɪ k'a nɪ arzana ɔ bi b'awɔɔ kɔrɔmarɔ wɔɔ sugur kare y.]»

Yeezuu paɲɲa bi, a to a ɔ ka?

(Matiyee 21.23-27; Likki 20.1-8)

27 Yeezuu kan a karɪndanyɪnɔ wɔɔ kɪ a ya, ɲnɪ ta Zerizalem ɔ. Yeezuu k'a nɪ bumbɪrɪm Wosoce ɔ b'ɔ bi, wosocemannɪbɛnno jɪtanno kan wosocikarunsaambɔɔ wɔɔ kɪ, gɔɔɔgusinno kɪ bɔr zi, ɲ ɔ:

28 «Nka ɪ le ka ɪbu ɔ naa bare minto? Nka ɪ zaa ka?»

29 Yeezuu n a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Kɔ m awɔɔ lar mim deem ma, k'a nyɪ bɔ ɔ, kɔ m bɔkare, m bɪnce kɔ n le ka mɔɔ ɔ bi hɪ awɔɔ m.

30 Batem kɔ Zaan nyɪnta an n'a kam bi, a to a ɔ Woso zi gee, gɔɔɔ zi? K'a nyɪ bɔ ɔ!»

31 ɲ n'ɪ bɪsɪ kɪnkam kɔ ma, ɲ ɔ: «Kɔ wɔɔ ɔ: a to a ɔ Woso zi, a y'a hure a ɔ: bɔ minto m wɔɔ n a mim si ge?

32 Bɪ kɔ wɔɔ ɔ: a to a ɔ gɔɔɔ zi, zamaa bi bi yere y. Kɔ zamaa bi Zaan dɔ wosolesinnɪsorazaa paan... bi minto.»

33 ɲ n a nyɪ bɔ ɔ Yeezuu m, ɲ ɔ: «Wɔɔ n a dɔ y.» Yeezuu n a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Bɪ minto bi, mɔɔ bi bɪnce nɪɲɲɔ kɔ n le ka mɔɔ ɔ bi hure awɔɔ m sɔ y.»

12

Wutu dɔmazanno bɔnyaarɔ hɔbɔkɔrenoom

(Matiyee 21.33-46; Likki 20.9-19)

1 Yeezuu n a sɪɲɲɪda ba, an nɪ meer bam kan ɲ kɪ hɔbɔkɔrenoom dare m, a ɔ: «Goaa ɪ nyɪnta an dɪven gɔ sɔɔn, an lambaar da ma, an yaa hɔn, k'a bɪr dɪven nyɪ bi hi bɔɲ ɔ, an bɛɲɲɔ dɔ sɔ, an gɔɔɔ sa kɔ ɲ n dɔ dɪvensɪra bi ma, an a hɔr an ta zaa ra.

2 Dɪven mɔsa k'a a ku bi, a n a zibɔɛnyɪ deem nyɔɔ wutu zibɔɛzanno wɔɔ zi, k'an aa a hɔ si, an b'a ka a ɔ.

3 ɲ n a nyasɔ, ɲn'a ze, ɲn'a da zaa ra a wɔ n tu.

4 Wutu zaa bi n a ya, an zibɔɛnyɪ vanta nyɔɔ. Wutu zibɔɛzanno wɔɔ n a ze, ɲnɪ yaaba da a mim ma, ɲnɪ fir ka ma.

5 A n a ya, an a kaakɔ hɔ nyɔɔ, ɲn'a ze gɔr: Bɪ je ɔ, an gɔɔɔ vantɔɔ nyɔɔ, ɲnɪ fir ka gɔsɪnno ma, ɲnɪ gɔsɪnno zɪnze.

6 A kur ma hɔ ma bi, a nyɪ k'a ɲsa bi y'a deem ɪ gɔɔta, an a nyɔɔ ɲ zi, an n'a hure, a ɔ: «ɲ mɔɔ nyɪ bi daɲ ɔ.»

7 Wutu zibɔɛzanno wɔɔ n a dɪnda kan kɔ kɪ, ɲ ɔ: «A n nɪ zem b'a so arzaka b'ɔ. K'a bɔr, k'ɔ a ze, k'ɔ ɔ so wutu b'ɔ.»

8 ɲ n a nyasɔ, ɲn'a ze gɔr, ɲnɪ bɔ m dɪvensɪra b'ɔ, ɲn'a zo.»

9 «Bɔ dɪvensɪra zaa bi n'a bare? A zem, an b'a dɪvensɪra zibɔɛzanno wɔɔ zɪnze, an a sa, an a ka a vantɔɔ ɔ.

10 Awɔɔ n naa karɪnda ba ra?

Jaa kɔ cɛdonno a bɔ ɔ ɲn'a zo bi, bi y'a ba jaa paɲɲazaa, cɛ bi dɔre minto.

11 Zuuba ɪ naa ba, bi wɔɔ yɪ hɔ gɔta m.»

12 Gɔɔɔ kɔ ɲ y'a tɔr ka ma rɔ wɔɔ n'a kam ma k'a nyasɔ, bi, ɲ yɪ nyɪ bam zamaa bi m. ɲ y'a dɔ, ɲ ɔ: hɔbɔkɔrenoom naa do da Yeezuu ɔ awɔɔ minto. ɲ n a hɔr, ɲn'a gɔ ma.

*Rɔm cir yawɔrsire mim

(Matiyee 22.15-22; Likki 20.20-26)

13 N farizeenɔ kan Hɪrɔɔdɪ gɔɔɔ kɪ nyɔɔ Yeezuu zi kɔ ɲ n'aa a nyasɔ a meerbaa nɔ ɔ.

14 ɲ n b'a hɪ, ɲ ɔ: «Zuuba, wɔɔ dɔ sɪrazaa n'ɪbu m, b'ɪbu heer tɪrga kan goaa biyɔɔ kɪ. ɪbu bɪr dɪgam gɔaa meer ma bala y, Woso zaa ɪbu n'a dɪndam sɪra bɪnce ɔ. Zaa ta ɔ k'ɔ *Rɔm cir yawɔr ka ge? A a ga m gee a n a ga nɪ?»

15 Bɪ, kɔ Yeezuu ɲ zambɔ bi dɔ bi, a a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Bɔ m, awɔɔ n'a gɪngam mɔɔ ma ncɪnaaɔ? K'a bɔr wacɪr m deem, kɔ m dɪga a.»

16 ɲ n bɔr m. Yeezuu n a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «ɲɔasa naa do kan gɔrsɪra naa do kɪ, nka hɔ nɪ?» ɲ ɔ: «*Rɔm cir hɔ m.»

17 Yeezuu n a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «K'a hɔ kɔ cir a sɔ ɔ bi ka ɔ, k'a hɔ kɔ Woso a sɔ ɔ bi ka ɔ.» Meerbaa naa do nyɪbɔɔre a ka, ɲ n ze kɛdɛ.

Gæno mumbõore mim
(*Matiyee 22.23-33; Likki 20.27-40*)

¹⁸ Sadiseenro kɔ ŋ ɔ, gæno mumbõore ba ɔ bi, ŋ bor Yeezuu zi, ŋni laaka da han, ŋ ɔ:
¹⁹ «Zuuba, Moyiisi a gorsira ba an a ka wɔɔ ɔ, a ɔ, <Kɔ gɔaa ga, an a lɔ to, b'a nyi ba ɔ y, k'a danyi n lɔ bi si, k'an nyi yi kan ki a danyi bi minto.>

²⁰ Danyɔnɔ i nyinta saanhuna. Lɛkarezaa bi n lɔ sa, an ga, an a gɔ lɔ bi ma, bi nyi ba ɔ y.

²¹ A huya hɔ bi n lɔ bi si, an ga, b'a n nyi yi kan ki y. A kaako hɔ bi maam ɔ.

²² Saanhunarɔ wɔɔ haay ŋ gunga, bi ŋ n nyi yi kan lɔ bi ki y. Ŋ haay kur bi, lɔ bi n bi ga.

²³ Gæno mumbõore dɔmum ɔ, kɔ ŋ y'a mum bɔ ɔ, ŋ haay bireyaa ɔ, nka y'a so lɔ b'ɔ? Bala, gɔɔɔ saanhunarɔ wɔɔ haay lɔ bi si.»

²⁴ Yeezuu n a hi ŋ ni, a ɔ: «K'awɔɔ n gorsirarɔ muŋŋɔɔ kan Woso paŋŋa ki dɔ bi, bi y'a ka awɔɔ ni nyonnyɔɔre nɔ ɔ.

²⁵ Bala, kɔ gæno b'a mum bɔ ɔ, yar bir lɔ sare y, lɔ bir yar sare y. Bɔ ŋ y'a ɔ kɔ ɔ kan maleekarɔ kɔ ŋ ni brama rɔ wɔɔ ki.

²⁶ Bi kɔ gæno mumbõore bi mim ni, awɔɔ n a karɔnda ba Moyiisi ci bi nɔ ɔ ra, dɔmum kɔ Woso meer ba kan Moyiisi ki tutugu nɔ ɔ bi, a ɔ: <Abraham kan Izakki ki, Zakɔɔb ki Woso m mɔɔ m.>

²⁷ Gæno Woso bæe y, misuro Woso m. Awɔɔ i nyonnyɔɔre nɔ ɔ gɔta.»

Lɛ lɛkare
(*Matiyee 22.34-40; Likki 10.25-28*)

²⁸ Wosocikarinsaamba deem ŋ busikare bi ma, a a yi, Yeezuu a nyi bɔ ɔ muŋŋa, an a zɔ, an Yeezuu lar, a ɔ: «Lero wɔɔ haay bire ɔ kara i lɛ da?»

²⁹ Yeezuu n a nyi bɔ ɔ, a ɔ: «Lɛ lɛkare hɔ bi n naa do: <K'a tor ka Israyel zanno, Zuuba k'a m wɔɔ Woso bi, a y'a deem m Zuuba.

³⁰ K'i Zuuba i Woso bi ŋɔa kan i heer ki haay, kan i nyi ki haay, kan i hoondare ki haay, kan i paŋŋa ki haay.>

³¹ A huya hɔ bi ba n ni: <K'i mim ŋɔa amba i muŋŋa m.> Lɛ vanta ba ɔ an lɛ da nawonno ra y.»

³² Wosocikarinsaamba bi n a hi m, a ɔ: «Sira ibi hi, karinsaamba, a muŋŋa gɔta: <Woso y'a deem m, bi a vanta ba ɔ, an a na ma y.

³³ I Woso ŋɔa kan i heer ki haay, i hoon ki haay, i paŋŋa ki haay, k'i mim ŋɔa amba i muŋŋa m.> bi jura manni haay kɔ n ni se nyan ɔ bi m, kan ganwɔrɔrɔ k'awɔɔ ni ŋ kam Woso ɔ rɔ wɔɔ ki.»

³⁴ Yeezuu k'a yi gɔaa b'a nyi bɔ ɔ muŋŋa bi, a a hi, a ɔ: «Ibi bi laatu Woso cirbæ bi ma y.» Bi kur bi, gɔaa biyæ i nyi bam Yeezuu larle m.

Krista bi, nka nyi ni?
(*Matiyee 22.41-46; Likki 20.41-44*)

³⁵ Yeezuu k'a ni hɔ dundam Zerizalem Wosoɔ ɔ bi, a a hi, a ɔ: «Bɔ minto m wosocikarinsaambɔɔ wɔɔ ɔ: *David Nyi m Krista bi m ge?»

³⁶ *Sent-Espri a ka David n a hi, a ɔ:

Zuuba Woso a hi mɔɔ Zuuba m:

nyinta mɔɔ bisi ɔ,

kɔ m b'a ka k'i junno wɔɔ n nyinta i gam taa.

³⁷ David muŋŋa y'a birm Zuuba. Kɔ Zuuba n a ba lɔ, an nyinta *David Nyi ge?» Zamaa bi n'a tor kam ma kan heernyinta ki.

Yeezuu dɔndo kare
(*Matiyee 23.1-36; Likki 20.45-47*)

³⁸ Yeezuu y'a hire ŋ ni a hodɔndare nɔ ɔ, a ɔ: «K'a dundo a zi kan wosocikarinsaambɔɔ kɔ ŋ ni bumbirm zabarɔ m, ŋn'a kam daɔre ma zamaa gɔta bire ɔ rɔ wɔɔ ki,

³⁹ ŋn'a kam lɛkare bunce ma hɔbure bunce ɔ, kan sokoma bunce ki.

⁴⁰ Ŋ n'i zonno hɔ yore ŋ ni, ŋn'a muŋŋabaa hunkam kan yaadarɔrɔ jintoo ki. Ŋ honhɔrle yim maam-maam.»

Zoro ganwɔre kare
(*Likki 21.1-4*)

⁴¹ Yeezuu nyinta an a meer nya busoo daɔre bunce bi re, an ni dɔgam gɔɔɔ wɔɔ busoo bi daɔre ma. Arzakazanno wɔɔ barla gɔsunno y'a dan ɔ gɔta.

⁴² Zoro n bi tanka huya zar ɔ.

⁴³ Yeezuu n a karundanyũno wɔɔ bir, an a hɪ ŋ nɪ, a ɔ: «Sura mɔɔ n'a hure awɔɔ m, zoro ŋɔaza naa do busoo bi zar ɔ gota, an le da goaa haay k'a n'a danj ɔ bi ra.

⁴⁴ Bala, ŋ haay busoo k'a zibəə ba ŋ ma bi, ŋ y'a da ɔ. Bi zoro bi kan a cicir bi kɪ, a a mɪsɪrbaa hɔ sa haay, an a da ɔ.»

13

Yeezuu ɪ Wosoce bi wurgəre mim dɪndam
(Matiyee 24.1-2; Likki 21.5-6)

¹ Yeezuu k'a bɔ Wosoce b'ɔ bi, a karundanyũno wɔɔ goaa deem a hɪ m, a ɔ: «Karũnsaamba, diga ce bi jaarɔ wɔɔ goere ma kan a dore ki!»

² Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «Diga ɪbɪ nawom ceɔ wɔɔ dore gotabaa ma ra? Jaa deem bi goɔtare a mim burə ɔ y. Ŋ haay zem bi wurgə.»

(Matiyee 24.3-14; Likki 21.7-19)

³ Yeezuu yaa nyunta Oliviye ci bi ra, an a meer nya Wosoce bi re. Dɔmum bi do ɔ bi, Piyeeer kan Zakkɪ ki, Zaan ki, Andɪr ki kɔ ŋ y'a dɔ, ŋ ɔ, gosɪ ba b'ɔ bi, ŋ laaka naa do da Yeezuu han, ŋ ɔ: «Naa do bam bro?»

⁴ A hɪ wɔɔ m, makra kara n nɪ nawɔɔno nyare bi hunkam wɔɔ ni?»

Durnya nyare makrarɔ

⁵ Yeezuu n'a hure ŋ nɪ, a ɔ: «K'a dundo a zi kɔ gosɪ b'awɔɔ nyonnyɔɔ y.

⁶ Gɔɔɔ gota zem, ŋnɪ bi meer ba mɔɔ tɔ m, ŋ ɔ: «Krista n a mɪ,» bi ŋ gɔɔɔ gota nyonnyɔɔre.

⁷ K'awɔɔ bi yar mim ma kan yar k'a n'a dam ma, an bi wuti bi kɪ, a bi dabɔɔ ba y, bala, pakra m kɔ naa haay n ba. Bi, durnya nyare beɛ m naa cɪna y.

⁸ Do deem gɔɔɔ wutim ŋnɪ yar ba kan doro vantɔɔ ki. Tara deem zanno wutim ŋnɪ yar ba kan tara vanta zanno ki. Buncerɔ gosɪno tara nyinjɔm. Nɔ nyuntan ɔ, dɔmum bi do ɔ bi, k'a dɔ, a ɔ: fɪryure sɪŋɪda a zɔ.

⁹ K'a dundo a mɪŋɪa zi, ŋ y'awɔɔ gorm, ŋnɪ ta awɔɔ m dɔdɔkɛnno zi, ŋ y'awɔɔ zem madiuro m sokomacerɔ ɔ. Ŋ tare awɔɔ m tara lezanno kan cinno ki taa mɔɔ minto. Nawonno y'awɔɔ yum mɔɔ minto, an nyunta kaseti broɔ minto.

¹⁰ Bi pakra m kɔ ŋ nɪ leɛ ka, ŋnɪ lemim nyunta pa da durnya haay nɔ ɔ, kɔ durnya nyare n bɔkare, an a ku.

¹¹ Kɔ ŋ b'awɔɔ nyasɔ, ŋn'ɪ tare awɔɔ m dɔdɔkɛnno bunce ɔ b'ɔ, a bi leɛ ka a a hɔɔn da hɔ k'awɔɔ n aa a hɪ bi ma y. Mim k'a nɪ zem bi bɔr awɔɔ hɔɔn ɔ dɔmum bi do ɔ bi, b'awɔɔ n'a hum. Bala, awɔɔ beɛ n nɪ meer bam dɔmum bi do ɔ y, Sent-Esprɪ n nɪ meer bi bare awɔɔ bunce ɔ.

¹² Danyũno kɔ kam ze ma. Zi y'a nyɪ kare n n a ze. Nyũno wutim nyaam kan a zɪrɔ ki, ŋn'a ka, ŋnɪ ŋ zunze.

¹³ Goaa haay sɔre awɔɔ m mɔɔ tɔ ma, bi goaa k'a nyasɔ a sɪrakare m kɔɔkɔɔ an ta an fɪryure bi nyare ku, bi zaa bumbɔre yum.»

Heerzar gota

(Matiyee 24.15-28; Likki 21.20-24)

¹⁴ «K'awɔɔ bi «Goaa kɔ hozaarbarezaa bonyaa m bi» yɪ an nɪ bunce niŋɪɔ ɔ, b'a n'a ga m, an nyunta bunce bi do ɔ, goaa niŋɪɔ k'a n'a karũda bam bi ma bi, k'an a jɪ ma. Gɔɔɔ kɔ ŋ nɪ nyuntam Zidee ɔ bi, kɔ ŋ n'a si ŋnɪ ta ta ɔ.

¹⁵ Goaa k'a n'a ce mim ɔ bi, a b'a ka ma k'a zer a gasɔ a ce ɔ, k'a hosɪ sa dɔmum bi do ɔ y.

¹⁶ Goaa k'a n'a hosura ɔ dɔmum bi do ɔ, a b'a bɔ an doo k'a yaa a huu sa y!

¹⁷ Dɔmunno wɔɔ duro ɔ, mim pakra bam lanno jɪsɪzanno m, kan bɔɔ n nɪ nyɔ kare a nyũno ɔ rɔ wɔɔ ki.

¹⁸ K'a yaa da, kɔ naa do bi lee ku la dɔmum ɔ y.

¹⁹ Bala, a nyuntam fɪryure dɔmunno k'an nyunta ɔ hallɪ durnya kɔ Woso a da bi sɪŋɪda ma, an ta an naa ma ku, bi, ɔ b'ɔ yare, ɔ a do yɪ fɪga y.

²⁰ Kɔ Woso beɛ dɔmunno nɔɔn duro bɔre, goaa ba ɔ an b'a dam ma, an a meeyaa bombɔ y. Bi gɔɔɔ k'an ŋ nyɔkɔ ɔ rɔ wɔɔ minto, a dɔmunno wɔɔ duro bɔre.

²¹ Kɔ goaa a hɪ, a ɔ: Krista ɪ naa ɔ, gee, a ɪ bra ɔ, a b'a si y.

²² Ŋɔaarzanno kɔ ŋ Krista tɔ sa ŋn'a ka a ma rɔ wɔɔ, kan ŋɔaarlesinnɪsorazanno kɪ nyuntan ɔ gota. Ŋ makrarɔ bam gota kan hoserlo kɪ k'a a da ma, a gɔɔɔ kɔ Woso ŋ nyɔkɔ ɔ rɔ wɔɔ nyonnyɔɔ.

²³ Bi k'awɔɔ m, k'a dundo a zi kan hɔ kɔ mɔɔ leɛ ka m a hɪ haay awɔɔ m, b'a n'a ku cɪna bi kɪ.»

Goaanyi bi zere
(*Matiyee 24.29-31; Likki 21.25-28*)

²⁴ «Bi ko furyure domunno woo bi cem, domunno woo duro no o, woso b'a yare an gu y, mom b'a yare an gu so y.

²⁵ Monyaaro surm, brama panja haay y'a zem ko ma.

²⁶ Domum bi do o bi, n Goaanyi bi yire an a to warko no o an bir zem kan panja ki, cirbæ guta ki.

²⁷ A n bokare, an malekaro nyoo lee haay o, ηn'aa gooo ko Woso η nyoko o ro woo so ko ma, an a sa dojr ma an ta kan meer ki.

(*Matiyee 24.32-35; Likki 21.29-33*)

²⁸ K'a soon makra bi sa. K'awoo b'a yi, an lee daa da, an ni kum, awoo do a o siire a zo.

²⁹ A maam so kan awoo ki. K'awoo bi minno noon duro yi, ηn'i zere, k'a do a o Goaanyi bi zere domum a zo.

³⁰ Sira moo n'a hure awoo m: zamaana naa do bi cenim, ko nawonno haay bæe ba y.

³¹ Brama kan tara ki cenim, bi moo meerbaaro woo bi cenle y.

(*Matiyee 24.36-44*)

³² Bi, domum bi do kan wakati bi do ki, goaa ba o an b'a dore y. Baa malekaro ko η ni brama ro woo n a do y. Goaanyi bi n a do so y. K'a maam, Zi bi y'a deem y'a do.

³³ K'a dundo a zi, a bi hinceem ba y. Bala, awoo n domum bi do zere do y.

³⁴ Bo a ko o kan goaa k'a ni tam ko o bi ki, an a har to a zibænyino m, an le ka η o, an zibæ ka goaa biyæ o k'an a ba. A n a hi hardomazaa bi m, a o: a bi hinceem ba y.

³⁵ K'a b'a zu a o y. Bala, awoo n har bi zaa bi zere domum do y. Ko dibsir ni, ko wuti guta ni, ko koo baadare domum ni, ko domure ni, awoo n a do y.

³⁶ Domum ninjæ k'a ni zem bi bor o bi, a b'a ka, an bi diga a awoo hinceem ba y.

³⁷ Ho ko moo n'a hum bi, awoo haay moo hi a m. K'a bi hinceem ba y.»

14

Yeezuu zambø zere mim
(*Matiyee 26.1-5; Likki 22.1-2; Zaan 11.45-53*)

¹ *Pakki cibsaa kan bur ko n n nyonyoo da ma *cibsaa ki goota domum huya. Wosocemannubænno jitanoo kan wosocikarunsaambooo ki y'a kam zaa k'a n'a sam k'a Yeezuu ku a nyaso a mim ka ra, ko n n'a ze bi ma.

² N y'a hum ko m, η o: «O b'a ba cibsaa hinni o y. Ko n bæe ni, zamaa bi wutim yar m kan woo ki a minto.»

Lø tidøer ze Yeezuu ma Betanii o
(*Matiyee 26.6-13; Zaan 12.1-8*)

³ Yeezuu nyunta Betanii o, goaa deem ko n n'a birm Sımooon kusimæ bi har o. K'a ni hõbire bim bi, lø deem bor har o b'o kan gedre ki, n n a ba albatır jaa m, tidøer n a han. A ji n nyunta, a le m kost, an tidøer gedre bi yi, an tidøer bi lo Yeezuu ra.

⁴ Bi, naa do gooo guta heer zar, ηn'a hum ko m, η o: «Bo to ma m, n n tidøer naa do zaar bare?»

⁵ N y'a da ma, n n tidøer naa do hæe, a busoo n cem *deniyee zookarko han, n n a ka ηozannoo o.» Bi, η nyunta, ηn'i kukur bam lø bi ma.

⁶ Yeezuu n a hi η ni, a o: «K'a lø bi to zenyi... Bo to ma m, awoo n'a heer zarle? Zibæ muηja a ba moo to ma.

⁷ Noazannoo nyuntare awoo bire o domum haay. Awoo y'a dam ma a ho muηja ba η ni domum k'awoo le n taa o. Bi moo, moo bi nyuntam kan awoo ki domum haay y.

⁸ Lø naa do, ho k'a a da ma b'a a ba. K'a tidøer no moo me ma bi, lee a ka, an moo mesim banka moo birle minto.

⁹ Sira moo n'a hure awoo m: durnya no o, buncæ ko n ni lemim nyunta pa dan o haay bi, n y'a to dare a no o, n n lø naa do ho k'a a ba bi hi so.»

Zidas zambø mim
(*Matiyee 26.14-16; Likki 22.3-6*)

¹⁰ Bi kur bi, Zidas Iskarıyoti, karundanyino buerehııyoo woo goaa deem bi ta, an aa wosocemannubænno jitanoo woo yi, k'a Yeezuu nyaso a ka η o.

¹¹ Ko η naa ma bi, η heer nyoo guta, ηni ler bo m, η o: «K'a busoo ka o.» Zidas n ye, an n'a kam domum k'a n'a dam ma a Yeezuu nyaso a ka η o bi ma.

Yeezuu hõbire jezaa bankare
(*Matiyee 26.17-25; Likki 22.7-14,21-23; Zaan 13.21-30*)

¹² Bur koo n n nyonyoo da ma leekare domum ma bi, n ni pakkɩ sinnyeem manni banj o bi, Yeezuu karundanyuno woo a hi m, η o: «Ibi le n taa ko aa pakkɩ hobire bi ba ka, ubi minto?»

¹³ A n a karundanyuno nyoo huya, an a hi η ni, a o: «K'a ta tara no o, awoo gɔaa zenj o, an hi busu ger o, k'a zu ko o kan ki,

¹⁴ a gaso bunce k'a ni gasoη o b'o. B'o bi, k'a hi har bi zaa m, a o: «Zuuba i laaka dam: bunce kara awoo n ni pakkɩ hobire bi biη o kan a karundanyuno ki?»

¹⁵ A ce gota hunkare awoo m mim o, ηn'a banka haay. Bunce bi do o awoo n ni pakkɩ hobire bi banj o.»

¹⁶ Karundanyuno woo n a hor; ηni ta tara no o b'o, ηn'aa ho haay bi yi amba a a hi η ni bi m, ηni pakkɩ hobire bi banka.

Yeezuu je hobire bɩre kan a karundanyuno ki

¹⁷ Yirbæ k'a da bi, Yeezuu bor kan a karundanyuno buerehɩya woo ki.

¹⁸ Yeezuu k'a ni hobire bi bum kan a karundanyuno woo ki bi, a a hi, a o: «Sira moo n'a hure awoo m, awoo gɔaa deem k'a ni hobire bum kan moo ki bi moo nyasom, an moo ka.»

¹⁹ η haay ni nyuntam kan heer zar ki. η gɔaa deem-deem n'a larm, a o: «Zuuba, moo m ge?»

²⁰ Yeezuu n a hi η ni, a o: «Awoo gɔaa buerehɩya bi deem m. Gɔaa k'a n'a wo nyoom kan moo ki laaga b'o, bi m.

²¹ Bala, Gɔaanyi bi cenim amba ho ko η y'a gorsira ba a to ma bi m. Bi koo i kan gɔaa k'a ni moo nyasom k'a moo ka bi ki. Ko gɔaa bi do i ni yi, a jura.»

Yeezuu y'a ze zaa mim dɩdam

(Matiyee 26.26-30; Likki 22.15-20; 1 Korenti zanno 11.23-25)

²² Ko η ni hobire bi bum bi, Yeezuu bur sa, an a barka da o, an n'a hure, a o: «K'a si, naa do naa, moo me m.

²³ Bi kur bi, a a ya, an laaga sa, diven n a han, an barka yaa da Woso m, an a ka η o, η haay n a mi.»

²⁴ A n a hi η ni, a o: «Moo ma m naa, gɔaasɩbabaa ma m, an a lo gɔoo gota minto.

²⁵ Sira moo n'a hure awoo m, moo bi m yare m diven mi do y, an ta an domum ko moo n ni zem bi m ya, m a mi kan awoo ki Woso cirbæ bi no o bi ku.»

²⁶ Ko η barka laaro woo lo ηn'a nya bi, η bo ηni ta Oliviye ci ra.

(Matiyee 26.31-35; Likki 22.31-34; Zaan 13.36-38)

²⁷ Yeezuu n a hi η ni, a o: «Awoo y'a wɩsrabaa tom, bala, n y'a gorsira ba Wosoci no o, n o: «Moo seero dundor bi zem, seero woo n hɩsga da.»

²⁸ Bi moo mumbore kur bi, moo lee kare awoo lee Galilee o.»

²⁹ Pɩyeer n a nyi bo o, a o: «Baa ko gɔaa haay bi wo saa a wɩsrabaa ma, moo bi wo saa n ma y.»

³⁰ Yeezuu n a hi m, a o: «Sira moo n'a hure ubi m, gum naa do o bala, koo bi baa dam gallem huya y, ubi n bɩsi ka moo ma gallem kaako.»

³¹ Pɩyeer n a nyi bo o, an so ra kan panja ki, a o: «Ko ga moo nawom kan ubi ki a jura, moo bi bɩsi kare ubi ma y.» A muno woo n a hi maam so.

Yeezuu yaadare Getsemanee o

(Matiyee 26.36-46; Likki 22.39-46)

³² Bi kur bi, η ta bunce ko n n'a birm Getsemanee o b'o. Yeezuu n a hi a karundanyuno woo m, a o: «K'a nyunta naa o, ko m yaa da, ko m bor.»

³³ A n Pɩyeer gaa kan Zakkɩ ki Zaan ki. Domum bi do o bi, heerzar gota kan daboo ki gaso o.

³⁴ A n a hi η ni, a o: «Moo heer a zar an a zo ze ma. K'a gɔota naa o, a bi hinceem ba y.»

³⁵ A n ta lee poore, an kukuræ ze, an a meer ku tara ma, an ni yaa dare, an n'a hure, a o, ko furyre k'awoo n n'a yim bi y'a dam ma, an a go a ma.

³⁶ A n n'a hure, a o: «M Zi, ho ba o an koo ko ubi ma y. Fir naa do gu moo ma, kan bi ki haay, i bi moo hocho ba y, i ho ba.»

³⁷ A n a bo, an bor a karundanyuno woo zi, a bi digɩ a η hinceem ba, an η gu, an a hi Pɩyeer m, a o: «Sumoon, hinceem ubi n'a bam na, ubi n' da i munja ma wakati deem ma tokke ra!

³⁸ K'a yaa da, a bi hinceem ba y, a yaa n a do makra no o. Awoo heer le taa, bi mesim panja ba o y.»

³⁹ A n a bo, an ta yaadare bunce o b'o, an a ya, an so a yaadare bi ra.

40 A n a bɔ, an bɔr a hɔya hɔ ma a karundanyɔnɔ wɔɔ zi, an bɪ dɪga a, η hinceem ba. Bala, hinceem ta η nɪ gɔta. N η hɔ k'a n'a hum nɪ bɪ dɔ y.

41 A n a bɔ an bɔr a kaako hɔ ma η zi, an b'a hɪ η nɪ, a ɔ: «K'a lɛ taa, k'a hinceem ba kɛɛrɛ, k'a hoon si. Hɔ haay nya. Dɔmum a ku. Naa ma bɪ, n Gɔaanyi bɪ nyasɔrɛ n a ka mimbɔnyaabɛnno o.

42 K'a wuti, k'ɔ ta, gɔaa k'a nɪ mɔɔ nyasum k'a mɔɔ ka bɪ lee ku.»

Yeezuu nyasɔrɛ

(Matiyee 26.47-56; Likki 22.47-53; Zaan 18.3-12)

43 Kɔ Yeezuu gɔɔta an nɪ meer bam bɪ, Zidas, bueerehɔyɔɔ wɔɔ gɔaa deem bɪ lee ku lɛem, kan gɔɔɔ cir kɪ, banno kan kargɔrɔ kɪ a wɔ ɔ. Wosocemannɪbɛnno jɪtanno kan wosocikarunsaambɔɔ kɪ, gɔɔɔgusinno kɪ yɪ η nyɔɔ.

44 Zunzukɔrazaa bɪ lɛɛ ka an makra hunka η nɪ, a ɔ: «Gɔaa kɔ mɔɔ n nɪ m wɔ burgum ma bɪ, bɪ zaa m. K'a nyasɔ, a dɔ ma mɪηηa, a ta m.»

45 Zidas k'a lee ku lɛem bɪ, a a zɔ Yeezuu ma, an n'a hɪrɛ, a ɔ: «Karunsaamba.» A n a burgu ma.

46 Gɔɔɔ wɔɔ duro Yeezuu nyasɔ lɛem.

47 A karundanyɔnɔ wɔɔ gɔaa deem kargɔ gaa ɔ, an wosocemannɪbɛr jɪtaare bɪ zibɛɛnyɪ sakɔ, an a tɔr gɔ ma.

48 Yeezuu n a hɪ η nɪ, a ɔ: «Bɔr awɔɔ kargɔrɔ m kan banno kɪ m k'a bɪ mɔɔ nyasɔ, ɪ ɔ, dazaamazaa n mɔɔ m.

49 Mɔɔ nyɪnta awɔɔ bire ɔ dɔmum haay, m nɪ karɪnda bam Wosocɛ ɔ, b'awɔɔ n mɔɔ nyasɔ y.» Naa do naa, ba a ɔ, kɔ hɔ kɔ n y'a gɔrstrɪ ba Wosoci nɔ ɔ bɪ n kɔ yɪ.

50 Kɛɛrɛ bɪ, Yeezuu karundanyɔnɔ wɔɔ a gɔ ma, ηn'a si.

51 Nyukumbueere deem zu a jɛ ɔ, an gɔbga zu a kɔɔn ɔ. Gɔɔɔ vantɔɔ kɔ η nɪ b'ɔ rɔ wɔɔ n a nyasɔ.

52 Bɪ n a mɪηηa yɔ, an a si a mɛ m dɪɪ, an gɔbga bɪ tɔ η wɔ ɔ.

N ta Yeezuu m dɔdɔkɛnno taa

(Matiyee 26.57-68; Likki 22.54-55,63-71; Zaan 18.13-14,19-24)

53 N ta Yeezuu m wosocemannɪbɛr jɪtaare har ɔ. Wosocemannɪbɛnno jɪtanno, gɔɔɔgusinno kan wosocikarunsaambɔɔ kɪ a so kɔ ma b'ɔ.

54 Pɪyɛɛr n zu Yeezuu jɛ ɔ laato, an ta, an aa lee ku wosocemannɪbɛnno jɪtaare bɪ har ɔ b'ɔ, an aa nyɪnta kan halledɔmazanno wɔɔ kɪ, an nɪ nyɪkam sɛ ma.

55 Wosocemannɪbɛnno jɪtanno wɔɔ kan dɔdɔkɛnno vantɔɔ wɔɔ kɪ haay y'a kam mim ma k'a ka Yeezuu ra, a dɔdɔ yar, k'a ka kɔ n n a zɛ gɛ; bɪ η bɪ a yɪrɛ y.

56 Bala, kasetɪ ηɔaarzanno bɔr gɔta, bɪ η meerbaa bɪ bɪr zum kɔ y.

57 Gɔɔɔ gɔsɪnno n wuti, ηnɪ ηɔaar ba, ηn'a ka a lɛ m, η ɔ:

58 «Wɔɔ ma an n'a hɪrɛ, a ɔ: Wosocɛ naa do kɔ η y'a dɔ a wɔ m naa, mɔɔ y'a wurgɛm, bɪ dɔmum kaako nɔ ɔ bɪ, mɔɔ y'a vanta dɔm, b'a bɪ nyɪntam gɔaa wɔ zibɛɛ y.»

59 Bɪ kan hɔ kɔ η n'a hum bɪ kɪ, η meerbaa bɪ bɪr a gam kɔ ɔ y.

60 Bɪ kur bɪ, wosocemannɪbɛr jɪtaare bɪ wuti gɔɔɔ wɔɔ bire ɔ, an Yeezuu lar, a ɔ: «Bɔ mim gɔɔɔ wɔɔ n'a kare ɪbɪ ra na? ɪbɪ b'a nyɪ bɔη ɔ ra?»

61 Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ y. Wosocemannɪbɛr jɪtaare bɪ n a ya, an a lar, a ɔ: «Krista n'ɪbɪ m na? ɪbɪ m Nyɪ kɔ Woso barkazaa b'a nyɔɔ bɪ gɛ?»

62 Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Mɔɔ mɪηηa m. B'awɔɔ Gɔaanyi bɪ yɪm an aa nyɪnta Woso panηjazaa bɪsɪ ɔ, an a tɔ brama warkɔ nɔ ɔ, an bɪr zɛm.»

63 Dɔmum bɪ dɔ ɔ bɪ, wosocemannɪbɛr jɪtaare bɪ nɔ ma ɔ, an a mɪηηa huuro kunkaansɔ, an n'a hɪrɛ, a ɔ: «Kasetɪzanno zibɛɛ a ya, an ta wɔɔ ma ra?»

64 Awɔɔ ma an Woso sɔnsɔ wɔ. Awɔɔ y'a hɔɔn dam lɔ?» N η haay n a hɪ, η ɔ: «A a ga zɛ m.»

65 Gɔɔɔ gɔsɪnno n a sɪηηɪda ba, ηn'ɪ lihi dɪndam ma, ηnɪ pɛɛra ku a meer ma, ηn'a zɛm, η ɔ: «Kɔ nka nɪ zɛrɛ k'ɪ dɔ ɪ hɪ!» Halledɔmazanno wɔɔ n'a zɛm.

Pɪyɛɛr bɪsɪkare

(Matiyee 26.69-75; Likki 22.56-62; Zaan 18.15-18,25-27)

66 Kɔ Pɪyɛɛr nɪ hallu b'ɔ bɪ, wosocemannɪbɛr jɪtaare bɪ zibɛɛnyɪlɔrɔ wɔɔ gɔaa deem bɪ bɔr b'ɔ.

67 A n bɪ Pɪyɛɛr yɪ, an nɪ nyɪ kam sɛ ma, an dɪga a meer ma, an n'a hum nɪ, a ɔ: «ɪbɪ nyɪnta kan Yeezuu Nazaretɪ gɔaa bɪ kɪ sɔ.»

68 Pɪyɛɛr n bɪsɪ ka, an n'a hɪrɛ, a ɔ: «Mɔɔ n a dɔ y. Hɔ k'ɪbɪ lɛ n taa k'ɪ hɪ naa, mɔɔ n a jɪ ma y.» A n bɔ, an ta zanηɔ ɔ.

69 Zibænylɔ bɪ k'a a ya an a yɪ bɪ, a a hɪ ɔɔɔ kɔ η nɪ b'ɔ rɔ wɔɔ m, a ɔ: «Naa do naa η ɔaa deem m.»

70 Pɪyɛɛr n a ya, an bɪsɪ ka. Bɪ kur bɪ, kɔ maasɪrɛ ba poore bɪ, ɔɔɔ kɔ η nɪ b'ɔ rɔ wɔɔ haay a ya, ηn'a hɪ Pɪyɛɛr m, η ɔ: «Kɔ sɪra m, ɪbɪ, η ɔaa n'ɪbɪ m ɔɔ. Bala, Galilee ɔaa n'ɪbɪ m.»

71 Pɪyɛɛr n a sɪŋŋɪda ba, an n'a wer sire, a ɔ: «Mɔɔ n ɔaa k'awɔɔ n'a mim dundam naa do y.»

72 Dɔmɪm bɪ do ɔ bɪ, koo baa da gallem hɪya hɔ ma. Pɪyɛɛr bokare, an mim kɔ Yeezuu a hɪ m bɪ tɔ da a nɔ ɔ: «Koo bɪ baa dam gallem hɪya y, ɪbɪ n bɪsɪ ka mɔɔ ma gallem kaakɔ.» A n bɔ zɔɔ-zɔɔ, an nɪ nyi kare.

15

N ta Yeezuu m Pɪlatɪ taa

(Matiyee 27.1-2,11-14; Likki 23.1-5; Zaan 18.28-38)

1 Wutigota m bɪ, wosocɛmannɪbɛnno jɪtanno kan ɔɔɔɔgusɪnno kɪ, wosocɪkarɪnsaambɔɔ kɪ, kan dɔdɔkɛnno wɔɔ kɪ a zɛ kɔ ra, k'a dɪga hɔ k'a n'a bam bɪ ma. N y'a ka, ηnɪ Yeezuu wɔrɔ sur, ηnɪ ta m, ηn'aa ka Pɪlatɪ ɔ.

2 Pɪlatɪ n a lar, a ɔ: «Zɪfɔrɔ cir n'ɪbɪ m ɔɔ?» Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «ɪbɪ hɪ.»

3 Wosocɛmannɪbɛnno jɪtanno wɔɔ ŋɔaar ba ηn'a kam la kan ŋɔaarbaa do haay kɪ.

4 Pɪlatɪ n a ya, an a lar, a ɔ: «ɪbɪ b'a nyɪ bɔŋ ɔ ra? Dɪga mim haay kɔ η n'a kare ɪbɪ ra bɪ ma.»

5 Bɪ Yeezuu n a ya, an hɔsɪ nyɪ bɔ ɔ Pɪlatɪ nɔ y. Pɪlatɪ n zɛ kɛdɛ.

(Matiyee 27.15-26; Likki 23.13-25; Zaan 18.39-19.16)

6 Kɔ zɪfɔrɔ wɔɔ bɔr ηn'ɪ cɪbsa ɔta bare, Pɪlatɪ bɪ, lɔ kɔ η y'a ye bɪ, an n'a bɔre, an wɔ saa.

7 Bala, ɔaa kɔ n n'a bɪrm Barabas bɪ nyɪnta lɔnnɔɔɔ ɔ kan ɔɔɔɔ kɔ η yar ba tara nɔ ɔ ηnɪ ɔɔr zɛ rɔ wɔɔ kɪ.

8 Zamaa bɪ n ta Pɪlatɪ zɪ, ηn'aa hɔ k'a n'a kare η ɔ biisi bɪ ye.

9 Pɪlatɪ n η lar, a ɔ: «Awɔɔ lɛ n taa kɔ m zɪfɔrɔ cir bɪ bɔ, m wɔ saa ɔɔ?»

10 Bala, a a dɔ a ɔ, wosocɛmannɪbɛnno jɪtanno wɔɔ nɔ nɪ tam Yeezuu ma, kɔ ɔɔɔɔ wɔɔ a ŋɔa bɪ mɪnto.

11 Bɪ, wosocɛmannɪbɛnno jɪtanno wɔɔ zamaa bɪ nyɔnnɔɔɔ, kɔ Pɪlatɪ m Barabas bɔ an wɔ saa.

12 Pɪlatɪ n a ya, an zamaa bɪ lar, a ɔ: «Bɔ awɔɔ lɛ n taa kɔ m a ba ɔaa k'awɔɔ n'a bɪrm zɪfɔrɔ cir bɪ nɪ?»

13 N n zee da, η ɔ: «K'a wɔ ɔɔdarkɔra ma!»

14 Pɪlatɪ n a hɪ η nɪ, a ɔ: «Bɔ a a ba an bɔnyaa?» N n a ya, ηnɪ zee da, an lɛ da biisi ra: «K'a wɔ ɔɔdarkɔra ma!»

15 Pɪlatɪ k'a lɛ n taa k'a zamaa bɪ heer nyɔɔ bɪ, a Barabas bɔ an wɔ saa, an a ka, ηnɪ Yeezuu zɛ madɪrɔ m, an a ka η ɔ, kɔ η n'a wɔ ɔɔdarkɔra ma.

Yarbɛnno y'a hɔɔnhɔ bam Yeezuu m

(Matiyee 27.27-31; Zaan 19.2-3)

16 Yarbɛnno Yeezuu gaa ηnɪ ta m hallu ɔ, bɪnce kɔ n n'a hum ma Pretɔaar b'ɔ, kan yarbɛnno kɔ η ɔɔta rɔ wɔɔ kɪ.

17 Bɪ kur bɪ, ηnɪ cɪnno huu kɔ n y'a ba pɛera piinɛ m da Yeezuu ra, ηnɪ laa waa, ηn'a ku a mim ma.

18 N n'ɪ yaa dam nɪ, ηn'a hɪrɛ, η ɔ: «Zɪfɔrɔ cir, wɔɔ ɪ yaa dare ɪbɪ m.»

19 N n'a zɛrɛ a mim ma bara m, ηn'ɪ lihi dundam ma. N n sɔnta a taa, ηn'ɪ yaa dam nɪ.

20 Kɔ η y'a hɔɔnhɔ ba Yeezuu m ηn'a nya bɪ, η cɪnno huu bɪ bɔ ma ηn'a huuro wɔɔ du ma, ηn'ɪ tam nɪ k'a yaa a wɔ ɔɔdarkɔra ma.

N Yeezuu wɔ ɔɔdarkɔra ma

(Matiyee 27.32-44; Likki 23.26-43; Zaan 19.17-27)

21 Sɪrɛnnɪ ɔaa deem kɔ n n'a bɪrm Sɪmɔɔn b'a to a har ɔ, an nɪ tam kɔnɔ ɔ. Alesandr kan Rɪfɪs kɪ baaba m. Yarbɛnno wɔɔ n paŋŋa ba ma k'an Yeezuu ɔɔdarkɔra bɪ busu.

22 N n ta Yeezuu m bɪnce kɔ n n'a bɪrm Golgotaa b'ɔ. A lɛ taa k'a hɪ, a ɔ: «Mɪnkorgo bɪnce.»

23 N n dɪvɛn war kɔ ma kan *mɪr kɪ ηn'a ka Yeezuu ɔ, b'a n a mi y.

24 N n a wɔ ɔɔdarkɔra ma, ηnɪ pɔɛɛga da a huuro wɔɔ ma ηnɪ η jɪr. ɔaa biyɛɛ kan a hɔ kɪ.

²⁵ N̄ Yeezuu wɔ ɔɔɔarkɔra ma ɲn'a nya dɔɔɔta m wakati n̄eeɲo ma.

²⁶ N̄ n̄ Yeezuu zɛ bi ju ɔɔɔsura ba n̄cunaasɔ wargama Yeezuu mim la ɔɔɔarkɔra bi ma: <Zɔɔɔforɔ cir m.>

²⁷ N̄ konno wɔ hɔɔɔya ɔɔɔarkɔrarɔ ma buncɛ deem ɔ kan Yeezuu ki. Deem a jisa, deem a bɔst. [

²⁸ Hɔ kɔ n nyinta, n n a da Wosoci nɔ ɔ bi kɔ yɔ: <N̄ y'a lɛ sa n n a da mimbɔnyaabɛnno barla.>]

²⁹ Cenlezanno kɔ ɲ nɔ cenim b'ɔ rɔ wɔɔ y'a sonsɔ wɔm, ɲn'a mim zem zukɛ-zukɛ, ɲn'a hɔrɛ, ɲ ɔ: «Haya! Iɔu k'i ɔ da ma, ɔ Wosocɛ wurɔɔ, ɔ ɔ bɔ, ɔ dɔ dɔmum kaako nɔ ɔ bi,

³⁰ ɔ mɔɲɲa bɔmbɔ, k'i zer ɔɔɔarkɔra bi ma.»

³¹ Wosocɛmannɔbɛnno wɔɔ sɔ kan wosocikarɔnsaambɔɔ wɔɔ ki y'a dɔɔdam kan kɔ ki, ɲn'i yaa wɔm Yeezuu ma, ɲ ɔ: «A a muno bɔmbɔ, an bɔkare, a b'a dam ma an a mɔɲɲa bɔmbɔ y.»

³² Kɔ Krista, Israyel cir bi n zer ɔɔɔarkɔra ma kɛrɛrɛ, k'ɔ a yɔ, k'ɔ sɔra ka. Gɔɔɔ kɔ ɲ yɔ ɲ wɔ ɔɔɔarkɔra ma rɔ wɔɔ y'a sonsɔ wɔm sɔ.

Yeezuu zɛ

(*Matiyee 27.45-56; Likki 23.44-49; Zaan 19.28-30*)

³³ Sinsebir k'a bi da bi, monsigɛ ɔɔta zɛ tara burɛ ɔ an ta an wakati kaako ku yirbɛrɛ m.

³⁴ Wakati kaako bi ma bi, Yeezuu zee ɔɔta da, a ɔ: «Eloyii, Eloyii, lama sabaktaani?» A lɛ taa k'a hɔ, a ɔ: «Mɔɔ Woso, mɔɔ Woso, bɔ nɔ, ɔ ɔ bɔ mɔɔ ɔ?»

³⁵ Gɔɔɔ kɔ ɲ nyinta b'ɔ rɔ wɔɔ naa ma, ɲ ɔ: «K'a tɔr ka, a ɔ *Elii birm k'an b'a da a han.»

³⁶ N̄ deem n bra si an aa hɔ mafɔ-mafɔda sa, an a nyɔɔ hɔ hɛɛnr ma, an a du bɛnkɛ ma, an a ka Yeezuu k'an a mi, an n'a hɔrɛ, a ɔ: «K'a to, k'ɔ dɔga a Elii zem b'a zer ɔɔ.»

³⁷ Yeezuu n zee ɔɔta da, an ga.

³⁸ Wosocɛ bi pɛɛra* bi n kaansɔ a bire ɔ, an a sa mim ɔ an b'a zɛ tara ma.

³⁹ Yarbɛnno cir bi n jum, an a nya Yeezuu rɛ. K'a yɔ an ga maam bi, a a hɔ, a ɔ: «Sɔra m, ɔɔaa naa do nyunta Woso Nyɔ paan...»

⁴⁰ Lanno nyunta b'ɔ, ɲnɔ jum laato ɲn'i dɔgam. Magdalaa Maarii nyunta ɲ bire ɔ, kan Salomee ki, Zozee kan Zakki poore da Maarii ki.

⁴¹ Yeezuu k'a nyunta Galilee ɔ bi, lanno nɔɔn duro nyunta ɲnɔ zu kɔ ɔ kan ki, ɲn'a dam han. Lanno ɔɔsɔnno zu kɔ ɔ kan ki, ɲnɔ bɔr Zerizalɛm ɔ.

Yeezuu birle

(*Matiyee 27.57-61; Likki 23.50-56; Zaan 19.38-42*)

⁴² Woso lɛ ter. *Sabaa bankare wakati m, a lɛ taa k'a hɔ a ɔ, hoonsire dɔmum n bir booti m.

⁴³ Kɛrɛrɛ bi, Arimatee kɔ ɔɔaa deem k'a tɔ m Zozɛf bi lee ku. Nyunta a ɔ ɔɔaa ɔɔta dɔɔɔkɛnno wɔɔ bire ɔ. A nyunta, an nɔ dɔm Woso cirbɛɛ bi zɛrɛ ma. A n a heer ba kooɔɔ, an ta Pɔlati zi, k'a yaa Yeezuu ɔɔr bi yɛ han.

⁴⁴ Yeezuu k'a ga lɛɛm n̄cunaasɔ bi, Pɔlati zɛ kɔɔɔ, an yarbɛnno cir bi bir, an a lar kɔ Yeezuu ɔɔrɛ bi maasɔrɛ ba ɔɔ.

⁴⁵ K'a hɔ kɔ yarbɛnno cir b'a hɔ bi ma bi, a Yeezuu ɔɔr bi ka Zozɛf ɔ.

⁴⁶ Zozɛf n pɛɛra fɛɔda si, an a ka, n n Yeezuu ɔɔr bi zer ɔɔɔarkɔra bi ma, an pɛɛra fɛɔda bi burɔma, an aa wota yaa kɔ n y'a hɔn ci ɔ b'ɔ. A n jaa ɔɔta ɔɔrgu, an a ta yaa bi lɛ rɛ.

⁴⁷ Magdalaa Maarii kan Zakki da Maarii ki nyunta b'ɔ, ɲn'i dɔgam buncɛ kɔ n n̄ Yeezuu ɔɔr bi wɔtaj ɔ bi ma.

16

Yeezuu mumbɔɔrɛ

(*Matiyee 28.1-8; Likki 24.1-12; Zaan 20.1-10*)

¹ *Sabaa hinni bi k'a cem bi, Magdalaa Maarii kan Salomee ki, Maarii Zakki da ki tidɛɔr si k'a yaa da Yeezuu ma.

² Hatɔ hinni k'an lɛkare dɔmum bi wutigɔta m bi, ɲ bɔr yaa ra b'ɔ, bi ma bi, woso n haan y.

³ N̄ n'a hum kɔ m, ɲ ɔ: «Nka n n̄ jaa bi ɔm wɔɔ m yaa bi lɛ rɛ?»

* **15:38 15:38** Pɛɛra kɔ n n'a hum ma bi, pɛɛra bi do ɔ Wosocɛ bi zɛ kumbir hɔɔya: lɛkare buncɛ bi m buncɛ mɔɲɲa, a hɔɔya hɔ bi n buncɛ mɔɲɲa paan....

⁴ Kò ñ y'a boota ñni dɔga bi, ñ jaa k'a nyinta gota bi yɪ, n n a gørgu, n n a gø yaa bi lɛ rɛ.

⁵ Ñ n gaso yaa b'ò, ñn'aa nyukumbueere yɪ, an nɪ nyintam bɪsɪ ɔ, an zaba fu du a ma. Ñ da n bɔ ɔ gota.

⁶ A n a hɪ ñ nɪ, a ɔ: «A da bi bɔ ɔ y. Mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ, Nazareti Yeezoo kò n y'a wɔ godarkora ma b'awɔɔ n'a kam ma. A a mum bɔ ɔ, a ba naa ɔ dɔ y. Ba bɪnce kò n y'a wɔta ɔ bi n na.»

⁷ Bi, k'a yaa a hɪ Pɪyɛɛ m, kan a karɔndanyɔnɔ gɔsɪnnɔ wɔɔ kɪ, a ɔ: «A lɛkare awɔɔ lɛɛ Galilee ɔ. Bɪnce bi do awɔɔ n n'a yɪn ɔ, amba a hɪ awɔɔ m bi m.»

⁸ Ñ n bɔ yaa b'ò, ñni bra si kan mɛhinkò kɪ, ñ n a so a ɔ y. Kan dabɔɔ k'an ta ñ nɪ bi kɪ, ñ n yɛ, ñ n a hɪ gɔsɪ nɪ y.

Yeezoo hɪnkare

(Matiyee 28.9-10; Zaan 20.11-18)

[⁹ Yeezoo k'a mum bɔ ɔ hatɔ hinni k'an lɛkare dɔmum bi wutigota m bi, a lɛɛ ka an a hunka Magdala Maarii m. A n nyinta an la zinɛro ra saanhuna a mɛ ɔ bi m.

¹⁰ Magdala Maarii n ta, an aa hɔ k'a yɪ bi hɪ gɔɔɔ kɔ ñ nyinta kan Yeezoo kɪ rɔ wɔɔ m. Brɔɔ haay heer nyinta an a zar, ñn'ɪ nyi kare.

¹¹ Kò ñ y'a tor ka Magdala Maarii meerbaa bi ma an n'a hɪrɛ a ɔ, a a mum bɔ ɔ, b'awɔɔ yɪ bi, ñ n a si nɪ y.

(Likki 24.13-35)

¹² Bi kur bi, Yeezoo a hunka makra do vanta m karɔndanyɔnɔ hɪyɔɔ m, ñn'ɪ bɔm tara nɔ ɔ.

¹³ Ñ n a wusigò, ñni b'a hɪ a muno karɔndanyɔnɔ wɔɔ m, bi brɔɔ n a si sɔ y.

(Matiyee 28.16-20; Likki 24.36-49; Zaan 20.19-23; Zibəəzannɔ Ci 1.6-8)

¹⁴ A nyare ma bi, a a hunka karɔndanyɔnɔ buereedeem nɔ wɔɔ m, ñni nyinta, ñn'ɪ hɔbɪrɛ bɪm. Yeezoo n ñ sɪrakare war kan ñ heerkare bi kɪ hɪ ñ nɪ. Kò ñ n gɔɔɔ kɔ ñ y'a yɪ, an a mum bɔ ɔ rɔ mim si bi minto.

¹⁵ A n bɔkare, an a hɪ ñ nɪ, a ɔ: «K'a ta durnya haay nɔ ɔ, a yaa lemim nyinta bi pa da gɔɔɔ m.

¹⁶ Gɔaa k'a sɪra ka, an yɛ an batɛm si sɔ bi, bi zaa n nɪ bɔmbɔrɛ yɪm. Bi gɔaa k'a bi sɪra kam bi, a zaa bi bɔmbɔrɛ yɪrɛ y.

¹⁷ Ba makrarɔ kɔ sɪrakarezannɔ a da ma, ñni ñ ba bi n na: Ñ lam zinɛro ra mɔɔ tɔ ma, ñ lemim daarɔ hɪrɛ.

¹⁸ Kò n cem ñni munɔ gɔr a wɔ ɔ gɛɛ, ñni nyɪsɪ da hɔ ɔ, ñn'a ka ñ ɔ, a bi hɔsɪ bare ñ nɪ y. Ñ y'a wɔ kam yaabazannɔ ra, bi brɔɔ y'a waam.»

(Likki 24.50-53; Zibəəzannɔ Ci 1.9-11)

¹⁹ Kò Zuuba Yeezoo meer ba kan ñ kɪ an a nya bi, a der, an ta arzana ɔ, an aa nyinta Woso bɪsɪ ɔ.

²⁰ Karɔndanyɔnɔ wɔɔ n ta, ñn'aa lemim nyinta bi pa da lɛɛ haay ɔ. Zuuba bi y'a dare ñ han, an nɪ lemim nyinta bi pañña dan ɔ kan hoserlo bare kɪ.]*

* **16:20 16.9-20** Ciro gusinnɔ wɔɔ nɔ ɔ bɪnceɔ nɔɔn duro ba ɔ y, an a sa 9 ra, an ta m 20 ra.

Yeezuu Krista lemim nyunta ku **LIKKI** a gorsira ba

Yeezuu Krista lemim nyunta ku Likki a gorsira ba bi

gasooɛ

Likki bi, do vanta goaa m, zuɓu bɛɛ y. Gɔsu n ho do a mim no u gɔta y. Bi woo do u, Pol zibækoɔn m, a m loɔtor. Bi a n'a deem so do vanta goaa an ni ciro m Wosoci bi no u.

Ci naa do ba a u a goaasiba Teofil ma, do vantoo gooo misuro ku η n'a kam Woso ma ro woo to ma m so. Laakarɔ a η dunda an Yeezuu misirbaa kan a zibæ ku mim gor k'a dunda m.

A y'a hunkare a u, durnya gooo haay to ma m lemim nyunta bi n ta u k'a η bombo. Yeezuu hodundarɛɔ gɔta i ci b'u an le da lemim nyunta ciro misuro woo ra.

Gasooɛ

¹ Jitaare Teofil, gooo gɔta a tonto u, ηni minno ku η ba woo bire u ηni cem no woo gorsira ba.

² Kasetzanno ku η minno woo yi a suɓɓida ma kan a nyare ki, ηn'a ba Woso lemim nyunta padanno woo i b'a dunda woo m amba η y'a yi bi m.

³ Moo muɓɓa so, moo laaka dunda muɓɓa. Jitaare Teofil, a ta moo ma muɓɓa, ku m mim haay sa a suɓɓida ma an ta kan a nyare ki, m a gorsira ba ubu ma,

⁴ k'ubu n a do, i u, ho ko n y'a dunda ubu m bi, sira m.

Maleeka leɛ ka an Zaan-Batiisi

yire hi

⁵ Zidee cir Hirɔɔdi domum u bi, wosocemannuɓer deem i nyunta u, a to m Zakarii. Abiya hargooa m, a m wosocemannuɓer so. A lo bi to m Elizabethi, wosocemannuɓer jitaare Aaron yanɓa m so.

⁶ η huya haay nyunta gooo muɓɓoo Woso taa. η nyunta, ηn'i ho ku Zuuba Woso le n taa bi bam muɓɓa.

⁷ η n nyi yi y, bala, Elizabethi bi cuna m, η huya haay gusi.

⁸ Hindeem u, Zakarii y'a wosocemannuɓerbaa zi bam Woso taa. Hinni bi do u bi, Abiya wosocemannuɓerbaa woo zibæ hinni m.

⁹ Amba wosocemannuɓerbaa woo tur a ba bi m bi, pɔɛɛga bi, a da a u Zakarii mim la hinni bi do u, k'an se nya tidæɔr nyisi u, an gasu m Wosoce u, bunce muɓɓa b'u.

¹⁰ Zamaa bi jum garga ra, ηn'i yaa dam tidæɔr nyisi bi se nyaore domum u.

¹¹ Zuuba Woso maleeka deem a hunka Zakarii m, an jum brama tidæɔr nyisi bi senyaoreho bi bisi u.

¹² Zakarii k'a a yi bi, a nyi wer ma, nyibæ n gasu u.

¹³ Maleeka bi n a hi m, a u: «Zakarii, i da bi bo u y, bala, Woso ubu yaa si. Ubu lo Elizabethi bi nyi yire an a ka ubu u. B'ubu y'a birm Zaan.

¹⁴ B'a nyuntam heernyunta kan heernyoo zee ki ubu minto. Bi, gooo gɔta y'a heer nyooa a yire minto.

¹⁵ A nyuntam goaa gɔta Zuuba Woso taa. A bi diven mire y, a bi bɛɛ kosti vanta mim so y. K'a bor an a da no u, *Sent-ɛspri y'a heer hanm.

¹⁶ A bom Israyel gooo leɛ, an bor η ni η Zuuba Woso zi.

¹⁷ A leɛ kam Zuuba leɛ, wosolesinnisorazaa *Elii hoɔn kan a panɓa ki m, k'a bi <uro ze ko ra kan a nyunk ki>, ko bayerezanno woo n hoɔn yi an gooo tirgoɔ woo m. K'an zamaa banka muɓɓa, ku η ni do Zuuba ma.»

¹⁸ Zakarii n maleeka bi lar, a u: «Moo y'a bam lo, m a do moo u sira ni? Moo gusi, moo lo bi gusi so.»

¹⁹ Maleeka bi n a hi, a u: «Gabriyel m moo m, m ni Woso leɛ. Moo nyoo a u, ko m bi meer ba kan ubu ki, ko m bi lemim nyunta hi ubu m.

²⁰ Bi, ubu y'i bam bætiɛ; ubu b'i dam ma i meer ba do y, an ta an minno noɔn duro nyare domum ku. Bala, ubu n sira ka moo meerbaa k'a ni zem bi ku yi domum ku Woso a cunta b'u y.»

²¹ Domum bi do u bi, zamaa b'i dom Zakarii ma. η ze kaðe, k'a maasire ba Wosoce bunce muɓɓa b'u bi minto.

²² K'a bɔ bi, a n a da ma an nɛ hɔsɛ hure ŋ nɛ y. Bi minto y'a ka ŋn'a dɔ, ŋ ɔ, Woso makra a yɛ Wosoɔ ɔ b'ɔ. A n hɔɔɔɔ bumba a wɔ ma, k'a hunka, a ɔ, a b'a dam ma a meer ba dɔ y. A n gɔɔta bɛɛtir.

²³ Kɔ Zakarii a zi bi ba an a nya, a dɔmum n a ku bi, a a hɔr an doo.

²⁴ K'a yɛ poore bi kur bi, a lɔ Elizabetɛ jɛsɛ si. A n a muŋŋa nyaakom da mom soor, an n'a hure, a ɔ:

²⁵ «Ba hɔ kɔ Zuuba Woso a ba mɔɔ m bi n na. A dɛga mɔɔ ma, an mɔɔ bɔ nyannɔ ɔ gɔɔɔ bire ɔ.»

Yeezuu yɛre mindindɛ

²⁶ Elizabetɛ jɛsɛ mom sɔrdɛ hɔ ma bi, Woso maleeka Gabriyel nyɔɔ Galilee tara nɔ ko n n'a birm Nazaretɛ b'ɔ,

²⁷ nyumbɛɛre deem zi. A ler n y'a bɔ gɔaa m. A jaan bi tɔ m Zozef. Cir David do gɔaa m. Nyumbɛɛre bi tɔ m Maarii.

²⁸ Maleeka bi n gasɔ zi, an a hɛ m, a ɔ: «Mɔɔ ɛ yaa dare ɛbi m Maarii, ɛbi kɔ Woso barka ka ɛ ɔ gɔta, Zuuba Woso ɛ kan ɛbi ki.»

²⁹ Maarii k'a meerbaa bi ma bi, a da bɔ ɔ. A n n'a hɔɔn dam yaadare bi jɛ ma.

³⁰ Maleeka bi n a hɛ m, a ɔ: «ɛ da bi bɔ ɔ y Maarii, bala, ɛbi barka yɛ Woso zi.

³¹ ɛbi jɛsɛ sim, ɛ nyɛ yɛ yar, b'ɛbi y'a birm Yeezuu.

³² A nyuntam gɔaa gɔta, bi n y'a birm Woso k'a le da haay Nyɛ. Zuuba Woso y'a yaaba David cirbɛɛ buncɛ kan ɔ,

³³ a cirbɛɛ bɛm Zakɔɔb do nɔ ɔ dɔmum haay, b'a cirbɛɛ bi nyare ba ɔ y.»

³⁴ Maarii n a hɛ maleeka bi m, a ɔ: «Bi naa y'a bam lɔ an kɔ yɛ, kɔ mɔɔ n yar dɔ naa?»

³⁵ Maleeka bi n a hɛ m, a ɔ: «Sent-ɛspri zerle ɛbi mim ɔ, Woso k'a le da haay paŋŋa y'a kure ɛbi ra, am hinni hɔ bi m. Bi y'a ka, nyɛ k'a nɛ zem k'a bi yɛ bi, n y'a birm Woso Nyɛ muŋŋa.

³⁶ ɛbi danyɛ Elizabetɛ, kɔ n n'a birm cɛna b'ɛ jɛsɛ m sɔ, a mom sɔrdɛ hɔ m naa. A nyɛyar yɛm a gusimbaa nɔ ɔ.

³⁷ Bala, <hɔ ba ɔ, Woso n a da ma y.> »

³⁸ Maarii n a hɛ, a ɔ: «Zuuba zibɛɛzaa m mɔɔ m, k'an ba mɔɔ m amba ɛbi hɛ bi m.» Maleeka bi n a hɔr, an a gɔ ma.

Maarii ta k'a yaa dɛga Elizabetɛ ma

³⁹ Dɔmum bi do ɔ bi, Maarii wuti zɔɔ-zɔɔ, an zaa sa, an bɔ kɔɔ kɔ ciro n ta ɔ rɔ wɔɔ ɔ, an ta Zidee kɔ deem nɔ ɔ.

⁴⁰ A n aa gasɔ Zakarii har ɔ, an yaa da Elizabetɛ m.

⁴¹ Elizabetɛ k'a Maarii yaadare bi ma bi, nyɛ k'a n'a nɔ ɔ bi heer ba. Sent-ɛspri n Elizabetɛ heer han.

⁴² A n zee da kan paŋŋa ki, a ɔ: «Woso ɛbi barka da ɔ an le da lanno haay ra, bi barka bi zer an nawɔm nyɛ k'ɛbi n nɛ zem b'a yɛ bi ra.

⁴³ Nka m mɔɔ nɛ, kɔ mɔɔ Zuuba da n bi dɛga mɔɔ ma?

⁴⁴ Bala, k'ɛbi yaadare bi gasɔ mɔɔ tɔr ɔ bi, nyɛ bi heer ba mɔɔ nɔ ɔ kan heernyɔɔ ki.

⁴⁵ Mimbirenyɛntazaa n'ɛbi m, ɛbi sɛra ka, ɛ ɔ, meerbaa kɔ n y'a hɛ ɛbi m Zuuba Woso tɔ ma bi kɔ yɛm.»

Maarii laa

⁴⁶ Bi, Maarii a hɛ, a ɔ:

«Mɔɔ nyɛ y'a le bɔm mɔɔ Zuuba Woso ɔ.

⁴⁷ Bi, heernyɔɔ mɔɔ heer han,

bala Woso m mɔɔ bombɛɛzaa.

⁴⁸ Bala, a zerga an dɛga a zibɛɛzaa cicirzaa bi ma.

Naa ma kɛɛɛ bi, do haay y'a hɛm mɔɔ ma mimbirenyɛntazaa.

⁴⁹ Paŋŋazaa Woso minno gɔto-gɔtoɔ ba mɔɔ minto.

A tɔ bi, tɔ muŋŋa m.

⁵⁰ A cicirzere ɛ gɔɔɔ kɔ ŋ nɛ nyɛ bam nɛ rɔ wɔɔ mim ɔ dɔmum haay.

⁵¹ A zibɛɛro gɔtoɔ ba a wɔ paŋŋa m.

A gɔɔɔ kɔ ŋ n'a muŋŋa busum nɔ wɔɔ hɛsɛga.

⁵² A paŋŋazanno bra a cirbɛɛduuro ra an ŋ dundo.

A n gɔɔɔ ŋɔazanno wɔɔ busu brama.

⁵³ A gan wɔ gɔɔɔ kɔ nɔ nɛ ŋ zem nɔ wɔɔ ma,

an arzazazanno da zaa ra a wɔ n tu.

⁵⁴ A b'a da a zibɛɛnyɛ Israelɛ han,

an a cicirzere bi tɔ da a nɔ ɔ.

55 Ler k'a bɔ Abraham m, kan a yaŋŋɔɔ kɪ m a nyare ba ɔ bi minto.»

56 Maarii gɔɔta kan Elizabethi kɪ an a zɔ mom kaako ma, an bɔkare, an doo.

Zaan-Batiisi yire

57 Elizabethi nyi yire a ku. A nyi bi yi yar.

58 A cɔsonno kan a dogoɔɔ kɪ a ma ŋ ɔ, Zuuba a cicir zɛ, ŋn'a zɛ kɔ ra kan kɪ, ŋn'a heer nyoom.

59 Nyi bi k'a domum sinnɔ ba bi, ŋ bor k'a b'a gaso banŋɔ ɔ. N y'a ŋɔa k'a tɔ ka Zakarii, am a zi bi ho bi m.

60 A da bi n a hi, a ɔ: «Ayy..., a tɔ m Zaan.»

61 N n a hi m, ŋ ɔ: «Ibu do bi no ɔ, gɔaa ba ɔ, n n a tɔ ka ncinaaɔ y.»

62 N n makra ba a wɔ m, ŋn'a zi bi lar, kɔ n y'a birm lonlo ge?

63 Zakarii n warga ye, an gɔrsɔrarɔ noon duro ba ma: «A tɔ m Zaan.» N haay n zɛ kɔdɛ.

64 Leem bi, Zakarii le a gɔ, a neem n a bɔ kɔ zi, an ni meer bare, an n'a le bɔm Woso ɔ.

65 Nyibɛɛ gaso a cɔsonno wɔɔ ɔ haay, an ta kɔrɔ kɔ ŋ ni cigɛɛzi rɔ wɔɔ ɔ, Zidee gɔrga haay jilli, sɔɔra n'a bam mim naa do ma.

66 Gɔɔɔ kɔ ŋ mim naa do ma rɔ wɔɔ y'a hoon dam, ŋn'a muŋŋa larm, ŋ ɔ: «Nyi naa do zem bi nyunta lo?» Sira m, Zuuba Woso wɔ nyunta nyi bi ra.

Zakarii laa

67 Sent-ɛspri nyunta an nyi bi zi Zakarii heer han, an ni wosolessinnsora meer bare, a ɔ:

68 «Zuuba, Israyel Woso n leboɔre yi, bala, a bi dɔga a do ma, an a bombo.

69 A bɔ bombɔrezaa paŋŋazaa m wɔɔ minto, a zibɛɛnyi David do no ɔ.

70 Naa a lee ka an a hi a lesinnsorazanno muŋŋɔɔ le m biisi.

71 A ɔ, a wɔɔ bɔm wɔɔ junno wɔ ɔ,

kan gɔaa haay k'a sɔ wɔɔ m bi kɪ.

72 A wɔɔ yaabɔɔ cicir zɛ, a a gɔaastabaa muŋŋa tɔ da a no ɔ.

73 A lerbɔre k'a bɔ wɔɔ yaaba Abraham m bi ba n ni:

74 K'a wɔɔ bombo junno wɔ ɔ an nya, a zaa kam wɔɔ ɔ kɔ ɔ a zi ba kan heerkoodɛbaa kɪ,

75 muŋŋabaa kan tɔgabaa kɪ no ɔ, Woso taa domum haay kan ɔ musɔrbaa nyare kɪ.

76 B'ibu, m nyunni, ŋ y'ibu birm Woso k'a le da haay lesinnsorazaa.

Bala, ibu kam Zuuba lee k'i zaarɔ banka,

77 k'i ka, k'a dogoɔɔ n bombɔre do, ŋ mimɔnyaarɔ sugur kare no ɔ.

78 Bala, wɔɔ Woso bi cicirzere gɔta.

Naa minto bi, leegure y'a tom brama, an gu wɔɔ m, amba woso haanre ho bi m,

79 k'a bi lee gu gɔɔɔ kɔ ŋ ni monsigɛ ɔ, ŋn'i nyi bam zɛ m no wɔɔ m,

k'a bi laafu zaa hunka wɔɔ m.»

Zaan-Batiisi nyukumbombaa

80 Kɔ nyi bi ni, a i mam, a heerkoodɛbaa n'a dam la. A gɔɔta zanŋa ɔ, an ta an domum k'a a hunka ɔ Israyel zamaa lee bi domum ku.

2

Yeezuu yire

(Matiyee 1.18-25)

1 Domum bi do ɔ bi, cir Ogisti bi le ka, a ɔ, n n durnya haay gɔɔɔ le sa.

2 Leekare lesare n naa, an ba Kiriniyusi k'a nyunta Siirii kɔzaa bi domum ɔ.

3 Gɔaa haay ta, kɔ n n'a le sa, gɔaa biyɛɛ le sa n nawɔre a kɔ ɔ.

4 Zozef wuti sɔ Galilee kɔ Nazaretɔ ɔ, an ta Zidee gɔrga deem kɔ n n'a birm Betelehem ɔ. Bnce bi do cir David yi ɔ. Bala a muŋŋa naa, cir David do gɔaa m.

5 Ta a ɔ k'a yaa lesare bi wɔ kan a jaan Maarii kɪ. Bi ma bi, Maarii i jɔsi m.

6 Kɔ ŋ ni b'ɔ bi, Maarii nyi yire domum a ku.

7 A a dondombaa nyi yi yar, an pɛera burgu ma, an a wota hobɔsɔrɔ hobɔre mɔr ɔ. Bala, ŋ n toore yi saanɔɔ cɛ ɔ b'ɔ y.

Malɛkarɔ kan dundonno kɪ

8 Gɔrga bi do poo ɔ bi, dundonno ni b'ɔ, ŋn'i dɔre a hobɔsɔrɔ ma gunuu ɔ.

9 Zuuba maleeka n a hunka ŋ ni. Zuuba leegure n yɔ ŋ ni. Nyibɛɛ gɔta n ŋ nyasu.

10 Maleeka bi n a hu η ni, a σ: «A da bi bo σ y, bala, ze moɔ nawom lemim nyunta m ko m b'a hu awɔɔ m. A nyintam heernyoɔ gɔta do bi haay minto.

11 Bomborezaa bi yi her David tara ra awɔɔ to ma. A m Krista, Zuuba.

12 Makra k'a n'a kam awɔɔ n a do bi ba n nu: awɔɔ yaa nyihure yi, n n peera burgu ma, n n a wota hobisuro hobire mor σ.»

13 Lɛɛm bi, arzana maleekaro cir gɔta bor, η n b'a ze ko ra kan maleeka bi ki, ηn'a le boɔm Woso σ, η σ:

14 «Woso n leboore yi brama, ko gɔɔɔ k'a no yi η la tara bure σ ro wɔɔ m menyoo yi.»

15 Ko maleekaro wɔɔ a gɔ η ma ηni der brama bi, dundonno wɔɔ gɔɔta ηn'a hum ko m, η σ: «U ta Betelehem σ, k'σ aa ho k'a ba bi yi, Zuuba n a hu wɔɔ m bi.»

16 N n ta zɔɔ-zɔɔ, ηn'aa Maarii yi kan Zozef ki, kan nyihure bi ki, n n a wota hobisuro hobire mor σ.

17 Ko η y'a yi bi, ηni ho ko maleeka b'a hu η ni nyi naa do minto bi dunda.

18 Gɔɔɔ ko η y'a tor ka dundonno wɔɔ meerbaa bi ma haay ro wɔɔ, η ze kedə.

19 Bi, Maarii minno noɔn duro da a heer σ, an n'a hoɔn dare η ma.

20 Dundonno wɔɔ n a wusigə, ηn'a le boɔm Woso σ, ηn'a dan σ, ho haay ko η y'a ma, ηn'a yi so bi minto. Bala, ho haay ba amba maleeka b'a hu bi m.

21 Domum sinnyo k'a ku bi, n nyi bi gaso banησ σ. N n a to ka Yeezuu, to ko maleeka bi nyunta an a ka, bi ma bi, a da n a jisi sa bi m.

N yaa Yeezuu hunka Wosoce σ

22 Ko η hubore domunno a ku amba Moyiisi le ka bi m bi, Zozef kan Maarii ki nyi bi busu, ηni ta m Zerizalem σ, k'a yaa ka Woso σ,

23 amba n y'a gorsira ba Zuuba lero wɔɔ no σ bi m: «Nyiyar haay k'an a da nyi leekarezaa bi, Zuuba ho m.»

24 N n «ponno huyoo gee cirpoore nyuno huyoo» ka, ko n n manni ba m, amba n y'a gorsira ba Zuuba Wosoci σ bi m.

Simunyoo kan Yeezuu ki

25 Gɔaa i nyunta Zerizalem σ, a to m Simunyoo. Gɔaa turga m, an ni zum Woso σ munja. Nyunta a σ, an ni Israyel bomborezaa mum dam. *Sent-Espri nyunta kan ki.

26 Bala, Sent-Espri nyunta an a hunka m, a σ, awoo bi gam, k'a n Krista, ko Zuuba n n'a nyooɔm bi yi y.

27 Sent-Espri a ka, an ta Wosoce σ. Bi ma bi, a Yeezuu ziro wɔɔ yi, ηn'i zere a nyi bi m k'a b'a ka Woso σ amba n y'a gorsira ba bi m,

28 Simunyoo nyi bi si a wo σ, an barka da Woso m, an n'a hire, a σ:

29 «Naa ma bi, Zuuba, ibu lerbore bi ko yi.

Ibu i da ma, i i zibənyi bi to an cem kan laaftu ki amba ibu hi bi m.

30 Moɔ ibu bomborezaa bi yi,

31 ibu n a banka doro haay lee.

32 Ibu do Israyel leboore m. Lɛegure m, an n'ibu hunkam doro haay m.»

33 K'a ni meer bi bare ncinaas bi, nyi bi zi kan a da ki ze kedə.

34 Simunyoo n η barka da σ, an a hu nyi bi da Maarii m, a σ: «Nyii naa do, bor a σ k'a bi gɔɔɔ gɔta do, k'a gɔɔɔ gɔta wuti Israyel no σ so. A nyintam Woso makra, bi gɔɔɔ bisi kam ma.

35 A gɔɔɔ gɔta hoɔndarero ko η y'a nyaakom da ro wɔɔ hunkam lɛegure σ. Bi k'ibu ni, kargɔ n n'ibu heer honm.»

Anni kan Yeezuu ki

36 Lo wosolesinnisorazaa deem i nyunta b'σ, a to m Anni. Nyunta a σ Fanyel nyumbore, Aseer do m. A gusi gɔta. A nyunta kan a zim k'a sa a poombaa ma bi ki doɔraa saanhuna.

37 A gɔɔta zoro, a doɔraa businnyo a yaa si ku. A n ni Wosoce σ b'σ domum haay, an ni Woso dan σ sinuu σ kan a gunuu σ ki. A n n'a le kusum, an ni yaa dam so.

38 A munja bor domum ko n ni nyi bi kam Woso σ b'σ, an ni barka dam Woso m, an ni nyi bi mim dundam gɔɔɔ ko η ni dom ma ko Woso n bor Zerizalem bombore m no wɔɔ m.

39 Ko Yeezuu ziro wɔɔ ho ko n y'a gorsira ba Zuuba lero wɔɔ no σ bi ba ηn'a nya bi, η y'a bo, ηni ta Galilee ko Nazareti σ.

40 Nyi bi n ni mare, a panja n n'a dam la. A mindore nyunta o gota, Woso barka ni kan ki.

Yeezuu nyukumbombaa

41 Dɔɔraa haay, Yeezuu zuro woɔ tur ta Zerizalem o *pakki cibs ma.

42 Ko Yeezuu dɔɔraa buerehuɔya ko bi, η ta Zerizalem o cibs bi ma, amba ηn'a bam dɔɔraa haay bi m.

43 Ko cibs bi domunno woɔ cem bi, η y'a wusigə, ηni doore. Nyukumbueere Yeezuu bi goota Zerizalem o, b'a zuro woɔ n a do y.

44 N y'a hoon dare η o, zaasənno an ni kan η ki. N tare bi yi domum deem, ηni bokare, ηn'a sɔnɔda sa, ηn'a kam ma a yrerɔ kan a dorerɔ ki bire o.

45 Bi, η n a yi y. N n'a wusigə, ηni ta Zerizalem o, a kama ji o.

46 A domum kaako hinni o, η yaa a yi Wosoce o, an ni nyuntam karunsaamboɔ bire o, an n'a tur kare η meerbaa ma, an ni η larm so.

47 Gɔaa haay k'a n'a tur kam ma bi, ze a nawum kedə a hoonɔtare meerbaa nyibooɔre to ma.

48 K'a zuro woɔ a yi bi, η ze kedə, a da bi n a hi m, a o: «M nyunni, bo m ubu m naa do ba woɔ ni? Diga a, i zi kan mɔɔ ki da bo o, o n'o kare ubu ma.»

49 A n a nyi bo η no, a o: «Bo m an n'a kam mɔɔ ma? Awɔɔ n a do a o, mɔɔ m ga m, m bir m Zi har o ra?»

50 Bi, ho k'a hi η ni bi, η n a ji ma y.

51 Yeezuu n a wusigə kan η ki Nazareti o. A n ni η le sire. A da bi minno nɔon duro da a heer o.

52 Yeezuu ni mare, a mindore n'a dam la. A Woso no yi, an goɔɔ no yi so.

3

Wosolesinnisorazaa Zaan-Batiisi

(Matiyee 3.1-12; Marki 1.1-8; Zaan 1.19-28)

1 Rom cir Tibeer cirbəe bire dɔɔraa bueresoor ho ma bi, Pons Pulati nyunta an a so Zidee gorga o, cir Huroodi n a so Galilee o, a danyi cir Filipi n a so Itiree ko o kan Trakoniti ko ki, cir Lizaniyas n a so Abulenni ko o.

2 Hanni kan *Kayiifo k'i nyunta wosocemannubənno jitanno. Domum bi do o bi, Woso a lemim ka Zakarii nyi Zaan o poohoon o.

3 Bi Zaan ta Zorden gorga haay o, an ni heerlorle kan batem ki mim pa dam goɔɔ m, η mimbonyaaro sugur yire minto,

4 amba n y'a gorsira ba wosolesinnisorazaa Ezayii ci no o bi m:

Gɔaa leer ni hom poohoon o:

K'a Zuuba zaa banka, k'a zaafocorerɔ woɔ bumbanka ko η ni yi turga.

5 K'a ho zar toko haay o, k'a ciro kan dimbirlo ki ze a wota, k'a zaaro ko η y'a tonto ro woɔ hɔnhɔr, bo i bi mɔnɔa ro woɔ, k'a η banka a η lonlo.

6 Bomborezaa k'a a to Woso zi bi, a goɔɔ bombom do haay no o.

7 Zamaa gota ni zem Zaan zi, k'a bi batem si. A n n'a hure η ni, a o: «Awɔɔ naa, cirka do n'awɔɔ m. Nka y'a hi awɔɔ m, a o, a a si a bo lem Woso heerbusu k'a ni zem booti m bi lee?»

8 K'a zi mɔnɔa ba amba go ni nyi dam bi m, k'an zu ko o kan awɔɔ heerlorle bi ki, b'a b'a hoon da a o, awɔɔ yaaba m Abraham ni y. Bala, mɔɔ y'a hure awɔɔ m, mɔɔ o, Woso a da ma, an jaaro nɔon duro wusigə an η ba Abraham nyunɔ.

9 Bala, n sɔga banka an ni cuntam k'an goro zɔnze ra η məsi ma. Go niηnə k'a bir nyi mɔnɔa dam bi, n y'a zem la, n a da se o.»

10 Zamaa bi barla goɔɔ gosunno n laaka da, η o: «K'a maam, k'o a ba lo?»

11 A n a nyi bo η no, a o: «Ko gɔaa i huu m huɔya, k'an a jir kan gɔaa k'a ba m bi ki. Gɔaa k'an ta hɔbure m bi, k'an a ba maam so.»

12 Yaworsinno n bor so k'a bi batem si, ηni laaka da Zaan han, η o: «Karunsaamba, bo woɔ o ga m, o a ba?»

13 A n a hi η ni, a o: «A bi busoo si an le da le ko n y'a ka bi ra y.»

14 Yarbənno n a lar so, η o: «Bi woɔ, bo woɔ o ga m, o a ba?» A n a nyi bo η no, a o: «A bi panja ba gɔaa ma y, b'a bi ηaar ba a ka gɔaa le m k'a busoo yi y. Bi k'a zerga a yawora bi re.»

15 Zamaa bi ni dom ho k'a ni zem bi nyunta o bi ma. N n'a hoon dam. N ni laaka dare a mɔnɔa han a heer o, η o: «Krista bee m Zaan bi m na?»

¹⁶ Zaan n a hi η haay m, a σ: «Moo naa, batem moo n'a kare awoo σ hi σ. Bi, gōaa ι zem, a paŋŋa n le da moo ra, bi moo n m ga m, m a kosoro bar tokke hor y. A batem kare awoo σ Sent-Espri m kan se ki m.

¹⁷ A gor sa a wo σ, k'a toyaa kunko m, k'a hoyaa zo m. A hoyaa bi zarle a si σ, a se k'a bi lihim bi nyam puur b'σ.»

¹⁸ Ncnaaσ bi, Zaan a ya, an minno gosunnō hi gōoo wōo m, an ni lemim nynta bi hum Israyel gōoo wōo m.

¹⁹ Bi kur bi, Zaan nyaa ba kan cir Huroodi ki, a cemba lo Hurōdiyaadi k'a yom, kan a hōbaa bōnyaro vantōo wōo haay ki minto.

²⁰ Keere bi, Huroodi a ya, an mimbonyaa ba an a na ma: a a ka n ni Zaan du lonnoce σ.

Yeezuu batem sire

(Matiyee 3.13-17; Marki 1.9-11)

²¹ Dumom ko zamaa bi haay ni batem siη σ bi, Yeezuu batem si so. K'a ni yaa dam bi, brama a go,

²² *Sent-Espri n cirpore me sa, an zer a mim σ. Leer n a to brama an n'a hure, a σ: «Moo Nyi n'ibu m, moo ibu ηsa gōta, moo no yi ibu ra.»

Yeezuu yaaboo

(Matiyee 1.1-17)

²³ Yeezuu doōraa bi, a ga ku σ a ba kan bukərku ki, an bokare an a zibəə sa. Ŋ y'a hōon dare, η σ Zozef nyi m.

Zozef zι m Helii m,

²⁴ Helii zι m Mataat m,

Mataat zι m Levii m,

Levii zι m Melkii m,

Melkii zι m Yanayi m,

Yanayi zι m Zozef m,

²⁵ Zozef zι m Matatıyas m,

Matatıyas zι m Amos m,

Amos zι m Nahum m,

Nahum zι m Heslii m,

Heslii zι m Nagayi m,

²⁶ Nagayi zι m Maati m,

Maati zι m Matatıyas m,

Matatıyas zι m Semeyini m,

Semeyini zι m Yoseki m,

Yoseki zι m Yooda m,

²⁷ Yooda zι m Yohanam m,

Yohanam zι m Reeza m,

Reeza zι m Zorobabel m,

Zorobabel zι m Salatıyel m,

Salatıyel zι m Neerii m,

²⁸ Neerii zι m Melkii m,

Melkii zι m Adii m,

Adii zι m Kozam m,

Kozam zι m Elmadam m,

Elmadam zι m Eer m,

²⁹ Eer zι m Yeezuu m,

Yeezuu zι m Eliyezēer m,

Eliyezēer zι m Yoorim m,

Yoorim zι m Mataat m,

Mataat zι m Levii m,

³⁰ Levii zι m Sumnyoo m,

Sumnyoo zι m Ziida m,

Ziida zι m Zozef m,

Zozef zι m Yoonam m,

Yoonam zι m Eliyakim m,

³¹ Eliyakim zι m Meleyaa m,

Meleyaa zι m Menaa m,

Menaa zι m Matataa m,

Matataa zι m Natan m,

Natan zɪ m Davɪd m,
 Davɪd zɪ m Yesee m,
³² Yesee zɪ m Yobɛdɪ m,
 Yobɛdɪ zɪ m Booʒɪ m,
 Booʒɪ zɪ m Salaa m,
 Salaa zɪ m Naasoon m,
³³ Naasoon zɪ m Aminadaab m,
 Aminadaab zɪ m Admɪnɪ m,
 Admɪnɪ zɪ m Arnii m,
 Arnii zɪ m Ɛsrɔm m,
 Ɛsrɔm zɪ m Farees m,
 Farees zɪ m Ziida m,
³⁴ Ziida zɪ m Zakɔɔb m,
 Zakɔɔb zɪ m Izakkɪ m,
 Izakkɪ zɪ m Abraham m,
 Abraham zɪ m Taaraa m,
 Taaraa zɪ m Nahoor m,
³⁵ Nahoor zɪ m Seruki m,
 Seruki zɪ m Ragoo m,
 Ragoo zɪ m Falekɪ m,
 Falekɪ zɪ m Ebɛɛr m,
 Ebɛɛr zɪ m Salaa m,
³⁶ Salaa zɪ m Kayɪnam m,
 Kayɪnam zɪ m Arfasatɪ m,
 Arfasatɪ zɪ m Sɛm m,
 Sɛm zɪ m Nowee m,
 Nowee zɪ m Lamɛk m,
³⁷ Lamɛk zɪ m Matusalam m,
 Matusalam zɪ m Enok m,
 Enok zɪ m Yaretɪ m,
 Yaretɪ zɪ m Maleleyɛl m,
 Maleleyɛl zɪ m Kayɪnam m,
³⁸ Kayɪnam zɪ m Enos m,
 Enos zɪ m Set m,
 Set zɪ m Adam m,
 Adam zɪ m Woso m.

4

Sotaana ɪ Yeezuu makra bam
(Matiyee 4.1-11; Marki 1.12-13)

¹ Yeezuu kɔ Sent-Ɛspri a han bɪ, a a to Zorden kɔ le ra b'ɔ, Sent-Ɛspri n a ka, an ta poohoon ɔ.

² B'ɔ bɪ, Sotaana a makra ba dɔmɔm busi. A n hɔsɪ bɪ dɔmɔnno wɔɔ duro no ɔ y. Bɪ dɔmɔnno wɔɔ duro kɔ ŋ cem bɪ, no a nyasɔ.

³ Sotaana bɪ n a hɪ m, a ɔ: «Kɔ Woso Nyɪ n'ɪbɪ m, k'ɪ ka kɔ jaa naa do n a ba bur.»

⁴ Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «N y'a gorsira ba Wosoci ɔ, n ɔ: Gɔaa b'a dam ma an mɪsrbaa ba hɔbure m bala y.»

⁵ Sotaana bɪ n ta m brama, an tara burɔ cirbæro haay hunka m læm.

⁶ A n a hɪ m, a ɔ: «Mɔɔ cirbæro noon duro panɲa kan a arzaka kɪ kare ɪbɪ ɔ, ɪ ɪ so ɔ. Bala, mɔɔ hɔɔ m. Mɔɔ m da ma m a ka gɔaa kɔ mɔɔ ŋɔa ɔ.

⁷ Bɪ, k'ɪbɪ yɛ ɪ kukurɔ zɛ mɔɔ taa ɪ mɔɔ da ɔ, mɔɔ yɪ ŋ kare ɪbɪ ɔ haay.»

⁸ Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «N y'a gorsira ba, n ɔ: ɪ ɪ Zuuba Woso da ɔ, bɪ, deem bala ɪbɪ n nɪ yaa dam nɪ.»

⁹ Sotaana bɪ n a gaa, an ta m Zerizalem ɔ, an aa a jum Wosocɛ bɪ mim ɔ, an a hɪ m, a ɔ: «Kɔ Woso Nyɪ n'ɪbɪ m, k'ɪ hɪr naa ɔ, ɪ ɪ da tara ɔ:

¹⁰ Bala, n y'a gorsira ba, n ɔ: Woso le kare a maleekarɔ ɔ, kɔ ŋ nɪ dɔ ɪbɪ ma,

¹¹ bɪ, n y'a gorsira ba sɔ, n ɔ: N y'a wɔ kare ɪbɪ taa k'ɪ b'ɪ gɔm zɛ jaa ma y.»

¹² Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «N y'a hɪ: ɪ bɪ da Zuuba ɪ Woso le ɔ y.»

¹³ Kɔ Sotaana bɪ Yeezuu makra ba kan makrarɔ do haay kɪ an a nya bɪ, a a gɔ ma an cem, an a kam toore vanta ma.

*Yeezuu hɔdɔndare Galilee ɔ
(Matiyee 4.12-17; Marki 1.14-15)*

14 Kεere bi, kan Sent-Espri panɲa ki, Yeezuu a bɔ an bɔr Galilee ɔ. A tɔ n bɔ lεε haay ɔ.

15 A n ni hɔ dɔndam sokomacero ɔ, gɔaa haay n'a le bɔɲ ɔ.

*N kaanm Yeezuu m Nazareti ɔ
(Matiyee 13.53-58; Marki 6.1-6)*

16 Yeezuu ta Nazareti ɔ, kɔ kɔ n y'a tɔr ɔ b'ɔ. A n gasɔ sokomace b'ɔ hoonsire hinni kɔ n n'a birm *sabaa bi hinni ɔ, amba a tɔr a ba biisi bi m. A n wuti k'a Wosoci karɔnda ba.

17 N ni wosolesinnɔsorazaa Ezayii ci ka ɔ. K'a ci bi hɔr bi, a a zε bɔnce kɔ n y'a gɔrsɔra ba nɔnaaɔ bi ma:

18 Zuuba mɔɔ bɔ ɔ, a a Sent-Espri zer mɔɔ ra,

kɔ m lemim nyunta pa da cicirzanno m,
[kɔ m gɔɔɔ kɔ η heer a zar lɔ wɔɔ heer wɔta.]

A mɔɔ nyɔɔ kɔ m b'a hi lɔnɔ m, η y'a muɲa ku, kɔ m a hi bɔɔrɔ m, η mim lεε yim. Gɔɔɔ kɔ η ni fir nɔ ɔ rɔ wɔɔ n bɔmbɔre yi.

19 Mɔɔ nyɔɔ a ɔ sɔ, kɔ m ba hi gɔɔɔ m,

Zuuba barka dɔ i gɔ ra.

20 A n ci bi huɲɲu, an a ka sokomace bi zibɔɔnyɔ b'ɔ, an nyunta. η haay kɔ η ni cε b'ɔ bi, η y'a zε kɔ ra, ηn'i dɔgam Yeezuu ma.

21 A n a sa ma, an n'a hure η ni, a ɔ: «Wosoci meerbaa k'awɔɔ ma dɔta-dɔta naa ɔ bi kɔ yi her.»

22 η haay n ye Yeezuu ma y, bi η zε kɔdɔ barka meerbaa nyunta k'a n'a bam bi tɔ ma. η n'a hure, η ɔ: «Zozef nyɔ bi bεε m naa ra?»

23 Yeezuu n a hi η ni, a ɔ: «Mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ awɔɔ bɔɔr naa do zem mɔɔ ma: Lɔɔtɔr, lεε ka i i muɲa waa. Wɔɔ hɔ k'ɔbu ba Kapernawum ɔ bi ma. Bi ba i kɔ ɔ naa ɔ.»

24 Yeezuu a ya, an a hi, a ɔ: «Sira m, n bir wosolesinnɔsorazaa si sim muɲa a kɔ ɔ y.

25 Awɔɔ dɔ muɲa, biisi bi, wosolesinnɔsorazaa *Elii dɔmɔm ɔ, la a gɔsɔ bare ma dɔɔraa kaakɔ kan mom ki sɔrdɔ, nɔ gɔta n a da tara bi ra haay. Zonno nyunta ɔ gɔta Israyel ɔ bi ma.

26 Bi, Woso n Elii nyɔɔ η gɔaa deem zi y, kɔ bi m, zoro deem k'a nyunta ɔ Sarepta ɔ, Sidon* gorga ɔ bi m.

27 Kusimoo nyunta ɔ sɔ gɔta Israyel ɔ wosolesinnɔsorazaa Elizee dɔmɔm ɔ. Bi η gɔaa deem taan... n a waa, kɔ saana k'a a to Siirii ɔ, n n'a birm Naaman bi bεε y.»

28 Kɔ η naa ma bi, η haay nɔ ma ɔ gɔta sokomace ɔ b'ɔ.

29 η ni wuti, ηn'a nyɔnyɔɔta, ηni bɔ m tara nɔ ɔ b'ɔ, ηni ta m a kɔ ci mim ɔ k'a yaa nyɔɔta a bira a da tara ɔ.

30 Yeezuu n bɔ η bireyaa ɔ, an cem.

*Yeezuu y'a panɲa hɔnkam
(Marki 1.21-28)*

31 Yeezuu ta Galilee gorga deem Kapernawum ɔ, an ni hɔ dɔndam gɔɔɔ m *sabaa hinni ɔ.

32 η zε kɔdɔ a hɔdɔndare tɔ ma, bala, a meer bi ba an nawom lε k'an ta m bi m.

33 Gɔaa deem i nyunta sokomace ɔ b'ɔ, zinɔ ni kan ki. A n zee da kan panɲa ki a ɔ:

34 «Hey! Nazareti Yeezuu, ɔbu bɔ ni wɔɔ zi? Bɔr ɔbu ɔ k'i bi wɔɔ zinze gε? Kɔ nka n'ɔbu m, mɔɔ dɔ muɲa, gɔaa muɲa kɔ Woso a nyɔɔ bi n'ɔbu m.»

35 Yeezuu n zinɔ bi da jum ɔ a meerbaa m, an n'a hure, a ɔ: «Zε hi, k'i bɔ gɔaa bi mε ɔ.» Zinɔ bi n gɔaa bi do tara ɔ zamaa bi lεε, an bɔ a mε ɔ, b'a n yaaba da ma y.

36 η haay zε kɔdɔ, ηn'a hum kɔ m, η ɔ: «Bɔ meerbaa m naa! A n ni lε kam zinɔro ɔ kan panɲa ki ηn'i bɔre!»

37 N ni Yeezuu mim dɔndam lεε haay ɔ, gorga bi do nɔ ɔ.

*Yeezuu yaabazannɔ waare
(Matiyee 8.14-17; Marki 1.29-34)*

38 Yeezuu k'a bɔ sokomace ɔ b'ɔ bi, a ta gɔaa kɔ n n'a birm Simɔɔn har ɔ. A n aa dɔga a, Simɔɔn dindɔ i yaaba m. η n a ye Yeezuu han k'an a waa.

39 Yeezuu n a zɔ ma, an zerga a burɔ ɔ, an hɔɔn si yaaba bi ma, an bɔ a mε ɔ. A n wuti lεem an nyaso η ni.

* 4:26 4.26 Sidon a bi Israyel kɔ ɔ y.

⁴⁰ Kò woso lè a da bɪ, gɔɔɔ kò ɲ nɪ yaabazanno m, ɲnɪ yaaba do haay m bɪ, ɲ bɔr ɲ nɪ Yeezuu zi. Bɪ n a wɔ ka ɲ gɔaa deem-deem la, an ɲ waa.

⁴¹ Zinɛro bɔ yaabazanno gota mɛ ɔ, kan zee kɪ, ɲ ɔ: «Woso Nyɪ n'ɪbɪ m!» Bɪ, Yeezuu ɪ hɛɔn sire ɲ ma, a bɪr yɛm kò ɲ nɪ meer ba y. Bala, zinɛro wɔɔ a dɔ, ɲ ɔ Krista m.

Yeezuu lemim nyɪnta padare

(Markɪ 1.35-39)

⁴² Dɔ k'a mɛ bɪ, Yeezuu bɔ, an ta poohɔɔn ɔ, gɔɔɔ gota n'a kam ma. Kò ɲ y'a yɪ bɪ, ɲ y'a ɲɔa kò Yeezuu n gɔɔta kan a kɪ.

⁴³ Bɪ, Yeezuu a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Pakra m, kò m aa Woso cirbɛɛ bɪ pa da tara gosɪnnɔ ra, bala, mɔɔ nyɔɔ n y'a ɔ bɪ minto.»

⁴⁴ A n nɪ hɔ dɪndam gɔɔɔ m Zidee sokomacɛro ɔ.

5

Lɛɛkare karɪndanyɪnɔ si

(Matiyee 4.18-22; Markɪ 1.16-20)

¹ Hindeem ɔ, Yeezuu ɪ jɪnɪm *Zenezareti higɔta lɛ ra, zamaa bɪ nɪ kò nyɔnnɪyɔɔtam a jɪr ɔ k'a tɔr ka Woso lemim ma.

² A kɔɔlɔɔ yɪ hɪyɪ higɔta bɪ lɛ ra. Zɔbɛnno wɔɔ n bra, ɲn'a zanɲarɔ sɔrgɔm.

³ Yeezuu n da kɔɔlɔɔ bɪ deem ɔ. Nyɪnta a ɔ Sumɔɔn hɔ. A n a yɛ han k'an a gaa higɔta bɪ lɛ ma poore. Yeezuu n nyɪnta, an a to kɔɔlɔɔ bɪ nɔ ɔ, an nɪ hɔ dɪndam zamaa bɪ m.

⁴ K'a meer bɪ ba an a nya bɪ, a a hɪ Sumɔɔn m, a ɔ: «l zɔ hi bɪ nɔ ɔ, k'a a zanɲarɔ wɔɔ zɔ, k'a zɔ gɔr.»

⁵ Sumɔɔn n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Karɪnsaamba, wɔɔ zi ba gunuu ɔ tee... bɪ wɔɔ n hɔɔ nyasɔ y. Bɪ k'ɪbɪ hɪ bɪ, mɔɔ yɪ ɲ zom.»

⁶ Kò ɲ zanɲarɔ wɔɔ zɔ bɪ, ɲ zɔ gɔr gɔta, ɲ zanɲarɔ wɔɔ nɪ kɪnkaansɔre.

⁷ ɲ n a to, ɲn'a wɔ zɔ a zibɛkɔɔnɔrɔ kò ɲ nɪ kɔɔlɔɔ deem bɪ nɔ ɔ rɔ wɔɔ m, kò ɲ nɪ b'a da a han. Bɔɔ n bɔr, ɲnɪ b'a da ɲ han ɲn'a waa ɔ, ɲn'a zar kɔɔlɔɔrɔ hɪyɔɔ wɔɔ ɔ, an a han, ɲn'a yo k'a nyoo ba.

⁸ Sumɔɔn Pɪyɛr k'a naa yɪ bɪ, a kukurɛ zɛ Yeezuu taa, an n'a hire, a ɔ: «Zuuba, ɪ ba mɔɔ ma laato, bala, mimbɔnyaabɛr m mɔɔ m.»

⁹ Dabɔɔ gota y'a nyasɔ kan a muno wɔɔ kɪ, zɔ gota kò ɲ y'a gɔr bɪ tɔ ma.

¹⁰ Dabɔɔ Zebedee nyɪnɔ Zakkɪ kan Zaan kɪ kò ɲ nɪ Sumɔɔn zibɛkɔɔnɔrɔ wɔɔ nyasɔ sɔ. Yeezuu n a hɪ Sumɔɔn m, a ɔ: «l da bɪ bɔ ɔ y, naa ma kɛere bɪ, ɪbɪ zɔnɔ gɔr biisi, ɪbɪ y'ɪ bam gɔɔkamazaa kɛere.»

¹¹ ɲ n a bɔ, ɲnɪ bɔr kɔɔlɔɔrɔ wɔɔ m higɔta lɛ ra b'ɔ, ɲnɪ hɔ haay bɪ to, ɲnɪ zu kò ɔ kan kɪ.

Kusimɛ waare

(Matiyee 8.1-4; Markɪ 1.40-45)

¹² Yeezuu k'a yaa lee ku tara deem la bɪ, gɔaa nɪ b'ɔ kusimɛbaa n ta ma jilli. K'a Yeezuu yɪ bɪ, a sɔnta, an a meer zuutɛ tara ɔ, an yaa da m, a ɔ: «Zuuba, k'ɪ lɛ taa ma, ɪ ɪ da ma ɪ mɔɔ waa, k'ɪ dɪntim gɔ mɔɔ ma.»

¹³ Yeezuu n a wɔ hɔr, an a da ma, a ɔ: «Mɔɔ lɛ taa, ɪ waa.» Lɛem bɪ, a kusimɛbaa bɪ nya ma.

¹⁴ Yeezuu n lɛ ka ɔ, a ɔ, a b'a hɪ gɔaa nɪ y. Bɪ, a a hɪ, a ɔ: «Ta ɪ yaa n'ɪ hunka wosocikarɪnsaambɔ m, k'ɪ ganwɔre ka amba wosolesinnɪnsorazaa Moyiisi lɛ ka bɪ m, ɪ dɪntim gɔ ɪ ma minto, k'an nyɪnta kasetɪ gɔaa haay lɛɛ.»

¹⁵ Bɪ y'a ka Yeezuu tɔ n bɔ an n'a dam la. Zamaa gota n tɪr a zɛm kò ra, k'a tɔr ka a lemim ma, k'a ka kò Yeezuu n a waa a yaabarɔ minto.

¹⁶ Bɪ, kò Yeezuu nɪ, ta a tɪr a ɔ a deem bɔlɛmarɔ ɔ, an bɪr yaa dare.

Megarezaa waare

(Matiyee 9.1-8; Markɪ 2.1-12)

¹⁷ Hindeem ɔ, Yeezuu nyɪnta an nɪ hɔ dɪndam. Farizɛnɔrɔ kan wosocikarɪnsaambɔ kɪ nyɪnta b'ɔ. A to ɲ y'a ɔ Galilee kan Zidee kɪ Zerizalem kɪ kɔrɔ ɔ, ɲnɪ bɔr. Zuuba panɲa nyɪnta kan Yeezuu kɪ, an a ka, an nɪ yaabazanno waam.

¹⁸ Gɔɔɔ n lee ku megarezaa m wɔtarahɔ ɔ, ɲn'a kam ma k'a gasɔ m har ɔ b'ɔ, a wɔta Yeezuu taa.

¹⁹ Zamaa bɪ minto bɪ ɲ n a dɔ kò gasɔ awɔɔ n nawɔm nɪ lonlɔ y. ɲ nɪ der cɛ bɪ ra, ɲnɪ cɛ bɪ mim hɔn ra, ɲn'a nyɔɔ, ɲn'a zer kan a wɔtarahɔ bɪ kɪ Yeezuu taa zamaa bɪ lɛɛ.

²⁰ Yeezuu k'a η srakare bi yi bi, a a hi yaabazaa bi m, a o: «Gōaa, i i mimbonyaaro sugur yi.»

²¹ Farizeenro kan wosocikarunsaamboo ki y'a mɩŋŋa larm a heer o, η o: «Gōaa bi kara n naa, an ni Woso sonsɔ wɔre? Nka y'a da ma an mimbonyaaro sugur ka kɔ Woso deem bee?»

²² Bi Yeezuu k'a η hoondare bi yi bi, a a hi η ni, a o: «Bo m, awoo n'a hoon dare nɩnaaso?»

²³ Kara n naanaa? M a hi, m o: I i mimbonyaaro sugur yi bi m ge, i wuti i ta bi ni?»

²⁴ Bi k'awoo n a do a o, Gōaanyi b'i le m k'a mimbonyaaro sugur ka tara bure o bi, an a hi megarezaa bi m, a o: «Moo y'a hi ubi m, wuti, i i wotarahɔ bi sa i doo.»

²⁵ Bi n wuti leem, η munyaa m, an a wotarahɔ bi sa, an doo, an n'a le bom Woso o.

²⁶ Ŋ haay ze kedɔ, ηn'a le bom Woso o. Daboo n η nyaso, ηn'a hure, η o: «Woo mim daa yi her.»

Levii har hɔbire

(Matiyee 9.9-13; Marki 2.13-17)

²⁷ Bi kur bi, a bo an yaworsir yi, a to m Levii, an ni nyuntare a zibæ bince o. Yeezuu n a hi m, a o: «Zu moo o.»

²⁸ Levii n wuti, an a go ho haay ma, an zu Yeezuu o.

²⁹ Levii n cibsaa gota ba a har o, an hɔbire ba Yeezuu minto. Yaworsinno gota bor, kan gooo vantoo ki, ηni b'a ze ko ra, ηn'i ho bum kan η ki.

³⁰ Farizeenro kan a wosocikarunsaamboo ki n bor, ηn'i kukur bam karundanyoo woo ma, η o: «Bo minto, awoo n ni ho bum, an ni ho mim kan yaworsinno ki, mimbonyaabenno ki?»

³¹ Yeezuu n a hi η ni, a o: «Laafuzanno bir a kam lootɔr ma y, yaabazanno n n'a kam ma.

³² Moo n bor ko m bi gooo turgoo bir y, bor moo o mimbonyaabenno minto, ko η n'a mɩsɩbaa lor.»

Ho daa kan ho gusire ki n ko yo y

(Matiyee 9.14-17; Marki 2.18-22)

³³ Goo n a hi Yeezuu m, η o: «Gallem gota Zaan karundanyoo kan farizeenro karundanyoo ki y'a le kosum, ubi ho woo n bokare, ηn'i ho bire, ηn'i ho mire?»

³⁴ Yeezuu n a hi η ni, a o: «Awoo y'a dam ma, a ka lo daa zim goaasiboo n a le kosi, ko lo daa bi zim b'i kan η ki ra?»

³⁵ Domum zem, n ni zem bi lo daa zim bi bo η bire o. Domum bi do o bi, η y'a le kosum.»

³⁶ A n a ya, an hɔbokorenoom vanta da η ni, a o: «Gōaa ba o, an ni peera daa kur sam, an a sunsar kan huu gusire ki y. Bala, peera daa bi b'a gam ko o kan a gusire bi ki y. Peera daa bi y'a gusire bi kaansom.

³⁷ Gōaa b'a dam ma, an diven daa to hiboonro gusinno o y, ko bi bee ni, diven bi yi η hinhaanm, an a lo, bi hiboonro woo nyuntam bom.

³⁸ Bi, a ga a wom, ηni diven daa to hiboonro daaro o.

³⁹ Bala, gōaa k'a ni diven gusire mim bi, a le baa diven daa ma y. Bala, a hi a nawore, a o, diven gusire bi m mɩŋŋa.»

6

Yeezuu le da sabaa hinni ra

(Matiyee 12.1-8; Marki 2.23-28)

¹ Hindeem o, *sabaa hinni o, Yeezuu bra hostraro o kan a karundanyoo ki. A karundanyoo woo m hoyaa bi yunyar, ηn'a tɩŋŋɔ, ηn'a sore.

² Farizeenro gosunno n a hi η ni, η o: «Bo minto, awoo ni naa bare? Bi n n le ka ko n naa ba sabaa hinni o?»

³ Yeezuu n a nyi bo o, a o: «No k'a David nyaso kan a muno ki an ho niŋŋɔ ba bi,

⁴ an gaso Wosoc o, an bur ko n y'a ka Woso o bi sa, an a bi kan a muno woo ki, bi n ni le ka ko n a bi ko wosocemanniobenno bee bala bi, awoo n a karunda ba ra?»

⁵ A n n'a hure η ni, a o: «Gōaanyi bi m sabaa hinni bi minzaa.»

Wogarezaa waare

(Matiyee 12.9-14; Marki 3.1-6)

⁶ Sabaa hinni vanta o, Yeezuu gaso sokomace o, an ni ho dɩdam. Gōaa ni b'o, a bɩsɩ ra wo n ga.

⁷ Wosocikarunsaamboɔ kan farizeenɔ kɪ nyunta, ɲn'ɪ dundom Yeezuu zi, k'a dɪga a, a yaabazaa bɪ waam sabaa hinni ɔ ge, k'a ku a mim ka ra.

⁸ Bɪ, Yeezuu ɲ hoondare bɪ do. A n a hɪ wɔgɔrzaa bɪ m, a ɔ: «Wuti ɪ jum naa ɔ, zamaa bɪ bire ɔ.» Gɔaa bɪ n wuti an jum b'ɔ.

⁹ Yeezuu n a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Mɔɔ kɔ m awɔɔ lar: zaa ta ɔ sabaa hinni ɔ, kɔ n nɪ zi muɲɲa ba geɛ, kɔ n nɪ zi bɔnyaa ba? Zaa ta ɔ kɔ n nɪ gɔaa meeyaa bɔmbɔ geɛ, kɔ n n'a zar?»

¹⁰ A n dɪga ɲ ma a jur ɔ, an a hɪ gɔaa bɪ m, a ɔ: «ɪ wɔ hɔr.» Gɔaa bɪ n a wɔ hɔr, a wɔ bɪ n a waa.

¹¹ Bɪ, gɔɔɔ kɔ ɲ ɔ, k'a mim ka ra rɔ wɔɔ nɔ ma ɔ gɔta, ɲn'a dɪdam kan kɔ kɪ, k'a dɪga hɔ k'a n'a bam Yeezuu m bɪ ma.

*Yeezuu karɪndanyɪno bɔɔre
(Matiyee 10.1-4; Markɪ 3.13-19)*

¹² Dɔmɪm bɪ do ɔ bɪ, Yeezuu ta ci mim ɔ, k'a yaa yaa da. B'a yaa bɪ da Woso m gunuu ɔ b'ɔ kan dɔmɪre kɪ.

¹³ Dɔ k'a mɪ bɪ, a a karɪndanyɪno bir, an ɲ bɔ ɔ buerehɪɪya, an tɔ ka ɲ ɔ, kristazibɔezanno.

¹⁴ Simɔɔn k'a tɔ ka Pɪyeeɛ, a danzaa Andɪr, Zakkɪ, Zaan, Filipi, Bartelemii,

¹⁵ Matiyee, Toma, Alfee nyɪ Zakkɪ, Simɔɔn kɔ n n'a birm *Zelotɪ,

¹⁶ Zakkɪ nyɪ Zidas, kan Iskariyotɪ Zidas k'a a ba zambozaa bɪ kɪ.

*Yeezuu gɔɔɔ waa gɔta
(Matiyee 4.23-25)*

¹⁷ Yeezuu a to ci mim ɔ kan ɲ kɪ, an zer, an aa jum bɪnce faɪɪda ɔ. B'ɔ bɪ, a karɪndanyɪno gɔta gɔɔta b'ɔ. Zamaa gɔta nyunta b'ɔ so. A to ɲ y'a ɔ Zidee ɔ, Zerizalem ɔ, kan kɔrɔ kɔ ɲ nɪ higɔta le ra rɔ wɔɔ kɪ ɔ, Tiir kan Sidon kɪ jir ɔ.

¹⁸ Bɔr ɲ y'a ɔ, k'a b'a tɔr ka ma, k'an a waa a yaabarɔ minto. Gɔɔɔ kɔ zinɔro nɪ kan ɲ kɪ rɔ wɔɔ, ɲ y'a waam so.

¹⁹ Zamaa bɪ haay y'a kam ma k'a a wɔ da ma. Bala, paɲɲa nyunta an nɪ bɔre a me ɔ, an nɪ ɲ haay waare.

*Mimbirenyɪntazanno paan...rɔ
(Matiyee 5.1-12)*

²⁰ Yeezuu n dɪga a karɪndanyɪno wɔɔ ma keere, an a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Mimbirenyɪntazanno n'awɔɔ m, awɔɔ k'a m ɲɔazanno, Woso cirbɔɔ bɪ, awɔɔ y'a so ɔ.

²¹ Mimbirenyɪntazanno n'awɔɔ m, awɔɔ kɔ nɔ n'awɔɔ zem naa ma, hɔbɔre y'awɔɔ bɔm.

Mimbirenyɪntazanno n'awɔɔ m, awɔɔ k'a nɪ baa dam naa ma, awɔɔ yaa wɔm.

²² Mimbirenyɪntazanno n'awɔɔ m, kɔ n so awɔɔ m, kɔ n kaanm awɔɔ m, kɔ n y'awɔɔ sonsɔ wɔ, ɲn'a bɔnyaa hɪ awɔɔ ma Gɔaanyɪ bɪ tɔ ma.

²³ K'a heernyɔɔ gɔta ba hinni bɪ do ɔ. Bala, Woso ɪ ganwɔre gɔta bankam awɔɔ minto arzana ɔ. ɲ yaabɔɔ wɔɔ, nyunta ɲ y'a ɔ, ɲn'a ba nɔnaaɔ wosolesinnɔsorazanno m biisi.

²⁴ A pakra bare awɔɔ m, awɔɔ arzakazanno. Bala, awɔɔ a heernyɔɔ yɪ biisi.

²⁵ A pakra bare awɔɔ m, awɔɔ k'a hɔ bɪ an a ka her bɪ, nɔ y'awɔɔ zem.

A pakra bare awɔɔ m, awɔɔ k'a nɪ yaa wɔm naa ma bɪ, awɔɔ heer y'a zarm, a baa da.

²⁶ Awɔɔ kɔ gɔaa haay n n'awɔɔ muɲɲabaa hum bɪ, a pakra bare awɔɔ m. ɲ yaabɔɔ wɔɔ, a ba ɲ y'a ɔ nɔnaaɔ biisi lesinnɔsorazanno ɲɔaarzanno wɔɔ m.»

(Matiyee 5.38-48; 7.12a)

²⁷ «B'awɔɔ k'a n'a tɔr kam mɔɔ ma bɪ, mɔɔ y'a hɪre awɔɔ m, k'a a junnɔ ɲɔa, k'a hɔ muɲɲa ba gɔɔɔ kɔ ɲ so awɔɔ m nɔ wɔɔ m.

²⁸ Gɔɔɔ kɔ ɲ nɪ ler bɔnyaa bɔre awɔɔ m bɪ, k'a bɔɔɔ barka da ɔ. K'a yaa da gɔɔɔ kɔ ɲ ɲɔaar ba ɲn'a kare awɔɔ le m nɔ wɔɔ minto.

²⁹ Kɔ gɔaa a wɔ ta ɪ paast deem le, k'ɪ deem bɪ ka ɔ k'an a tare. Kɔ gɔaa ɪ gɔɔɔba yɔ ɪ m, k'ɪ to k'an ɪ huuduama sa.

³⁰ Kɔ gɔaa hɔ ye ɪ han, k'ɪ ka ɔ. Gɔaa k'a ɪbɪ hɔ sa bɪ, ɪ b'a laaka da han y.

³¹ Hɔ k'awɔɔ le n taa kɔ gɔɔɔ n'a ba awɔɔ m bɪ, k'a ba ɲ nɪ maam so.

³² K'awɔɔ ɪ ɔɔɔɔ kɔ η n'awɔɔ ηɔam nɔ wɔɔ ηɔam bala, a nyɔɔɔɔ ɪ ka? Bala mimbɔnyaabɛnno wɔɔ ɪ ɔɔɔɔ kɔ η n' η ηɔam nɔ wɔɔ ηɔam.

³³ K'awɔɔ ɪ hɔ mɔŋŋa bam ɔɔɔɔ kɔ η n'a bare awɔɔ n nɔ wɔɔ nɪ, a nyɔɔɔɔ ɪ ka? Mimbɔnyaabɛnno wɔɔ y'a bam maam sɔ.

³⁴ K'awɔɔ zɪm sa ɔɔɔɔ k'awɔɔ dɔ a ɔ, η y'a kare awɔɔ rɔ wɔɔ nɪ, a nyɔɔɔɔ ɪ ka? Bala, mimbɔnyaabɛnno wɔɔ ɪ zɪm sam kɔ m, k'a b'a si a le ma.

³⁵ Bɪ, k'a a jɪnnɔ ηɔa, k'a zi mɔŋŋa ba η nɪ, k'a zɪm sa η nɪ, b'a b'a hɔɔn da a sire ma y. Maam bɪ, awɔɔ ganwɔrɛ yɪm ɔɔta, awɔɔ nyɪntam Woso k'a le da haay nyɪnɔ. Bala, Woso mɔŋŋa ɪ kan ɔɔɔɔ kɔ η n barka dare dɔ rɔ wɔɔ kɪ, a mɔŋŋa ɪ kan ɔɔɔɔ bɔnyaarɔ wɔɔ kɪ sɔ.

³⁶ K'a cicirzere zi ba, amba awɔɔ Zɪ m cicirzerezaa bɪ m.

*Bur kan kusɔ kɪ
(Matiyee 7.1-5)*

³⁷ A b'a muno dɔdɔ ka y. Maam bɪ, Woso b'awɔɔ dɔdɔ kare y. A b'a muno dɔdɔ yar y. Maam bɪ, Woso b'awɔɔ dɔdɔ yarle y. K'a sugur ka a muno ɔ, maam bɪ, Woso sugur kare awɔɔ ɔ.

³⁸ K'a hɔ ka a muno ɔ. Maam bɪ, Woso y'a kare awɔɔ ɔ sɔ. N hɔgammɔr mɔŋŋa sam, n nɪ hɔ zar m awɔɔ mɔr ɔ, an a han, n n'a yɪga-yɪga zɛ, an bur a lom. Bala, hɔgammɔr k'awɔɔ n ta m ɔɔɔɔ minto bɪ, bɪ n nɪ nyɪntam hɔgammɔr awɔɔ minto sɔ.»

³⁹ Yeezɪm n a ya, an hɔbɔkɔrɛnoom da η nɪ, a ɔ: «Bɔɔ y'a dam ma an bɔɔ gaa ra? N hɪya haay b'a zarm yaa deem ɔ ra?»

⁴⁰ Karɪndanyɪ n le da a karɪnsaamba ra y, bɪ karɪndanyɪ haay, k'a bankare yɪ mɔŋŋa, a nyɪntam am a karɪnsaamba hɔ bɪ m.

⁴¹ Bɔ nɪ, ɪ nɪ bur k'a n'ɪ mim mɪnyaa ɔ bɪ yɪrɛ, an bɔkare kusɔ k'a n'ɪbɪ mɪm ɔ bɪ, ɪbɪ bur a yɪrɛ?

⁴² ɪbɪ y'a bam lɔ ɪ hɪ ɪ danyɪ m, ɪ ɔ: Jɪm kɔ m bur bɔ ɪ mɪm ɔ, ɪbɪ n bɔkare, ɪbɪ bur kusɔ k'a n'ɪbɪ mɪm ɔ bɪ yɪrɛ? Zambɔzaa, kusɔ bɪ bɔ ɪ mɪm ɔ cɪna, keere bɪ, ɪbɪ mɪm leɛ yɪm, k'ɪ bur bɪ bɔ ɪ mim bɪ mɪm ɔ.»

*Gɔ kan a nyɪ kɪ
(Matiyee 7.16-20; 12.33-35)*

⁴³ «Gɔ mɔŋŋa ba ɔ, an nɪ nyɪ bɔnyaa dare y, gɔ bɔnyaa ba ɔ, an nɪ nyɪ mɔŋŋa dam sɔ y.

⁴⁴ N gɔ biyɛθ dɔ kan a nyɪ kɪ. N bur sɔɔn nyɪ nɔm laa gɔ ra y. N bur tɔgɔ nyɪ nɔm laazankɔrɛ ra y.

⁴⁵ Gɔaa mɔŋŋa k'a n'a mɔŋŋabaa m bɪ, bɔ an nawɔm mim mɔŋŋa m a heer ɔ sɔ. Gɔaa bɔnyaa k'a n'a bɔnyaabaa m bɪ, bɔ an nawɔm mim bɔnyaa m a heer ɔ. Bala, hɔ k'a ɪbɪ heer han bɪ, b'ɪ le n'a hɪm.»

(Matiyee 7.24-27)

⁴⁶ «Bɔ minto m, awɔɔ nɪ mɔɔ birm Zuuba, Zuuba, b'awɔɔ bur hɔ kɔ mɔɔ n'a hɪm bɪ bare?»

⁴⁷ Gɔaa k'a nɪ zem mɔɔ zi, an n'a tɔr kam mɔɔ meerbbaa ma, an nɪ zi bam nɪ bɪ, kɔ m a bɔkɔrɛ hɪnka a m.

⁴⁸ Bɔ a kɔ ɔ kan gɔaa k'a nɪ cɛ dɔm, an yaa hɔn zukudɛ, an a jɪr bɪ cɪnta ci burɛ ɔ bɪ kɪ. La ɔta bɔr, hi n yar kan hɪnher kɪ an a mom cɛ b'ɔ, b'a n a da ma, an a wurgɛ y, bala a dɔrɛ yɪ mɔŋŋa.

⁴⁹ Gɔaa k'a n'a mam, b'a bur zi bam nɪ, bɔ a kɔ ɔ kan gɔaa k'a cɛ dɔ tara ɔ, b'a na jɪr cɪnta y. La ɔta bɔr, hi n yar kan hɪnher kɪ an a mom cɛ b'ɔ, an wurgɛ leɛm. Bɪ cɛ bɪ wurgɛrɛ kur, a hɔst n ɔɔta y.»

7

*Yeezɪm kan Kapernawum sɔrdaa zɔrɔ cir kɪ
(Matiyee 8.5-13)*

- ¹ Yeezɪm k'a meer bɪ ba kan ɔɔɔɔ wɔɔ kɪ an a nya bɪ, a wuti an ta Kapernawum ɔ.
- ² Sɔrdaa zɔrɔ cir deem n ta lɔ m, an a ηɔa maam-maam, an yaaba zɛ, an a zɔ zɛ ma.
- ³ K'a Yeezɪm mim ma bɪ, a zɪfɔrɔ *ɔɔɔɔgusɪnno nyɔɔ zi, kɔ η n'a a yɛ han, k'an b'a lɔ bɪ waa.
- ⁴ Kɔ η yaa lee ku Yeezɪm zi bɪ, η y'a yɛ han, ηnɪ so ra, ηn'a hɪrɛ, η ɔ: «Gɔaa naa do a ga m k'ɪbɪ n ɪ da han,
- ⁵ bala, a wɔɔ do bɪ ηɔa, a sokɔmace dɔ an a ka wɔɔ ɔ.»

6 Yeezuu n ta kan η κτ. Kō η y'a zō har bī ma bī, sordaa zōrō cir b'a goaasibōō nyōō, ηn'a hum, η σ: «Zuuba, ibū ι μνηη da kōre ma, bala, mōō n m ga m, k'ibū n gasō mōō har σ y.

7 Mōō m hōōn da mōō σ, mōō poore kō m bōr ibū zi, bī k'ibū meer ba deem bala, mōō lō bī y'a waam.

8 Lēezanno y'a sō mōō μνηη σ, mōō nī m sō sordaarō σ. Kō mōō hī deem m, an ta, a tam. Kō mōō hī a vanta m, an bōr, a zem. Kō mōō hī zibēnyī m, an naa ba, a y'a bam.»

9 Yeezuu k'a naa ma bī, a zē kōdē sordaa zōrō cir bī tō ma, an a bō an dīga zamaa k'a zu a jē σ bī ma, a σ: «Mōō y'a hīre awōō m, baa Israyel nō σ, mōō n sarakare yī nōinaas y.»

10 Gōōō kō η yī η nyōō rō wōō kō η doo sordaa zōrō cir bī har σ bī, η yaa dīga a lō b'a waa.

Nayin nyukumbueere mumbōore

11 Bī kur bī, Yeezuu ta tara deem kō n n'a birm Nayin bī nō σ. A karūndanyīnō wōō n zu kō σ kan κτ kan zamaa gōta κτ.

12 K'a n'a zom tara bī lē ma bī, n gēr busu, n nī tam nī yaa ra. Zoro nyī m, b'a m nyīyar a deem a da han. Tara bī gōōō gōta lō bī da zaa σ.

13 Zuuba k'a lō bī yī bī, lō bī cicir gasō σ, an a hī m, a σ: «I b'ī ya ι nyī ka y.»

14 A n a zō, an a wō da gōranηη bī ma. Gōōō kō η y'a busu rō wōō n jum. Yeezuu n a hī, a σ: «Nyukumbueere, mōō lē ka, wuti.»

15 Gēr bī n wuti an nyīnta, an nī meer bam. Yeezuu n nyī bī gaa, an a ka a da σ.

16 Dabōō gōta η haay nyasō, ηn'a lē bōm Woso σ, η σ: «Wosolesinnisorazaa gōta a hunka wōō bire σ. Bī Woso bī dīga a do ma.»

17 Hō kō Yeezuu a ba bī ta Zidee haay σ kan a gōrgarō κτ σ.

Zaan-Batiisi a karūndanyīnō nyōō Yeezuu zi (Matiyee 11.2-19)

18 Zaan-Batiisi karūndanyīnō yaa hō haay k'a ba bī hī m. Zaan nī η gōaa hūya bīr,

19 an η nyōō Zuuba zi kō η n'aa a lar: «Ibū n nī dōre ι zere ma bī gēē, gōaa vanta nī?»

20 Kō η yaa lee ku Yeezuu zi bī, η y'a hī, η σ: «Zaan-Batiisi ι wōō nyōō ibū ma, k'ō bī laaka da ibū han: ibū n gōaa k'a a ga m an bōr bī gēē, gōaa vanta nī?»

21 Dōmūm bī do σ bī, Yeezuu yaabazanno waa gōta, an gōōō waa a yaabarō do haay nō σ, kan zinārozanno κτ, a bōōrō mūm gō σ.

22 A n bōkare, an a hī gōōō kō Zaan-Batiisi η nyōō rō wōō m, a σ: «K'a ta, a yaa hō k'awōō yī, a ma sō bī hī Zaan m: bōōrō mūm ι lēe yīm, lōgōrō ι tam, kusimōō laafū yī, tikkiro tōr a gō, gēōno a mūm bō σ, lemim nyīnta ι hum cicirzanno m.

23 Mimbirenyūntazaa m gōaa k'a n a sarakare tō mōō mīnto bī m.»

Yeezuu hōōndare Zaan-Batiisi mīnto

24 Gōōō kō Zaan-Batiisi η nyōō rō wōō kō η y'a hōr bī, Yeezuu a hī zamaa bī m, a σ: «Nka awōō ta a yaa dīga a pōohōōn σ? Hīnher awōō yī an nī niigēgō yēhηhēm gē?»

25 Bō awōō ta a yaa dīga a paan...? Gōaa m, an hūu wīst da a ra gē? Gōōō kō η hūu wīstōr da a ra, ηn'ī mīstūbaa bam μνηη bī, cinno har brōō n ta σ.

26 Nka awōō ta a yaa dīga a? Wosolesinnisorazaa m gē? Iū... mōō y'a hī awōō m, a lē da wosolesinnisorazaa ra.

27 Bala, Zaan bī mīm n y'a gōrsūra ba Wosoci nō σ bī, n σ: «Ba mōō nī m zibēzāa nyōōre ibū lēē, k'a n'ibū zaarō būmbanka na.»

28 Mōō y'a hīre awōō m, lannō nyūnō bire σ, gōaa ba σ an lē da Zaan-Batiisi ra y. Bī gōaa k'an poore Woso cirbēō nō σ bī, a lē da m.»

29 Zamaa bī haay kan yawōrsinno wōō κτ a tōr ka Zaan ma, ηn'a dō, η σ Woso turga, ηn'a ka an batem ka a σ.

30 Bī farizeērō kan wosocikarūnsaambōō wōō κτ kaanm hō kō Woso lē n taa η mīnto bī m, kaanm kō η y'a σ Zaan batem bī m bī tō ma.

31 Yeezuu n a hī η nī, a σ: «Kō m her gōōō nōōn makra ba kan bō κτ? Bō η y'a σ kō σ kan bō κτ?»

32 Bō η y'a σ kō σ kan nyūnō kō η yaa nyūnta daasī σ, ηn'a tō ηn'ī kō bimbirm nō wōō κτ, η σ: Wōō hir hē awōō m, b'awōō n sar ba y! Wōō zē laa lō b'awōō n nyī ka y?»

33 Bala, Zaan-Batiisi bōr, a bīr bīr bīre y, a bīr dīven mire y, awōō n'a hīre, a σ: Zīnē nī kan κτ.

34 Bī Gōaanyī bī bōr, an nī hō bīm, an nī hō mīm, awōō σ: Naa do naa, nōzāa m bī dīvenmīr m sō, yawōrsinno kan mimbōnyāabēnno κτ hannū m.

35 Gōōō kō η nī yēm Woso Mīndōre bī ma rō wōō a dō η σ, Woso Mīndōre bī turga.»

Yeezuu kan lo mimbonyaabər ki

³⁶ Farizen deem Yeezuu bir k'an bi ho bi kan a ki. Yeezuu n gaso a har o, ηn'a sɨηηida sa, ηni ho bure.

³⁷ Lo n ni tara no o b'o, mimbonyaabər m. A n a ma η o, Yeezuu i ho bim farizen har o b'o. A n bər gedre m, n n'a ba albatır jaa m, tidəər n a han,

³⁸ an bi sɨnta a kur a gannɔ ma, an ni nyi kare. A mum hi n bo, an n'a lom Yeezuu gannɔ ra. A n a minkə gaa, an a nonno ma, an a wo barka η la, an tidəər bi sa, an a lo η la.

³⁹ Farizen k'a Yeezuu bir bi k'a naa yi bi, a y'a hure a mɨηηa m, a o: «Kɔ wosolesinnɨsorazaa m goaa naa do ni, a lo k'a n'a wo nɔre awɔɔ ma naa dom, kɔ nka m so: mimbonyaabər naa.»

⁴⁰ Yeezuu n a hi m, a o: «Sɨmɔɔn, mɔɔ i mim m kɔ m a hi ubi m.» A n a nyi bo o, a o: «Meer ba, karɨnsaamba.»

⁴¹ «Goaa i nyinta o, goaa hɨya n n'a zım m. Deem ni domum zɔrsoor zibəə busoo m, deem bi n ta domum busoor zibəə busoo m.

⁴² Kɔ η ba busoo m k'a zım bi kam bi, busoo bi zaa b'a hi η ni, a o: ηn'a to. Nka ni busoozaa bi ηɔare an le da?»

⁴³ Sɨmɔɔn n a hi, a o: «Mɔɔ y'a hum, mɔɔ o, goaa k'a zım le da a mim la bi m.» Yeezuu n a hi, a o: «I sira hi.»

⁴⁴ Yeezuu n a bo an diga lo bi ma, an a hi Sɨmɔɔn m, a o: «Ibi lo naa do yi ra? Mɔɔ gaso ubi har o, ubi n hi lo mɔɔ gannɔ ra y, bi, a nyi ka, a mum hi n a lo mɔɔ gannɔ ra, an a gongɔ ma a minkə m.

⁴⁵ Ibi n mɔɔ nyaast ka kan daure ki y. Bi lo bi mɔɔ nyaast ka an a wo barka mɔɔ gannɔ ra, b'a bur a tore y.

⁴⁶ Ibi n nyɔɔ no mɔɔ mim ma y, bi, a tidəər no mɔɔ gannɔ ma.

⁴⁷ Bi y'a ka mɔɔ n'a hure ubi m, mɔɔ o: a a mimbonyaaro k'a η ba gɔta ro woɔ sugur yi, bi to ma m, an ηɔare gɔta zi naa ba. Goaa k'a mimbonyaa m poore n ni sugur ka o bi, a i ηɔare m poore so.»

⁴⁸ Yeezuu n a hi lo bi m, a o: «I i mimbonyaaro sugur yi.»

⁴⁹ Gooɔ kɔ η nyinta ηn'i hɔbure bim kan ki ro woɔ y'a hure a heer o, η o: «Nka m goaa naa do ni? A n ye an ni mimbonyaaro sugur kare?»

⁵⁰ Yeezuu n a hi lo bi m, a o: «I srakare i bombɔ. Ta kan laafu ki.»

8

Lanno kɔ η zu kɔ o kan Yeezuu ki

¹ Bi kur bi, Yeezuu zaa sa an bo koro gɔtoɔ kan koro poorero ki no o, an ni Woso cirbəə bi lemim nyinta pa dare. Karɨndanyino buerehɨyoɔ woɔ nyinta kan ki,

² kan lanno gɔsɨnno k'a η waa zinəro kan yaabaro ki minto ro woɔ ki: Magdalaa Maarii kɔ zinəro bo a me o saanhuna,

³ Hirɔɔdi har digamazaa Kuzaa lo Zanni ki, Sozanni kan lanno gɔsɨnno ki gɔta, kɔ η y'a da η han a honyiro m no woɔ ki.

Hoduure hɔbɔkɔrenoom

(Matiyee 13.1-9; Marki 4.1-9)

⁴ Zamaa a to koro haay o, ηni bər Yeezuu zi. Kɔ η y'a ze kɔ ra bi, Yeezuu hɔbɔkɔrenoom naa do da.

⁵ «Goaa i bo k'a ho duu. K'a n'a duum bi, a hɨsɨga an nawom. A yaa gɔsɨnno n a lo zaa bire o. N n tonto ra, brama benno n a bi.

⁶ Gɔsɨnno n a lo jaarɔ ra. N haan, ηni gɨnga kɔ taa butur ba o bi minto.

⁷ Gɔsɨnno n a zar laa o. N bo, laa bi n a ta η mee, ηni gɨnga.

⁸ Gɔsɨnno n a lo lee mɨηηa o. N bo, ηni nyi da zɔro-zɔro.» Yeezuu n a ya, an a hi, an so ra kan paηηa ki, a o: «Goaa k'a tor n ta o, k'an a ma!»

Hɔbɔkɔrenoom naa do ji m bo ni?

(Matiyee 13.10-17; Marki 4.10-12)

⁹ Yeezuu karɨndanyino woɔ n a lar hɔbɔkɔrenoom naa do ji ma.

¹⁰ A n a hi, a o: «Woso zaa ka awɔɔ n ho k'a nyaakom da Woso cirbəə no o bi do, bi, boɔ i gɔta ro woɔ, hɔbɔkɔrenoom n n'a dare η ni, kɔ ηni diga, bi η b'a yi y, kɔ η n'a tor ka, bi η b'a ma y.» »

Hoduure bi hɔbɔkɔrenoom bi ji dindare

(Matiyee 13.18-23; Marki 4.13-20)

¹¹ «Ba hɔbɔkɔrenoom bi ji n na. Hoduure bi, Woso lemim m.

¹² Bɔɔ nɪ zaa bire ɔ rɔ wɔɔ, gɔɔɔ m, ɲn'a mam, Sotaana k'a lee ku bɪ, an nɪ hɔ k'a nɪ ɲ heer ɔ bɪ yɔre ɲ nɪ, kɔ ɲ b'a da ma, ɲn'a si, ɲnɪ bɔmbɔre yɪ nɪ y.

¹³ Bɔɔ nɪ jaarɔ burɔ ɔ rɔ wɔɔ, gɔɔɔ m, kɔ ɲ Woso lemim bɪ ma, a si ɲ nawom kan heernyɔɔ kɪ, bɪ ɲ mɛsi ba ɔ y. A si ɲ nawom, bɪ k'a yɪ poore, makra dɔmum ɔ, ɲnɪ wɔ saa.

¹⁴ Bɔɔ y'a zar laa ɔ rɔ wɔɔ, gɔɔɔ m, ɲn'a mam, bɪ kan hoondarɛrɔ wɔɔ kɪ, durnya arzakarɔ wɔɔ kɪ, durnya heernyɔɔrɔ wɔɔ kɪ, gɔɔta ɲ nawom je ɔ, ɲ b'a dam ma, ɲnɪ nyɪ da mɲɲa y.

¹⁵ Bɔɔ y'a lo lɛɛ mɲɲa ɔ rɔ wɔɔ, gɔɔɔ m, ɲn'a tɔr kam lemim bɪ ma, ɲn'a sim mɲɲa kan heer tɔrgabaa kɪ. ɲ bir a tɔ bɔre a nɔ ɔ y, ɲ bir a tom sɔ y, ɲnɪ bɔkare ɲn'ɪ nyɪ dam.»

*Lɛɛgure gɔaa haay minto
(Markɪ 4.21-25)*

¹⁶ «Gɔaa bɪ sɛ dam fiture ɔ, an mɔr sa an a ku ma, gɛɛ an a sa, an a nyɔɔ gargɔ ta y. A cɪnta n nawɔre a bɪnce ɔ, gɔɔɔ kɔ ɲ nɪ gasum nɔ wɔɔ n bir lɛɛ gure bɪ yɪm.

¹⁷ Bala, mɪm haay kɔ gɔɔɔ b'a dam ma ɲn'a dɔ naa ma bɪ, ɲ zem b'a dɔ. Mɪm ba ɔ n n a nyaakom da a dɔ n mɪ y.

¹⁸ K'a dundo a zi kan a tɔr k'awɔɔ n'a kam ma lonlɔ bɪ kɪ. Bala, gɔaa k'a nɪ hɔ m bɪ, n y'a dam la. Bɔ ɪ bɪ hɔsɪ n bɪ, a hɔɔn k'a a da a ɔ, a ta m poore bɪ, n y'a yɔm nɪ.»

*Yeezuu da kan a danyɪnɔ kɪ
(Matiyee 12.46-50; Markɪ 3.31-35)*

¹⁹ Yeezuu da kan a danyɪnɔ kɪ bɔr zi, bɪ ɲ b'a dam ma ɲn'a zɔ ma y, zamaa minto.

²⁰ N n'a hɪ m, ɲ ɔ: «Ibɪ da kan ɪ danyɪnɔ kɪ ɪ garga ra, ɲ lɛ n taa ɪbɪ ma.»

²¹ A n a nyɪ bɔ ɲ nɔ, a ɔ: «Mɔɔ da kan mɔɔ danyɪnɔ kɪ m gɔɔɔ kɔ ɲ n'a tɔr kam Woso lemim ma, ɲn'a zi bam nɔ wɔɔ m.»

*Yeezuu hunher da jim ɔ
(Matiyee 8.23-27; Markɪ 4.35-41)*

²² Hindeem ɔ, Yeezuu da kɔɔlɔɔ ɔ kan a karɪndanyɪnɔ kɪ. A n a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Ʋ ta higɔta bɪ gɛm deem bɪ ra», ɲnɪ cem.

²³ Kɔ ɲ y'a hɔr, ɲn'ɪ tam bɪ, Yeezuu hinceem ba. Hunher gota n yar higɔta bɪ ra. Hi n'a tɔm kɔɔlɔɔ b'ɔ, an n'a ɲɔam k'a nyoo zɛ.

²⁴ ɲ n'a zɔ, ɲn'a gu, ɲ ɔ: «Karɪnsaamba, karɪnsaamba, ɔ ɪ gɪngam!» A n wuti, an hɛɔn si hunher bɪ ma kan hikurero wɔɔ kɪ, ɲn'a da zenyy... lɛɛ n zɛ sɪ...

²⁵ A n bɔkare, an a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Awɔɔ sɪrakare b'ɪ ka?» Dabɔɔ nɪ ɲ nyasɔ, ɲ n zɛ kɛdɛ, ɲn'a hum kɔ m, ɲ ɔ: «Nka m gɔaa naa dɔ nɪ? A n nɪ lɛ kam hunher ɔ kan hɪ kɪ, ɲn'a lɛ sire!»

*Hɔɔzaa waare kifɪrɔ kɔ ɔ
(Matiyee 8.28-34; Markɪ 5.1-20)*

²⁶ ɲ yaa lee ku Gergezaa zanno kɔ ɔ. Kɔ bɪ, a nya a ɔ Galilee kɔ bɪ rɛ.

²⁷ Yeezuu k'a zer tara ɔ bɪ, tara bɪ gɔaa deem a zɛ ɔ, zinɛrɔ nɪ kan kɪ. A dɔmum laato, a n a ya, an nɪ huu dare a ra y, b'a n a ya, an nɪ wɔtam har ɔ y. Wɔta a nawom gɛɔnoyaarɔ nɔ ɔ.

²⁸⁻²⁹ Gallem gota zinɛ bɪ tɪr gasɔ gɔaa b'ɔ an maasure ba. N n a wɔrɔ sur banɲarɔ m, n n pɔyaarɔ da a gam ɔ k'a dɔ ma. Bɪ, a tɪr ɲ yɪnyar, zinɛ bɪ n a gaa, an ta m zanɲa ɔ. Yeezuu n lɛ ka zinɛ b'ɔ k'an bɔ gɔaa bɪ mɛ ɔ. K'a Yeezuu yɪ bɪ, a zee da, an sɔnta a taa, an n'a hum kan panɲa kɪ, a ɔ: «Bɔ ɪbɪ ɔ k'ɪ ba mɔɔ nɪ, Yeezuu, Woso k'a lɛ da haay Nyɪ? Mɔɔ y'a yere ɪbɪ han, ɪ bɪ fir ka mɔɔ ma y.»

³⁰ Yeezuu n a lar, a ɔ: «Ibɪ tɔ m bɔ?» A ɔ: «Leziyɔn» A jɪ k'a hɪ, a ɔ: Gɔta maam-maam, bala, zinɛrɔ gota ɪ gasɔ gɔaa bɪ mɛ ɔ.

³¹ Zinɛrɔ wɔɔ n a ye Yeezuu han k'a bɪ lɛ ka a ɔ, k'a gasɔ yaa gota ɔ fryɪrɛ nɔ ɔ y.

³² Kurkuuro ɪ nyɪnta b'ɔ gota, ɲn'ɪ hɔ bɪm ci bɪ ra. Zinɛrɔ wɔɔ n a ye Yeezuu han, k'an zaa ka a ɔ, k'a gasɔ kurkuuro wɔɔ ɔ. A n zaa ka ɲ ɔ.

³³ Zinɛrɔ wɔɔ n bɔ gɔaa bɪ mɛ ɔ, ɲnɪ gasɔ kurkuuro wɔɔ ɔ. Kurkuuro wɔɔ n bra si ci bɪ mɪm ɔ, ɲnɪ zer, ɲn'a zar higɔta b'ɔ, ɲnɪ gɪnga.

³⁴ Kurkuuro dɔmazanno wɔɔ kɔ ɲ hɔ k'a ba bɪ yɪ bɪ, ɲ bra si, ɲn'aa hɪ tara nɔ ɔ, kan bɔlɛmarɔ wɔɔ kɪ ɔ.

³⁵ Gɔɔɔ wɔɔ n bɔr k'a bɪ dɪga hɔ k'a ba bɪ ma. ɲ lee ku Yeezuu zi, ɲnɪ gɔaa kɔ zinɛrɔ bɔ a mɛ ɔ bɪ yɪ, an nɪ nyɪntam Yeezuu jɪr ɔ, an huu da a ra, an a ba gɔaa mɲɲa, gɔɔɔ wɔɔ da n bɔ ɔ.

³⁶ Bɔɔ ɪ hɔ k'a ba bɪ yɪ rɔ wɔɔ zinɛrɔ zaa bɪ waare jɪ dunda gɔɔɔ kɔ ɲ bɔr lɔ wɔɔ m.

³⁷ KεεRE bi, Gergezaa zanno wɔɔ n a ye Yeezuu han k'an a tara ra. Bala, nyibɛɛ gɔta gasɔ η ɔ. Yeezuu n a bɔ, an da kɔɔlɔɔ b'ɔ, an a wusigɔ.

³⁸ Gɔaa kɔ zinɛro bɔ a mɛ ɔ b'a ye Yeezuu han k'a zu kɔ ɔ kan ki. Yeezuu n a da zaa ra, a ɔ:

³⁹ «Doo ι har ɔ, k'i yaa hɔ kɔ Woso a ba ιbι minto bι hι.» Gɔaa bι n a hɔr, an aa hɔ kɔ Yeezuu a ba a m bι hι tara bι nɔ ɔ jilli.

*Zayirus nyumbɛɛRE mumbɔRE
(Matiyee 9.18-26; Marki 5.21-43)*

⁴⁰ Yeezuu k'a a bɔ, an bι lee ku bι, zamaa bι b'a zε ɔ, ηn'a si. Bala, η nyunta, ηn'ι dɔm ma.

⁴¹ Gɔaa n bɔr b'ɔ, a tɔ m Zayirus, sokɔmace cir m. A n bι sɔnta Yeezuu taa, an a ye han, k'an bɔr a har ɔ,

⁴² bala, a nyumbɛɛRE n ta ɔ deem bala, a dɔɔraa a zɔ bueerehιya ma, an n'a bam k'a ga. Kɔ Yeezuu nι tam bι, zamaa b'a sɔ ɔ.

⁴³ Lɔ ι nyunta b'ɔ, ma n'a dam zι dɔɔraa bueerehιya. [A n a hɔnyι zar lɔɔtɔɔrɔ zi,] bι, gɔaa ba ɔ an a da ma, an a waa y.

⁴⁴ A n a zɔ Yeezuu ma a kur, an a wɔ da a huu lε ma. Lεem bι, a ma b'a da jum ɔ.

⁴⁵ Yeezuu n laaka da, a ɔ: «Nka y'a wɔ da mɔɔ ma?» Nj haay n bιst ka. PɛyεER n a hι, a ɔ: «Karɩnsaamba, gɔɔɔ kɔ η y'a sɔ ιbι ɔ, ηn'ιbι nyɔnyɔɔtam nɔ wɔɔ m.»

⁴⁶ Yeezuu n a hι, a ɔ: «Gɔaa a wɔ da mɔɔ ma, bala paɩɩja bɔ mɔɔ mε ɔ, mɔɔ n a dɔ.»

⁴⁷ Lɔ bι k'a a dɔ a ɔ, η sɔr a ra bι, a bɔr kan mεhinkɛ ki, an bι kukurɛ zε Yeezuu taa. Hɔ nιɩɩɛ k'a ka, an a wɔ da ma, an a waa lεem bι, an a jι sa, an a dunda m zamaa bι haay taa.

⁴⁸ Yeezuu n a hι, a ɔ: «M nyumbɛɛRE ι sɩrakare ι bɔmbɔ. Ta kan laafι ki.»

⁴⁹ Kɔ Yeezuu gɔɔta an nι meer bam bι, gɔaa a tɔ sokɔmace cir bι har ɔ, an b'a hι, a ɔ: «I nyumbɛɛRE bι ga. I b'ι ya, ι karɩnsaamba da kɔRE ma y.»

⁵⁰ Bι Yeezuu k'a naa ma bι, an a hι Zayirus m, a ɔ: «I da bι bɔ ɔ y. Sɩra ka bala, a y'a waam.»

⁵¹ Kɔ Yeezuu lee ku har ɔ b'ɔ bι, a n zaa ka gɔsɩ ɔ k'an gasɩ y. PɛyεER a gaa bala, kan Zaan ki, Zakki ki, kan nyι bι zι ki, a da ki.

⁵² Zamaa bι haay nι baa dam, ηnι heerzar nɔ ɔ nyι bι minto. Yeezuu n a hι, a ɔ: «A bι baa da y. A n ga y, hinceem an n'a bam.»

⁵³ Nj nι yaa wɔm Yeezuu ma, bala, η sɩra ka, a ga.

⁵⁴ Yeezuu n nyι bι sa a wɔ ma, an a bir, a ɔ: «M nyunnι, wuti!»

⁵⁵ A n a mɩm bɔ ɔ, an wuti lεem. Yeezuu n zaa ka, a ɔ, ηnι hɔbɩRE ka ɔ.

⁵⁶ A zɩrɔ wɔɔ n zε kɛɔbɛ, bι Yeezuu lε ka, a ɔ, η bι hɔ k'a ba naa hι gɔsɩ nι y.

9

*Karɩndanyɩnɔ bueerehιyɔɔ nyɔɔRE
(Matiyee 10.5-15; Marki 6.7-13)*

¹ Yeezuu bueerehιyɔɔ wɔɔ sɔ kɔ ma, a paɩɩja kan lε ki ka η ɔ, kɔ η nι la zinɛro ra, kɔ η nι yaabazanno waa.

² A n η nyɔɔ, kɔ η n'a Woso cirbɛɛ bι pa da, kɔ η nι yaabazanno waa.

³ A n a hι η nι, a ɔ: «A bι hɔsɩ sa a wɔ ɔ k'a zaa bι sa nι y. A bι bara sa, gεε hera, gεε bur, gεε busoo y. A b'a ka gɔaa deem m huuro gor hɩya y.

⁴ Har nιɩɩɛ kɔ η n'awɔɔ sɩɩ ɔ bι, k'a gɔɔta b'ɔ, an ta, an awɔɔ hɔr lε dɔmɩm ku.

⁵ Kɔ η n'awɔɔ sɩ kɔ bι dɔ nɔ ɔ y, k'a bɔr an n'a hɔrm, k'a kɔ bι taanyisi bι gɔngɔm a ganno ma, kɔ η n'a dɔ, η ɔ, a kɔrɔ ma.»

⁶ Nj n'a hɔr ηnι ta kɔrɔ haay ɔ, ηn'ι lemim nyunta bι pa dam, ηn'ι yaabazanno waam bɩnce haay ɔ.

*Cir Hirɔɔdɩ y'a mɩɩɩa larm, nka m Yeezuu nι?
(Matiyee 14.1-12; Marki 6.14-29)*

⁷ Cir Hirɔɔdɩ hɔ haay kɔ Yeezuu a ba naa ma. A n a dɔ k'a hɔɔn an n'a dam lɔ y. Bala, nawɔnnɔ ɔ Zaan y'a mɩm bɔ ɔ gεεnɔ bɩRE ɔ.

⁸ Gɔsɩnnɔ ɔ *Elii y'a hɩnka. Gɔsɩnnɔ ɔ wɔsɔlesɩnnɩsɔrazanno kɔ η nyunta ɔ biisi rɔ wɔɔ deem y'a mɩm bɔ ɔ.

⁹ Hirɔɔdɩ ɔ: «Mɔɔ ka ηnι Zaan mɩm gɔ ma. Bι, nka ηn'a mɩm dɩndam mɔɔ n'a mam naa?» A n n'a kam ma k'a yι.

*Yeezuu ι zamaa tɔrm
(Matiyee 14.13-21; Marki 6.30-44; Zaan 6.1-14)*

¹⁰ Zibəəzanno wəo kə ŋ y'a wusigə bɪ, ŋ yaa hɔ haay kə ŋ yaa ba bɪ hɪ Yeezuu m. A n ŋ gaa, an bɔ ŋ nɪ toore ma, tara kə n n'a birm Betsayɪdaa bɪ zeezi.

¹¹ Gooo wəo kə ŋ y'a dɔ bɪ, ŋ zu ŋ jɛ ɔ. Yeezuu nɪ ŋ si, an nɪ Woso cirbəə bɪ mim dundare ŋ nɪ, an nɪ gooo kə ŋ lɛ n taa laafu ma rɔ wəo waare.

¹² Gum k'a bɔr an nɪ dam bɪ, buerehuyoo wəo a zɔ ma, ŋn'a hɪ m, ŋ ɔ: «Gooo wəo da zaa ra, kə ŋ nɪ ta korɔ wəo ɔ kan bələmarɔ kə ŋ nɪ junjɛɛm nɔ wəo kɪ nɔ ɔ, kə ŋ n'aa a ka wotajuro ma kan hɔbɪrɛ kɪ ma ŋn'a bɪ. Bala, bance kə wəo n ta ɔ naa, laato hadro ma.»

¹³ Bɪ, Yeezuu a hɪ ŋ nɪ, a ɔ: «K'a hɔbɪrɛ ka ŋ ɔ ŋn'a bɪ a zim.» N n'a nyɪ bɔ ɔ, ŋ ɔ: «Bur soor taan... ɪ goota wəo ɔ kan zɔnɔ kɪ huya, kə bɪ bɛɛ y, k'ɔ ta ɔ aa hɔbɪrɛ si, ɔ b'a ka zamaa b'ɔ.»

¹⁴ Gooo yaaro kə ŋ nyinta b'ɔ rɔ wəo tisi soor ku. Yeezuu n a hɪ a karundanyɪno wəo m, a ɔ: «K'a ka kə gooo wəo n nyinta busoor-busoor.»

¹⁵ N n'a ba maam, ŋnɪ ŋ nyinta haay.

¹⁶ Yeezuu n bur soor bɪ sa kan zɔ huya bɪ kɪ, an a mɪm busu brama, an ŋ barka da ɔ, an a zinze ra, an a ka a karundanyɪno wəo ɔ kə ŋ n'a ka zamaa b'ɔ.

¹⁷ N n'a bɪ, an ŋ ka haay. A kuurero kə ŋ goota bɪ, ŋn'a gɔr kastɪ lɛ ma buerehuya.

*Ptyeer ɪ Yeezuu kaseti kam
(Matiyee 16.13-28; Marki 8.27-9.1)*

¹⁸ Hindeem ɔ, Yeezuu bɔ toore ma, an nɪ yaa dam, a karundanyɪno wəo nɪ kan kɪ. A n ŋ lar, a ɔ: «Zamaa bɪ y'a hɪrɛ a ɔ, nka m mɔɔ nɪ?»

¹⁹ N n a nyɪ bɔ ɔ, ŋ ɔ: «Gosunno ɔ, Zaan-Batiisi m. Nawonno ɔ, Elii m. Gosunno ɔ, biisizanno wosolesinnɔsorazaa deem y'a mɪm bɔ ɔ.»

²⁰ Yeezuu n a hɪ ŋ nɪ, a ɔ: «Bɪ k'awoo nɪ, awoo y'a hɪrɛ a ɔ, nka m mɔɔ nɪ?» Ptyeer n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Krista kə Woso a nyoo bɪ n'ɪbɪ m.»

²¹ Yeezuu ŋ lɛ ka ŋ ɔ, a ɔ: «[J] b'a hɪ gosɪ nɪ y.»

²² A n a ya, an n'a hɪrɛ, a ɔ: «Pakra m kə Gooanyɪ bɪ n fir yɪ gɔta, kə goooogusinno n kaanm m kan wosocikarunsaambɔɔ kɪ, kə ŋ n'a ze an ga, k'an a mɪm bɔ ɔ dɔmum kaako hinni ɔ.»

U a ba lo, k'ɔ zu Yeezuu ɔ?

²³ Yeezuu n bokare an a hɪ ŋ nɪ haay, a ɔ: «Kɔ gɔaa lɛ taa k'a zu mɔɔ ɔ, k'an a muŋŋa letaamaro to haay, dɔmum haay, k'an a gɔdarkora busu, an zu mɔɔ ɔ.

²⁴ Kɔ sira nɪ, gɔaa k'a lɛ n taa k'a a meeyaa bumbo, bɪ zaa n nɪ korɔm ma. Bɪ, gɔaa k'a ye ze ma mɔɔ minto bɪ, bɪ zaa ɪ bɪ korɔm a meeyaa bombore ma y.

²⁵ Bɪ kɔ gɔaa durnya naa arzaka yɪ haay, a zaa n bokare an a muŋŋa nyaam, gee, an a muŋŋa zar, a nyooɔɔ ɪ ka?

²⁶ Bala, kɔ gɔaa ɪ nyannɪ zem mɔɔ to ma, an nɪ nyannɪ zem mɔɔ meerbaa to ma, kə Gooanyɪ bɪ bɔr a leboore nɔ ɔ kan a Zi hɔ kɪ maleekaro muŋŋoo hɔ kɪ, a b'a zaa nyannɪ zere y.

²⁷ Sira mɔɔ n'a hɪrɛ awoo m: gooo kə ŋ nɪ naa ɔ rɔ wəo barla, gosunno Woso cirbəə bɪ yɪm, a mɪsirbaa dɔmum ɔ.»

*Woso Nyɪ leboore
(Matiyee 17.1-8; Marki 9.2-8)*

²⁸ Yeezuu k'a meer bɪ ba bɪ, a dɔmum a zɔ sinnye ma. A Ptyeer gaa kan Zaan kɪ, Zakki kɪ, an der ci ra k'a yaa da.

²⁹ K'a nɪ yaa bɪ dam bɪ, a meer a lor, a huu n a ba fu fititi, an nɪ nyaki bɔm.

³⁰ Leem bɪ, gooo huyoo bɔr, ŋn'ɪ meer bam kan kɪ; Moyiisi kan Elii kɪ y'a hunka Woso leboore nɔ ɔ,

³¹ ŋn'ɪ zibəə kə Yeezuu n n'a nyamborle a ze m, Zerizalem ɔ bɪ mim dundam kan kɪ.

³² Bɪ ma bɪ, Ptyeer ɪ hinceem bare a ra kan a muno wəo kɪ. Hinceem bɪ n bɪ ku ŋ la. Kə ŋ gu bɪ, ŋ Yeezuu leboore bɪ yɪ kan gooo huyoo kə ŋ nɪ kan kɪ rɔ wəo kɪ.

³³ Gooo huyoo wəo kə ŋ n'a gɔm Yeezuu ma bɪ, Ptyeer a hɪ m, a ɔ: «Karunsaamba, kə wəo ɪ naa ɔ a muŋŋa. U bur ba kaako: ɪbɪ hɔ deem, Moyiisi hɔ deem, Elii hɔ deem.» A n hɔ k'an a hum bɪ dɔ y.

³⁴ K'a nɪ meer bɪ bare nɔnaaɔ bɪ, warko bɔr an b'a ku ŋ la. Karundanyɪno wəo kə ŋ warko bɪ yɪ an n'a kure a ra bɪ, ŋ da bɔ ɔ gɔta.

³⁵ Meerbaa n a to warko bɪ nɔ ɔ an n'a hɪrɛ, a ɔ: «Moo Nyɪ m naa, mɔɔ n'a bɔ ɔ. K'a a tor ka ma.»

³⁶ Meerbaa bɪ jɛ ɔ bɪ, karundanyɪno wəo n gɔstɪ yɪ, kə Yeezuu deem bɛɛ y. N n hɔ kə ŋ y'a yɪ bɪ hɪ gosɪ m dɔmunno wəo duro ɔ y, ŋ ze pi.

Nyi kɔ zinɛro ni fir kam ma

(Matiyee 17.14-18; Marki 9.14-27)

³⁷ Bɪ dɔ k'a mɪ bɪ, ɲ zer ci bɪ ra, zamaa n bɔr, an bɪ Yeezuu zɛ ɔ.

³⁸ Gɔaa deem ni zamaa bɪ bire ɔ, an zee da, a ɔ: «Karunsaamba, mɔɔ y'a yere ɪbu han, dɪga mɔɔ nyɪyar bɪ mim ma, an mɔɔ nyɪ a deem bala.

³⁹ Zinɛ deem ɪ gasɔ ɔ, an tur a da zeedare ma, an a hinkɛ. A n bɪr lihɪhur tare a le re, an bɪr a dam kɔre ma, a bɪr bɔre a mɛ ɔ naanaa y.

⁴⁰ Mɔɔ ye ɪbu karɪndanyɪnɔ wɔɔ han kɔ ɲ ni la ra, bɪ ɲ n a da ma y.»

⁴¹ Yeezuu n a hɪ, a ɔ: «Sɪrakare warzanno kan gɔɔɔ bɔnyaarɔ kɪ dɔ n'awɔɔ m. Mɔɔ yɪ m yarɛ m dɔmɪm karɔ ba, kɔ m bɔraama zi ba kan awɔɔ kɪ? Bɔr ɪ nyɪ bɪ m naa ɔ.»

⁴² Nyɪ bɪ k'a bɔr an n'a zɔm bɪ, zinɛ b'a zɛ an a zo tara ɔ, an a hinkɛ. Yeezuu n hɛɛn si zinɛ bɪ ma, an nyɪ bɪ waa, an a ka a zɪ ɔ.

⁴³ ɲ haay n zɛ kɛdɛ Woso gɔtabaa bɪ minto.

Yeezuu a ya, an n'a zɛ mim dɪndare

(Matiyee 17.22-23; Marki 9.30-32)

Hɔ haay kɔ Yeezuu a ba bɪ a ka gɔaa biyɛɛ heer n nyɪnta. A a hɪ a karɪndanyɪnɔ wɔɔ m, a ɔ:

⁴⁴ «K'a tɔr ka hɔ kɔ mɔɔ n'a hum bɪ ma mɪɲɲa: N Gɔaanyɪ bɪ nyasom, n n'a da gɔɔɔ wɔ ɔ.»

⁴⁵ Bɪ, karɪndanyɪnɔ wɔɔ bɪr a meerbaa bɪ jɪ mare y. A jɪ b'a nyaakom da ɲ ni, kɔ ɲ b'a da ma, ɲn'a dɔ y, ɲn'ɪ nyɪ bam Yeezuu larle m mim naa do minto.

Nka m jɪtaare?

(Matiyee 18.1-5; Marki 9.33-37)

⁴⁶ Laakadare deem bɔr ɲ hɔɔn ɔ, ɲni bɪsɪ kam kɔ ma, ɲ ɔ: nka y'a da ma an yɪ jɪtaare a bire ɔ.

⁴⁷ Yeezuu k'a ɲ laaka bɪ dare jɪ dɔ bɪ, a nyɪ gaa, an a jum a jɪr ɔ,

⁴⁸ an n'a hɪre ɲ ni, a ɔ: «Gɔaa k'a nyɪ naa do si mɔɔ tɔ ma, mɔɔ a yɪ m si. Gɔaa k'a mɔɔ si bɪ, gɔaa k'a mɔɔ nyɔɔ b'a a si. Bala, gɔaa k'an poore awɔɔ haay barla bɪ, bɪ n'awɔɔ jɪtaare.»

Gɔaa k'a bɪ bɔnyaa kan awɔɔ kɪ bɪ, awɔɔ gɔaa m

(Marki 9.38-40)

⁴⁹ Zaan meerbaa bɪ sa, a ɔ: «Karunsaamba, wɔɔ gɔaa yɪ an ni lam zinɛro ra ɪbu tɔ m, wɔɔ n a gɔ ma, k'a ba kan wɔɔ kɪ bɪ tɔ ma.»

⁵⁰ Yeezuu n a hɪ, a ɔ: «A b'a gɔ ma y, bala, gɔaa k'a bɪ bɔnyaa kan awɔɔ kɪ bɪ, awɔɔ gɔaa m.»

YEEZUU ZERIZALEM ZAA SA

N kaanm Yeezuu m Samarii ɔ

⁵¹ Dɔmɪm k'a a ga m kɔ Woso n Yeezuu bɔ durnya ɔ bɪ k'a n'a zɔm bɪ, a a cɪnta k'a ta Zerizalem ɔ.

⁵² A gɔɔɔ nyɔɔ kɔ ɲ ni lɛɛ ka a m. Bɔɔɔ n zaa sa, ɲn'aa gasɔ Samarii kɔ deem ɔ, k'a leekure bɪ banka.

⁵³ Bɪ, ɲ n a si y, k'a zaa sa an ni tam Zerizalem ɔ bɪ tɔ ma.

⁵⁴ Karɪndanyɪnɔ Zaan kan Zakki kɪ kɔ ɲ naa yɪ bɪ, ɲ y'a hɪ, ɲ ɔ: «Zuuba, ɪbu le taa k'ɔ le ka, kɔ sɛ n a to brama an zer, an nawɔɔnɔ bɪ ge?»

⁵⁵ Yeezuu n a bɔ an dɪga ɲ ma, an nyaa ba kan ɲ kɪ, [a ɔ: «Nyɪ k'an ta awɔɔ m bɪ, awɔɔ n a dɔ y. Gɔaanyɪ bɪ n bɔr k'a bɪ gɔɔɔ zɪnzɛ y, bɔr a ɔ k'a bɪ ɲ bɔmbɔ.»]

⁵⁶ ɲ n'a hɔr, ɲni ta tara vanta ra.

Yeezuu zuure ɪ le da haay

(Matiyee 8.19-22)

⁵⁷ Kɔ ɲ zaa sa ɲn'ɪ tam bɪ, gɔaa deem a hɪ Yeezuu m, a ɔ: «Mɔɔ zum kɔ kan ɪbu kɪ, m ta bɪnce haay k'ɪbu n ni tan ɔ.»

⁵⁸ Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «Sɛɛɔnɔ yaaro ta ɔ, bɪ bennɔ y'a cɛrɔ m. Bɪ, Gɔaanyɪ bɪ ba bɪnce m k'a mim cɪnta ɔ y.»

⁵⁹ A n a hɪ gɔaa vanta m, a ɔ: «Zu mɔɔ ɔ.» Bɪ n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Zuuba, zaa ka m ɔ, kɔ m dɔ m zɪ birle ma.»

⁶⁰ Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «Gɛɛno wɔɔ to kɔ ɲ n a gɛɛno bir. B'ɪbu, ta ɪ yaa Woso cirbɛɛ pa da.»

⁶¹ Gɔaa vanta n a hɪ, a ɔ: «Mɔɔ zure ɪbu ɔ karunsaamba, bɪ zaa ka m ɔ, kɔ m m leer so m harzanno m.»

⁶² Yeezuu n a hi m, a u: «Ko goaa donokaan sa k'a dam wo, an a bo an ni digare a kur, a zaa b'a dam ma an Woso cirbææ zi ba y.»

10

Yeezuu i busaanhina a yaa hiyyoo woo nyoom

¹ Bi kur bi, Zuuba karindanyino gosunno bo u busaanhina a yaa hiyya, an n nyoo hiyya-hiyya, koro kan buncæ haay k'a a ga m an ta u b'u, nni læ ka a læ.

² A n a hi n ni, a u: «Hodare bi guta, b'a darezanno ba u guta y. K'a yaa da wutu zaa bi m, k'a ye han, k'an zibænno nyoo hodare bi minto.

³ K'a ta! Awooo nyoo moo nawom am sinnyeenyino ho bi m tamparo bire u.

⁴ A bi busoo sa y, a bi hera sa y, a bi koso sa so y. A bi jum a yaa da goaa m zaa ra y.

⁵ K'a læ ka a hi har k'awoo n ni gason u b'u, a u: Ku laafu n bir har naa do mim la.

⁶ Ku laafu zaa i b'u deem, awooo laafu bi zerm la. Ku bi bæe y, a y'a bom an bor awooo zi.

⁷ K'a goota har bi do u. Ho ku n n'a kare awooo u bi, a bir a bire, a bir a mire. Bala, zibææzaa b'a ga a busoo m. A bi har lonlor y.

⁸ K'awoo yaa gasu tara ninjo no u, n n'awoo si, k'a ho ku n y'a ka awooo u bi bi.

⁹ K'a yaabazanno ku n ni b'u ro woo waa. K'a hi gooo woo m, a u: Woso cirbææ b'a zo awooo ma.

¹⁰ K'awoo yaa gasu ku ninjo u, bi n n'awoo si, k'a bo a hi gooo gaa u, a u:

¹¹ Baa k'awoo ku bi taanyisi k'a naasu woo ganno ma bi, woo y'a gongom ma, u a to awooo m. Bi, k'a do a u, Woso cirbææ b'a zo awooo ma.

¹² Sira moo n'a hure awooo m: Woso dödökare hinni u, Sodom honhorle bi nyuntam guta, an ku bi do ku y.»

(Matiyee 11.20-24)

¹³ «A nyuntare awooo ma bonyaa, Korazen zanno! A nyuntare awooo ma bonyaa, Betsayidaa zanno! Bala, hoserlo ku n ba awooo bire u ro woo, ku ba n y'a u Tiir u kan Sidon ki, ncinaasu naa n y'ogoro da a ra, nni suu lo a mim la, k'a hunka a u, a a misrbaa lor, a domum laato.

¹⁴ Bi minto bi, dödökare hinni u, Tiir kan Sidon ki honhorle bi nyuntam guta, an awooo ho bi ku y.

¹⁵ B'ubu Kapernawum, i hoon ubu n n'a dare i u, n y'ubu busum i ta arzana u ra? N y'ubu zerm yaa guta u, fryure buncæ u.»

¹⁶ Yeezuu a ya, an a hi n ni, a u: «Bozaa n n'a tor kare awooo ma bi, a tor an n'a kam moo ma. Bozaa i kaanm awooo m bi, kaanm a u moo m so. Bi bozaa i kaanm moo m bi, kaanm a u goaa k'a moo nyoo bi m.»

Karindanyino busaanhina a yaa hiyyoo woo wusigore

¹⁷ Karindanyino busaanhina a yaa hiyyoo woo a wusigø, nni bor kan heernyoo ki, n u: «Zuuba, baa zinero woo le si ubu to ma.»

¹⁸ Yeezuu n a hi n ni, a u: «Moo Sotaana yi, an a to brama an a da, am brama nyaku ho bi m.

¹⁹ Ba n ni: moo panja ka awooo u k'a to munno ra kan booro ki kan junno panja ki haay, bi ho bi bare awooo ni y.

²⁰ Bi, a b'a hoon nyoo zinero ku n y'awoo le si ro woo minto y. K'a heer nyoo, ku Woso awooo toro gorsira ba arzana u bi minto.»

Yeezuu y'a heer nyoom

(Matiyee 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Læm bi, *Sent-Espri a ka heernyoo guta n gasu Yeezuu u, a u: «M Zi, moo yi m le bore ubu u, brama kan tara ki Zuuba, ubu k'i mim naa do nyaakom da hoonzanno, kan hodonno ki m, i b'a hunka gooo poorero m. Sira m, m Zi, ubu y'a nja k'an nyunta ncinaasu.»

²² «Moo Zi ho haay sa, an a ka moo u, bi goaa ba u an Nyi bi do ku Zi bi bæe bala y. Bi, goaa ba u an Zi bi do ku Nyi bi kan gooo ku Nyi bi le n taa k'a hunka n ni ro woo ki bæe bala y.»

²³ A n a bo, an diga karindanyino woo ma, an a hi n ni a minto, a u: «Mimbirenyuntazanno m, gooo ku n ni ho k'awoo n'a yum no woo yum.

²⁴ Bala, Sira moo n'a hure awooo m, wosolesinnisorazanno guta kan cinno ki a nja k'a ho k'awoo n'a yum bi yi, bi n n a yi y, k'a ho k'awoo n'a mam bi ma, bi n n a ma y.»

²⁵ Wosocikarunsaamba deem wuti an laaka da Yeezuu han, k'a nyaso meerbaa no o, a o: «Karunsaamba, bo moo m ga m m a ba, ko m misirbaa k'a nyare ba o bi yi?»

²⁶ Yeezuu n a hi m, a o: «Moyiisi le ci bi no o, bo n y'a gorsura ba? Ibi y'a karunda bam lo?»

²⁷ A n a nyi bo no, a o: «K'i Zuuba i Woso nso kan i heer ki haay, kan i nyi ki haay, kan i paŋŋa ki haay, kan i hoondare ki haay. K'i mim nso amba i muŋŋa m.»

²⁸ Yeezuu n a hi m, a o: «I nyi bo o muŋŋa. A ba ncinaaso, i misirbaa bi yim.»

²⁹ Bi, wosocikarunsaamba bi k'a le n taa k'a gumo ka a muŋŋa o bi, a Yeezuu lar, a o: «Nka m moo mim ni?»

³⁰ Yeezuu n a nyi bo no, a o: «Gooa i nyunta an a to Zerizalem o, an ni tam Zeriko o. Konno n aa da ma, nŋ'a huuro yo m, nŋ'a ze banno m, nŋi yaaba da ma, nŋ'a go ma, an n'a bam k'a ga.

³¹ Wosocemannibor deem a to b'o so, an bor an ni cenim zaa bi do ra. A n goaa bi yi, an bir ma, an cem.

³² Wosocē zibəəzaa deem a to Zerizalem o so, an ni cenim b'o. Levii do goaa m. A n goaa bi yi, an bir ma, an cem.

³³ Bi, Samarii goaa deem y'a to zaa ra, an bi lee ku goaa bi zi. K'a a yi bi, a cicir a nyaso.

³⁴ A n a zo ma, an a nyinno woo sorgo diven m, an nyoo no n ma, an peera burgu ma, an a busu, an a da a sisi o, an ta m zaasannoce o, an aa nyisi ba m.

³⁵ Do k'a mi bi, a busoo bo o boolooŋo huya, n n a ba wanzur m, an a ka zaasannoce zaa b'o, an a hi m, a o: Di ga a mim ma, bi k'i busoo zar a kur, ko moo m wusigə, ko m b'a sompi a yaa o.

³⁶ Ibi hoondare no o, goaa kaako naa bireyaa o, nka m goaa ko konno a ze bi mim ni?»

³⁷ Wosocikarunsaamba bi n a nyi bo o, a o: «Bo i muŋŋabaa ba kan ki bi m.» Yeezuu n a hi m, a o: «B'ibi so, ta, i ba maam so.»

Marti kan Maarii ki har o

³⁸ Ko Yeezuu kan a karundanyuno ki zaa sa nŋ'i tam bi, n yaa gaso ko deem o. Lo ko n n'a birm Marti bi n si a har o.

³⁹ A dam n ta o, a to m Maarii, b'i nyunta Zuuba bi taa, an n'a tor kare a meerbaa ma.

⁴⁰ Marti nyunta an n'a tonton o kan hobire bare ki, zibəə gosunno ki so. A n bor, an b'a hi, a o: «Zuuba, moo dam bi k'a moo to m deem, m ni ziro woo bam bi, a bir hosi bare ibi n na? A hi m k'an b'a da m han.»

⁴¹ Zuuba n a nyi bo o, a o: «Marti, Marti, ho gota y'ibi hocon o, an n'ibi kom.

⁴² Deem bala m pakra. Maarii ho k'an muŋŋa bi bo o, bi, goaa b'a yom ni y.»

11

Yaadare

(Matiyee 6.9-13; 7.7-11)

¹ Hindeem o, Yeezuu nyunta an ni yaa dam bince niŋŋe o. K'a yaa bi da an a nya bi, karundanyi deem a hi m, a o: «Zuuba, yaadare dunda o m, amba Zaan a dunda a karundanyuno woo m bi m.»

² A n a hi nŋi, a o: «K'a i yaa dam, k'a hi, a o:

Zi,
a ka ko n n'ibi muŋŋa do Woso a deem,
k'i cirbəə n bor.

³ Woo domum biyəə hobire ka woo o,

⁴ k'i woo mimbonyaaro sugur ka woo o, amba woo muŋŋoo y'a sugur kam boo i koroma kan woo ki ro woo o bi m.

I b'a ka, o o do makra no o y.»

⁵ Yeezuu a ya, an a hi, a o: «Gooa bi kara hannyi n ta o, an ta an aa hi m dibsir ma, a o: «M hannyi, bur zum sa m m kaako,

⁶ moo hannyi deem y'a to zaa ra an bor moo zi, bi hosi ba moo o ko m a ka o y.»

⁷ Bo n ni ce o b'o bi n a nyi bo o, a o: «I bi moo ko y. Moo ce le ta. Moo kan m nyuno ki i wotam. Moo bi m dam ma, m wuti, m bur ka ibi o y.»

⁸ Moo y'a hure awoo m: baa k'a b'a dam ma, an wuti an a ka o a hannyi baa bi minto, a wutire an ho haay k'a le n taa bi ka o, k'a le baa k'an a ko bi to ma.»

⁹ «Sira moo n'a hure awoo m: K'a ho ye, n y'a kare awoo o. K'a ka, awoo y'a yim. K'a cele ze, n y'a gore awoo m.

10 Bala, goaa k'a ho ye, n y'a kan o, goaa k'a ka, a y'a yim, goaa k'a cele ze, n y'a gore a zaa m.

11 Zi bi kara n n'awoo bire o naa o, a nyi n zo ye han an mum sa an a ka o?

12 Gee a n a ya, an jir ye, bi n booro sa an a ka o?

13 K'awoo n gooo bonyaroo woo, awoo ho munja ka a nyino o do. Bi Zi Woso k'a ni arzana o bi, a bi Sent-Espri kam gooo ko n n'a yem han ro woo o an le da ra?»

Yeezuu panja b'a to ka?

(Matiye 12.22-30; Marki 3.22-27)

14 Yeezuu i lam zine k'a goaa ba b'etir bi la. Bi, zine bi k'a bo bi, b'etir b'i meer bam, zamaa bi n ze ked'e.

15 Bi, gosunno a hi, n o, la Yeezuu n nawom zinero woo ra, zinero cir Belzebul panja m.

16 Gosunno le n taa k'a Yeezuu makra ba a diga a, n'n'a yem han k'an a ka ko makra n a to arzana o k'a yi.

17 Bi Yeezuu n hoondare bi yi, an a hi n ni, a o: «Ko cirbae deem zanno wuti n'n'i yar bam kan ko ki, a da an nawom, a cere woo n a dunda ko ra so.

18 K'awoo o, Belzebul panja minto y'a ka moo ni lam zinero ra bi, ko Sotaana a bo an ni yar bam kan a munja ki so, a cirbae bi nyuntam lo?

19 Ko Belzebul minto y'a ka moo ni lam zinero ra, awoo karundanyino woo, la n nawore n la, nka to ma? Awoo gooo woo n n'awoo dodo yarm.

20 Bi ko la moo nawom zinero woo ra kan Woso wo panja ki, k'a do a o: Woso cirbae b'i lee ku awoo zi.

21 Ko goaa panjazaa i dore a har ma kan a yarbaa morlo ki, hosi bi bam ho k'an ta m bi ni y.

22 Bi ko panjazaa vanta bor a panja n le da ra, an b'a nyaso an a da ra, an a yarbaa morlo k'a n ka a ma ro woo yo ni, ho k'an ta m bi gor an nawom an a jir.

23 Goaa k'a ba kan moo ki bi, moo jum m. Goaa k'a bir a dam moo han an a so ko ma bi, a h'uga an nawom.»

(Matiye 12.43-45)

24 «Ko zine bo goaa me o, bumbir an nawom zanja o an n'a kam menyoo dare b'nce ma. K'a n a yi y, a y'a hire a munja m, a o: Moo yi m wusigom, m ta m har gusire o, b'nce ko moo m bo o bi.

25 K'a a wusige bi, a yaa diga a, n y'a waa, n n'a banka munja.

26 A n a bo an ta, an aa zinero gaa saanhuna, n bonyaabaa n le da ra, ni bi gaso, ni nyinta b'o. Bi goaa bi do bonyaabaa le da m biisi ra.»

27 Yeezuu k'a meer ba ncinaas bi, lo deem a leer busu an meer ba zamaa bi bire o, a o: «Mimbirenyuntazaa m lo k'a ubu yi durnya o, an nyo ka ubu o bi m.»

28 Yeezuu n a nyi bo o, a o: «Mimbirenyuntazanno m gooo ko n n'a tor kam Woso lemim ma, n'n'a le sim no woo m.»

Zamaa makra yere

(Matiye 12.38-42)

29 Zamaa bi k'a a so ko ma bi, Yeezuu y'a hire n ni, a o: «Her naa o gooo woo, gooo bonyaroo m, makra n'n'a kam ma. Bi ko makra bi ni, n bi makra vanta yim ko Zonas makra bi bee y.

30 Bala, Zonas k'a nyinta makra Niniivi gooo mum o bi, Goanyu bi nyuntam makra so her naa o gooo woo minto.

31 Woso dodokare hinni o, locir k'a a to jusadopaast o bi wutim kan her naa o gooo noo m ki an n dodo yar, bala, a to a o durnya le cinta je o, k'a b'a tor ka mindor Salomoon lemim ma. Bi, bo i le da Salomoon m b'i naa o.

32 Dodokare hinni o, Niniivi gooo wutim kan her gooo noo m ki, ni n dodo yar, bala, ko n y'a tor ka ho ko Zonas a hi bi ma bi, n y'a bo a taam. Bo i le da Zonas ra b'i naa o.»

Sirakare leegure

(Matiye 5.15; 6.22-23)

33 «Goaa ba o an ni se dam future o, an a nyaakom da y, gee, an a nyo kasu taa y. A cinta n nawom ho bur'e o, ko gooo ko n ni gasom no woo n leegure bi yi.

34 Ubu mesim future bi, munyaa m. K'ubu munyaa munja, ubu mesim bi haay b'i leegure o. Bi, k'ubu munyaa bi munja y, ubu mesim b'i monsig'o so.

35 Dundo i zi kan leegure k'a n'ubu o bi ki, i b'a ka, an a ba monsig'o y.

³⁶ K'ibɩ mesim haay ɩ lɛɛgure ɔ, bɩ monsigə poore ba ɔ tɔkke, a haay nyuntam lɛɛgure ɔ amba fitire k'a nɩ lɛɛ bɔre a ɔ, an nɩ lɛɛgure kam bɩ m.»

Yeezuu y'a bam kan farizeenɔ kɩ wosocikarɩnsaambɔɔ kɩ (Matiyee 23.1-36; Marki 12.38-40)

³⁷ Yeezuu k'a nɩ meer bam bɩ, farizen deem a bir a har ɔ k'an bɩ hɔbure bɩ. A n gasɔ, k'a hɔ bɩ.

³⁸ Farizen bɩ k'a Yeezuu yɩ an nɩ hɔbure bɩnce ɔ b'a n a wɔ hir amba n tir a ba bɩ, a ze kədə.

³⁹ Zuuba bɩ n a hɩ m, a ɔ: «Dɩga, awɔɔ farizeenɔ wɔɔ, he kan laaga kɩ kur awɔɔ n'a sorgom, koorbaa n bɔkare an awɔɔ heer han kan kɔsurabaa kɩ.

⁴⁰ Hɔɔnwarzannɔ n'awɔɔ m! Gɔaa k'a kur bɩ ba bɩ, a bɛe y'a nɔ bɩ ba sɔ ra?

⁴¹ Bɩ, k'a hɔ ka ciczannɔ ɔ, awɔɔ n n'a bam keere bɩ haay yum muɩɩa awɔɔ ma.

⁴² A pakra bare awɔɔ m, farizeenɔ ra! Bala, ganwɔre bɩ hɔ awɔɔ n'a kam kan mantɩ, poobur kɩ, kan hɔ haay k'a nɩ haanm brikɛro ɔ bɩ kɩ. A bɔkare a kaanm Woso tirgabaa bɩ m kan a ɩɔare bɩ kɩ m. Bɩ, awɔɔ a ga m, a ba, a bɔɔ ɩ gɔɔta rɔ wɔɔ ba sɔ.

⁴³ A pakra bare awɔɔ m, farizeenɔ ra! Awɔɔ ɩ lɛɛkare buncerɔ wɔɔ ɩɔa sokomacero ɔ, awɔɔ gɔɔɔ yaadarero ɩɔa daasɩrɔ ɔ.

⁴⁴ A pakra bare awɔɔ m, awɔɔ bɔ kɔ ɔ kan gəɔnoyaaro kɩ, ɩn'ɩ tɔre ɩ la, bɩ ɩ bir a dɔre y.»

⁴⁵ Wosocikarɩnsaambɔɔ wɔɔ deem a hɩ Yeezuu m, a ɔ: «Karɩnsaamba, k'ibɩ nɩ meer bare nɩnaaɔ bɩ, wɔɔ sonsɔ ɩbɩ n'a wɔm sɔ.»

⁴⁶ A n a nyɩ bɔ ɔ, a ɔ: «Awɔɔ sɔ wosocikarɩnsaambɔɔ ra, a pakra bare awɔɔ m, awɔɔ nɩ mɔrlɔ gorezannɔ kam gɔɔɔ ra, b'awɔɔ bɔkare, awɔɔ muɩɩɔɔ bir a nyɔkɔr deem taan... dam mɔrlɔ wɔɔ duro ma y.

⁴⁷ A pakra bare awɔɔ m, awɔɔ k'a nɩ wosolesinnɩsorazannɔ wɔɔ yaaro dɔm bɩ minto, b'awɔɔ zɩrɔ yɩ ɩ zɩnze.

⁴⁸ Nɩnaaɔ bɩ, awɔɔ y'a zɩrɔ wɔɔ kasetɩ kare a ɔ, awɔɔ ye ɩ zibəə bɩ ma. Bala, ɩ yɩ wosolesinnɩsorazannɔ wɔɔ zɩnze, awɔɔ m bɩr an ɩ ɩ yaaro bɩmbankam.

⁴⁹ Bɩ y'a ka Woso n a hɩ a mindɔre nɔ ɔ, a ɔ: Mɔɔ wosolesinnɩsorazannɔ kan m zibəəzannɔ kɩ nyɔɔre ɩ nɩ, ɩ gɔɔɔ gɔsɩnnɔ zɩnzere ɩ barla, ɩnɩ zibəə bɔnyaa ba gɔsɩnnɔ m.

⁵⁰ Bɩ minto bɩ, ɩ her gɔɔɔ wɔɔ hɩnhɔrm, wosolesinnɩsorazannɔ haay kɔ ɩ yɩ ɩ zɩnze hallɩ durnya dare ma rɔ wɔɔ ma lore minto.

⁵¹ A n a sa Abel ma lore ma, an ta m Zakarii k'a ga Wosoce ɔ, manɩjaa bɩ kan bɩnce muɩɩa bɩ kɩ bire ɔ. Sɩra mɔɔ n'a hɩre awɔɔ m, ɩ her naa ɔ gɔɔɔ nɔɔn duro hɩnhɔrm minno nɔɔn duro minto.

⁵² A pakra bare awɔɔ m, wosocikarɩnsaambɔɔ ra, awɔɔ hɔdɔre celenyɩ sa a nyaakom da. Awɔɔ n gasɔ a zim y, a bɔkare an n'a nyam gɔɔɔ kɔ ɩ le taa k'a gasɔ ɔ rɔ wɔɔ ɔ.»

⁵³ Yeezuu k'a bɔ b'ɔ bɩ, wosocikarɩnsaambɔɔ wɔɔ kan farizeenɔ wɔɔ kɩ wuti ɩn'ɩ tator bam kan nɔmaa kɩ, ɩn'ɩ laakarɔ do haay dundam han.

⁵⁴ ɩ n'ɩ dundom zi k'a ku a nyasɔ, a meerbaa deem nɔ ɔ.

12

Yeezuu dɔndɔrerɔ ka a karɩndanyɩnɔ ɔ (Matiyee 10.26-31)

¹ Dɔmɩm bɩ do ɔ bɩ, gɔɔɔ kɔ ɩ le dɔre ba ɔ a ze kɔ ra, hallɩ ɩn'ɩ tontɔm kɔ ra. Yeezuu n a sa, an n'a dundam a karɩndanyɩnɔ m, a ɔ: «A n le da haay bɩ, k'a dundo a zi kan farizeenɔ nyonyɔɔ kɔ zambɔ m bɩ kɩ.

² Hɔ ba ɔ, an a nyaakom da, n b'a yɩre y. Mim ba ɔ, an a nyaakom da, n b'a dɔre y.

³ Hɔ k'awɔɔ hɩ monsigə ɔ bɩ, ɩ y'a mam lɛɛgure ɔ. Awɔɔ n a hɩ tɔr ɔ ce ɔ bɩ, n bɔm garga ra ɩn'a hɩ.»

⁴ «A hɩ mɔɔ nawɔre awɔɔ m, m hannɩnɔ: A bɩ nyɩ ba gɔɔɔ kɔ ɩ nɩ mesim zem gər, bɩ, ɩ b'a dam hɔstɩ ma ɩn'a ba bɩ je ɔ rɔ wɔɔ nɩ y.

⁵ Hɔ k'awɔɔ a ga m a nyɩ ba m bɩ, kɔ m a hunka a m: K'a nyɩ ba Woso k'a a da ma an gər ze, bɩ je ɔ an a da ma, an ɩ gasɔ sehar ɔ bɩ m. Sɩra mɔɔ n'a hɩre awɔɔ m, bɩ, awɔɔ a ga m a nyɩ ba m.

⁶ N bir bennɔ nyɩnɔ heenm soor, k'a tanka hɩya yɩ ra? Bɩ deem taan... tɔ bir bɔm Woso nɔ ɔ y.

⁷ B'awɔɔ, awɔɔ minkə bɩ, ɩ y'a le sa haay. A da bɩ bɔ y, awɔɔ jura bennɔ nyɩnɔ m jilli.» (Matiyee 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ «A hi mɔɔ nawore awɔɔ m: Kɔ goaa kaseti ka gɔɔɔ taa, a ɔ, mɔɔ goaa n'a mi, Gɔaanyi bi y'a kaseti kam Woso maleɛkarɔ taa sɔ.

⁹ Bi kɔ goaa bɩsi ka mɔɔ ma gɔɔɔ taa, mɔɔ bɩsi kam ma Woso maleɛkarɔ taa sɔ.

¹⁰ Gɔaa k'a meerbaa bonyaa ba Gɔaanyi bi ma, a y'a sugur yim. Bi, goaa k'a meerbaa bonyaa ba Sent-Espri ma, a b'a sugur yire y.

¹¹ Kɔ η bɔr, ηn'i tare awɔɔ m yaadareɛɛrɔ ɔ, gɛɛ cinno taa, gɛɛ taraleezanno taa, a b'a heer kɔ kan hɔ k'awɔɔ n n'a hum k'a muɲɲa bombɔm bi ki y.

¹² Bala, Sent-Espri y'a hure awɔɔ m, a hure dɔmum ɔ.»

Durnya arzaka

¹³ Gɔaa i nyunta zamaa bi bire ɔ, an a hi Yeezuu m, a ɔ: «Karinsaamba, a hi mɔɔ danyi bi m k'an wɔɔ zi arzaka niɲɲɔ k'a a to bi jir kan mɔɔ ki.»

¹⁴ Yeezuu n a hi m, a ɔ: «Nka i le ka kɔ mɔɔ n nyunta awɔɔ dɔdɔkarezaa gɛɛ awɔɔ hojirlezaa?»

¹⁵ A n a hi η ni, a ɔ: «K'a dundo a zi kan arzaka ɲɔare ki. Bala, goaa mɩsrbaa bi bir zum kɔ ɔ kan a arzaka ki y, baa kɔ arzakazaa m.»

Arzakazaa k'a hɔɔn ba ɔ hɔbɔkɔreɲoom

¹⁶ A n hɔbɔkɔreɲoom naa do da η ni, a ɔ: «Arzakazaa deem i nyunta ɔ, a hɔsira n hɔ ba muɲɲa.

¹⁷ A n n'a hɔɔn dare a heer ɔ, a ɔ: Mɔɔ y'a bam lɔ? Bala, bɩnce ba mɔɔ ɔ, m ni m hɔyaa bi zarn ɔ y.

¹⁸ A n n'a hi a muɲɲa m, a ɔ: Hɔ kɔ mɔɔ n'a bam bi ba n ni: kɔ m m sɩrɔ wɔɔ zɔ haay, m η banka m η dɔ gɔta-gɔta, m m hɔyaa bi zar ɔ kan m arzaka bi ki.

¹⁹ Mɔɔ y'a hure m muɲɲa m, mɔɔ ɔ: Ba i n ni arzaka gɔta m na, dɔɔraa hɔka-hɔka minto. Mɛnyɔɔ da, hɔ bi, i hɔ mi, k'i heer nyɔɔ.

²⁰ Bi, Woso a hi m, a ɔ: «Hɔɔnwarzaa ra, ɩbu gam gum naa ɔ. Hɔ k'ɩbu banka haay bi, nka n n'a sare?»

²¹ Ncɩnaaɔ m kan goaa k'a arzaka gur an n'a kuntɔre a muɲɲa tɔ ma, an bɔkare hɔntazaa bɛɛ m Woso mum ɔ y.»

Heerkɔre mim

(Matiyee 6.25-34)

²² Yeezuu a hi a karɩndanyɩnɔ m, a ɔ: «Naa minto y'a ka mɔɔ n'a hure awɔɔ m: a b'a heer kɔ kan hɔ k'awɔɔ n'a bum k'a mɩsrbaa ba bi mim ki y, a b'a heer kɔ kan huu k'awɔɔ n n'a dure a ma bi mim ki sɔ y.

²³ Bala, mɩsrbaa le da hɔbire m, mesim n le da huu m.

²⁴ K'a dɩga kaakaarɔ ma, η bir hɔ duure y, bi η bir a dare y. N ba hɔbire kuntɔji ni y, η ba si m sɔ y. Bi Woso yi η tɔrm. Awɔɔ jura bennɔ m gallem hoka!

²⁵ Gɔaa bi kara n'awɔɔ bire ɔ, an n'a dam ma, an a mɩsrbaa nyɔɔ leɛ poore a heerkɔre minto?

²⁶ K'awɔɔ b'a dam a poore bi bare ma bi, bɔ minto m, awɔɔ n n'a heer kɔm kan bɔ i gɔɔta haay bi ki?

²⁷ K'a dɩga burvuro kɔ η ni haanm hɔsira ɔ rɔ wɔɔ ma, η bir lannu nɔɔre, η bir huu bare y, bi mɔɔ y'a hure awɔɔ m: Salomɔɔn kan a cirbɛɛ bi ki, a n huuro gɔɛɛrɔ yɩ an burvuro nɔɔn duro deem ni y.

²⁸ Kɔ Woso i bur gɔɛre dam ma ncɩnaaɔ her, booti m kɔ sɛ n a bi, a bi dɩgare awɔɔ mim ma gɔta an le da ra, surakare poore zanno ra?

²⁹ B'awɔɔ, a b'a muɲɲa da kɔre ma a a ka hɔ k'awɔɔ n n'a bum, kan hɔ k'awɔɔ n n'a mim bi ki ma y.

³⁰ Naa haay naa, durnya gɔɔɔ kɔ η bir yaa dam nɔ wɔɔ n'a kare η ma. B'awɔɔ Zi Woso a dɔ a ɔ, a zibɛɛ ta awɔɔ ma.

³¹ Bi, k'a ka Woso cirbɛɛ bi ma. A n ni bɔ i gɔɔta bi dare awɔɔ m la.»

(Matiyee 6.19-21)

³² «Awɔɔ k'a bɔ kɔ ɔ kan hɔbɩsi cir poore ki bi, a da bi bɔ ɔ y. Bala, a awɔɔ Zi bi nɔ yi, k'a a cirbɛɛ bi ka awɔɔ ɔ.»

Arzana nɔ arzaka

³³ «K'a hɔ k'an ta awɔɔ ɔ bi hɛɛ, a ka cicirzanno ɔ. K'a a ka busoohera k'a bir zarm bi ma, kan arzaka k'a nyare ba ɔ arzana ɔ bi ki. B'ɔ bi, η nyaanle ba ɔ y. Konno b'a dam ma ηn'a sa, bɛɛ b'a dam ma an a bi y.

³⁴ Bala, bɩnce k'awɔɔ arzaka bi n ta ɔ bi, awɔɔ heer bi, b'an ta ɔ sɔ.»

K'a a banka k'a wɔ ɔ a zi ba

³⁵ «K'a hosoaso sa, a so a o, k'a se da a future o.

³⁶ K'a a ba amba zibəənyuŋo k'o ŋ nyunta ŋn'i d'om a harzaa k'a ta harcuntare cibsma ma ro woo m. Ko harzaa b'a bo an ni zere, k'a bi lee ku an cele ze, k'a go m.

³⁷ Mimbirenyuntazanno m zibəənyuŋo noon duro m, ko ŋ harzaa bi bor, an bi diga a ŋ n hinceem ba y. Sura moo n'a hure awoo m: a y'a hosoaso sare, an a so a o an ŋ nyunta hobure bure bunce o, an hobure sa a zim an b'a ka ŋ o.

³⁸ Mimbirenyuntazanno m zibəənyuŋo woo m, k'a bo an bor dibsir ma gee domure m, a n a ya, an bi diga a ŋ n hinceem ba y.

³⁹ K'a mim naa do ju ma muŋŋa. Ko harzaa bi, ko koor zere domum a do, a b'a tom an gaso a ce o y.

⁴⁰ Awoo so, k'a a banka muŋŋa. Bala, Gooanyu bi zem bi bor domum niŋŋə k'awoo bur a hoon dam ma b'o.»

(*Matiyee 24.45-51*)

⁴¹ Pyyer n a lar, a o: «Zuuba, woo minto ibu ni hobokorenoom naa do dam gee, goaa haay minto ni?»

⁴² Zuuba n a nyi bo no, a o: «Nka m zibəənyu muŋŋa, a hoon n ta o? Bo harzaa le ka o k'an diga a har bi mim ma, k'an hobure ka a muno woo o domum niŋŋə k'a a ga m b'o bi m.

⁴³ Mimbirenyuntazaa m zibəənyu bi do m, ko harzaa a wusige, an bor a har o, an bi diga a a y'a zibəə le ra.

⁴⁴ Sura paan... moo n'a hure awoo m, harzaa bi y'a dom a arzaka bi haay ma.

⁴⁵ Bi ko zibəənyu bi do a hi a heer o, a o: Moo harzaa bi bur zem zoo y, an wuti an n'a zibəənyuŋo ko ŋ goota ro woo zere, kan zibəənyuŋoro woo ki, an ni ho bure an ni ho mire a mum ni durgəre.

⁴⁶ Zibəənyu bi do harzaa bi zem bi bor hin niŋŋə k'a n a hoon da ma b'o, kan wakati k'a n a do a o a zem bi ki o. A lam la, an fir ka ma muŋŋa, an a da gooo ko ŋ bur zum Woso o ro woo barla.

⁴⁷ Zibəənyu k'a ho k'a harzaa le n taa bi do bi, b'a bur a muŋŋa bankam, b'a bur bi hoonho bare, a zere yum muŋŋa.

⁴⁸ Bi bo i ni ho k'a harzaa le n taa bi do an bokare an ni zi k'a a ga zere m bam bi, a bi zere yum gota y. Bi bo n y'a ka o gota bi, n y'a laaka dam han gota. Bo n y'a ka o gota k'an do ma bi, n y'a sim han gota so.»

Yeezuu zuure i zem gongokoma m

(*Matiyee 10.34-36*)

⁴⁹ «Bor moo o se m tara bure o. A ŋoa moo nawom paan... k'an yo.

⁵⁰ Fyryre n ta o an ni moo yum. A gore ta o kan moo ki, b'a moo ku an nya.

⁵¹ A hoon awoo n'a dare a o laafu moo bor m tara bure o ra? Ayy..., a hi moo nawore awoo m, bor moo o gongu ko ma m.

⁵² Bala, naa ma keere naa, ko goaa soor i har deem o, ŋ y'a gongom ko ma, goaa kaako y'a gom goaa huya ma, goaa huya n a go goaa kaako ma.

⁵³ Zi y'a gore a nyi ma, nyi n a gu a zi ma. Da y'a gore a nyumbəere ma, nyumbəere n a gu a da ma. Da y'a gore a nyar ma, nyar y'a gore a da ma.»

Woso minno dore muŋŋa

(*Matiyee 16.2-3*)

⁵⁴ A n a ya, an a hi zamaa bi m, a o: «K'awoo warko yi an jum meer o, b'awoo hi leem a o: la n ni zem, b'a ko yum maam.

⁵⁵ K'awoo hunher yi an a to jsadopaasi an ni honre, b'awoo o le ma m, b'a ko yum maam.

⁵⁶ Zambozanno ra, awoo ba lo a brama kan tara ki minno do, a bokare a n domum k'an ta o dutaa naa mim do?»

Ko mare kan a jim ki

(*Matiyee 5.25-26*)

⁵⁷ «Bo m so b'awoo bur ho k'an muŋŋa bi dodo kare a zim ni y?

⁵⁸ K'ibu jum i tare i m dodo kare bunce o, k'i i to o a ko ma zaa ra, k'a bi ta i m dodo kare taa y, ko dodo kare bi b'ibu ka lonno domazanno o, ŋn'ibu du lonnoce o y.

⁵⁹ Sura moo n'a hure ibu m: N b'ibu bom lonnoce b'o k'ibu n zim bi ka haay i nya y. Baa tanka deem bi gootare y.»

¹ Dòmum bi do o bi, góóó góóónnò bór, ñni bi Galilee góóó kò Pílati a ka ñni ñ zínzè ñ manñbare dómum o bi mim hi Yeezuu m.

² Yeezuu n a hi ñ ni, a o: «Awóó y'a hoon dare a o, Galilee zanno ko ñ yi ñ zínzè naa mimbonyaabonno gótóó m ñni lé da Galilee góóó góóónnò wóó ra gè?»

³ Ayy..., a hi móó nawóre awóó m, k'awóó n a bó a taam y, gínga awóó nawóre ncúnaaó só.

⁴ Bi, góaa bueresinnyé kò Silowee cėjintə a da ñ la, an ñ zínzè ró wóó, awóó y'a hoon dare a o, mimbonyaabonno m an lé da Zerizaleem góóó góóónnò wóó ra gè?»

⁵ Ayy..., a hi móó nawóre awóó m, k'awóó n a bó a taam y, gínga awóó nawóm haay am bróó hó bi m.»

Sóón k'a nyi ba o hóbokorenoom

⁶ Bi kur bi, Yeezuu hóbokorenoom naa do da ñ ni, a o: «Góaa i nyinta o, a sóón n ta o a òvnsúra o. A n bór k'a b'a bó, b'a n bi hósú yi y.

⁷ A n a hi hósúra zibəəzaa bi m, a o: A dóóraa kaakú hó m naa, móó n túr bór kó m b'a bó, bi móó n túr a nyi yi y. A da! Bó m an tara si an a só o b'a zibəə ba o y?»

⁸ Bi n a nyi bó o, a o: Karinsaamba, i i ya, i to dóóraa deem, kó m yaa hón, m a bír ma, kó m buundi da ma.

⁹ A a da ma, an bi nyi da dóóraa m, k'a bór a n nyi da y, k'i ka kó n n'a da.»

Ló kó yaaba a huñju

¹⁰ Yeezuu nyinta an ni hó dundam sokómace o *sabaa hinní o.

¹¹ Ló i nyinta b'ó zínə n a ka, an a huñju a dóóraa bueresinnyé hó m naa. A b'a dam ma an jum brama turga y.

¹² Yeezuu k'a a yi bi, a a bir, an a hi m, a o: «Ló, i i waa, i yaaba bi nya.»

¹³ A n a wó ka a mim la. Lèem bi, ló b'a ba turga, an n'a lé bóm Woso o.

¹⁴ Sokómace cir bi k'a a yi Yeezuu n ló bi waa sabaa hinní o bi, a no ma o. A meerbaa bi si, an a hi zamaa bi m, a o: «Dòmum sórdi n ta o, góóó n a da ma, ñni zi ba. Dómunnò wóó duro awóó a ga m, a bór, ñn'a waa, sabaa hinní o bée y.»

¹⁵ Zuuba n a nyi bó nó, a o: «Zambúzanno ra! Awóó góaa biyəə bír a der zarm, gèe, a bra, k'a yaa ka hi ma sabaa hinní o ra?»

¹⁶ Bi ló naa do Abraham yanña m, zínə n yaaba da ma a dóóraa bueresinnyé hó m naa, sabaa hinní bée a a ga m, n n a bó bar ma ra?»

¹⁷ K'a naa hi bi, nyanni a junno wóó haay nyaso. Zamaa bi n'a heer nyóóm kan zibəə gótóó haay k'a n'a bam bi ki.

Mutardi yaa kan nyonyoo ki hóbokorenoom

(Matiyee 13.31-32; Marki 4.30-32)

¹⁸ A a ya, an a hi, a o: «Woso cirbəə bi, bó a kú o kan bó ki? A makra móó n'a bam kan bó ki?»

¹⁹ Bó a kú o kan mutardi yaa kú góaa n'a sam, an n'a duum a brikə o bi ki. A n haan, an a ba gó góta, benno ni cə kunkare a vəñjəro ma.»

(Matiyee 13.33)

²⁰ A n a ya, an a hi, a o: «Woso cirbəə bi makra móó n'a bam kan bó ki?»

²¹ A makra móó n'a bam kan nyonyoo kú ló n'a sam, an n'a warm kú ma kan kəñjə kaakú nyisi ki, an ni derm haay.»

Israyel góóó haay n ni gasom cirbəə n o o ra?

(Matiyee 7.13-14,21-23)

²² Yeezuu bó kóro o kan bóleemaro ki o, an ni hó dundam, an ni tam Zerizaleem zeezi.

²³ Góaa deem n a lar, a o: «Zuuba, góóó kó ñ ni bómboore yum n o wóó, ñ bi góta ni?»

²⁴ A n a hi ñ ni, a o: «K'a a tó o k'a gaso halle poore bi m. Bala, a hi móó nawóre awóó m, góóó góta y'a kam ma k'a gaso m, bi ñ b'a dam ma y.

²⁵ Kú harzaa bi bi wuti, an halle bi ta, awóó góótam garga ra, awóó ba n bír cəle zere, a bír a hure, a o: Zuuba, cəle gó wóó m. A y'a nyi bóre awóó nó, a o: Awóó, móó n awóó toji do y.

²⁶ Awóó y'a hum ni, a o: Wóó hó bi, o hó mi kan ibi ki. Ibi hó dunda góóó m, o daasúro o.

²⁷ B'a y'a hure awóó m, a o: Móó n awóó toji do y. Awóó, k'a a gaa móó ma, awóó haay k'a ni mimbonyaro bam bi.

²⁸ K'awóó bi Abraham kan Izakkí, Zakóób ki yi Woso cirbəə n o o, kan wosolesinní sorazanno wóó haay ki awóó n ni garga ra, a nyuntare awóó ma baadare kan só sore ki.

²⁹ Goo y'a tom dojur kan meer ki o, jusa kan bisi ki o, nni bi nyunta nni ho bi Woso cirbæe no o.

³⁰ Keere bi, jezanno nyuntam leekarezanno, leekarezanno n nyunta jezanno.»

*Yeezuu i tam Zerizalem o
(Matiyee 23.37-39)*

³¹ Domum bi do o bi, farizeenro gosunno b'a zo Yeezuu ma, nna hu m, n o: «Ta bince vanta o. Hiroodi y'a kam ma k'a ubu ze.»

³² A n a hu nni, a o: «K'a yaa hu pooji naa do m: moo i lam zinero ra, m ni gooo waam, her kan booti ki zizer ki, an nya.

³³ Bi pakra m ko m ta lee her, kan booti ki zizer ki. Bala wosolesinnisorazaa b'a dam ma an ga bince vanta o ko Zerizalem no bee y.»

³⁴ «Zerizalem, Zerizalem, ubu k'i ni wosolesinnisorazanno zinzem, i ni gooo ko n yu n nyoo ubu ma ro woo bumbam jaaro m bi. Gallem karo, moo nsoa ko m i nyuno so ko ma, amba kor tir a nyuno so ko ma a za taa bi m, b'ubu n ye?

³⁵ Diga! Woso y'a bore ubu o. Bi, moo y'a hure awoo m: Awoo b'a yare a moo yu y, an ta an domum k'awoo ni zem b'a hu, a o: «Gooa k'a ni zem Zuuba Woso to ma bi n barka yu.» »

14

Me hunhanrezaa waare

¹ Yeezuu gaso farizeenro jitaare deem har o, *saba hinni o, k'a hobire bi. Farizeenro woo ni dundom zi.

² Gooa deem i bi jum Yeezuu lee, a me n hunhanre.

³ Yeezuu n a hu wosocikarinsaamboo woo m kan farizeenro woo ki, a o: «Zaa ta o k'o yaabazaa waa sabaa hinni o gee, zaa ba o y?»

⁴ N ni ze pi. Keere bi, Yeezuu n yaabazaa bi gaa, an a waa, an a da zaa ra.

⁵ Bi kur bi, an a hu nni, a o: «Gooa bi kara n'awoo bire o naa o, a nyi, gee, a der n a da hiyæe o sabaa hinni o, a bi bra sire, an a bo o leem ni?»

⁶ Bi n n a da ma nna nyi bo o y.

A b'a ka leekare bincero ma y

⁷ Yeezuu k'a gooo ko n yu n bir hobire ma ro woo yu, nna leekare bincero bumbon o bi, a hobokorenoom naa do da nni, a o:

⁸ «Ko goaa ubu bir harcintare cibsaa ma, i b'aa nyunta leekare bince o y. Bala, a a da ma, a goaa vanta bi, an le da ubu ra.

⁹ Gooa k'awoo bir bi, a b'a ka, an b'a hu awoo goaa huuya bi m, a o: toore ka i mim b'o y. Ubu zem bi wuti kan nyanni ki, i ta je bince o.

¹⁰ Bi ko n y'ubu bir hobire ma, k'i yaa nyunta je bince o, goaa k'a ubu bir bi, k'a bi bor, a y'a hure ubu m, a o: M hannyi, i zo lee bince b'o. A nyuntare ubu to busure goaa haay ko nni ho bire kan ubu ki ro ki lee.

¹¹ Bala, goaa k'a n'a munja busum bi, n y'a zerm, bo n'a munja zerm bi, n y'a busum.»

U b'o ka ganwore ma tara buræ o y

¹² A n a hu goaa k'a a bir bi m so, a o: «K'ubu sinuu hobire ba gee gunuu ho, i b'i hannyo, gee, i dogoo, gee i cisonno arzakazanno ki bir y. Ko n bee, n y'ubu birm so a zaa ma, nna so a yaa o.

¹³ Bi, k'i cibsaa hobire ba, k'i cicirzanno, panjawarzanno, logoro, booro ki bir,

¹⁴ b'a nyuntam mimbirenyunta kan ubu ki, bala, n b'a dam ma n n a ba, n n a so a yaa o y. Bala, Woso naa sompire ubu m, gooo turgoo mumbore domum o.»

Cibsa gota hobokorenoom

(Matiyee 22.1-10)

¹⁵ Gooa deem k'a nyunta b'o an naa haay ma bi, a a hu Yeezuu m, a o: «Mimbirenyuntazaa m goaa k'a ni zem bi hobire bi Woso cirbæe no o bi m.»

¹⁶ Yeezuu n a hu m, a o: «Gooa deem i nyunta an cibsaa gota hobire ba. A n zamaa bir gota ko nni b'a bi.

¹⁷ Hobire bi domum k'a ku bi, a a zibænyu nyoo gooo k'a n bir hobire bi ma ro woo zi, a o: K'a bor keere, n ho haay banka, an nya.

¹⁸ N haay n a le ba deem, n o: a b'a dam ma y. Leekare zaa bi n a hu zibænyu bi m, a o: hosira moo si, pakra m ko m ta, m aa diga a. Moo y'a yere ubu han, k'i sugur ba m ma.

¹⁹ A vanta n a hi, a o: Dono moo n si bu, ko m aa ni η makra ba η dga a. Moo y'a yere ibi han k'i sugur ba m ma.

²⁰ A vanta n a ya, an a hi, a o: lo moo sa daa, bi y'a ka moo bi m dam ma, m bor y.

²¹ Zibəənyɪ bi k'a a wusigə bi, a yaa naa hi a harzaa bi m. Harzaa bi no n ma o, an a hi, a o: ta zoo-zoo ko bi daasuro o, kan ko bi zaa bire ro ki, i cicirzanno gaa kan paŋŋawarzanno ki, logoro ki, buro ki i bor η ni naa o.

²² Zibəənyɪ bi n ta an a bo an bor an b'a hi, a o: harzaa, o le k'ibu ka bi ba, bi le goota.

²³ Harzaa bi n a hi zibəənyɪ bi m, a o: ta zaa poorero woo ra kan brikero ki, i i ka gooo woo ma i gaso η ni, ko le bi goota moo har b'o y.

²⁴ Bala, a hi moo nawore awoo m, gooo ko moo n bir lo woo, goaa deem taan... ba o an ni moo hobire bi dare a le o y.»

*Yeezuu karundanyi paan...
(Matiyee 10.37-38)*

²⁵ Bi je o, gooo cir gota zu Yeezuu o. A n a bo an a hi η ni, a o:

²⁶ «Ko goaa bor moo zi, a n moo nso an le da a zi ra, kan a da ki, a lo ki, a nyino ki, a cemboo ki, a danloro ki, baa kan a muŋŋa musirbaa ki, a b'a dam ma an nyinta moo karundanyi y.

²⁷ Goaa k'a bir a godarkora busure an ni zum moo je o, a b'a dam ma an nyinta moo karundanyi y.

²⁸ Ko sira ni, goaa bi kara n'awoo bire o a le n taa k'a ce gota do, a n lee ka an nyinta, an busoo k'a n'a bum bi le ze, an a do, k'a ce bi dom ge ra?

²⁹ Ko bi bee, k'a lee ka an a jir cinta b'a b'a dam ma an a nyambor y, gooo haay ko η n'a yim bi, η yaa wom ma,

³⁰ ηni bir a hure, η o: Ba goaa ce dore suŋŋida sa na, b'a n a nyambor na.

³¹ Gee cir bo n ta o, k'a i tam k'a yaa yar ba kan cir vanta ki, a n lee ka an nyinta an dga, k'a y'a dam ma kan goaa tisi bu ki, a yar ba kan goaa k'a ni goaa m tisi buhura bi ki ge?

³² Ko bi bee, cir deem bi k'a goota an laato bi, a goaa deem nyoo n zi, an aa laafu mim dunda kan ki.

³³ Ncunaoo so bi, awoo bire o ko goaa le baa k'a wo saa ho k'an ta m bi ma, a b'a dam ma an nyinta moo karundanyi y.»

(Matiyee 5.13; Marki 9.50)

³⁴ «Sira m, ye k'an naa, ho muŋŋa m. Bi ko ye nyintabaa bi bo, bo n'a yare an bor a nyintabaa bi ni?

³⁵ A bi muŋŋa tara minto, b'a bi yim buundi so y. A lo n nawom garga ra. Goaa k'a ni tor m k'an a ma.»

15

*Yeezuu kan mimbonyaabonno ki
(Matiyee 18.12-14)*

¹ Yaworsinno kan mimbonyaabonno ki haay a zo Yeezuu ma, k'a a tor ka ma.

² Farizeenro kan wosocikarunsaambooo ki ni kukur bare, η o: «Goaa naa do i mimbonyaabonno sim, an ni ho bum kan η ki.»

Ser k'a nyaam hobokorenoom dare

³ Bi Yeezuu hobokorenoom naa do da η ni, a o:

⁴ «Goaa bi kara n'awoo bire o, a seero n ta o zoro, deem n nyaam, a bi bunesho a yaa n nesho ro woo tom a hobiji o, an ta an aa a ka deem bi ma, an tolle ba an a yi?

⁵ Bi, k'a a yi, a busu an nawom kan heernyinta ki a koon ra.

⁶ K'a lee ku har o, an a hannyno so ko ma kan a cisonno ki an a hi η ni, a o: k'a heer nyoo kan moo ki, bala moo m ser k'a nyaam bi yi.

⁷ A hi moo nawore awoo m, heernyoo nyintan o guta arzana o, mimbonyaaber deem k'a a bo a taam bi to ma, an le da gooo turgoo bunesho a yaa nesho ro woo ko heertole zibee ba η ma ro woo ra.»

Wanzurfu deem nyaanle hobokorenoom

⁸ «Gee lo bi kara n ta o, a wanzurfu m bu, deem n nyaam, a bi se dam fitire o, an ce bi waa, an a ka ma muŋŋa an tolle ba an a yi?

⁹ Bi k'a a yi, a y'a hannyno som ko ma, kan a cisonno ki an a hi η ni, a o: K'a heernyoo kan moo ki, bala moo m wanzurfu k'a nyaam bi yi.

¹⁰ A hi mɔɔ nawɔre awɔɔ m, heernyɔɔ ta ɔ Woso maleɛkarɔ zi mimbɔnyaabɔr deem k'a n'a bɔre a taam tɔ ma.»

Nyi k'a nyaam, n n a yi hɔbɔkɔreɛnoom

- ¹¹ Yeezuu n a ya, an a hi, a ɔ: «Gɔaa i nyunta ɔ, a nyuno huiya.
- ¹² A poore bi n a hi a zi m, a ɔ: M zi, arzaka k'ibu n ta m bi, a jir, k'i m hɔ ka m ɔ. N zi bi n arzaka k'an ta m bi jir η ni.
- ¹³ A dɔmum k'a yi poore bi, nyi poore b'a hɔ bi gur an a hee, an ta zaa ra, kɔ laatore ɔ. B'ɔ bi, a yaa a arzaka bi zar zibɛɛro bɔnyaarɔ nɔ ɔ.
- ¹⁴ K'a a zar an a nya bi, nɔ gɔta a da kɔ b'ɔ, cicir n a nyasɔ.
- ¹⁵ A n ta, an ni zi bam kan tara bi gɔaa deem ki, bi n a nyɔɔ kurkuuro dɔ ma ɔ a hɔsira ɔ.
- ¹⁶ A muɲa a ŋɔa k'a hɔbure kɔ kurkuuro wɔɔ n'a bum bi bi, k'an a ka. Bi gɔsi bir a kan ɔ y.
- ¹⁷ A n bi, an nyunta an a hɔɔn da, a ɔ: Mɔɔ zi zibɛɛzanno gɔta, ŋn'i hɔbure bure a mɔsi ni gɔɔtam, mɔɔ n bɔr keere, m ni gam nɔ ma naa ɔ.
- ¹⁸ Mɔɔ tare m zi zi, m aa a hi m, mɔɔ m zar Woso kan ibi ki ma.
- ¹⁹ Mɔɔ n m ga m, ibi n i ya, i mɔɔ bir i nyi y. Mɔɔ ba am i zibɛɛzanno gɔaa deem hɔ bi m.
- ²⁰ A n a bɔ an ni doore a zi bi zi. K'a gɔɔta an laato bi, a zi bi n a to an a yi, a cicir n a nyasɔ. A n bra si, an aa a wɔ burgum ma, an a le dɔre.
- ²¹ A nyi bi n a hi m, a ɔ: M zi, mɔɔ mim zar Woso kan ibi ki ma, mɔɔ n m ga m, k'i i ya, i mɔɔ bir i nyi y.
- ²² B'a zi b'a hi a zibɛɛnyɔnɔ wɔɔ m, a ɔ: K'a ba zɔɔ, a bɔr huu k'a gɔere le da bi m, a b'a du ma. K'a bɔr tolleɲa m a da a nyɔkom ma, k'a kɔsɔrɔ da a gam ɔ.
- ²³ K'a bɔr dinnyeem ka me ka bi m, a ze k'ɔ a bi, k'ɔ ɔ heer nyɔɔ,
- ²⁴ bala, mɔɔ nyi k'a nyunta an ga bi, a a mum bɔ ɔ, a nyunta an nyaam, ɔ ɔ ya, ɔ a yi. N n a suɲɪda sa, ŋn'i cibsaa bare.
- ²⁵ A nyi jitaare bi nyunta pooyaa ɔ. K'a a bɔ, an ni zem an a zɔ har ma bi, a bi kɔnnɔrɔ kan bintiirɔ ki nyi ma, kan sarbaa ki.
- ²⁶ A n zibɛɛnyɔ deem bir an laaka da a ji ma.
- ²⁷ Zibɛɛnyɔ bi n'a nyi bɔ ɔ, a ɔ: Ibi dam bi y'a bɔ an bɔr, ibi zi bi n dinnyeem k'ɔ wɔɔ tɔr bi ze, k'a a nyi bi yi kan laafi ki bi minto.
- ²⁸ Nyi jitaare bi nɔ n ma ɔ, a ɔ: A bi gasum har ɔ y. A zi bi n bɔ k'a yaa bir k'an bi gasɔ.
- ²⁹ A n a hi m, a ɔ: Dɪga a, a dɔɔraa gɔta mɔɔ n'ibu zi bam, mɔɔ n kaanm ibi le m deem ni y. B'ibu n binnyeem ka mɔɔ ɔ cɪna m a ze, m cibsaa ba m kan m hannynɔ ki y.
- ³⁰ B'ibu nyi k'a ibi arzaka gur, an aa a zar kan lannɔmuɲaheɛnno ki an a bɔ an bɔr naa, ibi dinnyeem k'a me ka bi ze a minto.
- ³¹ A zi bi n a hi m, a ɔ: M nyunni, ibi i kan mɔɔ ki dɔmum haay, hɔ haay k'a ni mɔɔ ɔ bi, ibi y'i so ɔ.
- ³² Bala, a a ga m k'ɔ cibsaa ba, k'ɔ ɔ heer nyɔɔ. Ibi dam bi k'a nyunta an ga, an a mum bɔ ɔ bi minto. Nyaam a ɔ, ɔ ɔ ya, ɔ a yi.»

16

Zibɛɛnyɔ hɔɔnkare hɔbɔkɔreɛnoom

- ¹ Yeezuu n a hi a karɪndanyɔnɔ wɔɔ m, a ɔ: «Arzakazaa deem i nyunta ɔ, a zibɛɛnyɔ n ta ɔ, an ni digare a hɔnyɔ mim ma. Gɔɔɔ n b'a hi arzakazaa bi m, η ɔ: Awɔɔ zibɛɛnyɔ bi y'awɔɔ arzaka bi zarm.
- ² A n a bir, an a hi m, a ɔ: bɔ minto m n n'ibu mim dɪndam mɔɔ m, nɔnɔnaaɔ? I hɔɔntare ciro ka m ɔ, bala ibi b'i yare, i mɔɔ zi bi ba y.
- ³ Zibɛɛnyɔ bi n'a muɲa larm, a ɔ: Kɔ m a ba lɔ? Kɔ mɔɔ zuuba mɔɔ bɔ zibɛɛ b'ɔ bi?
- ⁴ Mɔɔ paɲa ba ɔ kɔ m dam wɔ ra? Hɔyɔnyere nyannu i mɔɔ zem.
- ⁵ Hɔ kɔ mɔɔ n n'a bam bi mɔɔ dɔ, kɔ m bi bɔ zibɛɛ b'ɔ, kɔ gɔɔɔ n m si a har ɔ.
- ⁶ A n gɔɔɔ kɔ zuuba bi zɪnno ta η le rɔ wɔɔ bir deem-deem, an leɛkarezaa bi lar, a ɔ: Ibi ta mɔɔ zuuba bi zɪm m karɔ?
- ⁷ Bi n a nyi bɔ ɔ, a ɔ: Nyɔɔ gɔr zɔrɔ. A n'a hi bi m, a ɔ: Ba i suraci m na, a si, i nyunta zɔɔ-zɔɔ i gɔrsira ba busoor.
- ⁸ A n a ya, an a vanta lar, a ɔ: B'ibu, i ta m karɔ? A ɔ: Hɔyaa yɔrgɔ zɔrɔ. Zibɛɛnyɔ bi n a hi m, a ɔ: Ba ibi suraci n na, a gɔrsira ba businnye.
- ⁹ Zuuba bi n a le bɔ zibɛɛnyɔ b'ɔ, zi k'a ba nɔnɔnaaɔ bi tɔ ma. Her naa ɔ gɔɔɔ wɔɔ hɔɔn ka kan kɔ ki, an le da leɛgurezanno wɔɔ ra.»

Hɔ k'awɔɔ n'a bam busoo m bi n'awɔɔ Woso ɲɔare hunkam

⁹ «Sira mɔɔ n'a hire awɔɔ m, k'a durnya arzaka bi sa a gɔaasɩbabaa da m gɔɔɔ ma. Dɔmum niɲɲɛ k'a bɔr a b'awɔɔ ɔ bi, Woso y'awɔɔ sire a har ɔ.

¹⁰ Gɔaa k'a sira ba kan hɔ poore ki, a sira bare a gɔta m sɔ. Bi gɔaa k'a n sira ba hɔ poore m, a bi sira bam hɔ gɔta m sɔ y.

¹¹ Bi minto bi, k'awɔɔ n sira ba kan durnya naa arzakarɔ ki y, nka ni hɔnyɩ paan... bi kare awɔɔ ɔ?

¹² Bi k'awɔɔ n sira ba gɔaa hɔ m, nka n n'awɔɔ muɲɲɔɔ hɔ bi kare awɔɔ ɔ?

¹³ Zibənyɩ ba ɔ a n n'a dam ma, an zuubɔɔ huyɔɔ zi ba y. A deem ɲɔare, an sɔ deem m. Gɛɛ an bir kan deem ki, an kaanm deem m. Awɔɔ b'a dam ma a Woso ɲɔa, a busoo ɲɔa sɔ y.»

Lɛrɔ kan Woso cirbəə ki

(Matiyee 11.12-13; 5.31-32; Marki 10.11-12)

¹⁴ Farizɛɛnrɔ busoo ɲuənnɔ wɔɔ y'a tɔr kam naa haay ma, ɲn'ɩ yaa wɔrɛ a meerbaa bi ma.

¹⁵ Yeezuu n a hi ɲ ni, a ɔ: «A ka awɔɔ nawɔm ma k'a bir tɔrga gɔɔɔ mɩm ɔ. Bi Woso awɔɔ heer dɔ, bala, hɔ niɲɲɛ kɔ gɔɔɔ n'a lɛ bɔɲ ɔ bi, hɔ vɔm m bi Woso mɩm ɔ.

¹⁶ Lɛrɔ kan wosolesinnɩsorazannɔ wɔɔ ki ta an Zaan dɔmum ku. N y'a sɩɲɲida ba dɔmum bi dɔ ɔ, n ni Woso cirbəə lemim nyunta pa dam, gɔaa haay n'a tɔɲ ɔ k'a gaso ɔ kan paɲɲa ki.

¹⁷ Brama kan tara ki cenle naanaa an lɛ da lɛ minnyɩ deem taan... k'a ni gɔɔtam bi ra.

¹⁸ Bi y'a ka, gɔaa biyəə k'a ni lare a lɔ ra, an n'a vanta sam bi, jaandər m. Bi gɔaa k'a lɔ k'a zim la ra bi sa, jaandər m sɔ.»

Arzakazaa kan ɲɔazaa ki hɔbɔkɔrɛnoom

¹⁹ «Arzakazaa deem ɩ nyunta ɔ, an ni huu wɩsɩrɔ kɔ ɲ lɛ ɲ kɔsɩ dure a ma, an ni hɔbɩrɛ muɲɲa bɩrɛ dɔmum haay, an ni mɩsɩrbaa nyunta bam.

²⁰ Cikirzaa deem k'a tɔ m Lazaar bi ni wɔtam arzakazaa bi cɛlɛ ma, a mɛ haay bi, nyinno m.

²¹ A ɩ hɔbɩrɛ kuuro kɔ ɲ n'a lom arzakazaa bi hɔbɩrɛ gɔ bi ra bi ɲɔam k'a bi, b'a bir a yɩrɛ y. Kan naa ki haay, jino bɔr ɲn'a nyinno mɩmmɛɛsɔm.

²² Cikirzaa bi n bi ga. Malɛɛkarɔ n a busu ɲni ta m Abraham jɩr ɔ. Arzakazaa bi m bi ga sɔ, n n a bir.

²³ Gəəno bɩncɛ ɔ b'ɔ bi, arzakazaa b'ɩ fir yɩm gɔta. A n a mɩm busu brama an a tɔ an Abraham yɩ laato, Lazaar n'a jɩr ɔ.

²⁴ A n zee da, a ɔ: M zi Abraham, mɔɔ cikir zɛ, k'ɩ Lazaar nyɔɔ k'an a nyokom nyɔɔ hi ma k'an b'a tɔkɔ m nɛɛm la, k'an bɩsa, bala, mɔɔ ɩ fir yɩm gɔta sɛ naa dɔ nɔ ɔ.

²⁵ Abraham n a nyɩ bɔ nɔ, a ɔ: M nyɩnnɩ, a tɔ da ɩ nɔ ɔ, ɩ ɔ, ɩbɩ nyunta muɲɲa ɩ mɩsɩrbaa nɔ ɔ, Lazaar n a bɔnyaa yɩ. Naa ma bi, a heernyɔɔ yɩ naa ɔ, ɩbɩ ni fir nɔ ɔ.

²⁶ Bi, yaa gɔta y'awɔɔ kan wɔɔ ki bire ɔ kɔ gɔɔɔ kɔ ɲ n'a tom wɔɔ zeezi naa ɔ k'a ta awɔɔ zi rɔ wɔɔ b'a da ma, ɲni cem y, awɔɔ zeezi sɔ, kɔ ɲ b'a da ma ɲni bɔr naa ɔ y.

²⁷ Arzakazaa bi n a hi, a ɔ: M zi, mɔɔ y'a yɛrɛ ɩbɩ han, k'ɩ Lazaar nyɔɔ mɔɔ zi har ɔ,

²⁸ bala, mɔɔ danzannɔ ta ɔ soor, k'an aa a hi ɲ ni, kɔ brɔɔ bi bɔr fir yɩrɛ bɩncɛ naa dɔ ɔ sɔ y.

²⁹ Abraham n a hi m, a ɔ: ɲ yɩ Moyiisi ciro m kan wosolesinnɩsorazannɔ hɔɔ ki, ɲn'a tɔr ka ɲ lemim ma.

³⁰ Arzakazaa bi n a hi, a ɔ: Ayy..., m zi Abraham, kɔ gɔaa a tɔ gəəno zi naa ɔ an ta b'ɔ, ɲ y'a bɔrɛ a taam.

³¹ Abraham n a hi, a ɔ: Kɔ ɲ n a tɔr ka Moyiisi ma kan wosolesinnɩsorazannɔ wɔɔ ki, baa kɔ gɔaa a mɩm bɔ ɔ gəəno bire ɔ, ɲ b'a sire y.»

17

Mimɔnyaa

(Matiyee 18.6-7,21-22; Marki 9.42)

¹ Yeezuu n a hi karɩndanyɩnɔ wɔɔ m, a ɔ: «Mim k'a a da ma an gɔaa dɔ bi b'a dam ma, a n nyunta ɔ y. Bi, a pakra bam gɔaa k'a ni zem ni bi m.

² Kɔ n bar da jenlajaa ma, n n'a da a wer, n n'a da higota ɔ jura, nyɩnɔ poorero nɔɔn duro deem k'a n'a dam mim ɔ bi m.

³ K'a dundo a zi muɲɲa! K'ɩ danyɩ a zar ɩ ma, k'ɩ dɔndɔ, k'a a bɔ a taam, k'ɩ sugur ka ɔ.

⁴ Bɪ k'a zar ɪbu ma galleem saanhuna hindeem ɔ, an tur a bɔ an bɔr ɪbu zi an b'a hi, a ɔ: Mɔɔ m bɔ m taam, sugur ka m ɔ, k'ɪ sugur ka ɔ.»

⁵ Kristazibəəzannɔ wɔɔ n a hi Zuuba m, η ɔ: «Wɔɔ sɪrakare da ra.»

⁶ Zuuba n a hi, a ɔ: «Awɔɔ sɪrakare bi, kɔ mutardɪ yaa a ku, awɔɔ y'a hum gɔ naa do m, a ɔ: ɪ bɔɔta, ɪ yaa ɪ sɔɔn higɔta ɔ, b'a y'awɔɔ le sim.»

A b'a ka ma kɔ n a barka da y

⁷ «Gɔaa bi kara n'awɔɔ bire ɔ naa ɔ, a zibəənyɪ n ta ɔ, an nɪ dam wɔm, gɛɛ, an nɪ dɔm hɔbɪsɪ ma. K'a a to poo ɔ, an bɔr, an a hi m, a ɔ: A ba zɔɔ ɪ bɔr, ɪ nyɪnta ɪ hɔbɪrɛ bi?»

⁸ A hi bɛɛ an nawɔrɛ, a ɔ: Hɔbɪrɛ ba gum naa ɔ, k'ɪ huuro da ɪ ra, ɪ sa ɪ ba ka m ɔ kɔ m a bi, kɔ m a mi, k'ɪ bɔkare ɪ bi, ɪ mi ra?»

⁹ A yaa dam zibəənyɪ bi m barka ra? K'a a le si an a zi bi ba bi minto ra? Mɔɔ n a si a yaa dam nɪ barka y.

¹⁰ A maam sɔ kan awɔɔ kɪ. K'awɔɔ hɔ haay kɔ Woso le ka awɔɔ ɔ k'a ba bi ba, k'a hi, a ɔ: Zibəənyɪnɔ m wɔɔ m bala, wɔɔ ɔ zibəə k'a a ga m bi ba.»

Kusiməro bu waare

¹¹ Kɔ Yeezuu zaa sa an nɪ tam Zerizalem zeezi bi, bɔ a ɔ Galilee kan Samarii kɪ bire ɔ.

¹² K'a nɪ gasɔm tara deem ɔ bi, kusiməro bu b'a zɛ ɔ, ηnɪ jum laato,

¹³ ηn'a leer busu, η ɔ: «Yeezuu, karɪnsaamba! Wɔɔ cicir zɛ!»

¹⁴ Yeezuu k'a η yɪ bi, a a hi η nɪ, a ɔ: «K'a yaa a hɪnka wosocɛmannɪbɛnno m.» Kɔ η y'a hɔr ηn'ɪ tam bi, η yaa a waa zaa ra, dintim n gɔ η ma.

¹⁵ N gɔaa deem k'a yɪ a laafɪ yɪ bi, a a wusigə an bɔr, an a leer busu, an n'a le bɔm Woso ɔ.

¹⁶ A n sɔnta Yeezuu taa, an a meer zuutə tara ɔ, an nɪ barka dam nɪ. Gɔaa bi, Samarii gɔaa m.

¹⁷ Yeezuu n a hi, a ɔ: «Gɔaa bu haay bɛɛ y'a waa dintim n gɔ η ma ra? Bi nɛɛhɔ rɔ wɔɔ be?»

¹⁸ Gɔsɪ n a bɔ η bire ɔ k'a b'a le bɔ Woso ɔ, kɔ saana naa do bɛɛ y.»

¹⁹ A n a hi m, a ɔ: «Wuti ɪ ta, ɪ sɪrakare ɪ bɔmbɔ.»

Woso cirbəə zere

(Matɪyee 24.23-28,37-41)

²⁰ Farizɛɛnrɔ wɔɔ n Yeezuu lar, η ɔ: «Woso cirbəə bi zɛ an nawɔm brɔ?» A n a nyɪ bɔ η nɔ, a ɔ: «Woso cirbəə bi bɪr zere, an nɪ yɪrɛ y.

²¹ N b'a hɪrɛ, η ɔ: Woso cirbəə bi ba n nɪ, gɛɛ, a ɪ naa ɔ y!» A n a hi η nɪ kɛrɛ, a ɔ: «K'a diga a, Woso cirbəə bi y'awɔɔ bire ɔ.»

Gɔaanyɪ bi wusigəre hinni

²² A n bɔkare, an a hi karɪndanyɪnɔ m, a ɔ: «Dɔmɪnnɔ ta ɔ ηn'ɪ zem, awɔɔ n n'a ηsam k'a Gɔaanyɪ bi yɪ hindeem ɔ bala, b'awɔɔ ba yɪrɛ y.

²³ N y'a hɪrɛ awɔɔ m, η ɔ: A ba n nɪ, gɛɛ, a ɪ naa ɔ! A bi ta y, a b'a si a ta y.

²⁴ Bala, Gɔaanyɪ bi zere dɔmɪm bi, zɛ an nawɔm amba brama tɪr nyaki bɔ dɔjɪr ɔ an ta meer ɔ bi m.

²⁵ Bi, a lɛɛkare an fir yɪ gɔta, her gɔɔɔ nɔɔn n kaanm m.

²⁶ Hɔ k'a nyɪnta an ba Nowee dɔmɪm ɔ bi, a zem bi nyɪnta maam Gɔaanyɪ bi dɔmɪm ɔ:

²⁷ N nyɪnta ηn'ɪ hɔ bɪm, ηn'ɪ hɔ mim, ηn'ɪ lɔ sam, ηn'ɪ zim sam an ta an dɔmɪm kɔ Nowee gasɔ ɔ kɔɔlɔsɔ ɔ bi ku. Bi, Woso a ka la gɔta n ba an η bi haay.

²⁸ Gɛɛ, am hɔ k'a nyɪnta an ba Lɔttɪ dɔmɪm ɔ bi hɔ bi m: N yɪ hɔ bɪm, ηn'ɪ hɔ mim, ηn'ɪ hɔ sim, ηn'ɪ hɔ hɛɛnm, ηn'ɪ hɔ duum, ηn'ɪ cɛ dɔm.

²⁹ Bi, dɔmɪm kɔ Lɔttɪ bɔ ɔ Sodɔm ɔ bi, Woso a ka sɛ n a to brama, an ba am la hɔ bi m, an η zunzɛ haay.

³⁰ Gɔaanyɪ bi hɪnkare hinni ɔ, a nyɪntam maam sɔ.

³¹ Hinni bi do ɔ bi, gɔaa k'a nɪ cɛ mim ɔ a mɔdrɔ nɪ cɛ ɔ bi, a bi zer an gasɔ an η gɔr y. A maam sɔ kan gɔaa k'a ta poo ɔ bi kɪ, a b'a bɔ an bɔr har ɔ y.

³² K'a Lɔttɪ lɔ bi mim to da a nɔ ɔ.

³³ Gɔaa k'a le n taa k'a a meeyaa bɔmbɔ bi, a b'a yɪrɛ y. Bi gɔaa k'a yɛ zɛ ma mɔɔ to ma bi, a y'a meeyaa bɔmbɔrɛ yɪm.

³⁴ A hi mɔɔ nawɔrɛ awɔɔ m, gum bi do ɔ, gɔaa hɪyɪ y'a zem kɔ ra, ηnɪ wɔta gargɔ deem la. N deem gaarɛ, n n deem to.

³⁵ Lannɔ y'a zem kɔ ra hɪyɪ, ηn'ɪ bɪr jaa lom. N deem gaarɛ, n n deem to.» [

³⁶ Kɔ gɔaa hɪyɪ a hɔsɪra ɔ: N deem gaam, n nɪ deem to.]

³⁷ Karundanyinɔ wɔɔ n a lar, η ɔ: «Zuuba, a nyintam ka?» A n a nyi bɔ ɔ, a ɔ: «Bunce kɔ sim n ni nyuntan ɔ bi, bunce bi do gɔbirgɔɔ n n'a som kɔ ma ɔ.»

18

Dɔdɔkɛr bɔnyaa hɔbɔkɔɛnoom

¹ Yeezuu hɔbɔkɔɛnoom da η ni k'a hunka a ɔ, a a ga m kɔ η ni yaa da dɔmum haay, bi η bi kɔ kan yaadare bi ki y.

² A a hi η ni, a ɔ: «Dɔdɔkɛr i nyinta tara deem nɔ ɔ, a bir nyi bam Woso ni y, a bir gɔɔɔ dan ɔ so y.

³ Zoro ni tara bi do nɔ ɔ, an ni zem tee... an n'a hire, a ɔ: Gumɛ ka m ɔ mim kɔ mɔɔ jum bi n ta m kan mɔɔ ki bi nɔ ɔ.

⁴ Dɔdɔkɛr bi n a gu, galleɛ hɔka. Bi kur bi, a n n'a hire a muɲja m, a ɔ: Baa kɔ mɔɔ bir nyi bam Woso m, bi mɔɔ bir gɔɔɔ dan ɔ so,

⁵ Iɔ naa do k'a bɔr an ni mɔɔ kom bi, mɔɔ y'a dɔdɔ bi kare, m gumɛ ka ɔ, k'a bi bɔr mɔɔ zi dɔ dɔmum haay, an bir mɔɔ kɔɛ y.»

⁶ Zuuba n a ya, an a hi, a ɔ: «K'a tɔr ka, hɔ kɔ dɔdɔkɛr bɔnyaa b'a hi bi ma muɲja.

⁷ Bi, Woso b'a dare a gɔɔɔ k'a η nyɔkɔ ɔ ηn'i zee dam zi sinuu ɔ kan a gunuu ɔ ki rɔ wɔɔ han ra? A maasɛ bam, an bɔkare an a da η han ra?

⁸ A hi mɔɔ nawɔre awɔɔ m, a y'a dare η han zɔɔ-zɔɔ. Bi kɔ Gɔaanyi bi bi bɔr, a zem bi sarakare yi tara burɛ ɔ ra?»

Farizen kan yawɔrsir ki hɔbɔkɔɛnoom

⁹ Yeezuu hɔbɔkɔɛnoom da gɔɔɔ kɔ η n'a hɔɔn dare η ɔ, gɔɔɔ muɲjɔɔ n'a mɔ, ηni bɔkare, ηn'a muno bɔɲ ɔ rɔ wɔɔ m, a ɔ:

¹⁰ «Gɔɔɔ hɔyɔɔ i gasɔ Wosoɛ ɔ k'a yaa da. Gɔaa deem bi farizen m, deem bi yawɔrsirezaa m.

¹¹ Farizen bi n jum brama an ni yaa dare a heer ɔ ncinaaɔ: Woso, mɔɔ i yaa dare ibi m barka kɔ mɔɔ n bɔ kɔ ɔ kan gɔɔɔ gɔsunɔ kɔ η ni konno, mimbɔnyaabɛnno, jaandɛnno, gɛɛ yawɔrsir naa do ki minto.

¹² Mɔɔ yi m lɛ kɔsum galleɛ hɔya dɔmum saanhɔna nɔ ɔ, mɔɔ hɔnyɔ haay nɔ ɔ mɔɔ y'a bu hɔ kare ibi ɔ.

¹³ Yawɔrsir bi n jum laato, a le baa k'a a mum busu brama y, an n'a ci zere k'a a heerzar hunka, a ɔ: Woso, mɔɔ cicir ze, bala, mimbɔnyaabɛr m mɔɔ m.

¹⁴ A hi mɔɔ nawɔre awɔɔ m, a turgabaa yi Woso mum ɔ, an a bɔ an doo, deem bi n a yi y. Bala, gɔaa k'a n'a busum bi, n y'a zerm tara ɔ, bi gɔaa k'a a muɲja zer bi n y'a busum.»

Nyino poorero barka daɔre

(Matiyee 19.13-15; Marki 10.13-16)

¹⁵ Gɔɔɔ bɔr nyino poorero m Yeezuu zi k'an a wɔ ka η mim la. Karundanyinɔ wɔɔ kɔ η naa yi bi, η nyaa ba kan η ki.

¹⁶ Yeezuu n a ka ηni bɔr nyinɔ wɔɔ m, an n'a hire, a ɔ: «K'a nyino wɔɔ to ηni bɔr mɔɔ zi, a b'a ta η ni toore y, bala, gɔɔɔ kɔ η bɔ kɔ ɔ kan η ki rɔ wɔɔ y'a so Woso cirbɛɛ b'ɔ.

¹⁷ Sira mɔɔ n'a hire awɔɔ m, gɔaa k'a n Woso cirbɛɛ bi si am nyi poore hɔ bi m bi, a bi gasɲ ɔ y.»

K'a kaanm arzaka m, k'a gasɔ Woso cirbɛɛ nɔ ɔ

(Matiyee 19.16-30; Marki 10.17-31)

¹⁸ Cir deem Yeezuu lar, a ɔ: «Karɔnsaamba muɲja, bɔ mɔɔ n'a bare kɔ m mɔsɔrbaa k'a nyare ba ɔ bi yi?»

¹⁹ Yeezuu n a hi m, a ɔ: «Bɔ m, ibi ni mɔɔ birm muɲja? Gɔaa muɲja ba ɔ kɔ Woso y'a deem bɛɛ y.

²⁰ Ibi lɛrɔ wɔɔ dɔ ra? I bi jaan da y, i bi gɛr ze y, i bi koor ba y, i bi ηsaar kaseti ka y, i zi kan i da ki da ɔ.»

²¹ Gɔaa bi n a nyi bɔ ɔ, a ɔ: «Mɔɔ naa haay ba m nyɔbaa ma tee...»

²² Yeezuu k'a naa ma bi, a a hi m, a ɔ: «Hɔ deem i gɔɔta ibi ma k'i ba: Hɔ k'a n'ibi ɔ bi hɛɛ haay i jinjir ηɔazanno m, k'i bɔr i zu mɔɔ ɔ, ibi arzaka yim arzana ɔ.»

²³ Kɔ gɔaa bi naa ma bi, a heer a zar, bala, a arzaka bi gɔta.

²⁴ Yeezuu k'a a heerzarlɛ bi yi bi, a a hi, a ɔ: «Arzakazanno Woso cirbɛɛ gasɔɛ yim kɔɔkɔɔ.

²⁵ Sira m, yoonde huuka yaa gasɔɛ nyuntam naanaa, an le da arzakazaa Woso cirbɛɛ gasɔɛ m.»

²⁶ Gooo ko η n'a tor kam ma ro woo a hi, η σ: «Ncunaas bi, nka m ni bombore yre?»
²⁷ Yeezuu n a nyi bo σ, a σ: «Ho ko goaa b'a dam ma an a ba bi, a naanaa Woso ma.»
²⁸ Puyeer n a hi, a σ: «Diga, woo ho haay to, σ zu ubu σ.»
²⁹ A n a nyi bo η nσ, a σ: «Sira moo n'a hure awoo m, goaa k'a a har to, kan a lo ki, a danyino ki, a zuro ki, a nyino ki Woso cirbæ minto,
³⁰ a naa haay yim gøta an le da durnya naa do no σ, b'a musirbaa k'a nyare ba σ bi yim durnya k'a ni zem bi no σ so.»

Yeezuu a ya, an n'a ze mim dindam a kaako ho ma
 (Matiyee 20.17-19; Marki 10.32-34)

³¹ Yeezuu buerehuyoo woo bir, an a hi η ni, a σ: «Ba woo ni tam Zerizalem σ na, bi, ho haay ku wosolesinnisorazanno woo a gursira ba Gøaany bi minto bi ko yim.
³² N y'a nyasom, n n'a ka kifuro σ ko η ni yaa wo ma, ko η n'a sonsø wo, ko η ni lihi dunda ma,
³³ ko η n'a ze maduro m, ko η ni bokare ηn'a ze gær, b'a y'a mum boη σ domum kaako hinni σ.»
³⁴ Bi, karundanyino woo n hosti ji ma y. Mim naa do a nyaakom da η ni, η n ho ko Yeezuu a hi bi ji do y.

Zeriko bos waare
 (Matiyee 20.29-34; Marki 10.46-52)

³⁵ K'a ta, an n'a zom Zeriko ma bi, bos deem i nyunta zaa lezi b'σ, an ni ho yunyem.
³⁶ Zamaa k'a bor an ni cenim an a ma bi, a laaka da ko bo m ge.
³⁷ N n a hi m, n σ: «Nazareti Yeezuu ni cenim.»
³⁸ A n zee da, a σ: «*David Nyi, Yeezuu, m cicir ze!»
³⁹ Gooo ko η nyunta lee ro woo ni nyaa bam kan ki η σ, an ze pi. A n a banka an zee da an le da biisi ra, a σ: «David Nyi, moo cicir ze!»
⁴⁰ Yeezuu n jum, an le ka ko η n'a gaa, ηn'i bor m. K'a a zo bi, Yeezuu a lar, a σ:
⁴¹ «Bo ubu σ ko moo n a ba ubu minto?» A n a nyi bo σ, a σ: «Zuuba, a ka ko m mum n a ya an lee yi.»
⁴² Yeezuu n a hi m, a σ: «K'i mum n a ya an lee yi! I strakare i bombø.»
⁴³ Leem bi, a mum a gø, an ni lee yim, an zu Yeezuu je σ, an n'a le bom Woso σ. Zamaa bi ko η naa yi bi, ηn'a le bom Woso σ so.

19

Yeezuu gaso Zasee har σ

¹ Yeezuu gaso Zeriko σ, an ni ko bi zem la.
² Gøaa ni b'σ a to m Zasee, yaworsinno cir m, arzakazaa m so.
³ A n n'a kam Yeezuu ma k'a yi, ko nka m, k'a a do. Zamaa bi minto, ko goaa kutiim m bi, a b'a dam ma, a n a yi y.
⁴ A n bra si an ta lee, an aa der go ra, ko Yeezuu bor an ni cenim b'σ, k'a yi.
⁵ Ko Yeezuu lee ku buncø bi do σ bi, a a boota an a hi m, a σ: «Zasee, a ba zo i zer, bala, moo cunta ko m zer ubu har σ her.»
⁶ Zasee n zer zoo-zoo, an a si kan heernyoo ki.
⁷ Ko zamaa bi naa yi bi, ηn'i kukur bare, η σ: «Zer a σ mimbonyaabør har σ.»
⁸ Zasee n a zo Zuuba ma an a hi m, a σ: «Diga, Zuuba, moo yi m arzaka bi haay, zekumbir sam, m a ka cicirzanno σ, bi, ko moo mim zu σ goaa ma, moo y'a sompim no gallem si.»
⁹ Yeezuu n a hi, a σ: «Bombore gaso har naa do σ her, bala, goaa naa do Abraham yanηa m so.
¹⁰ Bala, Gøaany bi bor a σ, an b'a ka gooo ko η nyaam no woo ma, an η bombø.»

Cir nyi cirbæ bire hobokorenoom
 (Matiyee 25.14-30)

¹¹ Ko η goota ηn'a tor kam a meerbaarø woo ma bi, Yeezuu a ya, an hobokorenoom naa do da η ni. Bala, a a zo Zerizalem ma. Bi, gooo woo i digam ma, η σ, Woso cirbæ bi y'a hunkare a m b'σ leem.
¹² Bi y'a ka Yeezuu n a hi, a σ: «Cir nyi deem i ta ko laatu σ k'a yaa cirbæ bi, k'a bo a bor.
¹³ A n a zibøenyino bir bu, an busoo jir η ni minni* deem-deem, an a hi η ni, a σ: «K'a zi ba m, k'an ta an moo wusigære domum ku.»

* 19:13 19.13 Minnu: = deniyee zoro = mom kaako zibæ busoo m.

14 B'a gorgazannɔ wɔɔ sɔ m, ɲnɩ ɔwɔɔ nyɔɔ a je ɔ kɔ ɲ n'a a hɩ cirbɛə karezaa bɩ m, ɲ ɔ: <Wɔɔ le baa k'an a so wɔɔ ɔ y.>

15 K'a yaa cirbɛə bɩ bɩ an bɔr bɩ, a a ka ɲnɩ zibɛənyɩnɔ k'a busoo jinjir ɲ nɩ rɔ wɔɔ bir a taa, k'a dɩga a kɔ bɔ zi ɲ y'a ba m gɛ.

16 Lɛəkarezaa bɩ n bɔr, a ɔ: <Zuuba, minnɩ deem k'ɩbɩ ka mɔɔ ɔ bɩ, minnɩ bu y'a da ra.>

17 A n a hɩ m, a ɔ: <Zibɛənyɩ mɩɲɲa n'ɩbɩ m, bala, ɩbɩ noonhubaa hunka hɔ poorero nɔ ɔ, mɔɔ cirbɛə kare ɩbɩ ɔ, k'ɩ ɩ so tara bu ɔ.>

18 A hɩya hɔ bɩ n b'a hɩ, a ɔ: <Zuuba, ɩbɩ busoo bɩ nyɩ da minnɩ soor.

19 A n a hɩ bɩ m sɔ, a ɔ: ɩ so tara soor ɔ.>

20 A vanta n bɔr, a ɔ: <Zuuba, ba ɩbɩ busoo bɩ n na, pɛera mɔɔ burgu ma, m a nyaakom da.>

21 Mɔɔ ɩ nyɩ bare ɩbɩ m, ɩbɩ heer kɔsrabaa bɩ minto. Hɔ k'ɩbɩ n a cɩnta bɩ ɩbɩ n n'a sam. Hɔ k'ɩbɩ n a duu bɩ, ɩbɩ n n'a dam.

22 A n a hɩ m, a ɔ: ɩbɩ mɩɲɲa meerbaa bɩ mɔɔ n n'ɩbɩ dɔdɔ yarm ma, zibɛənyɩ bɔnyaa. <ɩbɩ dɔ, ɩ ɔ: ɔɔaa kɔsɩ m mɔɔ m, mɔɔ nɩ hɔ kɔ mɔɔ n a cɩnta bɩ sam, m nɩ hɔ kɔ m mɔɔ n a duu bɩ dam.

23 Bɔ minto, ɩbɩ n mɔɔ busoo bɩ cɩnta busoo cɛ ɔ y? Kɔ mɔɔ m bɔ, m bɔr kɔ m bɩ nyɔɔdɔ yɩ?>

24 A n a hɩ ɔwɔɔ kɔ ɲ nɩ b'ɔ rɔ wɔɔ m, a ɔ: <K'a busoo bɩ yɔ m, a ka ɔɔaa k'an ta m bu b'ɔ.>

25 ɲ n a hɩ m, ɲ ɔ: <Zuuba, a lɛɛ ka an a yɩ bu.>

26 A hɩ mɔɔ nawɔrɛ awɔɔ m, ɔɔaa biyɛə k'an ta hɔ m bɩ, n y'a kan ɔ, ɔɔaa k'a ba m bɩ, baa k'a ta m poore bɩ, n y'a yɔm nɩ.

27 Mɔɔ junno kɔ ɲ nɩ mɔɔ ɲɔa kan cirbɛə kɩ rɔ wɔɔ, k'a bɔr ɲ nɩ mɔɔ taa naa ɔ, a ɲ zinze.»

28 Yeezuu k'a naa hɩ bɩ, a ka ɲ lɛɛ an nɩ tam Zerizalem ɔ.

*Yeezuu ɩ gasom Zerizalem ɔ
(Matiyee 21.1-11; Markɩ 11.1-11; Zaan 12.12-19)*

29 K'a ta an n'a zom Betfazeɛ ma kan Betanii kɩ, Oliiviyeɛ ci bɩ zeezi bɩ, a a karundanyɩnɔ nyɔɔ hɩya.

30 A n a hɩ ɲ nɩ, a ɔ: «K'a ta kɔ k'a nɩ lɛɛ naa ɔ. K'awɔɔ ta an nɩ gasom, awɔɔ brapoo yum n n'a kɔsɩ, bɩ ɔɔsɩ n da ɔ cɩna y. K'a hɔr a bɔr m.

31 Bɩ kɔ ɔɔaa awɔɔ lar, a ɔ: Bɔ m awɔɔ n'a hɔrle? K'a hɩ m, a ɔ: Zuuba le n taa.»

32 ɔwɔɔ k'a ɲ nyɔɔ rɔ wɔɔ, kɔ ɲ ta bɩ, ɲ yaa hɔ haay bɩ yɩ amba Yeezuu a hɩ bɩ m.

33 Kɔ ɲn'ɩ brapoo bɩ hɔrm bɩ, a zanno wɔɔ n a hɩ ɲ nɩ, ɲ ɔ: «Bɔ minto m, awɔɔ n'a hɔrle?»

34 ɲ n'a nyɩ bɔ ɔ, ɲ ɔ: «Zuuba le n taa.»

35 ɲ n brapoo bɩ gaa, ɲnɩ ta m Yeezuu zi, ɲn'a huuro ka ra, ɲn'a ka Yeezuu n da ɔ.

36 K'a nɩ tam bɩ, ɔwɔɔ wɔɔ n'a huuro kam zaa bɩ ra.

37 K'a a zɔ Oliiviyeɛ ci bɩ zerjɩ bɩ ma bɩ, heernyɔɔ gaso karundanyɩnɔ wɔɔ ɔ, zamaa bɩ haay, ɲn'a leer busu, ɲn'a le bɔm Woso ɔ hoserlo haay kɔ ɲ y'a yɩ bɩ minto.

38 ɲ ɔ:

«Cir k'a nɩ zɛm Zuuba Woso tɔ ma bɩ n barka yɩ.

Kɔ laafɩ n nyunta arzana ɔ,

kɔ leɔɔrɛ n nyunta brama.»

39 Farizeɛnrɔ ɔɔsɩnno a hɩ Yeezuu m zamaa bɩ bire ɔ, ɲ ɔ: «Karnsaamba, a ka k'ɩ karundanyɩnɔ wɔɔ n zɛ pi.»

40 A n a nyɩ bɔ ɔ, a ɔ: «A hɩ mɔɔ nawɔrɛ awɔɔ m: Kɔ ɲ zɛ pi, jaarɔ n nɩ zee dam.»

Yeezuu ɩ nyɩ kam Zerizalem tɔ ma

41 K'a a zɔ Zerizalem kɔnɔ bɩ ma, an a to an a yɩ bɩ, a nyɩ ka a minto.

42 A n n'a hire, a ɔ: «ɩbɩ sɔ, k'a dɔ ɩbɩ ɔ her, kɔ nka n nɩ laafɩ kare ɩbɩ ɔ! Bɩ naa ma bɩ, a a nyaakom da ɩbɩ lɛɛ, ɩbɩ b'ɩ dam ma, ɩ yɩ y.

43 Sira m, dɔmɩnno ɩ zɛrɛ ɩbɩ minto, ɩbɩ junno wɔɔ tee kɩnkare ɩbɩ pɛɲɲɔ bɩ ma, ɲ burle ɩbɩ ma, k'a ɩbɩ da, ɲn'a so bɩnce haay ɔ.

44 ɲ y'ɩbɩ wurɔm haay, ɩbɩ kan ɩ zamaa kɩ. ɲ bɩ jaa deem taan... tore, an bɩr a mim burɔ ɔ y, bala, ɩbɩ n dɔmum kɔ Woso bɔr k'a b'a da ɩ han bɩ dɔ y.»

*Yeezuu gaso Wosoɛ ɔ, an n'a cirbɛə zi bam
(Matiyee 21.12-17; Markɩ 11.15-19; Zaan 2.13-22)*

45 Yeezuu gaso Wosoɛ ɔ, an nɩ lam hɔheeno wɔɔ ra.

⁴⁶ A n a hi η ni, a o: «N y'a gorsura ba, η o: «Moo ce bi nyintam yaadare ce.» B'awoo, awoo sa a ba konno bunce.»

⁴⁷ Yeezuu i ho dundam domum haay Wosoce o b'o. Wosocemannubonno jitanoo kan wosocikarinsaamboo ki, tara cinno ki y'a kare a zere zaa ma.

⁴⁸ Bi ho ko η y'a cunta k'a ba bi, ηn'a zaa yi y, bala, zamaa bi haay y'a tor kare a meerbaa ma kan boraama gota ki.

20

Yeezuu le a to ka?

(Matiyee 21.23-27; Marki 11.27-33)

¹ Domunoo woo duro o hindeem o, Yeezuu k'a ni ho dundam zamaa bi m Wosoce o, an ni Woso lemin nyinta pa dam bi, wosocemannubonno jitanoo kan wosocikarinsaamboo ki, kan *gooogusinno ki bor zi.

² N n a hi, η o: «Le kara ubi n ta m i ni naa bam ni, gee, bo a o, nka le o, k'i hi woo m?»

³ A n a nyi bo o η no, a o: «Moo muηa so, moo laaka dare awoo han, k'a hi moo m:

⁴ Zaan batem bi, a to a o brama gee gooo zi?»

⁵ N n'a hoon dam kan ko ki, η o: «Ko woo o: A to a o brama, a y'a hire, a o: Bo minto m awoo n a mim si ge?

⁶ Bi, ko woo o: A to a o gooo zi, zamaa bi haay woo gongooenm jaaro m, bala, η sira ka, η o Zaan bi nyinta wosolesinno sorazaa.»

⁷ N n a nyi bo o, η o: «Woo n a do k'a to a o ka y.»

⁸ Yeezuu n a hi η ni, a o: «Moo so, moo b'a hire awoo m, ko nka i le ka moo o, moo ni naa bare y.»

Divensura zibonno hobokorenoom

(Matiyee 21.33-46; Marki 12.1-12)

⁹ A n ni hobokorenoom naa do dam zamaa bi m, a o: «Gooa i divensura da o, an a ka a zibonno o, ko η n'a zi ba, an ta zaa jinto ra.

¹⁰ K'a domum a ku bi, a a zibonnyu deem nyoo divensura zibonno woo zi, k'an aa a ho si an b'a ka a o. Bi, divensura zibonno woo a nyaso ηn'a ze, ηn'a ka an doo a wo m tu.

¹¹ A n a ya, an a zibonnyu vanta nyoo, ηn'aa bi nyaso ηn'a ze so, ηn'a sonso wo, ηn'a ka an doo a wo m tu.

¹² A n a ya, an a vanta nyoo a kaako ho ma, ηni bi ze, ηni yaaba da ma, ηni la ra.

¹³ Divensurazaa bi n a hi a muηa m, a o: Ko m a ba lo? Moo yi m nyi ηuare bi nyoom. N bi dan o barem.

¹⁴ Ko η y'a nyi bi yi bi, divensura zibonno woo n a dunda kan ko ki, η o: Naa do n ni zem b'a so o. O a nyaso o a ze gor k'o o so arzaka b'o.

¹⁵ N n a nyaso, ηni bo m divensura o b'o toore ma, ηn'a ze gor. Bo divensurazaa bi n n'a bare η ni?

¹⁶ A zem bi bor, an b'a ka ηni divensura zibonno woo zinze, an divensura bi ka a vantoo o.» Ko η naa ma bi, η o: «Ayy..., ko naa bi ba y!»

¹⁷ Yeezuu n a nya η le an diga η ma, an a hi η ni, a o: «Wosoci bi gorsura naa do j m bo ni?

Jaa ko cedonno a bo o ηn'a zo bi, bi y'a ba ce bi jaa wisi.

¹⁸ Ko gooa a do jaa bi do ra, hisi ga a zaa nawom. Bi, ko jaa bi do a da gooa ra, a hoonsi an nawom.»

¹⁹ Wosocikarinsaamboo kan wosocemannubonno jitanoo ki y'a kare a nyasore ma b'o leem, bi η yi nyi bam zamaa bi m. N y'a j m muηa, ηn'a do η o, hobokorenoom naa do da a o awoo to ma.

Rom cir yawor kare mim

(Matiyee 22.15-22; Marki 12.13-17)

²⁰ N ni nyinta, ηn'i dundom Yeezuu zi, ηni gooo nyoo zi, ηni turgabaa ka a ra. K'a ku a nyaso a meerbaa no o, a ka tara leezanno o kan kozaa bi ki o.

²¹ N laaka naa do da han: «Karinsaamba, woo do o o, ubi i meer bam, i ni ho dundam kan sira ki, i bir nyi bam gost ni y, i ni Woso zaa ho dundam kan a sira ki.

²² A a ga m k'o Rom cir yawor ka gee, a n a ga ni?»

²³ Yeezuu k'a η zambu bi do bi, a o:

²⁴ «K'a busoo ka m o deem naa o. Nka meer kan a to ki ni busoo bi bure o naa?» N n'a nyi bo o, η o: «Rom cir ho m.»

²⁵ A n a hi η ni, a o: «K'a Rom cir to ho ka o, k'a ho ko Woso a so o bi ka o so.»

26 N n a da ma, ηnι Yeezuu nyaso a meerbaa nɔ σ zamaa bι lεε y. A nyɔbɔɔre bι k'a a ka η n zε kɛdɛ bι, η zε pi.

Sadisεεnrɔ laakadare gεəno mumbɔɔre minto
(*Matiyee 22.23-33; Marki 12.18-27*)

27 Sadisεεnrɔ kɔ η nι bɔsɩ kam gεəno mumbɔɔre ma bι, η gɔsɩnnɔ a zɔ Yeezuu ma, ηn'a lar, η σ:

28 «Karɩnsaamba, Moyiisi a gɔrsɩra ba wɔɔ minto, a σ: <Kɔ gɔaa ga an a gɔ a lɔ ma b'a n nyɩ yɩ kan kɩ y, k'a danyɩ n a si an nyɩnɔ yɩ kan kɩ a minto.>

29 Gɔaa ι nyɩnta, a nyɩnɔ saanhɩna: Lεεkarezaa bι n lɔ sa an ga an a gɔ ma b'a n nyɩ yɩ kan kɩ y.

30 A hɩya hɔ bι n lɔ bι si,

31 a kaakɔ hɔ bι maam sɔ, an ta an nyɩnɔ saanhɩna rɔ wɔɔ ku. N haay gɩnga bι η nι nyɩ yɩ kan lɔ bι kɩ y.

32 A nyare ma bι, lɔ bι ga sɔ.

33 Bι, lɔ naa do, gεəno mumbɔɔre dɔmɩm σ, nka hɔ m lɔ bι nι? Kɔ η haay lɔ bι si bι?»

34 Yeezuu n a hɩ η nι, a σ: «Zamaa naa do gɔɔɔ wɔɔ ι lannɔ gεε yaarɔ sam.

35 Bι, gɔɔɔ kɔ η y'a ga mumbɔɔre m Woso mɩm σ, ηnι zem bι mɩsɩrbaa ba durnya k'a nι zem bι nɔ σ rɔ wɔɔ, η bι lɔ gεε yar sam b'σ y.

36 N b'a dam ma ηnι ga dɔ y, bala, η bɔm kɔ σ kan maleεkarɔ kɩ. Woso nyɩnɔ m, kɔ η y'a mɩm bɔ σ gεəno bire σ bι minto.

37 Moyiisi gεəno mumbɔɔre bι hunka mɩηηa, bɩnce nιηηɔ kɔ Wosoci nι tutugu mim dɩndaj σ b'σ, an nι Zuuba Woso birm Abraham Woso, Izakkɩ Woso, Zakɔɔb Woso.

38 Bι Woso bι, gεəno Woso bεε y, mɩsɩrɔ Woso m, bala, hɔ haay mɩsɩr a minto.»

39 Wosocikarɩnsaambɔɔ gɔsɩnnɔ meerbaa bι si, η σ: «Karɩnsaamba, ι meer ba mɩηηa.»

40 N bɩr yem dɔ k'a laaka da han mim sɩ ma y.

N y'a ba lɔ, n n'a hɩre n σ, Krista bι David Nyɩ nι?
(*Matiyee 22.41-46; Marki 12.35-37*)

41 Yeezuu n a hɩ η nι, a σ: «Wɔɔ y'a bam lɔ, σ a hɩ, σ σ: <Krista bι, *David Nyɩ nι?»

42 Kɔ David mɩηηa n'a hum laarɔ ci nɔ σ, a σ:

Mɔɔ Zuuba Woso a hɩ mɔɔ Zuuba m:
nyɩnta mɔɔ bɩsɩ σ,

43 an ta an dɔmɩm kɔ mɔɔ n'buɩ jɩnnɔ wɔɔ bam gankaraho,
k'ι gam ka η la bι ku.

44 Naa y'a hunkare a σ, David y'a birm <Zuuba>. A nyɩnnɩ m lɔnlɔ kεεre?»

Yeezuu ι wosocikarɩnsaambɔɔ wɔɔ mim dɩndam
(*Matiyee 23.1-36; Marki 12.38-40*)

45 Kɔ zamaa bι haay n'a tɔr kam bι, Yeezuu a hɩ karɩndanyɩnɔ wɔɔ m, a σ:

46 «K'a dundo a zi kan wosocikarɩnsaambɔɔ kɔ η nι bumbɩr zabarɔ m nɔ wɔɔ kɩ. N gɔɔɔ yaadare ηɔa daasɩrɔ bire σ. N lεεkare buncerɔ ηɔa yaadarecerɔ σ, η lεεkare buncerɔ ηɔa sɔ hɔbure bunce σ.

47 N nι zonno hɔ yɔre η nι, ηn'ι yaa jintoo dam, kɔ η n'a yɩ. N yɩ η dɔdɔ yarm, ηnι hɔnhɔrle yɩ gɔta an le da.»

21

Zoro ganwɔre
(*Marki 12.41-44*)

1 Yeezuu k'a a mɩm busu bι, a arzazannɔ yɩ, ηn'ι busoo dam ganwɔre mɔr σ.

2 A n zoro yɩ sɔ cicirzaa m, an tamma hɩya da σ.

3 A n a hɩ, a σ: «Sɩra mɔɔ n'a hɩre awɔɔ m, zoro cicirzaa naa do a da σ an le da η nι haay.

4 Bala, nawɔnnɔ haay busoo k'an ta η σ gɔta bι η y'a bɔ σ ηn'a da ganwɔre mɔr b'σ, bι zoro bι busoo k'a n'a wɔ σ b'a ka haay.»

Wosocε wurgεre mindindɔ kan durnya nyare mim kɩ
(*Matiyee 24.1-2; Marki 13.1-2*)

5 Gɔsɩnnɔ kɔ η nι Wosocε bι mim dɩndam, ηn'a lε bɔre a gɔere σ, a jaarɔ wɔɔ mɩηηabaa σ, kan ganwɔre kɔ η y'a bankam bι kɩ bι, Yeezuu a hɩ η nι, a σ:

6 «Dɔmɩm ta σ an nι zem, hɔ k'awɔɔ n n'a yum naa, jaarɔ wɔɔ bι gɔɔtam kɔ burɔ σ y, η haay wurgɔm.»

(*Matiyee 24.3-14; Marki 13.3-13*)

⁷ N n a lar, η σ: «Karunsaamba, naa zem bro? Bɪ makra kara n nɪ naa dɔmum hɪnkare?»

⁸ A n a hɪ, a σ: «K'a dundo a zi, a b'a ka ηnɪ braba a nɪ y, bala, gɔɔ gɔta zem b'a hɪ mɔɔ tɔ m, η σ: Awɔɔ m Krista, gɛɛ: Dɔmum a ku. A bɪ zu η σ y.

⁹ K'awɔɔ bɪ yar bare mim ma, tara gɔɔ n wuti kan a cinno kɪ, a da bɪ bɔ σ y. Bala, pakra m kɔ bɪ n lɛɛ ka an bɔr, b'a nyare bɛɛ m bɪ lɛɛm y.»

¹⁰ A a ya, an a hɪ η nɪ, a σ: «Tararɔ wutim kan kɔ kɪ yar m, tara cinno n wuti kan kɔ kɪ.

¹¹ Tara hɪnkare gɔta zem bɪ nyunta σ, yaaba bɔnyaarɔ kan nɔ kɪ zem bɪ nyunta σ bɪnce-bɪnce. Hɔɔrɔ bam ηnɪ nyibɛə gɔta da gɔɔ ma, kan makrarɔ gɔtɔɔ kɔ η y'a tɔ brama kɪ.»

U jum kɔɔkɔɔ fɪryɪre dɔmum σ

¹² «Bɪ, an nɪ lɛɛ kam naa haay lɛɛ bɪ, n y'awɔɔ gɔrm, n nɪ fir ka awɔɔ ma, n y'a kare, n n'awɔɔ dɔdɔ ka sokomacɛrɔ σ, n n'awɔɔ du lonncɛ σ, n tare awɔɔ m cinno kan lɛɛzanno kɪ taa mɔɔ tɔ ma.

¹³ Bɪ n nɪ nyuntare awɔɔ kaseti kare dɔmum mɔɔ minto.

¹⁴ Bɪ, a bɪ lɛɛ ka a a hɔɔn da minno nɔɔn duro nyibɔre ma y.

¹⁵ Bala, mɔɔ meerbaa dɔre kan hɔɔn kɪ kare awɔɔ σ, b'awɔɔ jɪnno wɔɔ gɔaa deem b'a dam ma an awɔɔ meerbaa nyɪ bɔ σ, gɛɛ, an bɪsɪ ka ma y.

¹⁶ Awɔɔ mɪηηɔɔ zɪrɔ kan a dɔɔ kɪ, awɔɔ danyɪnɔ kɪ, awɔɔ dogɔɔɔ kɪ, awɔɔ gɔaasɪbɔɔ kɪ, n n'awɔɔ nyasɔre, bɪ, η y'awɔɔ gɔsunno zɪnzem.

¹⁷ Gɔaa haay sɔre awɔɔ m mɔɔ tɔ ma.

¹⁸ Bɪ, awɔɔ mɪnkɛ deem taan... bɪ nyaanum awɔɔ mim σ y.

¹⁹ Awɔɔ tɔntɔɔre n nɪ mɪsɪrbaa kare awɔɔ σ.»

Zerizalem zaarbare

(Matiyee 24.15-21; Marki 13.14-19)

²⁰ «K'awɔɔ bɪ Zerizalem yɪ yarbɛnno n bɪr ma, k'a dɔ a σ, a wurgere dɔmum a zɔ.

²¹ Kɔ gɔɔ kɔ η nɪ Zidee σ rɔ wɔɔ n a si, ηnɪ ta ciro σ, gɔɔ kɔ η nɪ tara nɔ σ rɔ wɔɔ n bɔ, gɔɔ kɔ η nɪ bɔlɛɛmarɔ σ rɔ wɔɔ, η bɪ gasɔ tara nɔ σ y!

²² Wɔso heerbusu dɔmum m dɔmɪnno wɔɔ duro m, bɪ hɔ haay kɔ n y'a gɔrsɪra ba Wosoci σ bɪ n nɪ kɔ yɪη σ.

²³ A pakra bam lanno jɪsɪzanno kan lanno kɔ η nɪ nyɔ kare a nyɪnɔ σ rɔ wɔɔ kɪ m dɔmɪnno wɔɔ duro σ, bala, cicir gɔta y'a dam tara bɪ ra kan heerbusu gɔta kɪ zamaa bɪ minto.

²⁴ N gɔɔ gɔta zɪnzem kargɔrɔ m, η gɔsunno gɔrm lɔmbaa nɔ σ do haay bire σ, do vantɔ tɔntɔm Zerizalem la an ta an do vantɔ wɔɔ dɔmum bɪ nyare ku.»

Gɔaanyɪ bɪ wusigere hinni

(Matiyee 24.29-31; Marki 13.24-27)

²⁵ «Makrarɔ nyuntanη σ wɔso kan mom kɪ monyaarɔ kɪ nɔ σ. Tara burɛ σ, do haay gɔɔ nyuntam kɔre nɔ σ, η b'a banji dɔre y, hɪgɔta paŋŋa kan a kurɛro tator kɪ tɔ ma.

²⁶ Gɔɔ n'a mom, hoonsi n ta η lɛ hɔ k'a nɪ zem tara burɛ σ bɪ hɔɔndare nɔ σ. Bala, n brama paŋŋazanno hɪnkɛm.

²⁷ Bɪ kur bɪ, η Gɔaanyɪ bɪ yɪre an bɪr zem warkɔ nɔ σ kan paŋŋa gɔta kɪ, cirbɛə kɪ.»

²⁸ «Kɔ minno nɔɔn duro haay bɔr ηn't bare, k'a a bɔɔta a dɪga brama, awɔɔ bɔmbɔre a zɔ.»

Wɔso cirbɛə zɔre

(Matiyee 24.32-35; Marki 13.28-31)

²⁹ A n hɔbɔkɔrenoom da η nɪ, a σ: «K'a dɪga sɔɔn kan gɔrɔ haay kɪ ma.

³⁰ K'awɔɔ yɪ ηn't lɛɛ daa dare, awɔɔ dɔ mɪηŋa a σ, siire a zɔ.

³¹ A maam sɔ kan awɔɔ kɪ. K'awɔɔ bɪ naa yɪ an nɪ zere, k'a dɔ a σ: Wɔso cirbɛə b'a zɔ.

³² Sɪra mɔɔ n'a hɪre awɔɔ m, zamaana naa do bɪ cenim kɔ nawɔnno haay bɛɛ ba y.

³³ Brama kan tara kɪ cenim, bɪ mɔɔ meerbaa bɪ bɪ cenle y.»

A bɪ hinceem ba y

³⁴ «K'a dundo a zi, a b'a heer gore da σ kan bɛɛ mire waasi kɪ, hɔ bɪ gɔta kɪ, kan durnya minno hɔɔndarɛrɔ kɪ y, kɔ dɔmum naa do bɪ daata ze awɔɔ ra y,

³⁵ amba zaŋŋa hɔ bɪ nɪ y. Bala, a y'a kum gɔaa haay k'a nɪ tara burɛ σ ra.

³⁶ A b'a zuu σ y, k'a yaa da dɔmum haay, k'a a da ma, a bɔ lem hɔ haay k'a nɪ zem bɪ ma, k'a jum brama, Gɔaanyɪ bɪ lɛɛ.»

³⁷ Dòmum haay Yeezuu tır ta an aa hõ dunda Zerizalem Wosoce Ɔ. Bı, yirbæ haay a tır bõ, an ta ci kò n n'a birm Oliviyee ci bı ra, dõ n tır mı m b'Ɔ.

³⁸ Bı wutigota nı, zamaa bı tır ta zi Wosoce Ɔ b'Ɔ, ɲn'aa a tor ka ma.

22

Jıtanno y'a kam Yeezuu ze ma

(Matiyee 26.1-5; Markı 14.1-2; Zaan 11.45-53)

¹ Bur kò n n nyonyoo da ma *cıbsa kò n a birm pakki bı y'a zom.

² Wosocemannıbønno jıtanno kan wosocikarınsaambõõ kı y'a kam zaa k'a n'a sam k'a a ku a ze bı ma. Bala, ɲ yı nyi bam gũoo wõõ m.

(Matiyee 26.14-16; Markı 14.10-11)

³ Bı, Sõtaana gasõ karındanyıno buerehıyoo wõõ gũaa deem heer Ɔ. Zidas m, gũaa kò n n'a birm Iskariyoti bı m.

⁴ A n ta, an aa a dunda kan wosocemannıbønno jıtanno wõõ kı, kan Wosoce dõmazanno cinno wõõ kı, hõ k'a n'a bam k'a Yeezuu nyasõ a ka ɲ Ɔ.

⁵ Bı ɲ heer nyoo gũta ɲn'a dunda kan kò kı, ɲ Ɔ: k'a busoo ka Ɔ.

⁶ Bı, Zidas ye sõ, an n'a kam dõmum k'a n'a dam ma, an Yeezuu nyasõ a ka ɲ Ɔ bı ma, kò zamaa bı b'a dõ y.

Pakki cıbsa hõbıre bankare

(Matiyee 26.17-25; Markı 14.12-21; Zaan 13.21-30)

⁷ Bur kò n n nyonyoo da ma cıbsa, n nı pakki sinnyeem manıı bam ma bı dõmum a zo.

⁸ Yeezuu n Pıyeer nyoo kan Zaan kı an a hı ɲ nı, a Ɔ: «K'a ta, a yaa pakki cıbsa hõbıre bı banka k'õ b'a bı.»

⁹ ɲ n a lar, ɲ Ɔ: «İbı le n taa k'õ aa hõbıre bı banka ka?»

¹⁰ A n a nyı bõ ɲ n'õ, a Ɔ: «K'a dıga a, k'awõõ gasõ tara nõ Ɔ b'õ, awõõ gũaayar deem zej Ɔ, an gër busu kan hi kı, k'a zu kò Ɔ kan kı, a gasõ har k'a nı gasõy Ɔ b'õ.

¹¹ K'a hı har bı zaa m, a Ɔ: Karınsaamba y'ıbuı larm: saanõõce ı ka, kò m bı pakki hõbıre bı kan m karındanyıno wõõ kı?

¹² A ce gũta hınkare awõõ m mim Ɔ, n nı mõrlõ wõõ banka haay, bınce bı do Ɔ, awõõ n nı pakki hõbıre bı bankan Ɔ.»

¹³ ɲ n ta, ɲn'a hõ haay k'a a hı bı yı, ɲnı pakki hõbıre bı ba.

Pakki daa hõbıre

(Matiyee 26.26-30; Markı 14.22-26; 1 Korentı zanno 11.23-25)

¹⁴ Wakatı bı k'a a ku bı, Yeezuu yaa nyınta kan a zıbæzanno wõõ kı, k'a hõbıre bı bı.

¹⁵ A n a hı ɲ nı, a Ɔ: «Mõõ ɲõa gũta kò m pakki hõbıre naa do bı kan awõõ kı, kò m bõkare m fıı yı.

¹⁶ Bala, mõõ y'a hıre awõõ m: mõõ bı m yare m hõbıre naa do bı fııga y, k'a mim m tolle ba an kò yı Woso cırbæ nõ Ɔ.»

¹⁷ A n hõmıre sa, an yaa da Woso m barka, an a hı ɲ nı, a Ɔ: «K'a sı a a mı kan kò kı.

¹⁸ Bala, mõõ y'a hıre awõõ m: a nya her mõõ bı m yare m dıven mı dõntõ y, an ta an Woso cırbæ bı zere dõmum ku.»

¹⁹ A n bõkare an bur sa, k'a yaa da Woso m barka an a nya bı, a a zınze ra an a ka ɲ Ɔ, an n'a hıre, a Ɔ: «Mõõ me m naa, [mõõ n a ka awõõ minto. K'a naa ba mõõ tõdaanõõ minto.»

²⁰ Hõbıre bı kur bı, a hõmıho sa an a ba maam sõ, an a hı ɲ nı, a Ɔ: «Hõmıre naa do gũaasıbabaa daa hõmıre m. Mõõ ma m, an a lo awõõ minto.]]»

Yeezuu y'a ze zaa mim dındam

²¹ «K'a tor ka, gũaa k'a nı mõõ nyasom k'a mõõ ka bı, a ı hõbıre bınce Ɔ naa Ɔ kan mõõ kı.

²² Sıra m, Gũaanyı bı zem bı ga, amba Woso lee ka an a hı bı m. Bı, kũsı ı kan gũaa k'a nı mõõ nyasom k'a mõõ ka bı kı.»

²³ Bı, karındanyıno wõõ a sıɲɲıda sa ɲn'ı kò larm: «Wõõ bıreyaa Ɔ naa Ɔ, nka n nı mim naa do bare?»

Nka m jıtaare?

²⁴ ɲ wuti bıskare vanta m kan kò kı, k'a a dõ nka m jıtaare ge.

²⁵ Yeezuu n a hı ɲ nı, a Ɔ: «Do vantõõ cinno ı cırbæ bım ɲn'a so a tarazanno Ɔ, bı cinno wõõ y'a kam gũõõ kò ɲ y'a so ɲ Ɔ rõ wõõ nı ɲ birm: mimmıɲɲabønno.

²⁶ B'awoo kan ko ki, a b'a ba maam y. Bo n jitaare awoo bireyaa o bi, k'an a ba awoo dam poore. Bo y'a so awoo o bi, k'an a ba awoo zibəənyu.

²⁷ Nka m jitaare paan...? Bo i nyunta an ni hōbure bum bi m geɛ, bo i hōbure sa an n'a kam bi ni? Mɔɔ ɔ: bo i nyunta an ni hōbure bum bi m. Bi, mɔɔ y'awoo bireyaa o am zibəənyu ho bi m.»

²⁸ Awoo, awoo goota kan mɔɔ ki dɔmum haay m cicir no o.

²⁹ Bi y'a ka mɔɔ ni cirbəə buncɛ bankam awoo minto, amba mɔɔ Zi a banka mɔɔ minto bi m.

³⁰ K'a a da ma, a b'a ze ko ra kan mɔɔ ki a ho bi, a ho mi mɔɔ cirbəə bi no o. K'a a da ma so a nyunta cirbəəduuro ra, a Israyel do buerehuyoo woo dodo yar.

Yeezuu Simoon Pyyeer bɛskare mim hi

(Matiyee 26.31-35; Marki 14.27-31; Zaan 13.36-38)

³¹ Bi, Zuuba a hi, a o: «Simoon, Simoon, Sotaana a ye k'awoo danja am hoyaa ho bi m.

³² Bi mɔɔ yaa da ubu minto k'ibu sirakare b'a da jum o y. Bi k'ibu i bo i bor mɔɔ zi, k'i danyuno heer ba kookoo.»

³³ Pyyeer n a nyi bo o, a o: «Zuuba, mɔɔ ye ko m ta kan ubu ki lonnoce o. Baa ko ze m so, mɔɔ yere m ga kan ubu ki.»

³⁴ Bi Yeezuu a hi, a o: «Pyyeer, mɔɔ y'a hure ubu m, ubu bisi kam gum naa o, i o: ubu n mɔɔ do y, galle m kaako, koo n bokare an baa da.»

Zoobare domum a zo

³⁵ A n a hi η ni, a o: «Kɔ mɔɔ awoo nyoo, awoo n busoohera sa y kan boon ki, kusoro ki bi, bo i koro awoo o? N n a nyi bo o, η o: «Hoo.»

³⁶ A n a hi η ni, a o: «Naa ma keere bi, goaa k'a ni busoohera m bi, k'an a sa; Gooa k'a ni boon m bi, k'an a sa so. Gooa k'a ba kargo m bi, k'an a huu hee an a si m.

³⁷ Bala, mɔɔ y'a hure awoo m: mim niηηe ko n y'a gorsira ba Wosoci no o mɔɔ minto bi ko yum: «N y'a le sa n a da mimbonyaabənno barla.» Bi sira m, ho niηηe ko n y'a gorsira ba mɔɔ minto bi ko yum.»

³⁸ N n a hi, η o: «Zuuba, kargoro huyoo ba n na.» A n a nyi bo η no, a o: «A borbo.»

Yeezuu i yaa dam Oliviye ci mim o

(Matiyee 26.36-46; Marki 14.32-42)

³⁹ Yeezuu ho an ta Oliviye ci mim o, amba a tir a bam bi m. A karindanyuno woo n zu ko o kan ki.

⁴⁰ K'a lee ku buncɛ b'o bi, a a hi η ni, a o: «K'a yaa da, a yaa n a do makra no o.»

⁴¹ A n a je bo η ma, an ta lee poore, an a kukuro ze, an ni yaa dare, a o:

⁴² «M Zi, k'i le taa k'i fir naa do gu mɔɔ ma, kan bi ki haay i bi mɔɔ hoonho ba y, i ho ba!» [

⁴³ Bi ma bi, maleeka y'a to arzana o, an b'a hunka m, an a panja da ra.

⁴⁴ Yeezuu ni zoo kanjida bam a heer o, an n'a tontorj o kan yaadare ki, a leema n'a ba am macina ho bi m, an ni surm tara o.]

⁴⁵ K'a yaa bi da bi, a wuti, an bor a karindanyuno woo zi, an bi diga a η hinceem ba heerzarle no o.

⁴⁶ A n η lar, a o: «Bo minto m, awoo ni hinceem bare? K'a wuti, a yaa da k'a b'a do makra no o y!»

Yeezuu nyasore

(Matiyee 26.47-56; Marki 14.43-50; Zaan 18.3-11)

⁴⁷ Ko Yeezuu goota an ni meer bam bi, goaa cir gota bor. Iskariyoti Zidas bi, karindanyuno buerehuyoo woo goaa deem b'i nyunta goaa cir gota bi lee, an a zo Yeezuu ma k'a yaa da m.

⁴⁸ Yeezuu n a hi m, a o: «Zidas, yaa i n'a dam Gooanyu bi m kan daore ki, k'i zambu ba ma ge?»

⁴⁹ Boo i nyunta kan Yeezuu ki ro woo ko η ho k'a n'a bam k'a nyunta o bi yi bi, η y'a lar, η o: «Zuuba, o η ze kargo m ge?»

⁵⁰ Bi η goaa deem wosocemannibor jitaare zibəənyu sako an a bisi tor gu ma.

⁵¹ Bi Yeezuu a hi η ni, a o: «K'a to maam.» A n bokare an a wo da goaa bi tor bi ma, an a waa.

⁵² Yeezuu n a bo, an a hi wosocemannibənno jitanoo woo m, kan Wosoce domazanno cinno ki, kan googusinno ko η bor k'a b'a nyasu ro woo ki m, a o: «Awoo bor kan kargoro ki, banno ki, i o, ta awoo nawom koor nyasu ji o.

⁵³ Bɪ mɔɔ nyɪnta kan awɔɔ kɪ dɔmum haay Wosoce ɔ, b'awɔɔ n a wɔ da mɔɔ ma y. Naa ma bi, awɔɔ wakati m kan monsigə cir bi hɔ ki.»

Pɪyeer bɪsɪkare

(Matiyee 26.57-58,69-75; Marki 14.53-54,66-72; Zaan 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Kɔ η Yeezuu nyasɔ bi, η y'a gaa, ηnɪ ta m wosocemannɔbər jɪtaare bi har ɔ. Pɪyeer n zu a jɛ ɔ laato, an ta.

⁵⁵ N nɪ sɛ hɛ hallu bireyaa ɔ, ηnɪ nyɪnta b'ɔ. Pɪyeer n ta, an aa nyɪnta η bireyaa ɔ sɔ.

⁵⁶ Zibəənyɪlɔ k'a a yɪ an nɪ nyɪntam sɛ bi lɛ ma b'ɔ bi, a dɪga a sɪ..., a ɔ: «Gɔaa naa do nyɪnta kan kɪ sɔ!»

⁵⁷ Bɪ Pɪyeer bɪsɪ ka, a ɔ: «Lɔ, mɔɔ n a dɔ y.»

⁵⁸ K'a yɪ poore bi, gɔaa vanta n a yɪ, an a hɪ, a ɔ: «ɪbu sɔ, η gɔaa deem n'ɪbu m!» Pɪyeer n a nyɪ bɔ gɔaa bi nɔ, a ɔ: «Ayy..., η gɔaa deem bɛɛ n mɔɔ nɪ y!»

⁵⁹ K'a maasɪrɛ ba an wakati deem ku bi, gɔaa vanta a ya, an a hɪ, an so ra, a ɔ: «Sɪra m, gɔaa naa do nyɪnta kan kɪ! Galilee gɔaa m.»

⁶⁰ Pɪyeer n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Gɔaa, mɔɔ n a dɔ kɔ bɔ ɪbu ɔ k'ɪ hɪ y!» Lɛɛm bi, k'a gɔɔta an nɪ meer bam bi, koo n baa da.

⁶¹ Zuuba n a bɔ, an dɪga Pɪyeer ma. Pɪyeer n mim niηηə kɔ Zuuba a hɪ m bi tɔ da a nɔ ɔ: ɪbu bɪsɪ kam mɔɔ ma her gallem kaako, ɪ ɔ: ɪbu n mɔɔ dɔ y, koo n bɔkare an baa da.

⁶² A n bɔ garga ra, an nyɪ ka kan heerzarlɛ ki.

(Matiyee 26.67-68; Marki 14.65)

⁶³ Gɔɔɔ kɔ η nɪ dɔm Yeezuu ma rɔ wɔɔ ɪ yaa wɔm ma, ηn'a zɛm.

⁶⁴ N n pɛera sa, ηn'a ku a meer la, ηn'a lar, η ɔ: «Wosolesinnɔsɔrazaa n'ɪ mɪ. Nka y'ɪbu zɛ, a hɪ?»

⁶⁵ N n bɔkare ηnɪ sonsɔ do haay wɔ Yeezuu ma.

N ta Yeezuu m zɪfɔrɔ dɔdɔkare bɪnce ɔ

(Matiyee 26.59-66; Marki 14.55-64; Zaan 18.19-24)

⁶⁶ Woso k'a haan bi, tara bi jɪtanno kan wosocemannɔbənnɔ ki, wosocikarɪnsaambɔɔ ki a sɔ kɔ ma, ηnɪ Yeezuu gaa, ηnɪ bɔr m a dɔdɔkare bɪnce ɔ.

⁶⁷ N n a hɪ m, η ɔ: «Kɔ Krista n'ɪbu m, k'ɪ hɪ ɔ m!» A n a nyɪ bɔ η nɔ, a ɔ: «Kɔ mɔɔ hɪ awɔɔ m, awɔɔ b'a sim mɔɔ nɪ y.

⁶⁸ Bɪ, kɔ mɔɔ laaka da awɔɔ han sɔ, awɔɔ b'a nyɪ bɔm mɔɔ nɔ y.

⁶⁹ Bɪ, naa ma kɛɛrɛ bi, Gɔaanyɪ bi y'a nyɪnta Woso panjaza a bɪsɪ ɔ.»

⁷⁰ N haay n a hɪ, η ɔ: «Bɪ minto bi, Woso Nyɪ n'ɪbu m na?» A n a nyɪ bɔ η nɔ, a ɔ: «Awɔɔ hɪ, a m mɔɔ m.»

⁷¹ Bɪ, η haay a hɪ, η ɔ: «Kasetɪzanno zibəə ta wɔɔ ma ra! Wɔɔ mɪηηɔɔ a lɛ mim bi ma.»

23

N ta Yeezuu m Pilatɪ taa

(Matiyee 27.1-2,11-14; Marki 15.1-5; Zaan 18.28-38)

¹ Bɪ sokoma zanno wɔɔ wuti, ηnɪ Yeezuu gaa, ηnɪ ta m *Pilatɪ taa.

² N nɪ bɔkare, ηn'a sɪηηɪda sa, ηnɪ mim ka ra, η ɔ: «Wɔɔ sɔr gɔaa naa do ra, an nɪ wɔɔ tara gɔɔ nyɔnnyɔɔrɛ, an n'a tare η nɪ tolle, a ɔ: η bi Rɔm cir yawɔr ka y. A n a ya, an n'a hɪrɛ, a ɔ: Awɔɔ m Krista, cir n'awɔɔ m.»

³ Pilatɪ n a lar, a ɔ: «Zɪfɔrɔ cir n'ɪbu m nɪ?» Yeezuu n a hɪ, a ɔ: «ɪbu mɪηηa y'a hɪ.»

⁴ Pilatɪ n a hɪ wosocemannɔbənnɔ jɪtanno wɔɔ m kan zamaa bi ki, a ɔ: «Mɔɔ n gɔaa naa do kɔrɔma yɪ y.»

⁵ Bɪ, η so ra, η n'a hɪ, η ɔ: «A mɪηηa nɪ gɔɔɔ wɔɔ nyɔnnyɔɔrɛ a hɔdɪndare nɔ ɔ. A sɪηηɪda a sa Galilee ɔ, an bɔ Zidee ɔ, an bɔkare an lee ku naa ɔ.»

N ta Yeezuu m Hirɔɔdɪ zi

⁶ Pilatɪ k'a naa ma bi, a laaka da, a ɔ: «Gɔaa bi Galilee gɔaa m gɛ?»

⁷ K'a a dɔ a ɔ, *Hirɔɔdɪ gorga gɔaa m bi, a a nyɔɔ Hirɔɔdɪ zi. Bɪ nyɪnta Zerizalem ɔ dɔmum bi do ɔ.

⁸ Hirɔɔdɪ k'a Yeezuu yɪ bi, a heer nyɔɔ gɔta, bala, a a ηɔa k'a yɪ a dɔmum laato. Bala, a a mim ma, an n'a hɔɔn dam k'an hoser ba k'a yɪ.

⁹ A hɔ gɔta laaka da han, bi Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ y.

¹⁰ Wosocemannɔbənnɔ jɪtanno kan wosocikarɪnsaambɔɔ wɔɔ ki nyɪnta b'ɔ, ηnɪ ηɔaar ba, ηn'a kare a lɛ m kan a panjɪa jire ki.

11 Bt, HirƆodi a ze kƆ ra kan a domazanno wƆƆ kt, ɳni Yeezuu ze, ɳni yaa wo ma, ɳni cicir ka ma, ɳni cinno huu du ma. HirƆodi n a ka, ɳn'a wusigəm ɳni ta m Pilati zi.

12 Hinni bt do σ bt, Pilati kan HirƆodi kt kƆ ɳ nynta kƆ jinno wƆƆ, ɳ goaasibabaa da kƆ ma.

N Yeezuu dƆdƆ yar, n σ, a a ga ze m
(Matiyee 27.15-26; Marki 15.6-15; Zaan 18.39-19.16)

13 Bt kur bt, Pilati wosocemannbənno jttanno wƆƆ bir, kan cinno vantƆƆ wƆƆ kt, gƆƆƆ wƆƆ kt,

14 an a ht ɳ nɪ, a σ: «AwƆƆ gƆaa naa do gaa a b'a ka mƆƆ σ, a σ: gƆƆƆ an nɪ ɳ nyonnyƆƆm. Bt mƆƆ lar awƆƆ taa naa σ, bt mƆƆ n hƆstɪ yɪ, an a ba, an bonyaa amba awƆƆ ht bt nɪ y.»

15 HirƆodi n hƆstɪ yɪ sƆ y, an a wusigə mƆƆ zi. Gaa bt n hƆstɪ ba an a ga ze nɪ y.

16 Bt k'a yɪ ncinaaσ, mƆƆ y'a kam ɳn'a hʊnhʊr mɳɳɳa, m bƆkare, m a to.» [

17 Pakki cibsaa haay, pakra m kƆ Pilati n ɳ hƆƆnhƆ lƆ deem bƆ an a ka ɳ σ.]

18 Bt y'a ka, gƆƆƆ wƆƆ n a ze kƆ ra haay, ɳn'i zee dam: «K'a gƆaa naa do ze, k'a Barabas bƆ a ka wƆƆ σ.»

19 Barabas bt nyasƆ ɳ y'a σ, ɳn'a du lƆnnoce σ, nyaa k'a ze an a da tara no σ, an gər ze bt minto.

20 Pilati n a ya, an meer ba kan gƆƆƆ wƆƆ kt k'a Yeezuu to.

21 ɳ haay n zee da, ɳ σ: «K'a wƆ godarkƆra ma! K'a wƆ godarkƆra ma!»

22 Pilati a ya, an ɳ lar a gallem kaako hƆ ma, a σ: «BƆ a ba an bonyaa? KƆ mƆƆ m, mƆƆ n hƆstɪ yɪ an a ba, an a ga ze nɪ y. K'a maam nɪ, mƆƆ y'a kam, ɳn'a hʊnhʊr, m bƆkare m a to.»

23 ɳ n a gu, ɳn'a ht ɳn'i som la kan zee kt, ɳ σ: «K'a wƆ godarkƆra ma!» GƆƆƆ wƆƆ haay kƆ ɳ bƆgƆr bt n maam-maam bt, ɳ bƆr Pilati la.

24 Pilati n dƆdƆ bt yar amba ɳ lɛ n taa bt m.

25 Bt, a gaa ɳɳɳə k'a yar ba, an gər ze, ɳn'a nyasƆ, ɳn'a du bt to, amba ɳ y'a ye bt m. A n bƆkare an Yeezuu to yarbəno m, kƆ ɳ n'a hƆƆnmim ba m.

N yɪ tam Yeezuu m a zere bince σ
(Matiyee 27.32-44; Marki 15.21-32; Zaan 19.17-27)

26 KƆ yarbəno wƆƆ Yeezuu nyasƆ, ɳn'i tam nɪ bt, ɳ Sirennɪ gaa deem kƆ n n'a birm SɳmƆƆn bt ze σ, an a to poσ σ an nɪ zem, ɳn'a nyasƆ, ɳn'a da godarkƆra bt busure σ k'an zu Yeezuu je σ.

27 Zamaa gƆta zu a je σ kan lanno kt. Lanno wƆƆ n zenɪ da σ Yeezuu to ma.

28 Yeezuu n a bƆ, an a ht ɳ nɪ, a σ: «Zerizalem lanno, a bt nyi ka mƆƆ to ma y. K'a nyi ka a mɳɳɳƆ to ma an lɛ da, kan a nyunƆ kt.

29 Bala, domum ta σ an nɪ zem, n nɪ zem b'a ht, ɳ σ: mimbirenyuntazanno m lanno kƆ cɪnarƆ m, kan lanno kƆ ɳ bur nyunƆ yum cɪna rƆ wƆƆ kt m, kan bƆƆ ɪ nɪ nyƆ ka nyunƆ σ rƆ wƆƆ kt.

30 Domum bt do σ bt, n y'a hum ciro m: K'a da wƆƆ ra, ɳn'a ht dimbirlɔ m: K'a ku wƆƆ ra.

31 Bala, kƆ n y'a bam gƆ butur m ncinaaσ, a zem bt nynta gƆ gər ma lƆ?»

32 ɳ bibiirƆ gaa htɪya k'a yaa nɪ ɳ ze kan kt.

N Yeezuu wƆ godarkƆra ma

33 KƆ ɳ yaa lee ku bince kƆ n n'a hum ma: «Minkorgo» bt, yarbəno yaa a wƆ godarkƆra ma b'σ kan bibiirƆ htɪyƆƆ wƆƆ kt. Deem a bɪt, deem a jisa.

34 Yeezuu n a ht, a σ: «M Zi, sugur ka ɳ σ, bala hƆ kƆ ɳ n'a bam bt, ɳ n a jɪ dƆ y.» Bt je σ bt, ɳ n pƆɛga da a huuro wƆƆ ma, ɳnɪ ɳ jir kan kƆ kt.

35 Zamaa bt n jum b'σ, an nɪ dɪgam. Tara cinno wƆƆ nɪ yaa wʊm ma, ɳn'a hure, ɳ σ: «A gosunno bʊmbo. KƆ Krista kƆ Woso a bƆ σ bt n'awƆƆ nɪ, k'an a mɳɳɳa bʊmbo a zim.»

36 Yarbəno wƆƆ nɪ yaa wʊm ma sƆ. ɳ y'a zƆ, ɳnɪ bɛɛ hɛɛnr ka σ, ɳn'a ht, ɳ σ:

37 «KƆ zɪfƆrƆ cir n'btɪ m, k'ɪ ɪ mɳɳɳa bʊmbo ɪ zim.»

38 ɳ nɪ warga deem zenɳə a mim la, ɳn'a gɳrɪra ba ncinaaσ, ɳ σ: «ZɪfƆrƆ cir m naa.»

39 Bibii deem k'a nɪ zenɳəm godarkƆra ma kan kt bt y'a sunsƆ wʊm, a σ: «Krista bɛɛ n'btɪ m na? ɪ mɳɳɳa bʊmbo, k'ɪ wƆƆ bʊmbo sƆ.»

40 Deem bt n nyaa ba kan kt, a σ: «ɪbtɪ bt nyi bam Woso m na? ɪbtɪ ɪ hʊnhʊrlɛ no σ am a hƆ bt m.

41 KƆ wƆƆ hƆ bt nɪ, a a ga m, k'σ hʊnhʊrlɛ yɪ an a ga wƆƆ mim bare m, bt kƆ naa zaan nɪ, a mim ba σ y.»

42 A n bokare, an a hu, a o: «Yeezuu, k'i yaa lee ku i cirbæ bunce o, k'i moo to da i no u.»

43 Yeezuu n a hu m, a o: «Sira moo n'a hure ibu m: her naa o, ibu nyuntam kan moo ki arzana u.»

Yeezuu ze

(Matiyee 27.45-56; Marki 15.33-41; Zaan 19.28-30)

44-45 Domum bi do o bi sinsebir da, monsigæ gøta n ze tara bure o jilli, woso n ter, lee n'a ba bimm... an ta an wakati kaako ku. Wosoce peera bi n kaanso a bire o.

46 Yeezuu n zee da kan panja ki, a o: «M Zi, moo yi m nyi dare ibu wo u.» K'a naa hu bi, a ga.

47 Yarbønno zoro cir bi k'a ho k'a ba bi yi bi, a y'a le bom Woso o, a o: «Sira m, gøaa naa do nyunta gøaa turga.»

48 Goo wo ko η bor k'a bi dɔga a bi, ko η ho haay k'a ba bi yi bi, η y'a wusigæ ηn'i doom kan heerzar ki.

49 Bi Yeezuu dorero wo haay, kan lanno ko η zu ko o kan ki halli Galilee o saa... ro wo haay jum laoto ηn'i digare.

Yeezuu birle

(Matiyee 27.57-61; Marki 15.42-47; Zaan 19.38-42)

50-51 Gøaa i nyunta o, a to m Zozef. Zuforo ko deem ko n n'a birm Arimatee ko bi gøaa m. Gøaa bi do nyunta mujja, a nyunta gøaa turga. A nyunta, an ni dom Woso cirbæ bi zere ma. A nyunta dudokænno wo gøaa deem, b'a n ye ho ko dudokænno wo a cunta, ηn'a ba naa ma y.

52 A n ta Pilati zi, an aa Yeezuu gær bi ye han.

53 A n a zer godarkora bi ma, an peera mujja ku ra, an aa wota yaa deem ko n y'a hon ci o, bi n ni gær bir o cuna bi no o.

54 Pakki cibsa hinni m, bi *sabaa y'a bam k'a sijnjida sa so.

55 Lanno ko η y'a to Galilee o ηni bor kan Yeezuu ki ro wo Zozef da zaa o, ηni bi dɔga yaa bi ma, ko η Yeezuu bir lonlo ge.

56 N n a wusigæ k'a yaa tidæer hi banka kan nyoo ki. Bi, kan bi ki, sabaa hinni o bi, η hoon si amba Woso le ka bi m.

24

Yeezuu mumbore

(Matiyee 28.1-10; Marki 16.1-8; Zaan 20.1-10)

1 Hatu hinni o wutigota m, lanno wo ta yaa ra b'õ kan tidæer nyoo ko η y'a banka bi ki.

2 Ko η lee ku b'õ bi, η yaa dɔga a jaa ko η y'a ta yaa bi le re bi, n y'a gergu n n a go re, n n ta m laoto, n n yaa bi le bi to.

3 Gaso ko η y'a o bi, η n Yeezuu gær bi yi y.

4 N n a do k'a hoon an n'a dam lo mim naa do ma y. Læm bi, gøooyaaro huycõ y'a hunka η ni, η huuro ni yom.

5 N da bo o, ηn'a meer zuute. Yaaro wo n a hu η ni, η o: «Bo minto awoo n'a kam gøaa k'an musir bi ma gæno bire o?

6 A ba naa o y. A a mum bo o. K'a ho niηjæ k'a hu awoo m, an bir Galilee o bi to da a no o.»

7 A n n'a hure, a o: «Pakra m, ko n n Gøaanyu bi nyaso n a ka mimbonyaabønno o, ko η n'a wo godarkora ma, bi k'an a mum bo o domum kaako hinni o.»

8 Domum bi do o bi, lanno wo Yeezuu mim bi to da a no o.

9 Lanno wo n a hor yaa ra b'õ, ηn'a wusigæ, ηn'aa naa haay hu karundanyuno bueredeenno wo m kan gøoo vantoo ki m.

10 Nyunta a o: Magdala Maarii, kan Zanni ki, kan Zakk da Maarii ki. Lanno gosunno ko η nyunta kan η ki ro wo mim naa do hu kristazibæzanno wo m so.

11 Bi, kristazibæzanno wo n a tor ka lanno wo mim bi ma, η n a si y, η o: «Para-para η n'a dundam.»

12 Piyæer n wuti an bra si, an ta yaa ra b'õ. Bi, k'a yaa zerga an dɔga yaa bi no o bi, peera b'a a yi, an ni cuntam. A n a wusigæ, an doo. A n ze kædo ho k'a ba bi to ma.

Emayus karundanyuno

(Marki 16.12-13)

13 Hinni bi do o, karundanyuno huycõ i tam ko ko n n'a birm Emayus b'õ. Tara bi, a ga ko o a ba cilo bueredeen kan Zerizalem ki.

- 14 N nyinta, n̄n'ɪ mim k'a ba bi dundam kan kɔ ki.
  - 15 Kɔ n̄ n̄ mim bi dundam, n̄n'ɪ bisi kam kan kɔ ki bi, Yeezuu bi n̄ ku, an n̄ zum kɔ ɔ kan n̄ ki.
  - 16 Bɔ a kɔ ɔ, ɪ ɔ: Hɔ y'a ka n̄ mum la, n̄ n a dɔ kɔ nka n̄ y.
  - 17 Yeezuu n̄ n̄ lar, a ɔ: «Bɔ bisi awɔɔ ka an n̄ tare?» N̄ n a gaa, n̄n̄ jum kan heerzarle ki.
  - 18 N̄ gɔaa deem kɔ n̄ n'a birm Kleopas b'a nyɪ bɔ nɔ, a ɔ: «Ibɪ y'ɪ deem ɪ gɔɔta Zerizalem nɔ ɔ naa ɔ, ɪbɪ n̄ mim k'a ba dɔmunnɔ nɔɔn duro ɔ bi dɔ ra?»
  - 19 Yeezuu n̄ n̄ lar, a ɔ: «Bɔ ɪ ba?» N̄ n a nyɪ bɔ ɔ, n̄ ɔ: «Nazareti Yeezuu k'a nyinta wosolesinnɪsorazaa, a zibəə paŋŋa nyinta ɔ kan a meerbaa ki Woso taa bi, kan gɔaa haay ki taa ɔ bi,
  - 20 wosocemannibənnɔ jɪtannɔ kan wɔɔ cinno ki y'a nyasɔ, n̄n'a dɔdɔ ka, n̄ ɔ: A a ga ze m. N̄ n a wɔ godarkɔra ma.
  - 21 Wɔɔ y'ɔ hɔɔn dam, ɔ ɔ: A n n̄ zem k'a bi Israyel bɔmbɔ. Bi, an le da bi, minno nɔɔn duro ba n̄ y'a ɔ, a dɔmum kaakɔ hɔ m her.
  - 22 Sira m, lannɔ gɔsinnɔ kɔ n̄ n̄ wɔɔ barla rɔ wɔɔ a ka wɔɔ n ze kədə. Ta n̄ y'a ɔ yaa ra b'ɔ wutigɔta m,
  - 23 N̄ n aa a gər bi yɪ y, n̄n'a bɔ n̄n̄ b'a hi, n̄ ɔ: Malekaro y'a hunka awɔɔ m, n̄n'a hi, n̄ ɔ, Yeezuu m̄sɪr.
  - 24 Wɔɔ gɔɔɔ gɔsinnɔ ta yaa ra b'ɔ, n̄n'a hɔ haay bi yɪ amba lannɔ wɔɔ a hi bi m, bi n̄ n a m̄ŋŋa yɪ y.»
  - 25 Bi Yeezuu a hi, a ɔ: «Hɔɔn poore zannɔ n'awɔɔ m, awɔɔ bir yem an n̄ hɔ kɔ wosolesinnɪsorazannɔ a hi awɔɔ m haay bi mim sim zɔɔ y.
  - 26 Pakra m kan Krista ki, k'an fir yɪ n̄cɪnaaɔ, k'an bɔkare an gasɔ a lebɔɔre nɔ ɔ.»
  - 27 A n a sɔŋŋɪda sa, an n̄ hɔ kɔ Wosoci a hi a minto bi jɪ hure n̄ n̄. A n a sa Moyiisi ma kan wosolesinnɪsorazannɔ haay kɔ n̄ y'a mim gɔrsɪra ba rɔ wɔɔ ki.
  - 28 Kɔ n̄ y'a zɔ tara kɔ n̄ n̄ tan̄ ɔ bi ma bi, Yeezuu n a hɔ ba ɪ ɔ, a hi a ɔ k'a cem n̄ han.
  - 29 N̄ n yu ra, n̄ ɔ: «Gɔɔta kan wɔɔ ki, woso le y'a zom.» Yeezuu n gasɔ k'a gɔɔta kan n̄ ki.
  - 30 K'a nyinta an n̄ hɔ bɪm kan n̄ ki bi, a bur sa an a barka da ɔ an bɔkare an a zɪnze ra, an a ka n̄ ɔ.
  - 31 Bi ma bi, n̄ mum zer, n̄n̄ Yeezuu dɔ, bi Yeezuu nyaam n̄ leɛ.
  - 32 N̄ n'a hum kɔ m, n̄ ɔ: «Sira m, dɔmum n̄n̄ŋə k'a nyinta an n̄ Wosoci bɔmbɔm wɔɔ m kɔ zi, ɔ n̄ tam bi, wɔɔ heer yɪ nyinta gɔta.»
  - 33 N̄ n a bɔ leɛm, n̄n̄ ta Zerizalem ɔ, n̄n'a karundanyɪnɔ bueredeenno wɔɔ yɪ, n̄n'a sɔ kɔ ma kan a muno ki.
  - 34 Karundanyɪnɔ wɔɔ duro n'a hure n̄ n̄, n̄ ɔ: «Sira m, Zuuba a mum bɔ ɔ! A a hunka Simɔɔn m.»
  - 35 Gɔɔɔ hɪyɔɔ wɔɔ n hɔ k'a ba zaa bire ɔ bi hi, n̄n'a hi sɔ, n̄ ɔ: «Yeezuu k'a bɔr an n̄ bur bi zɪnzem la bi dɔmum ɔ wɔɔ b'a dɔ ma, ɔ ɔ, a m̄ŋŋa m.»
- Yeezuu a hunka a karundanyɪnɔ m*
(Matiyee 28.16-20; Marki 16.14-18; Zaan 20.19-23; Zibəəzannɔ Ci 1.6-8)
- 36 Kɔ n̄ gɔɔta, n̄n'ɪ meer bam kan kɔ ki bi, Yeezuu bɔr n̄ bire ɔ, an a hi n̄ n̄, a ɔ: «Laafɪ n̄ bir kan awɔɔ ki.»
  - 37 N̄ da n̄ bɔ ɔ, nyibəə gɔta n̄ gasɔ n̄ ɔ. N̄ hɔɔn ɔ bi, zɪnə awɔɔ yɪ naa.
  - 38 A n a hi n̄ n̄, a ɔ: «Bɔ da bɔ ɔ n ta awɔɔ nɪ? Bɔ hɔɔndare n ta awɔɔ heer ɔ?»
  - 39 K'a dɪga mɔɔ wɔrɔ ma kan mɔɔ gannɔ ki. Mɔɔ m̄ŋŋa m bala! K'a wɔ da mɔɔ ma, a dɪga a. Zɪnə mesim ba ɔ, b'a yaa ba ɔ, amba awɔɔ mɔɔ yɪ mɔɔ m ta m naa n̄ y.»
  - 40 K'a naa hi bi, a a wɔrɔ hunka kan a gannɔ ki.
  - 41 Heernyɔɔ gɔta nyinta n̄ ɔ, n̄ n ze kədə. Bi y'a ka n̄ b'a dam ma n̄n'a si y. Yeezuu n a hi n̄ n̄: «Hɔbɪre y'awɔɔ ɔ naa ɔ ra?»
  - 42 N̄ n zɔdɪsɛere sa, n̄n'a ka ɔ.
  - 43 A n a si, an a sɔ n̄ m̄nyaa m.
  - 44 A n bɔkare, an a hi n̄ n̄, a ɔ: «Kɔ mɔɔ nyinta kan awɔɔ ki bi, hɔ kɔ mɔɔ hi awɔɔ m bi ba n na: Pakra m kɔ hɔ haay kɔ n̄ y'a gɔrsɪra ba mɔɔ minto, Moyiisi lɛrɔ ci nɔ ɔ kan wosolesinnɪsorazannɔ ciro ki nɔ ɔ, kan laarɔ ki nɔ ɔ bi n̄ kɔ yɪ.»
  - 45 Bi kur bi, Yeezuu n̄ n̄ hɔɔn gu, kɔ n̄ n̄ Wosoci bi jɪ dɔ.
  - 46 A n a hi n̄ n̄, a ɔ: «Ba hɔ kɔ n̄ y'a gɔrsɪra ba bi n na: Pakra m kɔ Krista n̄ fir yɪ, k'an a mum bɔ ɔ gəno bire ɔ a dɔmum kaakɔ hinni ɔ.
  - 47 Bi, a tɔ ma bi, a a ga m kɔ n̄ n'a pa da durnya gɔɔɔ m, kɔ n̄ n'a m̄sɪrbaa lɔr, kɔ n̄ n'a mimbɔnyaarɔ sugur yɪ, bi a sɔŋŋɪda an n'a sam Zerizalem ma.

⁴⁸ Mɔɔ kasetzanno n'awɔɔ m.

⁴⁹ Bɪ, mɔɔ ganwɔrɛ kɔ mɔɔ Zɪ a ler bɔ bɪ nyɔɔrɛ awɔɔ m. B'awɔɔ, k'a gɔɔta tara nɔ ɔ naa ɔ, an ta an dɔmum kɔ paŋŋa k'a n'a tom brama, an zer awɔɔ mim ɔ bɪ ku.»

Yeezuu ɪ derm arzana ɔ

(Marki 16.19-20; Zibəəzanno Ci 1.9-11)

⁵⁰ Bɪ Yeezuu ŋ gaa, an bɔ ŋ nɪ tara bɪ nɔ ɔ, an ta ŋ nɪ Betanii zeezi. B'ɔ bɪ, a a wɔ busu, an ŋ barka da ɔ.

⁵¹ K'a nɪ ŋ barka dan ɔ bɪ, a a gɔ ŋ ma, an der arzana ɔ.

⁵² Karɪndanyɪnɔ wɔɔ n Yeezuu da ɔ, ŋnɪ bɔkare ŋn'a wusigə Zerizalem ɔ kan heernyɔɔ gɔta kɪ.

⁵³ Bɪ ŋ tɪr ta Wosoce ɔ dɔmum haay ŋnɪ bɪr a lɛ bɔm Woso ɔ.

Yeezuu Krista lemim nyunta ku **ZAAN** a gorsura ba

Yeezuu Krista lemim nyunta ku Zaan a gorsura ba bi

gasooɔɔɛ

Zaan i ci naa do ba. Cibsa hoɔbire ma bi, a i nyunta an gooka Yeezuu tor o bi. A bir a muɗja to hum ci b'o y. A hi an nawore a muɗja ma, a o, karundanyi deem ko Yeezuu n n'a nɗam bi m. (Zaan 13.23-25)

Ci naa do ba a o, k'a hunka a o: Yeezuu Krista bi, bomborezaa ko wosolesinnisorazanno a ler bo biisi bi m. Zaan y'a hunkare, a o, Yeezuu Krista m leegure paan..., a m sira, a m zaa, a m ni mɔsɔrbaa denter kam gooo o Woso doɔɔɛ no o.

Zaan Ci bi sunɗida y'a hunkare a o, Yeezuu taore sunɗida ba o b'a nyare ba o so y. A Wosonyumbaa bi ta o hoo tee..., durnya n bokare an nyunta o. (Zaan 1.1) Yeezuu Krista zibæro ko Zaan η mim dunda ci naa do o bi, a dunda a o, ko goaa k'a n'a karunda bam bi n a da ma, an sira ka Yeezuu o, an a do a o, Yeezuu Woso a nyoo k'an bi woo bombɔ. B'an Woso Nyi. Maam bi, k'a zaa m mɔsɔrbaa k'a nyare ba o ko Woso n n'a kam bi yi. (Zaan 20.31)

Zaan Ci bi n bo ko o kan lemim nyunta ciro kaakoro woo ki y. Matiyee, Marki, kan Likki ki hoo woo. A n a ya, an ho ko broo a da a ciro woo o bi gorsura ba guta y. Gosunno a η nyoko o, an η ji dunda guta an le da broo m, an minno ko broo n η da a ciro woo o bi gorsura ba.

Nka m Yeezuu ni?

¹ A sunɗida o bi, Lemim bi lee ka an nyunta o. Lemim bi nyunta a o kan Woso ki, bi Lemim bi, Woso m.

² A sunɗida o bi, a nyunta o kan Woso ki.

³ Ho haay bi, a y'a da. Ho ba o an ba, an nyunta a no o y.

⁴ *Mɔsɔrbaa bi, nyunta a o a muɗja o, bi Mɔsɔrbaa bi nyunta gooo leegure.

⁵ Leegure bi ni yom monsigɔ no o, bi monsigɔ bi n a si y.*

⁶ Gooa deem i nyunta o, Woso n a nyoo. A to m Zaan.

⁷ Bor a o kaseti m, k'a bi leegure kaseti ka, ko goaa haay n a si, a kaseti bi minto.

⁸ A bee m leegure y. Bor a o, k'a bi leegure kaseti ka.

⁹ Leegure paan..., Lemim bi m, an bor durnya no o k'a bi lee gu goaa haay m.

¹⁰ A nyunta durnya no o, a i durnya da, bi, ko nka m a muɗja ni, durnyazanno n a do y.

¹¹ Bor a o a dogooɔɔɛ bire o, b'a dogooɔɔɛ n a si y.

¹² Bi gooo ko η y'a si, ηni sira ka a to o ro woo, a panɗa ka η o, ko η n'a ba Woso nyuno.

¹³ Broo n yi ma no o, kan mesim letaama ki, kan goaa hoɔnho ki y. Yi η y'a o Woso no o.

¹⁴ Lemim b'a ba goaa, an bi nyunta woo bire o, muɗjabaa n a heer han kan sira ki. Woo cirbæ y, cirbæ niɗɗe ko Zi b'a ka Nyi k'a vanta ba o b'o.

¹⁵ Zaan a kaseti ka, an n'a pa dare, a o: «Ba goaa ko moo hi ma bi n na. A le da moo m, an ni zem moo je o, bala, domum ko moo n nyunta o bi, a ta o.»

¹⁶ Woso hoo muɗɗoo haay k'a ni kan ki ro woo, woo η yi barka k'a nyare ba o bi no o.

¹⁷ *Moyiisi i bor *lerɔ m, bi, Yeezuu *Krista i bor barka m kan sira ki.

¹⁸ Gooa ba o, an Woso yi y. Woso Nyi a deem, k'a m Woso, an n'a Zi jir o bi, a a hunka woo m.

Zaan kaseti

(Matiyee 3.1-12; Marki 1.1-8; Likki 3.1-18)

¹⁹ Ba Zaan kaseti k'a ka bi n na. Domum niɗɗe ko zɔfɔro jitanoo woo *wosocemannibonno kan a daahanzanno ki nyoo o Zerizalem o, ko η n'aa laaka naa do da han, η o: «Nka n'ibui ni?»

²⁰ A n bisi ka a nyibooɔɔɛ ma y, an a hi, a o: «*Krista (ko Woso a ler bo k'a nyoo bi) bee m moo ni y.»

* 1:5 1.5 «bi monsigɔ bi n a si y.» n y'a da ma, n n a wusigɔ, n o: «monsigɔ bi n bor ma, an a lihi y.»

21 N n a lar, η σ: «Nka n'ubu ni? *Elii n'ubu m ge?» A n a nyi bo σ, a σ: «Elii bee m mɔɔ ni y.» «Wosolesinnisorazaa bi n'ubu m ge?» A n a nyi bo σ, a σ: «Ayy...»

22 N n a lar, η σ: «Nka n'ubu ni? Kɔ aa a nyibɔɔre ka gɔɔɔ kɔ η wɔɔ nyɔɔ rɔ wɔɔ σ. K'ubu m, nka n'ubu m paan...?»

23 A n a nyi bo σ, amba *wosolesinnisorazaa Ezayii a hi bi m: « <Leer k'a ni bɔm *pooɔɔɔ σ bi> m mɔɔ m, <k'a Zuuba zaa ze a wɔta.> »

24 Bala, gɔɔɔ kɔ η yi η nyɔɔ rɔ wɔɔ, farizeenrɔ m.

25 N n gɔɔta, ηn'a larle, η σ: «Kɔ *Krista, gee *Elii, gee wosolesinnisorazaa bi bee n'ubu ni, bo minto ubu ni *batem kare?»

26 Zaan a nyi bo σ, a σ: «Mɔɔ naa, batem mɔɔ n'a kam hi nɔ σ. Gɔaa k'awɔɔ n a dɔ bi y'awɔɔ bire σ.

27 A ι zem mɔɔ je σ, bi mɔɔ n m ga m, m a kɔsɔrɔ bar hɔr y.»

28 Ba naa σ Betanii σ, kɔ kɔ n n'a birm Zorden bi le ra zeezi, bunce kɔ Zaan ni batem kan σ b'σ.

Yeezuu bi, Woso sinnyeem m

29 Bi dɔ k'a me bi, Zaan Yeezuu yi, an ni zem zi, an a hi, a σ: «Ba *Woso sinnyeem k'a ni mimbonyaa k'a ni durnya nɔ σ bi gɔm ma bi n na.

30 A muɔɔa mɔɔ hi ma, mɔɔ σ: A le da mɔɔ m, an ni zem mɔɔ je σ, bala, a lee ka mɔɔ m, an ta σ.

31 Mɔɔ muɔɔa, mɔɔ n nyinta m a dɔ y, kɔ η n'a dɔ *Israyel σ bi minto y'a ka, mɔɔ ni *batem kam hi σ.»

32 Zaan a kaseti ka, an n'a hure, a σ: «Mɔɔ *Sent-Espri yi, an bo kɔ σ kan cirpɔre ki, an a to brama, an bi zer a mim σ.

33 Bi, mɔɔ n nyinta m a dɔ y. Bi, Woso ι mɔɔ nyɔɔ an a hi mɔɔ m, a σ: kɔ m bi batem ka hi σ. Gɔaa niɔɔ kɔ Sent-Espri n ni zerle a mim la bi n ni zem bi batem ka Sent-Espri nɔ σ.

34 Mɔɔ muɔɔa a yi, m n'a kaseti kam, mɔɔ σ, a m Woso Nyi.»

Lee kare karindanyino

35 Dɔ k'a me bi, Zaan a ya, an ta bunce bi do σ kan a *karindanyino ki huya.

36 K'a Yeezuu yi, an ni cenim bi, a a hi, a σ: «Woso sinnyeem bi ba n ni.»

37 Kɔ karindanyino huyɔɔ wɔɔ a ma, an n'a hure ncinaaσ bi, η zu Yeezuu σ.

38 Yeezuu n a bo an dɔga a kur, k'a η yi ηn'i zure a je σ bi, a η lar, a σ: «Bo awɔɔ n'a kam ma?» N n a nyi bo σ, η σ: «Rabi, - a le taa k'a hi, a σ: karunsaamba - ubu har ι ka?»

39 A n a hi η ni, a σ: «K'a bor a dɔga a.» N n ta, ηni bunce bi dɔ, ηni gɔɔta kan ki hinni bi do σ. Nyinta a σ yirbɔə wakati si ma.

40 Simɔɔn Piyeeɔ danzaa Andir nyinta η gɔɔɔ huyɔɔ wɔɔ gɔaa deem, ηn'a tɔr ka Zaan meerbaa bi ma, ηni zu Yeezuu σ.

41 Leem bi, a ta, an aa a danyi Simɔɔn bi yi, an a hi m, a σ: «Wɔɔ *Mesii bi yi!» - Bi le taa k'a hi, a σ: *Krista. -

42 A n a gaa, an ta m Yeezuu zi. Yeezuu n dɔga a su... an a hi m, a σ: «Ubu m Simɔɔn, Zaan nyi n'ubu m; n y'ubu birm Sefas.» Bi le taa k'a hi, a σ: Piyeeɔ.*

43 Bi dɔ k'a me bi, Yeezuu a hi a σ, k'a ta Galilee σ. A n aa Filipi yi, an a hi m, a σ: «Zu mɔɔ σ.»

44 Filipi bi, Betsayidaa gɔaa m, Andir kan Piyeeɔ ki kɔ σ.

45 Filipi n aa Natanayel yi, an a hi m, a σ: «Gɔaa kɔ n y'a mim dunda *Moyiisi ciro nɔ σ kan *wosolesinnisorazanno wɔɔ hɔɔ ki m bi, wɔɔ yi. Zozef nyi Yeezuu, Nazareti gɔaa bi m.»

46 Natanayel n a hi m, a σ: «Hɔ muɔɔa do bɔm Nazareti σ ra?» Filipi n a hi m, a σ: «Bor ι dɔga a.»

47 Yeezuu n Natanayel yi, an ni zem zi, an a mim dunda, a σ: «Ba Israyel gɔaa paan... n na, a zambɔ ba σ y.»

48 Natanayel n a hi m, a σ: «Ubu mɔɔ dɔ ka?» Yeezuu n a nyi bo σ, a σ: «Nyinta k'ubu σ sɔɔn bi taa bi, mɔɔ ubu yi, bi ma bi, Filipi n ubu bir y.»

49 Natanayel n a hi, a σ: «Karunsaamba, Woso Nyi n'ubu m, ubu m *Israyel cir.»

50 Yeezuu n a nyi bo σ, a σ: «Kɔ mɔɔ hi, mɔɔ σ, mɔɔ ubu yi sɔɔn bi taa bi, bi y'a ka, ubu n sara ka ra? Ubu hɔ gɔta yure, an le da naa m.»

51 A n a ya, an n'a hure, a σ: «Sura paan... mɔɔ n'a hure awɔɔ m: awɔɔ brama yure an a gɔ, Woso malekaro n bir derm, ηn'i bir zerm *Gɔaanyi bi burɔ σ.»

* 1:42 1.42 Piyeeɔ, a le taa k'a hi, a σ: «ci».

2

Lækkare hoser bare

1 A dõmum kaaku hinni u bi, losare cibsaa u nyunta u Galilee ku Kanaa u. Yeezuu da nyunta b'u.

2 N Yeezuu bir losare cibsaa bi ma so kan a *karundanyu ku.

3 Diven bi k'a bi nya bi, Yeezuu da a hu m, a u: «Diven ba u u do y.»

4 Yeezuu n a nyi bo u, a u: «M naa, kara y'ubu ku? Moo wakati n a ku cina y.»

5 A da bi n a hu zibænyu woo m, a u: «K'a ho k'a n'a hure awoo m haay bi ba.»

6 Sipiro u nyunta b'u sordu, hu tir hi tontou u, zuuforo woo *hubore minto, amba u tir a ba a Woso zaa zuure no u bi m. Bi sipi deem a da ma, an ger si si.

7 Yeezuu n a hu zibænyu woo m, a u: «K'a hi tonto sipiro noon duro u, k'an u hunhan.» N n hi bi tonto u u, an u hunhan kan a le ku.

8 Yeezuu n a hu u ni, a u: «K'a kusi keere, a ka hojirlezaa b'u.» N n a kusi, hu'aa a ka u.

9 K'a hi k'a lor diven bi da a le ma bi, a n a do k'a to a u ka y. Bi, zibænyu ku u y'a kusi ro woo a do. A lo bi zim bi bir;

10 an a hu m, a u: «Gaa biyæ naa, diven nyunta a tir lee ka, an a ka guoo u. Ku u b'a mi, an u ka, an bokare, an bo u bi nyunta bi ka u u. Ibi n bokare u diven nyunta bi to, an wakati naa do ku!»

11 Yeezuu lækkare hoser n naa, an a ba Kanaa u, Galilee ku u. A a cirbæ bi hunka, a karundanyu woo n sira ka u.

12 Bi je u bi, a ta Kapernawum u kan a da ku, a danyu ku, a karundanyu ku. N yaa nyunta b'u, bi, u n maastre ba y.

Yeezuu la hoheeno ra Wosoce u (Matiyee 21.12-13; Marku 11.15-17; Likki 19.45-46)

13 Zuuforo *pakku cibsaa a zo, Yeezuu n ta Zerizalem u.

14 A n aa daga a, u yu nuanno heenm *Wosoce hallu u b'u, kan seero ku, cirponno ku, busoolorlezanno nyunta b'u so.

15 A n bar sa, an a ba madu; an la u la haay Wosoce hallu u b'u kan seero woo ku, dono woo ku. A busoolorlezanno woo boologu bi husiga, an u modrokuntærehoo woo hinhisiga.

16 A n a hu cirponno heere zanno woo m, a u: «K'a bo nawonno haay m naa u, a bi moo Zi ce bi sa a ba daast y.»

17 Karundanyu woo n ho ku n y'a gorstra ba bi to da a no u: «Ibi har bi nuare a so moo u haay.»

18 Zuuforo jutanno woo n meerbaa bi sa, u u: «K'ubu ba ncinaa naa, bo *makra ibi n n'a hunkam woo ni?»

19 Yeezuu n a nyi bo u ni, a u: «K'a Wosoce naa do wurgo, moo yu m bore m a do domum kaaku no u.»

20 U n a hu m, u u: «Doo'raa busi a yaa sordu woo Wosoce naa do do, u a nya ma. Ibi n bokare, u u, k'i do domum kaaku no u?»

21 Bala, Wosoce k'a n'a mim hum bi, a muhha me m.

22 Bi minto y'a ka, Yeezuu k'a b'a mu m bo u gæno bire u bi, a karundanyu woo a to da a no u, u u, a nyunta an a hu ncinaa, hu sira ka *Wosoci bi lemim u kan meerbaa k'a ba bi ku.

23 Yeezuu k'a ni Zerizalem u *pakku cibsaa domum u bi, guoo gota sira ka Yeezuu to u makraro k'a u ba hu'aa yu ro woo minto.

24 Bi, Yeezuu n ye, an sira ka u u y. Bala, a u do haay,

25 a le baa ku n n guaa kasetu ka u y. Bala, a ho k'a ni guaa heer u bi do.

3

Yeezuu kan Nikodem ku soora

1 Zuuforo jutaare deem u nyunta farizeenu woo barla, a to m Nikodem.

2 A n bor gunuu Yeezuu zi, an b'a hu m, a u: «*Rabi, woo do woo u karunsaamba n'ubu m, u u to Woso zi. Bala, woo do woo u, guaa b'a dam ma, an makraro k'ubu ni u bam no noon ba, ku Woso ba kan a zaa ku y.»

3 Yeezuu n a nyi bo ni, a u: «Sira paan... moo n'a hure ibi m: ku guaa n a bo an yu, a bi *Woso cirbæ bi yure y.»

4 Nikodem n a hu m, a u: «Ku guaa gusi, a y'a bam lo k'a a ya, a yu ge? A y'a bore, an gaso a da no u a hu'aa ho ma k'a yu ra?»

⁵ Yeezuu n a hu m, a o: «Sira paan... mɔɔ n'a hure ibu m: Ko goaa n yi hi no o kan *Sent-Espri ki, a b'a dam ma, an gaso Woso cirbæo no o y.

⁶ Ho k'a yi mesim no o bi, mesim m. Ho k'a yi Sent-Espri no o bi, espri m.

⁷ Ko mɔɔ hu ibu m, mɔɔ o, i i ya, i so i ra i yi bi, i bi ze kedæ y.

⁸ Hunher bi, ho an nawom bunce k'a nsoa o, ibu n'a bogor mare, b'ibu n a do k'a to a o ka, an ni tam ka y. A maam so kan goaa k'a ni yim Sent-Espri no o bi ki.»

⁹ Nikodem n a hu m, a o: «Naa y'a dam ma, an ba lo?»

¹⁰ Yeezuu n a nyi bo o, a o: «Israel karinsaamba n'ibu m, b'ibu n hoɔ noɔn duro do y!

¹¹ Sira paan... mɔɔ n'a hure ibu m, ho ko woɔ do bi woɔ n n'a hum, ho ko woɔ yi bi woɔ n'a kaseti kam, awɔɔ n bokare, awɔɔ bur woɔ kaseti bi sire y.

¹² Ko mɔɔ i tara buræ minno hure b'awɔɔ bur η sire, ko mɔɔ bi brama mim hi, awɔɔ y'a bam lo k'a si?

¹³ Bala, gosi n ta arzana o y, ko n maam *Gaaanyi k'a a to arzana o, an bor bi m.

¹⁴ Amba *Moyisi k'a mum busu brama poohɔɔn o bi, pakra m ko n n Gaaanyi bi busu so.

¹⁵ Ko goaa k'a sira ka o bi n *misorbaa k'a nyare ba o bi yi.

¹⁶ Sira m, Woso durnya nsoa paan..., halli an a Nyi deem bi sa an a ka, ko goaa k'a ni sira kanj o bi misorbaa b'a zar y, k'an misorbaa k'a nyare ba o bi yi.

¹⁷ Bala, Woso n a Nyi bi nyoo durnya o k'an bi durnya doɔo ka y. A nyoo a o, k'an bi durnya bombo.

¹⁸ N bi goaa k'a sira ka o bi doɔo kare y. Bo i ni sira ka o bi, n lee ka, n n a doɔo ka. Bala, a n sira ka Woso Nyi a deem b'o y.

¹⁹ Ba doɔo bi n na: leegure bor durnya o, gɔɔɔ n bokare ηni monsigæ nsoa an le da leegure m, bala, η zibæero woɔ nyunta bonyaa.

²⁰ Gaa k'a n'a bonyaa bam bi, a so leegure m, an ni nyi bare, a le baa k'a bor leegure o y, a zibæero bonyaro woɔ y'a n a hunka.

²¹ Gaa k'a ni sira zi bam bi, ze bi nawom leegure o, ko η n'a zibæero woɔ do, bala, η ba a o Woso to ma.»

Zaan kan Yeezuu ki

²² Bi je o bi, Yeezuu ta kan a *karundanyino ki Zidee ko o. A goota b'o kan η ki, an ni *batem kam.

²³ Zaan i batem kam so Enoo ko o, Salim ko jur o. Bala, hi i b'o gota. Goo woɔ n bor, ηn'i batem sire.

²⁴ Bi ma bi, n n Zaan du lonnoe o y.

²⁵ Bisikare wuti Zaan karundanyino woɔ bire o kan zufu deem ki zufuro *hubore minto.

²⁶ N n bor Zaan zi, ηni b'a hu, η o: «Karinsaamba, goaa k'a nyunta kan ibu ki Zorden ko zeezi bi, ibu n a kaseti ka bi, a i batem kam keere so, goaa haay ni tam zi.»

²⁷ Zaan n a nyi bo η no, a o: «Goaa b'a dam ma, an ho yi, ko Woso bæe y'a ka o y.

²⁸ Awoo muηoo m mɔɔ kasetizanno kan ho ko mɔɔ hu bi ki: mɔɔ o *Krista bæe m mɔɔ ni y, bi mɔɔ n yi m nyoo ko m lee ka a lee.

²⁹ Gaa k'a ni lo bi m bi, bi n a zim. Lozaa bi goaasiba bi, jum an nawom b'o, an n'a tor kare. Heernyoo n a heer han lozaa bi leer k'a n'a mam bi minto. Mɔɔ heernyoo bi n naa, a muηa paan....

³⁰ Pakra m k'a wisorabaa n bur a dam la, ko mɔɔ n bur m bom le.»

³¹ Gaa k'a a to brama an bor bi le da ho haay ra. Bo y'a to tara o bi, tara buræ goaa m, an ni tara buræ mim dundam. Gaa k'a a to brama bi,

³² ho k'a yi, an a ma so bi kaseti an n'a kam. Bi gosi bur a kaseti bi sire y.

³³ Gaa k'a n'a kaseti bi sim bi, a sira ka an n'a hure, a o: Woso bi srazaa m.

³⁴ Sira m, goaa ko Woso a nyoo bi, Woso lemim an n'a hum. Bala, Woso *Sent-Espri ka o, b'a jire ba o y.

³⁵ Zi Woso a Nyi nsoa, an ho haay sa, an a zar a wo o.

³⁶ Gaa k'a ni sira kam Nyi b'o, a i *misorbaa k'a nyare ba o bi m. Gaa k'a kaanm Nyi ni ni, a bi misorbaa yire y, bi Woso heerbusu gootare a mim o.

4

Yeezuu soora kan Samarii ko lo ki

¹ Ko Yeezuu b'a do a o, farizeeno woɔ a ma, ηn'a dundare η o, a i *karundanyino yim gota, an ni *batem kare an le da Zaan ra bi,

2-3 a a hør Zidee kò ó, an a bò, an ta Galilee kò ó. Kò sira nì, Yeezuu munja bür batem karé y, a karundanyuno wòò n'a kam.

4 Bì pakra m, k'an aa bò Samarii ó.

5 A yì ncinaaó, ñn'aa lee ku Samarii kò deem kò n n'a birm Sikaar bì nò ó. A bì laato tara kò Zakòob a ka a nyì Zozef ó biisi bì ma y.

6 Bince bì do Zakòob hiyөө bì n ta ó. Yeezuu k'a ta, an kò bì, a nyinta hiyөө bì le ra. Nyinta a ó sinsebir ó.

7 Samarii kò ló deem n bür k'a bì hi kusi. Yeezuu n a hì m, a ó: «Hi bì kusi, ì ka m ó, kò m a mi!»

8 Bì ma bì, a karundanyuno wòò ta tara nò ó, k'a yaa hòbure si.

9 Samarii kò ló bì n a hì m, a ó: «A ba a ó ló, ìbù k'ì m zúfó, ìbù nì hi yem mòò han k'ì mi, bì Samarii kò ló n mòò nì?» Kò sira nì, zúfòrò wòò bür kò mam kan Samarii zannò wòò kì y.

10 Yeezuu n a nyì bò nò, a ó: «Kò Woso ganwore ìbù dò, kan gòaa k'a n'a hüre ìbù m, a ó: ì hi kusi, ì ka m ó kò m a mi naa kì, ìbù y'ì ga m, ì ye han, an hi k'a nì mürbaa kam bì ka ì ó.»

11 Ló bì n a hì m, a ó: «M Zuuba, pòkò ba ìbù ó, ì n bì hi bì kusim nì y. Bì hiyөө bì nò ta sò. ìbù ì hi munja bì do m ka?»

12 Lè ìbù da wòò yaaba Zakòob k'a hiyөө naa do ka wòò ó bì n na? A munja bée y'a mi kan a nyuno kì, a hòbìstò kì ra?»

13 Yeezuu n a nyì bò nò, a ó: «Gòaa k'a nì hi naa do mire, mürì y'a yare an a zè.

14 Bì, gòaa niñhè k'a nì hi kò mòò n n'a kan ó bì mim bì, mürì b'a yare an gòaa bì do ze fúga y. Hi kò mòò n n'a kan ó bì y'a bam hi munyaa a mürbaa nò ó, an bür surm, an *mürbaa k'a nyare ba ó bì ka ó.»

15 Ló bì n a hì m, a ó: «Zuuba, hi bì do ka m ó, kò mürì b'a ya, an m zè y, kò m bì m ya, m bì hi kusi naa ó y.»

16 Yeezuu n a hì m, a ó: «Ta ì yaa ì zim bì bir, k'ì ì bò ì bür naa ó.»

17 Ló bì n a nyì bò nò, a ó: «Mòò zim ba ó y.»

18 Yeezuu n a hì m, a ó: «Ì gumè ta ó, ì ó, ì zim ba ó y. ìbù zino nyinta ó soor, bì gòaa k'ìbù nì kan kì naa ma bì, ìbù zim bée y. Bì nò ó bì, ì sira hì.»

19 Ló bì n a hì m, a ó: «Zuuba, mòò dò kèere, mòò ó: *wosolesinnusorazaa n'ìbù m.

20 Wòò yaabòò Woso da ó ci naa do mim ó, awòò n bókare a hì, a ó, Woso daore bunce bì m Zerizalem m.»

21 Yeezuu n a hì m, a ó: «Sira ka mòò ó, ló, wakati ì zem, awòò b'a yare a Zì Woso da ó ci naa do mim ó, bì Zerizalem nì y.

22 Hò k'awòò n a dò b'awòò n'a dan ó. Hò kò wòò dò bì wòò n'a dan ó. Bomborezaa bì, a to an nawòm zúfòrò barla.

23 Bì dómum ì zem, b'a lee ku kèere. Zì Woso daore zannò paan...rò wòò Zì bì dan ó a heer ó kan sira kì. Gòòò ncinaaó rò wòò Zì Woso le n taa ñ ma.

24 Woso naa, Espri m, bì minto y'a ka, gòòò kò ñ n'a dan ó rò wòò a ga m, ñn'a da ó a heer ó kan sira kì.»

25 Ló bì n a hì m, a ó: «Mòò dò mòò ó, *Mesii kò n n'a birm *Krista bì zem. K'a bì bür, a hò haay hum wòò m.»

26 Yeezuu n a hì m, a ó: «A m mòò m, mòò nì meer bam kan ìbù kì naa.»

27 Lèem bì, karundanyuno wòò lee ku. Ñ n zè kədè, kò ñ Yeezuu yì, an nì meer bam kan ló kì bì minto. Bì, gòò n a lar, a ó: «Bò ì n'ì kam ma gè?» gèe «Bò minto ì nì meer bam kan kì gè?»

28 Ló bì n a gò a gər bì ma, an ta tara nò ó, an aa a hì gòò m, a ó:

29 «K'a bür a dıga gòaa k'a hò kò mòò ba haay bì hì mòò m. *Krista bée m barem na?»

30 Gòòò wòò n bò tara nò ó b'ó, ñnì ta zì.

31 Dómum bì do ó bì, a karundanyuno wòò ì mam ma, ñ ó: «Karunsaamba, hòbure bì bì.»

32 A n a hì ñ nì, a ó: «Hòbure niñhè n ta ó mòò nì m ga m, m a bì, b'awòò n a dò y.»

33 Karundanyuno wòò n a hì kò m, ñ ó: «Gòaa ì hòbure ka ó, an a bì gè?»

34 Yeezuu n a hì ñ nì, a ó: «Mòò hòbure bì ba n nì: Woso mòò nyòò kò m b'a hòonhò ba, kan a zibөө kì, m a nya.

35 Awòò n a hì a zim a ó, a gòota mom si mòsa n n'a kum na? Bì mòò y'a hüre awòò m, k'a a bòota a dıga: Wuturo wòò a ba fu mòsa minto.

36 Zibөөzaa b'a zibөө nyòòdò yì, an n'a hònyì bì som kò ma *mürbaa k'a nyare ba ó bì minto. Bì y'a ka, gòaa k'a nì hò duum kan gòaa k'a nì hò som kò ma bì kì y'a heer nyòòm kan kò kì.

³⁷ Bɪ y'a ka, hɔ kɔ bɔɔr naa do a hɪ bɪ sira m, a ɔ: ɡɔaa deem ɪ hɔ duure, ɡɔaa vanta n nɪ zɛm b'a da.

³⁸ Mɔɔ awɔɔ nyɔɔ k'a yaa hɔ k'awɔɔ n a zi ba bi da. Ɔsɪnnɔ kɔrɛ yɪ a nɔ ɔ. Awɔɔ n bɔr an n'a nyɔɔdɔ bɪrɛ.»

³⁹ Kɔ bɪ do nɔ ɔ, Samarii ɡɔɔɔ gota sira ka ɔ, lɔ bɪ kasetkare naa do minto. «A hɔ haay kɔ mɔɔ ba bi hɪ mɔɔ m.»

⁴⁰ Kɔ η yaa lee ku zi sɔ bɪ, Samarii zannɔ wɔɔ, η y'a yɛ han k'an ɡɔɔta kan a kɪ. A n ɡɔɔta b'ɔ dɔmum hɪya.

⁴¹ Ɔɔɔɔ kɔ η y'a ya, ηnɪ sira ka ɔ a muηηa meerbaa bɪ minto bɪ, η gota ηnɪ lɛ da biisi ra.

⁴² N n'a hum lɔ bɪ m, η ɔ: ɪbɪ n a hɪ bɪ minto bala bɛɛ y'a ka wɔɔ n sira ka ɔ y. Wɔɔ muηηɔ a lɛ meerbaa ma, bɪ wɔɔ dɔ sɔ, sira m, durnya bɔmbɔrɛzaa bɪ m.

Hoser hɪya hɔ Kanaa ɔ

⁴³ Dɔmum hɪya k'a cem bɪ, Yeezuu a hɔr bɪnce bɪ do ɔ, an ta Galilee ɔ.

⁴⁴ Bala, a muηηa nyɪnta an a hɪ, a ɔ, *wɔsolesinnɪsorazaa bɪr daɔrɛ yɪm muηηa a kɔ ɔ y.

⁴⁵ Bɪ, k'a lee ku Galilee ɔ bɪ, Galilee zannɔ wɔɔ a si muηηa. Nyɪnta η y'a ɔ, ηnɪ ta Zerizalem ɔ cɪbsa bɪ minto. N muηηɔɔ hɔ kɔ Yeezuu a ba haay bɪ yɪ sɔ.

⁴⁶ Yeezuu n a bɔ, an bɔr Kanaa ɔ Galilee kɔ ɔ. Bɪnce bɪ do a hi ba ɔ dɪven bɪ. *Rɔm cɪr zibɔɛzaa jɪtaare deem ɪ nyɪnta Kapɛrnawum ɔ, a nyɪ bɪ laafɪ y.

⁴⁷ K'a a ma, η ɔ, Yeezuu a tɔ Zidee ɔ, an bɔr Galilee ɔ bɪ, a bɔr an b'a yɪ, an a yɛ han, k'an b'a nyɪ k'a n'a bam k'a ga bɪ waa.

⁴⁸ Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «K'awɔɔ n *makrarɔ yɪ kan hoserlo kɪ, awɔɔ bɪ sira kam fɪɪɡa ra!»

⁴⁹ Zibɔɛzaa jɪtaare bɪ n a hɪ m, a ɔ: «Zuuba, bɔr kɔ n bɛɛ m, mɔɔ nyɪ bɪ gam.»

⁵⁰ Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «Ta, ɪ nyɪ bɪ mɪsɪr.» Ɔɔaa bɪ do sira ka Yeezuu meerbaa b'ɔ, an a wusigɔ.

⁵¹ K'a nɪ doom bɪ, a zibɔɛnyɪnɔ b'a zɛ ɔ, ηn'a hɪ, η ɔ: «I nyɪ bɪ mɪsɪr!»

⁵² A n η lar, a ɔ, wakati kara a waa ma ɡɛ? N η n a nyɪ bɔ nɔ, η ɔ: «Jim sinuu wakati deem ma memarɛ bɪ zer ma.»

⁵³ Nyɪ bɪ zɪ bɪ dɪɡa a sɔ wakati bɪ do Yeezuu a hɪ a m, a ɔ: «I nyɪ bɪ mɪsɪr.» Dɔmum bɪ do tɛkka ma, a sira ka Yeezuu ɔ, a muηηa kan a har ɡɔɔɔ kɪ haay.

⁵⁴ Yeezuu hoser k'a ba a hɪya hɔ ma, a tɔ k'a ɔ Zidee ɔ an ta Galilee ɔ bɪ n naa do.

5

Yeezuu meɡarɛzaa waa

sabaa hinni ɔ

¹ Bɪ jɛ ɔ bɪ, Yeezuu ta Zerizalem ɔ, zɪfɔrɔ wɔɔ cɪbsa deem ma.

² Zerizalem ɔ b'ɔ bɪ, lɛɛ nɪ b'ɔ hɪ m ta ɔ, seero cɛ lɛ jɪr ɔ, ηn'a birm *ɛbree lemim m Betzata. A ɡasɔjɪrɔ soor gota-gota, n n a dɔ jaarɔ m.

³ Bɪnce bɪ do ɡɔɔɔ yaabazannɔ nɪ wɔtare a taa, bɔɔrɔ, lɔɡɔrɔ kan meɡarɛzannɔ kɪ. [

⁴ Bala, Zuuba Malɛɛka deem ɪ tɪr zer dɔmum niηηɔɔ ɔ hi b'ɔ, an heer ba ma. Yaabazaa k'a lɛɛ ka, an ɡasɔ hi bɪ heerbare jɛ ɔ bɪ, laafɪ an n'a yɪrɛ, baa k'a yaaba bɪ lɔnɔ.]

⁵ Ɔɔaa ɪ nyɪnta b'ɔ, an nɪ yaaba m, a yaaba bɪ dɔɔraa bukɔrku a yaa sinnɪya.

⁶ Yeezuu n a yɪ, an nɪ wɔtam, bɪ k'a a ma η ɔ, a yaaba bɪ maasɪrɛ ba bɪ, a a lar, a ɔ: «I lɛ taa k'ɪ waa ɡɛ?»

⁷ Yaabazaa bɪ n a nyɪ bɔ nɔ, a ɔ: «Zuuba, mɔɔ ba ɡɔaa m, an nɪ mɔɔ ɡasɔm hi b'ɔ, a heer bare dɔmum ɔ y. Kɔ mɔɔ kɔ m ɡasɔ, ɡɔaa nɪ lɛɛ kam mɔɔ lɛɛ.»

⁸ Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «Wuti, ɪ ɪ wɔtarahɔ bɪ sa, ɪ ta.»

⁹ Lɛɛm bɪ, ɡɔaa b'a waa, an a wɔtarahɔ bɪ sa, an nɪ tare.

Hinni bɪ do ɔ bɪ, *sabaa hinni m.

¹⁰ Zɪfɔrɔ jɪtannɔ wɔɔ n a hɪ ɡɔaa k'a waa bɪ m, η ɔ: «Sabaa hinni m, a n a ɡa m, ɪbɪ n ɪ wɔtarahɔ bɪ busu y.»

¹¹ Ɔɔaa bɪ n a nyɪ bɔ η nɔ, a ɔ: «Ɔɔaa k'a laafɪ ka mɔɔ ɔ bɪ y'a hɪ mɔɔ m, a ɔ: ɪ wɔtarahɔ bɪ sa, ɪ ta.»

¹² N n a lar, η ɔ: «Ɔɔaa bɪ kara ɪ naa hɪ ɪbɪ nɪ, a ɔ, ɪ ɪ wɔtarahɔ bɪ sa, ɪ ta?»

¹³ Bɪ, ɡɔaa k'a laafɪ yɪ bɪ n a dɔ kɔ nka ɪ laafɪ bɪ ka a ɔ y. Bala, Yeezuu a ɡɔ ɡɔɔɔ kɔ η nyɪnta b'ɔ rɔ wɔɔ ma laaɔ.

¹⁴ Bɪ jɛ ɔ bɪ, Yeezuu b'a yɪ *Wosocɛ ɔ, an a hɪ m, a ɔ: «Ba ɪbɪ laafɪ yɪ kɛɛrɛ na. I b'ɪ ya, ɪ mɪmbɔnyaa ba y, mɪm y'a ɪ yɪ, an lɛ da biisi hɔ naa ra.»

- 15 Gōaa bi n ta an aa a dunda zuḥoro jṭanno wōo m, a ō, Yeezūu y'awōo waa bi.
- 16 Bi y'a ka, jṭanno wōo ni nyaa m kan Yeezūu ki k'a naa ba sabaa hinni b'ō bi minto.
- 17 Yeezūu n a nyi bō ŋ nō, a ō: «Mōō Zi gōōta an ni zi bam, mōō y'a bam sō.»
- 18 Bi y'a ka, brōō n'a kam ma, k'a zē gēr; k'a ni zi bam sabaa hinni ō bi bēē bala y, k'a ni Woso birm a Zi, an a muṅṅa sa, an a ga kō ō kan ki bi minto m sō.

Paṅṅa kō Woso Nyi bi n ta m

19 Yeezūu meerbaa bi sa, an a hi, a ō: «Sira paan... mōō n'a hure awōo m: Woso Nyi bi b'a dam ma, an hōst ba a muṅṅa paṅṅa ni y. K'a Zi Woso bi yi, an hō niṅṅə ba, b'a ba. Bala, hō kō Zi n'a bam bi, bi Nyi n'a bam sō.

20 Kō Zi a Nyi ḡōa bi, a hō k'a n'a bam bi hunkam ni haay. A zibəə gōta hunkam ni, an lē da nawōnno ra, awōo m zē kədə.

21 Kō Zi bi ni gəəno mim bōṅ ō an ni mūsirbaa kare ḡ ō bi, Nyi bi, gōaa k'a lē n taa b'a ni mūsirbaa kaṅ ō sō.

22 Zi bi bir gōaa dōdō kare y. A dōdōkare haay sa an a ka a Nyi b'ō,
23 kō gōaa haay n a da ma, an Nyi bi da ō amba ḡn'i Zi bi dan ḡ bi m. Gōaa k'a bir Nyi bi dan ḡ bi, a bir Zi k'a Nyi bi nyōō bi dan ḡ sō y.

24 Sira paan... mōō n'a hure awōo m, gōaa k'a n'a tōr kam mōō lemim ma, an ni Zi k'a mōō nyōō bi mim sire, a i *mūsirbaa k'a nyare ba ō bi m. ḡ b'a dōdō kare y. Bō a ō zē nō ō, an ta mūsirbaa nō ō.

25 Sira paan... mōō n'a hure awōo m, wakati i zem, b'a lee ku kēere. Gōō kō ḡ gunga rō wōo Woso Nyi bi leer mam, bi gōō kō ḡ y'a ma rō wōo y'a mim bōṅ ō.

26 Bala, kō Zi b'a sō mūsirbaa ō bi, a a ka, k'a Nyi bi n nyunta mūsirbaasouzeaa sō.

27 Woso paṅṅa ka ō k'an dōdō ka, k'a m *Gōaanyī bi minto.

28 A bi zē kədə naa haay tō ma y! Wakati i zem gəəno wōo y'a leer mam.

29 Gōō kō ḡ y'a muṅṅa ba rō wōo y'a mim bōṅ ō, ḡni mūsirbaa yi. Gōō kō ḡ y'a bōnyaa ba rō wōo, ḡ y'a mim bōṅ ō, ḡni ḡ dōdō ka.

30 Mōō bi m dam ma, m hōst ba, m muṅṅa paṅṅa ni y. Hō kō mōō n'a mam bi mōō n'a dōdō kam, bi mōō dōdōkare bi turga, bala, mōō bir m kare m muṅṅa hōonhō ma y. Zi k'a mōō nyōō bi hōonhō mōō n ni m kam ma.

31 Kō m muṅṅa kaseti mōō n'a kare, n bi mōō kaseti bi sire y.

32 Woso ni mōō kaseti kam, bi mōō dō sō kaseti niṅṅə k'a n'a kam mōō minto bi, sira m.

33 Awōo gōōo nyōō Zaan zi, b'a sira kaseti ka.

34 Mōō bir m kam gōaa kaseti ma y. Meer bi ba mōō nawōm nōnaas, k'a bombōre yi.

35 Zaan nyunta amba fitire kō n ni sē nyar ō, an ni yōm bi m. Bi, awōo ḡōa muṅṅa k'a a heer nyōō dōmim poore ō, a lēgure b'ō.

36 Mōō i kaseti m, a gōtabaa n lē da Zaan hō bi ra. Zibəəro kō Zi a ka mōō ō kō m ḡ ba rō wōo m. Mōō yi ḡ bam, bi brōō ni mōō kaseti kare, ḡ ō, Zi b'i mōō nyōō.

37 Zi k'a mōō nyōō bi ni mōō kaseti kam. B'awōō n a leer ma, b'awōō n a meer yi sō y.

38 Woso lemim bir gōōtare awōō heer ō y, bala, awōō n sira ka gōaa k'a nyōō b'ō y.

39 *Wosoci karinda awōō n'a bam, an n'a hōon dare, a ō, bi nō awōō n ni *mūsirbaa k'a nyare ba ō bi yṅ ō. Bi, bi ni mōō kaseti kam.

40 Awōo lē baa k'a bōr mōō zi k'a mūsirbaa k'a nyare ba ō bi yi y.

41 Mōō bir m kam lēbōore ma gōōo zi y.

42 Bi mōō awōō dō, awōō n Woso ḡōa y.

43 Bōr mōō ō, m Zi tō ma, b'awōō kaanm mōō m. Kō gōaa vanta i bōr a muṅṅa tō ra, awōo y'a sim.

44 Awōo y'a bam lō a si, awōō k'a n'a kam daore ma a muno zi, a bir a kam daore k'a a tō Woso y'a deem bi zi bi ma?

45 A b'a hōon da, a ō, mōō n ni mim kare awōō ra m Zi taa y. Hō k'a ni mim kare awōō ra bi Moyiisi *lērō k'awōō ni yure ḡ ma rō wōo m.

46 Kō nyunta awōō ō a Moyiisi mim si, awōō mōō mim sim sō. Bala, a gōrsira ba a ō mōō minto.

47 K'awōō n hō k'a gōrsira ba bi si, awōo y'a bam lō k'a hō kō mōō n'a hūm bi si?»

6

Gōaa cir tōrle

(Matiyee 14.13-21; Marki 6.30-44; Likki 9.10-17)

1 Bi ḡ ō bi, Yeezūu bra Galilee higōta kō n n'a birm sō Tiberiyaadī higōta bi gəṃ deem la.

2 Gōaa cir gōta zu a je ō, bala, gōōō wōō hoserlo k'a nū η bam, an nū yaabazannō waam nō wōō yī.

3 Gōaa cir bī minto y'a ka, Yeezū n der ci ra, an nyūnta b'ō kan a karūndanyūnō kī.

4 Bī ma bī, *pakki k'a m zūfōrō wōō cībsa b'a zō.

5 Kō Yeezū a hōōta an dīga bī, a gōaa cir gōta yī, an nū zem zī. A n a hī Filipi m, a ō: «K'ō bur yī ka, ō a sī, kō η n'a bī?»

6 Meer bī ba a ō, ncināō k'a dīga a. Hō k'a mūηηa ō k'a ba bī, a a dō.

7 Filipi n a hī m, a ō: «Kō wōō bur sī *deniyee zōōhira nū, a bī bōr bōre y, bala, gōaa biyēō b'a kur yum poore y.»

8 A *karūndanyūnō wōō deem Sūmōōn Pīyēer danzaa Andīr a hī m, a ō:

9 «Nyīyar ī naa ō, an nī bur m soor, kan zōnō kī hūya. Bī, bō naa n n'a bam gōaa cir naa nī?»

10 Yeezū n a hī, a ō: «K'a ka kō η nī nyūnta.» Lēē bī do ō bī, bur m jillī. N n nyūnta. Gōōō cir bī gōōōyāārō wōō lē a zō tīsī soor ma.

11 Yeezū n bur bī sī, an a barka da ō, an a ka gōōō wōō ō. A n a ba maam sō zōnō wōō m. A n a ka η ō amba η lē taa bī m.

12 Kō η y'a bī, an η ka bī, Yeezū a hī a karūndanyūnō wōō m, a ō: «K'a kuuro kō η gōōta rō wōō sō kō ma, a b'a ka deem m nyaam nū y.»

13 N n bur soor kō η y'a bī rō wōō kuuro sō kō ma, ηn'a zar kasī ō bueerehūya.

14 Kō gōōō wōō hoser k'a ba bī yī bī, η y'a hī, η ō: «*Wosolesinnōsorazaa paan... k'a a ga m, an bōr durnya ō bī m naa.»

15 Bī, Yeezū k'a a dō a ō, n zem b'a nyasō, n n'a ba cir bī, a a hōr a deem, an ta ci ra.

*Yeezū ī tam hī burō ō
(Matiyee 14.22-33; Markī 6.45-52)*

16 Yīrbēō k'a da bī, karūndanyūnō wōō ta hīgōta lē ra.

17 N n da kōōlōō ō, ηn'ī tam Kapernawum zeezī, gēm deem bī ra. Bī ma bī, gum da, bī Yeezū n η ku cīna y.

18 Hūnher gōta nū hōnm, an nī hī bī wunwusigēm.

19 Kō η ta, cīlō soor gēē sōrdī bī, η Yeezū yī, an nū tam hī burō ō, an n'a zōm kōōlōō bī ma. Nyībēō n gasū η ō.

20 Yeezū n a hī η nī, a ō: «A da bī bō ō y, mōō m!»

21 N y'a ηōa k'a busū kōōlōō bī m. Lēēm bī, kōōlōō bī būnce kō η nū tan ō bī gēm ku.

Yeezū m mīsrbaa hōbīre

22 Dō k'a mē bī, gōōō kō η gōōta kō bī lē ra rō wōō kōōlōō deem yī b'ō. Bī, Yeezū n zū kō ō kan a karūndanyūnō wōō kī η kōōlōō deem bī nō ō y. Ta brōō ō a mīntō.

23 Kōōlōōrō y'a to Tiberiyaadī ō, ηnī bōr būnce kō Yeezū bur bī barka da ō, ηn'a bī bī jūr ō.

24 Kō gōōō wōō a yī Yeezū ba b'ō, bī karūndanyūnō wōō ba b'ō sō bī, gōōō wōō da kōōlōōrō wōō ō, ηnī ta Kapernawum ō k'a yaa a ka Yeezū ma.

25 Kō η yaa yī hīgōta bī gēm deem la bī, η y'a hī m, η ō: «Karūnsaamba, ūbū lēē ku naa ō brō?»

26 Yeezū n a nyī bō η nō, a ō: «Sira paan... mōō n'a hūrē, awōō bur a kam mōō ma k'awōō hoserlo yī bī mīntō y, k'awōō hōbīre bī an a ka bī mīntō m.

27 A bī zī ba hōbīre k'a n'a zarm bī mīntō y, k'a zī ba, a a ka hōbīre k'a nī gōōtam an nī *mīsrbaa k'a nyare ba ō bī kam bī mīntō. Hōbīre bī do, *Gōaanyī bī n nū zem b'a ka awōō ō, bala, a mūηηa Zī k'a m Wosō b'a mūηηa jī da ō.»

28 N n a hī m, η ō: «Bō wōō n'a bam, k'ō Wosō zī ba?»

29 Yeezū n a nyī bō ō, a ō: «Wosō zībēō bī, k'ī sira ka gōaa k'a nyōō b'ō.»

30 N n a hī m, η ō: «Ncināōō bī, hoser kara ūbū n'a bam ō a yī, k'ō sira ka ūbū ō? ūbū zībēō bī n kara?»

31 Wōō zūrō hōbīre kō n'a birm *mann bī bī pōōhōōn ō, amba n y'a gōrsīra ba bī m: «Bur a to arzana ō, an a ka η ō, ηn'a bī.» »

32 Yeezū n a hī η nī, a ō: «Sira paan... mōō n'a hūrē awōō m, *Moyīīsī bēē arzana bur bī ka awōō ō y. Mōō Zī ī arzana bur paan... bī ka awōō ō.

33 Bala, Wosō bur bī m gōaa k'a a to arzana ō an bōr, an nī *mīsrbaa kam durnya ō bī m.»

34 N n a hī m, η ō: «Zuuba, bur bī do ka wōō ō dōmūm haay!»

35 Yeezū n a hī η nī, a ō: «Mōō m mīsrbaa bur bī. Gōaa k'a bōr mōō zī, nō b'a zaa zere y. Gōaa k'a sira ka mōō ō, mīstī b'a yare an a zaa ze y.

36 Bī mōō hī awōō m: Awōō mōō yī, b'awōō n sira ka mōō ō y.

37 Gōaa haay kō mōō Zī n'a kam mōō ō bī, ŋ zēm mōō zī, bī gōaa k'a nī zēm mōō zī bī, mōō bī kaanm nī y.

38 Bala, m to mōō ō arzana ō kō m bī Zī k'a mōō nyōō bī hōōnhō ba, mōō hō bēē y.

39 Zī k'a mōō nyōō bī hōōnhō bī, a lē baa kō gōōō k'a ŋ ka mōō ō rō wōō deēm m nyaam nī y, kō m ŋ mūm bō ō durnya nyare hinni ō.

40 Mōō Zī hōōnhō bī n naa: Gōaa haay k'a Nyī bī yī, an sra ka ō bī, k'an mīsrbaa k'a nyare ba ō bī yī. Bī mōō y'a mūm bōŋ ō durnya nyare hinni ō.»

41 Bī tekka ma, zūfōrō wōō a sa ma, ŋn'ī kukur bare a minto. K'a a hī, a ō, a mūŋŋa m bur k'a a to arzana ō a bōr bī minto m.

42 Ŋ n a ya, ŋn'a hī, ŋ ō: «Yeezuu bēē ra, Zozef nyī bī? Wōō n a zī dō kan a da kī ra? A a ba lō kēere, an a hī, a ō, a to a ō arzana ō?»

43 Yeezuu n a bō, an meerbaa bī sa, a ō: «K'a kukur bare bī to kan kō kī!

44 Gōaa b'a dam ma, an bōr mōō zī kō mōō Zī k'a mōō nyōō bī n a gaa y. Bī, mōō y'a mūm bōŋ ō durnya nyare hinni ō.

45 N y'a gōrsura ba *wosolesinnisorazanno ciro ō, n ō: «Ŋ haay hōdūndare yūm Woso zī.» Gōaa nīŋŋō k'a Woso lemim ma, an n'a hōdūndare sim bī, ze an nawōm mōō zī.

46 Gōaa ba ō an Zī yī y. Gōaa k'a a to Woso zī an bōr bī y'a yī bala.

47 Sra paan... mōō n'a hīre awōō m, gōaa k'a nī sra kam bī, a ī mīsrbaa k'a nyare ba ō bī m.

48 Mōō n bur k'a nī mīsrbaa kam.

49 Awōō zūrō *mann bī poohōōn ō, bī ŋ gīnga.

50 Bur k'a a to arzana ō bī n naa. Gōaa k'a bī a bī gare y.

51 Mōō m bur mīsr, m m to arzana ō. Gōaa k'a bur bī do bī bī, a zaa bī gam fūga y. Bur kō mōō n n'a kam bī, m mūŋŋa mesim m, m n n'a kam kō durnya n mīsrbaa yī.»

52 Naa do y'a ka, zūfōrō wōō ŋ wūtī bōgōr m kan kō kī, ŋ ō: «Naa y'a bam lō k'a mesim ka wōō ō, k'ō a sō?»

53 Yeezuu n a hī ŋ nī, a ō: «Sra paan... mōō n'a hīre awōō m, k'awōō n *Gōaanyī bī sim sō, k'awōō n a ma mī, awōō bī mīsrbaa yīre y.

54 Gōaa k'a mōō sim sō, an mōō ma mī b'ī mīsrbaa k'a nyare ba ō bī m, bī mōō y'a mūm bōŋ ō durnya nyare hinni ō.

55 Bala, mōō mesim bī, hōbire paan... m, mōō ma bī, hōmire paan... m sō.

56 Gōaa k'a mōō sim sō, an mōō ma mī, a zaa ī kan mōō kī, mōō nī kan a zaa kī.

57 Kō Zī k'an mīsr bī mōō nyōō bī, bī mīsrbaa ba mōō nawōm Zī bī mīnto bī, gōaa k'a nī mōō būm bī, mōō y'a kam an mīsrbaa ba sō.

58 Bur k'a a to arzana ō bī n naa. A bī hōdeēm kan awōō zūrō wōō n a bī bī kī y. Ŋ gīnga, bī gōaa k'a bur naa do bī, a zaa bī gare y.»

59 Minno nōōn duro Yeezuu a dūnda gōōō m Kapernawum sokōmace ō.

Mīsrbaa k'a nyare ba ō meerbaa

60 Karūndanyīnō gōta kō ŋ naa ma bī, ŋ y'a hīre, ŋ ō: «Meerbaa naa do kanŋīda! Nka n'a dam ma, an a sī?»

61 Yeezuu k'a a dō a zīm, a ō, a karūndanyīnō wōō ī kukur bam mim naa do mīnto bī, a a hī ŋ nī, a ō: «Busu a ō awōō ma ra?»

62 Bī, k'awōō bōkare a bī *Gōaanyī bī yī an nī tam būnce k'a nyūnta ō bīisi b'ō?

63 *Espri nī mīsrbaa kam, mesim bī zībōō ba ō y. Meerbaarō kō mōō hī awōō m bī, Espri m kan *mīsrbaa kī.

64 Bī gōōō y'awōō bīre ō, ŋ n sra ka y.» Yeezuu lēē ka, an gōōō kō ŋ n sra ka rō wōō dō, kan gōaa k'a nī zēm b'a nyasō an a ka bī kī.

65 A a ya, an a hī, a ō: «Bī mīnto y'a ka, mōō n a hī awōō m, mōō ō, gōaa b'a dam ma, an bōr mōō zī kō Zī bēē y'a bīr y.»

66 Domim bī do tekka ma bī, *karūndanyīnō gōta a bō a jē ō, ŋ n a ya, ŋn'ī zum kō ō kan kī y.

67 Yeezuu n a hī bueerehūyōō wōō m, a ō: «B'awōō, awōō b'a gūm mōō ma sō ra?»

68 Sūmōōn Pīyēer n a nyī bō nō, a ō: «Zuuba, k'ō ta nka zī? ūbū ī mīsrbaa k'a nyare ba ō bī meerbaarō m.

69 Bī wōō sī, ō a dō sō, ō ō, ūbū m Krista, Woso Nyī mūŋŋa.»

70 Yeezuu n a nyī bō ō, a ō: «Mōō bēē y'awōō gōaa bueerehūyā bī bō ō ra? Bī, Sutaana y'a sō awōō gōaa deēm ō!»

71 Iskariyōtī kō gōaa Sūmōōn nyī Zidas b'a n'a hūm ma. Bala, a m bueerehūyōō wōō gōaa deēm, an nī Yeezuu nyasore, an a ka.

7

Yeezuu danyuno n sira ka o y

1 Bi je o bi, Yeezuu cem, an ni bumbirm Galilee ku o, a n a nja k'a ta Zidee o y, bala, zufooro jutanno woo y'a kam ma k'a ze gor.

2 Bi ma bi, zufooro cibsas ku n n'a birm *buuro cibsas b'a zo.

3 A danyuno woo n a hi m, n o: «Ta Zidee o, k'i karindanyuno woo n'i zibæero k'ibu ni n bam no woo yu so.

4 Ku goaa le taa ku n n'a do, a bur a zibæe bi nyaakom dare y. K'ibu ni zibæero bare ncinaao bi, i hunka durnyazanno m.»

5 Yeezuu danyuno woo munjoon n sira ka o y.

6 Yeezuu n a hi n ni, a o: «Moo wakati n a ku cina y. B'awoo wakati m domum haay m.

7 Durnya bi soere awoo ni y, bi, a i som moo m, bala, ku moo n'a zibæe bi kaseti kam, moo o, a bonyaa bi minto.

8 K'a ta cibsas bi ma, moo bi tare y. Bala, moo wakati n a ku cina y.»

9 K'a meer bi ba ncinaao bi, a goota Galilee o.

10 K'a danyuno woo ta cibsas bi ma bi, a zaa sa so, an a nyaakom da, an ni tam, a le baa ku n a do y.

Yeezuu ta buuro cibsas bi ma

11 Cibsas bi domum o, zufooro jutanno woo y'a kam Yeezuu ma, ni laaka da, n o: «A i ka?»

12 Goooo woo bire o, n y'a mim dundare: Gooonno y'a hure, n o: «Gooa munja m.» Gooonno o: «Ijjaarzaa m, bra an n'a bam gooo m.»

13 Bi, goaa ba o, an ni yere, an n'a mim hum garga ra y. Bala, n yu nyi bare a jitanno woo m.

14 Ku *buuro cibsas bi bireyaa a ku bi, Yeezuu ta *Wosoce o, an ni ho dundam gooo m.

15 Zufooro woo ze kedæ, ni'a hure, n o: «A a ba lo an ho do, b'a n karunda ba?»

16 Yeezuu n a nyi bo n o, a o: «Moo hodundare bi n a to moo zi y. A to a o Woso k'a moo nyoo bi zi.

17 Ku goaa le taa k'a Woso hoodho ba, a y'a dom ku hodundare naa do, k'a to a o Woso zi, gee ko m munja mim moo n'a dundare.

18 Gooa k'a n'a munja mim dundam bi, a ka an nawore a munja leboore ma. Bi, goaa k'a n'a kam a goaa k'a a nyoo bi leboore ma bi, bi bala n srazaa. Zambu b'a no o y.

19 Moyiisi bee *lere woo ka awoo ra? B'awoo goaa deem ba o, an ni zum lero woo o y. Bo minto, an n'a kam moo gare ma?»

20 Goooo woo n a nyi bo o, n o: «Zinæ ni kan ibi ki! Nka y'a hi, a o, k'a ibi ze?»

21 Yeezuu a hi n ni, a o: «Zibæe deem moo ba *sabaa hinni o, awoo n ze kedæ haay!

22 Moyiisi *le ka awoo o, k'a gooo gasu banjoo o. A to a o awoo yaaboo zi Moyiisi munja bee bor ni y. Bi, k'a a da sabaa hinni ma, awoo y'a bam.

23 Bi, k'a i yere i o, ku goaa gasu banjoo o sabaa hinni o, an bo Moyiisi lero woo la ni, bo minto m, awoo heer ni busum kan moo ki goaa ku moo waa haay sabaa hinni o bi ma?

24 A bi ho k'awoo n'a yum mum o bi dooo ka bala y, k'a dooo ka kan sira ki.»

25 Zerizalem gooo y'a hure, n o: «Gooa ku n n'a kam ma k'a mee bo o bi bee m naa ra?

26 Ba an ni meer bam ni'a mam na, bi n bur hoosi hum ni y! Woo tara bi leezanno woo, a do n y'a o paan..., n o, *Krista m gee?

27 Woo goaa naa do toji do, ku *Krista bi bor, gosi b'a toji doore y.»

28 Yeezuu k'a ni ho dundam Wosoce o b'o b'a hi, a o: «Awoo moo do! Awoo moo toji do. Bi, moo n bor m zi ni y. Srazaa m Zi k'a moo nyoo bi m. B'awoo n bi zaa do y.

29 Moo munja a do, m to moo o zi, a i moo nyoo.»

30 Ni n'a kam ma k'a nyasu, bi goaa ba o, an a wo da ma y. Bala, a wakati n a ku cina y.

31 Goooo nyunta zamaa bi bire o, ni sira ka o, ni'a hure, n o: «Ku *Krista bi bor, a hoserlo bare an le da naa n a ba ro woo ra gee?»

32 Kukur ku n n'a bam Yeezuu minto gooo woo bire o bi, *farizeenro woo a ma. A m bi, *wosocemannibenno jutanno kan farizeenro ku n Wosoce domazanno nyoo ku n n'a a nyasu.

33 Yeezuu n a hi, a o: «Moo gootam kan awoo ki domum poore no o, ku m bi m bo, m ta Zi k'a moo nyoo bi zi.

34 Awoo zem b'a ka moo ma, b'awoo bi moo yere y. Bala, bunce ku moo ni tan o bi, awoo b'a dam ma a bor b'o y.»

³⁵ Bɪ jɛ ɔ bɪ, zɪfɔrɔ wɔɔ y'a hum kɔ m, ɲ ɔ: «Ta awɔɔ nawom ka, wɔɔ b'ɔ yare ɔ a yɪ? Ta awɔɔ nawom gɔɔɔ kɔ ɲ hɪsɪga da ɲn'a war kɔ ma kan grekkurɔ kɪ rɔ wɔɔ zi ra? Gɛɛ, ta an nawom k'a yaa hɔ dunda grekkurɔ m na?»

³⁶ Hɔ k'a hɪ naa jɪ le ta a k'a hɪ, a ɔ lo: Awɔɔ y'a kam mɔɔ ma, b'awɔɔ bɪ mɔɔ yɪre y, bɪ buncɛ kɔ mɔɔ nɪ tan ɔ bɪ, awɔɔ b'a dam ma, a bɔr ɔ y?»

Mɪsɪrbaa hi kɔyaarɔ

³⁷ Cibsa bɪ nyare ma bɪ, dɔmum nɪɲɲɔ k'an dɔmum gota bɪ, Yeezuu jum brama, an a leer busu, an n'a hɪrɛ, a ɔ: «Gɔaa kɔ mɪsɪ n'a zem k'an bɔr mɔɔ zi, an bɪ hi mɪ.

³⁸ Gɔaa k'a sɪra ka mɔɔ ɔ bɪ, mɪsɪrbaa hi kɔyaarɔ y'a tom zi, amba *Wosoci a hɪ bɪ m.»

³⁹ *Sent-Espri kɔ gɔɔɔ kɔ ɲ nɪ sɪra kan ɔ rɔ wɔɔ n'a yum bɪ mim an n'a hum. Kɔ sɪra nɪ, Yeezuu k'a n leboɔre yɪ cɪna bɪ, Sent-Espri n bɔr cɪna y.

⁴⁰ Gɔɔɔ kɔ ɲ nyɪnta, ɲn'a tɔr ka Yeezuu meerbaa bɪ ma gɔɔɔ cir bɪ bire ɔ rɔ wɔɔ, gosunno y'a hɪrɛ, ɲ ɔ: «Sɪra m, ba wosolesinnɪsorazaa bɪ n na.»

⁴¹ Gosunno y'a hɪrɛ, ɲ ɔ: «*Krista bɪ n naa.» Gosunno a ya, ɲn'a hɪrɛ, ɲ ɔ: «Krista y'a dam ma, an a to Galilee kɔ ɔ ra?»

⁴² Wosoci n a hɪ, a ɔ, «bɔ an nawom David do nɔ ɔ», b'a to an nawom tara poore kɔ David yɪ ɔ, ɲn'a birm Betelehem b'ɔ ra?»

⁴³ Naa do y'a ka, gɔɔɔ wɔɔ n a gongɔ a minto.

⁴⁴ ɲ gɔɔɔ gosunno a ɲsa k'a nyasɔ, bɪ gosɪ n a wɔ da ma y.

⁴⁵ Wosoce dɔmazanno wɔɔ n a bɔ, ɲnɪ bɔr wosocemannɔbɛnno jɪtanno wɔɔ zi kan *farizeenrɔ wɔɔ kɪ. Bɔɔ nɪ ɲ lar, ɲ ɔ: «Bɔ m awɔɔ n bɔr nɪ?»

⁴⁶ Wosoce dɔmazanno wɔɔ n a nyɪ bɔ ɔ, ɲ ɔ: «Gɔaa ba ɔ an meer kɔ gɔaa naa do a ba bɪ lɔɔ ba y.»

⁴⁷ Farizeenrɔ wɔɔ n a hɪ ɲ nɪ, ɲ ɔ: «A to awɔɔ ɔ, an awɔɔ hɔɔn da a zi ra?»

⁴⁸ Jɪtanno wɔɔ kan farizeenrɔ wɔɔ kɪ barla bɪ, gɔaa deem taan... ta ɔ, an a mim si ra?»

⁴⁹ Bɪ, gɔaa cir naa do n *lerɔ wɔɔ dɔ y. ɲ barka ba ɔ y!»

⁵⁰ Nikodem k'a nyɪnta an ta Yeezuu zi bɪ nyɪnta kan ɲ kɪ, an a hɪ, a ɔ:

⁵¹ «ɲ n gɔaa dɔdɔ yar bɪ n n'a meerbaa ma kan hɔ k'a ba bɪ kɪ y. Wɔɔ lerɔ wɔɔ n bɪ hɪ ra?»

⁵² ɲ n a nyɪ bɔ ɔ, ɲ ɔ: «ɪ to ɪbɪ ɔ Galilee ɔ sɔ ra? Bɪ, ɪ ka mɪɲɲa, ɪbɪ bɪ *wosolesinnɪsorazaa yɪre an bɪr Galilee gɔaa y.»

[

⁵³ ɲ haay n a hɔr, ɲnɪ dundoo a harlɔ ɔ.

8

Lɔ jaandɔr

¹ Yeezuu n a hɔr an ta Oliviyee ci mim ɔ.

² Dɔ k'a bɔr an nɪ mem bɪ, a a bɔ an bɔr *Wosoce ɔ b'ɔ, gɔaa haay nɪ zem zi, an nyɪnta, an nɪ hɔ dundare ɲ nɪ.

³ *Wosocikarɪnsaambɔɔ kan *farizeenrɔ kɪ bɔr lɔ m b'ɔ, ɲn'a da gɔɔɔ wɔɔ bire ɔ. Sor n y'a ɔ ra, an nɪ jaan dare.

⁴ ɲ n a hɪ Yeezuu m, ɲ ɔ: «Karɪnsaamba, lɔ naa do, sor n y'a ɔ ra, an nɪ jaan dare.

⁵ *Lerɔ nɔ ɔ, Moyiisi a hɪ, a ɔ, n n lanno nɔɔn duro ze jaarɔ m. B'ɪbɪ, ɪbɪ ɔ lɔ?»

⁶ A hɪ ɲ nawɔre nɔɔnaas k'a nyasɔ meerbaa nɔ ɔ, k'a ku a mim ka ra. Yeezuu a zuutɔ, an n'a nyɔkom wonwɔsum tara ɔ.

⁷ Kɔ ɲ gɔɔta ɲn'a larm bɪ, Yeezuu a bɔɔta, an a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Gɔaa k'a n'awɔɔ bire ɔ, b'a n mimbonyaa ba cɪna bɪ n lɛɛ ka, an a gɔɛɛn.»

⁸ A n a ya, an a zuutɔ, an n'a nyɔkom bɪ wonwɔsum tara ɔ.

⁹ Kɔ ɲ meerbaa naa do ma bɪ, ɲ cem deem-deem. Gɔɔɔ marerɔ wɔɔ ɪ lɛɛ ka ɲnɪ cem, a poorerɔ wɔɔ n a nya ɲ ɔ. Yeezuu n gɔɔta a deem. Kɔ lɔ bɪ gɔɔta an nɪ b'ɔ bɪ,

¹⁰ Yeezuu a bɔɔta, an a hɪ m, a ɔ: «ɪ bee, lɔ ra? Gosɪ n'ɪbɪ dɔdɔ yar la?»

¹¹ A n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Ayy..., Zuuba, gosɪ.» Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «Mɔɔ sɔ, mɔɔ b'ɪbɪ dɔdɔ yarle y. Ta, b'ɪbɪ ɪ ya, ɪ mimbonyaa ba y.»]

Yeezuu m durnya lɛɛgure

¹² Yeezuu n a ya, an a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Durnya lɛɛgure m mɔɔ m. Gɔaa k'a nɪ zum mɔɔ ɔ bɪ bɪ tam monsigɔ ɔ y. A mɪsɪrbaa lɛɛgure yum.»

¹³ *Farizeenrɔ wɔɔ n a hɪ m, ɲ ɔ: «ɪ mɪɲɲa kasetɪ ɪ n'a kam na? ɪbɪ kasetɪ bɪ, ɲsaar m.»

14 Yeezuu n a nyi bo η no, a o: «Sura m, m munja kaseti moko n'a kam. Bi, moko kaseti bi sura m, bala, moko m toji do, m m taji do. B'awoko, awoko n a do ko m to moko o ka m ni tam ka y.

15 Dodo awoko n'a kare am goko ho bi m. Moko bir goaa dodo kare y.

16 Baa ko moko o ko m dodo ka, a ka moko nawom kan sura ki, bala, moko bi m deem ni y. Zi k'a moko nyoko bi ta o so.

17 Awoko munjoko *leroko woko no o, n y'a gorsira ba, n o, goaa huya kaseti bi, sura m.

18 M munja kaseti moko n'a kam, bi Zi k'a moko nyoko b'i moko kaseti kam so.»

19 N n a nyi bo no, η o: «Ibu Zi b'i ka?» Yeezuu n a nyi bo o, a o: «Awoko n moko do y, b'awoko n moko Zi do so y. Ku moko do awoko o, awoko moko Zi bi dam so.»

20 Meerbaaro noko duro ba Yeezuu o bunce ko n ni busoo zari η o b'o, bi ma bi, a i ho dundam Wosoce o, gosi n a wo da ma y, bala, a wakati n a ku cuna y.

21 Yeezuu n a ya, an a hi η ni, a o: «Cem moko n nawom, awoko y'a kam moko ma, bi, gunga awoko nawom a mimbonyaroo no o. Bunce ko moko ni taji o bi, awoko b'a dam ma, a ta b'o y.»

22 Zifuro woko n a hi, η o: «A nso an nawom k'a munja ze ge? K'a a hi, a o: bunce ko moko ni taji o bi, awoko b'a dam ma a ta b'o bi minto.»

23 Yeezuu n a nyi bo η no, a o: «Tara burə naa goko n'awoko m, bi, m to moko o brama. Durnya naa goko n'awoko m, bi, durnya naa do goaa bee m moko ni y.

24 Bi y'a ka, moko n a hi awoko m, moko o, awoko gungare a mimbonyaroo no o. K'awoko n a si, a o: A n ta o bi m moko m,* awoko gungare a mimbonyaroo no o.»

25 N n a hi, η o: «Nka n'ibu ni?» Yeezuu n a nyi bo η no, a o: «Moko n'a mim hure awoko m tee... bi m.

26 Awoko minno ta o guta, ko m η hi awoko m, ko m η dodo ka. Zi k'a moko nyoko bi, strazaa m, bi ho ko moko ma zi bi, bi moko n'a hum durnya m.»

27 N n a do, η o, Yeezuu bi, Zi Woso mim a a hi a ni y.

28 Yeezuu n a hi η ni, a o: «Domum niηηə k'awoko ni *Gosaanyi bi busuη o bi, domum bi do awoko n n'a dore, a o: A n ta o bi m moko m. Bi moko bir zi bam η munja panja ni y. Ho ko moko Zi a dunda moko m bi moko n'a hum.

29 Zi k'a moko nyoko b'i kan moko ki. A n moko to m deem ni y, bala, ho k'a nso bi moko n'a bam domum haay.»

30 K'a ni meer bi bare ncinaao bi, goko guta sira ka o.

Yeezuu kan Abraham ki

31 Yeezuu n a hi zifuro ko η sira ka o ro woko m, a o: «K'awoko goko moko lemim bi no o, moko karundanyuko paan...ro n'awoko m.

32 Awoko sura dom, bi sira bi y'awoko bam soamunjaozanno.»

33 N n a nyi bo no, η o: «Abraham yanjoko n woko m, bi goaa n woko ba a lonno cuna y. Ibu ba lo, i n'a hure, i o: woko nyuntam soamunjaozanno?»

34 Yeezuu n a hi η ni, a o: «Sira paan... moko n'a hure awoko m, goaa k'a ni mimbonyaa bare, mimbonyaa lombaa no an ta o.

35 Lo bi, har no bee an ta o domum haay y. Har nyi b'i har o domum haay.

36 Bi minto y'a ka, ko Nyi b'awoko bo lombaa no o, awoko nyuntam soamunjaozanno.

37 Moko do *Abraham yanjoko n'awoko m. Ku moko lemim bi bir gasore awoko o bi, bi y'a ka, awoko n'a kam moko meeyaa ma.

38 Ho ko moko yi m Zi zi bi moko n'a hure. B'awoko, ho k'awoko ma a zi zi b'awoko n'a bam!»

39 N n a nyi bo no, η o: «Woko zi m Abraham m.» Yeezuu n a hi η ni, a o: «Ku Abraham nyuko n'awoko ni, k'a Abraham zi ba.

40 Keere bi, awoko y'a kam ma k'a moko meeyaa bo o, moko ko moko sira ko moko ma Woso zi bi hi awoko m bi minto. Abraham n naa ba y.

41 B'awoko, a zi zibəə awoko n'a bam.» N n a nyi bo no, η o: «Jaandarenyuko bee m woko ni y! Woko Zi deem bala, a m Woso m.»

42 Yeezuu n a hi η ni, a o: «K'awoko Zi m Woso ni, awoko moko nsoam, bala, m to moko o Woso zi, m bor. Moko n bor m munja panja ni y. A i moko nyoko.

43 Bo minto m, awoko bir moko meerbaa bi mare? Bala, awoko b'a dam ma, a a tor ka moko meerbaa bi ma y.

44 Awoko zi bi n Sutaana m. B'awoko le taa k'a a zi bi hoonho ba. Gərzer m tee... a sijnida o. A n goko sira no o y, ko sira ba a no o bi minto. K'a i nsoar bare, meerbaa k'a n'a no o b'a n'a bam, bala, nsoarzaa m, bi nsoar zi m so.

* 8:24 8.24,28 «A n ta o bi m moko m» Woso to deem m. A n a hunkare, a o, Woso taore sijnida ba o, b'a nyare ba o y.

- 45 Kɔ mɔɔ nɪ, kɔ mɔɔ nɪ sɪra hɪm bɪ y'a ka awɔɔ bɪr sɪra kam mɔɔ ɔ y.
- 46 Awɔɔ bɪrɛ ɔ, nka y'a da ma, an a hɪ, a ɔ: mɔɔ mɪmbɔnyaa ba? Bɪ kɔ mɔɔ ɪ sɪra hɪrɛ, bɔ m, awɔɔ bɪr a sɪrɛ?
- 47 Gɔaa k'an Woso gɔaa bɪ, Woso lemim an n'a tɔr kam ma. Kɔ Woso gɔɔɔ bɛɛ n'awɔɔ m bɪ y'a ka, awɔɔ bɪr a tɔr kam mɔɔ ma y.»
- 48 Zɪfɔrɔ wɔɔ n a hɪ Yeezuu m, ɪ ɔ: «Kɔ wɔɔ ɔ, Samarii gɔaa n'ɪbɪ m, bɪ zɪnɔ nɪ kan ɪbɪ kɪ bɪ, wɔɔ gumɔ b a ɔ ra?»
- 49 Yeezuu n a nyɪ bɔ ɪ nɔ, a ɔ: «Zɪnɔ ba kan mɔɔ kɪ y. Bɪ mɔɔ yɪ m Zɪ dan ɔ, awɔɔ n bɔkare an nɪ mɔɔ bɔɪ ɔ!
- 50 Mɔɔ bɪr m kare m mɪɲɲa lɛbɔɔrɛ ma y. Bɪ, gɔaa ta ɔ, an nɪ mɔɔ dan ɔ, an nɪ dɔdɔ kare.
- 51 Sɪra paan... mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m, kɔ gɔaa mɔɔ meerbaa bɪ sɪ, a bɪ gam fɪga y.»
- 52 Zɪfɔrɔ wɔɔ n a hɪ m, ɪ ɔ: «Wɔɔ dɔ kɛrɛrɛ, ɔ ɔ, zɪnɔ nɪ kan ɪbɪ kɪ! Abraham ga kan *wosolesinnɪsorazanno kɪ sɔ, ɪbɪ n bɔr ɪ n'a hɪrɛ, ɪ ɔ: Kɔ gɔaa mɔɔ mim sɪ, a bɪ gam fɪga y.
- 53 Lɛ ɪbɪ da wɔɔ yaaba Abraham k'a ga bɪ ra ra? Wosolesinnɪsorazanno gɪnga sɔ! I mɪɲɲa sa ɪbɪ ɔ nka?»
- 54 Yeezuu n a nyɪ bɔ ɪ nɔ, a ɔ: «Kɔ m lɛ mɔɔ n'a bɔrɛ m mɪɲɲa ɔ, mɔɔ lɛbɔɔrɛ ɲɪ bɪ nyɪntan ɔ y. Mɔɔ Zɪ n'a lɛ bɔm mɔɔ ɔ, awɔɔ n'a hɪm ma, a Woso bɪ.
- 55 Awɔɔ n a dɔ y, bɪ mɔɔ dɔ. Kɔ mɔɔ hɪ mɔɔ ɔ, mɔɔ n a dɔ, m ba mɔɔ nawɔm ɲɔaarzaa a n'awɔɔ hɔ bɪ m. Bɪ mɔɔ dɔ, m n'a meerbaa sim.
- 56 Awɔɔ yaaba Abraham b'a heer nyɔɔ, an a ka mɔɔ dɔmɪm bɪ yɪrɛ ma. B'a a yɪ, a heer nyɔɔ.»
- 57 Zɪfɔrɔ wɔɔ n a hɪ, ɪ ɔ: «ɪbɪ dɔɔraa n busoor ku y, ɪbɪ n bɔkare ɪ Abraham y!»
- 58 Yeezuu n a nyɪ bɔ ɪ nɔ, a ɔ: «Sɪra paan... mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m: dɔmɪm kɔ Abraham n nyɪnta ɔ bɪ, mɔɔ ta ɔ.»
- 59 ɲ n jaarɔ gɔr k'a gɔngɔɛn. Yeezuu n a nyaakom da, an bɔ Wosoɛ ɔ b'ɔ.

9

Yeezuu gɔaa k'a yɪ kan bɔɔbaa kɪ waa

- 1 Yeezuu k'a nɪ cenim bɪ, a gɔaa yɪ, an yɪ kan bɔɔbaa kɪ.
- 2 A *karɪndanyɪnɔ wɔɔ n laaka naa do da han, ɪ ɔ: «Karɪnsaamba, nka ɪ mɪmbɔnyaa ba an yɪ kan bɔɔbaa kɪ? A y'a ba gɛɛ, a zɪrɔ nɪ?»
- 3 Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «A mɪɲɲa bɛɛ y, b'a zɪrɔ bɛɛ sɔ y. Bɪ lɛ taa k'a hɪ, a ɔ, kɔ Woso zɪbɔɔ bɪ n a hɪnka a gɔr zɪ!
- 4 A a ga m, k'ɔ Zɪ k'a mɔɔ nyɔɔ bɪ zɪ ba, kɔ woso lɛ n gɔɔta an bɪr ta ɔ. Kɔ gum da, gɔaa b'a dam ma an zɪ ba y.
- 5 Kɔ mɔɔ nɪ durnya nɔ ɔ bɪ, durnya lɛɛgure m mɔɔ m.»
- 6 Kɔ Yeezuu meer ba maam bɪ, a lihi da tara ɔ, an taa bɪ yɔɔ lihi bɪ m, an a gɔr, an a nɔ bɔɔ bɪ mɪnyaa bɪ ma,
- 7 A n a hɪ m, a ɔ: «Ta ɪ yaa hi da ɪ meer ɔ Silowee bɔrko ɔ.» Tɔ naa do lɛ taa k'a hɪ, a ɔ: nyɔɔdare. Bɔɔ bɪ n ta, an aa hi bɪ da a meer ɔ. K'a wusigɔ an nɪ doom bɪ, a mɪm ɪ lɛɛ yɪm.
- 8 A tɔɔnno kan gɔɔɔ kɔ ɪ lɛɛ ka ɲn'a yɪ biisi an nɪ hɔ yɪnyem nɔ wɔɔ kɪ a hɪ, ɪ ɔ: «Naa bɛɛ tɪr nyɪnta an bɪr hɔ yɪnyem bɪ ra?»
- 9 Gɔsɪnno n'a hɪrɛ, ɪ ɔ: «A mɪɲɲa m!» Gɔsɪnno ɔ: «A bɛɛ y, a bɔkɔrɛzaa m.» Bɔɔ bɪ n a hɪ, a ɔ: «Mɔɔ mɪɲɲa m.»
- 10 ɲ n a hɪ m, ɪ ɔ: «ɪbɪ mɪnyaa b'a ba lɔ, an nɪ lɛɛ yɪrɛ?»
- 11 A n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Gɔaa kɔ n n'a bɪrɪm Yeezuu b'ɪ taa yɔɔ, an a nɔ mɔɔ mɪnyaa bɪ ma, an a hɪ mɔɔ m, a ɔ: Ta ɪ yaa hi da ɪ meer ɔ Silowee bɔrko ɔ. Mɔɔ n ta, m aa hi da m meer ɔ, mɔɔ mɪm nɪ lɛɛ yɪm.»
- 12 ɲ n a hɪ m, ɪ ɔ: «Gɔaa b'ɪ ka?» A n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Mɔɔ n a dɔ y.»
- 13 ɲ n gɔaa k'a nyɪnta bɔɔ bɪ gaa, ɲnɪ ta m *farizɛɛnɔ zɪ.
- 14 Yeezuu k'a taa bɪ yɔɔ an a mɪm bɪ gɔm bɪ, a ba a ɔ *sabaa hinnɪ ɔ.
- 15 Farizɛɛnɔ wɔɔ n a lar sɔ, k'a ba a ɔ lɔ, a mɪm nɪ lɛɛ yɪm gɛ? A n a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Taa a yɔɔ, an a nɔ mɔɔ mɪm ma, mɔɔ m hi da m meer ɔ, m nɪ lɛɛ yɪm.»
- 16 Farizɛɛnɔ wɔɔ barla gɔsɪnno y'a hɪrɛ, ɪ ɔ: «Gɔaa naa do, Woso gɔaa bɛɛ y, a bɪr zum sabaa hinnɪ lɛrɔ wɔɔ ɔ y.» Gɔsɪnno ɔ: «Gɔaa mɪmbɔnyaabɔr y'a bam lɔ an bɪr hosɛrlo bɛrɛ nɔnaaɔ?» Mɪm naa do farizɛɛnɔ wɔɔ gɔngɔ kɔ ma.
- 17 ɲ n a ya, ɲn'a hɪ bɔɔ bɪ m, ɪ ɔ: «B'ɪbɪ, bɔ ɪbɪ n'a hɪm gɔaa k'a ɪbɪ waa bɪ jɛ ɔ?» A n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «*Wosolesinnɪsorazaa m.»

18 Bi, ziforo jittanno woo n a si η σ, a nyunta boσ, an mim n bokare an gσ y. Pakra m ko η n'a zirσ woo bir; ηni laaka da η han.

19 N η n laaka naa do da η han, η σ: «Awoo nyi m goaa naa do m, awoo n a do, a σ, yi a σ kan boσbaa ki ge? Bi, a a ba lo, an ni lee yim keere?»

20 A zirσ woo n a nyi bo σ, η σ, «Woo do paan... σ σ, woo nyi m, bi yi a σ boσ.

21 Bi, woo n a do k'a ba a σ lo, a mim ni lee yim keere y. Ko nka y'a mim bi gσ, woo n bi zaa do so y. K'a lar, nyi bee m do y. A a da ma, an a mim dunda a zim!»

22 A zirσ woo ι nyi bam ziforo jittanno woo m. Bi y'a ka, ηni meer ba ncunaσ. Bala, jittanno woo ko ma, ηn'a hi, η σ: Ko goaa a hi, a σ: Yeezuu bi, *Krista m, k'a bo a zi.

23 Bi y'a ka, a zirσ woo n a hi, η σ: «Nyi bee m do y, k'a lar.»

24 Farizeenro woo n a ya, ηni goaa k'a yi boσbaa no σ bi bir a huya ho ma, ηn'a hi m, η σ: «Nyi ba Woso m, ι sira hi! Woo do woo σ, goaa naa do mimbonyaabσr m.»

25 A n a nyi bo η no, a σ: «Moo n a do ko mimbonyaabσr ni y. Ho deem moo do, bala, moo nyunta boσ, bi, moo ι lee yim keere.»

26 N η n a hi m, η σ: «Bo a a ba ibu ni? A ba a σ lo an ibu mim bi gσ?»

27 A n a nyi bo η no, a σ: «Moo lee ka, m a dunda awoo m, b'awoo n a tor ka ma y, gee lo? Bo minto m, a a ya, an ni moo larle? A hi awoo σ k'a ba a karundanyino so ra?»

28 Farizeenro woo n a sunηida ba, ηn'a sonso wore, ηn'a hire, η σ: «Ibu n a karundany! *Moyisi karundanyino m woo m.

29 Woo do, woo σ, Woso meer ba kan Moyisi ki, bi naa do naa, woo n a do k'a to a σ ka y.»

30 Gooa bi n a nyi bo η no, a σ: «Zekede mim n naa! Awoo n a toji do, b'a a ka moo mim ni lee yim la!

31 Woo do, woo σ, Woso bir a tor kam mimbonyaabanno ma y. Bi ko goaa ι Woso dan σ, an n'a hoσno bare, Woso y'a tor kam bi zaa ma.

32 Gooa n a ma cina, η σ, goaa ι goaa k'a yi kan boσbaa ki bi mim gσ y.

33 Gooa naa do, ko Woso goaa ι bee, a b'a dam ma, an hoσ ba y.»

34 N η n a nyi bo σ, η σ: «Yi ibu σ mimbonyaa no σ, ι bor, ι ni karinda dundam woo m na?» N η n la ra an bo, ηn'a bo a zi.

35 Yeezuu k'a a ma a σ, η la ra bi, a bor zi an b'a hi m, a σ: «Ibu ι sira kam *Gooanyi b'σ ra?»

36 A n a nyi bo σ, a σ: «Nka ni, Zuuba, ko m sira ka σ?»

37 Yeezuu n a hi m, a σ: «Ibu yi, an ni meer bam kan ibu ki naa.»

38 Gooa bi n a hi, a σ: «Moo sira ka ι σ, Zuuba.» A n kukure ze a taa.

39 Yeezuu n a hi, a σ: «Bor moo σ durnya naa no σ doσo minto, ko gooo ko η mim bir lee yim no woo n lee yi, ko gooo ko η mim ni lee yim no woo n a ba boσro.»

40 Farizeenro ko η nyunta kan ki ro woo ko η naa ma bi, η y'a hi, η σ: «A hi ibu σ, boσro m woo m so ge?»

41 Yeezuu n a nyi bo η no, a σ: «Ko boσro n'awoo ni, awoo mimbonyaa bi nyuntan σ y. Bi naa ma bi, k'awoo σ, a mim ι lee yim bi, awoo mimbonyaa bi goota an ta σ.»

10

Dundor kan a seero ki

1 «Sira paan... moo n'a hire awoo m, goaa k'a n gaso seero bako le ni y, an bokare an boora m, an gaso, bi zaa bi, koor m, hoyorezaa m so.

2 Bi, goaa k'a gaso bako bi le m bi, bi zaa m seero woo dundor.

3 Gooa k'a ni dom cele ma bi n'a gum dundor bi m, seero woo n a tor ka a leer ma. A n a seero woo bir deem-deem η to ma, an bo η ni garga ra.

4 K'a bo η ni haay, ka an nawore η lee, seero woo n zu a je σ, ko η y'a leer do bi minto.

5 N η bi yere, ηni zu saana je σ y. A si η nawom, ηn'a gσ saana bi ma, bala, η n saanaro leer do y.»

6 Yeezuu n *hobokorenoom naa do da η ni, bi η n ho ko Yeezuu a hi bi ji do y.

Yeezuu m cele paan...

7 Yeezuu n a ya, an a hi, a σ: «Sira paan... moo n'a hire awoo m, moo m bako bi le.

8 Gooa ko η lee ka moo lee ηni bor lo woo, konno m, hoyorezanno m so. Bi, seero woo n a tor ka η ma y.

9 Moo m bako bi le. Ko goaa gaso moo m, a bombore yim. A gasore, an bo, an bor, an hobure yi an a bi.

10 Koor bir zem k'a hi bee a σ, k'a koor ba, k'a gar ze, k'a ho zar y. Bor moo σ ko gooo m misurbaa yi, ko η n'a yi an bor bo.»

Yeezuu m dunder munja

11 «Moo m dunder munja. Bi dunder munja bi, a musirbaa an n'a kam a seero woo minto.

12 Gaa k'a ni zi bam busoo minto bi, seero woo dunder bee ni y, bi n zaa bee so y. K'a tampa yi an ni zere, a si an nawore, an n'a gom seero woo ma. Tamba bi n a da n bir, n'a husinga.

13 Ko gaa bi, a ka an nawom busoo ma bi, a leer ba seero woo mim ma y.

14 Dunder munja m moo m. Moo m seero woo do, bi moo seero woo moo do so,

15 amba moo Zi moo do, moo ni m Zi do bi m. Bi, m musirbaa moo n'a kare m seero woo minto.

16 Seero gosunno ta o, n ba bako naa do o y, bi moo broo gaam, m bor n ni. N zem b'a tor ka moo leer ma. Bi, seero bako nyuntam deem a dunder deem.

17 Moo Zi i moo njore, bala, moo yi m musirbaa kare, ko m m ya, m b'a si.

18 Gaa bee ni moo musirbaa bi sire y, moo munja n'a kam. Moo m da ma, m a ka, moo m da ma, m a si. Moo Zi i le naa do ka moo o.»

19 Minno konno duro a ya, an ziforo woo gongu ko ma.

20 Goo guta yi n barla, n'a hure, n o: «Zine ni kan ki, hoozaa m, bo minto m, a n'a tor kare a meerbaa ma?»

21 Bi, gosunno y'a hure, n o: «Gaa ko zine n ni kan ki meerbaaro bee m naa y. Zine y'a dam ma, an bo m m ra?»

Goo guta kaanm Yeezuu m

22 N i Zerizalem *Wosoc bankare todaanoo cibsaa bam. Nyunta a o nyem domum.

23 Yeezuu ni bumbirm Wosoc o b'u Salomoon lanja guta ko n y'a do jaa m bi taa b'u.

24 Ziforo woo n bi bir ma, n'a hi m, n o: «Ko *Krista n'ibu ni, ibu woo tore o hoodare no o, an ta, an domum kara ku? A hi woo m paan...!»

25 Yeezuu n a hi n ni, a o: «Moo hi awoo m, b'awoo n a si y, ziro ko moo n ni bare m Zi to ma ro woo i moo kaseti kam.

26 Bi, moo y'a hure awoo m, b'awoo bir a sire y, ko moo seero bee n'awoo m bi minto.

27 Moo seero woo y'a tor kam moo leer ma, bi moo n do so, n'u zum moo je o.

28 Bi moo *musirbaa k'a nyare ba o bi kare n o. N bi gam fuga y. Bi, gaa b'a dam ma, an n bo moo wo o y.

29 Moo Zi k'a n ka moo o bi le da ho haay ra, bi gaa ba o an b'a dam ma, an ho bo Zi bi wo o y.

30 Moo kan Zi bi ki, woo deem.»

31 Ziforo woo n a ya, ni jaaro gor k'a gongoen.

32 Yeezuu n a hi n ni, a o: «Moo ka awoo m zibero munjo ko n y'a to Zi zi ro woo yi. Broo minto y'a ka, awoo k'a moo gongoen ra?»

33 Ziforo woo n a nyi bo o, n o: «Ziboo munja bare minto bee y'a ka, woo n'ibu gongoenre y, sunso k'ibu wo, ibu k'i m gaa, i bokare, i n' munja bam Woso bi minto m.»

34 Yeezuu n a nyi bo n ni, a o: «I n a gorsira ba ncinaa awoo *Iero ci bi no o ra? <Moo hi: wosoro n'awoo m.>

35 Woo do, woo o, gaa b'a dam ma, an ho ko n y'a gorsira ba *Wosoci no o bi zar y. Woso goo ko n y'a lemim ma ro woo bir wosoro. Awoo y'a hum gaa ko Zi b'a nyoo bi ma, a o, sunso ibu n'a wore, ko moo hi moo o Woso Nyi m moo m bi minto.

36 Gaa ko Zi b'a bo o, an a nyoo durnya o, b'awoo o, Woso sunso an n'a wore. Bala, ko moo hi moo ni m Woso Nyi moo m bi minto.

37 Ko moo ni m Zi zi ba, a bi sira ka moo o y.

38 Bi ko moo y'a bare, baa k'awoo n sira ka moo o, k'a sira ka a ziboo bi minto, k'a bokare a do munja, a o, Zi i kan moo ki, moo ni kan Zi ki.»

39 N n a ya, ni wuti, n'a noam k'a nyaso. Yeezuu n a yo n ni.

40 Yeezuu n a wusigoo an ta Zorden ko le ra zeezi, bunce ko Zaan a sunjida ba o, an ni *batem kan o b'u, an aa goota b'u.

41 Goo guta n bor zi, n'a hure, n o: «Zaan n hoser deem taan... ba y, bi ho haay k'a hi gaa naa do minto bi, sira m.»

42 Bi, goo guta sira ka o b'u.

11

Lazaar mumbore

1 Gaa i nyunta o, an ni yaaba m. A to m Lazaar. Betanii gaa m. Maarii kan a cemba Marti ki ko m bi.

2 Maarii bi do i tidøer no Zuuba ma, an a minke gaa, an a nonno a ganno ma bi. A dakumboor Lazaar i bi laafu bi.

3 A danloro woo n nyoo da, nna'aa a hi Yeezuu m, n o: «Gooa k'ubu nsa bi bi laafu y.»

4 Ko Yeezuu a ma bi, a a hi, a o: «Yaaba naa do, ze yaaba bee y, ze an nawom Woso leboore m. A minto n'a kam Woso Nyi bi n daore yi.»

5 Yeezuu nyunta an Marti nsa kan a danzaa bi ki, Lazaar ki.

6 Baa k'a a do a o, Lazaar bi laafu bi, a goota bince k'an ta o b'o domum huya.

7 Bi je o bi, a a hi a karindanyuno m, a o: «O o bo, o ta Zidee o.»

8 Karindanyuno woo n a hi, n o: «Karinsaamba, ziforo a ka ma dutaa k'a ubi gongooen jaaro m, ubi le taa k'i i ya, i i bo, i ta b'o ra?»

9 Yeezuu n a nyi bo o, a o: «A n a sa dogta m an ta yirbøø ra leegure bee m ta o wakati buerehuya ra? Ko goaa i tam leegure o a bir a gem zere y, bala, a i durnya naa do leegure yim.»

10 Bi ko goaa i tam gunuu o, a y'a gem zem, bala, a mum bir lee yire y.»

11 K'a meer naa do ba an a nya bi, a a hi, a o: «Woo gusaaba Lazaar hinceem ba, bi moo tam, m aa a gu.»

12 A karindanyuno woo n a hi m, n o: «Zuuba, ko hinceem a ba, a laafu yire.»

13 Ko sira ni, Yeezuu bi, a nsa a o, k'a hi a o, Lazaar ga. N n bokare, nna'aa hoon dare, n o, hinceem paan... mim an n'a dundare.

14 Yeezuu n a hi n paan..., a o: «Lazaar ga.

15 Bi ko moo n nyunta b'o bi, moo i heernyoo m awoo to ma, k'a a da ma, a sira ka. K'a wuti, k'o ta zi.»

16 Toma ko n n'a birm Didim* b'a hi karindanyuno gosunoo woo m, a o: «O ta, kan ki, o aa gunga so.»

17 Yeezuu k'a lee ku bi, a yaa diga a n Lazaar bir. A birle domum si leem.

18 Bi ko Betanii bi laato Zerizalem ma bi, a ga ko a ba cilo kaako.

19 Ziforo woo bor gota k'a bi yaa da Marti m kan Maarii ki, n dakumboor bi gare minto.

20 Ko Marti a ma, n o, Yeezuu i zem bi, a ta, an aa a ze o, Maarii n goota har o, an ni nyuntam.

21 Marti n a hi Yeezuu m, a o: «Zuuba, ko nyunta ubi o naa o, moo dakumboor bi bi gare y.

22 Bi, an goota naa, moo do moo o, ho haay k'ubu n n'a yem Woso han bi, a y'a kare ubi o.»

23 Yeezuu n a nyi bo o, a o: «Ibi dakumboor bi y'a mum bo n o.»

24 Marti n a hi, a o: «Moo do, a y'a mum bo n o gæno mumbore domum o durnya nyare ma.»

25 Yeezuu n a hi m, a o: «Moo m mumbore, moo m *musrbaa. Gooa k'a sira ka moo o bi, baa k'a zaa ga, a musrbaa yire.

26 Bi goaa k'an musr, an ni sira kam moo o, a bi gam futa y. Ibi sira ka naa o ra?»

27 A n a nyi bo o, a o: «In... Zuuba, moo sira ka, moo o, ubi m *Krista, Woso Nyi k'a a ga m an bor durnya o bi.»

28 K'a meer bi ba ncinaa bi, a a hor, an aa a danzaa Maarii bi bir, an a hi m sunseere m, a o: «Karinsaamba bor, an n'ubu birm.»

29 Maarii k'a naa ma bi, a wuti zoo-zoo, an ta zi.

30 Bi ma bi, Yeezuu n gaso ko b'o cina y. A goota an ni bince ko Marti a ze o b'o.

31 Ziforo woo nyunta kan Maarii ki har o b'o, nna'aa bra bam ni. Ko n y'a yi an wuti zoo-zoo an bo bi, n zu a je o, nna'aa hoon dare, n o, ta an nawom yaa ra b'o k'a yaa nyi ka.

32 Maarii k'a yaa lee ku bince ko Yeezuu n ta o b'o bi, k'a a yi leem bi, a sonta a taa an n'a hum ni, a o: «Zuuba, ko nyunta ubi o naa o, moo dakumboor bi bi gare y.»

33 Yeezuu k'a yi, an ni nyi kam kan ziforo ko n yaa a da zaa o ro woo ki bi, a heer a ze ko ma.

34 A n a hi, a o: «A bir awoo o ka?» N n a nyi bo no, n o: «Zuuba, bor i diga a.»

35 Yeezuu n nyi ka.

36 Ziforo woo n'a hure, n o: «K'a diga a, a a nsa gota!»

37 Gosunoo n'a hure n barla, n o: «Gooa k'a bos k'a yi kan boobaa ki mum gu bi, a b'a dam ma, an a ka Lazaar bi gam na?»

38 Yeezuu heer n a ya, an a ze ko ma, an a hor an ta yaa ra b'o. Nyunta a o ci yaa, n n jaa ta a le bi re.

* 11:16 11.16 «Didim» a le taa k'a hi, a o: «Circogrenyuno deem».

³⁹ Yeezuu n a hi, a u: «K'a jaa bi go re.» Gør bi danlo Marti bi n a nyi bo no, a u: «Zuuba, a ji nyintan u, a domum si ho n naa.»

⁴⁰ Yeezuu n a nyi bo no, a u: «Moo n a hi ubi m, moo u, k'i sura ka moo u, i Woso leboore yim na?»

⁴¹ N n jaa bi go re. Yeezuu n a boota, an diga brama, an a hi, a u: «M Zi, moo i barka dare ubi m, ubi k'i moo yaadare si bi minto.

⁴² Moo do, moo u, ubi i moo yaadare sim domum haay, bi meer bi ba moo u gooo ku η bir moo ma naa u ro woo minto, ku η n'a da ma, ηn'a si, η u, ubi i moo nyoo.»

⁴³ K'a meer ba ncinaas bi, a haen si kan panja ki, a u: «Lazaar, bo!»

⁴⁴ Gør bi n bo, a ganno kan a woro ki ni kosim kan peeraro ki, peera ni burgure a meer ma. Yeezuu n a hi gooo woo m, a u: «K'a peeraro woo honhor ma, k'a to k'an ta!»

Jitanno woo ku ma

k'a Yeezuu ze gor

(Matiyee 26.1-5; Marki 14.1-2; Likki 22.1-2)

⁴⁵ Zuforo woo duro gooo ku η nyinta kan Maarii ki jur u ro woo, ηni ho ku Yeezuu a ba bi yi ro woo, gota sura ka u.

⁴⁶ Gooo gosunno ta, ηn'aa *farizeenro yi, ηni ho ku Yeezuu a ba bi dunda η ni.

⁴⁷ *Wosocemannibonno jitanno kan farizeenro woo ki dödakønno woo ki a so ku ma, ηn'a hi η ni, η u: «Bo woo n n'a bare? Gooa naa do i hoserlo bam gota.

⁴⁸ Ku woo to an n'a bare ncinaas goaa haay sura kan u, *Rom zanno zem, ηni bi woo *Wosocē bi da, kan woo do bi ki.»

⁴⁹ N goaa deem k'a to m *Kaiifo b'i nyinta wosocemannibor jitaare doora bi do ma, an a hi, a u: «Awoo bir hosi ji mare y.

⁵⁰ Awoo n a do a u, a jira ku goaa deem n ga, goaa haay minto ku woo do bi b'a zar haay ra?»

⁵¹ A munja hoodare bee m meerbaa naa do ni y, ku wosocemannibor jitaare m doora bi do u bi, Woso lemim naa do da a le u, a u: Pakra m ku Yeezuu m ga do bi minto,

⁵² bi do bi minto bee m bala y, k'a Woso nyino ku η y'a husiga bi so ku ma lee deem u.

⁵³ Hinni bi do u, η y'a cinta η u, k'a ze gor.

⁵⁴ Bi minto y'a ka, Yeezuu n a ya, an ni bumbur m paan... zuforo jitanno woo bire u y. A ta bunce ninje k'an junjem poohoon ma b'u, ku ninje ku n n'a birm Efrayim u b'u, an aa goota b'u kan a karundanyino ki.

⁵⁵ Domum bi do u bi, *pakki ciba a zo. Pakki bi k'a goota booti m bi yirbæ m gooo gota a to boleemaro u, ηni ta Zerizalem u munja *hubore zibæ minto.

⁵⁶ N n'a kam Yeezuu ma, bi ma bi, η yi Wosocē u, ηn'a hum ku m, η u: «Awoo y'a hoodare, a u lo? A bi zem ciba bi ma ra!»

⁵⁷ *Wosocemannibonno jitanno kan *farizeenro woo ki le ka, η u: Gooa k'a bunce do kan a hi k'a ku a nyasu.

12

Maarii tidøer no Yeezuu ganno ma

(Matiyee 26.6-13; Marki 14.3-9)

¹ *Pakki ciba k'a goota domum soru bi, Yeezuu ta Betanii u, ku ku Lazaar n ta u b'u. Ku bi do a Lazaar m m bo u bi.

² N yirbæ hobre ba b'u, n n a ka Yeezuu u. Marti nyinta an ni hobre jirm, bi ma bi, Lazaar i gooo ku η ni hobre bum kan Yeezuu ki ro woo barla.

³ Maarii n tidøer nyoo ku n y'a ba naar paan... m a le n kosu bi sa gedre u, an a no Yeezuu ganno ma, an a minke gaa an a nonno ma, tidøer ji bi n sor har bi ma haay.

⁴ Karundanyino woo goaa deem Zidas Iskarjotu ku goaa k'a ni zem k'a bi Yeezuu nyasu a ka b'a hi, a u:

⁵ «Bo minto, n n tidøer naa do sa, n n a hee *deniyee zookarko, n n a ka cicirzanno u?»

⁶ K'a hi ncinaas bi, a bir yire i u, a hoodan an n'a dam cicirzanno ma y. Bala, a munja koor m, k'a y'a so busoo bi zibæ b'u bi, a i ho ku n n'a cuntam bi konam.

⁷ Yeezui n a hi, a u: «K'a to! Naa do ba an nawom moo birle domum minto.

⁸ Cicirzanno woo i kan awoo ki domum haay, bi, moo bi kan awoo ki domum haay y.»

⁹ Bi ma bi, zuforo cir gota a ma, η u, Yeezui bor b'u. N n bor zi, bi η n bor a minto bala y, bor η y'a u k'a bi Lazaar k'a m m bo u gæno bire u bi yi.

¹⁰ *Wosocemannibonno jitanno woo a cinta k'a Lazaar ze gor so,

11 bala, a minto y'a ka, zuɓɓo goɗo gota n'a goɗe η ma, ηn'i Yeezuu mim sim.

*Yeezuu ι gasom Zerizalem σ kan cirbæø kɪ
(Matiyee 21.1-11; Markɪ 11.1-11; Likki 19.28-40)*

12 Do k'a mε bi, goɗo goɗa ku η bɔr cibsa bi ma ro woɗo ku η y'a ma, η σ, Yeezuu ι zem Zerizalem σ bi,

13 η be go lee yɔnyar, ηni ta k'a yaa a ze σ, ηn'i zee dare, η σ:

«*Hozaana! Gooa k'a ni zem Woso to ma,

*Israyel cir bi n barka yi.»

14 Yeezuu brapoo yi, an da σ, amba n y'a gorsura ba bi m:

15 *Siyon zanno, a da bi bo σ y.

Ba awoo cir ni zem n na.

Da a σ brapoo σ.

16 Karindanyino woɗo n lee ka ηni ho k'a ni zem naa ji do hoɗo y. Bi, ku η Yeezuu leboore yi bi, η ho ku η y'a gorsura ba a minto bi to da a no σ, bi naa ba η y'a σ a minto.

17 Bi, goɗo ku η nyunta kan Yeezuu ki domum k'a Lazaar bir yaa σ an bo, an a mum bo σ gæno bire σ ro woɗo a kaseti ka.

18 Bi goɗo goɗa bɔr zi. Ku η y'a ma, η σ, a hoser naa do ba bi minto y'a ka, ηni bɔr k'a b'a ze σ.

19 *Farizeenro woɗo n'a hum ku m, η σ: «Awoo yi, a do a σ, a b'a dam ma, a hoσi ba y. K'a dɪga goɗo haay ku η ni zure a je σ!»

Grekkuro y'a kam Yeezuu ma

20 Cibsa k'a n ta σ bi minto, grekkuro goɗunno der k'a Woso da σ.

21 N n a hi Galilee ku Betsayidaa goaa Filipi m, η σ: «Woo harzaa, woo le n taa k'σ Yeezuu yi.»

22 Filipi n ta, an aa hi Andur m, ηn'a ze ku ra, ηn'a hi Yeezuu m.

23 Yeezuu n a nyi bo η no, a σ: «Wakati a ku ku *Gooanyi bi n leboore yi.

24 Sira paan... moo n'a hure awoo m: ku hoyaa a zo tara σ, a n ga y, goota an nawore a deem. Bi, k'a ga, nyi an n'a dam goɗa.

25 Gooa k'a a misurbaa nɔa, a b'a yire y. Bi, goaa k'a kaanm a misurbaa m durnya naa do no σ, a misurbaa yum *misurbaa k'a nyare ba σ bi no σ.

26 Ku goaa le taa k'a moo zi ba k'an zu moo σ, buncε ku moo n ta σ bi, moo zibænyi bi nyuntam b'σ so. Gooa k'a moo zi ba, Zi y'a dan σ.

27 Naa ma bi, moo heer a ze ku ma, bi, ku m a hi moo σ lo? Ku m a hi, moo σ: M Zi, moo bombo wakati naa do ma gee? Bi, wakati naa do minto y'a ka, moo n bɔr.

28 Zi, ι le bo ι to σ.»

Leer n a to brama, an a hi, a σ: «Moo n le bo σ, bi moo yi m yare, m m le bo σ.»

29 Goɗo ku η nyunta b'σ, ηni leer bi ma ro woɗo y'a hure, η σ, brama ι hæon si. Goɗunno σ, maleeka ι meer ba kan ki.

30 Yeezuu n a hi, a σ: «Leer naa do n bo moo minto y, bo a σ, awoo minto.

31 Durnya naa do dudo kare n naa keere, bi, n lam durnya naa do cir bi ra, an bo garga ra.

32 Bi ku n moo busu brama durnya burø σ, moo goɗo haay gaare m zi.»

33 Meerbaarø noon duro ba Yeezuu σ, k'a a ze zaa hunka.

34 Goɗo woɗo n a nyi bo no, η σ: «*Lero ci b'a dunda woɗo m, a σ: *Krista gootam domum k'a nyare ba σ bi no σ. Ubi ba lo, ι n'a hure, ι σ, n Gooanyi bi busum brama? Gooanyi naa do, nka ni?»

35 Yeezuu n a hi η ni, a σ: «Leegure goota awoo minto domum poore no σ. Bala, leegure k'a goota an ta σ bi, k'a ta a no σ, a b'a ka monsigø bi n ze awoo ra y. Bala, goaa k'a ni tam monsigø σ bi n a do ku ta an nawom ka y.

36 Ku leegure bi goota an ta σ bi, k'a sira ka leegure b'σ, k'a a ba leegure nyino.»

Yeezuu k'a meer ba kan η ki ncinaaσ bi, a a hor an a nyaakom da η lee.

Goɗo goɗa n sira ka Yeezuu σ y

37 Baa kan hoserlo k'a η ba η mum σ ro woɗo ki haay, η n sira ka σ y,

38 ku ho ku *wosolesinnisorazaa Ezayii a hi n bi n ku yi: <Zuuba, nka ι ho ku woɗo hi bi si? Nka Zuuba a panja hunka ni?»

39 Ezayii deem-deem b'a hi ku bo minto y'a ka, η b'a dam ma, ηn'a si y:

40 <A η mum ta, an η heer ka, ku η mum b'a da ma an lee yi, ku η heer b'a da ma an a ji ma y, ku η b'a bo a taam, ku m η waa y.>

41 Ezayii naa do hi, bala, a Yeezuu leboore bi yi, an a mim dunda.

42 Kan bi ki haay, juttanno wɔɔ barla, gota a mim si. Bi, *farizeenro wɔɔ minto, η bir a kaseti kare y. Bala, η yi nyi bam, η y'a la a ra *sokomace b'u.

43 Gooa leboore η n'a ηoare, η bir a kam Woso ho ma y.

44 Yeezuu n a leer busu, an a hi, a u: «Gooa k'a sira ka mɔɔ u bi, sira bee a ka mɔɔ u y, Zi k'a mɔɔ nyɔɔ b'a sira ka u.

45 Bi goaa k'a ni mɔɔ yure, Zi k'a mɔɔ nyɔɔ b'a n'a yure.

46 Mɔɔ m leegure, m bor durnya u, ko goaa k'a ni sira kam mɔɔ u bi bi goota monsigo u y.

47 Ku goaa mɔɔ lemim ma, b'a n a si y, mɔɔ bee n n'a dodo kare y. Bala, mɔɔ n bor ko m bi durnya dodo ka y, bor mɔɔ u ko m bi durnya bombo.

48 Gooa k'a kaanm mɔɔ m, a n mɔɔ lemim bi si, a zaa dodokor ta u. Lemim ko mɔɔ hi bi y'a dodo kam durnya nyare hinni u.

49 Mɔɔ n m muɲɲa mim dunda y, Mɔɔ Zi k'a mɔɔ nyɔɔ b'i ho ko mɔɔ m ga m, m a hi bi hi mɔɔ m, ko m a hi.

50 Mɔɔ do mɔɔ u, a le bi, *musirbaa k'a nyare ba u bi m. Ho ko mɔɔ n'a hum bi, a hi mɔɔ nawore amba mɔɔ Zi a hi mɔɔ m bi m.»

13

Yeezuu y'a karindanyino ganno sorgom

1 *Pakki cibsaa k'a n a ku cina bi, Yeezuu k'a a do a u a wakati a ku bi, k'a bo durnya no u a a wusigo a Zi zi bi, a a muɲɲa gooo ko η ni durnya u ro wɔɔ ηoa kan ηoare gota ki.

2 A bor an ni hobure bim, bi ma bi, Sotaana hoondare da Sumoon nyi Zidas Iskariyoti ko goaa bi heer u, k'an a nyasu an a ka.

3 K'a a do a u, Zi bi ho haay zar a wo u bi, b'a to a u Woso zi, a a bo an ni tam zi bi,

4 Yeezuu wuti hobure bi ra, an a zaba bi bo a ra, an a cunta, an peera sa an a so a u.

5 A n hi to mor u, an a sunɲida ba an n'a karindanyino wɔɔ ganno sorgom, an ni peera k'a so a u bi nonnore η ma.

6 A n aa lee ku Sumoon Piyeer zi. Piyeer n a hi m, a u: «A n a ga m, k'ibuu m mɔɔ ganno sorgo y, Zuuba!»

7 Yeezuu n a nyi bo no, a u: «Ibu n ho ko mɔɔ n'a bam bi ji do cina y, b'ibuu zem b'a do.»

8 Piyeer n a hi m, a u: «Ibu bi mɔɔ ganno sorgom fuga y!» Yeezuu n a nyi bo no, a u: «Ku mɔɔ n ibuu ganno sorgo, mɔɔ goaa bee n'ibuu ni y.»

9 Sumoon Piyeer n a hi m, a u: «Zuuba, i bi mɔɔ ganno sorgo bala y, mɔɔ woro sorgo so kan mɔɔ mim ki!»

10 Yeezuu n a hi m, a u: «Gooa k'a a zor bi le baa zorle ma do y, bala, a hu bo jilli. B'awoo, dintim b'awoo ma do y. Bi, awoo haay bee mɔɔ n'a hure a ma y.»

11 Bala, a goaa k'a n'a nyasom k'a ka bi do. Bi minto y'a ka, a u: «Awoo haay hu bee bo y.»

12 Yeezuu ka η ganno sorgo an a nya bi, a a huu bi sa, an a da a ra, an nyunta hobure bi bunce u b'u, an n'a hure η ni, a u: «Awoo ho ko mɔɔ ba awoo m bi ji do ra?»

13 Awoo i mɔɔ birm, Karunsaamba gee Zuuba, a maam kare, bala, a m mɔɔ m.

14 K'awoo Zuuba kan a karunsaamba ki m mɔɔ m bi y'a ka, mɔɔ n awoo ganno sorgo, b'awoo a ga m so a ko ganno sorgo.

15 Bala, makra mɔɔ ka awoo u, ku mɔɔ ba awoo minto bi, k'a ba so.

16 Sira paan... mɔɔ n'a hure awoo m, zibəenyi n le da a karunsaamba ni y, bi zibəezaa ku n y'a nyoo n le da goaa k'a nyoo bi ni y.

17 K'awoo naa haay do bi, k'awoo ba maam, mimbirenyuntazanno n'awoo m.

18 Mɔɔ bir meer bi bare awoo haay minto y. Mɔɔ gooo ko mɔɔ η bo u ro wɔɔ do. Ku *Wosoci bi meerbaa naa do n ku yi: «Gooa k'a ni ho bum kan mɔɔ ki b'a ba mɔɔ jum.»

19 A hi mɔɔ nawore awoo m keere, ku mim bi n lee ku cina bi minto, k'a bi bor, k'a sira ka, a u: A n ta u bi m mɔɔ m.*

20 Sira paan... mɔɔ n'a hure awoo m, ku mɔɔ goaa nyoo, n n a si, mɔɔ n yi m si, bi ku n mɔɔ si, Zi k'a mɔɔ nyoo bi n y'a si.»

Zidas Iskariyoti ko goaa bi zambɔ (Matiyee 26.20-25; Marki 14.17-21; Likki 22.21-23)

21 Ku Yeezuu meer ba ncinaasu bi, a heer a ze ku ma, an a hi, a u: «Sira paan... mɔɔ n'a hure awoo m, awoo goaa deem mɔɔ nyasore an mɔɔ ka.»

* 13:19 13.19 «A n ta u bi m mɔɔ m» Woso to deem m. A n a hunkare, a u, Woso taore sunɲida ba u, b'a nyare ba o y.

- 22 Karundanyuno woo ni digam ko ma, n'a munya larle ko nka mim an n'a hum ge.
- 23 Karundanyi deem ko Yeezoo nyunta an a nya bi nyunta a jur o.
- 24 Sumoon Piyeer n koti ze m, a o, an laaka da han: «Nka an n'a hum ma ge?»
- 25 Karundanyi bi n zerga Yeezoo ci ra, an a hi m, a o: «Zuuba, nka ni?»
- 26 Yeezoo n a nyi bo o, a o: «Guaa ko moo ni bur nyoom taanm o m a ka o bi, bi m.»
- K'a bur kur bi no ma bi, a ka Iskariyoti ko guaa Sumoon nyi Zidas o.
- 27 Zidas k'a bur kur bi si bi, Sotaana gaso o domum bi do o. Yeezoo n a hi m, a o: «Ho k'i o k'i ba bi, a ba zoo.»
- 28 N haay ko n nyunta b'o ro woo guaa deem n a do ko bo minto, an naa hi y.
- 29 Ko Zidas n ta busoo bi m bi, gosunoo y'a hoon dare, n o, a hi Yeezoo o k'an aa cibsaa bi modro si, gee, an aa ho ninnye ka cicirzanno o.
- 30 Zidas k'a bur bi kur bi si bi, a bo leem: Bi ma bi, gum da.

Le daa

- 31 Zidas k'a bo bi, Yeezoo a hi, a o: «Naa ma bi, *Guaanyi bi leboore yi, bi Woso leboore yi a to ma.
- 32 Woso y'a le bon o a zi, bi k'a yi poore Woso y'a le bon o.
- 33 M nyuno, domum goota poore ko moo n goota kan awoo ki. Awoo y'a kam moo ma. Amba moo hi zuuforo m bi m, bunce ko moo n ni tan o bi, awoo bi lee kum b'o y. A hi moo nawore awoo m keere so.
- 34 Le daa moo n n'a kare awoo o: k'a ko nya. Amba moo awoo nya bi, k'a ko nya maam so.
- 35 Ncinaas bi, guaa haay y'a dore, a o, moo karundanyuno n'awoo m, k'awoo i ko nyore.»
- (Matiyee 26.31-35; Marki 14.27-31; Likki 22.31-34)
- 36 Sumoon Piyeer n a hi m, a o: «Zuuba, ta ubi n nawom ka?» Yeezoo n a nyi bo o, a o: «Ibu b'i dam ma i zu moo o i ta bunce ko moo n ni tan o b'o cina y, bi k'a yi poore, i zem bi zu moo o.»
- 37 Piyeer n a nyi bo oo, a o: «Zuuba, bo minto moo bi m dam ma, m zu ubi o dutaa? Moo yi m munya meeyaa kare ubi minto!»
- 38 Yeezoo n a nyi bo o, a o: «K'i munya meeyaa ka moo minto ni? Sira paan... moo n'a hure ubi m, ubi busi kam moo ma galleem kaako, koo n bokare, an baa da.»

14

Yeezoo n zaa, an ni tam Zi Woso zi

- 1 «A b'a heer zar y. K'a sira ka Woso o, k'a sira ka moo o so.
- 2 Cero ta o gota moo Zi har o. Ko n bee moo b'a hure awoo m, ko m aa bunce k'awoo n ni zem bi nyunta o bi banka y.
- 3 Ko moo bi ta, m aa a banka awoo minto, moo yi m bore, m b'awoo gaa, bunce ninnye ko moo m ta o bi, k'awoo n bur b'o so.
- 4 Awoo bunce ko moo n ni tan o bi zaa do.»
- 5 Toma n a hi m, a o: «Zuuba, woo n a do ko ta ubi nawom ka y. Woo y'a bam lo, k'o zaa bi do?»
- 6 Yeezoo n a hi m, a o: «Moo n zaa, kan sira ki, *misirbaa ki. Guaa b'a dam ma, an ta Zi zi ko moo minto bee y.
- 7 Ko nyunta awoo o a moo do, awoo moo Zi bi dom so. Bi dutaa naa, awoo do, a yi so.»
- 8 Filipi n a hi m, a o: «Zuuba, Zi bi hunka woo m, bi woo bo.»
- 9 Yeezoo n a hi m, a o: «Moo nyunta kan awoo ki laato, ubi n goota, i n moo do ra, Filipi! Guaa k'a moo yi bi, a Zi bi yi so. Bo minto ubi n'a hure i o, n n Zi hunka i ni?»
- 10 Ibi n sira ka, i o, moo i kan Zi ki, Zi bi ni kan moo ki ra? Meerbaaro ko moo ni n bam kan awoo ki ro woo, moo bur n bare, m munya panja ni y! Zi k'a ni kan moo ki bi n'a munya zi bare.
- 11 K'a moo mim si a o, moo i kan Zi ki, Zi ni kan moo ki, bi, k'awoo n moo meerbaa bi si, k'a si ziberoo noon duro minto.
- 12 Sira paan... moo n'a hure awoo m, guaa k'a sira ka moo o, a ziberoo ko moo ni n bam no woo bare. A ziberoo bam gota, nni le da nawonno m, bala, ta moo nawom Zi zi.
- 13 Ho haay k'awoo n n'a yem moo to ma, moo y'a bare, ko Zi m leboore yi Nyi bi zi.
- 14 K'awoo ho ninnye ye moo to ma, moo y'a bare.
- 15 K'awoo i moo nyore, k'a moo lero si, a zu n o.

16 Mɔɔ y'a yere m Zɪ han k'an Daahanzaa vanta ka a ɔ, k'an gɔɔta kan awɔɔ kɪ dɔmum haay.

17 A m sɪra *Espri, durnya b'a dam ma an a si y. Bala, n bir a yɪre, bi n n a dɔ sɔ y. B'awɔɔ dɔ, bala, a ɪ kan awɔɔ kɪ, an n'awɔɔ heer ɔ.

18 Mɔɔ b'awɔɔ tom sonno y, mɔɔ zere awɔɔ zi.

19 A gɔɔta poore, durnya b'a yare an mɔɔ yɪ y. B'awɔɔ mɔɔ yim mɪsɪr, awɔɔ mɪsɪrbaa bam sɔ.

20 Hinni bi do ɔ, awɔɔ y'a dɔre a ɔ, mɔɔ ɪ kan Zɪ kɪ, awɔɔ nɪ kan mɔɔ kɪ, mɔɔ nɪ kan awɔɔ kɪ.

21 Gɔaa k'a nɪ mɔɔ lero wɔɔ m, an nɪ zure η ɔ bi, a zaa ɪ mɔɔ ηsɔam. Gɔaa k'a nɪ mɔɔ ηsɔare, mɔɔ Zɪ bi y'a ηsɔam sɔ, kɔ mɔɔ nɪ, mɔɔ y'a ηsɔare, m m hunka m.»

22 Ziidi, Zidas Iskariyoti kɔ gɔaa bi bɛɛ y, bi n a hi m, a ɔ: «Zuuba, ɪbi y'a bam lɔ ɪ ɪ hunka wɔɔ m, b'ɪbi b'ɪ hunkam durnya nɪ?»

23 Yeezuu n a nyɪ bɔ nɔ, a ɔ: «Kɔ gɔaa ɪ mɔɔ ηsɔare, a zum mɔɔ lemim ɔ, bi mɔɔ Zɪ y'a ηsɔare. Wɔɔ zem zi, ɔ bi gɔɔta kan kɪ.

24 Gɔaa k'a n mɔɔ ηsɔa bi bir zum mɔɔ lemim ɔ y. Bi lemim k'awɔɔ n'a mam naa, mɔɔ hɔ bɛɛ y, a to a ɔ Zɪ k'a mɔɔ nyɔɔ bi zi.

25 Nawonnɔ hi mɔɔ nawɔre awɔɔ m kɔ mɔɔ gɔɔta m nɪ kan awɔɔ kɪ bi minto.

26 Daahanzaa Sent-Espri kɔ Zɪ n n'a nyɔɔm mɔɔ to minto bi hɔ haay dundare awɔɔ m, a hɔ haay kɔ mɔɔ hi awɔɔ m nɔ wɔɔ tɔ dare awɔɔ nɔ ɔ.

27 Mɔɔ laafɪ to awɔɔ m, m nɪ m laafɪ kare awɔɔ ɔ. Mɔɔ bir a kare amba durnya n'a kam bi nɪ y. A b'a ka a heer n a zar gɛɛ, a da n bɔ ɔ y.

28 Awɔɔ ma mɔɔ n a hi awɔɔ m, mɔɔ ɔ, mɔɔ cenim, bi mɔɔ yɪ m bɔre, m bɔr awɔɔ zi. K'awɔɔ ɪ mɔɔ ηsɔare, awɔɔ y'a heer nyɔɔm kɔ mɔɔ nɪ tam Zɪ zi bi minto. Bala, Zɪ bi le da mɔɔ ra.

29 Minno nɔɔn duro hi mɔɔ nawɔre awɔɔ m naa ma, bi η n a ku cɪna y. Kɔ η b'a ku, k'a η si.

30 Naa ma kɛere bi, mɔɔ bi m yare, m meer gɔta ba kan awɔɔ kɪ y. Bala, durnya cir b'ɪ zere. B'a host ba mɔɔ gɔr zi y.

31 Bi, kɔ durnya n a dɔ a ɔ, mɔɔ yɪ m Zɪ ηsɔare, m nɪ zi bare amba Zɪ le ka mɔɔ ɔ bi m. K'a wuti, k'ɔ cem.»

15

Yeezuu kan diven gɔ kɪ makra

1 «*Diven gɔ paan... m mɔɔ m, bi wutuzaa m mɔɔ Zɪ m.

2 Mɔɔ vɛnhɛ haay k'a bir nyɪ dam bi, n y'a zem la, n n a zo. Bi, mɔɔ vɛnhɛ haay k'a nyɪ da bi, n y'a bankare, k'an nyɪ da an le da biisi ra.

3 Awɔɔ lɛɛ ka, a bankare yɪ kan lemim kɔ mɔɔ hi awɔɔ m bi kɪ.

4 K'a gɔɔta kan mɔɔ kɪ amba mɔɔ nɪ kan awɔɔ kɪ bi m. Bala, kɔ diven gɔ vɛnhɛ bi n gɔɔta kan kɪ, a b'a dam ma, an nyɪ da a zim y. B'a hɔdeem k'an awɔɔ kɪ, k'awɔɔ n a naasɔ mɔɔ ma y.»

5 «Mɔɔ m *diven gɔ, awɔɔ n'a vɛnhɛɔ. Gɔaa k'a a naasɔ mɔɔ ma, mɔɔ nɪ m naasɔ ma sɔ, a zaa nyɪ dam gɔta, bala, kɔ mɔɔ ba kan awɔɔ kɪ, awɔɔ b'a dam ma a host ba y.

6 Kɔ gɔaa n a naasɔ mɔɔ ma, n y'a zom garga ra, amba gɔvɛnhɛ kɔ n y'a ze ra hɔ bi m, an ga, n n'a gɔr n n'a da se re, an a bi.

7 K'awɔɔ a naasɔ mɔɔ ma, mɔɔ lemim bi nɪ kan awɔɔ kɪ, awɔɔ n hɔ k'awɔɔ le n taa bi ye, a y'a yɪre.

8 K'awɔɔ nyɪ da gɔta, bi n nɪ nyɪntam mɔɔ Zɪ leboore, b'awɔɔ gɔɔtam mɔɔ karundanyɔɔ.»

9 «Kɔ Zɪ mɔɔ ηsɔa bi, mɔɔ awɔɔ ηsɔa sɔ. K'a gɔɔta mɔɔ ηsɔare nɔ ɔ.

10 K'awɔɔ zu mɔɔ lero wɔɔ ɔ, awɔɔ gɔɔta mɔɔ ηsɔare nɔ ɔ, amba mɔɔ nɪ zum m Zɪ lero ɔ, m gɔɔta a ηsɔare nɔ ɔ bi m.

11 Naa hi mɔɔ ɔ awɔɔ nɪ, kɔ mɔɔ heernyɔɔ n bir kan awɔɔ kɪ, k'awɔɔ heernyɔɔ n bir mɪnhɛ paan...»

12 «Ba mɔɔ le bi n na: k'a kɔ ηsɔa, amba mɔɔ awɔɔ ηsɔa bi m.

13 Gɔaa ηsɔare ba ɔ an le da gɔaa k'a mɪsɪrbaa ka ze ma gɔɔɔ k'a η ηsɔa rɔ wɔɔ minto y.

14 Hɔ kɔ mɔɔ hi awɔɔ m bi, k'awɔɔ ba, mɔɔ gɔaasɔɔɔ n'awɔɔ m.

15 Mɔɔ bi m yare m awɔɔ bir, m zibɛɛnyɔɔ y, bala, zibɛɛnyɪ bi n hɔ k'a zuuba n'a bam bi dɔ y. Awɔɔ bir mɔɔ nawɔre, m gɔaasɔɔɔ, bala, hɔ kɔ mɔɔ ma m Zɪ zi bi, mɔɔ ka awɔɔ n a dɔ.

16 Awɔɔ bɛɛ mɔɔ bɔ ɔ y, mɔɔ y'awɔɔ bɔ ɔ, m zibəə ka awɔɔ ɔ, k'a ta, k'a nyɪ da, k'awɔɔ nyɪ bi nya y. Bi y'a ka, k'awɔɔ hɔ haay yɛ mɔɔ Zɪ bi han mɔɔ tɔ ma, a y'a kare awɔɔ ɔ.
 17 Hɔ kɔ mɔɔ n'a hum k'awɔɔ n a ba bi, k'a kɔ ŋɔa.»

Durnya sɔ a m

18 «Kɔ durnya sɔ awɔɔ m, k'a dɔ a ɔ, lɛɛ a ka an sɔ mɔɔ m.
 19 Kɔ durnya bi zannɔ n'awɔɔ m, durnya bi hɔ k'a sɔ ɔ bi ŋɔam. Bi durnya bi zannɔ bɛɛ n'awɔɔ ni y. Mɔɔ y'awɔɔ bɔ ɔ durnya nɔ ɔ a hɔ, bi y'a ka, durnya n sɔ awɔɔ m.
 20 K'a hɔ kɔ mɔɔ hɔ awɔɔ m bi tɔ da a nɔ ɔ: zibəənyɪ n lɛ da a zuuba ra y. Kɔ ŋ fir ka mɔɔ ma, ŋ fir kare awɔɔ ma sɔ. Kɔ ŋ zu mɔɔ lemim b'ɔ, ŋ zure awɔɔ hɔ ɔ sɔ.
 21 Ŋ naa haay bare awɔɔ m mɔɔ tɔ ma, bala, ŋ n Zɪ k'a mɔɔ nyɔɔ bi dɔ y.
 22 Kɔ mɔɔ ɪ ni bɔr ŋ bire ɔ, m bi hɔ k'an ta ɔ hɔ ŋ ni, ŋ mimbonyaa bi nyɪntan ɔ y. Bi dutaa naa, ŋ mimbonyaa bi sugur ba ɔ y.
 23 Gɔaa k'a sɔ mɔɔ m, sɔ a ɔ mɔɔ Zɪ m sɔ.
 24 Kɔ mɔɔ ɪ ni zibəəro nɔɔn duro kɔ gɔaa n a ba rɔ nɔɔm ba ŋ bire ɔ, ŋ mimbonyaa bi nyɪntan ɔ y. Bi dutaa naa, ŋ yɪ ŋ yɪ, ŋn'a gu, ŋn'ɪ sɔm wɔɔ m, mɔɔ kan m Zɪ kɪ.
 25 A lɛ taa k'a hɔ a ɔ, lemim kɔ n y'a gorsira ba ŋ *lɛrɔ ci nɔ ɔ bi kɔ yɪ. <N sɔ mɔɔ m, b'a jɪ ba ɔ y.> »
 26 «Kɔ mɔɔ ta m Zɪ zi, mɔɔ Daahanzaa bi nyɔɔrɛ awɔɔ m. Sɪra *Espri k'a n'a tore m Zɪ zi bi, a mɔɔ kasetɪ kare a zim.
 27 Awɔɔ sɔ, awɔɔ mɔɔ kasetɪ kam, bala, awɔɔ ɪ kan mɔɔ kɪ hallɪ a sɪŋɪda ɔ.»

16

1 «Naa haay hɔ mɔɔ ɔ awɔɔ m, k'awɔɔ b'a gɛm zɛ y.
 2 Ŋ lare awɔɔ ra *sokumacɛrɔ ɔ. Dɔmum ta ɔ an ni zem, gɔaa k'a n'awɔɔ zem gɛr bi y'a hɔɔn dare a ɔ, manni a ba, a ka Woso ɔ.
 3 Ŋ y'a bare awɔɔ m nɔɔnaaɔ, bala, ŋ n Zɪ dɔ, ŋ n mɔɔ dɔ sɔ y.
 4 Naa hɔ mɔɔ ɔ awɔɔ m, kɔ wakati bi bi bɔr, k'a hɔ kɔ mɔɔ hɔ awɔɔ m bi tɔ da a nɔ ɔ.»

Sent-Espri zibəə

«Mɔɔ n lɛɛ ka m a hɔ awɔɔ m a sɪŋɪda ɔ y, bala, mɔɔ nyɪnta kan awɔɔ kɪ.
 5 Bi naa ma bi, ta mɔɔ nawɔm Zɪ k'a mɔɔ nyɔɔ bi zi, b'awɔɔ bire ɔ bi, gɔaa ba ɔ, an ni mɔɔ larm, a ɔ: ta ɪ nawɔm ka?
 6 Kɔ mɔɔ hɔ awɔɔ m bi minto y'a ka, awɔɔ heer n a zar.
 7 Sɪra mɔɔ hɔ awɔɔ m. Awɔɔ daahan minto y'a ka, mɔɔ ni tare. Bi, kɔ mɔɔ n doo, Daahanzaa bi bi zere awɔɔ zi y. Bi kɔ mɔɔ doo, mɔɔ y'a nyɔɔrɛ awɔɔ m.
 8 K'a mɪŋŋa bi bɔr, a mimbonyaa, tɪrgabaa kan dɔdɔkare kɪ, kɔ ŋ lɔnɔ, a y'a hunkam durnyazanno m.
 9 Mimbonyaa bɪncɛ ɔ, ŋ n sɪra ka mɔɔ ɔ y.
 10 Tɪrgabaa bɪncɛ ɔ, ta mɔɔ nawɔrɛ m Zɪ zi, b'awɔɔ b'a yare a mɔɔ yɪ y.
 11 Dɔdɔkare bɪncɛ ɔ, n durnya cir bi dɔdɔ ka.»
 12 «Hɔ gɔta ta ɔ mɔɔ n n'a hire awɔɔ m, b'awɔɔ b'a dam ma, a ŋ si naa ma y.
 13 Kɔ sɪra *Espri bi bi bɔr, a y'awɔɔ dam sɪra haay zaa ra, bala, a bɛɛ n n'a mɪŋŋa meer bare y, bi, a hɔ k'a n'a mam bi hire, a hɔ k'a ni zem bi dundare awɔɔ m.
 14 A y'a lɛ bɔm mɔɔ ɔ, bala, a hɔ k'a ni mɔɔ ɔ bi sire, an a hɔ awɔɔ m.
 15 Hɔ haay kɔ mɔɔ Zɪ n tam bi, mɔɔ hɔ m. Bi y'a ka, mɔɔ n a hɔ, mɔɔ ɔ, a hɔ kɔ mɔɔ n n'a hum bi hire awɔɔ m.»

Heerzar y'a bam heernyɔɔ

16 «A gɔɔta poore, awɔɔ b'a yare a mɔɔ yɪ mum ɔ y, bi k'a yɪ poore sɔ, awɔɔ mɔɔ yum.»
 17 A karɪndanyɪnɔ gɔsɪnnɔ y'a hum kɔ m, ŋ ɔ: «Bɔ a a ŋɔa k'a hɔ wɔɔ ni? A gɔɔta poore awɔɔ b'a yare a mɔɔ yɪ a mum ɔ y, b'a gɔɔta poore awɔɔ mɔɔ yɪrɛ, gɛɛ, ta mɔɔ nawɔrɛ, m Zɪ zi?»
 18 Ŋ n a hire, ŋ ɔ: «Poore naa dɔ jɪ lɛ taa k'a hɔ, a ɔ lɔ? Wɔɔ bir hɔ k'a n'a hum bi jɪ dɔrɛ y!»
 19 Yeezuu k'a a dɔ a ɔ, karɪndanyɪnɔ wɔɔ lɛ taa k'a a lar bi, a a hɔ ŋ ni, a ɔ: «Laaka awɔɔ n'a dam kɔ han k'a mɔɔ mim bi jɪ dɔ ra? A gɔɔta poore awɔɔ b'a yare a mɔɔ yɪ a mum ɔ y, poore awɔɔ mɔɔ yɪrɛ.
 20 Sɪra paan... mɔɔ n'a hire awɔɔ m, awɔɔ nyɪ kare, a zee da, durnyazanno n bir a heer nyɔɔm. Awɔɔ heer y'a zarm, b'awɔɔ heerzar y'a bam heernyɔɔ.
 21 Kɔ lɔ ɪ nyɪ yɪrɛ, a ɪ busum ma, a dɔmum k'a ku bi minto. Bi k'a nyɪ bi yɪ, a fir yɪrɛ bi tɔ bɔ a nɔ ɔ. Heernyɔɔ gɔta ɪ kan kɪ k'a nyɪ yɪ durnya ɔ bi minto.»

²² Bɪ minto y'a ka, awɔɔ nɪ heerzar nɔ ɔ naa ma, bɪ mɔɔ yɪ m yare, m awɔɔ yɪ heernyɔɔ nɔ ɔ, bɪ, heernyɔɔ bɪ do, gɔaa b'a dam ma, an a zar y.

²³ Ncɪnaaɔ, dɔmum bɪ do ɔ, awɔɔ b'a yare a mɔɔ lar hɔsɪ minto y. Sɪra paan... mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m, k'awɔɔ hɔ yɛ mɔɔ Zɪ han mɔɔ tɔ ma, a y'a kare awɔɔ ɔ.

²⁴ A n ta, an dɪtaa ku, awɔɔ n hɔsɪ yɛ mɔɔ tɔ ma y. K'a hɔ yɛ, a y'a yɪrɛ, k'awɔɔ heernyɔɔ bɪ n bɪr mɪŋŋa paan....»

Yeezuu bɔr durnya ra

²⁵ «Naa haay hɪ mɔɔ ɔ awɔɔ m *hɔbɔkɔrɛnoom m, bɪ wakati ɪ zem mɔɔ bɪ m yare, m meer ba kan awɔɔ kɪ ncɪnaaɔ y. Mɔɔ Zɪ bɪ mim hɪrɛ awɔɔ m paan....»

²⁶ Hɪnnɪ bɪ do ɔ bɪ, awɔɔ hɔ yem mɔɔ tɔ ma, bɪ mɔɔ n a hɪ awɔɔ m, mɔɔ ɔ, mɔɔ yaa dam Zɪ m awɔɔ tɔ ma y.

²⁷ Bala, Zɪ b'awɔɔ ŋɔa. K'awɔɔ mɔɔ ŋɔa, a sɪ sɔ, a ɔ, m tɔ mɔɔ ɔ Woso zɪ bɪ minto.

²⁸ M tɔ mɔɔ ɔ Zɪ zɪ, m bɔr durnya ɔ. Bɪ naa ma bɪ, bɔ mɔɔ nawom durnya ɔ, m n nɪ tam Zɪ zɪ.»

²⁹ A karundanyɪnɔ wɔɔ n a hɪ m, ŋ ɔ: «Ba ɪbɪ nɪ meer bam paan... kɛɛrɛ ɪ wɔ saa hɔbɔkɔrɛnoom dare haay ma na.

³⁰ Kɛɛrɛ naa, wɔɔ dɔ wɔɔ ɔ ɪbɪ hɔ haay dɔ, ɪbɪ lɛ baa kɔ gɔaa n ɪ lar y. Bɪ y'a ka, wɔɔ n a dɔ mɪŋŋa wɔɔ ɔ, ɪ tɔ ɪbɪ ɔ Woso zɪ.»

³¹ Yeezuu n a nyɪ bɔ ŋ nɔ, a ɔ: «Dɪtaa awɔɔ bɔkare an n'a hɪrɛ a ɔ, awɔɔ sɪra ka kɛɛrɛ ra?»

³² Ba wakati n nɪ zem na, b'a lee ku kɛɛrɛ, awɔɔ hɪsɪga dam, gɔaa biyɔɔ n bɪr tare a lɛ a lɛ, a mɔɔ tɔ m deem. Bɪ mɔɔ bɪ m deem nɪ y, Zɪ ɪ kan mɔɔ kɪ.

³³ Naa hɪ mɔɔ ɔ awɔɔ m k'a laafɪ yɪ mɔɔ zɪ. Awɔɔ ɪ fɪryɪrɛ nɔ ɔ durnya naa dɔ nɔ ɔ. Bɪ k'a heer ba kookoo, mɔɔ bɔr durnya ra.»

17

Yeezuu yaadare

¹ Kɔ Yeezuu meer ba ncɪnaaɔ bɪ, a a bɔɔta an dɪga brama, an a hɪ, a ɔ: «M Zɪ, wakati a ku, ɪ Nyɪ bɪ tɔ busu, k'ɪ Nyɪ bɪ n a da ma, an ɪ tɔ busu sɔ.

² Paŋŋa k'ɪbɪ ka ɔ gɔaa haay burɔ ɔ bɪ, a *mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ bɪ kam gɔɔɔ haay k'ɪbɪ ŋ ka ɔ rɔ wɔɔ ɔ.

³ Bala, mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ bɪ, kɔ ŋ y'ɪbɪ dɔ bɪ m, ɪbɪ k'ɪ m Woso a deem paan... kan gɔaa k'ɪbɪ nyɔɔ Yeezuu *Kɪsta bɪ kɪ.

⁴ Mɔɔ m lɛ bɔ ɪbɪ ɔ tara burɔ ɔ. Zibɔɔ k'ɪbɪ ka mɔɔ ɔ kɔ ma ba bɪ, mɔɔ ba, m a nya.

⁵ Kɛɛrɛ bɪ, Zɪ, mɔɔ da ɔ ɪ zɪ, cɪrbɔɔ nɪŋŋɔ kɔ mɔɔ n ta m ɪ zɪ, bɪ ma bɪ, durnya n nyɪnta ɔ bɪ m.»

⁶ «Gɔɔɔ nɪŋŋɔ k'ɪbɪ ŋ bɔ ɔ durnya nɔ ɔ, ɪ ŋ ka mɔɔ ɔ rɔ wɔɔ, mɔɔ ɪbɪ tɔ hunka ŋ nɪ. Nyɪnta ŋ y'a ɔ ɪbɪ gɔɔɔ, ɪ ŋ ka mɔɔ ɔ, bɪ ŋ zu ɪbɪ lemim b'ɔ.

⁷ N y'a dɔ kɛɛrɛ, ŋ ɔ, hɔ haay k'ɪbɪ ka mɔɔ ɔ bɪ, a tɔ a ɔ ɪbɪ zɪ.

⁸ Lemim kɔ mɔɔ hɪ ŋ nɪ bɪ, ɪbɪ n a ka mɔɔ ɔ bɪ m. N y'a sɪ, ŋn'a dɔ sɪra paan... ŋ ɔ, bɔ mɔɔ ɔ ɪbɪ zɪ, ŋn'a sɪ, ŋ ɔ, ɪbɪ ɪ mɔɔ nyɔɔ.

⁹ Mɔɔ ɪ yaa dare ŋ minto. Mɔɔ bɪr yaa dam durnya minto y, yaa mɔɔ n'a dam gɔɔɔ k'ɪbɪ ŋ ka mɔɔ ɔ rɔ wɔɔ minto. ɪbɪ gɔɔɔ m.

¹⁰ Bɪ, hɔ haay k'an mɔɔ hɔ bɪ, ɪbɪ hɔ m sɔ, amba hɔ haay k'a n'ɪbɪ hɔ bɪ, mɔɔ hɔ m. Mɔɔ lɛbɔrɛ yɪ ŋ gɔr zɪ.

¹¹ Bɪ, mɔɔ bɪ maasɪrɛ bam durnya nɔ ɔ dɔ y, ŋ mɪŋŋɔɔ gɔɔtare ŋ n bɪr durnya nɔ ɔ. Zɛ mɔɔ nawɔrɛ ɪbɪ zɪ. M Zɪ mɪŋŋa, dɔ ŋ ma ɪ tɔ k'ɪbɪ ka mɔɔ ɔ bɪ minto, kɔ ŋ nɪ bɪr deem, amba wɔɔ n deem bɪ m.

¹² Kɔ mɔɔ nyɪnta kan ŋ kɪ bɪ, dɔ mɔɔ nawɔrɛ ŋ ma ɪbɪ tɔ k'ɪbɪ ka mɔɔ ɔ bɪ minto. Mɔɔ ku ŋ la, bɪ ŋ gɔaa deem n nyaam nɪ y, kɔ n bɪ m, nyaanlɛzaa bɪ m, kɔ *Wosoci meerbaaɔ wɔɔ n kɔ yɪ.»

¹³ «Zɛ mɔɔ nawɔrɛ ɪbɪ zɪ kɛɛrɛ, bɪ meerbaaɔ nɔɔn duro ba mɔɔ nawom durnya nɔ ɔ kɔ ŋ nɪ mɔɔ heernyɔɔ yɪ haay.

¹⁴ Mɔɔ ɪbɪ lemim bɪ ka ŋ ɔ, durnya n sɔ ŋ nɪ, kɔ durnya hɔɔ bɛɛ nɪ ŋ mɪ, amba durnya hɔ bɛɛ m mɔɔ m bɪ minto.

¹⁵ Mɔɔ n a yɛ k'ɪbɪ nɪ ŋ bɔ durnya ɔ y, bɪ, k'ɪ dɔ ŋ ma Sɔtaana minto.

¹⁶ Durnya hɔɔ bɛɛ y, amba durnya hɔ bɛɛ m mɔɔ m bɪ m.

¹⁷ A ka k'ɪ sɪra bɪ n ŋ ba a hɔ. ɪbɪ lemim bɪ sɪra m.

¹⁸ Amba ɪbɪ mɔɔ nyɔɔ durnya nɔ ɔ bɪ, ŋ nyɔɔ mɔɔ nawom durnya nɔ ɔ sɔ.

¹⁹ N minto, mɔɔ yɪ m mɪŋŋa kam, kɔ ŋ mɪŋŋɔɔ n a mɪŋŋɔɔ ka sɪra minto.»

²⁰ «Yaa bɛɛ mɔɔ n'a dare η minto bala y. Yaa mɔɔ n'a dam ɔɔɔ kɔ η nɪ zɛm bi sura ka mɔɔ ɔ, η meerbaaro wɔɔ tɔ ma rɔ wɔɔ minto ɔɔ.

²¹ Zɪ, kɔ η haay n bir deem amba ɪbu n nɪ kan mɔɔ ki, mɔɔ nɪ kan ɪbu ki bi m. Kɔ η n nyunta kan wɔɔ ki ɔɔ, kɔ durnya n a si, a ɔ, ɪbu ɪ mɔɔ nyɔɔ.

²² Bi mɔɔ, mɔɔ leɔɔɔɔɔ k'ɪbu ka mɔɔ ɔ bi ka η ɔ, kɔ η nɪ bir deem amba wɔɔ n deem bi m.

²³ Kɔ mɔɔ n bir kan η ki amba ɪbu nɪ kan mɔɔ ki bi m. Kɔ ηn'a zɛ kɔ ra deem kɔ durnya n a dɔ a ɔ, ɪbu mɔɔ nyɔɔ, ɪ η ηɔa amba ɪbu ɪ mɔɔ ηɔa bi m.»

²⁴ «Zɪ, mɔɔ le taa bɪnce kɔ mɔɔ n ta ɔ bi, kɔ ɔɔɔ k'ɪbu η ka mɔɔ ɔ rɔ wɔɔ n bi nyunta kan mɔɔ ki b'ɔ ɔɔ, kɔ η nɪ leɔɔɔɔɔ k'ɪbu ka mɔɔ bi yɪ, bala, ɪbu leɛ ka ɪ mɔɔ ηɔa bi ma bi, durnya n nyunta ɔ y.

²⁵ M Zɪ k'an tɪrga, durnya k'a n ɪbu dɔ bi, mɔɔ ɪbu dɔ. Bi, nawɔɔnɔ a dɔ, η ɔ, ɪbu ɪ mɔɔ nyɔɔ.

²⁶ Mɔɔ ka ηn'ɪbu dɔ, bi mɔɔ yɪ m yare m a ka ηn'ɪ dɔ, kɔ ηɔare k'ɪbu mɔɔ ηɔam bi m nyunta η ɔ, kɔ mɔɔ n bir kan η ki.»

18

Yeezuu nyasore

(Matiyee 26.47-56; Marki 14.43-50; Likki 22.47-53)

¹ Kɔ Yeezuu meer bi ba ncinaaɔ bi, a a hor kan a *karundanyɔɔ wɔɔ ki, an bra Sedron boɔkɔ bi ma. Gɔsura nɪ b'ɔ, an gasɔ ɔ kan a karundanyɔɔ wɔɔ ki.

² Zidas k'a n'a nyasom k'a ka bi bɪnce bi dɔ, bala, Yeezuu tɪr ta b'ɔ kan a karundanyɔɔ wɔɔ ki.

³ Zidas ka *Rɔm sɔrdaaro wɔɔ leɛ kan Wosoce dɔmazannɔ kɔ *wosocemannɔbɛnno jɪtannɔ wɔɔ η ka rɔ wɔɔ ki, kan *farizɛnɔ ki, ηnɪ bɔr gɔsura ɔ b'ɔ kan yar mɔr ki, fitirɛrɔ ki, ηnɪ se gungu.

⁴ Yeezuu k'a hɔ k'a nɪ zɛm b'a yɪ bi dɔ bi, a a zɔ, an a hɪ η nɪ, a ɔ: «Nka awɔɔ n'a kam ma?»

⁵ N n a nyɪ bɔ nɔ, η ɔ: «Nazaretɪ Yeezuu.» A n a hɪ η nɪ, a ɔ: «A m mɔɔ m.» Bi, Zidas k'a n'a nyasom k'a ka bi yɪ η barla.

⁶ Yeezuu k'a naa hɪ η nɪ bi, η y'a bɔ a kur m, ηn'a dundo.

⁷ Yeezuu n a ya, an η lar, a ɔ: «Nka awɔɔ n'a kam ma?» N n a nyɪ bɔ ɔ, η ɔ: «Nazaretɪ Yeezuu.»

⁸ Yeezuu n a nyɪ bɔ η nɔ, a ɔ: «Mɔɔ hɪ awɔɔ m, mɔɔ ɔ, a m mɔɔ m. K'a ka awɔɔ nawom mɔɔ ma, k'a nawɔɔnɔ tɔ, ηnɪ cem.»

⁹ Meerbaa kɔ Yeezuu a hɪ bi, kɔ an n'a yɪre ncinaaɔ: «Gɔɔ k'ɪbu η ka mɔɔ ɔ rɔ wɔɔ, mɔɔ n deem tɔ, an nyaam y.»

¹⁰ Sumɔɔn Pɪyɛɛr nyunta kargɔ m, an a gaa ɔ, an wosocemannɔbɛr jɪtaare bi zibɛɛnyɪ zɛ an a bɪsɪ tɔr gɔ ma. Zibɛɛnyɪ bi dɔ tɔ m Malkus.

¹¹ Yeezuu n a hɪ Pɪyɛɛr m, a ɔ: «ɪ bɔ, ɪ ɪ kargɔ bi du a caan ɔ. Mɔɔ bi fɪryɪre ninjɛ kɔ mɔɔ Zɪ ɪ ka mɔɔ ɔ bi yɪm na?»

¹² Sɔrdaaro wɔɔ kan a cir bi ki kan zɪfɔrɔ Wosoce dɔmazannɔ wɔɔ ki Yeezuu nyasɔ, ηn'a worɔ sur.

N ta Yeezuu m wosocemannɔbɛr jɪtaare Hannɪ taa

¹³ Leɛ η y'a ka, ηnɪ ta m Hannɪ zɪ. Bi, Hannɪ nyɪmbɔɛɛre zim m *Kayiifu m. Kayiifu bi, wosocemannɔbɛr jɪtaare m dɔɔraa bi dɔ ɔ.

¹⁴ Kayiifu deem-deem bi dɔ ɪ zɪfɔrɔ wɔɔ dɔndɔ, a ɔ: kɔ gɔaa deem ga gɔaa haay minto, a jɪra bi.

(Matiyee 26.69-70; Marki 14.66-68; Likki 22.55-57)

¹⁵ Sumɔɔn Pɪyɛɛr kan karundanyɪ vanta ki zu Yeezuu jɛ ɔ. Bi, kɔ wosocemannɔbɛr bi karundanyɪ deem bi dɔ bi, a gasɔ kan Yeezuu ki wosocemannɔbɛr jɪtaare bi har ɔ b'ɔ.

¹⁶ Pɪyɛɛr n jɪm garga ra, halle ma, karundanyɪ deem kɔ wosocemannɔbɛr jɪtaare b'a dɔ bi bɔ, an meer ba kan lɔ k'a nɪ dɔm har bi le ma bi ki, an Pɪyɛɛr gaa, an gasɔ m.

¹⁷ Zibɛɛnyɪlɔ k'a nɪ dɔm halle ma bi n a hɪ m, a ɔ: «Gɔaa naa dɔ, a karundanyɔɔ wɔɔ gɔaa deem bɛɛ n'ɪbu m ɔɔ ra?» Pɪyɛɛr n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Ayy..., a bɛɛ m mɔɔ nɪ y.»

¹⁸ Zibɛɛnyɔɔ wɔɔ kan Wosoce dɔmazannɔ wɔɔ ki se he, ηn'ɪ nyɪ kam ma, bala, nyɛɛm ɪ bare. Pɪyɛɛr nyunta kan η ki, an nɪ nyɪ kam ma ɔɔ.

(Matiyee 26.59-66; Marki 14.55-64; Likki 22.66-71)

¹⁹ Wosocemannɔbɛr jɪtaare bi nɪ Yeezuu larm a karundanyɔɔ wɔɔ ma kan a hɔdɪndare bi ki.

²⁰ Yeezuu n a nyi bo o, a o: «Moo pa da goaa haay m, moo ho dunda guoo m domum haay *sokomacero o kan *Wosoco o ki, bunce ko zuforo haay n'a som ko ma o, bi moo n hosi nyaakom da, m a hi y.

²¹ Bo minto m, ubu ni moo larle? Ho ko moo hi bi, guoo ko η y'a tor ka moo ma ro woo lar. N ho ko moo hi bi do munja.»

²² Yeezuu k'a naa hi bi, Wosoco domazaa deem k'a nyunta b'o b'a wo ta re, an n'a hire, a o: «Bo minto m, ubu n'a nyi bom wosocemannuber jitaare m ncinaaso?»

²³ Yeezuu n a nyi bo no, a o: «Ko njaar moo ba, k'i hi m m. Bi ko sira moo hi, bo minto, i ni moo zere?»

²⁴ Bi je o bi, Hanni a ka, ηni Yeezuu sur, ηni ta m wosocemannuber jitaare *Kayiifo zi.

(Matiyee 26.71-75; Marki 14.69-72; Likki 22.58-62)

²⁵ Bi ma bi, Simoon Piyee i nyi kam se ma. N n a hi m, n o: «A karundanyino woo goaa deem bee n'ubu m na?» Piyee n bisi ka, a o: «Moo bee y!»

²⁶ Wosocemannuber jitaare bi zibanyi ko Piyee a tor gu ma bi danyi n a hi m, a o: «Moo n ubu yi gosira o b'o kan ki ra?»

²⁷ Piyee n a ya, an bisi ka. Leem bi, koo n baa da.

N ta Yeezuu m Pilati taa

(Matiyee 27.1-2,11-14; Marki 15.1-5; Likki 23.1-5)

²⁸ N bo Yeezuu m Kayiifo har o, ηni ta m dodokare bunce o. Bi ma bi, wutigota m. Guoo ko η ta m no woo n gaso dodokare bunce o b'o y, a y'a *dintim ka a ma, a n a da ma a *pakki cibs a bi y.

²⁹ Bi minto bi, *Pilati n bo an ta η zi garga ra b'o, an a hi η ni, a o: «Bo mim awoo n'a kam goaa naa do ra?»

³⁰ N n a nyi bo o, η o: «Ko goaa naa do, ko zibonyaa bee a a ba, woo y'a nyasore o a ka ubu o ra?»

³¹ Pilati n a hi η ni, a o: «K'a gaa a dodo ka a zim amba awoo *lero woo n'a hum bi m.» Zuforo jitanno woo n a hi m, η o: «N n le ka woo o k'o ger ze y!»

³² Meerbaa ko Yeezuu a ba, a ze zaa minto bi, yi an nawore ncinaaso, an ko yi.

³³ Pilati n gaso dodokare bunce o b'o, an Yeezuu bir an a lar, a o: «Zuforo cir n'ubu m ni?»

³⁴ Yeezuu n a nyi bo o, a o: «Ubu ni naa hire i zim ge? Gee, guoo gosunno i moo mim hi ubu ni?»

³⁵ Pilati n a nyi bo no, a o: «Zufo bee m moo ni y. Ubu dogoo, wosocemannubanno jitanno y'ubu nyaso, ηn'ubu ka moo o! Bo ubu ba?»

³⁶ Yeezuu n a nyi bo o, a o: «Moo cirbæ bi, durnya naa do ho bee y. Ko moo cirbæ bi durnya naa do ho ni, moo domazanno yar bam ko η bi moo nyaso, ηni moo ka zuforo jitanno woo o y. Bi moo cirbæ bi, durnya naa do ho bee y.»

³⁷ Pilati n a hi m, a o: «K'a maam cir n'ubu m wa?» Yeezuu n a nyi bo o, a o: «Ubu y'a hi, i zim, cir m moo m. Yi moo o m bor durnya o, ko m bi sira kaseti ka. Gaa k'a sira nja bi, a y'a tor kam moo leer ma.»

³⁸ Pilati n a hi m, a o: «Bo m sira?»

(Matiyee 27.15-31; Marki 15.6-20; Likki 23.13-25)

K'a naa hi bi, a a ya, an ta garga ra b'o, an aa zuforo woo yi, an a hi η ni, a o: «Ko moo ni, moo n mim ko goaa naa do a zar bi yi y.

³⁹ K'a mim ka awoo m, ko pakki cibs a zo, ko m goaa bo, m wo saa bi, awoo le taa ko m zuforo cir bi bo, m wo saa ge?»

⁴⁰ N n'i zee dare, η o: «Naa do bee y, k'a Barabas bo!» A n bokare, Barabas bi do, garzer m.

19

¹ *Pilati n a ka, ηni Yeezuu ze maduro m.

² Rom sordaro n laa waa, ηn'a ku a mim ma, ηni cinno huu ko n y'a ba peera piine m sa, ηn'a da ra,

³ ηn'a zo ma, ηn'a hire, η o: «Woo i yaa dare ubu m, zuforo cir!» N n'a wo tuntam le.

⁴ Pilati n a bo, an bo garga ra, an a hi zuforo woo m, a o: «Awoo yi ra, moo y'a gaare, m bo m garga ra naa o. Awoo y'a dare a o, moo n mim k'a a zar bi yi y.»

⁵ Yeezuu n bo garga ra b'o, kan laa bi ki, cinno huu bi ki a ra. Pilati n a hi η ni, a o: «Ba goaa bi n na.»

6 Ko wosocemannibønno jıtanno kan a ƣooƣ woo ki a yi bi, η y'a sɨɨɨda ba, ηn'i zee dare, η ɔ: «K'a wo godarkora ma, k'a wo godarkora ma!» Pilati n a hi η ni, a ɔ: «K'a gaa a wo godarkora ma a zim. Bala, moo n hoosi yi, an a ba, an bonyaa y.»

7 Zıfuro jıtanno woo n a nyi bo no, η ɔ: «Woo i le m, bi kan woo le bi ki, a a ga ze m, bala, a a munja sa, an a ba Woso Nyi!»

8 Ko Pilati mim naa do ma bi, daboo a nyasoo an le da biisi m.

9 A n a bo, an ta dookare bince o b'o, an a hi Yeezuu m, a ɔ: «I to ubu o ka?» Yeezuu n hoosi nyi bo no y.

10 Pilati n a hi m, a ɔ: «Ibu bir a nyi bom moo no ra? Ibu n a do, i o, moo m da ma, m wo saa ibu ma ra, gee, moo m da ma, m a ka, ηn'ibu wo godarkora ma ra?»

11 Yeezuu n a nyi bo no, a ɔ: «Ibu b'i dam ma i hoosi ba moo m k'a a to bee n y'a o brama, n n le ka ibu o y. Bi minto y'a ka so, goaa k'a moo nyasoo an moo ka ibu o bi, mimbonyaa gandaara a a ba!»

12 Bi tekka ma, Pilati y'a kam ma k'a wo saa ma, zıfuro woo ni zee dare η ɔ: «K'ibu wo saa ma, *Rom cir goaasba bee n'ibu m do y! Bala, goaa k'a munja ba cir bi, cir bi jum m.»

13 Pilati k'a naa ma bi, a a ka, ηni bo Yeezuu m. Pilati n nyunta dookare go bi ra, bince ko n'a birm *ebree lemim m Gabata b'o.

14 Pakki cibsaa *bankare hinni m, sinuu o. Pilati n a hi zıfuro woo m, a ɔ: «Awoo cir bi ba n ni!»

15 N n'i zee dare, η ɔ: «K'a ze gor! K'a ze gor! K'a wo godarkora ma!» Pilati n a hi, a ɔ: «M awoo cir bi wo godarkora ma ra?» Wosocemannibønno jıtanno woo n a nyi bo o, η ɔ: «Woo ba cir vanta m ko Rom cir bee y.»

16 Pilati n Yeezuu ka η o, ko η n'a wo godarkora ma.

Yeezuu ze

(Matiyee 27.32-44; Marki 15.21-32; Likki 23.26-43)

N n Yeezuu nyasoo.

17 Yeezuu n a godarkora busu a zim, an bo, an ta bince ko n n'a birm Minkorgo, n n'a hum ma ebree lemim m Golgotaa b'o.

18 Bince bi do o, η y'a wo o godarkora ma kan ƣooƣ huuyoo ki, deem jusa, deem biisi, Yeezuu ni η bire o.

19 *Pilati n gorsira ba warga ma, an a wo godarkora b'o, an n'a hure, a ɔ: Yeezuu Nazareti goaa, zıfuro cir.

20 Zıfuro ƣooƣ guta warga bi karunda ba, bala, bince ko η Yeezuu wo godarkora ma bi bi laato tara no bi ma y. B'a gorsira ba n y'a o ebree lemim m, grekki lemim m, kan laten lemim ki m.

21 Zıfuro *wosocemannibønno jıtanno woo n a hi Pilati m, η ɔ: «I b'a gorsira ba zıfuro cir y, a gorsira ba: A a hi, a o, zıfuro cir n a mi.»

22 Pilati n a nyi bo o, a ɔ: «Ho ko moo gorsira ba bi, a ba moo o.»

23 Ko Rom sordaafo woo Yeezuu wo godarkora ma, ηn'a nya bi, η y'a huuro gor, ηn'a jir le si. Gaa biyoo a yi deem. Zaba b'i goota. A ba n y'a o deem jilli.

24 Sordaafo woo n'a hum ko m, η ɔ: «O b'a kaanso y, o pøeega da ma, o diga a, ko nka n n'a yire.» Ko *Wosoci bi meerbaa naa do n ko yi: «N moo huuro jinjir kan ko ki, ηni pøeega da moo zaba ma.» Ho ko sordaafo woo a ba bi n naa.

25 Yeezuu godarkora bi jir o bi, a da i junim b'o kan a da bi dam ki, Klopas lo Maarii ki, kan Magdala k'o Maarii ki.

26 K'a a da bi yi kan a karundanyi k'a ηoa bi ki bi, a a hi a da bi m, a ɔ: «M naa, ba i nyi n na!»

27 Bi je o bi, an a hi a karundanyi bi m, a ɔ: «Ba i da n na!» Wakati bi do ma, karundanyi b'a da bi gaa, an doo m.

(Matiyee 27.45-56; Marki 15.33-41; Likki 23.44-49)

28 Yeezuu k'a a do keere a o, ho haay ba an nya, ko *Wosoci meerbaafo woo n ko yi bi, a a hi, a ɔ: «Misi ni moo zem.»

29 Gor i nyunta b'o bee heenr n a han. N n *hizop go sa ηni ho k'an mafu-mafu kosi ma, ηn'a nyoo bee heenr ma, ηn'a ka Yeezuu o.

30 Ko Yeezuu bi mi bi, a a hi, a ɔ: «Ho haay ba an nya.» A n a mim zuuto, an ga.

Ma kan hi ki

31 Ko pakki cibsaa *bankare hinni m bi, nyiboo gaso zıfuro woo o, η le baa ko gøeno woo n goota godarkoraro woo ma *sabaa hinni o b'o y. Sabaa bi do, cibsaa guta m. N y'a ye *Pilati han, k'a η ganno yinyar, k'a η zer godarkoraro woo ma.

³² Sordaarɔ wɔɔ n bi ɔɔɔ kɔ η yɪ η wɔ ɔɔarkɔra ma kan Yeezuu kɪ rɔ wɔɔ ganno yɪnyar: lɛɛkarezaa bi kan a nyaɔrezaa bi kɪ.

³³ Kɔ η lee ku Yeezuu zi bi, η yaa dɪga a, a ga kara, bi η n a ganno yɪnyar y.

³⁴ Bi sɔrdaarɔ wɔɔ ɔɔaa deem a hɔn sɔɔn m a boon ma, ma n bɔ kan hi kɪ.

³⁵ ɔɔaa k'a yɪ b'a kasetɪ ka, b'a kasetɪ bi sɪra m. B'a dɔ, a ɔ, sɪra an n'a hum, k'awɔɔ n a si sɪra sɔ.

³⁶ Sɪra m, ba naa haay ɔ, kɔ *Wosoci meerbaa naa do n kɔ yɪ: <A yaarɔ wɔɔ haay deem taan... bi yarle y.>

³⁷ Wosoci bi bɪnce niηηɔ ta ɔ, an n'a hɪre, a ɔ: <Nj zɛm bi ɔɔaa kɔ η y'a hɔn bi yɪ.>

Yeezuu birle

(*Matiyee 27.57-61; Markɪ 15.42-47; Likki 23.50-56*)

³⁸ Minno nɔɔn duro kɔ η cem bi, Arimatee kɔ ɔɔaa Zozef k'a nyɪnta Yeezuu karɪndanyɪ seere, nyi k'a n'a bam zɪfɔrɔ jɪtanno wɔɔ m bi minto. A bi zaa ye *Pɪlati han k'a Yeezuu gɔr bi sa. Pɪlati n zaa ka, an bɔr an b'a gɔr bi sa.

³⁹ Nikodem bɔr sɔ. A ɪ nyɪnta an ta Yeezuu zi gunuu ɔ bi. A *mɪr war kɔ ma kan tidɔər kɔ n n'a birm alɔesi kɪ, n a a zɔ a cilo bukɔrku ma.

⁴⁰ Nj n Yeezuu gɔr bi sa, ηnɪ pɛerarɔ bumburgu ma kan tidɔər kɪ amba zɪfɔrɔ gɔr birle m.

⁴¹ Brikɔ nɪ bɪnce kɔ η Yeezuu wɔ ɔɔarkɔra ma ɔ b'ɔ, brikɔ bi do nɔ ɔ, yaa daa nɪ b'ɔ, n n gɔr bir ɔ cɪna y.

⁴² Bi kɔ zɪfɔrɔ wɔɔ n'a bankare *sabaa k'a n'a bam k'a sɪηηɪda sa minto bi, bi yaa bi do k'an junjɛm sɔ bi, η Yeezuu bir ɔ.

20

Karɪndanyɪnɔ ta yaa ra

(*Matiyee 28.1-8; Markɪ 16.1-8; Likki 24.1-12*)

¹ *Hatɔ hinni b'ɔ wutigɔta m, bi ma bi dɔ n mɛ y, Magdala Maarii ta yaa ra b'ɔ, a yaa dɪga a, n jaa bi ɔɔ yaa bi lɛ rɛ.

² A n bra si, an aa Sɪmɔɔn Pɪyɛɛr yɪ, kan karɪndanyɪ deem kɔ Yeezuu a ηɔa bi kɪ, an a hɪ η nɪ, a ɔ: «N Zuuba bɔ yaa b'ɔ, bi wɔɔ n a dɔ kɔ ta n y'a ɔ m ka y.»

³ Pɪyɛɛr n bɔ kan karɪndanyɪ deem bi kɪ, ηnɪ ta yaa ra b'ɔ.

⁴ Nj hɪyɪ haay bra si, karɪndanyɪ deem bi bra si, an cem Pɪyɛɛr han, an lɛ ka yaa ra b'ɔ.

⁵ A n zerga an pɛerarɔ wɔɔ yɪ, ηn'ɪ kuntɔm b'ɔ. Bi, a n gasɔ y.

⁶ Sɪmɔɔn Pɪyɛɛr k'a zu a jɛ ɔ bi, a lee ku sɔ. A n gasɔ yaa bi nɔ ɔ, an pɛerarɔ wɔɔ yɪ, ηn'ɪ kuntɔm b'ɔ,

⁷ kan pɛera kɔ n y'a burgu a mim ma bi kɪ. Bi, bi n nyɪnta kan pɛerarɔ wɔɔ kɪ y. A hɪηηɪ n y'a ɔ, n n a cɪnta bɪnce vanta ɔ.

⁸ Karɪndanyɪ k'a lɛ ka an lee ku bi gasɔ yaa ɔ b'ɔ kɛere. A n a yɪ, an sɪra ka.

⁹ Bi η ɔɔɔta, η n *Wosoci bi jɪ ma y. Bala, a a hɪ, a ɔ, Yeezuu y'a mɪm bɔη ɔ gɛno bire ɔ.

¹⁰ Bi kur bi, karɪndanyɪnɔ wɔɔ a wusigɔ, ηnɪ doo.

Magdala kɔ Maarii Zuuba yɪ

(*Matiyee 28.9-10; Markɪ 16.9-11*)

¹¹ Maarii ɔɔɔta garga ra yaa bi jɪr ɔ, an nɪ nyi kam. K'a nɪ nyi bi kam bi, a zerga, an dɪga yaa b'ɔ,

¹² an malɛkarɔ yɪ hɪyɪ, ηn'ɪ huu furo m a ma, ηnɪ nyɪnta bɪnce kɔ η Yeezuu gɔr bi wɔta ɔ b'ɔ. Deem n'a mim ma, deem n'a ganno ma.

¹³ Nj n a hɪ lɔ bi m, η ɔ: «Bɔ nyi ɪbɪ n'a kare?» A n a nyɪ bɔ η nɔ, a ɔ: «Mɔɔ Zuuba n y'a busu, bi kɔ ta n y'a ɔ m ka, mɔɔ n a dɔ y.»

¹⁴ K'a nɪ meer bi bam bi, a a bɔ an dɪga, an Yeezuu yɪ an nɪ jɪnum b'ɔ, b'a n a dɔ, a ɔ, Yeezuu nɪ y.

¹⁵ Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «Lɔ, bɔ minto ɪ nɪ nyi kare? Nka ɪbɪ nɪ kam ma?» Lɔ bi hɔɔn ɔ bi, brikɔ bi domazaa m, a ɔ: «Zuuba, k'ɪbɪ y'a busu, k'ɪ bɪnce hunka mɔɔ m, mɔɔ yaa busu.»

¹⁶ Yeezuu n a hum, a ɔ: «Maarii». A n a wusigɔ, an a hɪ m *ebree lemim m, a ɔ: «Rabuni» bi lɛ taa k'a hɪ, a ɔ: «Karɪnsaamba.»

¹⁷ Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «ɪ bi mɔɔ da jɪm ɔ y, mɔɔ n ta m Zɪ zi cɪna y. Bi, ta ɪ yaa hɪ mɔɔ danyɪnɔ wɔɔ m, ɪ ɔ, mɔɔ ɪ tare m Zɪ k'a n'awɔɔ Zɪ bi zi, mɔɔ Woso k'a n'awɔɔ Woso bi zi.»

18 Magdala k'o Maarii bi n b'a hi karundanyino woo m, a o: «Moo Zuuba yi, ho k'a hi moo m bi ba n ni!»

Karundanyino Zuuba yi
(*Matiyee 28.16-20; Marki 16.14-18; Likki 24.36-49*)

19 Hinni bi do yirbæ m, k'a nyinta *hato hinni bi, karundanyino woo celero tunta a ma nyi ko ñ n'a bam ziforo jittanno woo m bi minto. Yeezuu n bor, an bi jum ñ bire o, an a hi, a o: «Laafu n bur kan awoo ki.»

20 K'a ni meer bi bam bi, a a woro woo hunka ñ ni kan a boon bi ki. Ko karundanyino woo Zuuba yi bi, ñ haay heer nyoo.

21 Yeezuu n a ya, an a hi, a o: «Laafu n bur kan awoo ki. Ko moo Zi moo nyoo bi, moo y'awoo nyoom so.»

22 K'a meer ba ncaasu bi, a hoon si ñ ma, an a hi ñ ni, a o: «K'a *Sent-Espri si.

23 Guoo k'awoo n ni ñ mimbonyaaro sugur kare ñ o ro woo, ñ sugur yire. Guoo k'awoo bur ñ mimbonyaaro sugur kare ñ o ro woo, ñ bi sugur yire y.»

Yeezuu kan Toma ki

24 Bi ma bi, buerehuyoo woo goaa deem Toma ko n n'a birm Didim bi n nyinta kan ñ ki Yeezuu hunkare domum b'o y.

25 Karundanyino gosunoo woo n a hi m, ñ o: «Woo Zuuba yi!» A n a nyi bo ñ ni, a o: «Ko moo n koro woo yaaro yi a woro woo o, ko moo n m nyokom nyoo ka yaa deem o, ko moo n m wo du a boon b'o, moo b'a sire y.»

26 Domum sinnyo kur bi, karundanyino woo a ya, ñn'a ze ko ra har o b'o, Toma ni kan ñ ki. Yeezuu n bor, bi ma bi, ñ celero woo tunta, an bi jum ñ bire o, an a hi ñ ni, a o: «Laafu n bur kan awoo ki.»

27 Bi je o bi, an a hi Toma m, a o: «I zo, i i nyokom nyoo naa o, k'i diga moo woro ma, i wo bi da moo me ma, k'i nyoo moo boon o, k'i sira ka keere, k'i ba sirakarezaa.»

28 Toma n a nyi bo o, a o: «Moo Zuuba, moo Woso.»

29 Yeezuu n a hi m, a o: «K'ibu moo yi bi y'a ka, ibu n sira ka moo o. Mimbirenyitazanno m guoo ko ñ n a yi, bi ñ sira ka ro woo m.»

Ho niññ k'a ka n n ci bi

gorsira ba bi

30 Yeezuu hoserlo ba gota karundanyino woo mum o bi n n a gorsira ba ci naa do no o y.

31 Nawonoo gorsira ba n y'a o, k'awoo n sira ka, a o, Yeezuu m *Krista, a m Woso Nyi. Bi, k'awoo sira ka, k'a *musrbaa yi a to ma.

21

Yeezuu a hinka a karundanyino m Tiberiyaadi o

1 Bi je o bi, Yeezuu a ya, an a hunka a karundanyino m Tiberiyaadi ko le ra. A hunkare bi ba n ni.

2 Sumoon Peyer kan Toma ko n n'a birm Didim bi ki, Galilee ko Kanaa goaa Natanayel ki, Zebedee nyino ki, kan karundanyino gosunoo ki huya, ñn'a ze ko ra.

3 Sumoon Peyer n a hi ñ ni, a o: «Ta moo nawom ko m aa zono ba.» Ñ n a hi m, ñ o: «Woo tam kan ibu ki.» Ñ n bo, ñni gaso koosoo b'o, bi gum bi do o, ñ n hosti nyaso y.

4 Bi ma bi, do me. Yeezuu n jum ko le ra b'o, bi karundanyino woo n a do ñ o, Yeezuu ni y.

5 A n a hi ñ ni, a o: «Hey! Nyino, zono b'awoo o ra?» Ñ n a nyi bo ni, ñ o: «Ayy...»

6 Yeezuu n a hi ñ ni, a o: «K'a zanña bi zo koosoo bi busi ra, awoo y'a yire.» Ñ n zanña bi zo, an zo gor gota, bi ñ b'a dam ma, ñn'a gaa y.

7 Karundanyo ko Yeezuu a ñoo bi n a hi Peyer m, a o: «Zuuba m!» Sumoon Peyer k'a a ma, n o, Zuuba m bi, a huu sa, an a du a ma, nyinta a o diga, an a da hi b'o.

8 Karundanyino gosunoo woo a bo, an gaso koosoo b'o, an zanña bi gaa tara o, ñn'i zanña bi gaam, zono n a han, ñ bi laato ko bi lezi ma y. A gako o a ba kan metr zoro ki.

9 Ko ñ zer tara o bi, ñ secina yi zo n ta ra kan bur ki.

10 Yeezuu n a hi ñ ni, a o: «K'a bor zono k'awoo ñ gor dutaa ro woo m.»

11 Sumoon Peyer n a bo, an gaso koosoo b'o, an zanña bi gaa tara o, zo gota-gota n a han zoro busoor yaa kaako, bi kan bi ki haay zanña bi n kaansu y.

12 Yeezuu n a hi ñ ni, a o: «K'a bor a ho bi.» Bi karundanyo deem taan... n laaka da han, a o: «Nka n'ibu m ge y?» Ñ y'a do muñña, ñ o, Zuuba m.

13 Yeezuu n a zo keere, an bur bi sa, an a ka ñ o. A n a ba zo bi m maam so.

¹⁴ Yeezuu k'a mum bo o gæno bire o bi, a gallem kaako ho a hunka a karundanyuno woo m naa.

Yeezuu kan Piyeer ki

¹⁵ Hobire bi kur bi, Yeezuu a hi Simoon Piyeer m, a o: «Simoon, Zaan nyunni, ibu moo nja an le da nawonno ra ra?» A n a nyi bo o, a o: «In... Zuuba, ibu do, i o, moo y'ibu njaare.» Yeezuu n a hi m, a o: «Do moo sinnyennnyuno ma.»

¹⁶ Yeezuu n a hi m a huuya ho ma, a o: «Zaan nyunni, ibu i moo njam na?» A n a nyi bo o, a o: «In... Zuuba, ibu do, i o, moo y'ibu njaare.» Yeezuu n a hi m, a o: «Do moo seero ma.»

¹⁷ A kaako ho ma bi, a o: «Simoon, Zaan nyunni, ibu i moo njam na?» Piyeer heer a zar kan ho ko Yeezuu a hi m a kaako ho ma bi ki. «I i moo njam na?» A n a nyi bo o, a o: «Zuuba, ibu k'i ho haay do bi, ibu do, i o, moo y'ibu njaare.» Yeezuu n a hi m, a o: «Do moo seero ma.»

¹⁸ Sira paan... moo n'a hire ibu m, k'ibu nyinta nyukumbueere bi, ibu y'i bankam, i ni tare i hocho bunce o. K'ibu bi gusi, ibu y'i zaro horm, gaa vanta n n'ibu banka, an ibu gaa, an ta ibu m bunce k'ibu le baa o b'o.»

¹⁹ Yeezuu bi meer naa do ba a o k'a ze niyho k'a ni Piyeer zem, an a le bo Woso o bi hunka. K'a meer naa do ba bi, a a hi m, a o: «Zu moo o.»

Yeezuu kan a karundany

K'a nja bi ki

²⁰ Piyeer k'a a bo, an diga bi, a karundany ko Yeezuu a nja bi yi a je o. A i nyinta hobire bire domum o, an zerga Yeezuu ci ra, an a hi, a o: «Zuuba, nka n n'ibu nyasom, k'a ibu ka bi?»

²¹ Piyeer k'a yi bi, a a hi Yeezuu m, a o: «Bi naa, Zuuba, bo n ni zem bi naa yi?»

²² Yeezuu n a nyi bo no, a o: «Ko moo o k'an goota an ta an moo wusigore ku, kara y'ibu ku? Ibu, zu moo o.»

²³ Meerbaa naa do minto y'a ka, n n so ra danyuno woo barla, i o, karundany naa do bi gare y. Ko sira ni, Yeezuu n a hi, a o, a bi gare y. A a hi, a o: «Ko moo le taa k'an goota, an ta an moo wusigore ku, kara y'ibu ku?»

²⁴ Karundany bi do ni minno noon duro kaseti kam, an ni i gorsira bare, bi woo do, woo o, a kaseti bi sira m.

²⁵ Yeezuu a ya, an ho gooto ba. K'a gorsira n n'a bam deem-deem, moo hoondare no o, durnya haay b'a dam ma, an ciro ko i ni i gorsira bam no woo si y.

Krista ZIBƏƏZANNŌ CI

Krista Zibəəzanno wəɔ zibəəro Ci bi

gasəɔre

Likki k'a lemim nynta ci bi ba bi ci huya hō m naa do.

Ci bi ba a ɔ, an ni Yeezuu k'a ni kan a gɔɔɔ wəɔ ki Sent-Əspri paŋŋa m bi mim dundam. Bala, Yeezu k'a a busu an ta arzana ɔ bi, Sent-Əspri i bɔr an ni kan karundanyɔnɔ wəɔ ki.

Ci b'i kristagɔɔɔ sokoma sɔŋŋida hunkam wəɔ m. A sɔŋŋida k'a sa Zerizalem ɔ Pɔyɛr ni lɛɛ an tolle ba an ta do wantɔɔ kɔrɔ ɔ bi an n'a dundam, kan Pol mɔsɔrbaa kan a zibəə mim ki. Ci b'i zibəə kɔ Krista a to a gɔɔɔ m kɔ ŋ n'a ba bi mim hi m sɔ, a cɔnta k'a ɔ, k'a gɔɔɔ wəɔ n ta lɛɛ haay ɔ ŋni lemim nynta pa da bi.

Gasəɔre

¹ Teofil, m lɛɛkare ci bi nɔ ɔ, mɔɔ Yeezuu zibəə haay k'a ba kan hō haay k'a dunda bi da ɔ, an a sa a sɔŋŋida ɔ,

² an ta, an hinnɔ k'a zibəəzanno bɔ ɔ, an a lɛrɔ ka ŋ ɔ, kan *Sent-Əspri paŋŋa ki, an ta an a dɔmum k'a der ɔ arzana ɔ bi ku.

³ Brɔɔ a a hunka ŋ ni mɔsɔr a zɛ bi kur, kan makrarɔ gɔtɔɔ kɔ ŋ bɔsɔkare ba ɔ ki, a ɔ: a a mɔm bɔ ɔ, a m mɔsɔr. A kaseti nynta ɔ gɔta. Dɔmum busi nɔ ɔ, a a hunka ŋ ni, an ni Woso cirbəə bi mim dundare ŋ ni.

⁴ A nynta an ni hɔbɔre bum kan ŋ ki hindeem ɔ, an lɛ ka ŋ ɔ, a ɔ: ŋ bi bɔ Zerizalem nɔ ɔ y, bi kɔ ŋ ni gɔɔta ŋni dɔ Zɔ Woso lerbɔre bi ma. «Hɔ niŋŋə k'awɔɔ ma, mɔɔ n a hi m lɛ m bi.

⁵ Zaan hi batem ka denter, b'awɔɔ, naa kan dɔmum poore ki, awɔɔ batem sim Sent-Əspri nɔ ɔ.»

Yeezuu i derm arzana ɔ

⁶ Ŋ nynta, ŋn'a zɛ kɔ ra, ŋni laaka naa do da han, ŋ ɔ: «Zuuba, naa ma ɔbɔ n ni Israyel cirbəə bi bankan ɔ gɛ?»

⁷ A n a hi ŋ ni, a ɔ: «Awɔɔ n a ga m k'a dɔmunnɔ kan wakaturɔ ki kɔ Zɔ Woso a cɔnta a mɔŋŋa paŋŋa m bi dɔ y.

⁸ Bi, awɔɔ paŋŋa yɛrɛ, Sent-Əspri hɔ m, an ni zem bi zer awɔɔ mim ɔ, a paŋŋa kare awɔɔ ɔ. Awɔɔ nyɔntam mɔɔ kasetizanno Zerizalem ɔ, Zidee haay kan Samarii ki haay, kan tara lɛ cɔnta jɔ ki.»

⁹ Kɔ Yeezuu minno nɔɔn duro hi ŋ ni bi, a der ŋ mɔnyaa m, warkɔ bɔr an b'a nyaam ŋ lɛɛ.

¹⁰ Kɔ ŋ gɔɔta ŋn'i dɔgam brama ma bi, gɔɔɔ hɔyɔɔ bɔr ŋni huu fu du a ma, ŋni bi jum ŋ jɔr ɔ.

¹¹ Ŋ n a hi ŋ ni, ŋ ɔ: «Galilee gɔɔɔ ra, bɔ minto m, awɔɔ n gɔɔta an ni dɔgam brama ncɔnaaɔ? Yeezuu naa do kɔ n y'a bɔ awɔɔ bire ɔ an der brama bi y'a bɔre an bɔr maam, amba awɔɔ yɔ an der brama bi m.»

Kristazibəəzanno

¹² Kɔ ŋ zer ci kɔ n n'a birm Oliviye ci bi ra bi, ŋ y'a wusigə, ŋni ta Zerizalem ɔ. Bi ci bi do, a ga a ɔ *sabaa dɔmum tare m, amba n lɛ ka bi m.

¹³ Kɔ ŋ yaa lee ku bi, ŋ der cɛ k'a ni mim ɔ b'ɔ, amba ŋ tir a ba biisi bi m. Bɔnce bi do, Pɔyɛr kan Zaan ki, Zakki ki, Andur ki, Filipi kan Toma ki, Bartelemii kan Matiye ki, Alfee nyɔ Zakki kan Sɔmɔɔn kɔ n n'a birm *Zelɔti bi ki, kan Zakki nyɔ Ziidi ki tir kɔ zɛ ɔ.

¹⁴ Ŋ haay a zɛ kɔ ra lɛ deem ŋn'a tɔŋ ɔ kan yaadare ki, kan lanno gɔsunnɔ ki Yeezuu da Maarii ki, kan Yeezuu danyɔnɔ ki.

Matiyas bɔɔre

¹⁵ Dɔmum bi do ɔ, gɔɔɔ a so kɔ ma b'ɔ, ŋ lɛ n a zɔ zɔrɔ buhura ma. Pɔyɛr n wuti a danyɔnɔ wəɔ bire ɔ, an a hi, a ɔ:

¹⁶ «M danyɔnɔ, a ga a wɔm kɔ Sent-Əspri mim k'a hi Davɔd lɛ m Wosoci nɔ ɔ Zidas k'a ka lɛɛ, ŋni Yeezuu nyasɔ bi minto bi n kɔ yɔ.

¹⁷ A nynta wəɔ bire ɔ, an a hɔ jirle hɔ yɔ, wəɔ zibəə bi nɔ ɔ.

¹⁸ Bɪ, gɔaa bɪ do, zibəə bonyaa k'a a ba bɪ, a bɪ busoo bɪ sa, an tara si m. A do a ɔ a no ra, a no bɪ n haan, a noɓaaro haay n bo, ɲni sur tara ɔ.

¹⁹ Zerizalem gɔɔɔ haay a do. Bɪ y'a ka ɲn'ɪ tara bɪ birm a lemim m Hakeldamaa, a le taa k'a hɪ, a ɔ: Ma tara.

²⁰ Sɪra m, n y'a gorsɪra ba ncɪnaaɔ laaro ci no ɔ:

K'a har n gɔɔta zɛr, kɔ gɔɔɪ bɪ nyɪnta ɔ y.

Bɪ, a a ya an a hɪ, a ɔ:

Kɔ gɔaa vanta n a zibəə bɪ sa.

²¹ Gɔɔɔ kɔ ɲ wɔɔ da zaa ɔ lɛɛ haay ɔ doɔmum kɔ Zuuba Yeezuu mɪsɪrbaa ba ɔ wɔɔ bire ɔ bɪ,

²² an a sa Yeezuu batem k'a a si Zaan zi bɪ ma, an ta an doɔmum k'a der ɔ arzana ɔ bɪ ku bɪ, a a ga m, kɔ ɲ gɔaa deem n a ba kan wɔɔ kɪ a mumbɔɔrɛ kasetizaa.»

²³ N ɲ hunka hɪya, Zozef kɔ n n'a birm Barsabas, n nɪ so ra, n n'a to ka Zistus bɪ m kan Matiyas kɪ.

²⁴ N n yaa da ncɪnaaɔ: «Zuuba, ɪbɪ k'ɪ gɔaa haay heer do, dɪga gɔaa hɪya naa bire ɔ ɪ gɔaa k'ɪbɪ bo ɔ bɪ hunka wɔɔ m,

²⁵ k'an nyɪnta lemim nyɪnta zibəəzaa, bɪnce kɔ Zidas a to an ta a bɪnce ɔ bɪ.»

²⁶ N n pɔɛga da, an jum Matiyas mim ɔ. Bɪ y'a da kristazibəəzanno bueredeenno wɔɔ barla.

2

Sent-Espri zerle

¹ Pantkɔti doɔmum k'a ku bɪ, ɲ nyɪnta ɲn'a so kɔ ma haay bɪnce deem ɔ.

² Lɛem bɪ, ɲ bɔgɔr ma am hɪnher gɔta ho bɪ m, an a to brama, an bɪ har kɔ ɲ nɪ ta ɔ bɪ han haay.

³ N n ho yɪ an bo kɔ ɔ kan sɛ nɛem kɪ, an a jinjɪr, an a cɪnta gɔaa biyəə mim ɔ.

⁴ *Sent-Espri nɪ ɲ haay han, ɲn'a sɪɲɲɪda sa, ɲn'ɪ lemim vantɔɔ hum amba Sent-Espri a ka ɲ ɔ kɔ ɲ n'a hɪ bɪ m.

⁵ Bala, zɪfɔrɔ wosohɔɔnhɔɔbarezanno y'a to durnya kɔrɔ haay ɔ, ɲnɪ bɔr, ɲn'ɪ Zerizalem ɔ.

⁶ Bɔgɔr bɪ k'a ba bɪ, zamaa b'a so kɔ ma, bɪ, ɲ zɛ kədə, bala, gɔaa biyəə nyɪnta an nɪ ɲ mam, ɲn'ɪ meer bare a do lemim m.

⁷ Ho k'a nɪ bam b'a ka ɲnɪ zɛ kədə, gɔaa biyəə n a le gu, ɲn'a hɪrɛ, ɲ ɔ: «Gɔɔɔ noɔɔn duro haay kɔ ɲ nɪ meer bam naa, Galilee gɔɔɔ bɛɛ ra?»

⁸ Bɪ, a ba a ɔ lo, wɔɔ gɔaa biyəə nɪ ɲ marɛ a do lemim nɪ?

⁹ Partɪ zanno kan Mɛɛdɪ zanno kɪ, Elamɪt kan Mezopotamii zanno kɪ, Zidee zanno kan Kapados zanno kɪ, Pon zanno kan Azii zanno kɪ,

¹⁰ Frizii zanno kan Panfilii zanno kɪ, Eziptɪ zanno kan Libii Sirennɪ zanno kɪ, kan Rɔm zanno kɔ ɲ nɪ naa ɔ rɔ wɔɔ kɪ.

¹¹ Wɔɔ kɔ wɔɔ m Zɪfɔrɔ, kan do vantɔɔ gɔɔɔ kɔ ɲ nɪ zum zɪfɔrɔ wɔɔ lɛrɔ wɔɔ rɔ wɔɔ kɪ, Kretɪ zanno kan Araabɪrɔ kɪ, wɔɔ y'a mam, ɲn'a le boɔm Woso zibəə mɪɲɲa b'ɔ, wɔɔ do lemim m.»

¹² Mim naa do k'a ba bɪ cem ɲ han haay, ɲn'ɪ bɪsɪ kam kɔ ma, ɲn'a hum kɔ m, ɲ ɔ: «Naa le taa k'a hɪ a ɔ lo?»

¹³ Gosunno nyɪnta ɲn'ɪ yaa wɔrɛ ɲ ma, ɲ ɔ: «Bɛɛ yɪ ɲ ka.»

Pɪyɛr meerbaa

¹⁴ Pɪyɛr n wuti meerbaa m bueredeenno kɔ ɲ nyɪnta b'ɔ rɔ wɔɔ bire ɔ, an n'a hɪrɛ ncɪnaaɔ: «Zidee zanno, kan awɔɔ haay k'a nɪ Zerizalem no ɔ naa ɔ rɔ wɔɔ kɪ, k'a ho k'a nɪ bam bɪ ɲɪ ma mɪɲɲa, k'a tor gɔ mɔɔ meerbaa bɪ ma.

¹⁵ Ayy..., gɔɔɔ noɔɔn duro n bɛɛ mi amba awɔɔ n'a hoɔɔn dam ma bɪ nɪ y. Do k'a me naa, wakati kaako wɔɔ n ta ma cɪna.

¹⁶ Bɪ naa do naa, ho kɔ wosolesinnɪsorazaa Zowel a hɪ bɪ n naa:

¹⁷ Ba ho kɔ Woso a hɪ bɪ n na:

Doɔmumno jezannɔ no ɔ,

mɔɔ yɪ m Sent-Espri zerm gɔaa haay mim ɔ,

awɔɔ gɔɔɔ yaaro kan lanno kɪ Woso le sire ɲnɪ so ra,

awɔɔ gɔɔɔ pooro hoɔhunkarero yum,

awɔɔ gɔɔɔ gusinno hoɔ yɪrɛ nunnarero no ɔ.

¹⁸ Sɪra m, doɔmumno wɔɔ duro no ɔ,

yaaro kan lanno kɔ ɲ nɪ mɔɔ zi bam no wɔɔ,

mɔɔ yɪ m Sent-Espri bɪ zerle ɲ la, ɲn'ɪ Woso le si ɲnɪ so ra.

19 Mɔɔ hɔɔ gotɔɔ bam brama,
m makrarɔ ba tara burɛ ɔ naa ɔ, ma kan se ki, siɲɲɛ ki nyɲntaŋ ɔ.

20 Woso gure y'a lɔrm an a ba am monsigɛ hɔ bi m,
mom n a lɔr am ma hɔ bi m,
kɔ Zuuba dɔmum gɔta kan a cirbɛɛ ki bi n bokare, an lee ku.

21 Bi, gɔaa k'a ni Zuuba birm yaadare nɔ ɔ bi n ni bɔmbɔre yɛm.»

22 «Israyel zanno, k'a tɔr ka mɔɔ meerbaaro nɔɔn duro ma: Amba awɔɔ dɔ bi ni,
Nazareti Yeezuu bi, gɔaa bi do Woso a kaseti ka ɔ awɔɔ zi, an ni hoserlo bam, kan
hɔ k'awɔɔ n a yi cɪna bi ki, kan makrarɔ ki awɔɔ bire ɔ.

23 Gɔaa bi do, awɔɔ nyaso a da gɔɔɔ bɔnyaaro wɔ ɔ, ŋn'a wɔ godarkɔra ma, amba Woso
lee ka an a cɪna a zim a hɔdɔre nɔ ɔ k'an ba bi m.

24 Bi, Woso a mum bɔ ɔ, an a bɔmbɔ ze kaɔdabaa ma, bala, ze b'a dam ma an gɔɔta m
a cirbɛɛ nɔ ɔ y.

25 Sɪra m, David a hi a minto, a ɔ:
Mɔɔ i Zuuba yɪre m lee dɔmum haay, bala, a i mɔɔ bɪsɪ ra,
kɔ mɔɔ bi m da ma, m m do y.

26 Mɔɔ heer nyɔɔ sɔ, mɔɔ neem ni heernyɲnta laa lom,
mɔɔ me ni menyɔɔ dam taaheerle nɔ ɔ an le da.

27 Bala, mɔɔ dɔ ɪbu bi mɔɔ nyi to m *gɛəno buncɛ ɔ y.
ɪbu gɔaa paan... m mɔɔ m,
i bi mɔɔ tore m wɔn y.

28 ɪbu mɪsɪrbaa zaa hunka mɔɔ m,
ɪbu y'a kam mɔɔ m heernyɔɔ yi i zi.»

29 «M danyɲno, zaa ta ɔ kɔ m a hi kan heerkoodɛbaa ki, m a bɔ kɔ zi: Wɔɔ yaaba David
ga, n n a bir, a yaa gɔɔta an ni wɔɔ zi naa ɔ her.

30 B'a nyɲnta wosolesɲnɪsorazaa, an a dɔ, a ɔ: Woso a wer si m, a do gɔaa bɔre, an
nyɲnta a cirbɛɛduu ra.

31 A lee ka an Krista mumbɔre bi yi, bi, a minto y'a ka an a hi, a ɔ: N n a to gɛəno
buncɛ ɔ y, b'a mesim n wɔnre dɔ y.

32 Woso Yeezuu bi do mum bɔ ɔ, wɔɔ haay, a kasetɪzanno m wɔɔ m.

33 Woso a busu a bɪsɪ ɔ a leɔɔre nɔ ɔ. Sent-Espri k'a Zi a ler bɔm bi, a a yi, an a jir,
amba awɔɔ n'a yɛm, an n'a mam sɔ bi m.

34 Bala, David k'an der paan... arzana ɔ bi, a a hi muɲɲa, a ɔ:
Zuuba Woso a hi mɔɔ Zuuba m:
nyɲnta mɔɔ bɪsɪ ɔ

35 an ta an dɔmum kɔ mɔɔ n n'ɪbu jɲno wɔɔ bam
i gankarahɔ bi ku.»

36 «Kɔ Israyel do haay n a dɔ muɲɲa: Yeezuu niɲɲɛ k'awɔɔ wɔ gɔ ma bi, bi Woso a ba
Zuuba kan Krista ki.»

Lee kare kristagɔɔɔ

37 Kɔ ŋ heer a ze kɔ ma kan minno nɔɔn duro mare ki bi, ŋ Pɪyɛɛr lar kan
kristazibæezanno gɔsɲno wɔɔ ki, ŋ ɔ: «Kɔ a ba lo, ɔ danyɲno?»

38 Pɪyɛɛr n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «K'a a bɔ a mimbɔnyaaro ɔ, kɔ gɔaa biyɛə m batem si
Yeezuu to ma a mimbɔnyaaro sugur yire minto. B'awɔɔ Sent-Espri yɛm ganwɔre.

39 Lerbɔre naa do, awɔɔ hɔ m kan a nyɲno ki, kan gɔɔɔ haay kɔ ŋ ni laato rɔ wɔɔ ki,
gɔɔɔ haay kɔ Zuuba wɔɔ Woso n ni zem bi ŋ bir lo wɔɔ ki.»

40 Pɪyɛɛr meer ba gɔta, an n'a kaseti kam, an ni ŋ heer bam kookoo, an n'a hire, a ɔ:
«K'a a gɔ her gɔɔɔ bɔnyaaro nɔɔn ma.»

41 Gɔɔɔ kɔ ŋ y'a meerbaaro wɔɔ si rɔ wɔɔ ŋ batem si. Hinni bi do ɔ bi, gɔɔɔ kɔ ŋ y'a
ze kɔ ra kan ŋ ki rɔ wɔɔ, ŋ le a zo tisi kaako ma.

Lee kare kristagɔɔɔ mɪsɪrbaa

42 Ŋ ye kristazibæezanno wɔɔ karɲnda bi ma, ŋn'i tam lee dɔmum haay, ŋn'a zem kɔ
ra, ŋn'i Zuuba zekɔra hɔbire bum, ŋn'i yaa dare.

43 Kristazibæezanno wɔɔ kɔ ŋ ni hoserlo bam gɔta kan makrarɔ ki bi, ŋ haay ze kɛdɛ.

44 Gɔɔɔ haay kɔ ŋ y'a ba sɪrakarezanno wɔɔ haay a ze kɔ ra, ŋn'a hɔ haay zem kɔ ra.

45 Ŋ y'a wɔhɔɔ heere kan a arzakarɔ ki, k'a bi ŋ jir kan kɔ ki amba gɔaa biyɛə le n
taa bi m.

46 Dɔmum haay, ŋ y'a zem kɔ ra Wosoce ɔ b'ɔ, ŋn'a zem kɔ ra a harlo ɔ, ŋn'i Yeezuu
zekɔra hɔ bure kan heernyɔɔ ki, noonhubaa ki.

47 Ŋ n'i Woso dan ɔ, do bi haay n a le bɔre ŋ ɔ. Dɔmum biyɛə, Zuuba a ka gɔɔɔ ni
bɔmbɔre yɪre, sokomagɔɔɔ wɔɔ le n'a dam la.

3

Ləgə waare

¹ Yirbəə deem m wakati kaaku ho ma bi, yaadare wakati m bi, Piyeer kan Zaan ki ta Wosoce u.

² Gəaa n ni b'u, an yi ləgə, n n tur a busu domum haay, n n aa nyunta Wosoce le ku n n'a birm «cele gəere-gəere» bi ma, k'an ho yinye guoo ku n ni gasum Wosoce u b'u ro wo han.

³ K'a Piyeer yi kan Zaan ki, n'n'i tam k'a gasu Wosoce u b'u bi, a ho ye n han.

⁴ Piyeer kan Zaan ki n digā a si... n'n'a hi m, n u: «Digā wo ma!»

⁵ Gəaa bi ni digare n ma, bala, do an nawore n ma ku n ni ho ka a u.

⁶ Piyeer n a hi m, a u: «Moo ba sarma m gee wanzur ni y. Bi, ho k'a ni moo u bi, moo y'a kare ubi u: Yeezuu Krista, Nazareti gəaa bi to ma, wuti i ta!»

⁷ A n a sa a bisi wo ma, an a ka an wuti. Leem bi, gəaa bi ganno kan a gankoyero wo ki a bo ko zi.

⁸ A n wuti brama vugur, an ni tam. A n gasu kan n ki Wosoce u b'u, an ni tam, an ni hinherm, an n'a le bom Woso u.

⁹ Zamaa bi haay n a yi an ni tam, an n'a le bom Woso u.

¹⁰ N y'a do: A munja i nyunta Wosoce le gəere-gəere bi le ma an ni ho yinyem bi. Guoo wo ze kedə, n da n bo u, ho k'a ba gəaa bi m bi to ma.

Piyeer meerbaa

¹¹ Gəaa bi n a ya, an n'a gum Piyeer ma kan Zaan ki y. Zamaa bi haay n a si nni ta n zi lanja ku n n'a birm «Salomoon lanja» bi taa. Ho k'a ba b'a ka nni ze kedə.

¹² Piyeer k'a naa yi bi, a a hi zamaa bi m, a u: «Israyel zanno, bo m, awoo ni zem kedə ho k'a ba naa ma? Gee bo minto m, awoo ni digam wo ma, i u, gəaa naa k'a ni tam bi, wo panja gee wo munjabaa y'a ka, an ni tare?»

¹³ Abraham, Izakki, kan Zakoo bi Woso k'a m wo zuru Woso bi y'a le bo a Zibəenyi Yeezuu b'u. Bi, awoo nyunta a nyasu a ka Pulati u, an a nsa k'a wo saa, awoo n a gu bi.

¹⁴ Awoo, Gəaa munja k'an turga bi, awoo kaanm bi m, a ye ku n ni wo saa garzer bi ma.

¹⁵ Musirbaa cir b'awoo ze, Woso a mum bo u gəeno bire u, a kasetizanno m wo m.

¹⁶ Surakare minto y'a ka Yeezuu to ma, wo n to naa do hi, u yaabazaa k'awoo n ni digam ma a do so naa waa. Bi, surakare k'a a to Yeezuu zi bi y'a ka gəaa naa n a waa awoo haay bire u.»

¹⁷ «Sira m, m danyino, moo do moo u bado y'a ka awoo n a ba ncinaasu haay, awoo kan a cinno wo ki.

¹⁸ Woso munja lee ka an a hi a lesinnisorazanno le m, a u: A Krista bi fir yire, b'a ku yi maam so.

¹⁹ K'a a bo a mimbonyaroo u, k'a a bo a bor Woso zi, k'a a mimbonyaroo sugur yi.

²⁰ Zuuba Woso menyoo domunno kam, an Yeezuu bomborezaa ninje k'a banka wo minto bi nyoo.

²¹ K'a ni arzana u bi, nyunta an nawom b'u, an do ho haay bankare domum ma, domum ninje ku Woso a hi a lesinnisorazanno munjo le m biisi bi m.

²² Moyisi lee ka an a hi, a u: «Zuuba Woso y'a lesinnisorazaa bo n u awoo danyino bire u awoo minto, amba moo m. K'a tor ka ho haay k'a n'a hum bi ma.

²³ Gəaa k'a n a tor ka wosolesinnisorazaa bi do lemim ma, ku n n a bo do barla, n n'a ze gar.»

²⁴ Wosolesinnisorazanno wo haay, an a sa Sanwel ma kan a jezanno ki domunno ku wo n ta u ro wo n kon mim hi.

²⁵ Awoo m wosolesinnisorazanno wo kan gəaastabaa ku Woso a cunta kan awoo zuru ki bi hoyrezanno, domum k'a hi u Abraham m, a u: «Ubi yanjo minto, do haay k'a ni tara bure u barka yum.»

²⁶ Woso k'a Zibəenyi bi bo u bi lee ka an a nyoo awoo zi an a barka zer awoo mim u, an n'a kam awoo gəaa haay n'a mimbonyaroo tore.»

4

Piyeer kan Zaan ki dodo-kanno taa

¹ Piyeer kan Zaan ki ku n gəota n'n'i meer bam kan zamaa bi ki bi, wosocemannubanno kan Wosoce domazanno cir bi ki, kan Sadiseenro ki bor n zi.

² N heer busu kan n ki, ku n ni karinda dundam guoo wo m, n'n'i Yeezuu mim hum guoo m kan gəeno mumbore ki bi minto.

3 N̄ n̄ η ḡor, ηn̄ η du l̄onnoce σ, bala, gum da, ηn'a to d̄o n̄ m̄e.

4 Ḡoo k̄o η n'a t̄or kare η ma r̄o w̄oo, ḡota a ba s̄rakarezanno. N̄ l̄e wuti an a z̄o tisi soor ma.

5 D̄o k'a m̄e b̄i, cinno k̄o η n̄ Zerizalem σ kan tara b̄i ḡooogusinno k̄i woso-cikarunsaambo w̄oo k̄i a z̄e k̄o ra.

6 Wosocemann̄b̄er j̄itaare Hann̄i nyunta σ kan *Kayiifo k̄i, Zaan kan Alesand̄ur k̄i, kan wosocemann̄b̄enno j̄itanno doḡoo w̄oo k̄i haay.

7 N̄ n̄ a ka, ηn̄ P̄yeeer gaa kan Zaan k̄i, ηn̄ b̄or η n̄ a taa, ηn'̄i η larle, η σ: «B̄o pan̄ja m̄, ḡee nka t̄o aw̄oo yu ma an n̄ naa bare?»

8 *Sent-Espri k'a P̄yeeer han b̄i, a a h̄i η n̄i, a σ:

9 «K̄o l̄eezanno kan ḡooogusinno k̄i, her naa σ b̄i, w̄oo lar aw̄oo nawom h̄o m̄ij̄ja k̄o w̄oo ba l̄oḡo naa do m̄ b̄i minto. K̄o a h̄i, k'a ba w̄oo σ l̄o ḡoaa naa do n̄ a waa ḡe?»

10 K'a d̄o m̄ij̄ja a σ, aw̄oo haay kan Israyel do haay k̄i, Nazarett̄i Yeezoo Krista t̄o minto m̄. Aw̄oo y'a w̄o godarkora ma, Woso n̄ a mum b̄o σ ḡeeno bire σ, a minto y'a ka ḡoaa naa do n̄ a waa, an n'aw̄oo l̄ee naa σ.

11 Amba Wosoci a h̄i b̄i m̄, <jaa k'aw̄oo cedonno, w̄oo a b̄o σ a z̄o b̄i, a y'a ba cej̄ir jaa.>

12 Bomb̄orezaa vanta ba σ b̄unce vanta σ k'a b̄ee y. T̄o vanta ba σ durnya n̄o σ n̄ n̄ a ka ḡoo σ k'̄o σ da ma σ bomb̄ore ȳi k'a b̄ee y.»

13 K̄o η P̄yeeer kan Zaan k̄i heerkood̄ebaa b̄i ȳi b̄i, ηn'a d̄o η σ, η n̄ kar̄nda ba y, targar̄o m̄ b̄i, η z̄e k̄ed̄e. N̄ y'a d̄o k̄eere, η σ Yeezoo zukuuzanno m̄,

14 ηn'̄i digam ḡoaa k'a waa b̄i ma a j̄ur σ, η n̄ h̄o k'a n'a hum b̄i d̄o y.

15 N̄ n̄ l̄e ka, k̄o η n̄ b̄o η n̄ d̄od̄okare b̄unce σ b'̄o, ηn̄ ḡoota k'a diḡa η mim ma.

16 N̄ n'a hum k̄o m̄, η σ: «K'̄o a ba ḡoo n̄oon duro n̄ l̄o? K̄o s̄ira n̄i, ḡoo haay k̄o η n̄ Zerizalem n̄o σ r̄o w̄oo a d̄o, η σ, η h̄oser ba, b̄i w̄oo b'̄o dam ma, σ b̄isi ka ma y.

17 U η meerbaar̄o w̄oo da jum σ, k'a b̄i lee ku l̄ee haay σ y. U b̄o η l̄ee, k̄o η b'a ya, ηn̄i meer ba kan ḡoo w̄oo k̄i t̄o naa do minto y.»

18 N̄ n̄ a ka, ηn̄ η bir, ηn̄ l̄e ka η σ, k̄o η b'a ya, ηn̄i Yeezoo t̄o h̄i, ḡee, ηn'a mim d̄unda y.

19 P̄yeeer kan Zaan k̄i n̄ a nyi b̄o η n̄o, η σ: «B̄o m̄ m̄ij̄ja Woso mum σ? U σ t̄or ka aw̄oo ma ḡee, σ σ t̄or ka Woso ma? K'a a h̄oon da ma, a diḡa a.

20 K̄o w̄oo n̄i, w̄oo b'̄o dam ma, σ h̄o k̄o w̄oo ȳi, σ a ma b̄i h̄ure to y.»

21 K̄o η n̄ nyi bam zamaa b̄i m̄ b̄i, η b'a dam ma, ηn̄i h̄osi ba η n̄i y. N̄ n̄ a ya, ηn̄i nyaa ba kan η k̄i, ηn̄i η to. Bala, ḡoaa haay y'a l̄e b̄om Woso σ h̄o k'a ba b̄i minto.

22 B̄i, ḡoaa k'a waare ȳi h̄oser naa do bare n̄o σ b̄i, a d̄ooraa l̄e da busi m̄.

S̄rakarezanno w̄oo i yaa dam

Woso m

23 K̄o η w̄o saa η ma b̄i, P̄yeeer kan Zaan k̄i ta a muno w̄oo zi, ηn'aa h̄o k̄o wosocemann̄b̄enno j̄itanno kan tara ḡooogusinno w̄oo k̄i a h̄i b̄i d̄unda η n̄i.

24 N̄ n̄ a t̄or ka η ma. N̄ haay n̄ a z̄e k̄o ra deem, ηn'a h̄i Woso m, η σ: «Karunsaamba, ub̄i <h̄rama da kan tara k̄i, h̄i k̄i, kan h̄o haay k'an a n̄o σ b̄i k̄i.>

25 Ib̄u Sent-Espri pan̄ja da i zib̄ənȳi David̄ w̄oo yaaba b̄i l̄e σ, minno n̄oon duro minto:

B̄o minto k̄or̄o n̄i h̄əen sire n̄cnaas̄o,

zamaa n'a h̄oon dam,

h̄oondare vam-vam n̄i?

26 Durnya cinno n̄ a z̄o k̄o ma,

k̄or̄o cinno n̄ a so k̄o ma k'a yar ba kan Zuuba Woso k̄i,

a Krista k̄i.

27 S̄ira m, H̄urood̄i kan P̄ons Pilati k̄i a z̄e k̄o ra tara naa do n̄o σ, kan do vant̄oo k̄i Israyel zanno k̄i, k'a yar ba kan Yeezoo ub̄i zib̄əz̄aa m̄ij̄ja k'̄ib̄u b̄o σ b̄i k̄i.

28 Naa ba η y'a σ, k'̄ib̄u pan̄ja, i h̄oonh̄o k'̄ib̄u l̄ee ka i c̄unta b̄i n̄ k̄o ȳi.

29 Naa ma k̄eere b̄i, Zuuba, i t̄or ka η nyaabare meerbaa b̄i ma, k'̄i ka k'̄i zib̄ənȳino w̄oo n'̄i lemim b̄i h̄i kan heerkood̄ebaa k̄i.

30 I w̄o h̄or, i ka k̄o yaabazanno m̄ waare ȳi, k̄o makrar̄o m̄ ba, kan h̄oserlo k̄i ub̄i Zib̄ənȳi m̄ij̄ja Yeezoo t̄o ma.»

31 K̄o η yaa b̄i da ηn'a nya b̄i, b̄unce nīj̄j̄ə k̄o η n̄i ta σ b̄i h̄ink̄e. Sent-Espri gas̄o η σ an η han haay. N̄ n̄i Woso lemim b̄i pa dam kan heerkood̄ebaa k̄i.

S̄rakarezanno arzaka j̄irle

32 Zamaa b̄i k̄o η y'a ba s̄rakarezanno w̄oo, η heer a ba deem, nyi deem, ḡoaa ba σ an n̄i h̄o m̄, a σ, aw̄oo y'a so σ y. H̄o haay b̄i z̄e η nawom k̄o ra deem.

³³ Kristazibəezanno wɔɔ ɪ Zuuba Yeezuu mumbɔɔre kaseti kare kan panŋa gota ki. N haay ni zi bam Woso barka gota kɔ ŋ y'a yi bi m.

³⁴ Gɔaa ba ɔ ŋ bire ɔ an cicirzaa y. Gɔɔɔ kɔ ŋ ni tararɔ m nɔ wɔɔ, gee, ŋ ni harlo m nɔ wɔɔ, ŋ hɛɛ ŋ nawɔre, ŋn'i zere a busoo kɔ ŋ y'a yi bi m,

³⁵ ŋni b'a ka kristazibəezanno wɔɔ ɔ. Gɔaa biyɛə k'a le taa daahan ma bi, a y'a yure amba a le taa bi m.

³⁶ Amba Zozef kɔ kristazibəezanno wɔɔ a tɔ ka Barnabas bi, a le taa k'a hi a ɔ «muno heeryurezaa» bi n ni hɔsira m. Levii do gɔaa m, an a to Siipir ɔ.

³⁷ A n a hɔsira bi hɛɛ, an a busoo bi sa, an b'a ka kristazibəezanno wɔɔ ɔ.

5

Ananyas kan Saftura ki ŋɔaar

¹ Gɔaa deem n ta ɔ, a tɔ m Ananyas, an kɔ ma kan a lɔ Saftura ki ŋn'a tara hɛɛ.
² A n kɔ ma kan a lɔ bi ki, an busoo bi bɔ ɔ an a cɪnta, an a mɪstɪ bi sa an aa a ka kristazibəezanno wɔɔ ɔ.

³ Pɪyɛɛr n a hi, a ɔ: «Ananyas, bɔ m Sotaana n'ibu heer han? Ibu ŋɔaar ba Sent-Espri m, ɪ tara k'ibu hɛɛ bi busoo bi bɔ ɔ.

⁴ Ibu n ɪ da ma ɪ tara bi heere to, ɪ ba ɪ hɔ ra? Gee, k'i hɛɛ, ɪ busoo bi sa ɪ hɔ k'i le n taa bi bam na? A ba ibu ɔ lɔ, ɪ naa da ɪ heer ɔ? Nɔaar bɛɛ ibu ba gɔɔɔ ni y, a ba ibu ɔ Woso m.»

⁵ Ananyas k'a naa ma bi, an a do, an ga. Nyibəə gota gasɔ gɔɔɔ kɔ ŋ minno nɔɔn duro ma rɔ wɔɔ ɔ.

⁶ Gɔɔɔ pooro n bɔr, ŋni b'a gər bi sa, ŋni pɛera burgu ma, ŋn'aa a bir.

⁷ A maasire ba, an a zɔ wakati kaako ma, a lɔ bi n bi gasɔ, an a do kɔ bɔ ɪ ba y.

⁸ Pɪyɛɛr n a lar, a ɔ: «Tara bi k'awɔɔ hɛɛ bi, a le paan... m naa ra?» A n a nyi bɔ ɔ, a ɔ: «Iɪn..., a le n bi bala.»

⁹ Pɪyɛɛr n a ya, an a lar, a ɔ: «A ba awɔɔ lɔ a a le ba deem k'a Zuuba Sent-Espri bi makra ba? I tor ka gɔɔɔ kɔ ŋ yaa ibu zim bi bir lɔ wɔɔ gam heer ma halle ma, ŋ y'ibu busum ɔ.»

¹⁰ Lɛɛm bi, Saftura a do Pɪyɛɛr jir ɔ, an ga. Kɔ gɔɔɔ pooro wɔɔ bɔr bi, ŋ bi dɪga a a ga, ŋn'a busu k'a yaa bir a zim bi jir ɔ.

¹¹ Dabɔɔ gota sirakarezanno wɔɔ nyasɔ haay, kan gɔaa haay k'a minno nɔɔn duro ma bi ki.

Kristazibəezanno wɔɔ hoserlo bare

¹² Kristazibəezanno wɔɔ ɪ makrarɔ kan hoserlo ki bam gota zamaa bi bire ɔ. N haay a ze kɔ ra deem Salomɔɔn lanŋa taa b'ɔ.

¹³ Bi, gɔaa k'a n sira ka Woso ɔ paan... bi bir yem an n'a zem kɔ ra kan ŋ ki y. Kan bi ki, zamaa bi n n'a le bɔre ŋ ɔ.

¹⁴ Gɔɔɔ cir gota, jaarɔ kan lanno ki ɪ sira kam Zuuba ɔ, ŋn'a zarle ŋ la.

¹⁵ N n bɔr yaabazanno m zaarɔ bire ɔ, ŋni ŋ wɔta gargɔɔ ɔ gee gɔranŋarɔ ɔ, kɔ Pɪyɛɛr bɔr an ni cenim b'ɔ gee a hinni y'a kam niŋŋoo ra ge.

¹⁶ Gɔɔɔ gota n a to yaabazanno m Zerizalem gɔrgarɔ ɔ kan gɔɔɔ kɔ zinɛro ni kan ŋ ki rɔ wɔɔ ki, ŋni bɔr ŋ ni, ŋn'a waa haay.

Kristazibəezanno wɔɔ gɔrle

¹⁷ Domum bi do ɔ bi, wosocemannɔbər jitaare kan a jezanno ki, Sadiseenrɔ wɔɔ, wuti kan jumbaa heerbusu ki.

¹⁸ N n a ka, ŋni kristazibəezanno wɔɔ gɔr gɔɔɔ mum m, ŋni ŋ du lonnoce ɔ.

¹⁹ Gunuu ɔ bi, Zuuba maleeka bɔr, an bi lonnoce bi le rɔ wɔɔ gɔngɔ, an ŋ bɔ, an a hi ŋ ni, a ɔ:

²⁰ «K'a ta a yaa jum Wosoce ɔ b'ɔ, a mɪsɪrbaa daa naa do minno nɔɔn duro haay hi zamaa bi m.»

²¹ Kɔ ŋ naa ma bi, dɔ k'a mɛ bi, ŋ ta Wosoce ɔ b'ɔ k'a yaa dɪnda gɔɔɔ wɔɔ m. Wosocemannɔbər jitaare bi n lee ku kan a jezanno wɔɔ ki. A n a ka ŋni dɔdɔkanno wɔɔ bir haay, Israyel gɔɔɔgusinnɔ wɔɔ haay, an nyɔɔ da kɔ n aa kristazibəezanno wɔɔ bɔ lonnoce ɔ, n ni bɔr ŋ ni.

²² Gɔɔɔ wɔɔ kɔ ŋ ta bi, kɔ ŋ yaa lee ku b'ɔ bi, ŋ n ŋ yi lonnoce ɔ b'ɔ y. N n a wusigə ŋn'aa a hi, ŋ ɔ:

²³ «Wɔɔ yaa lonnoce bi yi ŋn'a ta miŋŋa, a domazanno wɔɔ n ni junum cɛrɔ wɔɔ le ma. Kɔ wɔɔ gɔ bi, wɔɔ n gɔstɪ yi a nɔ ɔ y.»

24 Wosoce dōmazanno cir bi k'a naa ma kan wosocemannūbēnno jūtanno wōo ki bi, η zē kēdē kristazibəezanno wōo minto, ηn'a mujja larm naa k'a ba ncūnaaū bi, a jū nyūntam lō?

25 Gōaa n bōr an b'a hū η nū, a ō: «Gōōō k'awōō n gōr a η du rō wōō ū Wosoce ō ηn'i hō dundam gōōō m.»

26 Wosoce dōmazaa bi n ta kan a zibəezanno ki kristazibəezanno wōo zi, an aa η gaa an bōr η nū. N η parrja ba η ma y, bala, η y'i nyi bam zamaa bi m, η y'a a gongōēēn jaarō m.

27 N η η gaa, ηnū bi η hunka dōdōkēnno wōo m. Wosocemannūbēr jūtaare bi n η lar, a ō:

28 «Wōō hū awōō m mujja, ō ō: A b'a ya, a tō naa do hū a karūnda nō ō y, awōō karūnda bi n bōkare an Zerizalem han, a lē n taa k'a gōaa naa do ma bi ka wōo mim la.»

29 Pūyēer kan kristazibəezanno wōo ki a nyū bō ō, η ō: «A a ga m, k'i Woso lē si, k'i gōōō tō.

30 Wōō zūō Woso, Yeezūu k'awōō zējηē gō ma a zē gēr bi, mūm bō ō.

31 Bi, Woso a busu a būsū ō arzana ō, an cirbēē ka ō, an a ba bōmbōrezaa, k'an a ka kō Israyel gōōō n a bō a taam, ηnū η sugur yū.

32 Minno nōōn duro kasetizanno m wōō m, wōō kan *Sent-Espri kō Woso a ka gōōō kō n n'a lē sim nō wōō ō ki.»

33 Minno nōōn duro η heer busu, ηn'a hōōn dare η zūnzere ma.

34 Gōaa deem n wuti dōdōkēnno wōo bire ō. Farizen m, a tō m Gamalyel, wosocikarūnsaamba m, gōōō wōō n'a daη ō. A n lē ka kō η nū bō kristazibəezanno wōō m cūna,

35 an a hū, a ō: «Israyel zanno, k'a dundo a zi mujja kan hō k'awōō k'a ba gōōō nōōn duro m bi ki.

36 Dōōraarō kō η cem dūtāa rō nōōn nō ō, Tēdas a hunka wōō m, a ō: Gōaa gōta n'awōō m. A n gōōō gaa, an η so kō ma, η lē n a zō zōrsi ma. N y'a mujja zē, a karūndanyūno wōō haay hūstga da. Gōō n gōōta y.

37 Bi jē ō, lēsare dōmūm ō, Galilee gōaa Zidas a hunka wōō m. Gōōō gōta nū zure a jē ō. Bi mujja ga sō, gōōō kō η nū zure a jē ō rō wōō n hūstga da.

38 Bi y'a ka, mōō n'a hūre awōō m kēere, k'a gōōō nōōn duro tō kō η nū cem, a bi hōōō ba η nū y. Meerbaa naa do kan zibēē naa do ki, kō gōōō hōō nū, η nyaanlē a zim.

39 Bi kō Woso hōō nū, awōō b'a dam ma a ka, η n nyaam nū y. K'a dundo a zi, a b'a ka, a bi yar ba kan Woso ki y.»

N yē Gamalyel meerbaa bi ma.

40 N nū kristazibəezanno wōō bir, ηn'a ka, ηnū η zē madūrō m, ηn'a hū η nū, η ō, η b'a ya, ηnū Yeezūu tō hū y, ηnū wō saa η ma.

41 Kristazibəezanno wōō n bō dōdōkare būnce ō b'ō kan heernyōō ki, kō Woso yē ηn'a ga fryrē m Yeezūu tō ma bi minto.

42 Dōmūm biyēē, amba Wosoce ō gēē har ō, η bir Yeezūu Krista lemim nyūnta bi dundare kan a padarē ki tore y.

6

Kristazibəezanno daahanzanno bōore

1 Dōmūno wōō duro ō bi, karūndanyūno wōō lē y'a dam la, zūfōrō kō η nū grēkku lemim hūm nō wōō n wuti kukur bare m kan kō bi zūfōrō wōō ki. Bala, η dōmūm haay hō jirle bi, η būr a kare η zōnno wōō ō y.

2 Bueerehūyōō wōō n zamaa strakarezanno wōō so kō ma ηn'a hū η nū, η ō: «A n a ga m k'ō wō saa Woso lemim nyūnta pa dare ma, k'ō hōbire jir y.

3 M danyūno, k'a ka gōōō yaarō mujjaōō ma a bire ō saanhūna, Sent-Espri n η heer han kan mindōre ki, k'ō zibēē naa do ka η ō.

4 Kō wōō nū, wōō ba n būr ō tōη ō kan yaadare ki, ō būr Woso lemim nyūnta bi pa dam.»

5 Zamaa bi haay yē meerbaa naa do ma: η n Etyennū bō ō, gōaa m, strakare n a heer han kan Sent-Espri ki, kan Filipi ki, Prokōōr ki, Nikanōōr ki, Timōn kan Parmenas ki, kan Antiyōs gōaa Nikola k'a nū zum zūfōrō wōō lēō wōō ō bi ki.

6 N nū η hunka kristazibəezanno wōō m, ηnū yaa da, ηn'a wō ka η mim la.

7 Woso lemim bi padarē n'a dam la, karūndanyūno wōō lē n'a dam la gōta Zerizalem ō. Wosocemannūbēnno gōta nyūnta ηn'i zum strakare zaa b'ō.

⁸ Barka kan paŋŋa ki kɔ η Etyennu han bi, a nyunta an ni hoserlo kan makrarɔ gotɔɔ ki bam zamaa bi bire ɔ.

⁹ Gɔɔɔ gosunno n wuti meerbaa m kan Etyennu ki: Nyunta η y'a ɔ lonno, ηni wɔ saa η ma, η sokomace bi n a ho. Sirennu kɔ zuƀɔɔ nyunta η barla kan Alesandrii zanno ki, Silisii zanno ki, Azii zanno ki. N n a sunŋida sa ηn'i bisi kam kan Etyennu ki,

¹⁰ Sent-Espri k'a a ka Etyennu ni meer bam kan mindɔɔɛ ki bi, η bir a dam ma ηn'a meerbaa bi nyi boŋ ɔ y.

¹¹ N n zambɔ ba, ηn'a ka gɔɔɔ ma kɔ η n'a hi, η ɔ: «Wɔɔ ma, an ni Woso sunso wom kan Moyiisi ki.»

¹² Nyunta a ɔ ncinaas, ηni zamaa bi, gɔɔɔgusinnɔ wɔɔ, kan wosocikari nsaambɔɔ wɔɔ ki nyɔnnɔɔta ηni bi daata ze Etyennu la, ηn'a nyasɔ ηni ta m dɔdɔkɛnno taa.

¹³ Bi η yaa kaseti ŋaarzanno bo ɔ, η ɔ: «Gɔaa naa do bir wɔɔ Wosoce bi kan lero wɔɔ ki sunso wɔɔɛ tore y.

¹⁴ Wɔɔ ɔ ya, ɔ a ma an n'a hure a ɔ, Nazareti Yeezuu naa do n ni zem bi bince naa do wurɔ, an Moyiisi lero k'a η ka wɔɔ ɔ ro wɔɔ lor.»

¹⁵ Gɔaa haay k'a ni nyintam dɔdɔkare bince ɔ b'ɔ bi, dɔga η nawom ma, ηn'a meer yi an bo kɔ ɔ kan maleeka ho ki.

7

Etyennu meerbaa

¹ Wosocemannubɛr jitaare bi n a lar, a ɔ: «Stra m naa ge?»

² Etyennu n a nyi bo ɔ, a ɔ: «K'a a tor ka, m danyino kan η ziro ki. Woso k'a a so cirbɛɔ ɔ b'a hunka wɔɔ yaaba Abraham m, domum k'a nyunta ɔ Mezopotamii ɔ, an bokare an ta Haaran ɔ b'ɔ.

³ A n a hi m, a ɔ: «I gɔ i kɔ bi ma, kan i harzanno ki, i ta tara kɔ mɔɔ n n'a hunkare ibi m b'ɔ.»

⁴ Abraham n a gu Kalde zanno kɔ bi ma, k'a yaa nyunta Haaran ɔ. B'ɔ bi, a zi gare kur bi, Woso n a bo kɔ bi do no ɔ, an bi nyunta kɔ k'awɔɔ n ta ɔ heer naa ɔ.

⁵ A n tara ka ɔ k'an a so ɔ kɔ bi do ɔ y, b'a gam cunta ji ba ɔ y. B'a a ler bo m k'a ka ɔ k'an a so ɔ kan a yanŋarɔ ki, baa k'a n nyi yi bi ki.

⁶ Woso n a hi, a ɔ: «A dogɔɔɔ nyintam do vanta tara ra, bi η gasom lombaa ɔ, η fir kare η ma dɔɔraa zɔrsi.»

⁷ Woso n a hi, a ɔ: «Do niŋŋɛ k'a η ba lonnoɔ wɔɔ, mɔɔ yi m dɔdɔ kam. Bi kur keere bi, η boŋ, ηni yaa da mɔɔ m bince naa do ɔ.»

⁸ A n goaasbabaa da kan ki banŋogasarɛ no ɔ. Bi minto y'a ka, Abraham k'a Izakki yi bi, an a gasɔ banŋɔ ɔ a yire domum sinnyɛ ho ma, Izakki n a ba maam so kan Zakɔɔb ki. Zakɔɔb n a ba a nyino buerehuyɔɔ kɔ η y'a ba wɔɔ ziro wɔɔ m maam so.»

⁹ «Wɔɔ ziro wɔɔ n bokare ηni so Zozef m, ηn'a hee. N n a gaa n ni ta m Ezipti ɔ. Bi, Woso nyunta kan ki.

¹⁰ A n a bo a fir do haay no ɔ, an hoɔn ka ɔ kan barka ki Ezipti cir Farawon taa. Bi m Zozef ba Ezipti leezaa, an a so Ezipti ɔ kan a har ki haay.

¹¹ No gɔta n b'a da Ezipti kɔ ɔ haay ɔ, kan Kanaan kɔ ki ɔ. Fuyire bi paŋŋa nyunta ɔ, wɔɔ ziro wɔɔ n hoɔɔɔɛ yi ηn'a hure y.

¹² Kɔ η y'a ma, η ɔ hoɔɔɔɛ i Ezipti tara ra bi, Zakɔɔb a nyino, wɔɔ ziro wɔɔ nyɔɔ η leekeere ho ma.

¹³ A huɔa ho ma bi, Zozef a hunka a danyino wɔɔ m. Bi Farawon a danyino wɔɔ do ma ɔ.

¹⁴ Bi m, Zozef n nyɔɔ da, ηn'aa a zi Zakɔɔb gaa kan a dogɔɔɔ ki. N y'a ze kɔ ra haay gɔaa busaanhuna a yaa soor.

¹⁵ Zakɔɔb n ta Ezipti ɔ, an aa ga b'ɔ kan wɔɔ ziro wɔɔ ki.

¹⁶ N n η gur, ηni ta η ni Sikem ɔ ηn'aa η bir yaa kɔ Abraham a si busoo m Emɔɔr nyino zi, Sikem tara ra b'ɔ.»

¹⁷ «Woso lerboɔɛ k'a ba kan Abraham ki kan kɔ yi bi domum k'a n'a zom bi, zamaa bi le a da ra, ηn'a ba gɔta Ezipti tara ra,

¹⁸ an ta an Ezipti cir vanta k'a bi cirbɛɔ bi, b'a n Zozef do bi ku.

¹⁹ Cir bi do nyunta boɔyaa, an zambɔ ba wɔɔ do bi ma. A paŋŋa ba wɔɔ ziro wɔɔ ma, an a ka ηn'a a nyino poorero gur, ηn'aa η lo kɔ η ni gunga.

²⁰ Domum bi do Moyiisi yi ɔ. A gɔɔɔɛ nyunta ɔ Woso mum ɔ. A tor n y'a ɔ mom kaako a zi har ɔ.

²¹ Bi kɔ η y'a zo bi, Farawon nyumbɔɔɔɛɛɛ bi y'a busu an a tor, an a ba a nyi.

22 Moyiisi n Ezipti zanno woo hoon dunda haay, a meerbaaro kan a zibəero ki panjha nyinta o.»

23 «K'a doora busi ku bi, a a hoon da a o, k'a diga a danyino Israyel zanno woo ma.

24 K'a deem yi Ezipti goaa ni fir kam ma bi, k'a o k'a a da a danyi k'a ni fir yim bi han a bombo bi, an Ezipti goaa bi ze, an ga.

25 A hoon a da a o a danyino woo y'a dore ni o, Woso y'a bo o k'a bi ni bombo, bi ni n a ji ma y.

26 A do k'a me bi, a a danyino huyoo yi ni ku zem, an a zo k'a ni bombo ku o, an n'a hure, a o: <M hanniyoo, danyino n'awoo m kan ku, bo minto, awoo ni ku zere?>

27 Bozaa ni fir kare a mim bi ma bi n a wo nya Moyiisi ci o, an kaanm m, an a hi m, a o: <Nka y'ibu ba wo cir, k'i nyinta woo dodozarezaa?>

28 Ibi le n taa k'i moo ze amba ibi Ezipti zanno goaa bi ze jim bi m na?>

29 Moyiisi k'a naa ma bi, an a si, an aa a nyaakom da ku vanta o, Madyan tara ra. B'a nyino yi o huya.»

30 «Doora busi kur bi, maleeka a hunka m Sinayii ci poohoon o tutugu o, se no o.

31 Moyiisi k'a naa yi bi, a ze kedə, an a zo k'a diga a. A Zuuba Woso leer ma, an n'a hure, a o:

32 <Ibi zuro Abraham kan Izakki ki Zakoo bi Woso m moo m.> Moyiisi da n bo o, a me ni nyinjem, a n ye k'a a ya, a a mim busu a diga y.

33 Zuuba n a hi m, a o: <I kosoro bo i gam o, bala, bince k'ibu n ni junu o naa, bince munja m, bala moo i naa o.

34 Moo m gooo woo cicir yi Ezipti tara ra, moo ni zedare ma, moo ni zer ku m ni bombo. Naa ma keere bi, moo le n taa ku m i nyoo Ezipti ku o.> »

35 «Moyiisi bi do ni kaanm m ni'a hure, ni o: <Nka y'ibu ba cir, dodozarezaa so?> Bi, Woso a nyoo k'an bir cir, bombozarezaa so kan maleeka k'a hunka m tutugu no o bi daahan ki.

36 Bi yi ni gaa, an bo ni ni kan hoserlo bare ki, makraro ki Ezipti tara ra, higota piine bince o, poohoon o, doora busi.

37 Moyiisi munja y'a hi Israyel zanno m, a o: <Woso y'a lesinnorazaa boni o awoo danyino bire o, amba moo m, an a ka awoo o.>

38 A munja i nyinta kan Israyel zanno woo ki poohoon o, maleeka n meer ba kan ki Sinayii ci mim o. A n murrbaa lemim si an a ka woo o.

39 Woo zuro woo n ye k'a le si y. Ni kaanm m, ni'a nya k'a a bo a ta Ezipti tara ra.»

40 «I n a hi Aaron m, ni o: <>wosoro ba i ni ka woo o, ku ni ni bir o le. Bala, Moyiisi naa do k'a woo gaa an bo woo m Ezipti o naa, woo n a do ku bo i ba ni y.>

41 Ni n ho ba an bo ku o kan dinnyem ki, domunoo woo duro o, ni ni manni ba ma, ni ni ho ku ni y'a ba bi ciba ba kan heernoo ki.

42 Woso ni kaanm ni ni, an ni to ni'ni brama monyaaro dan o, amba ni y'a gorsira ba wolesinnorazanno ci o bi m:

Israyel zanno, moo awoo ganwore gee manniho ka m o doora busi no o, poohoon o ra?

43 Awoo wosobaawom Molok ce ku ni y'a ba huu m bi busu

kan awoo woso Refan monyaa ki, hoobarero, awoo ni ba, k'a bir ni dan o.

Naa to ma bi, moo tare awoo m lombaa o laato *Babiloonu ma.»

44 «Woo zuro ku ni nyinta poohoon o ro woo, ni nyinta Woso taore kaseti ce m. Ba a o, amba Woso meer ba kan Moyiisi ki an a hi m bi m. A o: <A ba amba ho niinje k'ibu yi bi m.>

45 Woo zuro woo ku ni y'a si bi, ni gaso m tara ku Zozie ka ni le, ni ni yar ba o Woso m la do wantoo ra ni'a so o naa o. Bi, a goota o, an ta, an David domum ku.

46 David barka yi Woso taa, Zakoo Woso bi, an zaa ye han k'a ce do a ka o.

47 Salomoon i ce bi do an a ka o.

48 Bi Woso k'a le da haay bi bir nyintam ceo ku gooo ni do ro woo o y. Amba wolesinnorazaa a da a ci no o bi m:

49 Zuuba Woso a hi: Moo nyintaji bince m arzana m, tara m moo gankaraho.

Ce kara awoo k'a do a ka moo o?

Moo menyoodare bince m kara?

50 Moo wo bee ho haay naa ba ra?>»

51 «Torgare zanno n'awoo m, awoo heer kan awoo tor ki bir Woso mim sire y. Awoo ni bisi kam Sent-Espri ma domum haay. Awoo kan a zuro woo ki hodeem.

52 Wosolesinnisorazaa bi kara i nyinta o awoo zuro woo n fir ka ma? N muhjo i gooo gosunno ko n lee ka nni Gooa tirga bi zere bi hi ro woo zunze, goaa bi do awoo zambu ba ma, a ze.

53 Woso maleekaro nyoo nni bi Woso lero hi awoo m, b'awoo n zu o y.»

Etyennu ze

54 Minno noon duro n heer busu, nna so sore Etyennu minto.

55 Bi Sent-Espri k'a Etyennu han bi, an a boota, an diga brama, an Woso leboore yi, Yeezuu ni junum Woso bisi o.

56 A n a hu, a o: «Ba moo arzana yi an a gu, moo n Gooanyi bi yi an ni junum Woso bisi o na.»

57 N n zee da, nna wo tunta a tooro re. N haay wuti, nni Etyennu nyaso,

58 nni bo m tara bi no o, nna gongooenm jaa m. Kasetzanno woo, a huuro woo kunte n y'a o goaa poo ko n n'a birm Sol bi jur o.

59 Ko n ni Etyennu gongooenm bi, a i yaa dare an n'a hure, a o: «Zuuba Yeezuu moo nyi si!»

60 A n sonta, an zee guta da, a o: «Zuuba, i bi n mimbonyaa naa do taar ka n o y.» Naa k'a hi bi, an ga.

8

1 Sol y'a hoon dare a o, Etyennu gare bi muhja.

Sol i fir kam sokoma ma

Hinni bi do o bi, gooo woo fir ka Zerizalem sokoma bi ma. Sokomagoooo woo haay hisiga da nni ta Zidee kan Samarii ki gorgaro o, ko bi m, kristazibeezanno woo m bala.

2 Goooo ko n sira ka Krista o paan... ro woo i Etyennu busu nna bir, nni nyi ka guta a minto.

3 Sol bi, sokoma bi wurgə an nawom, an ni gasom harlo o, an ni yaaro gorm kan lanno ki, an ni n dum lonnoce o.

4 Boo y'a hisiga ro woo i tam koro o, nna lemim nyinta bi pa dam.

N yi Woso lemim nyinta pa dam Samarii o

5 Filipi ta Samarii ko deem no o, an ni Krista pa dam.

6 Zamaa bi haay n a ze ko ra, nna tor kam Filipi meerbaa bi ma. Bala, n y'a hoserlo k'a ni n bam no woo mam, nna yire.

7 Zinero guta i bom gooo ko n gaso n o ro me o kan zee guta dare ki. Logoro kan panjawarzanno ki a waa.

8 Heernyoo nyinta o guta tara bi do no o.

9 Bi, goaa i nyinta ko bi no o, a to m Sumoon, nyisizaa m, an ni nyibee dam Samarii zanno woo ma. A y'a hure a zi m, a o goaa guta naa a mi.

10 Gooa haay ni tam zi, gooo gooo kan gooo poorero ki. N n a hure, n o: «Gooa bi do, Woso panja ko n n'a birm panja guta bi m.»

11 Goooo woo y'a tor kare a lemim ma, bala, a ka k'a o gooo woo ni zem kedə a nyisiro woo to ma bi, a domum laato.

12 Bi, ko n Filipi Woso cirbəe lemim nyinta padare bi si kan Yeezuu Krista to ki bi, n batem si, lanno kan yaaro ki.

13 Bi kur bi, Sumoon muhja n a ba sirakarezaa so, an batem si, an ni zum ko o kan Filipi ki. Hoserlo kan makraro ki k'a ni n yim bi, a n ze kedə.

14 Ko n y'a ma n o Samarii zanno Woso lemim bi si bi, kristazibeezanno ko n nyinta Zerizalem no o ro woo Pyeer nyoo kan Zaan ki.

15 Ko n lee ku b'o bi, n yaa da Samarii zanno woo minto ko *Sent-Espri n zer, ko n n a da ma nna si.

16 Sura m, Sent-Espri n zer n goaa deem taan... ra cuna y. Batem n y'a si Zuuba Yeezuu to ma bala.

17 Pyeer kan Zaan ki n'a wo kam Samarii zanno woo ra, nna Sent-Espri sim.

18 Sumoon k'a yi kristazibeezanno woo n'awoo kam gooo woo mim la, nni Sent-Espri sim bi, a a cunta k'a busoo ka n o.

19 A n n'a hure, a o: «K'a panja naa do ka m o so, gooo ko moo n ni zem, ko m bi m wo ka n la ro woo, ko n ni Sent-Espri si.»

20 Pyeer n a nyi bo o, a o: «K'ibu busoo bi n a zar kan ibu muhja ki, ibu k'i i hoon da i o, n y'a dam ma, nni Woso ganwore si busoo m bi minto.

21 Hə k'a nı bam naa ɔ naa, ıbu bı hɔsı yıre a nɔ ɔ y, bala, ıbu heer bı tırğa Woso taa y.

22 İ bɔ ı taam ı kɔsrabaa bı minto, k'ı yaa da Zuuba m. Hɔndare k'a bɔr ıbu heer ɔ bı, n y'a sugur kare ı ɔ barem.

23 Sıra m, mɔɔ yı, jumbaa heerbusu kan mimbonyaa lɔmbaa kı nɔ ıbu n ta ɔ.»

24 Sımɔɔn n a nyı bɔ ɔ, a ɔ: «K'a yaa da Zuuba m mɔɔ minto, hɔ k'awɔɔ hı mɔɔ m bı, kɔ hɔsı bı ba mɔɔ nı y.»

25 Pıyer kan Zaan kı kɔ η kasetı bı ka, ηnı Zuuba lemim bı pa da bı, η y'a wusigə Zerizalem ɔ, ηn'ı lemim nyınta bı pa dam Samarii gorgarɔ ɔ gota.

Filipi kan Etiyopii gɔaa kı

26 Zuuba maleeka deem meer ba kan Filipi kı, an a hı m, a ɔ: «Wuti ı ta jısa zeezi, ı zaa k'a bɔ Zerizalem ɔ an nı tam Gazaa ɔ bı sa. Zaa bı do, poohɔɔn m.»

27 Filipi n wuti lɛem an ta. Bala, Etiyopii gɔaa deem, lannɔɔmazaa, k'a m Etiyopii zannɔ löcir Kandası arzaka dɔmazaa bı ta Zerizalem ɔ, an aa yaa da,

28 an a bɔ an nı doom. Nyınta a ɔ a terkɔ nɔ ɔ, an nı wosolesinnısorazaa Ezayii ci karında bam.

29 Sent-Əspri n a hı Filipi m, a ɔ: «Ta zɔɔ, ı terkɔ bı ku.»

30 Filipi n bra sı, an wosolesinnısorazaa Ezayii ci karında bare ma Etiyopii gɔaa bı lɛ ɔ, an a hı m, a ɔ: «Hɔ k'ıbu n'a karında bam naa, ıbu y'a jı mam paan... ra?»

31 A n a nyı bɔ ɔ, a ɔ: «Kɔ m a ba lɔ m a jı ma, kɔ gɔaa ba ɔ an n'a jı dıdam mɔɔ nı?» A n Filipi bı, a ɔ, an bı nyınta a jır ɔ.

32 Wosoci bı bıncɛ naa do an n'a karında bare:

Amba, serda kɔ n bɔr m k'a b'a bɔkɔ bɔ ɔ,
amba, sinnyɛem bəətir kɔ n n'a ka zınzem la,
ncınaaɔ a bır meer bare y.

33 Kɔ n y'a da nyannı ɔ bı,

a n gumə yı dɔdɔkənnɔ zi y.

Nka n nı naa do mim dındare?

Bala, n y'a mısırbaa bɔ durnya ɔ.

34 Etiyopii gɔaa bı n a hı Filipi m, a ɔ: «Nka wosolesinnısorazaa bı n n'a mim dındare? K'ı hı m m. A hɔ an n'a dıdam gɛɛ, gɔaa vanta hɔ nı?»

35 Filipi n a lɛ gɔ, an zu Wosoci bı meerbaa b'ɔ, an Yeezuu lemim nyınta bı hı m.

36 Kɔ ηn'ı tam bı, η yaa hi ku, Etiyopii gɔaa bı n a hı, a ɔ: «Ba hi m na. Bɔ n n'a tam mɔɔ m tolle kɔ m bı batem sı?» [

37 Filipi n a hı m, a ɔ: «K'ıbu sıra ka kan ı heer kı haay, ıbu ı da ma ı batem sı.» Gɔaa bı n a nyı bɔ n'ɔ, a ɔ: «Mɔɔ sıra ka, mɔɔ ɔ: Yeezuu Krista bı, Woso Nyı m.»]

38 A n lɛ ka, n nı terkɔ bı da jum ɔ. Filipi kan Etiyopii gɔaa bı kı, η hıya haay gası hi b'ɔ, Filipi n batem ka ɔ.

39 Kɔ η bɔ hi bı nɔ ɔ bı, Sent-Əspri Filipi gaa an cenim, Etiyopii gɔaa bı n a ya, an n'a yıre y, an a zaa sa kan heernyɔɔ kı.

40 Kɔ Filipi nı, a yı n yaa ɔ Azottı kɔ ɔ, an nı lemim nyınta bı pa dam kɔrɔ haay ɔ an nı cenim, an nı tam Sezaree kɔ ɔ.

9

Sol birdare

(Zibəezanno Ci 22.6-16; 26.12-18)

1 Sol k'a gɔɔta an nı fir kam Zuuba karındanyıncɔ wɔɔ ma, a lɛ n taa k'a η zıncɛ bı, a ta wosocemannıbər jıtaare bı zi,

2 an aa ye han, k'an ciro ba Damas zıfɔrɔ sokomacɛrɔ wɔɔ minto, k'a yaa gɔɔɔ yı, ηn'ı zum zaa daa b'ɔ, kɔ lɔ m gɛɛ yar nı, k'a nyasɔ a sur, a bɔr m Zerizalem ɔ.

3 A zaa sa, an nı tare, an aa a zɔ Damas ma. Lɛem bı, lɛɛgure a to mim ɔ, an yɔ, an a ku ra.

4 A n a do tara ɔ, an a to, an leer ma, an n'a hıre, a ɔ: «Sol, Sol, bɔ minto, ı nı fir kam mɔɔ ma?»

5 A n a nyı bɔ ɔ, a ɔ: «Nka n'ıbu nı, Zuuba?» «Mɔɔ m Yeezuu, gɔaa k'ıbu nı fir kam ma bı.

6 Bı, wuti, ı gası tara nɔ ɔ b'ɔ, n hɔ k'ıbu ı ga m, ı ba bı hıre ıbu m.»

7 Gɔɔɔ kɔ η zu kɔ ɔ kan kı rɔ wɔɔ jum, dabɔɔ bı n a ka, η n a dɔ kɔ bɔ an n'a hıre y. Nı yı leer bı mam, bı η bı gɔsı yıre y.

8 Sol n wuti tara ɔ b'ɔ, baa kan a munyaa gaa ra bı kı haay, a bı lɛɛ yıre y. A zukuuzannɔ wɔɔ n a gaa a wɔ ma, ηnı gası m Damas ɔ.

⁹ A n goota b'os kan mum war bi ki domum kaako, a n hosi bi, b'a n hi mi so y.

¹⁰ Karundanyi deem i nyunta Damas o b'os, a to m Ananyas. Zuuba n a bir hohunkare no o: «Ananyas!» A n a nyi bo o, a o: «Zuuba, ba moo n na!»

¹¹ Zuuba n a ya, an a hi, a o: «I zaa ko n n'a birm <Zaa turga> bi sa, i ta Zidas har o, i goaa ko n n'a birm Sol bi laaka da. Tarst goaa m. A i b'os, an ni yaa dam,

¹² a goaa k'a to m Ananyas bi yi hohunkare no o, an gaso, an a wo ka ra k'a mum n lee yi.»

¹³ Ananyas n a nyi bo o, a o: «Zuuba, moo ma munja, gooo ni goaa naa do mim dundam, hn'a zibəero bonyaroo k'a n ba ubu gooo woo m bi mim dundam so Zerizalem no o.

¹⁴ Bi, wosocemannobonno jitanno woo zaa ka o an bor naa o, k'a bi gooo haay ko n ni yaa dare ubu to ma ro woo sur.»

¹⁵ Bi, Zuuba a hi m, a o: «Ta bala, goaa naa do makra ho m, moo n a bo o k'an moo to hi kifuro kan cinno ki, Israyel zanno ki bire o.

¹⁶ Bi, moo munja fuyire do haay k'a n'a yim moo to minto bi hunkam ni.»

¹⁷ Ananyas n ta, an aa gaso har o b'os, an a woro ka ra, an n'a hire, a o: «M danyi Sol, Zuuba Yeezuu ni nje k'a hunka ubu m, i zaa sa, i ni zem b'i moo nyoo, ko m b'a ka k'i mum n lee yi, ko Sent-Espri n'ubu heer han.»

¹⁸ Leem bi, bo a ko o o zo kapra y'a to a mum o an sur tara o, a mum ni lee yim. A n wuti, an batem si.

¹⁹ Bi, Sol k'a hobire bi bi, a a ya, an panja yi.

Sol i ho dundam Damas o

A goota an domunno ba kan karundanyino ko n ni Damas no o ro woo ki poore,

²⁰ bi, a a hi zuforo sokomacero woo o leem, a o Yeezuu bi Woso Nyi m.

²¹ Gooo haay ko n n'a tor kam ma ro woo ze kedə, hn'a hire, n o: «Goaa naa do bee nyunta an ni fir kam gooo ko n ni yaa dam to naa do minto Zerizalem o ro woo ma bi ra? Bor bee a o tokke k'a bi n gor, a n sur a ta n ni wosocemannobonno jitanno woo zi ra?»

²² Bi, Sol panja y'a dam la, an ni bor m zuforo ko n ni Damas o b'os ro woo ra kan a meerbaa bi ki, an n'a hire, a o: Yeezuu bi, a m *Krista.

²³ K'a maasure ba bi, zuforo woo duro a dunda kan ko ki, k'a Sol ze k'an ga.

²⁴ Sol n ho ko n o k'a ba bi do. N ni do tara bi celero woo ma sinuu o kan gunuu o ki, k'a a da ma, a ku a ze.

²⁵ Bi, gunuu deem o, karundanyino woo a da kast o, hn'a busu, hn'a zer bar m pənjə bi kur.

Sol i Zerizalem o

²⁶ Sol k'a lee ku Zerizalem o bi, a a nja k'a a ze ko ra kan karundanyino woo ki. Bi, n haay i nyi bam ni, bala n ye, hn'a si paan... karundanyi y.

²⁷ Barnabas n a gaa, an ta m kristazibəezanno woo zi, an Zuuba k'a hunka m ho ni nje zaa bire o bi dunda n ni, kan meerbaa ni nje k'a ba bi ki. A Yeezuu to dunda Damas o kan sira ki.

²⁸ Bi kur keere bi, Sol i minkare n ni, an ni zum ko o kan n ki Zerizalem o, an ni Zuuba to hum kan nyeesom ki.

²⁹ A tir kan zuforo ko n ni grekki lemim hum no woo ki, hn'i bir bist kam kan ko ki. Broo n bokare hn'a kam ma k'a ze gər.

³⁰ Danyino woo ko n naa ma bi, n y'a gaa, hn'i ta m Sezaree o, b'os bi n y'a ka, an ta Tarst o.

³¹ Surakarezanno ko n ni Zidee o kan Galilee ki, Samarii ki o ro woo i musurbaa bam kan laafi ki, hn'i panja yim, hn'i tam kan Zuuba nyibəə ki, Sent-Espri panja minto y'a ka, n le n n'a dam la.

Enee waare yi

³² Pyyer k'a ni birm lee haay o bi, a ta wosogoo ko n ni Lida o ro woo zi.

³³ A n aa goaa yi b'os a to m Enee. Ynyar a o an ni wotam kan megare ki a gargo bure o doorraa sinnyə.

³⁴ Pyyer n a hi m, a o: «Enee, Yeezuu Krista y'i waam. Wuti, i i wotarahə bi gor i zi m.» A n wuti leem so.

³⁵ Lida gooo woo haay kan Saroon ko bunce fapda zanno woo ki bi ko n naa yi bi, n y'a bo a taam, hn'i zu Zuuba o.

Tabita mumboore

³⁶ Ló ı nyunta ı Zoppee ı, karındanyı m, a tó m Tabıta, a lē taa k'a hı, a ı: <Dorkas> grækki lemim m. (A jı k'a hı a ı: <Mee>). A zıro mıññó ba góta, an n'a dam cicırzanno han só.

³⁷ Bala, dómınnó wóó duro ı, a yaaba zε, an ga. Kó η y'a gér bı zór, ηn'a nya bı, η yaa a wóta cε nó k'a nı mim ı b'ı.

³⁸ Lıda k'an jınjεem Zoppee ma bı, karındanyıno wóó a ma η ı, Pıyεεr ta b'ı. Nı nı góóó yaaro hıyóó nyóó ma kó η n'aa a bir ncınaaı: «I tó ı wóó zε ı dıtaa-dıtaa.»

³⁹ Lεεm bı, Pıyεεr wuti, an zı kó ı kan η kı. K'a yaa lee ku bı, η y'a ka an ta cε k'a nı mim ı b'ı, zonno wóó haay n jum a lεε, ηn'ı nyı kare. Nı nı huuro kan góbgaro kı kó Dorkas nyunta an nı bam dómum k'a nyunta ı kan η kı ró wóó hınka m.

⁴⁰ Pıyεεr n a ka góaa haay n bó, an sonta, an yaa da. A n a wusıgə an a nya gér bı re, an a hı, a ı: «Tabıta, wuti!» A n a mım gó, k'a Pıyεεr yı bı, a wuti an nyunta.

⁴¹ Pıyεεr n a wó dó re, an wuti an jum. A n wosogóó wóó bir kan zonno wóó kı, an a hınka η nı mısır.

⁴² Zoppee zanno haay a ma, góóó góta n sıra ka Zuuba ı.

⁴³ Pıyεεr góota an maastre ba Zoppee ı, zappa kó n n'a birm Sımóon bı har ı.

10

Pıyεεr kan Kórney kı

¹ Góaa ı nyunta Sezaree ı, a tó m Kórney. Sordaa zóó lεεzaa m. Sordaaró zórsóddı zekora kó n n'a birm «Italik» bı barla an ta ı.

² Góaa m an sıra ka Woso ı paan..., an nı nyı bam Woso m kan a har zanno kı haay. A y'a dam zıfóro cicırzanno góóó han, an nı yaa dam Woso m dómum haay.

³ Hindeem ı, wakati kaakó zeezi yırbə n bı, a Woso malεεka yı paan... Makra nó ı, an gasó a har ı, an n'a birm, a ı: «Kórney!»

⁴ Kórney n dıga ma sıı..., dabó n a nyası, an a nyı bó ı, a ı: «A ló, Zuuba?» Malεεka bı n a hı m, a ı: «Ibı yaadararó kan ı zıbəro mıññó k'ıbı ba ró wóó kı minto, Woso a hóon da ıbı ma.

⁵ Bı, naa ma bı, góóó nyóó Zoppee ı kó η n'aa Sımóon, góaa nıññə kó n so ra, n n'a tó ka Pıyεεr bı gaa ηnı bór m.

⁶ Zer a ı Sımóon vanta k'an zappa bı har ı hıgota lε ra.»

⁷ Malεεka k'a meer ba kan kı bı k'a nyaam bı, Kórney a zıbənyıno bir hıya kan a sordaaró góaa deem k'a sıra ka Woso ı paan... bı kı,

⁸ an mım haay k'a ba bı dında η nı, an η nyóó Zoppee ı.

⁹ Bı dó k'a me bı, kó η zaa sa ηn'ı tam bı, η y'a zó kó bı ma. Bı ma bı, Pıyεεr der cε bı bεññı ra k'a yaa da. Nyunta a ı sinuu zeezi.

¹⁰ Bı je ı, nó a nyası, an nyunta an a ηsa k'a hóbıre bı. Nı nı hóbıre bam k'a ka ı. Lεεm bı, a hóbınkare yı.

¹¹ A n brama yı an a gó, hó nıññə n a to brama, an bó kó ı kan pεera góta kı, n n a bó kó ı, an b'a cınta tara ı.

¹² A nó ı bı, hómısır do haay n ta ı: hó gam sı, bóó n n'a gaatam tara ı, kan bóó n nı werm brama ró wóó kı.

¹³ Leer n a hı m, a ı: «Pıyεεr, aya, η zınzε, ı η bı!» Pıyεεr n a nyı bó ı, a ı:

¹⁴ «Ayo Zuuba, móó mısırbaa nó ı, móó n hó bonyaa kan dintım hó kı bı cına y. Wóó do sıhó m.»

¹⁵ Leer n a ya, an a hı m a hıya hó ma, a ı: «Hó kó Woso dintım gó ma bı, ı b'a bir dintım hó y.»

¹⁶ Naa do ba gallem kaakó, hó bı n a bó, an ta brama lεem.

¹⁷ Pıyεεr n a mıñña lar a hóon ı gallem hoka hóbınkare naa do jı ma. Lεεm bı, Kórney zıbəzanno kó η laaka da jısa kan bıı kı Sımóon har ma ró wóó lee ku halle ma.

¹⁸ Nı nı bir dare, k'a a dó kó Sımóon kó n so ra, n n a tó ka Pıyεεr bı, zer a ı har bı do ı gε.

¹⁹ Pıyεεr n góota an n'a hóon dam hóbınkare k'a a yı bı ma. Sent-Espri n a hı m, a ı: «Ba góóó kaakóro n n'a kare ı ma na.

²⁰ Zer zóó-zóó ı zaa sa kan η kı, ı bı bıı ka y. Bala, móó yı η nyóó.»

²¹ Pıyεεr n zer, an góóó wóó zε ı, an a hı, a ı: «Móó ba n nı. Móó awóó n'a kare m ma bı. Bó minto y'a ka awóó n bór naa ı?»

²² Nı n'a nyı bó ı, η ı: «Sordaa zóó lεεzaa Kórney k'an góaa tırğa, an nı nyı bam Woso m, a tó n nı lεbóıre yım zıfóro do barla bı, Woso malεεka a hınka m, a ı, an a ka, k'ıbı m bór a har ı, k'a b'a tór ka ı ma.»

²³ Pɿyɛɛr n η si, an a ka ηnɪ gaso, an wotaorece ka η o. Bɪ, do k'a mɛ bɪ, a cem kan η kɪ, kan Zoppee danyunɔ ɔsɪnno kɪ.

²⁴ N lee ku Sezaree o, domum hɪya hinni o. Korney n a banka, an nɪ dore η ma. A a do ɔwɔɔ bir kan a ɔoaasɪbɔɔ paan...rɔ wɔɔ kɪ.

²⁵ Domum kɔ Pɿyɛɛr lee ku ma bɪ, Korney wuti, an a ze o, an sɔnta a taa, an a da o.

²⁶ Pɿyɛɛr n a wɔ dore, an a busu brama, an n'a hɪre, a o: «Wuti! ɔoa m mɔɔ m sɔ.»

²⁷ N n sɔora ba kan kɔ kɪ, ηn'ɪ gasom. K'a bɪ sɔr ɔwɔɔ ma, ηn'a ze kɔ ra ɔta bɪ,

²⁸ a a hɪ, a o: «Awɔɔ do a o a cisə ba kan zɪfɔ kɪ k'an a ze kɔ ra kan saana kɪ, ɔɛɛ an gaso a har o ra! Bɪ, Woso a hunka mɔɔ m, a o, mɔɔ n m ga m, kɔ m dɪga ɔsɪ ma, m a ba hɔ bonyaa ɔɛɛ dɪntim zaa y.

²⁹ Bɪ y'a ka, k'ɪbɪ mɔɔ bir bɪ, mɔɔ n bɪst ka zere ma y. Bɪ naa ma bɪ, mɔɔ le n taa kɔ m m bɪrle bɪ jɪ do.»

³⁰ Korney n a nyɪ bɔ o, a o: «A domum kaako her, nɔnaasɔ nyɪ m, mɔɔ n nɪ yaa dare m har o yɪrbəə wakati kaako ma. Lɛɛm bɪ, ɔoa n a hunka mɔɔ lɛɛ, a huuro n nɪ gum,

³¹ an a hɪ mɔɔ m, a o: Korney, n y'ɪbɪ yaadare si, bɪ Woso ɪbɪ ganwɔrɔrɔ k'ɪbɪ η ka cɪɪrzanno o rɔ wɔɔ tɔ da a nɔ o.

³² Bɪ minto bɪ, ɔoa nyɔɔ Zoppee o k'an aa ɔoa k'a tɔ m Sɪmɔɔn n nɪ so ra, n n a tɔ ka Pɿyɛɛr bɪ bir, k'an bɔr naa o. Zer a o Zoppee zappa k'a tɔ m Sɪmɔɔn bɪ har o, hɪɔta le ra.

³³ Bɪ y'a ka, mɔɔ n nyɔɔ da lɛɛm kɔ n n'ɪbɪ bir, ɪbɪ ye sɔ, k'ɪ bɔr wɔɔ zɪ. Ba wɔɔ n'ɪbɪ taa naa o haay na, k'o o tɔr ka hɔ haay kɔ Zuuba a hɪ ɪbɪ m k'ɪ hɪ wɔɔ m bɪ ma.»

Pɿyɛɛr meerbaa Korney har o

³⁴ Pɿyɛɛr n bɔkare, an a le ɔ, an a hɪ, a o: «Sɪra m, mɔɔ do keere mɔɔ o, Woso bɪr ɔwɔɔ jɪrɛ bɔre y.

³⁵ Bɪ do haay nɔ o, ɔoa k'a nɪ nyɪ bam nɪ, an nɪ tɪrgabaa zɪ bam bɪ, a y'a sire a jɪr o.

³⁶ Woso a mɪnɪa lemim nyɔɔ Israyel zanno ma, an Yeezuu Krista k'an ɔwɔɔ haay Zuuba bɪ laafɪ lemim nyunta bɪ hɪ.

³⁷ Awɔɔ hɔ nɪnɪə k'a ba Zidee kɔ haay o bɪ do. A sɪnɪda a sa Galilee o Zaan batem lemim hɪre bɪ je o.

³⁸ Nazareti Yeezuu bɪ do, awɔɔ do a o, bɪ Woso a bɔ o, an Sent-Espri kan a paɪnɪa kɪ zer a mim o. A bɔ lɛɛ haay o, an mɪnɪabaa zɪ ba, an nɪ ɔwɔɔ kɔ η nɪ Sotaana lombaa nɔ o rɔ wɔɔ waam, bala, Woso ɪ kan kɪ.

³⁹ A zibəə haay k'a a ba zɪfɔrɔ kɔ o, kan Zerizalem kɪ o bɪ, a kasetzanno m wɔɔ m. N y'a zɛnɪə ɔ ma, ηn'a ze ɔr.

⁴⁰ Woso a mɪm bɔ o a domum kaako hɔ ma, an le ka o k'an a taore hunka.

⁴¹ ɔoa haay bɛɛ a a hunka nɪ y, a hunka a o kasetzanno kɔ Woso lɛɛ ka an η bɔ o rɔ wɔɔ m, wɔɔ k'o hɔ bɪ, o hɔ mɪ kan kɪ a mɪmbɔure kur ɔəno bɪre o rɔ wɔɔ.

⁴² A le ka wɔɔ o keere k'o a hɪ do bɪ m, k'o a kasetɪ naa do ka, o o: A mɪnɪa Woso a bɔ o kan nyunta mɪstɪrɔ kan ɔəno kɪ dɔdɔkɔr.

⁴³ A mɪnɪa wosolesɪnnɪsɔrazanno n'a kasetɪ kam, η o: ɔoa haay k'a sɪra ka o bɪ y'a mɪmbɔnyaarɔ sugur yɪre, a tɔ ma.»

Sent-Espri zer do vantɔɔ ɔwɔɔ ra

⁴⁴ Kɔ Pɿyɛɛr ɔwɔta an nɪ meer bɪ bam bɪ, Sent-Espri bɪ zer ɔoa haay k'a nyunta an n'a tɔr kam meerbaa bɪ ma rɔ wɔɔ ra.

⁴⁵ Zɪfɔrɔ sɪrakarezanno kɔ η Pɿyɛɛr da zaa o rɔ wɔɔ ze kɔdɔ, kɔ η Sent-Espri ganwɔre yɪ an zer do vantɔɔ ɔwɔta ra sɔ bɪ minto.

⁴⁶ N ɔwɔɔ wɔɔ duro ma, ηn'ɪ meer bam do y'a hɔnhɔ lemim m, ηn'a le bɔm Woso o. Pɿyɛɛr n a ya, an a hɪ, a o:

⁴⁷ «ɔoa y'a dam ma, an a ta tolle, a o, η bɪ batem ka hɪ m ɔwɔɔ nɔɔn duro o ra? N y'a ba, am wɔɔ hɔ bɪ m, ηnɪ Sent-Espri yɪ ra!»

⁴⁸ A n le ka, kɔ n nɪ batem ka η o Yeezuu Krista tɔ ma, ηn'a ye han k'a n a ya, an ɔwɔta kan a kɪ domum poore nɔ o.

11

Pɿyɛɛr ɪ hɔ k'a ba bɪ dɪndam Zerizalem o

¹ Kristazibəəzanno kan danyunɔ wɔɔ kɪ kɔ η nyunta Zidee o rɔ wɔɔ a ma η o, do vantɔɔ ɔwɔɔ wɔɔ Woso lemim bɪ si keere.

² Kɔ Pɿyɛɛr a bɔ an ta Zerizalem o bɪ, zɪfɔrɔ sɪrakarezanno wɔɔ a sɪnɪda sa, ηn'ɪ bɪst kam kan kɪ, η o:

³ «ɪbɪ gaso ɔwɔɔ kɔ η n gaso banɪɪ o rɔ wɔɔ zɪ, ɪ hɔbɪre bɪ kan η kɪ!»

4 Pɽyɛɛr n a bɔ, an mim bi sa a ji ma deem-deem, an n'a hure η ni, a ɔ:
 5 «Nyunta mɔɔ ɔ Zoppee kɔ nɔ ɔ, m ni yaa dam, mɔɔ m hɔhunkare yi. Hɔ niηηə y'a to brama, an ni zerm, an bɔ kɔ ɔ kan pɛera gota ki, n n a bɔ kɔ ɔ, an bi lee ku mɔɔ zi.
 6 Kɔ mɔɔ ni dɔgam ma si... bi, mɔɔ tara burə hɔɔ yi, η gam n si-si, poohɔɔ, bɔɔ n'a gaatam nɔ, kan bɔɔ ni werm brama rɔ ki.
 7 Mɔɔ leer ma, an n'a hum mɔɔ m, a ɔ: Pɽyɛɛr, wuti, i η zunze, i η sɔ.
 8 Mɔɔ n a hi, mɔɔ ɔ: Fɽgaa Zuuba, mɔɔ mɔsɽbaa nɔ ɔ, hɔ bɔnyaa gɛɛ dintim hɔ n gasɔ mɔɔ lɛ ɔ y.
 9 Leer bi n a ya, an a to brama, an n'a hum mɔɔ m a hɽya hɔ ma, a ɔ: Hɔ kɔ Woso dintim gɔ ma bi, i b'a bir dintim hɔ y.
 10 Naa do ba galleem kaakɔ, a haay n a bɔ, an ta brama.
 11 Lɛem bi, gɔaa kaakɔ a hunka har kɔ wɔɔ n ta ɔ b'ɔ. N bɔ η y'a ɔ Sezaree ɔ, ηni η nyɔɔ mɔɔ ma.
 12 Sent-ɛspri n a hi mɔɔ m, a ɔ, m ta kan η ki, bi, m bi bɔsi ka y. Danyino sorduro nɔɔn duro mɔɔ da zaa ɔ, wɔɔ n aa gasɔ gɔaa kɔ n y'a hi ma bi har ɔ.
 13 A n maleeka bi k'a a hunka hɔ niηηə a har ɔ bi sa, an a dɔnda wɔɔ m, an n'a hure, a ɔ: Gɔaa nyɔɔ Zoppee ɔ k'an a ka kɔ Sɽmɔɔn kɔ n so ra, n n a to ka Pɽyɛɛr bi n bɔr.
 14 A minno kɔ η n'a kam ibi n bɔmbɔre yi kan i har gɔɔɔ ki bi dɔndare ibi m.
 15 Kɔ mɔɔ meerbbaa bi sa bi, Sent-ɛspri zer η la, amb'a a ba wɔɔ m a sɽηηɔda ɔ bi m.
 16 Mɔɔ hɔ kɔ Zuuba a hi bi to da m nɔ ɔ, a ɔ: Zaan hi batem ka denter, b'awɔɔ, awɔɔ batem sim Sent-ɛspri nɔ ɔ.
 17 Kɔ Woso ganwɔre deem ka gɔɔɔ nɔɔn duro ɔ nɔnaaɔ amb'a a ka wɔɔ ɔ, dɔmum kɔ wɔɔ sira ka Zuuba Yeezuu Krista ɔ bi, nka m mɔɔ m kɔ m m ta Woso m tolle k'a b'a zi ba?»
 18 Naa k'a a hi bi, gɔɔɔ wɔɔ heer a da, ηn'a lɛ bɔm Woso ɔ, η ɔ: «Woso heerlɔrle k'a ni mɔsɽbaa kam bi ka do vantɔɔ haay ɔ sɔ.»

Antyɔs sokoma cintare

19 Gɔɔ kɔ η y'a si, ηni hɔsiɔa da fir kɔ η y'a yi Etyennɔ gare kur bi, η ta Fenisii ɔ kan Siipɽr ki, Antyɔs ki ɔ. N bir Woso lemim bi pa dam gɔsi vanta m, kɔ zɔfɔrɔ wɔɔ bɛɛ bala y.
 20 Bi, Siipɽr zanno kan Sirennɔ zanno ki gɔsɔnno yi η barla, kɔ η lee ku Antyɔs ɔ, ηni Zuuba Yeezuu lemim nyunta bi pa da grekki zanno wɔɔ m sɔ.
 21 Zuuba paηηa nyunta an ni kan η ki, halli gɔɔɔ kɔ η sira ka ηn'a bɔ ηni zu Zuuba ɔ rɔ wɔɔ lɛ n'a dam la gota.
 22 Zerizalem sɽrakarezanno wɔɔ mim naa do dɔndare ma, n n Barnabas nyɔɔ Antyɔs ɔ.
 23 K'a lee ku, an Woso barka bi yi, an ni zi bam bi, a heer yi nyunta, an η dɔndo haay, kɔ η heer n gɔɔta an bir kan Zuuba ki kɔɔkɔɔ.
 24 Nyunta a ɔ gɔaa turga, Sent-ɛspri n a han kan sɽrakare ki. Gɔɔɔ gɔta n zu Zuuba zaa ɔ.
 25 Barnabas ta Tarsɔ ɔ k'a yaa a ka Sol ma.
 26 A n aa a yi, an a gaa, an bɔr m Antyɔs ɔ. N ni dɔɔraa deem ba kan kɔ ki, ηn'i zi bam sokoma bi do ɔ, ηn'i hɔ dɔndam gɔɔɔ gɔta m. Antyɔs ɔ n lɛɛ ka ɔ, n ni karɔndanyino wɔɔ bir kristagɔɔɔ.

N Barnabas kan Sol ki nyɔɔ Zerizalem ɔ

27 Dɔmumno wɔɔ duro ɔ bi, wosolesinnɔsɔrazanno a to Zerizalem ɔ, ηni ta Antyɔs ɔ.
 28 N gɔaa deem kɔ n n'a birm Agabus bi wuti, an a hi Sent-ɛspri paηηa m, a ɔ: nɔ gota n'a dam tara burə ɔ jilli. A nyunta ɔ denter, cir Kloudi dɔmum ɔ.
 29 Karɔndanyino wɔɔ n a cunta kan kɔ ki, gɔaa biyəə kan a wɔhɔ ki, k'a nyɔɔ a danyino kɔ η ni Zidee ɔ rɔ wɔɔ daahan minto.
 30 Bi η y'a ba, ηni Barnabas kan Sol ki bɔ ɔ, ηni η nyɔɔ gɔɔɔgusinnɔ wɔɔ ma kan daahan bi ki.

12

N Zakkɔ ze gər: N n Pɽyɛɛr du lɔnnɔɛ ɔ

1 Bi ma bi, cir *Huroɔdi a ka, ηni gɔɔɔ gɔsɔnno kɔ η ni zum Yeezuu ɔ rɔ wɔɔ gɔr, k'a fir ka η ma.
 2 A a ka, n n Zaan danyɔ Zakkɔ bi ze kargɔ m.
 3 K'a dɔga a zɔfɔrɔ wɔɔ heer nyɔɔ mim naa do ma bi, a a ya, an a ka, ηni Pɽyɛɛr nyasɔ. Nyunta a ɔ, bur kɔ n n nyɔnyɔɔ da ma *cibsa dɔmum ɔ.

4 K'a a ka, ɲn'a a nyaso, ɲn'a a du lɔnnɔce ɔ bi, a a ka sɔrdaarɔ n dɔ ma goaa bueresɔrdi, ɲn'a sinsim kɔ m si-si, k'a b'a dɔdɔ ka pakki cenle kur goɔɔ lɛɛ.

5 Dɔmum kɔ Pɛyɛɛr nɛ lɔnnɔce ɔ bi, sokɔma bi y'a tɔŋ ɔ kan Woso yaadare ki kɔsi-kɔsi a minto.

6 N Pɛyɛɛr kɔsi banɲarɔ m hɛyɛ. A dɔ k'a nɛ mɛm kɔ Hɪrɔɔdi n a bɔ bi, gum bi do ɔ, Pɛyɛɛr i hinceem bam sɔrdaa hɛyɛ bɪre ɔ, sɔrdaarɔ nɛ dɔm lɔnnɔce bi lɛ ma.

7 Lɛɛm bi, Zuuba maleɛka sɔr zɛ, lɛɛgure n ce bi han haay. Maleɛka bi n Pɛyɛɛr zɛ pa-pa a boon ma, an a gu, a ɔ: «Wuti zɔɔ-zɔɔ!» Banɲarɔ wɔɔ n a hɔnhɔr Pɛyɛɛr wɔɔ wɔɔ ma.

8 Maleɛka bi n a ya, an a hɪ m, a ɔ: «I hɔsoaɔ bi sa, i so i ɔ, k'i i kɔsɔrɔ wɔɔ da ɔ!» A n a ba maam. Maleɛka bi n a ya, an a hɪ, a ɔ: «I zaba bi sa, i da i ra, k'i zu mɔɔ ɔ!»

9 Pɛyɛɛr n bɔ, an zu a jɛ ɔ. B'a n a dɔ a ɔ, hɔ kɔ maleɛka b'a ba bi, sɪra nɛ y, a i digam ma a ɔ makra awɔɔ yɪ.

10 N n lɛɛ ka, ɲnɛ cem lɛɛkare bɪnce bi han kan a dɔmazanno ki, ɲn'a ya, ɲnɛ cem a hɛyɛ hɔ bi han, ɲn'a n lɛɛ ku pɔyaa ceɛ k'a nya kɔ bi re bi ma. A n a gɔ a zim ɲ lɛɛ. Kɔ ɲ bɔ garga ra bi, ɲnɛ ta, ɲn'a'a zaa bi ku, lɛɛm bi, maleɛka b'a gɔ Pɛyɛɛr ma.

11 Pɛyɛɛr hɔɔn n zer kɛɛɛ. A n a hɪ, a ɔ: «Naa ma bi, mɔɔ dɔ kɛɛɛ. Sɪra m, Zuuba a maleɛka nyɔɔ, an bi mɔɔ bɔ Hɪrɔɔdi wɔ ɔ kan zɪfɔrɔ ki, kan hɔ haay kɔ zɪfɔrɔ wɔɔ a cɪnta k'a ba mɔɔ m bi ki.»

12 K'a hɔɔn bi zer bi, a a hɔr, an ta Zaan kɔ n so ra, n n a tɔ ka Marki bi da Maarii har ɔ. B'ɔ bi, goɔɔ gɔta nyɪnta b'ɔ, ɲn'i yaa dam.

13 K'a ceɛ bi zɛ bi, Zibəənyɪlɔ k'a tɔ m Rode bi bɔr k'a bi dɪga a.

14 A Pɛyɛɛr leer dɔ, kan heernyɔɔ ki, ceɛ bi gure tɔ bɔ a nɔ ɔ, an a wusigɛ an bra si, k'a yaa hɪ a ɔ, Pɛyɛɛr bɔr, an nɛ ceɛ ma.

15 N n a hɪ m, ɲ ɔ: «Ibɪ mim y'a wusigɛ ra?» A n gɔta, an n'a hɔ bi ra, a ɔ sɪra m. N n a hɪ, ɲ ɔ: A maleɛka bɛɛ ra?

16 Pɛyɛɛr n gɔta, an nɛ ceɛ bi zem. N n kɔ ɲn'a gɔ, kɔ ɲ y'a yɪ bi, ɲ n zɛ kɛdɛ.

17 A n meer ba a wɔ m, a ɔ, ɲnɛ zɛ pi. Hɔ kɔ Zuuba a ba, an a bɔ lɔnnɔce ɔ bi, a bi jɪsa an n'a dɪndare ɲ nɛ, an b'a nyambɔr, a ɔ: «K'a ta, a yaa hɪ *Zakkɪ m kan danyɪnɔ wɔɔ ki.» A n bɔ, an ta bɪnce vanta ɔ.

18 Dɔmure ma bi, tator gɔta nyɪnta ɔ sɔrdaarɔ wɔɔ bɪre ɔ. N n a dɔ kɔ Pɛyɛɛr a ba lɔ y?

19 Hɪrɔɔdi n a ka, ɲn'a ka ma, bi ɲ n a yɪ y. A n a ka, ɲnɛ sɔrdaarɔ wɔɔ lar, an lɛ ka a ɔ, ɲnɛ ɲ zunzɛ. Bi jɛ ɔ bi, Pɛyɛɛr a tɔ Zidee ɔ, an ta Sezaree ɔ, an aa gɔta b'ɔ dɔmum poore nɔ ɔ.

Hɪrɔɔdi zɛ

20 Hɪrɔɔdi heer wuti kan Tiir zanno ki, Sidon zanno ki. Brɔɔ n a lɛ ba deem, ɲnɛ bɔr k'a b'a yɪ. N n goaasɪbabaa da cirhar dɪgamazaa Blastus ma, ɲn'a zɛ kɔ ra, ɲnɛ bɔr k'a bi kɔ ma. Bala, ɲ kɔ bi hɔbɪre bi, bɔ a nawɔm cir bi kɔ b'ɔ.

21 Dɔmum kɔ ɲ y'a bɔ ɔ bi k'a a ku bi, Hɪrɔɔdi a cirbɛəhuu da a ra, an nyɪnta duu burɛ ɔ, an nɛ gɔtabaa meer bam kan goɔɔ wɔɔ ki,

22 ɲn'i zee dam Hɪrɔɔdi mim ɔ, ɲ ɔ: «Woso leer n naa, goaa hɔ bɛɛ y!»

23 Lɛɛm bi, Zuuba maleɛka Hɪrɔɔdi zɛ, k'a n a lɛ bɔ Woso ɔ bi minto. Mukuno n a bi, an ga.

24 Dɔmum bi do ɔ, Woso lemim y'a dam la, karɪndanyɪnɔ wɔɔ lɛ n n'a zum la.

25 Barnabas kan Sol ki kɔ ɲ y'a dɔ, ɲ ɔ, a zi bi ba an nya Zerizalem ɔ bi, ɲ y'a bɔ ɲn'i tam Antɪyɔs ɔ. N Zaan kɔ n so ra ɲn'a tɔ ka Marki bi gaa kan a ki, ɲnɛ ta m.

13

Barnabas kan Sol ki nyɔɔɛ

1 Sokoma kɔ n y'a cɪnta Antɪyɔs ɔ bi, wosolesinnɪsɔrazanno i nyɪnta b'ɔ kan karɪnsaambɔɔ ki: Barnabas, Simɪnyɔɔ kɔ n n'a bɪrm Nizɛɛr bi ki, Sirennɪ Lusiyus ki, kan cir Hɪrɔɔdi Antipas nyɪbaa zukuuzaa Manayen ki, Sol ki.

2 Hindeem ɔ, kɔ ɲ nɛ yaa dam Zuuba m, ɲn'a lɛ kɔsɪm bi, Sent-Espri a hɪ, a ɔ: «K'a Barnabas kan Sol ki bɔ ɔ a hɔ, zibəə kɔ mɔɔ ɲ bir ma bi minto.»

3 Kɔ ɲ y'a lɛ kɔsi, ɲnɛ yaa da ɲn'a nya bi, ɲ y'a wɔ ka ɲ la, ɲnɛ ɲ da zaa ra.

Barnabas kan Sol ki ta Siipɪr ɔ

4 Kɔ Sent-Espri ɲ nyɔɔ bi, Barnabas kan Sol ki zer Selesii ɔ, ɲnɛ da kɔɔlɔs b'ɔ, ɲn'i ta Siipɪr ɔ, kɔ m bi, hi m bur ma.

5 Kō η lee ku Salamin o bi, η Woso lemim pa da zūfōrō sokomacēro o. Zaan nyūnta kan η ki, an n'a dare η han.

6 Kō η y'a da tara kō hi bir ma haay bi zi, ηni lee ku Pafos o bi, η yaa nyūnta deem zē o. Nōaarlesinnūsorazaa m, zūfo m, ηn'a birm Bar-Yeezuu.

7 A nyūnta tara bi do lēezaa Serziyus Polus, k'a nyūnta gōaa hōonzaa bi jūrmazanno wōo barla. Tara bi lēezaa bi m Barnabas kan Sol ki bir, bala, a nyūnta an a nōa k'a Woso lemim bi ma.

8 Nyūnta bi do kō n n'a birm Elimas, grekkī lemim bōorōzaa, bi n yē η ni y, an n'a kam ma k'a a ka kō tara bi lēezaa bi bi sūra ka y.

9 Sol kō n n'a birm Pol bi kō Sent-Espri a han b'i dīgama ma sū....

10 an n'a hūm ni, a o: «Ibū k'i hōon bōnyaa ka, kan nōaarbaa ki bi, Sōtaana nyi ra, sira jum naa, ibū bi Zuuba zaa tūrga bi zarle tom na?»

11 Ba Zuuba wō n n'ibū ra na: ibū y'i bam bōo dōmum poore nō o, ibū b'i yare i woso gure yi y.»

Lēem bi, monsigō kan gunuu ki a ku ra, an n'a birm lēe haay o, an n'a kam gōaa ma k'an a gaa.

12 Tara bi lēezaa bi k'a naa yi bi, a a ba sarakarezaa, bala, Zuuba karūnda bi gaso a hōon o paan....

Pol meerbaa Pisiidii Antiyos o

13 Pol kan a zukuuzanno wōo ki a hōr Pafos o, ηni da kōolōo o, ηni ta Panfilii kō Perzee o. Bi, Zaan a gō η ma, an a wusigō Zerizalem o.

14 N n a hōr Perzee o, ηn'a zaa sa, ηn'aa lee ku Pisiidii Antiyos o. N n gaso sokomace o *sabaa hinni o, ηni nyūnta.

15 Kō η lēro kan wosolesinnūsorazanno ki ciro karūnda ba, ηn'a nya bi, sokomace cinno wōo a ka, ηn'a hi η ni, η o: «Ū danyūno, k'awōo i dōndō m k'a ka gōōo wōo m, zaa ta o!»

16 Pol n wuti, an a wō busu, a o: «Israyel zanno kan awōo k'a ni nyi bam Woso m nō wōo ki, k'a tōr ka mōo ma.

17 Wōo do Israyel Woso bi wōo zūro bō o. Do k'a nyūnta Ezipti o bi, a a da ra gota, bi, kan a wō panja ki, a a ka ηni bō,

18 a hōbure ka η o pōohōon o dōōraa busi nō o.

19 Bi jē o bi, a do saanhuna zūnzē Kanaan kō o, an a ka, nna so η tararō wōo o.

20 A ga kō o naa haay a ba kan dōōraa zōrsi busoor ki.

Bi kur bi, a dōdōkēnno ka η o an ta, an wosolesinnūsorazaa Sanwel ku.

21 N n cir yē, Woso n Benzamen do gōaa Kis nyi Sol ka η o. A cirbēē bire dōōraa busi ku.

22 Woso n wō saa bi ma, an David bō o, an a ka η o k'an yi cir. A n a kaseti ka b'o, an n'a hūre, a o: «Mōo Zesee nyi David yi, mōo heer gōaa m, an ni hō kō mōo lē n taa haay bi bam.»

23 Amba Woso k'a ler bō bi, a Yeezuu bō David do nō o k'an yi Israyel bōmbōrezaa.

24 K'a n bōr cūna bi, Zaan lēe ka an bi mimbōnyaarō tore batem pa da Israyel zanno m haay.

25 Zaan zibēē k'a bōr an ni nyam bi, a a hi, a o: Awōo y'a hōon dam a o, nka m mōo ni? Gōaa k'awōo ni dōm ma bi bēe m mōo ni y. Bi, gōaa i zem mōo kur, bi mōo n m ga m, m a kōōōō bar hōr y.»

26 «M danyūno, Abraham dōnyūno, kan bōo ni nyi bam Woso m awōo bire o rō wōo ki, bōmbōre lemim naa do nyōo n y'a o wōo minto.

27 Zerizalem zanno kan a cinno ki n Yeezuu dō y. N n wosolesinnūsorazanno lemim kō n n'a karūnda bam sabaa biyēē hinni o bi ji ma sō y. Bi, kō η y'a nyasō, ηn'a ka zē ma bi, η y'a ka wosolesinnūsorazanno lemim bi n kō yi.

28 Kō η n mim yi a gōr zi an a ga zē m bi, η y'a yē Pilati han k'an a ka kō n n'a zē gēr.

29 Bi, kō η hō kō n y'a gōrsūra ba a minto bi ba an nya bi, gōōo a zer gō bi ma, ηn'a da yaa o.

30 Bi, Woso a mūm bō o gēēno bire o.

31 Bi, a a hūnka dōmum gōta nō o gōōo kō η zu kō o kan ki Galilee o, ηni ta Zerizalem o rō wōo m, brōo m kasetzanno kēere gōōo lēe.»

32 «Bi wōo sō, lemim nyūnta naa do, wōo n'a pa dare awōo m, lerbōre kō Woso a bō wōo zūro m bi,

33 Woso a ba wōo mūnjoō minto, wōo k'o ni η nyūno bi minto, a Yeezuu mūm bō o amb'a n y'a gōrsūra ba laarō ci o, laa hūya hō nō o bi m: Mōo nyi n'ibū m,

her naa, moo n'buu Zi.

³⁴ Woso a mum bo o gəəno bire o, k'a b'a da ma, an von y, a muŋŋa y'a hi, a o:

Moo David hoo muŋŋoo

ku ŋ ni ta o paan... ro woo

kare awoo o.

³⁵ Bi minto y'a ka, an n'a hum lee vanta o laaro ci o:

A b'a goaa muŋŋa bi tore, an von y.

³⁶ Bala, David k'a Woso zi bi ba a domum o bi, a bi ga, ŋn'a bir a zuro zi, a mesim n von.

³⁷ Bi goaa ku Woso a mum bo o bi, a mesim n von y.

³⁸ M danyuno, k'a do muŋŋa a o, goaa bi do minto y'a ka mimbonyaaroo sugur pa n ni dam awoo bire o.

³⁹ A muŋŋa minto, goaa biyee k'a ni sira kan o bi, a y'a mimbonyaaroo haay sugur yire, bi le ko Moyiisi a ka bi b'a dam ma an a ka awoo o y.

⁴⁰ K'a dundo a zi, ku hoo bi ba awoo m amba ho ko wosolesinnisorazanno a hi bi ni y. N y'a hi, ŋ o:

⁴¹ K'a diga a, so gooo m zanno,

k'a ze kade, k'a nyaam!

Moo zi bam awoo domum o,

zibee m, awoo n ni busi kam ma,

baa ku goaa a dunda awoo m.»

⁴² Pol kan Barnabas ki ko ŋ bor ŋn'i bom bi, ŋ y'a ye ŋ han gota, ku ŋ ni so minno noon duro ra sabaa k'a ni zem bi ma.

⁴³ Goo woo ko ŋ husage da bi, zuforo gota kan do vantoo gooo ko ŋ ni zum zuforo woo lero woo o ro woo ki, Pol kan Barnabas ki da zaa o. Soora ku ŋ n'a bam bi, ŋ yi ŋ dondom, ko ŋ ni goota Woso barka no o.

Pol kan Barnabas ki do vantoo zi

⁴⁴ Sabaa k'a nya o bi k'a ku bi, tara bi zanno haay a ze ku ra k'a a tor ka Woso lemim ma.

⁴⁵ Zuforo ko ŋ gooo woo yi gota noona o bi, jumbaa ŋ heer han, ŋn'i Pol meerbaaro woo nyi bombon o, ŋn'a sunoo wore.

⁴⁶ Pol kan Barnabas ki a heer ba kookoo, ŋn'a hi ŋ ni, ŋ o: «Awoo Woso lemim b'a ga m, an lee ka, an hi awoo m! K'awoo kaanm Woso lemim bi m bi, awoo a muŋŋoo dodo yar kan musirbaa k'a nyare ba o bi ki, a hunka a o: awoo le baa k'a yi y. Keere naa, o wusiga woo nawom do vantoo zi.

⁴⁷ Bala, le ko Zuuba a ka woo bi n naa:

Moo buu bo o

k'i yi leegure do gota minto,

k'i bombore ganwore bi sa,

i ta m durnya le cinta ji o.»

⁴⁸ Ko ŋ minno noon duro ma bi, do vantoo gooo woo, kan heernoo ki, ŋ y'a le bom Zuuba Woso lemim o. Bi, gooo haay ku ŋ ni musirbaa k'a nyare ba o bi yim no woo sira ka.

⁴⁹ Zuuba lemim bi lee ku lee haay o.

⁵⁰ Zuforo woo n bokare ŋn'i lanno tozanno ku ŋ ni Woso dan o paan... ro woo nyonnyoota kan tara googusinnoo woo ki k'a fir ka Pol ma kan Barnabas ki, k'a la ŋ la, ko ŋ ni bo a tara bi ra.

⁵¹ Broo n taanyisi gongoo a ganno ma ŋ minto, ŋn' ta Ikoniyom o.

⁵² Ko karundanyuno woo ni, Sent-Espri kan heernoo ki ŋ heer han.

14

Pol kan Barnabas ki ta Ikoniyom o

¹ Ikoniyom o bi, ŋ y'a ba am biisi ho bi m. Pol ta kan Barnabas ki, ŋn'aa gaso zuforo sokomace o. N meerbaa b'a ka, gooo gota ku ŋ ni zuforo kan grekkuro ki n a ba srakarezanno.

² Bi, zuforo niŋŋoo ko ŋ n ye srakare bi ma ro woo do vantoo gooo woo nyonnyoota, ŋ heer ni busum kan danyuno woo ki.

³ Pol kan Barnabas ki goota b'o tee..., ŋn'i meer bam kan heerkoodabaa ki Zuuba minto. Zuuba a kaseti ka ŋ o. Bala, a muŋŋa yi ŋ meerbaa sira hunka, an a ka, ŋn'a da ma, ŋn'i hoserlo bam kan makraroo ki.

⁴ Tara no zanno woo n a jir le huuya: gosunoo ni kan zuforo woo ki, gosunoo ni kan kristazibeezanno woo ki.

⁵ Do wantoo gooo woo kan zuforo woo ki, a cinno ki, le sa k'a zibəə bonyaa ba kristazibəəzanno woo m, k'a η gongooen jaaro m.

⁶ Ko Barnabas kan Pol ki ho ko η o k'a ba bi do bi, η y'a si, ηni ta Likawonii koro o, Listir kan Derbe ki, kan η bələmaro ki.

⁷ B'oo so bi, η y'i lemim nyunta bi pa dare.

Listir ko logoo waare

⁸ Listir ko g'aa deem n ta o, a b'a dam ma an jum a ganno ra y. Yi a o logobaa bi m, a n ta fi'gaa y.

⁹ Hindeem o, an nyunta an n'a tor kam Pol meerbaa ma. Pol ni digam ma su.... K'a yi a ni surakare m k'a laafi yi bi,

¹⁰ a a hi kan panja ki, a o: «Wuti i jum, i ganno ra!» G'aa bi n wuti le deem, an ni tam.

¹¹ Gooo woo ko η ho ko Pol a ba bi yi bi, η y'a leer busu brama, ηn'a hum Likawonii lemim m, η o: «Wosoro y'a ba g'oo, ηni zer woo bire o.»

¹² N n'i Barnabas birm <*Zes>, ηn'i Pol birm <*Hermes>, bala, a i nyunta meerbaazaa.

¹³ Zes yaadarece bi, pəηηə ko n y'a bir ko bi ma bi le ma n ta o. A mannubər b'a ka ηni ta ηoanno m, ηni leero waa, ηn'a dunda η wer, ηni ta η ni ko bi le ma. A n a ze ko ra kan g'ooo woo ki, k'a manni ba.

¹⁴ Kristazibəəzanno Barnabas kan Pol ki ko η mim naa do ma bi, η heer a zar gota, ηn'a huuro kunkaansom, ηni bra si, ηn'i tam g'ooo woo zi kan zee ki.

¹⁵ N o: «G'ooo ra, bo awoo n'a bam naa? Woo, g'ooo m woo m so am awoo ho bi m! Lemim nyunta ko woo n'a pa dare awoo m naa, k'a wo saa hobaaro nuburo noon duro ma, k'a zu Woso k'an musu, an brama da kan tara ki, higota ki kan ho haay k'an a no o bi ki b'o.

¹⁶ Ko biisi bi ni, a do haay to, ηn'i zure a zaaro o,

¹⁷ b'a ho muppa ba awoo m, bala, a lahi ka awoo o, kan moa ki, a hobe ka awoo o, an n'awoo heer nyoom.»

¹⁸ Meerbaaro noon duro boraama ka g'ooo woo o. B'a n nyunta naanaa k'a g'ooo woo da jum o ko η bi manni bi ba y.

¹⁹ Bi je o bi, zuforo y'a to Antyoos o kan Ikonyom ki, ηni bi g'ooo woo nyonnoota. N n Pol gongooen jaaro m, ηn'a gungaata, ηni bo m tara no o, ηn'i digam ma, η o, ga a o.

²⁰ Bi, karundayuno woo ko η y'a ze ko ra, ηni bir ma bi, a wuti, an gaso tara no o. Do k'a me bi, a a hur kan Barnabas ki, ηni ta Derbe o.

N y'a wusigə Siirii Antyoos o

²¹ Ko η lemim nyunta bi pa da Derbe o ηni karundayuno yi gota bi, η y'a bo, ηni bo Listir o, Ikonyom kan Pisiidii Antyoos ki o.

²² N karundayuno woo heer yo, ηni η dundo ko η ni g'oota a surakare no o, ηn'a hi, η o: «A a ga m, woo n fur yi gota, k'o bokare, o gaso Woso cirbəə no o.»

²³ N leezanno bo o kristag'ooo sokoma biyəə no o, ηni yaaro da ηn'a le koo, ηni yaa da leezanno woo to ma, ηni η da Zuuba ko η sira ka o bi wo o.

²⁴ N bo Pisiidii o, ηni ta Panfilii o,

²⁵ ηni lemim nyunta bi pa da Perzee o, ηni cem, ηni ta Atalyaa o.

²⁶ N n a to b'o, ηni da kooloo o, ηni ta Antyoos o, tara niηηə ko η y'a ye o Woso han, k'a ni η barka da o zibəə ko η y'a ba naa minto b'o.

²⁷ Ko η lee ku bi, η sokoma bi bir, ηni ho haay ko Woso a da η han ηn'a ba bi dunda η ni, an le da bi, ho ko Woso a ba, do wantoo ηn'a ba surakarezanno bi.

²⁸ N maasire ba b'o kan karundayuno woo ki.

15

Bakomare banjo minto Antyoos o

¹ Gooo gosunno y'a to Zidee o, ηni bi karunda ba danyuno woo m, η o: «K'awoo n gaso banjo b'o, a zu Moyiisi yunnubay zibəə b'o, awoo bi bumbore yure y.»

² Mim naa do wuti bogor gota m kan busikare ki g'ooo woo kan Pol ki Barnabas ki bire o. Danyuno woo n a cunta ko Pol kan Barnabas ki, g'ooo gosunno ki n ta Zerizalem o ko η n'aa kristazibəəzanno woo yi kan kristag'ooo leezanno woo ki mim naa do minto.

³ Antyoos kristag'ooo sokoma bi n digam η zaa sare mim ma. N bo Fenisii o kan Samarii ki, ηn'i do wantoo g'ooo heerlorle mim dundam, b'a yi heernyoo gota kan o danyuno woo ki haay.

⁴ Ko η lee ku Zerizalem o bi, sokoma a nya η zi, an η si, kristazibəəzanno kan kristag'ooo leezanno ki, ηni ho ko Woso a da η han ηn'a ba bi sa, ηn'a dunda η ni.

⁵ Farizeenro sarakarezanno wuti ηn'a hi η σ, a a ga m kō η nū do vantōo gōōo wōo gasō banjō σ, kō η nū lē ka, kō η nū zu Moyiisi lero wōo σ.

Bisi bi karē bōmbo kō zi

⁶ Kristazibəəzanno wōo kan kristagōōo lēezanno wōo kī a so kō ma, k'a dīga mim naa do ma.

⁷ Kō η bisi bi ka tee... bi, Piyēer wuti an a hi, a σ: «M danyūno, awōō do a σ, a sūηηida σ bi, Woso mōō bō σ awōō bire σ, kō do vantōo gōōo m lemim nyūnta bi ma mōō lē m, kō η n'a si.

⁸ Woso k'a heerlo wōo do bi, a kaseti ka η σ, an Sent-Espri bi ka η σ, amba a a ka wōo σ bi m.

⁹ Woso n η gō wōo ma poore tōkke y, sarakarē minto y'a ka an η heerlo wōo sōrgō.

¹⁰ Keere bi, bō minto y'a ka, an nū Woso makra bare? A n nū mor gorezaa bi kam karūndanyūno wōo ra, bi wōo ziro kan wōo mūηηōō kī n a da ma, σ n'a busure?

¹¹ Bi, wōo si wōo σ, Zuuba Yeezūu barka minto y'a ka wōo n bōmbōre yi, am η hō bi m.»

¹² Ŋ haay n zē pi, ηn'a tōr kam Pol kan Barnabas kī ma, brōō nū hoserlo kan makrarō kī kō Woso a ka η nū ba haay do vantōo kō σ bi dūndarē η nū.

¹³ Kō η y'a nya bi, Zakki meerbaa bi si, a σ: «M danyūno, k'a tōr ka mōō ma.

¹⁴ Sūmūyōō hō kō Woso a ba a sūηηida σ, k'a dīga a do ma, a bō σ gōōo kō η ba zūfōrō wōo barla bi tō da wōo nō σ.

¹⁵ Bi wosolesinnūsorazanno ye bi ma sō, bala, n y'a gōrsūra ba Wosoci σ, n σ:

¹⁶ Bi jē σ bi, mōō zem bi David har k'a a da bi banka m a dō,

zeero kō η gōōta rō wōo,

mōō yi m yare, m η dō,

m η jum brama.

¹⁷ Kō gōōo kō η gōōta rō wōo

n a ka Zuuba ma,

kan do vantōo haay kō η nū mem mōō tō ma rō wōo kī.

¹⁸ Zuuba i naa hi, a y'a ka ηnū hōō nōōn duro do biisi hōō tee...

¹⁹ Bi minto y'a ka mōō m hōōn da, mōō σ, a n a ga m, wōo n fir ka do vantōo gōōo kō η ye Woso ma rō wōo ma y.

²⁰ Ū ci ba η ma, σ a hi η nū, σ σ, η bi *wosobaawōōnno mannūbare sim sō y, η bi jaan da y, η bi hō gēr sim sō, kan ma kī sō y.

²¹ Sira m, a dōōraa laato, mōō i tara nō biyēō σ, ηnū Moyiisi lero karūnda bam *sabaa hinni haay σ η sokōmacerō σ.»

N ci ba, n n a nyōō gōōo kō η bi zūfōrō wōo ma

²² Kristazibəəzanno wōo kan kristagōōo lēezanno wōo kī, sokoma bi kī, a cūnta k'a gōōo bō σ a barla a η nyōō kan Pol kī Barnabas kī Antiyōs σ. Nyūnta a σ Ziidi kō n n'a birm Barsabas, kan Silas kī, gōōo m, η nū daōre m danyūno wōo bire σ.

²³ Ŋ n ci naa do ka η σ:

«Kristazibəəzanno kan kristagōōo lēezanno kī, σ danyūno kī i yaa dare a danyūno do vantōo kō η nū Antiyōs σ kan Siirii kī, Silisii kī rō wōo m.

²⁴ Wōō ma η σ, wōō gōōo gōsinno i b'awōō wōnwar kō ma, ηn'awōō heer zar, ηnū dabōō da awōō ma kan a meerbaarō kī, bi wōō n η nyōō y.

²⁵ Wōō σ lē ba deem, σ a cūnta k'ō gōōo bō σ, σ η nyōō kan σ gōaasūbōō paan...rō Barnabas kan Pol kī.

²⁶ Gōōo m, ηn'a mūsūbaa ka zē ma, Zuuba Yeezūu Krista tō ma.

²⁷ Bi minto y'a ka, wōō n nū Ziidi kan Silas kī nyōōre awōō ma, kō η nū bi minno nōōn duro hi awōō m a lē m.

²⁸ Sent-Espri kan wōō mūηηōō kī, wōō σ hōōn da, σ σ, a n a ga m, k'ō σ ya, σ mor gorezaa vanta ka awōō ra, kō mim pakrarō nōōn duro bēe y:

²⁹ A bi wosobaawōōnno mannūbare sim sō y, kan ma kī, hōō gēōro kī, b'a bi jaan da sō y. K'awōō zu naa haay σ, awōō ba mūηηa. Woso y'a dare a han.»

³⁰ Gōōo kō n yi η hō σ rō wōō, a leer so, ηn'a hōr, ηnū ta Antiyōs σ, ηn'aa gōōo wōō sō kō ma, ηnū ci bi ka η σ.

³¹ Ci bi karūnda bi bare η heer nyōō, kō η dūndōre ncinaaō yi bi minto.

³² Ziidi kan Silas kī kō η nū wosolesinnūsorazanno wōo, η danyūno wōo dūndō kan meerbaarō kī, ηnū η panjā da ra.

33 N̄ ḡoṭa b'ṭ d̄omum poore, danȳno w̄oṭ n b̄i zaa ka η ṭ, ηn'a b̄o ηn̄i ta ḡoṭo k̄o η ȳi nȳoṭ r̄o w̄oṭ zi.*

35 K̄o Barnabas kan Pol k̄i n̄i, η ḡoṭa Antiyos ṭ, ηn'i h̄o d̄undare, ηn'i Zuuba lemim nȳnta b̄i pa dam kan ḡoṭo ḡoṭa k̄i s̄o.

N Pol kan Silas k̄i nȳoṭ

36 K'a ȳi poore b̄i kur b̄i, Pol a h̄i Barnabas m, a ṭ: «Ṭ ṭ wusiḡe, ṭ aa d̄iḡa ṭ danȳno w̄oṭ ma k̄o biȳəḡ k̄o w̄oṭ Zuuba lemim nȳnta pa da ṭ b'ṭ. K'ṭ d̄iḡa a k̄o η y'a bam lo gE.»

37 Barnabas n a ηṭa k'a Zaan k̄o n n'a birm Mark̄i b̄i gaa a ta m.

38 B̄i, Pol n ye k'a gaa y, bala, a nȳnta an n̄i zum k̄o ṭ kan η k̄i, an a ḡo η ma Panfilii ṭ, a n a ya, an zi ba kan η k̄i y.

39 N̄ b̄is̄i ka kan k̄o k̄i maam-maam, b̄is̄i b̄i n b̄i η ḡonḡo k̄o ma ḡoaa biȳəḡ n ta a le, a le. Barnabas Mark̄i gaa, an da k̄oṭoṭ ṭ an ta Siip̄ir ṭ.

40 Pol n Silas gaa, danȳno w̄oṭ n yaa da, k̄o Zuuba n a barka ka η ṭ. N̄ n cem.

41 Pol b̄o Siirii kan Silisii k̄i k̄oṭo ṭ, an n̄i kristaḡoṭo sokomar̄o w̄oṭ pan̄ḡa dam la.

16

Timote a zE k̄o ra kan Pol k̄i Silas k̄i

1 Pol kan Silas k̄i ta ηn'aa lee ku Derbe ṭ, ηn̄i cem ηn̄i ta List̄r ṭ. Kar̄undanȳ deem n n̄i b'ṭ, a t̄o m Timote, a da b̄i z̄uf̄o m, an a ba sirakarezaa, a zi b̄i grekk̄i m.

2 A danȳno k̄o η n̄i List̄r ṭ kan Ik̄ontȳom k̄i r̄o w̄oṭ y'a le b̄ore a t̄o ṭ.

3 Pol n a ηṭa k'a gaa. A n a gaa, an a gas̄o ban̄ḡṭ ṭ z̄uf̄oro k̄o η n̄i b'ṭ r̄o w̄oṭ minto, bala, η haay a d̄o, η ṭ, a zi b̄i grekk̄i m.

4 Tara n̄o r̄o k̄o η n̄i b̄ore η ṭ r̄o w̄oṭ, η ȳi lero k̄o Zerizalem kristazibəəzanno w̄oṭ a c̄nta kan kristaḡoṭo l̄ezanno w̄oṭ k̄i b̄i h̄ure η n̄i, ηn'a yere η han k̄o η n̄i zu η ṭ m̄ḡḡa.

5 Kristaḡoṭo sokomar̄o w̄oṭ sirakare pan̄ḡa n'a dam la, η le n'a dam la d̄omum biȳəḡ.

N Pol bir Masedoan ṭ

6 Pol kan Silas k̄i b̄o Frizii ṭ kan Galasii k̄i, Sent-Espri n a ta η n̄i tolle, k̄o η b̄i lemim b̄i pa da Azii ṭ y.

7 K̄o η lee ku Mizii jireyaa ṭ b̄i, η y'a ηṭa k'a ta Bitinii ṭ, b̄i, Yeezuu Espri b̄i η da jum ṭ.

8 N̄ n cem, ηn̄i bra Mizii ṭ, ηn'aa lee ku Trowas ṭ.

9 Gum deem ṭ, Pol Woso h̄oh̄unkare ȳi: Masedoan ḡoaa deem y'a hunka m, an jum brama, an n'a w̄o z̄nzem n̄i, a ṭ: «B̄or Masedoan ṭ, ɪ b̄i da w̄oṭ han!»

10 Pol h̄oh̄unkare b̄i ȳre je ṭ b̄i, w̄oṭ w̄uti z̄oṭ-z̄oṭ k'ṭ ta Masedoan ṭ, bala, w̄oṭ si w̄oṭ ṭ Woso n n̄i w̄oṭ birm k̄o aa lemim nȳnta pa da b'ṭ.

Lidii batem sire Filipii ṭ

11 Da k̄o w̄oṭ ṭ k̄oṭoṭ ṭ Trowas ṭ b̄i, w̄oṭ ta t̄ur̄ga kan Samotrast̄i k̄i. A d̄o k'a m̄e b̄i, w̄oṭ ta Neyapolis ṭ.

12 Ṭ ṭ to b'ṭ, ṭ ta Filipii ṭ, ṭ gam ma, Masedoan k̄oṭo haay tara n̄o ḡoṭa m b̄i. A ḡoṭo w̄oṭ n a so a m̄ḡḡa ṭ am R̄om zanno paan...r̄o w̄oṭ h̄o b̄i m. W̄oṭ d̄omum poore ba tara n̄o b̄i do ṭ.

13 *Sabaa hinn̄i ṭ, w̄oṭ b̄o tara n̄o ṭ, ṭ ta b̄orko le ra. B̄unce b̄i do ṭ b̄i, w̄oṭ ṭ h̄oṭn da, ṭ ṭ, yaadare b̄unce nȳntam b'ṭ. K̄o w̄oṭ nȳnta b̄i, w̄oṭ Yeezuu mim d̄unda kan lanno k̄o η y'a so k̄o ma b'ṭ r̄o w̄oṭ k̄i.

14 N̄ ḡoaa deem k'a t̄o m Lidii, garhuuro h̄eerezaa m, b̄i nȳnta, an n'a t̄or kam w̄oṭ ma. T̄yat̄ur k̄o nȳi m, an n̄i Woso dan̄ ṭ. Zuuba a heer ḡṭ k'an b̄or a ma, an a t̄or ka Pol meerbaa b̄i ma.

15 K'a batem si b̄i, a m̄ḡḡa kan a har ḡoṭo k̄i b̄i, a a ye w̄oṭ han, an n'a h̄ure, a ṭ: «K'aw̄oṭ y'a h̄oṭn dare a ṭ, m̄oṭ ɪ zum Zuuba ṭ, k'a b̄or, a b̄i w̄oṭa m̄oṭ har ṭ.» A n ma w̄oṭ ma, w̄oṭ n k̄o ṭ ye.

N Pol nyaso Filipii ṭ

16 Hindeem ṭ, w̄oṭ n̄i tam yaadare b̄unce ṭ, l̄opoo n b̄i w̄oṭ zE ṭ, lo m, b̄oṭrozaa m. A w̄o b̄i kure ɪ busoo kare a zuub̄oṭ w̄oṭ ṭ.

17 A n n̄i zum w̄oṭ je ṭ, Pol kan w̄oṭ k̄i, an n̄i zee dare, a ṭ: «Ḡoṭo n̄oṭn duro Woso k'a le da haay zibəənȳno m. B̄omb̄ore zaa η n'a pa dare aw̄oṭ m.»

* 15:33 15.33 Ci ḡos̄un̄o ɪ naa dan̄ ṭ: Silas a h̄oṭn da an ḡoṭa, Ziidi n cem a deem.

18 A ba a ɔ, ncinaaɔ dɔmɔn gɔta nɔ ɔ. Pol n bi kɔ, an a bɔ, an a hi zinə bi m, a ɔ: «Yeezuu Krista to ma, mɔɔ lɛ ka ɪbu ɔ: bɔ lɔ naa do mɛ ɔ!» Lɛɛm bi, a bɔ a mɛ ɔ.

19 A zuubɔɔ wɔɔ kɔ η y'a yɪ a busoo bi yɪrɛ n a zɛ ra bi, η Pol nyaso kan Silas ki, ηnɪ η gungaata, ηnɪ ta η nɪ daasi ɔ, jɪtanno taa.

20 Brɔɔ n η gaa, ηn'aa η hunka dɔdɔkɛnno m, η ɔ: «Gɔɔɔ nɔɔn duro nɪ wɔɔ kɔ naa nyankɔrɛ. Zɪfɔrɔ m.

21 N nɪ hɔ k'a bɪr zum wɔɔ Rɔm zanno lɛrɔ ɔ bi dɪndam.»

22 Zamaa n wuti nyaa m kan Pol rɔ ki. Dɔdɔkɛnno wɔɔ n lɛ ka, ηnɪ η huuro bɔmbɔ η ma, ηnɪ η zɛ madɪrɔ m.

23 N zɛ kɔ η y'a ɔ gɔta bi, η bɔkare, ηnɪ η du lɔnnɔɔɔ ɔ. N n lɛ ka lɔnnɔɔɔ dɔmazaa b'ɔ kan dɪga η ma mɪŋŋa.

24 Gɔaa kɔ η lɛ naa do ka ɔ bi, a yɪ η du cɛnɔzaa b'ɔ, an η da gɔ ɔ.

25 Dɪbsir k'a da bi, Pol kan Silas ki ɪ yaa dam, ηn'ɪ Woso lɛbɔrɛ laa lɔm, lɔnnɔ vantɔɔ wɔɔ n'a tɔr kare η ma.

26 Tara n nyɪŋŋɛ lɛ deem, a nyɪŋŋɛrɛ bi pɪŋŋa n cɛ jɪr bi yɪnyi. Cɛ bi lɛrɔ wɔɔ haay n gɔngɔ lɛɛm, lɔnnɔ wɔɔ haay bɪŋŋarɔ wɔɔ n sur pɔŋŋɛ bi ma.

27 Lɔnnɔɔɔ dɔmazaa bi n wuti hinceem ma, a lɔnnɔɔɔɔ lɛrɔ wɔɔ yɪ ηn'ɪ gɔm, a hɔɔn ɔ bi lɔnnɔ wɔɔ a si η y'a ɔ. A n a kargɔ gaa ɔ, k'a a mɪŋŋa zɛ m.

28 Pol n zee da kan pɪŋŋa ki, a ɔ: «ɪ bi hɔsɪ ba ɪ mɪŋŋa nɪ y. Wɔɔ haay ta ɔ.»

29 Lɔnnɔɔɔɔ dɔmazaa bi n sɛ yɛ, an bra si, an gasɔ, an aa sɔnta Pol kan Silas ki taa mehinkɛ m.

30 A n η gaa, an bɔ η nɪ garga ra, an n'a hɪrɛ η nɪ, a ɔ: «Gɔɔɔ ra, mɔɔ y'a bam lɔ kɔ m bɔmbɔrɛ yɪ?»

31 N n a nyɪ bɔ nɔ, η ɔ: «Sɪra ka Zuuba Yeezuu ɔ, ɪ bɔmbɔrɛ yɪm, ɪbu kan ɪ har gɔɔɔ ki.»

32 N n Zuuba lemim bi dɪnda m, kan gɔɔɔ haay kɔ η n'a har ɔ rɔ wɔɔ ki.

33 Lɔnnɔɔɔɔ dɔmazaa bi n η gaa gunuu ɔ b'ɔ lɛɛm, k'a yaa η nyɪnno sorgɔ. Wakati bi do ɔ bɔ bi, a batɛm si kan a har gɔɔɔ ki haay.

34 A n η gaa, an ta η nɪ a cɛ ɔ, an hɔbɪrɛ ka η ɔ, an n'a heer nyɔɔm kan a har gɔɔɔ wɔɔ ki, k'a sɪra ka Woso ɔ bi tɔ ma.

35 Dɔ k'a mɛ bi, dɔdɔkɛnno wɔɔ a dɔmazanno nyɔɔ kɔ η n'aa a hi lɔnnɔɔɔɔ dɔmazaa bi m, kan wɔ saa gɔɔɔ wɔɔ ma.

36 Lɔnnɔɔɔɔ dɔmazaa bi n mim naa do hi Pol m, a ɔ: «Dɔdɔkɛnno wɔɔ nyɔɔ da, η ɔ, ηnɪ wɔ saa awɔɔ ma. Ncɪnaaɔ bi, k'a bɔ a doo kan laaftɪ ki.»

37 Bi Pol a hi, a ɔ: «ɪ y'a ka, ηnɪ wɔɔ zɛ zamaa bire ɔ, bi η n wɔɔ dɔdɔ ka y, wɔɔ kɔ wɔɔ n Rɔm zanno, ηn'a ka, ηnɪ wɔɔ du lɔnnɔɔɔ ɔ. N n bɔkare, ηn'a ŋɔam k'a a kɔna, a wɔɔ bɔ. Bi bi kɔ yɪrɛ y. N n bɔr a zim, ηnɪ bi wɔɔ bɔ.»

38 Gɔɔɔ wɔɔ n a wusigɛ, ηn'aa naa haay hi dɔdɔkɛnno wɔɔ m, nyɪbɛθ n gasɔ η ɔ, kɔ y'a hi η nɪ, η ɔ Rɔm zanno n a mɪ bi mɪnto.

39 N n bɔr, ηnɪ bi sugur yɛ η han, ηnɪ η bɔ, ηn'a yɛ η han, kɔ η nɪ bɔ tara bi nɔ ɔ.

40 Kɔ η bɔ lɔnnɔɔɔɔ ɔ b'ɔ bi, Pol kan Silas ki ta, ηn'aa Lidii yɪ, ηnɪ danyɪnɔ wɔɔ yɪ ηnɪ η heer ba kookoo, ηnɪ cem.

17

Pol ta Tesaloniki kan Beree ki ɔ

1 N bɔ Anfipolis ɔ kan Apolonii ki, ηn'aa lee ku Tesaloniki ɔ. Zɪfɔrɔ wɔɔ sokomace n nɪ b'ɔ.

2 Amb'a tɪr a ba biisi bi, Pol ta, an aa η yɪ, an sɔra ba kan η ki *sabaa hinnɪ ɔ, an a ta kɔ rɛ galle m kaakɔ, an nɪ Wosoci bi

3 bɔrɛ η nɪ kɔ zi, a ɔ Krista a ga m, an fir yɪ, an ga, an a mɪm bɔ ɔ gɛθno bire ɔ. A n n'a hɪrɛ, a ɔ: «Krista kɔ mɔɔ n'a pa dare awɔɔ m bi, Yeezuu m.»

4 Zɪfɔrɔ gɔsɪnno yɛ, ηn'a zɛ kɔ ra kan Pol ki Silas ki, kan grekkɪrɔ kɔ η nɪ Woso dan ɔ rɔ wɔɔ ki gɔta, kan lanno tozanno ki gɔta.

5 Zɪfɔrɔ wuti kan jumbaa heerbusu ki, ηnɪ gɔɔɔ nɪbɪrɔ gaa zaa bire ɔ, ηn'a ka tara bi gɔɔɔ wɔɔ n yar, ηnɪ tarano bi nya kɔ rɛ. N n ta Zason har ɔ, ηn'a kam Pol ma kan Silas ki, k'a η gaa a ta η nɪ gɔɔɔ wɔɔ taa.

6 Kɔ η n η yɪ bi, η Zason gaa kan danyɪnɔ gɔsɪnno ki, ηnɪ ta η nɪ dɔdɔkɛnno taa, ηn'ɪ zee dare, η ɔ: «Gɔɔɔ nɔɔn duro nɪ durnya bi dam, ηnɪ cem ηnɪ bɔr naa ɔ keere,

7 Zason n η si a har ɔ. N haay kaanm Rɔm cir lɛ m, η ɔ, cir vanta n ta ɔ, a tɔ m Yeezuu.»

8 Zeero nɔɔn duro gɔɔɔ wɔɔ da bɔ ɔ, kan dɔdɔkɛnno wɔɔ ki,

9 ηηη busoo si Zason kan danyuno woo ki han, ηη'a cunta, ηηη bokare, ηηη wo saa η ma.

N Pol kan Silas ki si muηηa Beree o

10 Lεem bi, danyuno woo a ka Pol kan Silas ki n cem kan Beree ko ki gunuu o. Ku η lee ku bi, η ta zufooro sokomace o.

11 Zūfooro ko η n b'ɔ ro woo muηηa, an le da Tesaloniki zanno woo ra. N lemim bi si kan a heer ki haay. Dɔmum haay, η yi digam Wosoci b'ɔ, k'a dɔga a ho ko η n'a hum bi sira m ge.

12 Gota a ba sarakarezanno η bire o kan grekku lanno tozanno ki, gɔɔɔyaaro ki gota.

13 Tesaloniki zufooro woo ko η y'a ma, η o, Pol i Beree o an ni Woso lemim pa dam bi, η lee ku b'ɔ, k'a a ya, a gɔɔɔ nyonnyɔɔta.

14 Danyuno woo n a ba zoo, ηηη Pol da zaa ra an ta kan higota bi le ra ki, bi ma bi, Silas kan Timote ki gɔɔta b'ɔ.

15 Gooɔ ko η Pol da zaa o ro woo a gaa ηηη ta m Atennu o, ηη'a wusigə kan Pol le ki, ko Silas kan Timote ki n a ji sa zoo-zoo.

Pol i Atennu o

16 Pol k'a ni dore η ma Atennu o bi, a heer a zar kan *wosobaawonno ko η ni tara bi no o, ηηη η danj o ro woo ki minto.

17 A n gaso sokomace deem o, an ni meer bam kan zufooro woo ki, kan gɔɔɔ ko η ni Woso danj o ro woo ki, dɔmum haay daasiro o, a y'a bam kan gɔaa haay k'a ni zem bi ki.

18 Hoɔnkamazanno, Epikiriyeenro kan Stoyiseenro* ki, nyunta b'ɔ ηηη sɔɔra bam kan ki. Gɔsunno n'a hure, η o: «Para-paradarezaa naa do o lo?» Gɔsunno o: «Wosoro daaro an ni η pa dare!» Ko sira ni, Pol i Yeezuu pa dam, kan a mumbɔɔre ki.

19 N n a nyaso k'a ta m ci ko n n'a birm Arewopaazi bi mim o. N n a hu, η o: «Ibu i da ma, i karunda daa k'ibu n'a bam naa ji dunda woo n na?»

20 Bala, ibu i minno daaro dundam woo m, bi y'a ka woo le n taa k'o η ji do.»

21 Atennu zanno woo kan saanaro ki bir hoɔi bam, ko minno daaro dundare kan a tor ka ma ki bee y.

22 Pol n jum brama Arewopaazi o b'ɔ, a o: «Atennu zanno, dɔga ko moɔ nawum awoɔ ma naa, sarakarezanno gɔɔɔ n'awoo m.

23 Ko moɔ m da awoɔ ko bi zi bi, ho haay k'a n'awoo yaadare moɔ bi, moɔ yi. Moɔ yi, n n a gɔrsira ba manniduu niηηə ma ncinaaɔ: «Woso ko gɔaa n a do minto.» Ho k'awoo n'a danj o, b'awoo n a do bi, bi moɔ boɔ ko m b'a pa da awoɔ m naa.

24 Woso k'a durnya da, kan ho haay k'a n'a no o bi ki, a m brama kan tara ki Zuuba. A bir gasum wosocero ko gɔɔɔ a do a wo m no woo no o y.

25 Hoɔi zibəə ba ma y. A bir a kam ma ko gɔaa n a da a han ho niηηə ma y. Bala, a n ni mɔsɔrbaa, hoonsi, kan ho haay ki kam gɔaa haay o.

26 K'an gɔaa deem me ki, a do haay da ko η ni bir tara bure lee haay o. A dɔmunno bo ko zi gɔɔɔ minto, kan η tararo jirə ki,

27 ko η n'a da ma, ηη'a wo dunda, ηη'a ka Woso ma, gee η y'a yum ge, an bokare a bi laato woo gɔaa biyəə ma y.

28 Bala,

A muηηa zi woo mɔsɔrbaa n ta o, o ni tare, o ni meeyaa m.

Amba awoɔ gɔrsɔrabanno gɔsunno a hu bi m: «A dogooɔ m woo m.»

29 Ko Woso dogooɔ m woo m bi, woo n o ga m, o o hoɔn da, o y, Woso bi sarma ni, gee wanzurfu, gee jaa ko gɔaa a banka, an a bo o a hoɔn o bi ni y.

30 Bi, Woso n a ya, an ni digam dɔmum ko gɔɔɔ woo ni bado no o bi ma y. A y'a hure η ni keere, ko η haay n a bo a mimbɔnyaaro o bunce haay o.

31 A dɔmum deem bo o, an a cunta, ko gɔaa k'a bo o bi n bi durnya dodo ka kan sira ki. Bi, a a kaseti hunka gɔɔɔ haay m, an a mum bo o gəno bire o.»

32 Gəno mumbɔɔre mim ko η b'a ma bi, gɔsunno i yaa wom Pol ma, niηηoo n n'a hure, η o: «K'o mim naa do minto m, woo y'o yare, o tor ka ibu ma dɔmum vanta o.»

33 A yi ncinaaɔ, Pol n a go η ma.

34 Gɔsunno n bokare, ηηη ye a meerbaa bi ma, ηη'a ba sarakarezanno. Arewopaazi zaa Denii nyunta o, kan lo deem ko n n'a birm Damariisi bi ki, kan gɔsunno ki so.

* 17:18 17:18 Epikiriyeenro: gɔɔɔ ko η n'a kam durnya nyuntabaa ma ro woo m broɔ. N n'a hum so, η o, Hoɔi bee y'a so durnya b'ɔ y. Ho haay bi, ba an nawom bala. Stoyiseenro: gɔɔɔ ko η ye mim kosti ma ro woo m broɔ. N n'a kam ma, k'a ho k'a so durnya o jilli bi do.

18

Korenti kristagoo sokoma cintare

- 1 Bɪ je ɔ bɪ, Pol a hɔr Atenni ɔ, an ta Korenti ɔ.
- 2 B'ɔ bɪ, a zɪfɔ deem zɛ ɔ, a tɔ m Akilas. Pɔn kɔ gɔaa m, an a tɔ Italii ɔ lɛɛm an bɔr kan a lɔ Prisil kɪ. Kɔ sɪra nɪ, cir Kloodi lɛ ka, kɔ zɪfɔrɔ haay n bɔ *Rɔm ɔ. Pol n kɔ ma kan ɪ kɪ,
- 3 bɪ, kɔ wɔzibəə deem ɪ n'a bam bɪ, (zappabaa m,) a zer ɪ har ɔ, ɪn'ɪ zi bɪ bam kan kɔ kɪ. Huucero pɛɛrarɔ* ɪn'ɪ ɪ bare.
- 4 *Sabaa hinnɪ haay, a ɪ karɪnda dɪndam zɪfɔrɔ sokomace b'ɔ, an n'a tɔɪ ɔ kan zɪfɔrɔ wɔɔ kɪ grekkɪrɔ wɔɔ kɪ, kɔ ɪ n'a si.
- 5 Silas kan Timote kɪ kɔ ɪ y'a tɔ Masedɔan ɔ, ɪnɪ lee ku bɪ, ɪ bɪ dɪga a Pol ɪ karɪnda bam, an n'a hum zɪfɔrɔ wɔɔ m, a ɔ Krista bɪ, Yeezuu m.
- 6 Zɪfɔrɔ wɔɔ bɪsɪ ka kan Pol kɪ, ɪnɪ meerbaa bɔnyaa ba. Pol n a huuro zɛ fɔr, an a hɪ ɪ nɪ, a ɔ: «K'awɔɔ n bɔmbɔrɛ yɪ, a taar y'awɔɔ mim ɔ. Mɔɔ mim bɛɛ m bɪ dɔ y. Naa ma kɛɛrɛ bɪ, ta mɔɔ nawom do vantɔɔ zi.»
- 7 A n a hɔr bɪnce bɪ do ɔ, an ta gɔaa kɔ n n'a birm Titiyus Zistus bɪ har ɔ. Woso daɔrezaa m, a har bɪ n junjɛem sokomace bɪ ma.
- 8 Krispus k'a m sokomace bɪ cir b'a ba sɪrakarezaa kan a har gɔɔɔ kɪ haay. Korenti zannɔ gɔtɔɔ, kɔ ɪ n'a tɔr kam Pol ma rɔ wɔɔ, a ba sɪrakarezannɔ sɔ, ɪnɪ batem si.
- 9 Gum deem ɔ, Zuuba a hɪ Pol m, a hɔhɔnkare nɔ ɔ, a ɔ: «ɪ da bɪ bɔ ɔ y, ɪ bɪr a hum, ɪ bɪ zɛ pi y.
- 10 Kɔ sɪra nɪ, mɔɔ ɪ kan ɪbɪ kɪ, bɪ gɔaa ba ɔ, an n'ɪbɪ nyasom k'a fir ka ɪ ma y, bala, mɔɔ gɔɔɔ ta ɔ gɔta tara naa do nɔ ɔ.»
- 11 Pol dɔɔraa ba b'ɔ deem kan a kur kɪ, an nɪ Woso lemim dɪndare ɪ bire ɔ.

N Pol nyasɔ, n nɪ ta m Galyɔn taa

- 12 Dɔmum kɔ Galyɔn nyɪnta ɔ Akayii tara lɛɛzaa bɪ, zɪfɔrɔ wɔɔ a lɛ ba deem, ɪnɪ wuti jumbaa m kan Pol kɪ, ɪn'ɪ gaa, ɪnɪ ta m Galyɔn dɔdɔkare bɪnce ɔ, ɪn'ɪ hɪrɛ, ɪ ɔ:
- 13 «Gɔaa naa do, karɪnda an n'a bam gɔɔɔ m, a ɔ, gɔɔɔ n yaa da Woso m kan yaadare k'a n a gaakɔmba kan wɔɔ lɛrɔ kɪ.»
- 14 Pol ɔ k'a nyɪ bɔ ɔ, Galyɔn n a nyɪ bɔ zɪfɔrɔ wɔɔ nɔ, a ɔ: «Zɪfɔrɔ ra, kɔ zi nɪɪɲɔ a ba a bɪ tɪrga, gɛɛ zibəə bɔnyaa a ba, mɔɔ yɪ m tɔr kare awɔɔ ma, bala, a a yɔ.
- 15 Bɪ, k'awɔɔ bɪsɪ bɪ kare bɪ, meerbaa m, gɛɛ tɔrɔ m, gɛɛ awɔɔ mɪɪɲɔɔ lɛrɔ m bɪ, pakra a ba awɔɔ m. Mɔɔ lɛ baa kɔ m nyɪnta minno nɔɔn duro dɔdɔkɔr y.»
- 16 A n la ɪ la dɔdɔkare bɪnce ɔ b'ɔ.
- 17 ɪ haay n Sɔsten, sokomace cir bɪ nyasɔ, ɪn'ɪ zɛ dɔdɔkare bɪnce ɔ b'ɔ, bɪ, Galyɔn n a war hɔbaa naa do ma y.

Pol a bɔ an ta Antyɔs ɔ

- 18 Pol a ya, an maasɪrɛ ba Korenti ɔ. Bɪ je ɔ bɪ, a a gɔ danyɪnɔ wɔɔ ma, an da kɔɔlɔs ɔ, k'a ta Siirii ɔ. Akilas kan Prisil kɪ zu kɔ ɔ kan kɪ. Pol a mim zɪnzera Senkres ɔ, bala, a lɛr bɔ Woso m.
- 19 ɪ lee ku Efɛɛzɪ ɔ. B'ɔ bɪ, Pol a gɔ a zukuuzannɔ wɔɔ ma. A ta, an aa gasɔ zɪfɔrɔ sokomace ɔ b'ɔ, an nɪ bɪsɪ kam kan ɪ kɪ.
- 20 Brɔɔ n a yɛ han kan a dɔmum bɪ zu ra, an a gu,
- 21 an a gɔ ɪ ma, an n'a hɪrɛ, a ɔ: «Mɔɔ zem bɪ bɔr awɔɔ zi dɔmum nɪɪɲɔ ɔ, kɔ Woso yɛ.» A n da kɔɔlɔs ɔ, Efɛɛzɪ ɔ.
- 22 K'a lee ku Sezaree ɔ an bɔ kɔɔlɔs b'ɔ bɪ, a cem an ta Zerizalem ɔ, an aa yaa da danyɪnɔ wɔɔ m, an cem an ta Antyɔs ɔ,
- 23 an aa maasɪrɛ ba b'ɔ poore. A n cem, an ta Galasii kan Frizii kɪ gurgarɔ haay ɔ, an nɪ karɪndanyɪnɔ wɔɔ haay heer bam kookoo.

Apolɔs ta Efɛɛzɪ ɔ kan Korenti kɪ ɔ

- 24 Zɪfɔ deem kɔ n n'a birm Apolɔs, an yɪ Alesandrii ɔ bɪ lee ku Efɛɛzɪ ɔ. Hɔɔn zaa m, an mim dɔ. A n Wosoci bɪ dɔ sɔ.
- 25 Zuuba zaa b'a dɪnda zɔr-zɔr, a y'a pa dare kan a heer kɪ haay, an nɪ karɪnda dɪndam gɔɔɔ m, an nɪ hɔ haay k'a ba Yeezuu minto bɪ dɪndam, an nɪ zure a zaa ɔ. Bɪ, batem kɔ Zaan nyɪnta an a kam b'a dɔ bala.
- 26 A n nɪ meer bam kan wɪsɪrabaa kɪ sokomace ɔ b'ɔ. Prisil kan Akilas kɪ kɔ ɪ y'a meerbaa ma bɪ, ɪ y'a gaa, ɪnɪ Woso zaa bɪ dɪnda m zɔr-zɔr, ɪn'ɪ panja da ra.

* 18:3 18.3 pɛɛrarɔ wɔɔ ba ɪ nawom biiro ka m.

27 K'a nyunta, an n'a n̄oam k'a ta Akayii ɔ bi, danyuɔ wɔɔ ɔ: A a ga m. N̄ n ci ba karundanyuɔ wɔɔ ma, kɔ n̄ n'a si muɲɲa. K'a lee ku b'ɔ bi, a daahan guta ka gosunno ɔ, gɔɔɔ kɔ Woso barka minto n̄ sira ka Yeezuu ɔ rɔ wɔɔ.

28 Bala, a meerbaa bi paɲɲa bɔr zɔfɔrɔ wɔɔ ra gɔɔɔ wɔɔ bire ɔ, a ɪ Wosoci bi jɪ hure n̄ ni sɪrɪ-sɪrɪ, a ɔ: Krista bi, Yeezuu m.

19

Pol lee ku Efɛzi ɔ

1 Dɔmum kɔ Apolos nyunta ɔ Korenti ɔ bi, Pol bɔ kɔ bi gorgarɔ kɔ n̄ ni cigaarɔ wɔɔ ɔ, an ta Efɛzi ɔ, an karundanyuɔ gosunno yɪ b'ɔ,

2 an n̄ lar, a ɔ: «K'awɔɔ a ba sirakarezanno bi, awɔɔ Sent-Espri si ra?» N̄ n a nyɪ bɔ ɔ, n̄ ɔ: «Wɔɔ n Sent-Espri mim ma cɪna y.»

3 Pol n laaka da, a ɔ: «Batem kara awɔɔ si keere?» N̄ n a nyɪ bɔ ɔ, n̄ ɔ: «Zaan batem bi m.»

4 Pol n a hɪ n̄ ni, a ɔ: «Zaan nyunta, an ni heerlorɛ batem kam, an n'a hum gɔɔɔ m kɔ n̄ ni sira ka gɔaa k'a ni zem bi bɔr awɔɔ jɛ ɔ b'ɔ. A lɛ taa k'a hɪ, a ɔ: Yeezuu.»

5 Kɔ n̄ naa ma bi, n̄ batem si Zuuba Yeezuu tɔ ma.

6 Pol n a wɔrɔ ka n̄ la, Sent-Espri n zer n̄ la, n̄n'ɪ meer bam leminno vantɔɔ m, n̄n'ɪ Woso lɛ si n̄n'ɪ som la.

7 Gɔɔɔ kɔ n̄ nyunta b'ɔ rɔ wɔɔ lɛ a zɔ bueerehuɪya ma.

Pol ɪ karɪnda bam Efɛzi ɔ

8 Pol tɪr ta sokomace ɔ, an bir Woso cirbæ bɪ mim dɪndam kan wɪsrɪbaa kɪ, an ta an mom kaako ku. Kɔ gɔɔɔ kɔ n̄ n'a tɔr kam nɔ wɔɔ n a si sira.

9 Gosunno kɔ n̄ heer ka, n̄ bɪr yem k'a si bi, n̄ nyunta, n̄n'ɪ Yeezuu zaa bi sonsɔ wɔm gɔɔɔ bire ɔ. Pol n bɔ n̄ bire ɔ, an karundanyuɔ wɔɔ gaa a hɔ, an ta n̄ ni Tiranɔsɪ karundace ɔ, an ni hɔ dundare n̄ ni dɔmum haay.

10 A ba a ɔ ncunaas an ta, an dɔɔraa huɪya ku, bi minto y'a ka Azii zanno, zɔfɔrɔ, kan grekkɪrɔ kɪ n a ku, n̄nɪ Zuuba lemim bi ma.

Seva nyuɔ

11 Woso n ni hoserlo kɔ n̄ lɔɔ ba ɔ bam kan Pol kɪ.

12 Baa kɔ n̄ pɛera gɛɛ huu a nɔ a mɛ ma, n a nɔ yaabazanno ma, n̄ yɪ laafu yɪrɛ, zinɛrɔ wɔɔ ni bɔrɛ n̄ mɛ ɔ.

13 Zɔfɔrɔ gɔɔɔ n ta ɔ n̄nɪ bumbɪrɪm, n̄n'a dam ma, n̄n'ɪ lam zinɛrɔ ra. Hindeem ɔ n̄ n'a n̄oam k'a la zinɛrɔ ra gɔɔɔ mɛ ɔ Zuuba Yeezuu tɔ m. N̄ n'a hure, n̄ ɔ: «Mɔɔ y'a hure awɔɔ m Yeezuu kɔ Pol n n'a pa dam bi tɔ ma, k'a bɔ!»

14 Zɔfɔrɔ wosocɛmannɪbɛr jitaare deem kɔ n n'a birm Seva b'ɪ nyuɔ m saanhuna, n̄n'ɪ zibæ naa dɔ bare.

15 Zinɛ n a hɪ n̄ ni, a ɔ: «Mɔɔ Yeezuu dɔ, kɔ nka m Pol m, mɔɔ dɔ. B'awɔɔ, nkɔɔ n'awɔɔ ni?»

16 Gɔaa kɔ zinɛ n a mɛ ɔ bi n der n̄ ma haay, an a da n̄ ma, an fir ka n̄ ma, n̄nɪ bra si, n̄nɪ bɔ har ɔ b'ɔ dɪgɪ, kan nyinno kɪ.

17 Efɛzi kɔ jilli, zɔfɔrɔ kan grekkɪrɔ kɪ kɔ n̄ ni b'ɔ rɔ wɔɔ haay mim naa dɔ ma. Nyibæ n̄ gasɔ n̄ haay ɔ, n̄n'a lɛ bɔ Zuuba Yeezuu tɔ ɔ.

18 Gɔɔɔ kɔ n̄ sira ka ɔ rɔ wɔɔ barla, guta bɔr, n̄n'a leer busu brama, n̄n'a minno bɔrɛ a lɛ ma.

19 Gɔɔɔ guta kɔ n̄ gɔɔta, n̄n'a muɲɲa ka wɔkure ɔ rɔ wɔɔ a ciro wɔɔ gur, n̄nɪ bi n̄ so kɔ ra, n̄nɪ sɛ nya n̄ ɔ, gɔaa haay taa. Ciro wɔɔ haay kɔ n̄ y'a busoo lɛ zɛ bi, a wanzurfu busoo ma waa busoor.

20 Ncunaas bi, kan Zuuba paɲɲa kɪ, lemim bi ni tam lɛɛ, a paɲɲa n'a dam la.

Efɛzi a zɛ kɔ ma

21 Minno nɔɔn duro kɔ n̄ cem bi, Pol a cɪnta a hɔɔn ɔ, k'a bɔ Masedɔan ɔ kan Akayii kɪ ɔ, a ta Zerizalem ɔ. A n n'a hure, a ɔ: «K'a lee ku b'ɔ, k'a cem a ta Rɔm ɔ.»

22 A a daahanzanno huɪyɔɔ Timote kan Erastɪ kɪ nyɔɔ Masedɔan ɔ, a muɲɲa n̄ gɔɔta Azii ɔ an maastre ba poore.

23 Dɔmum bi dɔ ɔ, nyaarɔ gɔɔɔ bi wuti n̄nɪ ba Zuuba zaa bi minto.

24 Nyɔkka deem n̄ ni b'ɔ a tɔ m Demetrus, an ni Artemis yaadareɛ nyɔgɔrɔ bam wanzurfu m kan nyɔkkarɔ vantɔɔ kɪ, n̄n'ɪ busoo yum guta.

25 A nyɔkkarɔ wɔɔ duro so kɔ ma kan tar deem zibæezanno kɪ, a ɔ: «M̄ gɔaaɪbɔɔ, awɔɔ dɔ a ɔ, wɔɔ wɔzibæ naa dɔ ni hɔbure kam wɔɔ ɔ.

²⁶ B'awoo yɪ, an n'a mam: Efɛɛzi nɔ bɛɛ m bala y, Azii ɔ haay Pol naa do n'a dundam gɔɔɔ haay m, a ɔ, wosoro kɔ wɔɔ nɪ ɪ bare ɔ wɔ m nɔɔn duro, wosoro bɛɛ y. Gɔɔɔ gɔta ɪn'ɪ zure a hɔ b'ɔ.

²⁷ Wɔɔ zibəə bi zarɛ minto bi bɛɛ wɔɔ nɪ nyi bam nɪ bala y, wɔɔ wosolɔ gɔta Artemis ɛɛ bi bɔɔrɛ m. Bala, Artemis kɔ Azii zanno kan durnya naa haay kɪ n'a dan ɔ bi, a bi daɔrɛ yɪm dɔ y.»

²⁸ Kɔ ɪ naa ma bi, ɪ heer busu, ɪnɪ zee da, ɪn'a hɪrɛ, ɪ ɔ: «Efɛɛzi zanno Artemis n gɔta!»

²⁹ Mim naa do a kɔrgu kɔnɔ bi haay ra, an a zɛ kɔ ma, ɪnɪ bra si, ɪnɪ ta sarbare bunɛ ɔ b'ɔ, ɪnɪ Masedɔan zanno Gayus kan Aristarkɪ kɪ kɔ ɪ nɪ Pol zukuuzanno wɔɔ nyasɔ, ɪnɪ ta ɪ nɪ.

³⁰ Pol n a cɪnta, k'a ta sokoma bi bunɛ ɔ. Bi, karundanyɪnɔ wɔɔ n a to an ta y.

³¹ Azii cinno gɔsɪnnɔ k'a gɔaastɔɔ m nɔ wɔɔ nyɔɔ da kɔ n n'a hɪ m, ɪ ɔ: a b'a ka a mim ma, a ɔ, ta a ɔ sarbare bunɛ ɔ b'ɔ y.

³² Lɛɛ bi n a ba bɔrgɔ. Gɔaa biyəə n'a hɔɔnhɔ hum, tator ɪ n'a bam bala, gɔɔɔ gɔta n a dɔ kɔ bɔ minto m, a a so kɔ ma y.

³³ Gɔɔɔ ɪ nyɪnta sokoma bi bire ɔ, ɪnɪ mim bi dunda Alesandɪr kɔ zɪfɔrɔ wɔɔ a bɔ ɔ n a ka lɛɛ bi m. Alesandɪr n a wɔ busu, k'a meer ba kan zamaa bi kɪ.

³⁴ Kɔ ɪ y'a dɔ, ɪ ɔ zɪfɔr m bi, ɪ haay a lɛ ba deem, ɪn'ɪ zee dam. N zee bi dare wakati hɪya ku. N ɔ: «Efɛɛzi zanno Artemis n gɔta!»

³⁵ Gɔrstrabər b'a gu an a da ma, an gɔɔɔ wɔɔ da bar ɔ, a ɔ: «Efɛɛzi zanno, gɔaa ta ɔ, a n a dɔ, a ɔ, Efɛɛzi kɔ zanno nɪ dɔm Artemis gɔta ɛɛ bi ma, kan a jaa k'a a to brama an a da bi kɪ ra?

³⁶ Kɔ ɪ n bɪsɪ ka hɔ naa do ma bi, a a ga m, awɔɔ m bɔr a ma, a b'a ka, a ba zɔɔ-zɔɔ y.

³⁷ Awɔɔ bɔr gɔɔɔ m naa ɔ, ɪ n mim zu ɔ wɔɔ wosolɔ bi ma y, ɪ n a sunsɔ wɔ ɔ y.

³⁸ Kɔ Demetrus kan zibəənnɔ wɔɔ kɪ ɪ mim m kan gɔaa kɪ, dɔdɔkare dɔmum ta ɔ. Taralɛzanno ta ɔ. K'a ta kɔ m dɔdɔkare bunɛ ɔ.

³⁹ Kɔ minno gɔsɪnnɔ ta ɔ kɔ kɔ bi gɔɔɔ a so kɔ ma, ɪ dɪgam minno wɔɔ duro ma.

⁴⁰ Her naa, mim b'a da ma, an yɪ bɔnyaa kan wɔɔ kɪ. Bala, n y'a da ma, n nɪ mim ka wɔɔ ra sokoma naa do minto. Sokoma naa do jɪ ba ɔ y, kɔ n wɔɔ lar wɔɔ bi hɔsɪ yɪm ɔ a hɪ y.»

⁴¹ Bi, naa k'a hɪ bi, a gɔɔɔ wɔɔ da zaa ra.

20

Pol a bɔ an ta Masedɔan ɔ

¹ Bɔgɔr bi k'a b'a da bar ɔ bi, Pol karundanyɪnɔ wɔɔ so kɔ ma, a nɪ ɪ dondo. Bi je ɔ bi, a a leer so ɪ nɪ, an Masedɔan zaa sa.

² A a da a gɔrgarɔ zi, an danyɪnɔ wɔɔ dondo gɔta, an bɔkare an lee ku Grest^{*} ɔ,

³ an aa nyɪnta b'ɔ mom kaakɔ. Dɔmum k'a nɪ dan ɔ kɔɔlɔs ɔ k'a ta Siirii ɔ bi, zɪfɔrɔ wɔɔ kɔ ɪ kɔ ma k'a nyasɔ bi, a a hɔɔn da, an a bɔ an bɔ Masedɔan ɔ.

⁴ Gɔɔɔ kɔ ɪ zu kɔ ɔ kan kɪ rɔ wɔɔ, Beree kɔ gɔaa Piirus nyɪ Sopatros kan Tesaloniki kɔ gɔɔɔ Aristarkɪ kan Sekundus kɪ, Derbe kɔ gɔaa Gayus kɪ, kan Timote kɪ, kan Azii kɔ gɔɔɔ Tisikkɪ kɪ, Trofim kɪ ɔ.

⁵ Gɔɔɔ nɔɔn duro lɛɛ ka lɛɛ, ɪnɪ ta, ɪn'ɪ dɔm wɔɔ ma Trowas ɔ.

⁶ Kɔ wɔɔ nɪ, wɔɔ ɔ hɔr Filipii ɔ, bur kɔ n n nyɔnyɔɔ da ma bi dɔmɪnnɔ kur, ɔ da kɔɔlɔs ɔ k'ɔ aa n ɪ ku. Dɔmum soor je ɔ bi, wɔɔ lee ku Trowas ɔ. Wɔɔ n gɔɔta b'ɔ dɔmɪm saanhɪna.

Pol gɔaa mim bɔ ɔ Trowas ɔ

⁷ Hatɔ hɪnnɪ ɔ, wɔɔ ɔ zɛ kɔ ra, k'ɔ bur zɪnzɛ ra. A dɔ k'a nɪ mɛm kɔ Pol n a hɔr bi, a meerbaa sa, an n'a bam kan danyɪnɔ wɔɔ kɪ, meerbaa bi maastre ba, an ta an a zɔ dibsɪr zeezi ma.

⁸ Fitɪrɛrɔ nyɪnta ɔ gɔta cemim kaako hɔ kɔ wɔɔ ɔ so kɔ ma ɔ b'ɔ.

⁹ Nyukumbueere deem k'a tɔ m Etiki bi nyɪnta ɛɛ bi tokoro lɛ ra, hinceem gɔta n a nyasɔ. Bi ma bi, Pol meerbaa bi n nya y. Hinceem bi k'a a nyasɔ gɔta bi, a bra cemim kaako hɔ b'ɔ, an a da tara ɔ. Kɔ ɪ bɔr k'a b'a busu bi, ɪ yaa dɪga a a ga.

¹⁰ Pol n zer, an bra si an ta zi, an aa a busu a za ɔ, an n'a hɪrɛ, a ɔ: «A da bi bɔ ɔ y. A mɪsɪr!»

¹¹ Pol k'a a bɔ an der bi, a bur bi zɛ ra, an a bi. Bi je ɔ bi, a meerbaa bi maastre ba an ta an wutigɔta ku. Bi kur bi, a cem.

* 20:2 20.2 Akayii bi n n'a birm Grest ɔ. K'a dɪga Zibəəzanno Ci 18.12, 19.21 bunɛ ɔ.

¹² Bɪ, nyukumbueere k'a mum bɔ ɔ bɪ, η y'a gaa, ηnti doo m. B'a yɪ heernyoɔ gota, η haay minto.

Pol bɔ Trowas ɔ, an ta Mile ɔ

¹³ Wɔɔ kɔɔlɔs sa, ɔ lɛɛ ka lɛɛ, k'ɔ aa zer Asɔs ɔ, kɔ aa Pol k'a zaa sa a gam ma bɪ zɛ ɔ b'ɔ, ɔ a busu, amba a cɪnta bɪ m.

¹⁴ K'a wɔɔ zɛ ɔ Asɔs ɔ bɪ, wɔɔ busu kɔɔlɔs b'ɔ k'ɔ ta Mitilennɪ ɔ.

¹⁵ B'ɔ bɪ, dɔ k'a mɛ bɪ, wɔɔ da kɔɔlɔs b'ɔ, ɔ ɔ zɔ Kiyɔ ma. A dɔmum hɪya hinni ɔ, wɔɔ bɔ Samɔs ɔ, bɪ dɔ k'a mɛ bɪ, wɔɔ jum poore Trogiliyon ɔ, ɔ cem, ɔ lee ku Mile ɔ.

¹⁶ Pol a cɪnta k'a bɪ jum Efɛɛzi ɔ y, k'a lɛ baa k'a maastre ba Azii ɔ bɪ minto. Nyɪnta a ɔ, an n'a bam zɔɔ-zɔɔ k'a a da ma, k'a lee ku Zerizalem ɔ, Pantikoti dɔmum bɪ minto.

Pol a leer so Efɛɛzi kristagɔɔɔ lɛɛzanno m

¹⁷ Pol a to Mile ɔ, an Efɛɛzi kristagɔɔɔ sokoma lɛɛzanno wɔɔ bir.

¹⁸ Kɔ η b'a zɛ ɔ bɪ, a a hɪ η ntɪ, a ɔ: «Awɔɔ mɪsrbaa kɔ mɔɔ ba dɔmum haay, mɔɔ leekure sunɪɪda ɔ Azii ɔ bɪ dɔ.

¹⁹ Mɔɔ Zuuba zi ba kan muɲɲa zerle kɪ, kan nyifeer kɪ, kan fɪryɪre do haay kɔ zɪfɔrɔ a cɪnta k'a mɔɔ nyasɔ, a mɔɔ zɛ bɪ kɪ.

²⁰ Mɔɔ n hɔsi k'a zibəə m ta awɔɔ ma bɪ nyaakum da awɔɔ ntɪ y. Mɔɔ lemim nyɪnta pa da, m hɔ dunda awɔɔ m gɔɔɔ bire ɔ, amba harlo ɔ.

²¹ Mɔɔ kaseti ka, m zɪfɔrɔ kan grekkuro kɪ bir, kɔ η n'a bɔ a taam ηntɪ zu Woso ɔ, kɔ η ntɪ sɪra ka wɔɔ Zuuba Yeezuu ɔ.

²² Bɪ naa ma bɪ, Sent-ɛspri mɔɔ ba a lo, kɔ m zaa sa, m ta Zerizalem ɔ. Mɔɔ n a dɔ kɔ bɔ n n'aa ba mɔɔ m b'ɔ y.

²³ Kan bɪ kɪ haay, Sent-ɛspri a hɪ mɔɔ m, kɔ haay kɔ mɔɔ ntɪ bɔɲ ɔ, a ɔ, banɲarɔ kan fɪryɪre kɪ ɪ dɔm mɔɔ ma.

²⁴ Bɪ, mɔɔ bir kɔm sɪ ma, m muɲɲa mɪsrbaa minto y. Mɔɔ lɛ n taa bɪ, kɔ m zu m zaa ɔ muɲɲa, kan zibəə kɔ Zuuba Yeezuu a ka mɔɔ ɔ bɪ kɪ. Kɔ m Woso barka lemim nyɪnta bɪ kaseti ka.»

²⁵ «Mɔɔ dɔ muɲɲa keere, mɔɔ ɔ, awɔɔ b'a yare a mɔɔ meer yɪ y, awɔɔ haay, awɔɔ kɔ mɔɔ bɔ, m Woso cirbəə pa da a m nɔ wɔɔ.

²⁶ Mɔɔ m da ma, m a hɪ awɔɔ taa her: Awɔɔ gɔsɪ taar ba mɔɔ mim ɔ y.

²⁷ Mɔɔ n hɔsi nyaakum da awɔɔ m fɪga y. A n lɛ da bɪ, mɔɔ hɔ kɔ Woso a cɪnta haay k'a ba bɪ hɪ awɔɔ m.

²⁸ Bɪ minto bɪ, k'a dundo a muɲɲɔɔ zi, kan bakɔ bɪ haay kɔ Sent-ɛspri awɔɔ ba a dɔmazanno wɔɔ kɪ, k'a nyɪnta Woso gɔɔɔ sokoma k'a cɪnta kan a muɲɲa ma kɪ bɪ dundonno.

²⁹ Mɔɔ dɔ muɲɲa, mɔɔ ɔ, mɔɔ hɔrle je ɔ, poojino bɔnyaarɔ gasɔre awɔɔ zi, ηntɪ bakɔ bɪ zar.

³⁰ Baa gɔɔɔ bɔre awɔɔ muɲɲɔɔ barla, ηntɪ karɪndanyɪnɔ wɔɔ hɔɔn lor kan meerbaa bɔnyaarɔ kɪ, ηntɪ η da a tar la.

³¹ Bɪ minto bɪ, k'a dundo a zi, k'a tɔ da a nɔ ɔ: Dɔɔraa kaakɔ nɔ ɔ, mɔɔ awɔɔ goaa biyəə dɔndɔ gunuu ɔ kan a sinuu ɔ kɪ, m nyifeer nɔ ɔ, bɪ mɔɔ n menyɔɔ da y.

³² Bɪ naa ma keere bɪ, mɔɔ awɔɔ ka Woso ɔ kan a meerbaa barka k'a panɲa n ta ɔ, an n'a dam ma, an awɔɔ sirakare da ra, k'a b'a zɛ kɔ ra kan wosogɔɔɔ wɔɔ kɪ hɔjirle nɔ ɔ.

³³ Mɔɔ hɔɔn n a ka gɔsɪ wanzurfu zi, gɛɛ sarma, gɛɛ huɪ y.

³⁴ Awɔɔ muɲɲɔɔ a dɔ a ɔ, m wɔ naa mɔɔ zi ba m, m a yɪ, an a ga mɔɔ m kan m zukuuzanno kɪ.

³⁵ Mɔɔ hɔ haay hunka awɔɔ m, k'ɪ zi ba nɔnaas, ɪ hɔ yɪre, ɪ ɪ dam panɲawarzaranno han, k'a Zuuba Yeezuu minno k'a η hɪ rɔ wɔɔ tɔ da a nɔ ɔ sɔ: Hɔ ka goaa ɔ jura goaa n'a ka ɪ ɔ m.»

³⁶ K'a minno nɔɔn duro hɪ bɪ, a sonta kan η kɪ haay an yaa da.

³⁷ Ŋ haay n zɛ nyi da ɔ, ηn'a burgu Pol wer ma.

³⁸ K'a hɪ, a ɔ, awɔɔ b'a yare a mɔɔ meer yɪ bɪ, yɪ η heer zar an lɛ da. Bɪ je ɔ bɪ, ηntɪ zu kɔ ɔ kan kɪ, ηn'aa a da zaa ɔ kɔɔlɔs bɪ jir ɔ.

21

Pol ɪ tam Zerizalem zeezi

¹ Kɔ wɔɔ ɔ gɔ η ma bɪ, wɔɔ da kɔɔlɔs ɔ, ɔ ta turga kan Kɔɔs kɪ. Bɪ dɔ k'a mɛ bɪ, wɔɔ ta Rodes ɔ, ɔ ɔ to b'ɔ, ɔ ta Pataraa ɔ.

² Kɔ wɔɔ kɔɔlɔs yɪ an ntɪ tam Fenisii ɔ bɪ, wɔɔ da ɔ, ɔ cem.

³ Kɔ wɔɔ ta, ɔ n'ɔ zɔm Siipɔr ma bi, wɔɔ da, ɔ jɪsa ɔ, ɔ ta Siirii ɔ, ɔ aa zer Tiir ɔ bunce niŋŋɛ kɔ kɔɔlɔɔ bi n'a mɔr bi zernɔ ɔ b'ɔ.

⁴ Wɔɔ ɔɔta b'ɔ dɔmum saanhuna, bala, wɔɔ sɔr karɔndanyɔnɔ ma b'ɔ. Kan Sent-Espri panŋa ki, brɔɔ a hi Pol m, ŋ ɔ, a bi ta Zerizalem ɔ y.

⁵ Wɔɔ cenle dɔmum k'a ku bi, wɔɔ ɔ wusigɛ. K'ɔ wɔɔ nɪ tam bi, ŋ haay wɔɔ da zaa ɔ, lannɔ kan nyɔnɔ ki, ŋnɪ bɔ tara nɔ b'ɔ. Wɔɔ n sɔnta hi bi lɛ ra, ɔ yaa da.

⁶ U ɔ leer so kɔ m keere, ɔ da kɔɔlɔɔ b'ɔ, ŋn'a wusigɛ, ŋnɪ doo.

⁷ Kɔ wɔɔ kɔɔlɔɔ bi sa Tiir ɔ b'ɔ bi, wɔɔ yaa lee ku Potolemayiisi ɔ. Kɔ wɔɔ yaa da danyɔnɔ wɔɔ m, ɔ a nya bi, wɔɔ ɔɔta b'ɔ kan ŋ ki dɔmum deem.

⁸ A dɔ k'a mɛ bi, wɔɔ ɔ hɔr, ɔ ta Sezaree ɔ, ɔ aa zer lemim nyunta padarezaa Filipi har ɔ. Saanhunaro* kɔ n nyunta n ni ŋ bɔ ɔ Zerizalem ɔ rɔ wɔɔ ɔɔaa deem m. Wɔɔ n ɔɔta kan ki b'ɔ.

⁹ A nyumbɔnnɔ si, ŋ n yar dɔ y. N n'i wosole sire ŋn'i som la.

¹⁰ Kɔ wɔɔ ɔɔta b'ɔ an maasɪre ba bi, wosolesinnɪsorazaa deem bi lee ku, Zidee kɔ ɔɔaa m, a tɔ m Agabus.

¹¹ K'a bi wɔɔ yɪ bi, a Pol hɔsɔaɔ bi sa, an a gannɔ sur m kan a wɔrɔ ki, an n'a hɪre, a ɔ: «Hɔ kɔ Sent-Espri n'a hum bi ba n ni. Ba hɔ kɔ n n'a bam hɔsɔaɔ naa do zaa bi m Zerizalem ɔ na: Zɪfɔrɔ y'a nyasɔm, ŋn'a sur, ŋn'a da do wantɔɔ ɔɔɔɔ wɔ ɔ!»

¹² Wɔɔ kan kɔ bi danyɔnɔ wɔɔ ki, wɔɔ yɛ Pol han k'a bi ta Zerizalem ɔ b'ɔ y.

¹³ A n a nyɪ bɔ wɔɔ nɔ, a ɔ: «Bɔ minto awɔɔ nɪ nyi kare, an nɪ mɔɔ heer zarlɛ? Mɔɔ surle bɛɛ mɔɔ yɛ ma bala y. Baa kɔ gare m Zerizalem ɔ Zuuba Yeezuu tɔ ma, mɔɔ yɛ.»

¹⁴ K'a bir yem kɔ ŋ ni bɔr a la bi, wɔɔ n yɛ, ɔ ta mim bi m laaɔ y, ɔ n n'a hɪre, ɔ ɔ: «Kɔ Zuuba hɔɔnɔhɔ n ba!»

¹⁵ Dɔmunnɔ wɔɔ duro nyare ma bi, kɔ wɔɔ ɔ banka ɔ nya bi, wɔɔ ta Zerizalem ɔ.

¹⁶ Sezaree karɔndanyɔnɔ kɔ ŋ nɪ tam k'a yaa wɔɔ da zaa ɔ rɔ wɔɔ, ta wɔɔ m ɔ aa zer Siipɔr ɔɔaa Munasɔɔn har ɔ. Karɔndanyɔ m, a dɔmum laaɔ.

Pol Zakki zɛ ɔ Zerizalem ɔ

¹⁷ Kɔ wɔɔ lee ku Zerizalem ɔ bi, danyɔnɔ wɔɔ wɔɔ si kan heernyɔɔ ki.

¹⁸ Dɔ k'a mɛ bi, Pol ta kan wɔɔ ki Zakki har ɔ. Bunce bi do kristagɔɔɔ lɛezanno wɔɔ nyunta ŋn'a so kɔ ma ɔ ɔ.

¹⁹ Pol k'a yaa da ŋ nɪ bi, a hɔ haay kɔ Woso a ka, an a ba do wantɔɔ bire ɔ bi jɪ sa deem-deem, an n'a dundare ŋ nɪ.

²⁰ Gɔɔɔ kɔ ŋ n'a tɔr kam Pol ma rɔ wɔɔ, y'a lɛ bɔm Woso ɔ, ŋn'a hum nɪ, ŋ ɔ: «U danyɔ, zɪfɔrɔ wɔɔ tisi-tisi a ba strakarezanno, bi ŋ haay lɛrɔ wɔɔ nyasɔ kɔɔkɔɔ.

²¹ Bi, ŋ y'a ma ŋn'ɪbɪ mim dɪdam, ŋ ɔ, ɪbɪ ɪ hɔ dɪdam zɪfɔrɔ kɔ ŋ nɪ do wantɔɔ bire ɔ rɔ wɔɔ m, kɔ ŋ nɪ wɔ saa Moyiisi lɛrɔ wɔɔ ma, kɔ ŋ b'a ya, ŋn'a nyɔnɔ gasɔ banŋɔ y, kɔ ŋ nɪ yɔnɔbayɪ bi tɔ.

²² Kɔ a ba lɔ? Gɔɔɔ wɔɔ y'a mare, ŋ ɔ, ɪbɪ bɔr.

²³ Hɔ kɔ wɔɔ n'a hɪre ɪbɪ m bi ba. Wɔɔ ɪ gɔɔɔyaaɔ m si, ŋnɪ ler bɔ Woso m.

²⁴ N gaa, ɪ dintim gɔ ɪ ma kan ŋ ki, k'ɪ da ŋ han kan busoo ki, kɔ ŋ n'a lerbɔre nyambɔr m, ŋn'a a da ma, ŋn'a mim bɔ. Ncɪnaaɔ bi, ɔɔaa haay y'a dɔre ŋ ɔ, hɔ haay kɔ ŋ y'a ma ɪbɪ minto bi, ŋɔaar m, b'ɪbɪ mɔŋŋa ɪ zum lɛrɔ wɔɔ ɔ, ɪ nɪ ŋ sim mɔŋŋa.

²⁵ Kɔ do wantɔɔ ɔɔɔ kɔ ŋ y'a ba strakarezanno wɔɔ nɪ, wɔɔ hɔ kɔ wɔɔ cɪnta bi ci ba ŋ ma: «N bi *wosobaawɔnnɔ mannɪbare sim sɔ y, kan ma ki, kan hɔ gɛr sim ki, bi ŋ bi jaan da y.»

²⁶ Bi dɔ k'a mɛ bi, Pol gɔɔɔ wɔɔ gaa, an dintim gɔ a ma sɔŋŋɪda sa hɔdeem kan ŋ ki. A n ta Wosoce ɔ, k'a dintim gɔ a ma bi nyare dɔmum cɪnta, k'an yɪ hindeem ɔ kan gɔɔɔ kɔ ŋ yaa ler bɔ Woso m nɔ wɔɔ ganwɔre kare ki.

N Pol nyasɔ Wosoce ɔ

²⁷ Kɔ dɔmum saanhuna b'a zɔ nyare ma bi, Azii zɪfɔrɔ wɔɔ kɔ ŋ y'a ka a hɔɔn zi ŋn'a yɪ Wosoce ɔ b'ɔ bi, ŋ gɔɔɔ wɔɔ nyɔnɔɔɔ, ŋnɪ Pol nyasɔ Wosoce ɔ b'ɔ.

²⁸ N n'i zee dare, ŋ ɔ: «Israyel zanno, k'a bɔr a da wɔɔ han! Ba ɔɔaa k'a bumbɪr lɛɛ haay ɔ, an n'a dɪdam zɪfɔrɔ wɔɔ m, a ɔ, ŋn'ɪ kaanɔ a do m kan lɛrɔ ki, Wosoce naa do ki bi n na. A bɔɔla m, an gasɔ grekkɪrɔ m Wosoce ɔ b'ɔ, an nɪ dintim kam bunce mɔŋŋa naa do ma ncɪnaaɔ.»

²⁹ Bala, ŋ nyunta, ŋnɪ Efɛzɪ kɔ ɔɔaa Trofim yɪ tara nɔ ɔ b'ɔ kan Pol ki. N n'a hɔɔn dare, ŋ ɔ Pol bi, a gaa a ɔ, an gasɔ m Wosoce ɔ b'ɔ.

³⁰ Tara bi n yar jilli, gɔɔɔ n bra si, ŋnɪ bɔr yuu.... N n Pol nyasɔ, ŋnɪ bɔ m Wosoce ɔ b'ɔ, ŋnɪ celɛrɔ wɔɔ tɪnta lɛɛm.

* 21:8 21.8 K'a dɪga Zibəəzanno Ci 6.3 bunce ɔ.

31 N n'a kam ma k'a ze gər, sordaa tisi lēezaa bi n mim naa do ma, η σ: «Zerizalem haay a ze kō ma.»

32 A n sordaarō wōō bir lēem, an η so kō ma kan sordaa zōrō lēezanno wōō kī, an a ka ηnī la gōōō wōō ra ηnī bō. Kō gōōō wōō sordaa tisi lēezaa bi yī kan a sordaarō wōō kī bī, η Pol zere to.

33 Sordaa tisi lēezaa bi n a zō, an Pol nyasō, an lē ka, a σ, ηn'a sur banja m hūya. A n a lar a σ, kō nka n'awōō m, bī, kō bō a ba sō.

34 Bī, gōōō wōō hire σ, gōaa biyæ nī zee dare, η bir mim zaa deem hire y. Kō sordaa tisi lēezaa bi bir hōsī jī mam paan... bōgōr bī minto bī, a lē ka a σ, ηnī Pol gaa ηnī ta m sordaarō wōtajī σ b'ō.

35 Kō Pol yaa lee ku derle bunce bī ra bī, sordaarō wōō a busu, gōōō wōō kō η n'a tōj σ k'a ku bī minto.

36 Bala, zamaa bī haay ι zure a je σ kan zee kī, η σ: «K'a ze gər.»

Pol ι meer bam kan zūfōrō kī

37 Dōmūm kō η σ, k'a gasō m sordaarō wōtajī σ bī, Pol a hī sordaa tisi lēezaa bī m, a σ: «Mōō n da ma, m meer ba kan ībū kī ra?» Sordaa tisi lēezaa bi n a nyī bō σ, a σ: «ībū ι grekkī lemim mam na?»

38 ībū bēē m Eziptī gōaa nījηō k'a gōōō zūnzere zanno gaa dōmūnno kō η cem dūtaa-dūtaa rō nōōn nō σ, gōaa tisi sī, ι ta η nī pōohōōn σ bī ra?» Pol n a nyī bō σ, a σ: «Mōō gēē? Zūfō n mōō m, m tō mōō σ Silisīī kō Tarsī σ. Tara gōta nyī n mōō m.

39 K'ī sugur ba, ι zaa ka m σ, kō m meer ba kan zamaa bī kī.»

40 A n zaa ka σ, Pol n wuti an jum brama zerjī bī ra, an a wō busu zamaa bī m, ηnī ze sū..., an meerbaa bī sa ebree lemim m, an n'a hire η nī, a σ:

22

1 «M danyūnō, kan m zūrō kī, k'a tōr ka, kō m m gumō mim dunda awōō m kēere.»

2 Kō η Pol ma an ebree lemim sa k'a hī bī, η bōgōr bī tō haay.

3 «Zūfō n mōō m, yī mōō Silisīī kō Tarsī σ, bī tōr mōō σ naa σ, tara naa do nō σ. Gamalyel ι wōō zūrō wōō lērō wōō dunda mōō m zōr-zōr. Mōō nyūnta m Woso zuure nyasō kōōkōō, amba awōō haay m her naa m.

4 Mōō nyūnta, m fir ka gōōō ma karūnda naa do zuure ma, m gōsūnno zūnzē, m gōsūnno sur, m η du lōnnōē σ, lanno kan yaarō kī.

5 Wosocemanni bər jūtaare kan do bī jūtanno wōō kī a da ma, ηn'a kasetī ka. Ciro mōō η sī η han wōō danyūnō zūfōrō kō η nī Damas σ rō wōō minto. Bī mōō ι tam Damas σ, kō m aa sarakarezanno kō η nyūnta b'ō rō wōō sur, m bōr η nī Zerizalem σ, kō η nī bī fir ka η ma.

Pol y'a mūjja heerlōrle mim dīndam

(Zibəəzanno Ci 9.1-19; 26.12-18)

6 Mōō m zaa sa, m nī tarē, m m zō Damas ma. Lēem bī, sinuu zeezī, lēegure gota n a tō brama an b'a ku mōō ra.

7 Mōō n m do tara σ, mōō nī leer mare, an n'a hire, a σ: «Sol, Sol, bō minto ι nī fir kam mōō ma?»

8 Mōō n a nyī bō σ, mōō σ: «Nka n'ībū nī, Zuuba?» Leer bī n a ya, an a hī, a σ: «Nazareti Yeezūu m mōō m, mōō ībū nī fir kare m ma.»

9 Mōō zukuuzanno wōō lēegure bī yī mūjja, bī η bir leer k'a nī meer bam kan mōō kī bī mare y.

10 Mōō n laaka da: «Bō mōō m ga m, m a ba Zuuba?» Zuuba n a nyī bō mōō nō, a σ: «Wuti, ι ta Damas σ. K'ī lee ku b'ō, hō k'ībū ι ga m, ι ba bī, n y'a hire ībū m deem-deem.»

11 Bī, kō lēegure naa do mōō mūm bī ta bī, mōō zukuuzanno wōō a wō dō mōō rē, mōō n lee ku Damas σ.

12 Gōaa nījηō n nī b'ō, a tō m Ananyas. A nyūnta gōaa mūjja, an nī lērō wōō sim mūjja, zūfōrō kō η nī b'ō rō wōō n'a lē bōj σ.

13 A n bōr, an bī mōō yī, an a hī mōō m, a σ: «M danyī Sol, k'ī mūm n lēē yī!» Lēem bī, mōō mūm a gū, m a yī.

14 A n a hī mōō m, a σ: «Wōō zūrō Woso ι bō σ, k'ī hōōnhō dō, k'ī Gōaa turga bī yī, k'ī mūjja lē meerbaa ma.

15 Sira m, ībū ι ga m, ι bir kasetīzaa a minto gōaa haay taa kan hō haay k'ībū yī, ι ma sō bī kī.

16 Bō minto, ι nī sunsum kare? Aya! Wuti ι batem sī, k'ī tō bir, ι ι mimbonyaarō dintim gū ι ma.»

17 Kō mōō m wusigē Zerizalem σ bī, hindeem σ, mōō nī yaa dam Wosocē σ,

18 Məw n Zuuba yɪ hohunkare nɔ ɔ, an n'a hure, a ɔ: <A ba zɔɔ, ɪ ɪ hor Zerizalem ɔ, bala, η bɪ məw kasetɪ k'ɪbɪ n'a kam bɪ sire y.>

19 Məw n a nyɪ bɔ ɔ, məw ɔ: <Zuuba, η y'a dɔ muɲɲa, η ɔ, məw ɪ nyɪnta, m nɪ tam sokomacero ɔ, m nɪ gɔwɔ kɔ η sira ka ɪbɪ ɔ rɔ wɔw gorm, m a ka, ηn'ɪ η dum lɔnnɔce ɔ, ηn'ɪ η zem madɪrɔ m.>

20 ɪbɪ kasetɪzaa Etyennɪ ma k'a bra tara ra bɪ, məw muɲɲa nyɪnta b'ɔ ɔ, m m zɛ kɔ ra kan gɔwɔ kɔ η n'a zem nɔ wɔw kɪ, m dɔ η huuro ma.>

21 A n a hɪ məw m, a ɔ: <Ta, ɪbɪ nyɔw məw nawom do wantɔw kɔrɔ ɔ.> »
22 Zɪfɔrɔ wɔw kɔ η y'a tɔr ka Pol ma, an ta an meerbaaro nɔɔn duro ku bɪ, η wuti, ηn'ɪ zee dam, η ɔ: <K'a gɔaa nɔnaas bɪ bɔ durnya ɔ! A n a ga m, an bɪr mɪsr y.>

23 Kɔ η nɪ zee dam bɪ, η y'a huuro bɔ a ra, ηnɪ taa gɔr, ηn'a nyɔwɔm brama,
24 sɔrdaa tisi lɛzɛaa bɪ n lɛ ka, kɔ η nɪ gasɔ Pol m, sɔrdaaro wɔtajɪ b'ɔ, ηn'a zɛ, k'a laaka da han a dɔ, kɔ bɔ minto m zɪfɔrɔ wɔw nɪ zee dare awɔw ma ge.

25 Kɔ η n'a bankam k'a Pol wɔta k'a zɛ bɪ, a a hɪ sɔrdaa zɔrɔ lɛzɛaa k'a nɪ zibəə ɔ b'ɔ bɪ m, a ɔ: <Rɔm zanno gɔaa kɔ η n'a dɔdɔ ka bɪ, awɔw a ga m a zɛ madɪr m na?>

26 Sɔrdaa zɔrɔ lɛzɛaa k'a naa ma bɪ, a ta an aa hɪ sɔrdaa tisi lɛzɛaa bɪ m, a ɔ: <Bɔ ɪbɪ k'ɪ ba naa? Gɔaa bɪ, Rɔm zanno gɔaa m!>

27 Sɔrdaa tisi lɛzɛaa bɪ n a bɔ, an bɪ Pol lar, a ɔ: <Rɔm zanno gɔaa n'ɪbɪ m paan... ra, k'ɪ hɪ m m?> Pol n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: <ɪn...>

28 Sɔrdaa tisi lɛzɛaa bɪ n a hɪ m, a ɔ: <Məw busoo bɔ gɔta kɔ m bɔkare, m m ba Rɔm zanno gɔaa.> Pol n a hɪ m, a ɔ: <Məw naa, yɪ məw a nɔ ɔ.>

29 Lɛɛm bɪ, gɔwɔ kɔ η nyɪnta k'a Pol zɛ rɔ wɔw a to. Sɔrdaa tisi lɛzɛaa bɪ k'a a dɔ a ɔ, Rɔm zanno gɔaa m Pol m, awɔw n a sur bɪ, dabɔɔ a nyasɔ.

Pol ɪ dɔdɔkənnɔ taa

30 Dɔ k'a mɛ bɪ, sɔrdaa tisi lɛzɛaa bɪ k'a lɛ n taa k'a a dɔ paan... kɔ bɔ minto m, zɪfɔrɔ wɔw nɪ mim kam Pol ra bɪ, a a ka, ηnɪ banɲarɔ wɔw bɔmbɔ ma. A n a ka, ηnɪ wosocemannɪbənno jɪtannɔ wɔw bɪr kan dɔdɔkənnɔ wɔw kɪ, an η so kɔ ma, an a ka Pol n bɔr η taa.

23

1 Pol n dɪga dɔdɔkənnɔ wɔw ma sɪ... , an a hɪ, a ɔ: <M danyɪnɔ, məw mɪsrbaa ba kan noom fu kɪ Woso mɪm ɔ, an ta, an her naa ku.>

2 Bɪ, wosocemannɪbər jɪtaare Ananyas lɛ ka a gɔwɔ kɔ η n'a jɪr ɔ rɔ wɔw ɔ, a ɔ, ηn'a zɛ a lɛ ma. Pol n a hɪ m, a ɔ:

3 <ɪbɪ Woso n n'ɪ zem, noonkundɛzɛaa ra! Nyɪnta ɪbɪ ɔ naa ɔ, ɪ zu lɛrɔ ɔ, k'ɪ məw dɔdɔ ka, ɪ bɔkare ɪ kaanm lɛrɔ wɔw m, ɪ lɛ ka kɔ η nɪ məw zɛ ra?>

4 Gɔwɔ kɔ η nɪ b'ɔ rɔ wɔw n hɛən sɪ ma, η ɔ: <Wosocemannɪbər jɪtaare b'ɪbɪ n'a sɔnsɔ wɔm naa ra?> Pol n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ:

5 <Məw n a dɔ məw ɔ wosocemannɪbər jɪtaare nɪ y, m danyɪnɔ. Kɔ sira nɪ, n y'a gɔrsɪra ba, n ɔ: <ɪ b'ɪ do cɪr sɔnsɔ wɔ y.> »

6 Pol k'a b'a dɔ, a ɔ, gɔwɔ wɔw sadɪsɛɛnrɔ m kan farizɛɛnrɔ kɪ bɪ, a a leer busu brama dɔdɔkənnɔ wɔw bɪre ɔ, a ɔ: <Farizen m məw m, m danyɪnɔ, farizɛɛnrɔ nyɪ m məw m. Kɔ məw sɪ məw ɔ gɛəno y'a mɪm bɔɲ ɔ bɪ y'a ka ηn'ɪ məw dɔdɔ kam.>

7 K'a meer naa do ba an a nya bɪ, nyaa wuti farizɛɛnrɔ wɔw bɪre ɔ kan sadɪsɛɛnrɔ wɔw kɪ. Zamaa bɪ n a gɔngɔ.

8 Sadɪsɛɛnrɔ wɔw ɔ, gɛəno mumbɔɔre ba ɔ y, maleeka ba ɔ, nyɪ ba ɔ sɔ y. Farizɛɛnrɔ n bɔkare, ηn'a sim, η ɔ, η ta ɔ.

9 Bɔgɔr paan... nyɪnta ɔ. Wosocikarɪnsaambɔw gɔsɪnnɔ wuti farizɛɛnrɔ wɔw bɪre ɔ ηnɪ meer ba kan heerbusu kɪ, η ɔ: <Wɔw n gɔaa naa do kɔrɔ ma yɪ y. Kɔ nyɪ ɪ meer ba kan kɪ, gɛɛ maleeka, wɔw n a dɔ y.>

10 Kɔ nyaa bɪ nɪ paɲɲa yɪm bɪ, sɔrdaa tisi lɛzɛaa b'ɪ nyɪ bam, η y'a Pol kɪnkaansɔ. A lɛ ka kɔ gɔwɔ n a bɔ bɪre ɔ, ηnɪ ta m sɔrdaaro wɔtajɪ ɔ b'ɔ.

11 Gunuu bɪ do ɔ, Zuuba a hunka Pol m, a ɔ: <ɪ da bɪ bɔ ɔ, amba ɪbɪ məw kasetɪ ka Zerizalem ɔ bɪ, ɪbɪ məw kasetɪ kam Rɔm ɔ maam sɔ.>

Zɪfɔrɔ lɛ taa k'a Pol zɛ gər

12 Dɔ k'a mɛ bɪ, zɪfɔrɔ wɔw a dɪnda ηn'a zɛ kan kɔ kɪ, ηn'a wer sɪ k'a bɪ hɔ bɪ, a hɔ mɪ k'a n Pol zɛ gər y.

13 Kutim-kutim naa do nɔ ɔ, gɔwɔ wɔw lɛ lɛ da busɪ ra, ηn'a wer bɪ sɪ.
14 ɲ n ta, ηn'aa wosocemannɪbənno jɪtannɔ wɔw yɪ kan jɪtannɔ wɔw kɪ, ηn'a hɪ η nɪ, η ɔ: <Wɔw ɔ wer sɪ, ɔ ɔ, kɔ wɔw n Pol zɛ gər y, wɔw bɪ hɔ bɪre y.>

¹⁵ Kεere bi, awoo kan dɔdɔkɛnno woo ki, k'a ko yi, k'a hi sordaa tisi lɛzɛaa bi m k'an a gaa, an a ka a ɔ, i ɔ, awoo le n taa k'a b'a banka a lar. Kɔ woo ni, hɔ ko woo n n'a bam, ɔ a ku, ɔ a zε b'a n lee ku bi, woo i bi dɔ.»

¹⁶ Pol danlɔ nyi n minno noon duro ma. A n ta sordaaɔ wɔtaji ɔ, an aa gasɔ, an a hi Pol m.

¹⁷ Pol n sordaa zɔrɔ lɛzɛaa deem bir, an a hi m, a ɔ: «Nyukumbueere naa gaa, i ta m sordaa tisi lɛzɛaa bi zi, a le n taa k'a meer ba kan ki.»

¹⁸ Sordaa zɔrɔ lɛzɛaa bi n a gaa, an ta m sordaa tisi lɛzɛaa bi zi, an a hi m, a ɔ: «Lɔ Pol b'i mɔɔ bir, an a ye mɔɔ han, kɔ m nyukumbueere naa do gaa, m bɔr m iɔ zi. A le n taa k'a meer ba kan iɔ ki.»

¹⁹ Sordaa tisi lɛzɛaa bi n a gaa a wɔ ma, an bɔ m toore ma, an a lar, a ɔ: «Bɔ iɔ ɔ k'i hi mɔɔ ni?» Nyukumbueere bi n a hi m, a ɔ:

²⁰ «Zɔɔfɔrɔ wɔɔ a dunda ηn'a zε kan kɔ ki, k'a ye iɔ iɔ han, k'i Pol gaa i bɔrm booti m dɔdɔkɛnno woo taa, i ɔ, η le n taa k'a banka a lar a mim bi ji ma muηηa k'a a dɔ.

²¹ I bi η meerbaa bi si y. N η dam gɔaa busi ra, ηni kunku ma. N y'a wer si k'a bi hɔsi bi, a bi hi mi k'awoo n Pol zε gɔr y. N y'a banka, ηni nya, ηn'i dɔre iɔ zaakare ma.»

²² Sordaa tisi lɛzɛaa bi n nyukumbueere bi da zaa ra, an a hi m, a ɔ: «I b'a hi gɔsi ni, i ɔ, i hɔ naa do hi mɔɔ ni y.»

N ta Pol m Sezaree ɔ

²³ Sordaa tisi lɛzɛaa bi n sordaa zɔrɔ lɛzɛanno bir hiya, an a hi η ni, a ɔ: «K'a a banka, k'a ta Sezaree ɔ yirbɛə wakati neɛhɔ ma, sordaaɔ zɔɔhura, siirozanno busaanhuna, kannizanno zɔɔhura.

²⁴ K'a siiro banka, kɔ Pol n da η ɔ an lee ku kan laafu ki tara lɛzɛaa Feligsi zi.»

²⁵ A n ci ba, an a hi ncinaaɔ:

²⁶ «Mɔɔ Klodiyus Liziyas ni yaa dam tara lɛzɛaa muηηa Feligsi m.

²⁷ Zɔɔfɔrɔ i gɔaa kɔ mɔɔ n'a nyɔɔre iɔ zi naa nyasɔ ηn'a ηɔam k'a zε. Kɔ mɔɔ b'a ma η ɔ Rɔm gɔaa m bi, mɔɔ ta kan m sordaaɔ ki, m aa yɔ.

²⁸ Kɔ mɔɔ le n taa kɔ m mim kɔ η y'a ka ra bi dɔ bi, mɔɔ ka ηni ta m η dɔdɔkɛnno taa.

²⁹ Mɔɔ bi dɔga a, bɔsi η n'a kam, a lɛrɔ wɔɔ ma, ηni mim ka ra. B'a n hɔsi ba, an a ga zε m, gεε ηn'a sur banjarɔ ni y.

³⁰ Bi, kɔ mɔɔ ma η ɔ, zɔɔfɔrɔ wɔɔ i dundom zi k'a zε bi y'a ka, mɔɔ n'a nyɔɔre iɔ zi zɔɔ-zɔɔ. Mɔɔ hi gɔɔɔ kɔ η mim ka ra rɔ wɔɔ m sɔ, kɔ η ni bɔr iɔ zi, ηni b'a gumɛ lemim hi.»

³¹ Sordaaɔ wɔɔ n le kɔ n y'a ka η ɔ bi si, ηni Pol gaa, ηni ta m gunuu ɔ Antipatris ɔ.

³² Dɔ k'a mε bi, kannizanno wɔɔ m Pol to siirozanno wɔɔ m, ηn'a wusigɔ, ηni bɔr sordaaɔ wɔtaji ɔ b'ɔ.

³³ Kɔ η yaa lee ku Sezaree ɔ bi, siirozanno wɔɔ ci bi ka tara lɛzɛaa b'ɔ, ηni Pol hunka m sɔ.

³⁴ Tara lɛzɛaa bi n ci bi karunda ba, an laaka da kɔ Pol bi, a to a ɔ gɔrga kara ɔ ge. K'a a dɔ a ɔ, a to a ɔ Silisii ɔ bi, a a hi m, a ɔ:

³⁵ «Gɔɔɔ k'ɔ η mim ka iɔ ra bi, kɔ η bɔr, mɔɔ yi m tɔr kare iɔ meerbaa ma.» A n le ka, a ɔ, ηni dɔ ma naa ɔ, hargɔta kɔ Hɔɔɔɔ a dɔ b'ɔ.

24

Pol meer ba Feligsi taa

¹ Domum soor jε ɔ bi, wosocemannɔbɔr jɔtaare Ananyas kan jɔtanno ki, meerbaa dɔrezɛaa deem Tertulus ki bɔr. N η n ta Pol mim bi m tara lɛzɛaa Feligsi taa.

² Bi m Pol bir, Tertulus n a suηηida sa, an ni mim kare a le m, a ɔ: «Feligsi muηηa, iɔ minto y'a ka wɔɔ n laafu yi gɔta, lɔnlɔrlɔrɔ k'i iɔ η ba wɔɔ bire ɔ wɔɔ do naa minto, bi tɔ ma.

³ Domum haay, lɛε haay ɔ, Feligsi muηηa, wɔɔ i barka dare iɔ m zibɛəro muηηɔɔ noon duro minto.

⁴ Kɔ mɔɔ le baa kɔ m iɔ kɔ gɔta bi, meerbaa bi bi gɔta y. Meerbaa nyuntam poore, bi mɔɔ y'a yere iɔ han, kɔ bamuηηazaa n'i iɔ m bi, wɔɔ dɔ, wɔɔ ɔ, iɔ y'i tɔr kam ma kan bɔraama k'i iɔ n tam wɔɔ n a dɔ bi ki.

⁵ Wɔɔ yi gɔaa naa do, minzaa m. A nyaa zε an n'a dam durnya naa zɔɔfɔrɔ haay bire ɔ. Nazareti gungɔrezanno wɔɔ karunda jɔtaare deem m.

⁶ A a ηɔa k'a wɔɔ Wosocε bi zar, bi y'a ka wɔɔ n a nyasɔ. [

7 Wɔɔ ɔ kɔ a dɔdɔ ka, ɔ lɛrɔ wɔɔ nɔ ɔ. Sordaa tisi lɛezaa Liziyas n a ma, an b'a bɔ wɔɔ bire ɔ kan panɲa gɔta kɪ, an lɛ ka gɔɔɔ kɔ η mim ka ra rɔ wɔɔ ɔ, kɔ η nɪ bɔr ɪbɪ zi.]

8 ɪbɪ ɪ da ma, ɪ lar ɪ zim: ɪbɪ hɔ niɲɲɔ k'a ka wɔɔ nɪ mim kam la bɪ jɪ dɔm.»

9 Zɪfɔrɔ wɔɔ n yo meerbaa naa do ra, η ɔ, sira m.

Pol meerbaa

10 Tara lɛezaa b'a wɔ busu, an zaa ka Pol ɔ, k'an meer ba. Pol n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ, ɪbɪ ɪ so gɔrga naa do dɔdɔ kare ɔ a dɔɔraa laato, mɔɔ heer nyɪnta sɔ, kɔ m m meer ba.

11 K'ɪbɪ lɛ taa, ɪbɪ ɪ da ma, ɪ laaka da. Ta kɔ mɔɔ ɔ Zerizalem ɔ bɪ, a dɔmum n lɛ da buerehuya ra y, mɔɔ ta Zerizalem ɔ, kɔ m aa yaa da.

12 Gɔsɪ n mɔɔ yɪ m nɪ bɪsɪ kam Wosoce ɔ kan gɔaa kɪ, gɛɛ, m nyaa zɛ m a da sokomace ɔ, gɛɛ, lɛɛ vanta ɔ tara nɔ ɔ y.

13 Gɔɔɔ nɔɔn duro b'a dam ma, ηnɪ hɔsɪ yɪ ηn'a ka mɔɔ ra, η ɔ sira nɪ y.

14 Ba hɔ kɔ mɔɔ dɔ bɪ n na: Wɔɔ zɪrɔ Woso zi mɔɔ n'a bam, m nɪ zum Zuuba Yeezuu zaa kɔ η ɔ gɔngɔrezaa m b'ɔ. Kɔ zaa bɪ do nɪ, mɔɔ ɪ hɔ haay kɔ n y'a gɔrsɪra ba lɛrɔ ci nɔ ɔ bɪ sim kan wosolesinnɪsorazanno ciro kɪ.

15 Mɔɔ ta Woso taafeerle naa do m, mɔɔ ɔ: Gɔɔɔ mɪɲɲɔɔ kan gɔɔɔ bɔnyaarɔ kɪ y'a mum bɔɲ ɔ. ɲ mɪɲɲɔɔ maam sɔ.

16 Bɪ minto y'a ka, mɔɔ nɪ m tɔɲ ɔ dɔmum haay kɔ m bɪ mim zu ɔ Woso ma kan gɔɔɔ kɪ y. Bɪ, naa minto bɪ, dabɔɔ ba mɔɔ ma y.

17 Mɔɔ bɔrɛ dɔɔraa laato, m m bɔ, m bɔr kɛɛɛ, kɔ m bɪ daahan ka m dogɔɔɔ cicirzanno ɔ, kɔ m bɪ manɪ ba sɔ.

18 Bɪ, η bɪ mɔɔ yɪ Wosoce ɔ, bɪ ma bɪ, mɔɔ dintim gɔ m ma. Gɔaa cir n nyɪnta ɔ y, bɪ bɔgɔr n nyɪnta ɔ sɔ y.

19 kɔ Azii zɪfɔrɔ gɔsɪnno bɛɛ nyɪnta b'ɔ y. Brɔɔ y'a ga m, ηn'a hunka ɪbɪ taa, ηnɪ mim yɪ ηn'a ka mɔɔ ra, hɔ kɔ mɔɔ ba bɪ minto.

20 Gɛɛ k'a bɛɛ m bɪ, gɔɔɔ kɔ η nɪ naa ɔ rɔ wɔɔ a da ma, ηnɪ hɔ kɔ mɔɔ ba, ηnɪ ta mɔɔ m dɔdɔkɛnno wɔɔ taa bɪ hɪ.

21 Hɔ deem naa mɔɔ jum brama, m zee da, m a hɪ η bire ɔ: Gəəno mumbɔɔrɛ minto y'a ka, ηn'ɪ mɔɔ dɔdɔ kare awɔɔ taa her.»

22 Bala, Feligi Zuuba Yeezuu zaa bɪ mim dɔ. N gɔɔɔ wɔɔ da zaa ra, an n'a hire, a ɔ: «Kɔ sordaa tisi lɛezaa Liziyas bɪ bɔr naa ɔ, mɔɔ y'awɔɔ mim bɪ dɔdɔ kare.»

23 A n lɛ ka sordaa zɔrɔ lɛezaa b'ɔ, a ɔ, an dɔ Pol ma, b'a b'a du y. A b'a ta a gɔaastɪba sɪ m tolle, a nyasɔm minto y.

Pol ɪ lɔnnɔce ɔ

24 Dɔmum k'a cem poore bɪ, Feligi nyɪnta kan Drusil a lɔ kɔ zɪfɔ m bɪ kɪ. A n a ka, ηnɪ Pol bir k'an Krista sɪrakare mim dunda a m.

25 Bɪ, Pol k'a nɪ meer bɪ bam an nɪ tam tɪrgabaa, bɔraama, dɔdɔ k'a nɪ zem bɪ kɪ bɪnce ɔ bɪ, Feligi da bɔ ɔ, an Pol meerbaa bɪ zɛ ra, a ɔ: «Naa ma bɪ, ɪ wusigɛ, ɪ ta ɪ bɪnce ɔ. Mɔɔ zem b'ɪ bir dɔmum niɲɲɔ.»

26 Feligi nyɪnta an n'a hɔɔn dare, a ɔ, Pol busoo kare a ɔ. Bɪ y'a ka an tɪr nyɔɔ da, ηn'aa bir hallɪ galle m gɔta k'a bɪ sɔɔra ba.

27 Dɔɔraa hɪya k'a cem bɪ, Pɔrsiyus Festus ɪ Feligi bɪnce sa. Feligi k'a lɛ n taa k'a bir mɲɲa zɪfɔrɔ wɔɔ mum ɔ bɪ, a Pol to lɔnnɔce ɔ b'ɔ.

25

Pol lɛ taa a dɔdɔ bɪ ma Rɔm cir taa

1 Bala, Festus k'a lee ku a gɔrga ɔ b'ɔ bɪ, a dɔmum kaakɔ kur bɪ, a a hɔr Sezaree ɔ, an ta Zerizalem ɔ.

2 B'ɔ bɪ, wosocemannɪbɛnno jɪtanno kan zɪfɔrɔ gɔɔɔ gɔtɔɔ kɪ bɔr k'a mim ka Pol ra a taa. ɲ n a ye Festus han, k'an sugur ba a m,

3 an zaa ka, kɔ n nɪ ta Pol m Zerizalem ɔ. Bala, η y'a dunda, ηn'a zɛ kan kɔ kɪ a minto, k'a bɪ daata zɛ ra, a ku a zɛ gɔr zaa ra.

4 Festus n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ, Pol gɔotam Sezaree lɔnnɔce ɔ. Bɪ, kan bɪ kɪ haay, k'a yɪ poore, a y'a bɔrɛ a ta b'ɔ.

5 «A a ya, an a hɪ a ɔ, gɔɔɔ kɔ η mim bɪ dɔ mɲɲa, awɔɔ bire ɔ rɔ wɔɔ, ηnɪ zu kɔ ɔ kan mɔɔ kɪ, k'ɔ ta Sezaree ɔ, kɔ hɔ niɲɲɔ ta an ta ɔ gɔaa naa do minto, kɔ η nɪ bɔr ηnɪ mim ka ra.»

⁶ Festus n maastre ba η bire σ y, a n le da dōmum sinn̄yō m gēē bu n̄i y. K'a lee ku Sezaree σ b̄i, a dō k'a mē b̄i, a yaa nȳnta a dōdōkare b̄nce σ, an a ka n n b̄or Pol m.

⁷ B̄i k'a lee ku b'σ b̄i, z̄ufōrō kō η y'a to Zerizalem σ ηn̄i b̄or lō wōō b̄ir ma, ηn̄i η̄saar gōta ba, η n'a kam la kan minno gōtōō k̄i, b̄i η b'a dam ma, ηn'a kasēt̄i ka y.

⁸ Pol n a gumē mim h̄i sō, an n'a h̄ure, a σ: «Mōō n mim zu σ z̄ufōrō lero ma, gēē η Wosoce, gēē Rōm cir ma y.»

⁹ Kō Festus le n taa k'a b̄ir m̄η̄ηa kan z̄ufōrō wōō k̄i b̄i, a a h̄i Pol m, «Ib̄u le taa kō η n̄i ta ib̄u m Zerizalem σ, kō m aa ι dōdō ka gēē?»

¹⁰ Pol n a nȳi b̄ō σ, a σ: «Rōm cir dōdōkare b̄nce mōō n ta σ naa, naa σ ηn'ι mōō dōdō kan σ. Ib̄u m̄η̄ηa a dō paan..., ι σ, mōō n mim zu σ z̄ufōrō ma y.

¹¹ Kō mim mōō zu σ paan..., an a ga mōō zē m, mōō b̄i m b̄ore m kur y. B̄i, kō minno kō gōōō nōōn duro a ba, n n'a kam mōō ra b'a j̄i ba σ rō nōōn n̄i, gōaa ba le m, an n'a dam ma, a n mōō ka η σ y. Mōō le taa kō m ta Rōm cir taa.»

¹² Festus kō ma kan a gōōō wōō k̄i an a h̄i Pol m, a σ: «Ib̄u ye k'ι ta Rōm cir taa, ta ib̄u n n̄i zem b'a σ b'σ.»

Pol ι Agripaa kan Berenisi k̄i taa

¹³ Dōmum k'a cem poore b̄i, cir Agripaa kan a danlō Berenisi k̄i ta Sezaree σ, ηn̄i ta k'a yaa yaa da Festus m.

¹⁴ Kō ηn'ι maastre bam b'σ poore b̄i, Festus Pol mim b̄i sa, an a d̄unda cir b̄i m, a σ: «Gōaa n n̄i naa σ, Feligsi n a to lōnnoce σ.

¹⁵ Dōmum kō mōō ta σ Zerizalem σ b̄i, wosocemanni b̄onno j̄itanno kan z̄ufōrō j̄itanno k̄i b̄or, ηn̄i b̄i mim ka ra, ηn'a zere yere.

¹⁶ Mōō n a nȳi b̄ō η n̄ō, mōō σ, Rōm zanno yunn̄ibaȳi zibəē b̄ēē k'a gōaa b̄ō a ka kō η n'a zē ḡer, b̄i gōōō kō η n̄i mim kam la rō wōō ba σ, k'an aa a gumē mim d̄unda kan mim kō η y'a ka ra b̄i k̄i y.

¹⁷ B̄i minto y'a ka, ηn̄i b̄or naa σ, mōō n m ya, m dō h̄ōst̄i ma y, a dō k'a mē b̄i, mōō n nȳnta, m dōdōkare b̄nce σ, m a ka, ηn̄i b̄or gōaa b̄i m.

¹⁸ Kō η b̄or dōdō b̄i ma b̄i, gōōō kō η n̄i mim kam la rō wōō, η n mim s̄i gurezaa ȳi, ηn'a ka ra, amba mōō m h̄ōōn da ma b̄i n̄i y.

¹⁹ N̄i Woso zaa zuure minno m bala, kan gōaa deem kō n n'a birm Yeezuu k'a ga Pol n'a h̄im a σ, a m̄is̄r b̄i k̄i.

²⁰ Kō mōō n h̄ō kō mōō n n'a bam b̄i dō b̄i, mōō ye han, k'a le taa k'a ta Zerizalem σ, kō m aa mim b̄i dōdō ka b'σ.

²¹ B̄i kō Pol a h̄i a σ, a le n taa k'a gōōta lōnnoce σ, an ta an dōmum kō cir gota n n'a mim b̄i dōdō kam ma b̄i ku b̄i, mōō le ka, kō η n̄i dō ma, an ta, an dōmum kō mōō n'a nȳōōη σ Rōm cir zi b̄i ku.»

²² Agripaa n a h̄i Festus m, a σ: «Mōō le n taa kō n gōaa naa do meerbaa ma sō.» Festus n a nȳi b̄ō σ, a σ: «Booti m bala, ib̄u y'ι tōr kare a meerbaa ma.»

²³ Dō k'a mē b̄i, Agripaa kan Berenisi k̄i lee ku dōdōkare b̄nce σ b'σ kan cirb̄ēē gōta k̄i, sōrdaarō j̄itanno ȳi η da zaa σ kan tara b̄i gōōō gōtōō k̄i. Festus n le ka, ηn̄i b̄or Pol m.

²⁴ Festus n meerbaa sa, a σ: «Cir Agripaa kan awōō haay woo..., k'a n̄i naa σ b̄i, awōō ι gōaa naa do ȳrē. Z̄ufōrō wōō haay b̄i mōō ȳi a minto Zerizalem σ, an ta an lee ku naa σ kan zee k̄i, η σ, η b'a ya, ηn'a to m̄is̄r y.

²⁵ Kō mōō n̄i, mōō n zibəē b̄onyaa ȳi, an a ba, an a ga a zē n̄i y. B̄i, k'a σ, k'a lee ku Rōm cir zi b̄i, mōō c̄unta, kō m a nȳōō b'σ.

²⁶ B̄i kō mōō ba meerbaa m paan..., kō m a gōrs̄ira ba cir gota ma k'an Pol mim b̄i dō b̄i, b̄i minto y'a ka, mōō n a ka, an b̄or awōō taa, an le da ib̄u taa naa σ cir Agripaa, kō wōō lar, naa j̄ē σ, mōō h̄ōst̄i ȳrē, m a gōrs̄ira ba Rōm cir ma.

²⁷ Kō mōō lō nȳōō n̄c̄inaas̄, b̄i mōō n a kōrōma k'an a mim σ b̄i ȳi, yarmabaa zibəē m.»

26

Pol meerbaa Agripaa taa

¹ Agripaa n a h̄i Pol m, a σ: «Zaa ta σ k'ι meer ba k̄ēere, ι ι m̄η̄ηa b̄ombō.» Pol n a wō busu, an a gumē lemim h̄i, a σ:

² «Mōō heer nȳōō, cir Agripaa, kō mōō zaa ȳi kō m meer ba ib̄u taa her, kō m m gumē mim d̄unda, mim haay kō z̄ufōrō mōō a ka wōō ra b̄i minto.

³ Bala, ib̄u mink̄ē η b̄is̄kare gōta m kan η yunn̄ibaȳi zibəē k̄i. B̄i y'a ka, mōō n'a yere ib̄u han, k'ι tōr ka mōō meerbaa ma kan bōraama k̄i.

4 Mɔɔ mɔsɔrbaa k'a nyunta ho niɲɲə, m nyɔbaa ma, kan nyunta ko mɔɔ ɔ ho niɲɲə, m dogoɔɔ bire ɔ Zerizalem ɔ bi ki, zɔfɔro wɔɔ haay a do.

5 Kɔ η le taa, η y'a da ma, ηn'a kaseti ka, η y'a do a doɔraa laato, η ɔ, farizen m mɔɔ m. Gooɔ niɲɲoo kɔ η ni yem wɔɔ Woso zaa zuure ma paan..., an le da η haay ra ro wɔɔ.

6 Bi her naa, kɔ mɔɔ Woso lerbore k'a ba wɔɔ zɔro m bi si bi, bi y'a ba mɔɔ doɔdo her.

7 Wɔɔ do haryaa buerehuɔya b'i yaa dam Woso m sinuu ɔ kan a gunuu ɔ ki, η bir a tore y. Kɔ ηn'i dom lerbore bi do ma bi minto. Kɔ mɔɔ lerbore naa do ta m heer le bi y'a ka, m cir Agripaa, zɔfɔro wɔɔ ni mim kam mɔɔ ra.

8 Bɔ minto m, b'awoo n a si a ɔ, Woso i gəəno mum boɲ ɔ?

9 Kɔ mɔɔ ni, mɔɔ nyunta m a si muɲɲa mɔɔ ɔ le m, kɔ m yar ba kan Nazareti Yeezuu bi to bi ki, paɲɲa do haay m.

10 Bi, bi mɔɔ ba Zerizalem ɔ, wosocemannubənnoo jɪtanno wɔɔ i le naa do ka mɔɔ ɔ. Mɔɔ muɲɲa sɔrakarezanno gur gɔta, m m du lonnoce ɔ. Gooɔ kɔ n yi η zunze ro wɔɔ, mɔɔ hi mɔɔ ɔ, a a ga m.

11 Gallem gɔta, mɔɔ ta sokumacero ɔ, m fir ka η ma, m paɲɲa ba η ma, kɔ η ni Yeezuu sunso wɔ. Bi, kan jumbaa heerbusu gɔta ki, mɔɔ yi η ji bom tararo gosunoo ra, m ni fir kare η ma.

Pol y'a heerlorle mim dɪndam
(Zibəezanno Ci 9.1-19; 22.6-16)

12 Bi minto y'a ka, hindeem ɔ, wosocemannubənnoo jɪtanno wɔɔ n zaa ka mɔɔ ɔ kan paɲɲa haay ki, kɔ m ta Damas ɔ mim naa do minto.

13 Cir, kɔ mɔɔ ni tam bi, kɔ sinuu b'a zo bi, mɔɔ leegure yi, an a to brama, a gure n le da wosogure ra, an b'a ku mɔɔ ra kan m zukuuzanno wɔɔ ki.

14 Wɔɔ haay, wɔɔ ɔ dundo tara ɔ, mɔɔ n leer ma, an n'a hum mɔɔ m ebree lemim m, a ɔ: Sol, Sol, bo minto, i ni fir kam mɔɔ ma? A ba ibu nawore, i muɲɲa m!

15 Mɔɔ n a nyi bo ɔ, mɔɔ ɔ: «Nka n'ibu ni, Zuuba?» Zuuba n a ya, an a hi, a ɔ: «Yeezuu m mɔɔ m, mɔɔ ibu n ni fir kare η ma.

16 Bi, wuti i jum! Ba ho k'a ka mɔɔ n m hunka ibu m bi n na: Mɔɔ ibu bo ɔ k'i nyunta mɔɔ zibəənyi, mɔɔ kasetizaa kan ho niɲɲə k'ibu mɔɔ yi ɔ naa ki, kan a wantoo kɔ mɔɔ n ni zem bi m hunka ibu m no wɔɔ ki.

17 Mɔɔ le kam m ibu bumbɔ i do kan do wantoo kɔ mɔɔ n n'ibu nyooɔre η ma ro wɔɔ ki wɔ ɔ,

18 k'i yaa ni η mum gu, k'i η bo monsigə no ɔ, i ta η ni leegure ɔ, k'i bo η ni Sotaana lombaa no ɔ, i ta η ni Woso zi, kɔ η n sira ka mɔɔ ɔ, kɔ η n'a mimboɲyaaro sugur yi, bi, kɔ η ni hojirle yi, kan gooo kɔ η y'a muɲɲoo ka Woso ɔ ro wɔɔ ki.»

19 Bi tekka ma, cir Agripaa, mɔɔ n bisi ka ho kɔ Zuuba a hi mɔɔ m hoɲinkare naa do no ɔ bi ma y.

20 A sa mɔɔ ɔ Damas zanno ma kan Zerizalem zanno ki, an le da, Zidee jilli kɔ zanno ki, bi je ɔ kan do wantoo kɔ gooo ki, m a dunda kɔ η n'a bo a taam, ηni ye Woso ma, kɔ η n'a mimboɲyaaro sugur yi, kɔ η ni mɔsɔrbaa ba, k'an zu kɔ ɔ kan η heerlorle bi ki.

21 Bi minto y'a ka, mɔɔ ni Wosoce ɔ, zɔfɔro wɔɔ n bi mɔɔ nyaso, ηn'a gunga k'a mɔɔ mee bo ɔ.

22 Woso n ku mɔɔ ra muɲɲa, an ta an domum naa do ku. Mɔɔ goota m ni kaseti kam gooo poorero kan gooo gooo ki taa. Wosolesinnosorazanno kan Moyiisi ki le ka ηni ho k'a ni zem bi hi. Mɔɔ bir hoɔi vanta hure, an le da bi ra y.

23 N ɔ: «Krista fir yire, b'a le kam an a mum bo ɔ gəəno bire ɔ, an ni leegure pa dam zɔfɔro m kan do wantoo gooo ki.» »

24 Pol k'a lee ku bince naa do ɔ a meerbaa no ɔ bi, Festus a leer busu, an a hi, a ɔ: «Hoozaa n'ibu naa Pol! Ibu hoɔore maam-maam bi y'ibu bam hoozaa!»

25 Pol n a hi, a ɔ: «Hoozaa bee m mɔɔ ni y, Festus muɲɲa, sira meerbaa mɔɔ n'a bam, hoɔontaure m.

26 Cir Agripaa bi minno nooo duro do muɲɲa haay, bi y'a ka, mɔɔ m dam ma, m meer ba a le kam heerkoodəbaa ki. Mɔɔ si mɔɔ ɔ, hoɔi n ba a mum ma seere y. Bala, minno nooo duro n ba gɔrga k'a nyaakom da ɔ y.

27 Cir Agripaa, ibu wosolesinnosorazanno mim si ra? Mɔɔ do mɔɔ ɔ, ibu η mim si»

28 Agripaa n a hi Pol m, a ɔ: «Kan ibu meerbaa bi ki, goota a ɔ poore, k'ibu n mɔɔ ba kristagooa ra?»

29 Pol n a hi, a ɔ: «K'a a nɔa, an goota poore gee gɔta, mɔɔ nɔa, kɔ Woso ye, a bi nyuntare ibu bala y, gooo haay kɔ η n'a tor kam mɔɔ meerbaa ma her lo wɔɔ, awoo y'a

bam amba mɔɔ m, bɪ banɲarɔ kɔ η nɪ mɔɔ wɔ ma rɔ nɔɔn duro bɪ nyuntare awɔɔ wɔ ma y.»

³⁰ Cir bɪ n wuti kan tara læzɔa bɪ kɪ, Berenisi kɪ, kan gɔɔɔ kɔ η nɪ nyɪntam kan η kɪ rɔ wɔɔ kɪ.

³¹ Kɔ ηn'a hɔrm bɪ, η sɔɔra ba kan kɔ kɪ ηn'a hure, η ɔ: «Gɔaa naa do n hɔsɪ ba, an a ga zɛ m gɛɛ banɲarɔ nɪ y.»

³² Agripaa n a hɪ Festus m, a ɔ: «Kɔ gɔaa naa do bɛɛ y'a ηɔa k'a ta mim bɪ m Rɔm cir taa, a a ga m, ηnɪ wɔ saa.»

27

Rɔm tare

¹ Kɔ η y'a cɪnta kɔ wɔɔ n da kɔɔlɔɔ ɔ, ɔ ta Italii ɔ bɪ, η Pol kan lonno gɔsɪnnɔ kɪ da sɔrdaa zɔrɔ læzɔa k'a tɔ m Zuliyus bɪ wɔ ɔ, sɔrdaarɔ zɔrsɔddɪ zɛkɔra kɔ n n'a birm Ogista zɛkɔra, bɪ y'a sɔ ɔ.

² Wɔɔ da kɔɔlɔɔ ɔ k'a a tɔ Adramityɔm an nɪ tam Azii kɔrɔ kɔ η nɪ hi lɛ ra rɔ wɔɔ ɔ. Aristarkɪ ɪ nyɪnta kan wɔɔ kɪ. Masedɔan kɔ Tesaloniki gɔaa m.

³ Dɔ k'a mɛ bɪ, wɔɔ lee ku Sidɔn ɔ, bɪ kɔ jɪnlɛ poore m bɪ, Zuliyus a ba Pol m mɪɲɲa. A zaa ka ɔ, k'an aa dɪga a gɔaasɔbarɔ ma, brɔɔ n nyasɔ m.

⁴ Kɔ wɔɔ bɔ b'ɔ bɪ, wɔɔ da kɔɔlɔɔ b'ɔ, ɔ bɔ Siipr jɪr ɔ, k'a n'a ta wɔɔ m hunher bɪ k'a nya wɔɔ rɛ bɪ mɪnto.

⁵ A m bɪ, wɔɔ n higɔta k'a nɪ Silisii kan Panfilii kɪ jɪr ɔ bɪ zɛ ra, ɔ aa lee ku Lisii kɔ Miir ɔ.

⁶ Sɔrdaa zɔrɔ læzɔa bɪ k'a Alesandrii kɔɔlɔɔ yɪ b'ɔ an nɪ tam Italii ɔ bɪ, a a ka wɔɔ n da ɔ.

⁷ Kɔɔlɔɔ bɪ n ta poore-poore dɔmum gɔta nɔ ɔ, ɔ aa lee ku kan kɔrɛ kɪ Kinɪdɪ ɔ. Hunher bɪ k'a nya wɔɔ rɛ bɪ, wɔɔ b'ɔ dam ma, ɔ ta tɪrga bɪ, wɔɔ bɔ Salmone jɪr ɔ, ɔ aa bɔ Kreti jɪr ɔ, k'a n'a ta wɔɔ m hunher bɪ mɪnto.

⁸ Wɔɔ fir yɪ kan kɔɔlɔɔ bɪ kɪ, ɔ bɔkare ɔ aa lee ku bɪnce kɔ n n'a birm Junjɪ-Mɪɲɲa b'ɔ, Lazaya kɔ jɪr ɔ.

⁹ Dɔmɪnnɔ cem gɔta, kɔɔlɔɔ bɪ tare nyibæɔ n ta ɔ, bɪ ma bɪ, lɛkɔsɪrɛ dɔmum cem. Pol n η dɔndɔ, a ɔ:

¹⁰ «M gɔaasɔbɔɔ, mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ tare naa do hɔ zarm gɔta, a nyaanum gɔɔɔ gɔta m, kɔɔlɔɔ bɪ bɛɛ bala kan mɔr bɪ kɪ y, wɔɔ mɪɲɲɔɔ kɪ sɔ.»

¹¹ Sɔrdaa zɔrɔ læzɔa bɪ, a tɔr an n'a kam gɔaa k'a nɪ kɔɔlɔɔ bɪ bram bɪ ma kan kɔɔlɔɔ bɪ zaa hɔnyɪ kɪ ma, an lɛ da Pol meerbaa bɪ ra.

¹² Bɪnce niɲɲɔ kɔ wɔɔ jum ɔ bɪ, k'a bɪ bɪnce mɪɲɲa nyɛɛm dɔmum ɔ bɪ, η gɔɔɔ gɔta a zɛ kɔ ra, ηn'a lɛ ba deem k'a zu zaa ɔ, kɔ dɪga a, k'ɔ lee kum jɪnjɪ k'a nɪ Kreti kɔ Fenigsi ɔ b'ɔ, k'an a ta wɔɔ m nyɛɛm hunher mɪnto. K'ɔ nyɪnta b'ɔ nyɛɛm dɔmum ɔ.

Hunher gɔta wuti higɔta bɪ burɔ ɔ

¹³ Hunher poore wuti jɪsa, bɪ mɪnto y'a ka, ηn'a hɔɔn da, η ɔ, a y'a dam ma, a zaa sa. N kɔɔlɔɔ bɪ hɔr, ηn'a na Kreti gɛm b'ɔ, ηn'ɪ tam.

¹⁴ K'a yɪ poore bɪ, hunher gɔta kɔ n n'a birm Erakilɔn* bɪ wuti tara bɪ zeezi, an bɔr kan panɲa kɪ, an b'a ku η la.

¹⁵ A n kɔɔlɔɔ bɪ gaa an cenim, wɔɔ b'ɔ dam ma, ɔ a bɔ y. Wɔɔ n a tɔ an a gaa, an nɪ tam nɪ, kɔ lɛɛ ka m, ɔ n a dɔ y.

¹⁶ K'a nɪ tam zɔɔ-zɔɔ bɪ, wɔɔ yaa lee ku tara poore k'a nɪ hi bire ɔ, n n'a birm Koda bɪ jɪr ɔ, an a ta wɔɔ m hunher bɪ mɪnto. Wɔɔ ɔ tɔ ɔ kan kɔrɛ gɔta kɪ, ɔ ɔ da ma, ɔ kɔɔlɔɔ poore bɪ gaa, ɔ a bɔ hi b'ɔ, ɔ a da kɔɔlɔɔ gɔta b'ɔ.

¹⁷ Kɔ η kɔɔlɔɔ poore bɪ gaa ηn'a da kɔɔlɔɔ b'ɔ an nya bɪ, η bar sunso kɔɔlɔɔ gɔta b'ɔ kɛɛrɛ.* Kɔ η nɪ nyɪ bam kɔɔlɔɔ bɪ yaa wɔ Sɪrtɪ nyɪntaa b'ɔ bɪ, ηnɪ hɔ kɔsɪ kɔɔlɔɔ bɪ jɛ ma, ηn'a da hi b'ɔ, k'a n'a tare bɪ bɔrɛ, ηn'a tɔ an nɪ tare a hɔɔnhɔ ma.

¹⁸ Bɪ dɔ k'a mɛ bɪ, hunher gɔta bɪ k'a nɪ fir kam wɔɔ ma tee... bɪ, η mɔrɔ kɔ η yɪ da kɔɔlɔɔ b'ɔ rɔ wɔɔ waa ɔ, ηnɪ η zar higɔta b'ɔ.

¹⁹ A dɔmum kaakɔ hinni ɔ bɪ, kɔɔlɔɔ bɪ zibæezanno wɔɔ kɔɔlɔɔ bɪ mɔdrɔ wɔɔ zar hi b'ɔ a zim.

²⁰ Wɔso kan monyaarɔ kɪ n a hunka dɔmunnɔ wɔɔ nɔ ɔ y, bɪ hunher bɪ hɔnrɛ bɔnyaabaa gɔɔta an nɪ fir kam wɔɔ ma. Wɔɔ n a dɔ kɔ wɔɔ bɔrɛ y.

* **27:14 27:14** Erakilɔn: a tɔ bɪ lɛ taa k'a hɪ, a ɔ: bɪstɔpaastɪ kan meer kɪ zeezi. * **27:17 27:17** kɔ hunher b'a kɪnkansɔ y.

21 A dōmum laato, η n hōbire bi y. Pol n wuti an jum brama η bire σ, an a hi η nι, a σ: «Awōō yι ra, gōō, kō mōō dōndōre b'awōō si, σ n σ hōr Kreti σ, fir kō wōō yι naa kan mōr k'a zar naa kι bi wōō yire y.

22 Bi naa ma bi, mōō y'a yere awōō han, k'a heer ba kookoo. Awōō gōaa deem taan... bi gare y, kōōlōō bi y'a deem n n'a zarm bala.

23 Wōō k'a a so mōō σ, mōō n'a zi bam bi maleeka a hunka mōō m gum naa σ bala, an a hi mōō m, a σ:

24 I da bi bō σ y, Pol. A a ga m, ubi m ta Rōm cir taa, bi Wōō gōōō k'ibui nι zum kō σ kan η kι rō wōō meeyaa da ubi wō σ.

25 Ncunaas bi, yaaro, k'a heer ba kookoo! Mōō sira ka Wōō σ, a bam amba a a hi mōō m bi m.

26 Wōō yaa nō lo tara niηηə k'a nι hi bire σ bi ra.»

27 A gunuu bueresi hō, wōō nyaam σ higota bi bure σ. Dibsir k'a a zō bi, kōōlōō bi zibəəzanno wōō a dō a hōō, η σ, wōō σ zō tara ma.

28 N n higota bi nō makra ba metr busi, kō η ta lēē poore bi, η y'a ya, ηn'a makra ba ηn'a yι metr bukərku.

29 Kō ηn'ι nyi bam kōōlōō bi yaa a zē ci ma bi, η pōyaa gorezanno zō si, ηn'a kōōi banjaro m je σ, ηn'a yem kō dō n mē zōō.

30 Kōōlōō bi zibəəzanno hō ba ι σ, a hi η y'a σ k'a banjaro gōōōnno zō hi bi nō σ, k'an kōōlōō bi nyasō, ηn'a nyaakōm da k'a bra si kan kōōlōō poore bi kι.

31 Pol n a hi, sordaa zōrō lēēzaa bi m kan sōrdaaro wōō kι, a σ: «Kō gōōō nōōn duro n gōōta kōōlōō bi nō σ, awōō, awōō bi bōre y.»

32 Sōrdaaro wōō n kōōlōō poore bi barlō wōō zūnzē ra, ηn'a to an ta an cem.

33 Kō ηn'ι dōm dōmire ma bi, Pol gōaa haay bir, an a ye η han, kō η nι hōbire bi, an n'a hure, a σ: «Awōō dōmum bueresi her, awōō n hō bi y. A n nι dōm ma kō hunher bi n a da jum σ.

34 Bi minto bi, mōō y'a yere awōō han k'a hō bi, awōō laafu minto m. Bala, minkeō deem taan... bi nyaanum gōaa mim σ naa σ y.»

35 K'a naa hi bi, a bur sa, an barka da Wōō m gōaa haay m m m, an a zē ra, an n'a sōre.

36 N haay heer n ka bi je σ, ηnι hōbire bi bi.

37 Wōō haay wuti, gōaa zōōhira busaanhuna yaa sōrdi kōōlōō bi nō σ.

38 Kō hōbire bi η ka bi, η hōyaa bi waa kōōlōō bi nō σ, ηn'a zar hi b'σ, k'a gore bi n a bōre.

39 Dō k'a mē bi, kōōlōō bi zibəəzanno wōō n a ya, ηnι tara bi dō y. Būnce η y'a yι hi bi lē ra, an zerle būnce. N lē n taa k'a a da ma, k'a kōōlōō bi da jum σ b'σ.

40 N n banjaro wōō zūnzē, ηnι pōyaro wōō to hi b'σ, kō kōōlōō bi n a da ma, an ta. N n kōōlōō bi burle hō bi ba yōhō-yōhō, ηnι kōōlōō bi pēera poore bi busu, ηnι kōōlōō bi to, an nι tam būnce gēr zeezi.

41 Kōōlōō bi n aa der nyintaa dimbir la, lēē bi n wō, a b'a dam ma a n bō y. Bi ma bi, hikurero wōō b'a je bi zē, an a kunkaansō.

42 Sōrdaaro wōō n a ηōa k'a lōnno wōō zūnzē, kō η gōōōnno dare dō η yaa a si hi bi bure σ.

43 Bi, sordaa zōrō lēēzaa bi k'a ηōa k'a Pol bōmbō bi, a n ye kō η nι η zūnzē y. A lē ka gōōō kō η dare dō rō wōō σ, kō η nι lēē ka, ηn'a da hi b'σ, kō η n'aa tara gēr bi ku.

44 Gōōō kō η gōōta rō wōō dam gōrō σ gēē kōōlōō bi kēōro wōō σ. A yι ncunaas, η haay n lēē ku tara σ kan laafu kι.

28

Pol ι Malti σ

1 Kō wōō bō mim pakra bi nō σ bi, wōō ma η σ, tara k'a nι hi bire σ bi tō m Malti.

2 Tara bi zanno wōō wōō si kan daore gōta kι. N se gōta hē, ηnι wōō gaa, ηnι wōō zō ma, bala, la a sūηηida ba, an nι bare, nyēm n ta σ.

3 Pol n nyōkō gēr gēr a zangōrga σ, an b'a da se bi rē. Kō se bi nι nyōkō bi bum bi, cirka bō se b'σ, an a sō wō Pol wō σ.

4 Tara bi zanno kō η cirka bi yι, an nι zēηηēm Pol wō ma bi, η y'a hum kō m, η σ: «Gōaa naa dō nyintam gērzer paan... A bō hi bi nō σ kan laafu kι, bi Wōō turgabaazaa lē baa a mūrbaa ma y.»

5 Pol n a wō viga zē, cirka bi n a da se b'σ, b'a n busu ma y.

6 N n jum, ηn'ι dīgare a wō bi ma, a hanre gēē, a y'a dore, an ga lēē nι? Bi, kō η dīgare bi maasure ba, bi η n hōōi yι an ba bi, η y'a hōōndare bi lōr, η σ: «Wōō m!»

7 LEE bi do o bi, tararo nynta o, leekare dodokar Publiyus y'a so η o. A woo si, an nyasoo woo m munja domum kaako.

8 A zi nynta an ni wotam kan memare ki, yoor ki. Pol n ta, an aa digaa, an aa a woo busu, an a ka ra, an yaa da, an a waa.

9 Naa do minto bi, tara bi gooo gosunoo woo haay ko η ni yaaba m no woo i zem zi, η n'a waam so.

10 Woo daore yi gota, ko woo o bo, o n ni cenim bi, η ho haay k'a zibee n ta woo maroo woo ka woo o.

N cem ηn'i tam Rom o

11 Mom kaako je o bi, woo da koooloo k'a goota tara bi do ra b'o nyem domum o. Alesandrii koooloo m, a to m Diyoskiir.

12 Woo zer Sirakuzi o k'o hoon si domum kaako.

13 Ko woo cem b'o bi, woo o da higota bi lezi, o aa lee ku Regiyo o. Bi do k'a me bi, hnhher wuti jusa, domum huya hinni o, woo yaa lee ku Puzol o.

14 Woo o danyino yi b'o, ηn'a ye woo han k'o goota kan a ki domum saanhuna. Nynta a o ncinaao, o bokare, o lee ku Rom o.

15 Woo danyino ko η ni b'o ro woo ko η woo zere bi ma bi, η bor, ηni bi woo ze o bunce ko n n'a birm Apiyus-Daasi kan Taverni-Kaako ki o. Pol k'a η yi bi, a barka da Woso m, a heer panja n a da ra.

Pol i Rom o

16 Ko woo lee ku Rom o bi, n zaa ka Pol o, k'an a ka a munja har ma, ko sordaa deem n bir dom ma.

17 Domum kaako k'a cem bi, a Rom zuforo jitanno woo bir, ko η ni ko ze o. Ko η y'a so ko ma bi, a a hi η ni, a o: «M danyino, moo n hoosi ba m dogoo woo ni y, moo n woo ziro woo yunubayi zibeeo zar so y. N moo ba lo Zerizalem o, ηni moo da Rom zanno woo o.

18 Ko η laaka dunda η ni mim bi ji do keere bi, η y'a njoa k'a wo saa moo ma, bala, η n hoosi yi moo gor zi an a ga ze ni y.

19 Zuforo woo ko η o, a bi yem bi, bi y'a ka moo n a ye ko Rom cir n moo dodo ka. Moo bee y'a hi, ko m mim ka m do ra y.

20 Bi y'a ka moo n a ye ko m awoo yi, ko m soora ba kan awoo ki. Ko sira ni, Israyel taaherle minto y'a ka, moo ni banjaro noon duro m.»

21 N n a nyi bo no, η o: «Ko woo ni, woo n ci si yi, an a to Zidee o, an n'bu mim dundare y, bi, woo danyi si n a to an b'bu mim dunda, gee tobore bonyaa y.

22 Woo le n taa k'bu n ho k'bu n' hoon dam ma bi hi k'o a ma, bala, lee haay o, woo do munja η bir yem gongore k'bu ni zun o naa o y.»

23 N n domum cunta kan ko ki, ηni bor gota, ηni b'a yi a har o. Pol soora ba kan η ki dogta m an ta an yirbөө ku. Woso cirbөө bi mim a sa an a dunda, an Moyiisi lero kan wolesinnisorazanno woo ki mim dunda η ni, k'a a da ma, ko η n'a do, η o, Krista bi Yeezoo m.

24 Gosunoo ho k'a dunda bi si, niηηoo n a si y.

25 Ko η bor ηn'i cenim bi, η n ko ma y: Pol n mim deem hi η ni, a o: «Sent-Espri meer k'a ba kan Ezayii ki awoo ziro minto bi, sira m. A a hi, a o:

26 Ta i yaa do naa do yi,
i hi m, i o:

Awoo y'a tor kam munja,
b'awoo b'a ji mare y.

Awoo digam munja,
b'awoo b'a yire y.

27 Bala, do naa do heer b'i monsigoo o,
η tor ga, η le baa k'a lee yi a mum ni y,

η le baa k'a tor n mim ma y,
η le baa k'a heer n a ji do y,

η le baa k'a a bo a taam k'a zu moo o, ko moo n η waa y.
Woso n a hi bi n naa.

28 K'a do keere, a o, Woso bombore naa do nyoo n y'a o do wantoo ma, bi η y'a sim.» [

29 Pol k'a meer naa do ba bi, zuforo woo a hor ηni busi kam gota kan ko ki.]

30 Pol musrbaa ba ncinaao doora huya tor b'o, an a munja busoo bo, an n'a musrbaa ba n ni. Goo haay ko η ni zem zi ro woo, a yi η sim munja,

31 an ni Woso cirbөө pa dare, an ni Zuuba Yeezoo Krista mim dundam kan heerkoodəbaa ki, bi gosi bir a tam ni tolle y.

Ci kɔ Pol a ba RŌM ZANNŌ ma

Ci kɔ Pol a ba Rŏm zannɔ ma bɪ

gasɔɔrɛ

Pol ɪ ci bɪ ba. A ba a ɔ, Rŏm kristagɔɔɔ wɔɔ ma. Zɪfɔrɔ nynta brɔɔ barla sɔ. A a gɪnga galleɔ gɔta k'a ta η zi Rŏm ɔ b'ɔ, k'a n a da ma cɪna bɪ, an bɪ, an ci bɪ ba η ma, an bɔmbɔrɛ bɪ zaa mim dɪnda η nɪ, an a hɪnka a ɔ, gɔɔɔ haay kɔrɔ ma Woso lɛɛ, zɪfɔrɔ kan do vantɔɔ gɔɔɔ kɪ. Bɪ, kɔ η sɪra ka Yeezuu Krista ɔ, Woso yɪ η bam tɪrga a mɪm ɔ, b'a n zu kɔ ɔ kan η zibɛɛ kɪ y.

A a hɪnka ci bɪ nɔ ɔ sɔ, a ɔ, Krista bɪ, wɔɔ yɔ a nawɔm mimbɔnyaa lombaa nɔ ɔ, kɔ wɔɔ n ɔ da ma, ɔ mɪsɪrbaa k'a Woso nɔ yɪ bɪ ba Sent-ɛspri paɪɪja nɔ ɔ. Hɔ kɔ ci b'ɔ k'a hɪnka an lɛ da bɪ, a ɪ yɪrɛ ɪ ɔ srakare bala n'a kam gɔɔɔ n bɔmbɔrɛ yɪ, Krista zibɛɛ k'a ba gɔdarkɔra ma bɪ tɔ ma.

A gɪnga kɔ Woso n ta m zɪfɔrɔ tɔ ma bɪ mim hɪ, an a hɪnka sɔ a ɔ, keɛrɛ naa zɛkɔra ɪ zɪfɔrɔ kan do vantɔɔ gɔɔɔ kɪ bɪrɛ ɔ Krista tɔ ma. Bɪ, ηɔare y'a ga m an nynta ɔ kristagɔɔɔ haay bɪrɛ ɔ, kɔ kɔmare n bɪr ta ɔ. A n lɛ da bɪ, ɔ bɪ gɔɔɔ kɔ η paɪɪja ba ɔ srakare nɔ ɔ hɔɔ nɪɪɪɔ nɔ ɔ rɔ wɔɔ gore bɔ ɔ y, bɪ gɔɔɔ kɔ η paɪɪja ba ɔ rɔ wɔɔ n a ga m sɔ ηɪɪ gɔɔɔ kɔ η bɪr a hɔɔn dam hɔdeem ma kan η kɪ rɔ wɔɔ dɔdɔ ka y.

Pol ɪ yaa dam Rŏm kristagɔɔɔ m

¹ Mɔɔ mɪɪɪja, Pol, Krista Yeezuu zibɛɛnyɪ m mɔɔ m, mɔɔ ɪ ci naa do ba awɔɔ ma. Woso mɔɔ bɪr kɔ m m ba a zibɛɛzaa, a mɔɔ bɔ ɔ m hɔ, k'a mɔɔ nyɔɔ kɔ m aa lemim nynta bɪ pa da.

² Lemim nynta bɪ do Woso nynta an a ler bɔ tee... Wosoci nɔ ɔ, a lesinnɪsorazannɔ lɛ m bɪ.

³ Lemim nynta bɪ do bɪ, a Nyɪ Yeezuu Krista, wɔɔ Zuuba bɪ mim an n'a dɪndam. K'a mesim nɔ ɔ nɪ, Davɪd do gɪaa m.

⁴ Bɪ, kɔ *Sent-ɛspri zibɛɛ nɪ, Woso a mɪm bɔ ɔ gɛɛno bɪrɛ ɔ, hɔ bɪ do n a hɪnka a ɔ, Woso Nyɪ m an nɪ paɪɪja m.

⁵ Yeezuu Krista mɪnto m mɔɔ n barka yɪ, m m ba a zibɛɛzaa, kɔ m a ka kɔ do haay gɔɔɔ m sɪra ka ɔ, ηɪɪ zu ɔ.

⁶ Awɔɔ ɪ gɔɔɔ wɔɔ duro barla, bala, Yeezuu Krista y'awɔɔ bɪr k'a so awɔɔ ɔ.

⁷ Awɔɔ haay kɔ srakarezannɔ n'awɔɔ m, an nɪ Rŏm ɔ, Woso awɔɔ ηɔa, an awɔɔ bɪr k'a nynta a gɔɔɔ barla. A ye mɔɔ nawɔm kɔ wɔɔ Zɪ Woso, kan Zuuba Yeezuu Krista kɪ m barka kan laafɪ kɪ ka awɔɔ ɔ.

Pol lɛ taa k'a ta Rŏm ɔ

⁸ A n lɛɛ ka bɪ, mɔɔ ɪ yaa dam Woso kɔ mɔɔ n'a zi bam bɪ m barka, Yeezuu Krista nɔ ɔ, awɔɔ haay mɪnto, bala, durnya nɔ ɔ jilli n y'awɔɔ srakare mim dɪndam.

⁹ Woso zi mɔɔ n'a bare kan m heer kɪ haay, a Nyɪ bɪ lemim nynta bɪ padare nɔ ɔ, a m mɔɔ kasetɪzaa, a a dɔ a ɔ, mɔɔ dɔmum haay yaadare nɔ ɔ, mɔɔ y'awɔɔ tɔ dare m nɔ ɔ,

¹⁰ m n'a yem han, k'a hɔɔnhɔ m, kɔ m kɔ, m zaa yɪ, m bɪr awɔɔ zi.

¹¹ Mɔɔ lɛ taa paan... kɔ m awɔɔ yɪ, kɔ m Sent-ɛspri ganwɔrɔrɔ jɪr kan awɔɔ kɪ, k'awɔɔ paɪɪja n a da ra gɔta,

¹² gɛɛ, k'ɔ kɔ paɪɪja da ra, awɔɔ kan mɔɔ kɪ, srakare deem kɔ wɔɔ n ta m bɪ nɔ ɔ.

¹³ M danyɪnɔ, mɔɔ lɛ taa k'awɔɔ n a dɔ a ɔ, mɔɔ gɪnga galleɔ hɔka kɔ m bɪr awɔɔ zi, bɪ, an ta an her ku naa, mɔɔ n m da ma y. A ηɔa mɔɔ ɔ kɔ m bɪ lee ku awɔɔ zi b'ɔ, kɔ m zibɛɛ n nyɪ da, amba a a da kɔrɔ vantɔɔ ɔ bɪ m.

¹⁴ Hɔɔngɔrɛzannɔ kan bahɔngɔrɛzannɔ kɪ mim pakra ba mɔɔ ma, mindonno kan bamindonno kɪ mim pakra ba mɔɔ ma sɔ.

¹⁵ Naa y'a ka mɔɔ lɛ n taa paan... kɔ m lemim nynta pa da awɔɔ m sɔ, awɔɔ k'a nɪ Rŏm ɔ rɔ wɔɔ m.

Paɪɪja kɔ lemim nynta bɪ n ta m

¹⁶ Nyannɪ bɪr mɔɔ zem lemim nynta bɪ tɔ ma y, bala, Woso paɪɪja m, an nɪ gɪaa haay k'a sɪra ka bɔmbɔm. Zɪfɔrɔ a lɛɛ ka η ma, an bɔkare an lee ku do vantɔɔ wɔɔ zi.

17 Wɔɔ y'a yim so denter, lemim nyinta bi no o Woso turgabaa n'a hunkan o, Woso i gɔaa k'a sira ka bi bam turga, sira k'a a ka Woso o bi minto bala, amba n y'a gorsira ba Wosoci no o, n o: <Gɔaa k'an turga sirakare to ma bi mɔsɔrbaa bam.>

Gɔɔ kɔrɔmarɔ

18 Woso a to brama an a heerbusu hunka, kɔ gɔɔ bir a dan o, mimbɔnyaarɔ nɔn'ɔ n bam, n bɔnyaabaa n a ka, sira bir dɔm dɔ so y.

19 Denter m, hɔ k'a n'a kare nɔn'ɔ Woso dɔ n a nyaakom da y, Woso a hunka kɔ n'a dɔ mɔnɔ.

20 Panɔnɔ kɔ Woso n ta m b'a jirɛ ba o bi, kan Woso mɔnɔnɔ taɔre ki bi, gɔsi bir n yire y, bi durnya dare tekka ma, gɔaa a da ma an n yɔ hɔ kɔ Woso n da rɔ wɔɔ no o, naa minto bi, gɔɔ bi gumɔ yim fiɔga y.

21 N Woso dɔ, bi n bir Woso dan o, n'a barka dare amba Woso a ga m bi n y. Naa n a ka, n hɔɔndare n'a ba danɔnɔda, n n kɔrɔ hɔɔn ma, n'ɔ monsigɔ o.

22 N y'a hire a ma mindɔrezanno, an bɔkare taajemzanno m,

23 a ga kɔ n y'a o m, kɔ n n Woso k'a n lebɔɔre m, an n mɔsɔrbaa m tee... bi da o bi, bi to n y'a o n'ɔ *wosobaawɔnno kɔ n bɔ kɔ o kan gɔaa k'a n ga m ki, bɛnno ki, hɔɔgansiro ki, tara burɛ hɔɔ kɔ n n'a gaatam no ki dan o.

24 Naa minto m, Woso n n to n'ɔ dintim zibɛɔro kɔ n le n taa rɔ wɔɔ bare a hɔɔnno ma, n'a mɛ gore bɔn o mim k'a nyannu n ta o bare no o kan kɔ ki.

25 Bala, n Woso sira minno wɔɔ to nɔn'ɔ nɔaar sa, n'ɔ yaa dam hɔɔ kɔ Woso n da rɔ wɔɔ m, n'ɔ zure n o, an bɔkare Woso n y'a ga m, n'a da o, a m hɔ haay darezaa. Woso n lebɔɔre yɔ dɔmum haay! Amina!

26 Naa minto m, Woso n n to, kɔ n n bir a nyannu minno letaamarɔ bam. N lanno wɔɔ bir a kam ma so, k'a bir kan yar ki y, wɔta n nawom lanno kan kɔ ki, an bɔkare, naa bare n a ga n y.

27 Yaaro wɔɔ maam so, n bir a kam ma, k'a bir kan lɔ ki y, a nɔa n nawom paan..., k'a bir wɔtam kan a muno yaaro ki. Yaaro kan yaaro ki n nyannu zi bam kan kɔ ki, naa n a ka so, n'a nyaanle zibɛɔ firyire k'a a ga m yire a mɛ o.

28 Kɔ n n a nɔa k'a Woso dɔ bi, Woso n n to a hɔɔn danɔnɔda bi no o, kɔ n n hɔ k'a n'a ga bare m bi ba.

29 Zibɛɔ k'a n a ga bare m do haay ba n nawom, mimbɔnyaa do haay, gɔɔ letaama bonyaa do haay, bɔnyaabaa do haay, jumbaa n n heer han, gɔrɔre ba n nɔ, nyaabare ba n n, zambɔbare ba n nɔ, zibɛɔ danɔnɔda haay,

30 n'ɔ to bɔm, n'ɔ gɔɔ to zaar bare, nɔn'ɔ so Woso m, n bir gɔɔ dan o y, n'a mɔnɔnɔ busum, n'a le bɔre a mɔnɔnɔ o, n'ɔ bɔm mimbɔnyaa daarɔ bare m, n bir yem a zɔrɔ le ma y,

31 n hɔɔn ba o y, n bir junle a le ra y, gɔaa mim bir n kɔre y, gɔaa cicir bir n zere y.

32 A n bɔkare, n y'a dɔ mɔnɔnɔ n o, Woso le y'a hire a o, gɔaa k'a n ziro nɔɔn duro bare a ga zɛ m. Kan naa ki haay n gɔɔta n'ɔ tam leɛ kan minno nɔɔn duro bare ki. A n a na ma bi, kɔ n gɔaa yɔ so, an n minno nɔɔn duro bare, bi n no y.

2

Woso dɔdɔbare

1 Nɔnaaɔ bi, nka n'ubu nɔ, ubu k'ɔ n'ɔ gɔɔ dɔdɔ yarle? Ubu bi gumɔ yire y, gɔɔ dɔdɔ k'ubu n'a yarm bi, i mɔnɔnɔ dɔdɔ i n'a yarm, bala, ubu yɔ n dɔdɔ yarm, b'ubu i zi kɔ n n'a bam bi bam so.

2 Wɔɔ dɔ denter m, o o, gɔɔ kɔ n n minno nɔɔn duro bam no wɔɔ, Woso yim dɔdɔ yarm sira m, amba n zibɛɔ bonyaa b'a ga m bi m.

3 Ubu k'ɔ n gɔɔ kɔ n n minno nɔɔn duro bam no wɔɔ dɔdɔ yarm bi, b'ubu y'a bare, am n hɔ bi m bi, i hɔɔn ubu da i o, i bɔm lem Woso dɔdɔyarle bi no o ra?

4 Gɛɛ, ubu bir dɔgam Woso nɔare gɔta k'an ta m ubu minto, an n bɔrle a ma, k'a mɔnɔnɔ ba ubu m bi ma hɔsi ra? Ubu n a dɔ i o, a ba k'a nawɔre ubu m mɔnɔnɔ bi, a hi a o, k'ubu m toore yɔ, i i bɔ i taam la?

5 B'ubu da bir bɔn o y, i le baa k'ɔ i bɔ i taam y, bi, a ba k'ubu n nawɔre nɔnaaɔ naa, hɔnhɔrle gɔta ubu n'a bankare i minto, dɔmum kɔ Woso n n'a heerbusu hunkan o, an dɔdɔ ka kan sira ki bi no o.

6 Hinni bi do o bi, a gɔaa biyɛ zibɛɔ nyɔɔdɔ kan o, amba a a ga m bi m.

7 Gɔɔ kɔ n n'a tɔn o, k'a mɔnɔnɔ ba tee..., ka Woso no yɔ, n'a kam Woso lebɔɔre ma, kan a daɔre ki ma, kan mɔsɔrbaa k'a bir a zaar bam ki ma rɔ wɔɔ, Woso mɔsɔrbaa k'a nyare ba o kare n o.

⁸ Bɪ, kɔ ɔɔɔ kɔ η nɪ bɪsɪ kam Woso ma, η bɪr zum sɪra ɔ y, ηn'a bonyaa bam nɔ wɔɔ nɪ, Woso y'a nɔmaa kan a heerbusu kɪ hunkare η nɪ.

⁹ Kosi kan fir kɪ ɔɔɔ kɔ η n'a bonyaa bam nɔ wɔɔ yum, zɪfɔrɔ n nɪ lɛɛ kam, do vantɔɔ wɔɔ n a nya η ɔ.

¹⁰ Bɪ, Woso leɔɔɔre, daɔre, kan laafɪ kɪ kam ɔɔaa haay k'a n'a mɪŋŋa bam b'ɔ, zɪfɔrɔ n nɪ lɛɛ kam, do vantɔɔ wɔɔ n a nya η ɔ.

¹¹ Bala, Woso bɪr ɔɔɔ jirɔ bɔre y.

¹² ɔɔɔ kɔ η nɪ mimbonyaa bam, η n Moyiisi lɛrɔ wɔɔ dɔ rɔ wɔɔ, η gingam sɔ, bɪ Moyiisi lɛrɔ bɛɛ n nɪ nyuntare η dɔdɔ kare zaa y, bɪ ɔɔɔ kɔ η lɛrɔ wɔɔ dɔ, ηn'a gu ηn'ɪ mimbonyaa bam nɔ wɔɔ, lɛrɔ wɔɔ n nɪ nyuntare η dɔdɔ kare zaa.

¹³ Bala, ɔɔɔ kɔ η n'a tɔr kam lɛrɔ wɔɔ ma bala rɔ wɔɔ bɛɛ m turga Woso mɪm ɔ y, ɔɔɔ kɔ η nɪ zure η ɔ rɔ wɔɔ m.

¹⁴ A a da ma, ɔɔɔ kɔ zɪfɔrɔ bɛɛ nɪ η mɪ y, η n Moyiisi lɛrɔ wɔɔ dɔ rɔ wɔɔ, nɔɔ m hɔ kɔ lɛrɔ wɔɔ n'a hum bɪ ba, bɪ η n a dɔ y. A ba kɔ η nawɔre nɔnnaaɔ bɪ η n lɛrɔ wɔɔ dɔ bɪ, naa y'a hunkare a ɔ, η lɛ cɪnta a mɪŋŋɔɔ m.

¹⁵ Nɔnnaaɔ bɪ, η y'a hunkare η ɔ, hɔ kɔ lɛrɔ wɔɔ lɛ n taa bɪ, n y'a gɔrsɪra ba a heer ɔ, η heer ɪ kasetɪ kam, kan ba η mɪŋŋɔɔ tɪr a dɔ η ɔ, a mɪŋŋa ba gɛɛ a bonyaa ba bɪ kɪ.

¹⁶ Nyɪnta a nawɔre nɔnnaaɔ dɔdɔkare hɪnnɪ ɔ, amba lemim nyɪnta kɔ mɔɔ n'a pa dam bɪ n'a hum bɪ m, Woso zaa kam Krista Yeezuu ɔ k'an hɔ haay k'a nyaakom da ɔɔɔ heer ɔ bɪ dɔdɔ ka.

Zɪfɔrɔ kan Moyiisi lɛrɔ kɪ

¹⁷ ɪbu k'ɪ n'a hɪrɛ ɪ ma zɪfɔ, ɪ nɪ yom lɛrɔ wɔɔ ma, ɪ n'ɪ lɛ bɔre ɪ mɪŋŋa ɔ, ɪ ɔ, ɪ Woso dɔ,

¹⁸ ɪbu k'ɪ hɔɔnhɔ dɔ, lɛrɔ wɔɔ tɔ ma bɪ, ɪbu hɔ k'a ga bare m bɪ dɔ ɪ bɔ kɔ la m.

¹⁹ ɪbu y'ɪ hɔɔn dare ɪ ɔ, zaa hunka bɔsɔrɔ m zaa n'ɪbu m, ɪ nɪ lɛɛ gum monsigɔzanno m,

²⁰ ɪ ɔ, bahɔdonno dɔndɔrɛzaa n'ɪ mɪ, ɔɔɔ poorerɔ karɪnsaamba, a gɪnga ɪbu nawom ɪ ɔ, ɪbu hɔ dɔ, ɪ sɪra dɔ mɪŋŋa lɛrɔ wɔɔ mɪnto.

²¹ A lɔ ɪbu nɪ hɔ dɪndam ɔɔɔ m, ɪ bɪr a dɪndare ɪ mɪŋŋa nɪ? ɪbu y'a hum ɔɔɔ m, η bɪ koor ba y, ɪ bɔkare ɪ nɪ koor bare.

²² ɪbu y'a hɪrɛ η bɪ jaan da y, ɪ bɔkare ɪ n'a dare, ɪbu sɔ *wosobaawɔnno daɔre m, ɪ bɔkare ɪ nɪ gasɔre η daɔre cɛrɔ ɔ, ɪ nɪ η bɔm.*

²³ ɪbu y'ɪ heer nyɔɔm lɛrɔ wɔɔ k'ɪbu η dɔ bɪ tɔ ma, b'ɪbu ɪ Woso gore bɔŋ ɔ, k'ɪbu nɪ bɪsɪ kam lɛrɔ wɔɔ ma bɪ tɔ ma.

²⁴ Amba n y'a gɔrsɪra ba Wosoci nɔ ɔ bɪ, n ɔ: <Awɔɔ zɪfɔrɔ, awɔɔ y'a kam, do vantɔɔ wɔɔ nɪ Woso sɔnsɔ wom.>

²⁵ K'ɪbu ɪ zum lɛrɔ wɔɔ ɔ, gasɔ k'ɪbu ɔ banŋɔ ɔ bɪ jɪ ta ɔ, bɪ k'ɪbu y'ɪ gum lɛrɔ wɔɔ zuure ma, baa k'ɪbu gasɔ banŋɔ ɔ, a bɔ kɔ ɔ, ɪ ɔ, ɪbu n gasɔ banŋɔ ɔ y.

²⁶ Bɪ, kɔ ɔɔaa k'a n gasɔ banŋɔ ɔ ɪ hɔ kɔ lɛrɔ wɔɔ n'a hum bɪ bare, Woso bɪ dɪgare a zaa ma ɪ ɔ, gasɔ a ɔ banŋɔ ɔ ra?

²⁷ Bɪ, ɔɔaa k'a nɪ zum lɛrɔ wɔɔ ɔ b'a n gasɔ banŋɔ ɔ bɪ, a y'ɪbu dam nyannɪ ɔ, bala, ɪbu gasɔ banŋɔ ɔ, ɪ nɪ lɛrɔ wɔɔ m, bɪ, ɪbu bɪr zure η ɔ y.

²⁸ Zɪfɔ paan... bɪ, ɔɔaa k'a m zɪfɔ ɔɔɔ mɪm ɔ bɪ bɛɛ y, mesim gasɔ banŋɔ ɔ bɛɛ m banŋɔgasɔre paan... y.

²⁹ Bɪ, zɪfɔ paan... bɪ, heer an ta ɔ, banŋɔgasɔre paan... bɪ, heer hɔ bɪ m. A tɔ a nawom *Sent-Espri zi, a bɪr a tom Moyiisi lɛrɔ wɔɔ nɔ ɔ y. Zɪfɔ bɪ dɔ leɔɔre bɪr a tom ɔɔɔ zi y, a tɔ a nawom Woso zi.

3

¹ Nɔnnaaɔ naa, k'ɪ zɪfɔ, bɔ ɪ n'a yɪrɛ a nɔ ɔ, banŋɔgasɔre nyɔɔdɔ m bɔ nɪ?

² A nyɔɔdɔ ta ɔ ɔta denter. Bala, a lɛɛkare hɔ bɪ, zɪfɔrɔ wɔɔ Woso a lemim da η wɔ ɔ.

³ K'ɔ a hɪ, ɔ ɔ lɔ? N ɔɔɔ ɔɔsɪnnɔ kɔ η n sɪra ba mɪnto b'a da ma, an a ka Woso bɪ ɔɔtare a sɪrabare nɔ ɔ ra?

⁴ Fɪuga! Baa, kɔ ɔɔaa haay nɔaarzaa, Woso ɔɔɔta an nɪ sɪra m, amba n y'a gɔrsɪra ba Wosoci ɔ, n ɔ:

Kɔ n n'ɪ dɔ turga ɪ meerbaa nɔ ɔ, bɪ k'ɪ bɔr ɪ jɪnnɔ ra dɔdɔkare nɔ ɔ.

⁵ Bɪ, kɔ wɔɔ batɪrgabaa ɪ Woso tɪrgabaa hunkare, bɔ wɔɔ k'ɔ a hɪ? K'ɔ a hɪ, ɔ ɔ, Woso gumɔ ba ɔ kan wɔɔ hɪnhɔrɪ kɪ a nɔmaa nɔ ɔ ra? Meer naa do kɔ wɔɔ ba naa, ɔɔɔ hɔɔndare meerbaa m.

* 2:22 2.22 k'ɪ ɪ kam busoo ma.

6 A bi ncinaas y, ko n bee m, Woso y'a bam lo k'a durnya dodo ka?

7 Gee, gaa a da ma, an a hu a u, ko moo njaarbare y'a kam Woso sira n'a hunkam paan... a leboore minto, bo m keere, an moo ba mimbonyaazaa, an ni moo dodo kare?

8 A lo woo bir mimbonyaa bare, k'a munja m nyunta u? Goo gosunn u woo to bonyaa hum, hn'a hure u o, naa woo n'a dundam gooo m. Ko Woso bi gooo woo duro dodo yar, a gumə ta u.

Woso mim o gaa haay

mimbonyaa ba

9 U a nyambor o a hu, o u lo? Woo zuforo, le woo da gooo vantoo woo m na? Fuga! Woo lee ka o a hunka, o u, gaa haay, ko zifu m, gee zifu bee, u yi mimbonyaa lombaa no u.

10 Amba n y'a gorsura ba Wosoci o bi m, n o:

Gaa turga ba o y,
baa deem taan... tokke,

11 Woso mindor ba o y,
baa deem taan... ba o,
an n'a kam Woso ma y.

12 N haay, u y'a nyonnyoo,
u haay jilli, a bonyaa hn'a bam.
N barla bi, a munjabarezaa ba o y, baa deem taan... tokke.

13 N le meerbaa u gooo zaar bam.

Bra hn'a bumbam gooo m,
a le meerbaa m,
u neem u busum am cirka se m.

14 Ler kosi bore yi u le han, kan meerbaa k'a ni busum gooo ma ki.

15 N kaare kan gerzere ki.

16 Ko u bo lee bi do o,
lee zaarbare kan kosi ki
hn'a tore a je u.

17 N n laafu zaa do y.

18 N mim o bi, Woso daure ji ba o y.

19 A n bokare, woo do, o u, ho haay ko lero woo n'a hum bi, a hu a nawom gooo ko lero woo a so u ro woo m. Ko gosi b'a da ma, an gumə ka a munja o y, ko durnya haay m koro gumə ma Woso taa.

20 Bi y'a ka, <gosi b'a bam turga Woso mim o>, lero woo zi k'a u ba minto y, lero woo, gaa mimbonyaa hn'a hunkam ni bala.

Sirakare ni gaa bam turga

Woso mim o

21 Keere naa, Woso ho k'a a ba, an woo ba turga, bi lero woo mim b'a no o bi hunka, amba lero woo kan wosolesinnusorazanno woo ki ciro nyunta hn'a hu bi m.

22 Woso u gooo bam turga, ko u sira ka Yeezuu Krista o minto, a ba a nawore ncinaas, gooo haay ko u sira ka Krista o ro woo m, bala, u hodeem, a bir u jire bore y.

23 N haay mimbonyaa ba, u y'a do Woso leboore gasore ma.

24 Bi, Woso u ba turga nbur, a cicirzere no o, Krista Yeezuu k'a ni u bombom mimbonyaa no o bi to ma.

25 A munja Woso a bo o, k'an ga gooo ko u ni sira kan o ro woo mimbonyaaro sugur yure minto, k'a turgabaa hunka, bala, a nyunta an bor a ma biisi, a n gooo honhor u mimbonyaaro to ma y.

26 Bi her naa, Woso u zaa k'a n'a sam, an ni gooo bam turga bi hunkam, bala, a le taa k'a gooo ko u sira ka Yeezuu o ro woo ba turga, k'a goota a turgabaa no o so.

27 Le bo a munja o zaa ta o do ra? Fuga! Bo minto? Bala, a n ta o keere bi, lero woo zuure bee y, sirakare ma.

28 Sira m, woo do o u, sirakare to ma m, n ni gaa bam turga, bi lero woo zuure to ma bee y.

29 Gee, Woso bi, zuforo Woso m bala ra? Do vantoo woo Woso bee so ra? Un..., do vantoo woo Woso m so.

30 Bala, Woso deem taan... n ta o, an ni zuforo bam turga u sirakare to ma, an ni do vantoo bam turga so, u sirakare to ma.

31 Woo sirakare bi, lero woo ba a nawom ho k'a ji ba o ra? A bee m bi y, lero woo gore an n'a dan o paan....

4

Abraham sarakare mim

- 1 Keere naa, bo mim woo n'a hum o yaaba Abraham bunce o? Bo ho a a yi a zi ni?
- 2 K'a i yire i o, Abraham ba n y'a o turga, a zibæ to ma, a a da ma an a le bo a munja o, b'a bi ncinaa y, a b'a dam ma an a le bo a munja o Woso taa y.
- 3 Bala, Wosoci bi y'a hure, a o: <Abraham sira ka Woso o, am naa Woso n a ba turga, a sarakare to ma.>
- 4 Ko goaa zi ba, a yawora n n'a bam, yawora bi do, ganwore bæe y, ho k'a zaa b'a ga m bi m bi.
- 5 Bi goaa k'a n hosi zi ba y, an sira ka Woso k'a ni mimbonyaaber bam turga b'o bi, Woso i digam bi zaa ma turga, a sarakare minto.
- 6 David i goaa ko Woso diga a turga b'a zibæ to ma bæe b'i heernyinta mim hum so, a o:
- 7 Mimbirenyuntazanno m gooo ko Woso η koromaroo sugur ka η o, an η mimbonyaaroo gungu η ma ro woo m.
- 8 Mimbirenyuntazaa m goaa ko Woso bir a mimbonyaa dare a heer o bi m.
- 9 Mimbirenyunta naa do ziforo woo ho m a minto ra, gee do vantoo woo a da ma η n'a yi so ra? Woo y'a hure, o o: <Abraham sira ka Woso o, Woso n a ba turga, a sarakare minto.>
- 10 Ba naa a o bro domum o? Gaso k'a b'a o banjo o bi m gee, gee a lee ka a banjogasore bi ni? Gaso k'a b'a o banjo o bi domum bæe y, a lee ka, bi ma bi, a n gaso banjo o y.
- 11 Domum ko Abraham n gaso banjo o bi, Woso a ba turga, bi je ni, Woso n bokare, an a da o, k'an gaso banjo o. Ko bi m nyinta makra, an a hunka a o, Woso Abraham ba turga, a sarakare to ma. Ncinaa ni, Abraham n a ba gooo ko η ni sira kam Woso o haay yaaba, baa ko η n gaso banjo o y. Ko Woso n broo ba turga so, η sarakare minto.
- 12 Gooo ko η gaso banjo o ro woo yaaba m so, bi gooo ko η gaso banjo o η ni sira ka Woso o ro woo m, amba Abraham sira ka Woso o, bi ma bi a n gaso banjo o bi m.

Sarakare ni Woso lerbore yim

- 13 Woso k'a durnya soore ler bo Abraham m kan a yanjo woo ki m bi, lero zuure minto bæe y, k'a Abraham ba turga, a sarakare to ma bi m.
- 14 Ko ho ko Woso a ler bo bi yi n nawom lero zuure to ma, sarakare ji ba o do y, lerbore bi nyoo do ba o so y.
- 15 Bala, lero woo i zem Woso nomaa m, bi, k'a i yire i o, lero ba o y, lero btsikama ba o so y.
- 16 Naa y'a ka sarakare n ni ho ko Woso a ler bo bi yim, k'an yi Woso ganwore k'a n'a kam, ko lerbore bi n nyinta Abraham yanjo haay ho. Yanjo ko η ni lero woo m no woo bæe m a deem ni y, yanjo ko η sira ka am Abraham ho bi m no woo m so, o woo..., o zi m Abraham m.
- 17 Denter m, n y'a gorsira ba Wosoci o, n o: <Ubi cunta moo o, k'i yi doroo guta zi.> Woo zi m Abraham m, Woso k'a sira ka o bi taa. Woso k'a ni gæno mim boη o, an n'a kam ho k'a ba o ni nyintan o m.
- 18 Abraham sira ka an a ta a heer le a o, a ho ko Woso a ler bo bi yim, baa ko hosi ba o, an ni yom ma k'a a do a o, a ho ko Woso a ler bo bi yim bi, a a gu an sira ka, an b'a ba doroo guta yaaba, amba Woso a hu m, a o: <Ubi yanjo zem bi yi guta> bi m.
- 19 Abraham doora k'a bi ta an zoro ku, Saara n gusi so η b'a dam ma η ni nyi yi do bi, Abraham sarakare panja goota a n a bore y.
- 20 A n sinstim ka Woso lerbore bi ma y, bi, sarakare bi panja ka o, an a le bo Woso o.
- 21 A n a nyaso a heer o koo ko a o, ko Woso ho ler bo, a i panja m so, k'a ka k'an ko yi.
- 22 Naa minto m, Woso n Abraham ba turga, a sarakare to ma.
- 23 Ko n y'a gorsira ba Wosoci o, n o: <Woso Abraham ba turga> bi, Abraham y'a deem to ma bæe y.
- 24 Woo to ma n so, bala, n woo bam turga, woo ko woo ni sira kam, Woso k'a woo Zuuba Yeezuu mum bo o b'o.
- 25 Woso a ka n n'a ze gar woo mimbonyaaroo to ma, an a mum bo o, k'a woo ba turga.

5

Woso woo ze ko ra kan a munja ki Yeezuu to ma

- 1 Woso woo ba turga, woo sarakare minto, woo n laafu yi kan Woso ki, woo Zuuba Yeezuu Krista to ma.

² Yeezuu Krista minto m, wɔɔ n b'ɔ dam ma, ɔ Woso cicirzere yi surakare nɔ ɔ, cicirzere bi do wɔɔ jum ɔ kɔkɔɔ, bi wɔɔ y'ɔ heer nyɔɔm, kɔ wɔɔ ni taaheerle m, ɔ ɔ, ɔ zem bi nyɔnta Woso leboore nɔ ɔ bi tɔ ma.

³ A n le da bi, wɔɔ y'ɔ heer nyɔɔre ɔ furyire nɔ ɔ, bala, wɔɔ dɔ, ɔ ɔ, furyire n ni zem tontɔɔre m,

⁴ tontɔɔre n ni zem mim dama m, mim dama n ni zem taaheerle m.

⁵ Taaheerle naa do bi wɔɔ dam nyannɔ ɔ y, bala, Woso a nyɔare k'an ta m wɔɔ minto bi da wɔɔ heer ɔ an a han, Sent-Espri k'a ka wɔɔ ɔ bi m.

⁶ Sɪra m, dɔmum kɔ Woso a cunta bi k'a ku bi, wɔɔ n ni panjawar nɔ ɔ, ɔ b'ɔ dam ma, ɔ ɔ yɔ bi, Krista ga wɔɔ mimbonyaaazanno wɔɔ tɔ ma.

⁷ A wer ta ɔ, kɔ gɔaa n ye, an ga gɔaa tɪrga tɔ ma. A a da ma gɔaa n ye, an ga gɔaa munja tɔ ma bare m.

⁸ Hɔ kɔ Woso a ba k'a wɔɔ nyɔa k'a nawɔm bi hunka bi ba n ni: Wɔɔ nyɔnta mimbonyaabɛnno, Krista n a gu an ga wɔɔ tɔ ma.

⁹ Woso k'awɔɔ ba tɪrga, Krista k'a ga wɔɔ tɔ ma bi minto bi, an le da haay bi, a wɔɔ bɔ le m Woso heerbusu nɔ ɔ.

¹⁰ Bala, nyɔnta kɔ wɔɔ ɔ Woso junno bi, a zu kɔ ɔ kan a Nyɪ bi gare ki, an wɔɔ ze kɔ ra kan a ki. K'a wɔɔ ze kɔ ra kan a ki keere bi, an le da bi, a wɔɔ bɔmbɔm sɔ a Nyɪ bi mɪsɪrbaa m.

¹¹ Naa bɛɛ n'a deem ni y, wɔɔ y'ɔ heer nyɔɔm sɔ Woso nɔ ɔ, wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista tɔ ma, a ɪ wɔɔ ze kɔ ra kan Woso ki.

Adam kan Krista ki

¹² Gɔaa deem taan... y'a ka mimbonyaa n gaso durnya ɔ, Adam m. Mimbonyaa bi do m bor ze m. Yi a ɔ, nɔnnaaɔ, ze n a kɔrgu gɔɔɔ haay ra, bala, η haay mimbonyaa ba.

¹³ Mimbonyaa leɛ ka an ni durnya ɔ, Woso n bokare an lɛrɔ wɔɔ ka Moyiisi ɔ, bi, dɔmum kɔ lɛrɔ wɔɔ ba ɔ bi, Woso bir gɔɔɔ mimbonyaa taar kare η la y.

¹⁴ Kan bi ki, an a sa Adam dɔmum bi ma, an ta Moyiisi dɔmum ra bi, ze a so gɔɔɔ ɔ, baa gɔɔɔ kɔ η n Adam mimbonyaa bi lɔɔ ba rɔ wɔɔ, ze brɔɔ ze sɔ. Adam nyɔnta Krista k'a a ga m, an bor bi bokɔɔrezaa.

¹⁵ Bi, Woso ganwɔre k'a n'a kam vam bi n bɔ kɔ ɔ kan Adam kɔrɔma bi ki y. Sɪra m, gɔaa deem kɔrɔma ɪ bor gɔaa cir ze m, bi Woso ganwɔre bi gɔtabaa le da, Woso ganwɔre bi do ka gɔɔɔ ɔ, gɔaa deem taan... tɔ ma, Yeezuu Krista m, bi tɔ ma m, Woso n barka ka gɔaa cir ɔ gɔta.

¹⁶ Hɔ kɔ Woso ganwɔre bi n ni zem ni bi bi hɔdeem kan hɔ kɔ gɔaa deem kɔrɔma n ni zem ni bi ki y. Bala, Adam deem taan... kɔrɔma kɔ Woso a dɔdɔ yar b'a ka, gɔaa haay ni mimbonyaa kɔre nɔ ɔ. A n bokare, mimbonyaarɔ kɔ η yi η ba gɔta bi kur bi, Woso ganwɔre bi η ba tɪrga.

¹⁷ A yi sɪra, gɔaa deem mimbonyaa y'a ka, ze n a so gɔaa haay ɔ gɔaa deem bi tɔ ma, bi Yeezuu Krista deem tɔ ma, gɔɔɔ ɪ hɔ yim Woso zi gɔta, a y'a ganwɔre gɔta bi kare η ɔ niɪr, an ni η bam tɪrga. Krista tɔ ma, η mɪsɪrbaa bare, ηni cirbɛθ bi.

¹⁸ K'a yi nɔnnaaɔ, gɔaa deem kɔrɔma k'a a ka, gɔaa haay ni mimbonyaa kɔre nɔ ɔ bi, maam sɔ bi, gɔaa deem tɪrgabaa zibɛθ gɔaa haay bombɔ an η ba tɪrga, kɔ η ni mɪsɪrbaa ba.

¹⁹ Gɔaa deem bɪsɪkare k'a ka gɔɔɔ haay n a ba mimbonyaabɛnno Woso mum ɔ bi, maam sɔ bi, gɔaa deem k'a ye Woso hɔɔnhɔ ma b'a ka, gɔɔɔ gɔta n a ba tɪrga Woso mum ɔ.

²⁰ A n bokare, bor kɔ le b'ɔ bi, a a ka mimbonyaa n a ba gɔta, bi, leɛ kɔ mimbonyaa paɪ ɔ bi, Woso barka nyɔnta ɔ gɔta an le da.

²¹ Nɔnnaaɔ bi, amba mimbonyaa a so gɔɔɔ ɔ ze tɔ ma bi, maam sɔ bi, Woso barka y'a som gɔɔɔ ɔ tɪrgabaa tɔ ma, k'a ka, kɔ wɔɔ n mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ yi wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista tɔ ma.

6

Woso ɪ wɔɔ yɔm mimbonyaa lombaa nɔ ɔ a cicirzere tɔ ma

¹ Bɔ wɔɔ k'ɔ a hi keere? U gɔɔta ɔ bir mimbonyaa bam, kɔ Woso cicirzere n a da ra ge?

² Ayy..., fɪga! Kɔ mimbonyaa mim bɪnce ni, gɛθno m wɔɔ m, wɔɔ y'a bam lɔ keere k'ɔ mɪsɪrbaa ba mimbonyaa nɔ ɔ?

³ Awɔɔ n a dɔ a ɔ, batem kɔ wɔɔ si bi, ɔ ba wɔɔ ɔ deem kan Krista Yeezuu ki a gare bi nɔ ɔ ra?

⁴ Batem bi sire no u bi, woo bir n y'a u kan ki a ze bi no u, k'an bur yure i u, ko Krista a mum bo u gæno bire u Zi panja m bi, maam so bi, ko woo n misurbaa daa ba.

⁵ Bala, u ba ko woo u deem kan ki a ze no u bi, woo y'u bam deem kan ki so a mumbore no u.

⁶ U a do muja, u u, misurbaa ko woo n ta m biisi bi, n y'a wo godarkora ma kan Krista ki. Ko mimbonyaa k'a ni woo u bi panja n a da, k'u bi nyunta mimbonyaa lonno do y.

⁷ Denter m, goaa k'a ga bi, mimbonyaa panja ba zi do y.

⁸ Bala, ko woo ga kan Krista ki bi, woo sira ka, u u, u misurbaa bam kan ki so.

⁹ Bala, Krista k'a a mum bo u gæno bire u bi, a bi gam do y, ze panja ba zi do y.

¹⁰ Krista ga gallem deem, an a go ko ma kan mimbonyaa ki, domum haay minto. Dutaanaa, a misur bi misurbaa bi ba a nawom Woso to ma.

¹¹ Awoo so, k'a do a u, awoo gunga, a a go ko ma kan mimbonyaa ki, bi awoo i misurbaa bam keere Woso to ma, Yeezuu Krista zekora no u.

¹² A b'a ya, a ka ko mimbonyaa n a so a me k'a ni zem bi ga b'u y, a yaa a ka awoo n zu a mesim letaamaro u.

¹³ A b'a me vønhæro sa, a η ka mimbonyaa u, k'an η sa an η ba a zibæ mox y. Awoo n'a bam bi, k'a muhjo sa a ka Woso u, a mum awoo bo u gæno bire u, k'a me vønhæro woo sa, a η ba zi muja bare mox.

¹⁴ Mimbonyaa bæe y'a so awoo u do y, bala, awoo ba le no u y, Woso barka no awoo n ta u.

Woso zibænyino m woo m

¹⁵ Naa ji m bo ni? Ko le bæe y'a so woo u do, bi Woso barka woo n'a no u bi, woo y'a nam bi le m, k'u mimbonyaa ba ra? Ayy..., fura!

¹⁶ Awoo n a do a u, k'awoo a muja sa, a ka goaa u k'a zu a hoonho u, goaa k'awoo ni zure a hoonho u bi lonno n'awoo m na? A i yure i u, ko mimbonyaa lonno n'awoo ni, bi mimbonyaa a ka awoo n gunga, gee ko Woso hoonho awoo ni zun u, bi Woso misurbaa k'an turga ka awoo u.

¹⁷ Bi, u Woso barka da. Nyunta k'awoo u biisi mimbonyaa lonno ro woo, awoo bi zu hondare ko η y'a dunda awoo m b'u kan a heer ki haay.

¹⁸ Awoo yo ko n y'a u mimbonyaa wo u bi, awoo a ba turgabaa lonno.

¹⁹ Makrarø yaargarero moo η sa meerbaa bi no u, k'awoo n ho ko moo n'a hum bi ji ma, bala, awoo bur a dam ma, an ni minno woo ji mare y. Amba awoo nyunta biisi, a a muhjo ba dintim kan zibonyaa do haay ki zibæ lonno, a a ba Woso buskamazanno bi, keere naa, k'a muhjo ba turgabaa zibæ lonno, k'a misurbaa muja ba Woso mum m.

²⁰ Nyunta k'awoo u mimbonyaa lonno ro woo, turgabaa zibæ mim n nyunta awoo ma y.

²¹ Bo awoo yi, zibæro woo duro no u? η nyannu ta awoo m her, bala, η nyamborle bi, ze m.

²² Bi keere naa, n y'awoo yo mimbonyaa wo u, a a ba Woso lonno, ho k'awoo n'a yure a no u bi, misurbaa k'a Woso no yi m, a nyamborle bi, misurbaa k'a nyare ba u bi yure m.

²³ Bala, mimbonyaa yawora bi, ze m, bi ganwore ko Woso n'a kam nbur bi, misurbaa k'a nyare ba u bi m, woo Zuuba Yeezuu Krista zekora no u.

7

Moyiisi lero bæe y'a so kristagaa u y

¹ M danyino, awoo ho ko moo n n'a noam ko m a hi awoo m naa do muja, bala, awoo lero do. Ba goaa goota an misur bi le tir a so u. K'a zaa bi ga, le n a so u do y.

² U makra sa: lero woo no u, n y'a cunta ko lo b'a gu a zim ma k'a zim bi bæe bi ga y, bi k'a zim bi ga, le k'a so lo b'u k'an goota an bur kan a zim bi ki a misurbaa domum u bi n a ya, an a so lo b'u do y.

³ Bi, ko lo bi goaa vanta sa a zim bi ni meeyaa m, lo bi bir n nawom jaandæ. Bi k'a zim bi bi ga, le bi n a ya, an a so u do y, a a da ma an goaa vanta sa, bi n b'a dam ma n a hi ma jaandæ y.

⁴ M danyino, a maam so, lero woo y'a so awoo u biisi. Keere naa, a ze awoo u ko ra kan Krista k'a ga woo to ma bi ki, le n a ya, an a so awoo u do y, awoo gunga so. Goaa vanta y'a so awoo u keere, goaa k'a mum bo u gæno bire u bi m, ko woo n'u da ma u zibæro muhjo ba Woso to ma.

⁵ Bala, nyunta ko wɔɔ ɔ biisi, ɔ nɛ mɛsɪrbaa bam mesim letaamaro no ɔ bi, lero wɔɔ minto bi, letaamaro bonyaaɔ nyunta nɛn'i wɔɔ me jilli bi dam zi bonyaaɔ bare ɔ, nɛn'i tam wɔɔ m ze bunce ɔ.

⁶ Biisi bi, lero wɔɔ, wɔɔ ba n y'a ɔ a lonno, nɛn'a so wɔɔ ɔ, keere naa, lero wɔɔ bunce ɔ, gunga wɔɔ ɔ, Woso wɔɔ bo n wɔ ɔ. Keere naa, wɔɔ ɔ da ma, ɔ Woso zi ba zaa daa no ɔ, Sent-Espri zaa m, lero zaa gusire k'a nɛ Moyiisi ci ɔ bi beɛ do y.

Lero wɔɔ bir gɔaa yom

mimbonyaa wɔ ɔ y

⁷ Naa jɛ m bo ni? Mimbonyaa m, lero wɔɔ m na? Ayy..., fɛga! Bi, ko lero wɔɔ beɛ m, mɔɔ b'a dom ko bo mimbonyaa y. Bala, mɔɔ bi gɔaa ho letaamaro dore, ko lero wɔɔ beɛ y'a cunta, n ɔ: <I b'a ka i le m bir gɔaa ho zi y.>

⁸ A m naa, mimbonyaa n a na lero ko n y'a cunta ro wɔɔ ma, an zaa yɛ mɔɔ gur zi, an mɔɔ le ka gɔaa ho letaama do haay zi. Bala, ko lero wɔɔ ba ɔ, mimbonyaa bi, ho gɛr m.

⁹ Biisi bi, lero wɔɔ ko n ba ɔ bi, mɔɔ mɛsɪr. Bi, lero ko n bi bor bi, mimbonyaa n a mum bo ɔ, mɔɔ m ga.

¹⁰ Ncunaas bi, mɔɔ munɔa mim bi no ɔ bi, lero ko n mɛsɪrbaa ler bom mɔɔ m, broo a ka mɔɔ n ga.

¹¹ Bala, a na mimbonyaa b'ɔ lero wɔɔ le m, an bra ba mɔɔ m, an a ka, lero wɔɔ n mɔɔ ze gɛr.

¹² Bi ko lero wɔɔ a to n y'a ɔ Woso zi, le biyæ munɔa, a turga, ho munɔa m.

¹³ Bi, ho k'an munɔa bi y'a ka mɔɔ n ga ra? Ayy..., fɛga! Mimbonyaa i mɔɔ ze, ho munɔa a sa, an mɔɔ ze m gɛr. Yi a ɔ, ncunaas, ko mimbonyaa bonyaabaa n a hunka. Lero wɔɔ y'a ka, mimbonyaa bonyaabaa gotabaa n a hunka paan....

Mimbonyaa k'a a so gɔaa ɔ mim

¹⁴ Wɔɔ do, ɔ ɔ, lero wɔɔ a to n y'a ɔ Woso zi. Bi ko mɔɔ ni, gɔaa m mɔɔ m bala, mimbonyaa n mɔɔ si, an mɔɔ ba a lo.

¹⁵ Mɔɔ bir m zi ko mɔɔ n'a bam jɛ dore y, ho ko mɔɔ le n taa ko m a ba bi, mɔɔ bir bi bare y, ho ko mɔɔ le baa ko m a ba bi, mɔɔ n'a bam.

¹⁶ Bi, k'a nɛ yɛrɛ i ɔ, ho ko mɔɔ le baa bi, bi mɔɔ n'a bam bi, mɔɔ yɛ keere m ɔ, lero wɔɔ munɔa.

¹⁷ A i yɛrɛ i ɔ, ho bonyaa ko mɔɔ n'a bam bi, mɔɔ beɛ n'a bare y, mimbonyaa k'a nɛ mɔɔ no ɔ bi n'a bam.

¹⁸ Bala, mɔɔ do mɔɔ ɔ, mɔɔ gur zi, (b'ɔ k'a hi a ɔ: mɔɔ mesim no ɔ bi) ho munɔa ba ɔ y. Mɔɔ i zi munɔa bare letaama m, bi mɔɔ ba a bare panɔa nɛ y.

¹⁹ Mɔɔ bir zi munɔa ko mɔɔ n'a nɔam bi bare y, zi bonyaa ko mɔɔ bir a nɔam bi mɔɔ n'a bam.

²⁰ Ko ho ko mɔɔ le baa bi mɔɔ n'a bam bi, mɔɔ munɔa beɛ n'a bare y, mimbonyaa k'a nɛ mɔɔ ɔ bi m.

²¹ Mɔɔ tir a yum, ko mɔɔ ɔ, ko m zu lero wɔɔ ɔ, mɔɔ ba a panɔa nɛ y. Zi bonyaa bare panɔa mɔɔ m ta m bala.

²² A i yɛrɛ ɔ, mɔɔ heer no ɔ, mɔɔ Woso lero wɔɔ nɔam,

²³ bi, mɔɔ i le vanta yɛrɛ an nɛ zi bam mɔɔ mɛsɪrbaa no ɔ, an nɛ zoo bam kan lero ninɔso ko mɔɔ hoɔn nɛ kan nɛ kɪ ro wɔɔ kɪ. Le vanta bi do k'a nɛ mɔɔ ɔ bi n'a kam, mɔɔ nɛ m bam mimbonyaa panɔa k'a nɛ mɔɔ ɔ bi lo.

²⁴ Cikirzaa m mɔɔ m! Nka nɛ mɔɔ yom me k'a nɛ tam mɔɔ m ze bunce ɔ bi wɔ ɔ?

²⁵ Woso m, Yeezoo Krista wɔɔ Zuuba bi to ma, Woso m leboɔre y!

Naa haay to ma, a i yɛrɛ i ɔ, ko mɔɔ munɔa nɛ, mɔɔ hoɔn mɔɔ ba Woso lero wɔɔ lo, mɔɔ mesim n boɔare an mɔɔ ba mimbonyaa lo.

8

Yeezoo Krista minto bi, Sent-Espri y'a so kristagɔɔɔ ɔ

¹ Keere naa, Woso b'a yare an gɔɔɔ ko nɛ Krista Yeezoo no ɔ ro wɔɔ dudo yar y.

² Bala, Yeezoo Krista no ɔ, le ko *Sent-Espri a sa k'a mɛsɪrbaa ka mɔɔ ɔ bi, a mɔɔ bombo le k'a nɛ mimbonyaa m k'a nyunta k'a mɔɔ gaa a ta mɔɔ m ze no ɔ bi wɔ ɔ.

³ Ho ko Moyiisi lero wɔɔ n a da ma nɛn'a ba, gɔɔɔ ko nɛ n'a da ma nɛnɛ zu ɔ bi minto bi, Woso ho bi do ba. Woso k'a a Nyɛ bi nyoo mesim no ɔ, an bor mimbonyaabonno mesim m k'a bi n yoo mimbonyaa wɔ ɔ bi, a mimbonyaa dudo yar.

⁴ Naa do ba Woso ɔ, ko turgabaa ko lero wɔɔ a cunta bi n ko yɛ, wɔɔ gur zi. Wɔɔ k'ɔ bir mɛsɪrbaa bam do mesim no ɔ bi, Sent-Espri panɔa no ɔ m.

⁵ Bala, ƒɔɔɔ kɔ ɲ nɪ mesim mɪsɪrbaa bam nɔ wɔɔ, hɔ kɔ mɪsɪrbaa bɪ dɔ lɛ n taa ɲn'a kam ma, bɪ ƒɔɔɔ kɔ ɲ nɪ mɪsɪrbaa bam Sent-Espri panɲa mɪsɪrbaa nɔ rɔ wɔɔ, hɔ kɔ Sent-Espri lɛ n taa bɪ ɲn'a kam ma.

⁶ Mesim hɔɔnhɔɔ kama bɪ, ta a nawɔm ƒɔaa m ze buncɛ ɔ, bɪ, Sent-Espri hɔɔnhɔ kama bɪ, ta a nawɔm ƒɔaa m mɪsɪrbaa kan laafu kɪ buncɛ ɔ.

⁷ Bala, Woso junnɔ m mesim hɔɔnhɔɔ wɔɔ m, bala, mesim bɪr zum Woso lɛ ɔ y, a b'a dam ma sɔ an zu ɔ y.

⁸ Maam sɔ bɪ, ƒɔɔɔ kɔ ɲ nɪ yem mesim hɔɔnhɔ ma rɔ wɔɔ, b'a dam ma, ɲnɪ Woso nɔ yɪ y.

⁹ K'awɔɔ nɪ, mesim bɛɛ y'a sɔ awɔɔ ɔ y, Sent-Espri y'a sɔ awɔɔ ɔ, bala, Woso Espri b'ɪ y'awɔɔ nɔ ɔ. Kɔ ƒɔaa ba Krista Espri bɪ nɪ, Krista ƒɔaa bɛɛ n'a zaa nɪ y.

¹⁰ Bɪ, Krista y'awɔɔ nɔ ɔ, sɪra m, awɔɔ mɛ bɪ zem bɪ ƒa mimbɔnyaa tɔ ma. Bɪ, kɔ n y'awɔɔ ba tɪrga minto bɪ, Sent-Espri mɪsɪrbaa y'awɔɔ nɔ ɔ.

¹¹ Kɔ Woso k'a Yeezuu mɔm bɔ ɔ ƒɛno bɪrɛ ɔ bɪ Espri y'awɔɔ nɔ ɔ, Woso bɪ dɔ, k'a Yeezuu Krista mɔm bɔ ɔ ƒɛno bɪrɛ ɔ bɪ zum kɔ ɔ kan a Espri bɪ kɪ, an mɪsɪrbaa ka awɔɔ mɛ k'a nɪ zem bɪ ƒa b'ɔ.

¹² Nɛɪnaaɔ bɪ, m danyɪnɔ, pakra bɛɛ m, kɔ wɔɔ n zu mesim hɔɔnhɔ b'ɔ dɔ y, Sent-Espri n'a ɲɔam bɪ wɔɔ ɔ ƒa m, ɔ a ba.

¹³ Bala, k'awɔɔ y'a mɪsɪrbaa bam a mesim hɔɔnhɔ nɔ ɔ, awɔɔ ƒungare, bɪ k'awɔɔ a mesim hɔɔnhɔ zɪbɛro wɔɔ da jum ɔ Sent-Espri panɲa nɔ ɔ, awɔɔ mɪsɪrbaa bam.

¹⁴ Bala, ƒɔɔɔ haay kɔ Woso Espri n nɪ kare ɲ lɛɛ rɔ wɔɔ, bɔɔɔ m Woso nyɪnɔ.

¹⁵ Espri kɔ Woso a ka awɔɔ ɔ bɪ bɪr awɔɔ bam lonnɔ, k'awɔɔ n a ya a bɪr nyibɛnɔ nɔ ɔ y, Espri bɪ dɔ, awɔɔ ba a nawɔm Woso nyɪnɔ, an n'a kam wɔɔ nɪ Woso bɪrɔm, ɔ ɔ: <Aba>, a jɪ k'a hɪ a ɔ: <Baaba>.

¹⁶ Espri bɪ dɔ n n'a kam wɔɔ n n'a dɔrɛ ɔ heer ɔ mɲɲa, ɔ ɔ, Woso nyɪnɔ m wɔɔ m.

¹⁷ Kɔ Woso nyɪnɔ m wɔɔ m bɪ, wɔɔ n nɪ zem b'ɔ sɔ hɔnta k'a cɪnta wɔɔ m b'ɔ, wɔɔ zem b'ɔ sɔ ɔ kan Krista kɪ, bala, kɔ wɔɔ fɪr yɪ kan kɪ, wɔɔ nyɪntam kan kɪ a lɛbɔɔrɛ nɔ ɔ sɔ.

Woso lɛ taa kɔ wɔɔ m bɪ nyɪnta a lɛbɔɔrɛ nɔ ɔ

¹⁸ Mɔɔ y'a ƒungam mɔɔ ɔ, fɪr k'ɔ n'a yum her naa b'a dam ma ƒɪƒaa, an a makra ba kan lɛbɔɔrɛ kɔ Woso n nɪ zem b'a hunka wɔɔ m bɪ kɪ y.

¹⁹ Nɛɪnaaɔ nɪ, durnya nɪ dɔm Woso nyɪnɔ hunkare dɔmɔm ma, kan a heer kɪ haay.

²⁰ Durnya bɪ haay a ba hɔ vam, a bɛɛ y'a ɲɔa maam nɪ y, Woso k'a a da vambaa ma bɪ minto m, bɪ durnya ƒɔɔta an n'a ƒungam k'a bɪ bɔ vambaa bɪ nɔ ɔ.

²¹ Bala, Woso durnya bɪ yɔm vambaa lombaa bɪ wɔ ɔ sɔ k'an zekɔra yɪ kan Woso nyɪnɔ wɔɔ soamɲɲaɔ kɪ, kan ɲ lɛbɔɔrɛ bɪ kɪ sɔ.

²² A n bɔkare wɔɔ dɔ, ɔ ɔ, durnya bɪ jilli ɪ fɪr yum, an nɪ kɔrɛ nɔ ɔ dutaa, amba lɔ k'a nɪ nyoosi bam bɪ m.

²³ Durnya bɪ bɛɛ n'a deem nɪ y, wɔɔ ɪ fɪr yum ɔ heer ɔ, dɔ kɔ wɔɔ nawɔm dɔmɔm kɔ Woso n nɪ zem bɪ wɔɔ ba a nyɪnɔ paan...rɔ, an wɔɔ mɛ bombɔ bɪ ma. Woso Sent-Espri ka wɔɔ ɔ lɛkare ƒanwɔrɛ, k'ɔ bɔkare ɔ bɪ ƒanwɔrɛrɔ kɔ ɲ ƒɔɔta rɔ wɔɔ yɪ.

²⁴ Bala, wɔɔ bombɔrɛ yɪ, bɪ ƒungam nɔ ɔ m. Kɔ ƒɔaa ɪ hɔ k'a n'a ƒungam k'a b'a yɪ bɪ yɪrɛ a mɔm m, ƒungam bɛɛ m bɪ dɔ y, nka n'a yare an hɔ k'a n'a yɪrɛ a mɔm m ƒungam?

²⁵ Bɪ, kɔ wɔɔ ɪ hɔ kɔ wɔɔ bɪr a yɪrɛ ɔ mɔm m bɪ ƒungare, dɔ wɔɔ nawɔm ma kan bɔraama kɪ.

²⁶ Maam sɔ bɪ, Sent-Espri ɪ zem sɔ, an n'a dam wɔɔ han, ɔ panɲawar nɔ ɔ. Bala, kɔ wɔɔ n yaadare dɔ an a ƒa kɔ ɔ ba bɪ, Sent-Espri mɲɲa ɪ yaa dam wɔɔ tɔ ma, hoonsibɔɔrɛ kɔ ƒɔaa b'a dam ma an a jɪ hɪ nɔ ɔ.

²⁷ Bɪ, Woso k'a hɔ k'a nɪ ƒɔaa heer ɔ dɔ bɪ, a hɔ kɔ Sent-Espri lɛ n taa bɪ dɔ. Bala, yaa kɔ Sent-Espri n'a dam wosɔƒɔɔ wɔɔ tɔ ma bɪ, a da a nawɔm amba Woso n lɛ n taa bɪ m.

²⁸ Wɔɔ dɔ sɔ, ɔ ɔ, Woso n n'a kam mim haay woo... nɪ kɔ zɛɲ ɔ, ɲn'ɪ yum mɲɲa ƒɔɔɔ haay kɔ ɲ nɪ Woso ɲɔam nɔ wɔɔ ma, ƒɔɔɔ k'a ɲ bɪr amba a a cɪnta bɪ m.

²⁹ Bala, ƒɔɔɔ kɔ Woso lɛɛ ka, an ɲ bɔ ɔ rɔ wɔɔ, a a cɪnta sɔ kɔ ɲ nɪ bɔ kɔ ɔ kan a Nyɪ bɪ kɪ, k'a Nyɪ bɪ m yɪ Nyɪ jɪtare danyɪnɔ cir bɪrɛyaa ɔ.

³⁰ ƒɔɔɔ kɔ Woso lɛɛ ka an ɲ bɔ ɔ rɔ wɔɔ, a ɲ bɪr sɔ, ɲ bɪr k'a ɔ bɪ, a ɲ ba tɪrga, k'a ɲ ba tɪrga bɪ, a ɲ tɔ busu a lɛbɔɔrɛ nɔ ɔ sɔ.

Woso ɲɔarɛ ƒɔtabaa

³¹ Bɔ wɔɔ n'ɔ yare ɔ a hɪ? Kɔ Woso ɪ kan wɔɔ kɪ, nka m nɪ bɔrɔm wɔɔ ra?
³² Woso n a mɲɲa Nyɪnnɪ bɪ bɔ lɛ m y, a a ka ɲn'a ze wɔɔ haay tɔ ma. K'a a yo an ye naa dɔ ma bɪ, a hɔ haay kam wɔɔ ɔ kan a Nyɪ bɪ kɪ.

³³ Nka m ni mim kam gɔɔɔ kɔ Woso η bɔ ɔ rɔ wɔɔ ra? Gɔsi, bala, Woso ni η bam tɪrga.

³⁴ Nka m ni η dodɔ yarɛ? Gɔsi, bala, Yeezuu Krista ɪ ga, an le da bi, a a mum bɔ ɔ, an ni nyuntam Woso bɪsi ɔ, an ni yaa dam wɔɔ tɔ ma.

³⁵ Nka m ni wɔɔ gom ηɔare kɔ Krista n ta m wɔɔ minto bi ma? Fɪryɪre m gɛɛ heerzekɔma ni, gɔɔɔ kɔ η ni cicir kam wɔɔ ma rɔ m gɛɛ nɔ ni, ta dɪgɪbaa m gɛɛ mim kɔsi ni, gɛɛ zɛ ni?

³⁶ Amba n y'a gorsɪra ba Wosoci ɔ bi m, n ɔ:

Ibu tɔ ma m, n ni wɔɔ zunzɛm wakati haay nɔ ɔ,

n yi dɪgam wɔɔ ma, am seero kɔ η ni tam k'a yaa n η zunzɛ rɔ wɔɔ ho bi m.

³⁷ Bi, naa haay nɔ ɔ, damazanno paan...rɔ m wɔɔ m, a zaa k'a wɔɔ ηɔa bi tɔ ma.

³⁸ Bala, mɔɔ dɔ kan heerkoodɔbaa ki, m ɔ: zɛ, gɛɛ mɪsɪrbaa, maleɛkarɔ gɛɛ panɪjasooreszanno kɔ η ni ta ɔ, ho k'an ta ɔ her, gɛɛ an ni zem booti m, panɪjazanno haay,

³⁹ mim ɔ panɪjazanno, gɛɛ panɪjazanno kɔ η ni tara ɔ, gɛɛ ho kɔ Woso a da haay, si b'a dam ma an wɔɔ gɔ ηɔare kɔ Woso n ta m, wɔɔ tɔ ma, wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista zekɔra bi nɔ ɔ bi ma y.

9

Woso ɪ Israyel gɔɔɔ wɔɔ bɔ ɔ

¹ Sura mɔɔ n'a hum, Krista zekɔra nɔ ɔ, mɔɔ bir ηɔaar bare y, Sent-Espri a zɛ kɔ ra kan mɔɔ heer ki, ηni mɔɔ sura bi hɪre kaseti karɛ.

² Mɔɔ ɪ heerzaarbare gɔta m, m heer ni busum dɔmum haay.

³ Mɔɔ y'a ηɔam k'an bir yɪre ɪ ɔ, Woso kaanm mɔɔ m, m bir laato Krista ma, m danyɪnɔ, m zirɔ wɔɔ, mɔɔ dɔ gɔɔɔ wɔɔ tɔ ma, k'a ɪ yɪre, ɪ ɔ, naa yum η bɔmbɔre.

⁴ Nj muɪηkɔ m Israyel zanno, Woso n η bɔ ɔ k'a η ba a nyɪnɔ, an a leboore ka η ɔ kan a gɔaasɪbaaa zaaro ki, a lero ki, a Woso daore zaa ki, lerbɔroko ki.

⁵ Nj yaabɔɔ m Abraham m, Izakki kan Zakɔɔb ki m. Kɔ yɪre nɔ ɔ ni, Krista bi, η do gɔaa m. Krista muɪηa ni ho haay burɔ ɔ. A m Woso, a tɔ m leboore yi dɔmum haay nɔ ɔ. Amina!*

⁶ A bir yɪre ɪ ɔ, jura Woso ɔ ler k'a bɔ bi ra wa, bi, Israyel yanɪkɔ wɔɔ haay bɛɛ m Israyel do gɔɔɔ paan...rɔ y,

⁷ Abraham yanɪkɔ haay bɛɛ n a nyɪnɔ paan...rɔ y, bala, Woso a hi Abraham m, a ɔ: <Izakki n n'i nyɪnɔ kɔ mɔɔ η ler bɔ ibu m nɔ wɔɔ yɪre.>

⁸ Naa k'a hi, a ɔ: nyɪnɔ kɔ gɔaa ni η yɪre, am gɔaa haay ho bi m bi, brɔɔ bɛɛ m Woso nyɪnɔ y, bi nyɪnɔ kɔ n yi η ler bɔ rɔ wɔɔ, brɔɔ n ni dɪgare η ma yanɪkɔ paan...rɔ.

⁹ Ler kɔ Woso a bɔ bi ba n ni: <Kɔ dɔmum kɔ mɔɔ cɪnta b'a ku, mɔɔ yi m yare m bɔr, Saara m nyɪyar yi.>

¹⁰ Naa bɛɛ n a deem ni y, cirgɔrenyɪnɔ kɔ Rebeka η yi rɔ wɔɔ zɪ deem, wɔɔ yaaba Izakki m.

¹¹ A n bɔkare, Woso y'a muɪηa zaa m, an n'a gɔaa bɔη ɔ a hoɔnho ma, a bir dɪgam zi kɔ gɔɔɔ a ba bi ma y, dɪga a nawɔm a muɪηa letaama ma, an ni gɔɔɔ birm. Woso k'a le n taa kɔ zaa naa do n gɔɔta an bir ta ɔ bi, an a to nyɪnɔ wɔɔ m yi y. Maam bi, η n a da ma ηni ho muɪηa, gɛɛ ho bonyaa ba y.

¹² A n lɛɛ ka nyɪnɔ wɔɔ yɪre ma bi, a a hi Rebeka m, a ɔ: <Nyɪnɔ wɔɔ poore bi n n'a som jɪtaare b'ɔ.>

¹³ Amba n y'a gorsɪra ba Wosoci ɔ, n ɔ: <Mɔɔ Zakɔɔb ηɔa, m Eso bɔ m je m> bi m.

¹⁴ Bɔ wɔɔ kɔ a hi? Kɔ a hi, ɔ ɔ, Woso bir a zi bam tɪrga ra? Ayy..., fuga!

¹⁵ Bala, Woso a hi Moyiisi m, a ɔ: <Gɔaa kɔ mɔɔ le n taa bi, mɔɔ ni m ηɔare zi bam kan ki, gɔaa kɔ mɔɔ le n taa bi, mɔɔ n'a cicir zɛ m.>

¹⁶ Woso muɪηabaa bi bir zum kɔ ɔ kan gɔaa hoɔnho ki y, b'a ba a zibɔɔ ma sɔ y. Woso deem an ta ma, kɔ nka a le n taa b'a bi zaa cicir zɛ.

¹⁷ Naa minto m Wosoci bi n'a hi Ezipti cir m, a ɔ: <Mɔɔ y'ibu cɪnta cir kɔ m m panɪja bi hunka, bɪsi k'i n'a kam mɔɔ ma bi nɔ ɔ, kɔ mɔɔ tɔ m bɔ durnya lɛɛ haay ɔ.>

¹⁸ Ncɪnaaɔ bi, kɔ nka Woso le n taa, b'a cicir zɛ, kɔ nka a le n taa sɔ, b'a ka sɔ a zaa n a ba bɪstker heerkare nɔ ɔ.

Woso ɪ gɔɔɔ bɔη ɔ a hoɔnho ma

¹⁹ Gɔaa a da ma an a hi, a ɔ: «K'a ɪ yɪre ncɪnaaɔ, bɔ m Woso n a ya, an ni hɔɔn sim gɔɔɔ ma? Bala, nka n'a dam ma an bɪsi ka a hoɔnho ma?»

* 9:5 9.5 N y'a da ma, n n'a wusigɔ sɔ, n ɔ: «Kɔ Woso tɔ n leboore yi dɔmum haay nɔ ɔ! Amina!».

²⁰ Bɪ, ɪbʊ k'ɪ m goaa, bɔ zaa n'ɪbʊ m k'ɪ bɪsɪ ka kan Woso kɪ? Taanm y'a hum a dɔre zaa bɪ m, a ɔ: «Bɔ m, ɪbʊ m mɔɔ dɔ nɔnaaʊ gɛ?»

²¹ Mɔrdor y'a so ji k'a nɪ zi bam nɪ b'ɔ, a a da ma, an ji deem-deem bɪ yɔɔ an mɔr dɔ m cɪbsa tɔ ma, an mɔr dɔ m sɔ, dɔmum haay zɪbəθ tɔ ma.

²² Woso a nɔa k'a a nɔmaa hunka, a a nɔa sɔ kɔ n n'a paŋŋa dɔ, an bɔkare, gɔɔɔ kɔ ŋ y'a ga dɔdɔyarɛ m Woso nɔ k'a ma ɔ kan ŋ kɪ bɪ minto rɔ wɔɔ, Woso a gu an bɔr a muŋŋa ma, an ŋ dɔdɔ yar y.

²³ K'a lɛbɔɔrɛ gɔtabaa hunka gɔɔɔ k'a nɪ ŋ cɪcɪr zɛm nɔ wɔɔ m. Lɛɛ a ka an brɔɔ banka k'a lɛbɔɔrɛ ka ŋ ɔ.

²⁴ Bɪ, gɔɔɔ wɔɔ duro m wɔɔ m, a n wɔɔ bir zɪfɔrɔ barla bala y, wɔɔ bir a ɔ sɔ doro vantɔɔ gɔɔɔ barla.

²⁵ Naa Woso a hɪ wosolesinnɪsorazaa Ozee ci ɔ bɪ, a a hɪ, a ɔ:

Do kɔ mɔɔ do bɛɛ m bɪ,
mɔɔ y'a hum ma, m do,
do kɔ mɔɔ bɪr a nɔam biisi bɪ, mɔɔ y'a hum ma, m nɔare do.

²⁶ Lɛɛ kɔ n y'a hum nɪ hɔɔ, n ɔ: «Mɔɔ do bɛɛ n'awɔɔ m bɪ,»
lɛɛ bɪ do n ŋ bɪrŋ ɔ, n ɔ: «Woso k'an mɪsɪr bɪ nyɪnɔ.»

²⁷ Ezayii Israyel do bɪ mim hɪ sɔ, a ɔ: «Baa kɔ Israyel gɔɔɔ wɔɔ pasi, an hɪgɔta lɛ ra nyɪntaayaa m bɪ, gɔɔɔ kɔ ŋ nɪ bɔmbɔrɛ yɪrɛ ŋ barla rɔ wɔɔ, bɪ yɪm gɔta y.

²⁸ Bala, Zuuba hɔ k'a nyɪnta an a hɪ haay bɪ bam tara burə ɔ zɔɔ-zɔɔ.»

²⁹ Amba Ezayii a ya, an a hɪ, a ɔ:

Kɔ hɔ haay Zuuba bɪ bɛɛ yaŋŋɔɔ tɔ wɔɔ m poore y,
bɔ wɔɔ nawom kɔ ɔ kan Sodɔm kɔ kɪ,
ɔ ɔ ba am Gomɔɔr kɔ hɔ bɪ m.*

Sira ka Yeezuu Krista ɔ n nɪ goaa bam tɪrga

³⁰ Naa jɪ m bɔ nɪ? Do vantɔɔ gɔɔɔ wɔɔ kɔ ŋ n nyɪnta ŋ n'a ka tɪrgabaa ma rɔ wɔɔ, ŋ tɪrgabaa yɪ, tɪrgabaa k'a a tɔ sɪrakare nɔ ɔ m.

³¹ A n bɔkare, Israyel gɔɔɔ kɔ ŋ n'a kam lero kɔ ŋ nɪ tɪrgabaa kare ŋ ɔ rɔ wɔɔ ma bɪ, ŋ n a da ma, ŋ n zu lero wɔɔ duro ɔ y.

³² Bɔ minto nɪ? A ɪ yɪrɛ ɪ ɔ, Israyel n a ka ma k'a yɪ muŋŋa Woso mum ɔ sɪrakare nɔ ɔ y, a ka a ɔ ma, k'a yɪ muŋŋa zɪbəθero muŋŋɔɔ bare nɔ ɔ. Nɔnaaʊ nɪ, ŋn'a gəm zɛ, gənzɛrɛ jaa bɪ ma,

³³ amba n y'a gɔrsɪra ba Wosoci ɔ bɪ m, n ɔ:
K'a dɪga a, mɔɔ ɪ gənzɛrɛ jaa cuntam *Siyɔn ɔ,
jaa m, an nɪ gɔaa dom.
Bɪ kɔ gɔaa sira ka ɔ, a bɪ nyannɪ bɪrɛ y.

10

Zɪfɔrɔ kan do vantɔɔ gɔɔɔ kɪ Zuuba deem

¹ M danyɪnɔ, hɔ kɔ mɔɔ lɛ n taa, m n'a yem Woso han bɪ, a yɛ mɔɔ nawom kɔ zɪfɔrɔ wɔɔ n bɔmbɔrɛ yɪ.

² Bala, mɔɔ m da ma, m a hɪ, m ɔ, ŋ y'a tɔntɔŋ ɔ Woso kama nɔ ɔ, bɪ hɔdɔrɛ ɪ jura tɔntɔrɛ bɪ do nɔ ɔ.

³ Kɔ ŋ n Woso k'a nɪ gɔaa bam tɪrga bɪ zaa jɪ dɔ bɪ, a muŋŋɔɔ m tɪrgabaa zaa ŋ y'a cɪnta, naa do a ka ŋ n zu zaa kɔ Woso nɪ gɔaa bam tɪrga b'ɔ y.

⁴ Bala, Krista hɔ kɔ Moyiisi lero wɔɔ a cɪnta bɪ ba haay an a nya, kɛɛrɛ naa, gɔaa haay k'a sira ka Yeezuu Krista ɔ bɪ, Woso ɪ bɪ zaa bam tɪrga.

⁵ Moyiisi tɪrgabaa k'a n'a tom lero nɔ ɔ bɪ mim hɪ, a ɔ: «Gɔaa k'a nɪ zum lero wɔɔ haay ɔ bɪ mɪsɪrbaa bam lero wɔɔ tɔ ma.»

⁶ Tɪrgabaa kɔ sɪrakare n'a kam bɪ mim ba n nɪ: «ɪ b'a hɪ ɪ heer ɔ, ɪ ɔ, nka n nɪ tam brama?» Naa do naa, a hɪ ɪbʊ ɔ, k'ɪ ɔ, nka n nɪ tam brama an a ka Krista m zer?

⁷ ɪ b'a hɪ sɔ, ɪ ɔ, «nka n nɪ zerm tara noom ɔ?» Nɔnaaʊ naa, a hɪ ɪbʊ ɔ, k'ɪ ɔ, nka n nɪ zerm an a ka Krista m bɔ gəno bɪrɛ ɔ?

⁸ Lemim nyɪnta bɪ y'a hɪrɛ a ɔ lɔ kɛɛrɛ? A y'a hɪrɛ, a ɔ: «Lemim bɪ y'ɪ jɪr ɔ, ɪbʊ lɛ kan ɪ heer kɪ an ta ɔ.» A n bɔkare, sɪrakare lemim bɪ do wɔɔ n n'a pa dam naa.

⁹ K'ɪbʊ bɔ ɪ lɛ ma gɔaa haay lɛɛ, ɪ ɔ, Yeezuu Krista m Zuuba, k'ɪbʊ sira ka ɪ heer ɔ, ɪ ɔ, Woso a mum bɔ ɔ gəno bɪrɛ ɔ, ɪbʊ bɔmbɔrɛ yɪrɛ.

¹⁰ Bala, kɔ gɔaa sira ka a heer ɔ, bɪ Woso a ba tɪrga. Kɔ gɔaa a sɪrakare bɔ a lɛ ma gɔaa haay lɛɛ, bɪ Woso a zaa bɔmbɔ.

* 9:29 9.29 K'a dɪga Sɪŋjɪda Ci 19 bɪncɛ ɔ.

11 Bala, Wosoci a hi, a u: <Ko goaa sura ka u, a bi nyannu bure y.>

12 Naa minto bi, zufo kan do vanta goaa ki b'a honho y, η haay Zuuba deem, an ni ho muηηa bam guoo haay ko η ni yaa dam ni ro woo m.

13 Bala,

goaa biyee k'a ni Zuuba to birm bi, a bombore yim.

14 Bi, η y'a bam lo ηn'a bir, ko η n sura ka u? N y'a bam lo ηni sura ka u, ko η n a mim ma? N y'a bam lo ηn'a mim ma, ko goaa n a pa da η ni?

15 Bi, goaa y'a bam lo k'a mim pa da, ko n n'a nyoo? Amba n y'a gorsura ba Wosoci u, n u: <Guoo ko η ni zem k'a bi lemim nyunta bi pa da ro woo leekure i heernyunta kam.>

16 Bi, guoo woo haay bee lemim nyunta bi si y. Amba wosolesinnisorazaa Ezayii a hi, a u: <Zuuba, nka i sura ka lemim ko woo pa da b'u?>

17 Naa minto bi, bo surakare n nawom lemim ko goaa n'a tor kam ma bi no u, bi lemim bi do k'a n'a mam bi, Krista lemim m.

18 Bi, moo laaka dam keere wa, Israyel do bi n lemim bi ma ra? N y'a ma sun! Bala, n y'a da Wosoci u, n u: <N leer lee ku tara bure haay ra, η meerbaaro m ta durnya lezoji u.>

19 Moo yi m yare m laaka da so, Israyel do bi, an lemim bi ji ma ra? A leekare ho, Moyiisi a hi, a u: <Moo y'a kare awoo m jum ba do ko moo do paan... bee m bi minto, moo y'a kare awoo no n ma u, do k'a hoon ba u to ma.>

20 Ezayii n a ya, an a hi, a u: <Guoo ko η bir a kam moo ma ro woo i moo yi, moo m hunka guoo ko η n hosi ye moo han ro woo m.>

21 Ko Israyel mim ni, Woso a hi, a u: <Domum haay, moo m wo nyoo do k'a bir yere y, an ni bisi kam bi zi.>

11

Woso n a bo Israyel do b'u y

1 Ko m m ya, m laaka da wa, Woso bi a bo a u, a do b'u ra? Ayy..., fuga, moo n a gunga y! Bala, Israyel goaa m moo muηηa m, Abraham yanηa m moo m, m to moo u Benzamen do bi barla.

2 <Woso n a bo a do k'a lee ka an a bo u b'u y.> Awoo ho ko Wosoci bi n'a hum *Elii k'a bor an bi Israyel mimbonyaaro k'a η ba ro woo dunda Woso m ni do.

3 A a hi, a u: <Zuuba, η y'ibu lesinnisorazanno woo zinze, ηn'ibu mannijaaroo woo wurge, moo i guota m deem, ηn'a kam ma k'a moo mee bo u.>

4 Bi, bo Woso a hi ni? A a hi, a u: <Moo m guoo bo u tisi saanhuna, m ho, η n kukure ze, η n yaa da *wosobaawom Baal ni y.>

5 Ncinaas bi, her domum naa no u so naa, guoo ta u poore, Woso n η bo u a hoon n'a ηsa to ma.

6 N bo a u, a hoon n'a ηsa to ma, η zibæro to ma bee y, ko m bee m, Woso hoon boore bi bi yim hoon boore paan... y.

7 Ko a hi, u u lo? Ho ko Israyel n'a kam ma bi, an a yi y, bi guoo ko Woso η bo u ro woo a yi. Guoo ko η guota ro woo heer kare ba, k'a bi hosi ji ma y.

8 Amba n y'a gorsura ba Wosoci u, n u: <Woso a ka η hoon n a ta, η mum n ta u, bi η bir lee yere y, η tor n ta u, bi η bir mim mare y, an ta an her domum ku.>

9 David a hi so, a u: <Ko η hõbre n nyunta η ma am banηa k'a ni ho sam bi m, am zanηa ho bi m, ko η n'a dundo, ηni honhorle yi a n'a gaku u kan η zibæro ki.

10 Ko monsigõ n ka η mum la, ko η bi lee yi do y, ko η ni bir kuntõm tee...*

11 Moo m ya, m ni laaka dam, zuforoo woo ko η y'a gõm ze naa, a do η y'a u fuga ra? Ayy..., fuga, moo n a gunga y! Bi, η korõma bi minto bi, do vantoo guoo bombore yi, ko bi n a ka ko zuforoo woo m jum ba η ma.

12 A n bokare, k'a i yere i u, η korõma a ka durnya m hõnta yi, ko η terma b'a ka do vantoo guoo woo m hõnta yi, ko η bi bombore yi, bi bee ni zem ho m an le da ra?

Do vantoo guoo woo bombore

13 Keere bi, do vantoo guoo, moo y'a hire awoo m, m u: kristazibæzaa m moo m, an moo nyoo do vantoo woo to ma. Maam bi, moo yi m zibæ bi to busure.

14 A gunga moo nawom maam, ko m do guoo woo m jum ba, k'an bir yere i u, gõsunno bombore yi.

15 N bo ko Woso u a re b'a ka durnya n a ze ko ra kan Woso ki, k'a a ya, an η gaa, bo n ni nyuntan u? Nyunta a nawom misirbaa, guoo ko η gunga ro woo to ma.

* 11:10 11.10 a m lo k'a kuntõ, an mor busu an n'a yore a taa bi ho bi m.

¹⁶ K'a ɪ yɪre ɪ ɔ, Woso ho m lebiisi bur bi ni, bur bi haay Woso ho m so. Ko Woso ho m go bi nyim ni, Woso y'a so go bi vɛnhɛro haay ɔ so.

¹⁷ Israyel gɔɔɔ wɔɔ bo ko ɔ kan go ko n n'a bankam muɲɲa ki, n n'a vɛnhɛro gɔsɪnno zɪnze ra. Ko zufo bɛɛ n'ibu m bi, bo ibu ɔ ko rɛ kan pooyaa go vɛnhɛ ko n y'a sa, n n'a naaso go muɲɲa bi vɛnhɛro wɔɔ bɪnce ma ki. Maam bi, go ko n y'a banka bi nyinno wɔɔ y'ibu torm so.

¹⁸ Naa minto bi, ibu n'i ga m, ɪ go bi vɛnhɛro gɔsɪnno ko n yɪ η zɪnze ra ro wɔɔ gore bo ɔ y. Ibu y'a bam lo k'i le bo ɪ muɲɲa ɔ? Ibu bɛɛ m ta go bi nyinno wɔɔ ni y, go bi nyinno wɔɔ m ta ibu m.

¹⁹ A a da ma, ibu n a hi mɔɔ m, ɪ ɔ: «Bi, go bi vɛnhɛro zɪnze n y'a ɔ ra, kɔ mɔɔ n η bɪnce sa wa.»

²⁰ Sira m, n zɪnze n y'a ɔ ra ko n y'a do sɪrakare ma bi to ma, ibu n η bɪnce sa, ɪ sɪrakare minto. Bi, dundo ɪ zi, ɪ bi ɪ muɲɲa busu y, nyi ba.

²¹ Bala, zufoɔ wɔɔ m go bi vɛnhɛro paan...ro, bi Woso n η to go bi ma y, a a da ma an a ba ibu m maam so, a b'ibu tore y.

²² Dɪga Woso ηɔare kan a nyaa ki zaa ma. A nyaa ta ɔ kan gɔɔ ko η sɪrakare to ro wɔɔ ki, an bokare an muɲɲa kan ibu ki. Bi, pakra m k'ibu m gɔɔta a ηɔare bi no ɔ, ko m bɛɛ m, n y'ibu zem la, am vɛnhɛro wɔɔ ho bi m.

²³ Ko zufoɔ wɔɔ a bɪsɪkare bi to, n y'a yare, n ni η cɪnta a bɪnce gusire b'ɔ. Bala, Woso a da ma, an a ya an η cɪnta lɛɛ ko η nyɪnta ɔ hoɔ b'ɔ.

²⁴ Ibu ko zufo bɛɛ n'ibu m bi, bo ibu ɔ ko ɔ kan pooyaa go vɛnhɛ ko n y'a ze ra n n'a naaso har go ko n n'a bankam bi ki ma, an bokare a n a ga m y. Zufoɔ wɔɔ, har go bi vɛnhɛro m, a naanaa an cem ko n n'a ya, n ni η naaso go ko η ni kan ki hoɔ bi ma.

Israyel do bombore

²⁵ M danyɪno, mɔɔ le baa ko mim k'a nyaakom da naa n nyɪnta awɔɔ ma yirgu y, k'awɔɔ bi dɪga a muɲɲɔɔ ma mindɔrezanno y. A ɪ yɪre ɪ ɔ, Israyel gɔɔɔ gɔsɪnno y'a ba heerkarezanno, bi nyɪnta a nawɔre ncɪnaas, ko do vantɔɔ gɔɔɔ wɔɔ haay ko η ni bombore yum no wɔɔ m tolle ba ηni bombore yɪ.

²⁶ Ncɪnaas bi, Israyel gɔɔɔ wɔɔ haay η zem bi bombore yɪ, amba n y'a gɔrsira ba Wosoci ɔ, n ɔ:

Bomborezaa bi y'a tom Siyɔn ɔ,
a Zakɔɔb yanɲɔɔ wɔɔ mimbɔnyaaro gongɔre η ma,
²⁷ gɔaasɔbabaa ko mɔɔ n'a dare η ma bi n naa.

Domum ko mɔɔ ni zem bi η mimbɔnyaaro gongɔ η ma bi m.

²⁸ Ko gɔaa k'a dɪga Israyel gɔɔɔ wɔɔ ko η y'a gu lemim nyɪnta bi ma bi ma, a a da ma an a hi a ɔ, Woso jɪnno ni η mi, bi, awɔɔ daahan m bi, bi ko Woso gɔaa bɔɔre bi no ni, Woso η ηɔa η yaabɔɔ wɔɔ to ma.

²⁹ Bala, Woso bir ho k'a a ka bi sire y, a bir a hoɔn lɔrm so gɔɔɔ k'a η bir lo wɔɔ mim bɪnce ɔ y.

³⁰ Biisi bi, awɔɔ nyɪnta bɪst ka Woso ma zanno, bi her naa, Woso awɔɔ cicir ze, ko zufoɔ bɪst ka ma bi to ma.

³¹ Her so naa, brɔɔ bɪst ka Woso ma, k'an bir yɪre ɪ ɔ, awɔɔ cicir ko n y'a ze bi je ɔ, ko n ni η cicir ze so.

³² Bala, Woso a ka gɔɔɔ haay ni bɪsɪkare no ɔ, k'a η haay cicir ze.

Woso gɔtabaa

³³ Woso hɔnta, a mindɔre kan a hoɔɔre ki noyaa ta ɔ gɔta maam-maam! Gɔst b'a dam ma, an ho k'a a cɪnta no do y, gɔst b'a dam ma, an a zaaro ji do y.

³⁴ Wosoci y'a hire, a ɔ:

Nka ɪ Zuuba hoɔndare do? Gɛɛ, nka ɪ nyɪnta a dɔndɔrezaa?

³⁵ Gɛɛ, nka ɪ lɛɛ ka an ho ka ɔ, k'an a zɪm ka a zaa ɔ?

³⁶ Bala, ho haay bi, a to a ɔ a zi, an ta ɔ a paɲɲa to ma, an ta ɔ a muɲɲa to ma. Woso m leboɔre yɪ domum haay! Amina!

12

Mɪsɪrbaa k'a Woso no yɪ

¹ M danyɪno, k'a yo Woso n a ηɔare zi ba kan awɔɔ ki ncɪnaas bi, a ye mɔɔ nawore awɔɔ han k'a muɲɲɔɔ ka Woso ɔ, amba manni k'an mɪsɪr, Woso n a so ɔ, an muɲɲa ma bi m. Daure naa do ni Woso no yum.

² A bi zu her durnya naa misurbaa zaaro o y, bi k'a ye a zu Woso zaaro o, k'awoo hoonbare n a lor jilli, an awoo banka. Maam bi, awoo Woso honho, ho k'an muhha, an a no yi, an muhha paan... bi dore.

³ Woso barka bi to ma, moo m da ma m a hi awoo goaa biyee m, m u: a b'a muhhaoo m busu a heer o y. Bi, goaa biyee n diga a muhha ma, amba Woso surakare ho jir a n'a ho ka o bi m. B'a b'a ka an bra ba a muhha m y.

⁴ Goaa me vohhe bi deem ni y, n guta, n'a honho so, woo me vohheero bir zi deem bare y.

⁵ Ncunaasoo so bi, woo ku woo m guta bi, me deem m woo m Krista zekora bi no o, o ni zekora m kan ku ki, goaa biyee kan a bunce ki.

⁶ Goaa biyee ni ganwore do m a honho, an a ga ku o kan barka ku Woso a ka o bi ki m. Ku wosolesinnsora ganwore ni, k'a zaa m bir zi bam ni, k'an a ga ku o kan surakare ki.

⁷ Ku goaa vanta i daahan ganwore ni, k'an bir a daahan zi bam, k'a vanta i hodindare ganwore ni, k'an a hodindare zi ba.

⁸ Ku goaa vanta i dundore ganwore ni, k'an a zi ba. Goaa k'a ni ho kam, k'an a ka kan a heer ki haay. Ku leezanno n a zi ba muhha-muhha, ku goaa cicirerezaa n a cicirere zi ba kan heernyunta ki.

⁹ K'a ko hoo sira m. K'a so ho bonyaa m, a zi muhha bare nyaso kookoo.

¹⁰ K'a bir a kam ku hooare ma kan a heer ki haay, amba danyuno ni ku hooam bi m. K'a bir le zem ku daore ma.

¹¹ K'a yakoo to, a Zuuba zi ba kaare-kaare.

¹² K'a heernyoo ba taaherle no o, a bor a ma cicir no o, k'a a yo o yaadare no o.

¹³ K'a da wosogoo ku ho jira n ma ro woo han, k'a bi ko saanoo sire ma y.

¹⁴ Goo ku n ni cicir kare awoo ma ro woo, k'a ye Woso han k'an ho muhha ba n ni. K'a le nyunta da gooo no, a b'a bonyaa da n no y.

¹⁵ K'a heer nyoo kan gooo ku n n'a heernyoom no woo ki, k'a nyi ka kan gooo ku n ni nyi kam no woo ki.

¹⁶ K'a ku ma muhha, a b'a muhhaoo busu y. <A b'a gu zibee poore bare ma y, a bi diga a muhhaoo ma mindonno y.>

¹⁷ A bi zi bonyaa ba a sompi goaa no y. <K'a a ka ma k'a muhha ba gooo haay mim o.>

¹⁸ K'a i yee i o, awoo an ta a ma, k'a a yo o k'a bir laafi m kan gooo haay ki.

¹⁹ M danyuno hooareo, a b'a zim bo a zim ni y, bi k'a to ku Woso n a nomaa zi ba, bala, n y'a gorsira ba Wosoci o, n u: <Moo m Zuuba, moo ni zim bom, moo n ni goaa biyee ho k'a a ga m kan y.>

²⁰ N y'a ya n a gorsira ba, n u: <Bi ku no y'i jim zere, k'i hooare ka o k'an a bi. Ku misti y'a zem, k'i hi ka o k'an a mi. Bala, a ba k'ibu nawom maam bi, sekuna ibu n'a kare a mim la bi.>

²¹ I b'a to mibonyaa m bor i ra y, b'a muhha ba k'i bor a bonyaa ra.

13

Krista goaa a ga m, an ye ku jitanno le ma

¹ Goaa haay a ga m, an zu leezanno ku n ni digam ku bi ma ro woo le o. Bala, leezaa ba o, k'a a to beee o Woso zi y. Koro leezanno ku n ni ta o haay ro noom, Woso yi n cuncinta.

² Ncunaasoo bi, ku goaa bisi ka leezanno ma, bisi a ka le ku Woso a cunta bi ma. Goo ku n ni bisi kare n ma ro woo dooyarle yire.

³ Bala, gooo ku n n'a muhha bam no woo b'a dam ma, nni nyi ba leezanno ni y, bi, a bonyaabonno woo nyi bare n ni. K'i le baa k'i nyi ba leezanno m, k'i zi muhha ba, n y'a le bore i o,

⁴ bala, Woso zi n n'a bam, k'a ka k'ibu n a muhha ba. Bi k'ibu y'a bonyaa bare, k'i nyi ba n ni. Bala, panha ku n ni ta m k'a goaa honhor bi, a bi vam ni y. Woso zi n n'a bam, k'a Woso nomaa hunka a bonyaabarezaa m.

⁵ Bi mintoo ni, goaa n a ga m, an zu ku leezanno woo le o. Ku Woso nomaa n b'a yi mintoo beee n'a deem ni y. Ku heer kore bi nyunta o so y.

⁶ Naa to ma m so, awoo n ni yaworlo kam, bala, a sirezanno woo, Woso yi n da o ku n n'a ba muhha.

⁷ K'a goaa biyee ho k'awoo m ta m ka o. Ku yawor m, k'a ka a zaa o. Ku hooere gee a sire yawor m, k'a ka so. Ku goaa k'awoo a ga m a le si bi ni, k'a le si. A n a ga m awoo n a da o bi, k'a da o.

Ko hooare mim

⁸ Awɔɔ, a b'a ka kɔ ɔɔaa zum m bir ta awɔɔ ra y, kɔ bi m kɔ nɔare m. ɔɔaa k'a mim nɔa bi, a zaa hɔ kɔ lero wɔɔ a cunta bi ba haay.

⁹ Bala, lero kɔ η n'a hure η ɔ: <I bi jaan da y, i bi gær ze y, i bi koor ba y, i b'a ka i le m bir ɔɔaa hɔ zi y.> Nawɔnno haay kan lero kɔ η ɔɔta rɔ wɔɔ ki haay, a ze η yaa ɔ kɔ ra le naa do nɔ ɔ: <I mim nɔa amba i i muηηa nɔa bi m.>

¹⁰ ɔɔaa k'a n'a mim nɔam bi, a bir hɔsi bɔnyaa bam ni y. Bi y'a ka, kɔ ɔɔaa i nɔare m, a zu lero wɔɔ ɔ haay.

¹¹ K'awɔɔ dɔmum kɔ wɔɔ m ta ɔ naa mim dɔ bi, wakati m, an a ga m k'awɔɔ n gu hinceem ma. Her naa, bɔmbɔre bi junjeem wɔɔ ma, an le da dɔmum kɔ wɔɔ sɔnɔda sa ɔ, ɔ sira ka ɔ bi ma.

¹² Gum da ɔta, dɔmure a zɔ, bi minto bi, ɔ monsigɔ zibɔero to, ɔ lægure yarmɔr da ɔ ma.

¹³ U ta sira nɔ ɔ, amba a a ga m n ni ta sinsebir ɔ bi m. U b'ɔ ze kɔ ra k'ɔ hɔ bi maam-maam y, k'ɔ hɔ mi maam-maam sɔ y. U bi jaan da y, ɔ bi mesim zi danɔadɔ ba y, ɔ bi nyaa ba kan kɔ ki y, ɔ bi jumbaa da kɔ ma y.

¹⁴ K'a mɔsɔrbaa daa kɔ Zuuba Yeezuu Krista mɔsɔrbaa m bi ba, a b'a ya, a a hɔon da a muηηɔ m mesim mɔsɔrbaa gusire bi ma, k'a letaamarɔ ba y.

14

U bi kɔ dɔdɔ ka Woso zaa bi ra y

¹ K'a ɔɔaa kɔ panɔawarzaa m sɔrakare nɔ ɔ bi si, b'a ba hɔondarero mim dunda bɔnyaa y.

² Makra ba n ni, ɔɔaa deem y'a gingare a ɔ, a a da ma a hɔ haay bi, deem n bokare, a sɔrakare panɔawar minto bi, dɔlɛero an η bure.

³ ɔɔaa k'a ni hɔ haay bum bi n a ga m, an ɔɔaa k'a bir a bum bi gore bɔ ɔ y, bi ɔɔaa k'a bir a bum bi, a bi ɔɔaa k'a n'a bum bi dɔdɔ ka y, bala, Woso a zaa si a zi.

⁴ Nka n'ibu m, k'i ɔɔaa vanta zibɔnyɔ dɔdɔ ka? K'a jum kɔkɔɔ, gɛe k'a do, a zuuba bi mim m bi. B'a junum kɔkɔɔ sɔ, bala, Zuuba i panɔa m k'a ka k'an jum.

⁵ Makra vanta ba n ni sɔ: ɔɔaa niηηɔ zi, dɔmunno wɔɔ le da kɔ m, a vanta zi, dɔmunno wɔɔ hɔdeem. A a ga m kɔ ɔɔaa biyɔe n hɔ k'an ta m a heer ɔ bi dɔ muηηa.

⁶ ɔɔaa k'a ni dɔgare a ɔ, dɔmunno wɔɔ le da kɔ m bi, a ba a nawom Zuuba tɔ ma, ɔɔaa k'a ni hɔ haay bum bi, Zuuba tɔ ma m sɔ, bala, a i Woso barka dare. ɔɔaa k'a bir hɔ haay bum bi, Zuuba tɔ ma m sɔ, an ni Woso barka dare.

⁷ Bala, wɔɔ ɔɔaa deem ba ɔ, an ni mɔsɔrbaa bam a muηηa minto y, bi ɔɔaa ba ɔ sɔ, an ni gam a muηηa minto sɔ y.

⁸ Bala, kɔ wɔɔ mɔsɔr, Zuuba tɔ ma m wɔɔ ni mɔsɔrbaa bam, kɔ wɔɔ gunga, gunga wɔɔ ɔ Zuuba tɔ ma sɔ. Kɔ wɔɔ mɔsɔr gɛe kɔ wɔɔ gunga, Zuuba i ɔɔta an a sɔ wɔɔ ɔ.

⁹ Bala, a hi Krista ɔ k'a nyunta gɛeno kan mɔsɔrɔ ki Zuuba, bi minto m an ga an a ya an a mum bɔ ɔ.

¹⁰ B'ibu, bɔ m i n'i danyɔ dɔdɔ kare? B'ibu, bɔ minto m sɔ, i n n'i danyɔ gore bɔη ɔ? Wɔɔ haay naa, Woso wɔɔ birm a dɔdɔkare duu bi taa, k'a bi wɔɔ dɔdɔ ka.

¹¹ Bala, n y'a gɔrsɔra ba Wosoci ɔ, n ɔ:

Amba mɔɔ muηηa Zuuba m mɔsɔr denter naa m, mɔɔ y'a hi m ɔ:

ɔɔaa haay kukurɔ zere m taa, ɔɔaa biyɔe yaa dare, an a leer busu an a hi, a ɔ, mɔɔ m Woso.

¹² Maam bi, wɔɔ ɔɔaa biyɔe y'a muηηa mim nyɔ bɔη ɔ Woso taa.

U ɔ ka a muηηa ma, ɔ danyɔ minto

¹³ U b'ɔ ya, ɔ kɔ dɔdɔ yar y. Bi, k'a ka ma k'a bi hɔsi ba fiɔga k'an a ka, k'a danyɔ n a do, gɛe an mimbɔnyaa ba y.

¹⁴ Zuuba Yeezuu zekɔra nɔ ɔ, mɔɔ dɔ muηηa m heer ɔ, m ɔ, hɔsi ba ɔ an dintim ni y. Bi, kɔ ɔɔaa a hɔon da, a ɔ, hɔ naa dɔ dintim m, a ba a nawom dintim a muηηa ma.

¹⁵ K'ibu ka i danyɔ heer n a zar hɔbure tɔkke k'ibu n'a bum tɔ ma, ibu bir tam nɔare nɔ ɔ dɔ y. I b'a ka kɔ ɔɔaa kɔ Krista ga a tɔ ma bi m nyaam i hɔ k'i n'a bum bi tɔ ma y.

¹⁶ A b'a ka hɔ k'an muηηa awɔɔ ma bi m bɔr tɔ bɔre m awɔɔ je ɔ y.

¹⁷ Bala, Woso cirbɔe bi, hɔbure kan hɔmire ki mim bɛe y, tɔrgabaa kan laaftu ki, heernyunta kɔ Sent-Espri n'a kam bi ki mim m.

¹⁸ ɔɔaa k'a ni Krista zi bare ncunaas bi, Woso nɔ i yum la, ɔɔɔɔ n'a nɔam sɔ.

¹⁹ Naa tɔ ma bi, ɔ ɔ ka hɔ k'a ni zem laaftu m kan wɔɔ haay sɔrakare talɛe ki bi ma.

²⁰ I bi Woso zibɔe zar hɔbure tɔ ma y. Hɔ haay muηηa, sira m, bi, kɔ ɔɔaa hɔ niηηɔ k'a ni zem ɔɔaa vanta dore m bi bi, a bɔnyaa.

21 Hɔ k'an muŋŋa bi ba n nu: Kɔ sim sore, gee beɛ mire, gee hɔ vanta bare y'a kare ɪbu danyɪ n'a do, ɪ b'a ba y.

22 ɪ surakare k'i n ta m hɔ bi do minto bi to ɪ zi, Woso lɛɛ. Heernyuntazaa m goaa k'a n'a ŋaam k'a mim ba b'a heer bir a doɔo yarm bi m.

23 Bi, goaa k'a nɪ hɔ bɪm an bɔkare a heer nɪ sunsum kam hɔ bi do ma bi, Woso a doɔo yar, bala, a zibəə bi n a to heer surakare nɔ ɔ y. A n bɔkare hɔ haay k'a n a to heer surakare nɔ ɔ bi, mimbɔnyaa m.

15

U zu Krista ji ɔ

1 Wɔɔ kɔ wɔɔ paŋŋa m ta ɔ rɔ wɔɔ, ɔ b'ɔ ka ɔ hɔɔnhɔ letaama bare ma y. Bi, k'ɔ ɔ da gɔɔɔ kɔ ŋ ba paŋŋa bi do m nɔ wɔɔ han a paŋŋawar bi nɔ ɔ.

2 A a ga m kɔ gɔaa biyəə n a ka ma k'a yɪ muŋŋa a mim tɔ ma, a daahan kan a surakare kɪ dara minto.

3 Bala, Krista n a ka hɔ k'a muŋŋa nɔ yɪ ma y, bi, n y'a gɔrsɪra ba Wosoci b'ɔ, n ɔ: <ɪbu sɔnsɔrɔ kɔ gɔɔɔ n'a wɔm nɔ wɔɔ a ba mɔɔ sɔnsɔrɔ.>

4 A n bɔkare, hɔ kɔ n lɛɛ ka n n'a gɔrsɪra ba haay bi, a ba n y'a ɔ kɔ wɔɔ m hɔ do, k'an bir yɪrɛ ɪ ɔ, bɔraama kan heerwɔtare kɔ Wosoci bi n'a kam bi tɔ ma, wɔɔ ɔ da ma ɔ nyasɔ taaheerle m.

5 A ye mɔɔ nawɔm, kɔ Woso k'a a so bɔraama ɔ kan heerwɔtare kɪ bi n a ka k'awɔɔ m bir hɔɔndare deem m kan kɔ kɪ, amba Krista Yeezuu lɛ n taa bi m,

6 k'a a da ma, a a lɛ bɔ wɔɔ Zuuba Yeezuu Zɪ kɔ Woso m b'ɔ, zɛkɔra deem nɔ ɔ, leer deem m.

7 K'a bir kɔ sim muŋŋa, amba Krista awɔɔ si bi m, Woso lɛbɔɔrɛ tɔ ma.

8 A hɪ mɔɔ nawɔrɛ awɔɔ m paan... Krista bi, a ba a ɔ zɪfɔrɔ zibəənyɪ, k'a a da ma a ka kɔ Woso lɛrbɔrɛrɔ ŋ yaabɔɔ m nɔ wɔɔ ŋ kɔ yɪ, k'a Woso sɪra hunka maam.

9 Bɔr a ɔ sɔ, kɔ do vantɔɔ gɔɔɔ wɔɔ n a lɛ bɔ Woso ɔ, a muŋŋabaa tɔ ma, amba n y'a gɔrsɪra ba Wosoci ɔ, n ɔ:

Naa minto bi, mɔɔ yɪ m lɛ bɔrɛ ɪbu ɔ dorɔ bire ɔ,
mɔɔ laa lɔm m ɪ tɔ da ɔ.

10 Wosoci b'a ya, an a hɪ, a ɔ:

Dorɔ vantɔɔ, k'a a heer nyɔɔ
kan Zuuba do bi kɪ.

11 A n a ya, an a hɪ, a ɔ:

Dorɔ haay, k'a a lɛ bɔ Zuuba ɔ.
Kɔrɔ haay gɔɔɔ, k'a lɛ bɔ ɔ sɔ.

12 Ezayii ci a hɪ sɔ, a ɔ:

Yese yanŋa bi zɛm,
a wutire an ka dorɔ lɛɛ,
dorɔ wɔɔ n yo ma.

13 A ye mɔɔ nawɔm, kɔ Woso k'a so taaheerle ɔ bi n a ka, k'awɔɔ n'a muŋŋɔɔ ka ɔ, bi k'a n'a ka sɔ, kɔ heernyɔɔ kan laafɪ kɪ n'awɔɔ han gɔta, Sent-ɛsprɪ paŋŋa tɔ ma.

Pol zibəə

14 M danyɪnɔ, mɔɔ do muŋŋa m ɔ, awɔɔ ɪ muŋŋabaa m gɔta, a hɔ k'a a ga dɔrɛ m haay do, an n'a dam ma a kɔ doɔo.

15 A n bɔkare, ci naa do nɔ ɔ naa, mɔɔ lɛɛ niŋŋɔɔ gɔrsɪra ba kan heerkoodəbaa kɪ, k'an bir yɪrɛ ɪ ɔ, mɔɔ hɔɔ niŋŋɔɔ tɔ da awɔɔ nɔ ɔ. A ba mɔɔ ɔ nɔnaaɔ, barka niŋŋə kɔ Woso a ka mɔɔ ɔ bi minto.

16 Woso a k'a mɔɔ n Krista Yeezuu zi ba, amba wosomannɔbər hɔ bi m. Bi zibəə bi do, lemim nyɪnta bi padare m. Nɔnaaɔ bi, kɔ mɔɔ ɪ do vantɔɔ gɔɔɔ ka ŋ ɔ mannɪ ganwɔrɛ, kɔ bi n Woso nɔ yɪ, kɔ Sent-ɛsprɪ n zer la, k'an yɪ muŋŋa.

17 Krista Yeezuu zɛkɔra bi nɔ ɔ, mɔɔ m da ma, m m heer nyɔɔ, Woso zi kɔ mɔɔ n'a bam bi tɔ ma.

18 Kɔ mɔɔ kɔ m hɔ niŋŋə mim hɪ, hɔ kɔ Krista a ka mɔɔ n a ba kɔ do vantɔɔ gɔɔɔ wɔɔ m zu Woso ɔ bi m. Naa ba a ɔ, meerbaarɔ kan zibəəro kɪ nɔ ɔ,

19 hoserlo kan makrarɔ paŋŋa kɪ, Sent-ɛsprɪ paŋŋa kɪ nɔ ɔ. Yɪ a ɔ, nɔnaaɔ, mɔɔ m lemim nyɪnta bi pa da lɛɛ haay ɔ muŋŋa, an a sa Zerizalem ma an ta Iliiri kɔrɔ ɔ.

20 Bi, lɛɛrɔ kɔ n nɪ Krista mim ma ɔ cɪna rɔ wɔɔ, mɔɔ lemim nyɪnta bi pa da ŋ ɔ. A ba mɔɔ ɔ nɔnaaɔ, kɔ mɔɔ n a ŋsa kɔ m zi ba lɛɛ kɔ gɔaa lɛɛ ka an zibəə sɪŋŋɪda sa ɔ tɔ ma.

21 Hɔ kɔ n y'a gɔrsɪra ba Wosoci b'ɔ bi mɔɔ ba, n ɔ:

Gooo ku n n'a mim dunda η nu ro woo y'a yim,
gooo ku η n hosu ma a mim no o ro woo y'a mim ju dore.>

²² Naa do i tir a nya moo o, moo bur m dam ma m ni zere awoo zi y.

²³ Bi, keere naa, moo zibəə nya kuro woo duro o.

Pol gɨngaro

A doora laatu moo n n'a ηsam ku m bur awoo zi.

²⁴ Ku moo bur m ni tam Espanyi o, moo bom b'ʊ. A ηsa moo nawom ku m bi diga awoo ma. Ku moo bi zer awoo ra, m nyinta kan awoo ki m a ga m tekka m, k'awoo m diga moo zaa bi sare mim ma, ku m cem.

²⁵ Her-her naa, ta moo nawom Zerizalem o, daahan m, wosogooo ku η ni b'ʊ ro woo to ma.

²⁶ Bala, Masedoan ku bi kan Akayii ku bi ki wosogooo woo le sa, k'a busoo zinze ku ra, a ka Zerizalem wosogooo ηozanno woo o.

²⁷ Ŋ muηoo i le bi sa a zim, bi sira no o, cicirzanno woo duro a ga ho naa do yre m η zi, bala, Krista gooo ku zuforo n η m Zerizalem o ro woo a Woso doreho jir kan do vantoo gooo woo ki. Naa to ma bi, do vantoo gooo ku Krista gooo m no woo a ga m ηn'a da η han kan hanta ku η ni tam bi ki so.

²⁸ Ku moo zi naa do ba m a nya, m zinzekora busoo bi ka η o, moo bore awoo zi, m cem m ta Espanyi o.

²⁹ Moo do moo o, ku moo bur m ni zere awoo zi, ze moo nawom kan Krista barka guta ki.

³⁰ M danyino, a ye moo nawore awoo han, woo Zuuba Yeezuu Krista to ma, kan ηsare ku Sent-Espri n n'a kam bi ki minto, k'a yar ba kan moo ki a yaadare no o.

³¹ K'a yaa da, ku basirakarezanno ku η ni Zidee o ro woo b'a da moo ma y. Bi, ku wosogooo ku η ni Zerizalem o ro woo m daahan ku moo n ni tam ni bi si muηja.

³² K'a n bur yre o, ku Woso ye so, moo lee kure awoo zi heernyoo guta m, m hoon si awoo bire o.

³³ Ku Woso k'a ni laafu kam bi m bur kan awoo haay ki. Amina!

16

Leersore

¹ Woo danlo Febe k'a ni zi bam Sankre kristagooo sokoma bi no o bi, moo n'a hi m, a kaseti muηja.

² K'a si a zi Zuuba to ma, amba a a ga bare m wosogooo kan ku ki bire o bi m, k'a bor a le n ta a awoo daahan ma, k'a a da han a mim haay no o. A muηja a da gooo han gota, a a da moo muηja han so.

³ K'a yaa da Priska kan Akilas ki m, moo zibəəkoonro m Krista Yeezuu zibəə bi no o.

⁴ Ŋ y'a muηoo mee ka ze ma, k'a moo bo lem. Moo yi m deem beε ni η barka dare y, do vantoo woo kristagooo sokomaro woo haay yi η barka dam so.

⁵ K'a yaa da sirakarezanno ku η n'a som ku ma η har o ro woo m. K'a yaa da moo goasiba Epayineti bi m, a i lee ka an sira ka Krista o Azii kuro woo o.

⁶ K'a yaa da Maarii k'a zi ba gota awoo to ma bi m.

⁷ K'a yaa da Andronikus kan Zuniyas ki m, moo danyino m, bi, n nyinta n ni η du lonnoε o kan moo ki. Kristazibəəzanno wuro m, η lee ka moo m ηn'a ba kristagooo.

⁸ K'a yaa da Ampliyatus m, moo ηsarezaa m Zuuba zuure no o.

⁹ K'a yaa da Urben m, woo zibəəkoon m Krista zibəə bi no o, kan moo ηsarezaa Sitakus ki m.

¹⁰ K'a yaa da Apeles m, a a sira ka Krista o hunka ho gota no o. K'a yaa da Aristobul hargooo m.

¹¹ K'a yaa da Herodinyo m, moo danyu m. K'a yaa da Narsis hargooo ku η sira ka Zuuba o ro woo m.

¹² K'a yaa da Trifen kan Trifozi ki m, Zuuba zi ηn'a bam. K'a yaa da Perzidu m muηja, a zi ba gota Zuuba to ma.

¹³ K'a yaa da Rufus m, Zuuba zibəənyi wisi m. K'a yaa da a da bi m, moo da m so.

¹⁴ K'a yaa da Asunkriti m, Flegon m, Hermes m, Patrobas m, Hermas m, kan danyino vantoo ku η ni kan η ki ro woo m.

¹⁵ K'a yaa da Filoloη kan Zuli ki m, Neere kan a danlo ki m, Olmpas kan wosogooo ku η ni kan η ki ro woo m haay.

¹⁶ K'a yaa da ku m muηja danyibaa no o, kan ku daore ki, ηsare ki. Krista sokomaro woo haay i yaa dare awoo m.

¹⁷ M danyino, a ye moɔ nawore awoo han k'a dundo a zi, kan gooo ko η nɪ gooo gongo ko ma zi bam no woo ki, ηni sirakarezanno nyonnyoo m, bisi ko η n'a kam hodindare k'awoo yi bi ma. K'a go η ma laato.

¹⁸ Bala, gooo ncinaaɔ ro woo, Zuuba Krista zi beη η n'a bare y, a muηηoo no zi ηn'a bam. Bra η n'a bam bahodonna m, meerbaaroo nyuntoo kan a ηoaar mindindareo ki no o.

¹⁹ Gooa haay a do, a o, awoo i yem Zuuba ma. Moɔ heer nyinta kan awoo ki naa to ma, bi moɔ le n taa k'awoo m yi mindorezanno, zi muηηa bare no o. K'a yi gooo ko mim bir zar dare η ma zanno, mimbonyaa no o.

²⁰ Woso k'a a so laafu o bi Sotaana hoonsure awoo ganno taa dutaa.

Bi ko woo Zuuba Yeezoo barka m bir kan awoo ki.

²¹ Moɔ zibækoon Timote i yaa dare awoo m, moɔ danyino Lusiyus, Zason, kan Sosipateer k'i yaa dare awoo m.

²² Bi, moɔ muηηa Teertiyus, ko Pol a da ci naa do bare o bi, moɔ i yaa dare awoo m Zuuba k'a ni woo zem ko ra bi no o.

²³ Gayus k'a moɔ si a har o, kristagoo sokoma bi haay n ni ko zen o a har o b'i yaa dare awoo m. Erasti, ko bi busoocintor bi, kan Kaartus ki i yaa dare a m. [

²⁴ A ye moɔ nawom, ko woo Zuuba Yeezoo Krista barka m nyinta kan awoo haay ki. Amina!]

²⁵ Woso i panηa m k'awoo sirakare panηa da ra, amba lemim nyinta ko moɔ n n'a pa dam bi n n'a hum bi m, Yeezoo Krista lemim ko moɔ n'a pa dam, Woso ho k'a nyaakom da gosi n a do y, an a hunka woo m, o a do bi m. Ho bi do Woso nyinta an a nyaakom da biisi tee... bi,

²⁶ keere naa, wosolesinnisorazanno ciro woo a hunka leegure no o gooa haay m, amba Woso k'a nyare ba o le ka bi m, a le ka ko n ni ta m doroo haay zi ko η n'a do, ηni sira ka, ηni zu o.

²⁷ Ko Woso y'a deem k'an ta mindore m bi m leboore yi, Yeezoo Krista to ma, domum haay! Amina!

Ci lɛɛkare ho kɔ Pol a ba KORENTI ZANNO ma

Ci lɛɛkare ho kɔ Pol a ba Korenti zanno ma bi

gasɔɔre

Pol i ci bi ba, ciro si a η ba Korenti zanno wɔɔ ma, gɛɛ, η lɛ da naa m, bi, huyɔɔ nɛ gɔaasɔbabaa daa ci b'ɔ, huyɔɔ vantɔɔ wɔɔ, a brɔɔ mim dɛnda, bi brɔɔ nyaam. Ci bi ba a ɔ Korenti kristagɔɔɔ wɔɔ ma. Pol muɲɲa i lemim nyɲnta pa da b'ɔ an brɔɔ sokoma bi cɛnta.

Korenti nyɲnta kɔ gɔta biisi, an nɛ zamaa m gɔta, busoo kɔ m dɔmum bi do ɔ sɔ. Korenti zanno wɔɔ nyɲnta ηn'i zum hɔdɛndare do haay ɔ, kan yaadare do haay ki, mɛsɛbaa bɔnyaabɛnno m sɔ.

Ci bi ba a ɔ, bala kristagɔɔɔ wɔɔ nyɲnta, ηn'i nyaa bam kan kɔ ki, ηn'a gɔngom. A hi a ɔ, k'a η zɛ kɔ ra, k'a mɛsɛbaa kɔ η n'a bam Woso nɔ n yɛ η la bi dɛnda η nɛ sɔ. Ci bi nɔ ɔ bi, a yɛ m bɔm zaa ɔ kan mimbɔnyaabare mim ki, an n'a hunkare η nɛ, a ɔ, η nɛ ma Woso zaa bi ra. A i harɛntare mim hum sɔ kan wosobaawɔnnɔ manɛ hɔbɛrɛrɔ mim ki kan Sent-ɛspri ganwɛrɛrɔ mim ki, kristagɔɔɔ mumbɔɔre mim ki, a muno ηɔare mim bi ka lɛɛ gɔta ci bi nɔ ɔ.

Pol i yaa dam Korenti kristagɔɔɔ m

¹ Mɔɔ muɲɲa Pol, Woso i mɔɔ bir a hɔɔnhɔ nɔ ɔ kɔ m yɛ Krista Yeezuu zibɛzaa, mɔɔ m kan wɔɔ danyɛ Sɔsten ki m nɛ ci bi bam.

² A ba wɔɔ nawum Woso gɔɔɔ sokoma k'a nɛ Korenti ɔ bi ma, gɔɔɔ kɔ Woso η bɔ ɔ a ho Krista Yeezuu zekora nɔ ɔ rɔ wɔɔ, an η bir kɔ η nɛ mɛsɛbaa muɲɲa ba rɔ wɔɔ, kan gɔɔɔ kɔ η nɛ lɛɛ haay ɔ, ηnɛ yaa dam wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista m nɔ wɔɔ ki, Yeezuu muɲɲa m brɔɔ Zuuba, a m wɔɔ Zuuba sɔ.

³ A yɛ wɔɔ nawum kɔ wɔɔ Zi Woso, kan wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista ki m barka kan laaftu ki ka awɔɔ ɔ.

⁴ Mɔɔ i yaa dam Woso m barka dɔmum haay awɔɔ tɔ ma, barka k'a ka awɔɔ ɔ Krista Yeezuu nɔ ɔ bi minto.

⁵ Bala, a tɔ ma bi, awɔɔ Woso ganwɛrɛrɔ do haay yɛ, an lɛ da bi, awɔɔ i lemim, kan hɔdɔre ki ganwɛrɛrɔ m.

⁶ A n ta ɔ sɔ bi, Krista kaseti bi paɲɲa yɛ awɔɔ zi,

⁷ bi n a ka *Sent-ɛspri ganwɛre sɛ n jura awɔɔ ma y, awɔɔ k'a nɛ dɔm wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista hunkare dɔmum ma rɔ wɔɔ.

⁸ A muɲɲa n nɛ paɲɲa kare awɔɔ ɔ k'an ta an dɔmunno nyare ku, k'an bir yɛre i ɔ, hinni kɔ wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista n nɛ zɛɲ ɔ bi, kɔ hɔsi minsi bi nyɲnta awɔɔ gor zi y.

⁹ Woso k'a awɔɔ bir, k'awɔɔ m zekora yɛ kan a Nyɛ Yeezuu Krista kɔ wɔɔ Zuuba m bi ki bi, taalerazaa m.

Gɔngɔre k'a nɛ Korenti kristagɔɔɔ sokoma nɔ ɔ

¹⁰ M danyɛɔ, a yɛ mɔɔ nawɔre awɔɔ han, wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista tɔ ma, k'a kɔ ma, a b'a ka gɔngɔre n nyɲnta awɔɔ bire ɔ y, k'a zɛ kɔ ra a bir hɔɔn deem m, kan hɔɔndare deem ki m.

¹¹ Bala, m danyɛɔ, Kolowe gɔɔɔ a dɛnda mɔɔ m, η ɔ, awɔɔ bir kɔ mare y.

¹² Ho kɔ mɔɔ ɔ kɔ m a hi bi ba n nɛ: Awɔɔ gɔaa biyɛθ y'a hɛre a ɔ: «Pol gɔaa n mɔɔ m, naa zaa a ɔ, Apolɔs gɔaa n mɔɔ m, naa ɔ, Sefas gɔaa n mɔɔ m. Naa a ya, a ɔ, Krista gɔaa n mɔɔ m.»

¹³ Krista a gɔngɔ ra? Pol n y'a wɔ gɔdarkɔra ma awɔɔ minto ra? Pol tɔ minto m n nɛ batem ka awɔɔ ɔ ra?

¹⁴ Mɔɔ i yaa dam Woso m barka, bala mɔɔ n batem ka awɔɔ gɔsi ɔ, kɔ Krispus kan Gayus ki bɛɛ y.

¹⁵ Nɛɛnaaθ bi, awɔɔ gɔsi b'a dam ma an a hi a ɔ, mɔɔ batem ka a ɔ, m tɔ ra y.

¹⁶ Mɔɔ batem ka Stefanas har gɔɔɔ ɔ sɔ, kɔ naa bɛɛ y, mɔɔ n batem ka gɔaa vanta ɔ m a dɔ y.

¹⁷ Bala, Krista n mɔɔ nyɔɔ kɔ m bi batem ka y, mɔɔ nyɔɔ a ɔ kɔ m bi lemim nyɲnta pa da. Mɔɔ n yo mindɔre ma m n'a pa bi dare y. A ba mɔɔ ɔ maam kɔ Krista gɔdarkɔra bi bi bɔ vam y.

Mindɔre kan hɔɔzaabaa ki

18 GooƆ ku η nɩ nyaanum nɔ wɔɔ ɪ dɪgam lemim kɔ wɔɔ n'a pa dam, ɔ n'a hum, ɔ ɔ, Krista ga godarkora ma bi ma hoozaabaa lemim. Bi, kɔ wɔɔ kɔ wɔɔ bombɔre yi rɔ wɔɔ nɩ, Woso panɲa m godarkora lemim bi m.

19 Bala, n y'a gɔrsura ba Wosoci ɔ, n ɔ: «Moo mindɔrezanno mindɔre zaar bam, m hooƆtaɔrezanno hooƆn zaar ba.»

20 Mindɔrezaa ɪ ka? Lero karunsaamba ɪ ka? Her durnya naa do meerbaawaasɪzaa ɪ ka? Woso a ka durnya mindɔre n a ba hoozaabaa mim.

21 Bala, Woso hooƆn bɔ ɔ a muɲɲa mindɔre nɔ ɔ, kɔ durnya b'a da ma an a dɔ durnya mindɔre nɩ y, bi, k'a gooƆ ku η nɩ sɪra kam nɔ wɔɔ bombɔ hoozaabaa lemim padare bi m.

22 Zɪfɔro wɔɔ, a ka broo n nawom hoserlo ma, grekkuro wɔɔ n'a kam mindɔre ma,

23 bi wɔɔ, Krista kɔ n y'a wɔ godarkora ma bi wɔɔ n'a pa dam, zɪfɔro ɪ dɪgam naa ma nyannɩ, do vantoo gooƆ nɩ dɪgam ma hoozaabaa.

24 Bi, kɔ gooƆ kɔ Woso η bir lo wɔɔ nɩ, kɔ zɪfɔro m, gɛɛ grekkuro nɩ, Krista kɔ wɔɔ n'a pa dam b'i yɪre ɪ ɔ, Woso panɲa m, bi Woso mindɔre m sɔ.

25 Bala, hɔ k'a bɔ kɔ ɔ, ɪ ɔ, Woso hoozaabaa m bi, hɔ bi do hooƆtaɔre le da gooƆ mindɔre m, sɔ bi, hɔ k'a bɔ kɔ ɔ, ɪ ɔ, Woso panɲawar m bi, a panɲa le da gooƆ panɲa m.

26 M danyɩnɔ, k'a dɪga a muɲɲoo ma muɲɲa k'a dɔ a ɔ, awoo kɔ Woso a bir lo wɔɔ, awoo barla, gooƆ ba ɔ gɔta ηnɩ mindɔrezanno durnya mum ɔ y, ηnɩ panɲazanno sɔ y, ηnɩ har wɪst gooƆ y.

27 Bi, hɔ kɔ hoozaabaa m durnya ɔ bi, Woso bi sa, k'a nyannɩ da mindɔrezanno ma, hɔ kɔ panɲawar m durnya nɔ ɔ bi, Woso bi sa, k'a nyannɩ da hɔ k'a nɩ panɲa m bi ma.

28 Hɔ k'a bi zore an yaarsɩ durnya ɔ bi, hɔ k'a nyooɔɔ ba ɔ bi, Woso hɔ bi do sa, k'a nyaam hɔ kɔ gooƆ nɩ dɪgam ma hɔ bi m,

29 kɔ gosɩ b'a da ma an a muɲɲa busu Woso leɛ y.

30 Woso muɲɲa tɔ ma m, awoo m zekɔra yi kan Krista Yeezuu kɪ, a muɲɲa y'a ba wɔɔ mindɔre k'a a tɔ Woso zi, a ɪ wɔɔ ba tɪrga Woso mum ɔ, an n'a kam wɔɔ nɩ mɪsurbaa bam Woso tɔ ma, an nɩ wɔɔ bombɔm mimbonyaa nɔ ɔ.

31 Kɔ hɔ kɔ n y'a gɔrsura ba Wosoci b'ɔ bi n kɔ yi, n ɔ: «Gɔaa k'a ɔ, k'a le bɔ a muɲɲa ɔ, a b'a le bɔ a muɲɲa ɔ y, an a le bɔ hɔ kɔ Zuuba a ba b'ɔ.

2

Lemim kɔ Pol a pa da Korenti ɔ

1 M danyɩnɔ, bɔr kɔ moo ɔ awoo zi bi, moo n bɔr lemindɔre m gɛɛ mindɔre m kɔ m bi Woso kasetɩ bi ka awoo ɔ y.

2 Bala, moo hooƆn bɔ ɔ, kɔ m bi hooƆ mim dunda awoo zi b'ɔ, kɔ Yeezuu Krista mim bɛɛ y, an le da bi a wɔ kɔ n y'a ɔ godarkora ma bi mim m.

3 Ncɩnaaɔ nɩ, moo n nyɩnta awoo bire ɔ, panɲawar nɔ ɔ, dabɔɔ nɔ ɔ, kan mehinkɔre kɩ.

4 Moo meerbaa kan moo pa bi dare kɩ n nyɩnta lemindɔre meerbaa nɔ ɔ y, bi nyɩnta ɔ Sent-Espri panɲa zibəə hunkare nɔ ɔ.

5 Nyɩnta a ɔ ncɩnaaɔ k'awoo sɪrakare bi bi yo gooƆ mindɔre ma y, bi k'an yo Woso panɲa ma.

Woso mindɔre

6 A n bɔkare, mindɔre paan... wɔɔ n'a dundam kristagooƆ kɔ η sɪrakare yaa ka rɔ wɔɔ m. Mindɔre naa do n a tɔ durnya naa do nɔ ɔ, b'a n a tɔ durnya panɲazanno kɔ η nɩ b'a zaar bam nɔ wɔɔ zi y.

7 Woso mindɔre wɔɔ n'a dundam, hɔ k'a n dɔ biisi m, n n a nyaakom da, Woso muɲɲa ɪ nyɩnta an a cɩnta, bi ma bi durnya ba ɔ y, kɔ wɔɔ n bi nyɩnta a leboore nɔ ɔ.

8 Durnya naa do panɲazanno gosɩ n nyɩnta an a dɔ y, bala, k'a dɔ η y'a ɔ, η bi Zuuba k'a a so leboore ɔ bi wom godarkora ma y.

9 Bi, amba n y'a gɔrsura ba Wosoci ɔ, n ɔ: «Hɔ kɔ gɔaa mum n a yi cɩna y, a tɔr n a ma cɩna y, hɔ kɔ gɔaa n a hooƆn da ma cɩna y, hɔ bi do haay Woso a cɩnta gooƆ kɔ η n'a ηɔam nɔ wɔɔ m.»

10 Denter m, wɔɔ, Woso hɔ bi do hunka wɔɔ m Sent-Espri nɔ ɔ. Bala, Sent-Espri ɪ ho haay taa zem, baa hɔ kɔ Woso a nyaakom da paan... haay, a y'a taa zem sɔ.

11 Nka m nɩ gooƆ barla, an gooƆ mim dɔ? K'a maam, hooƆn k'a nɩ kan kɩ bi m. Maam sɔ bi, hɔ k'a nɩ Woso gur zi bi, gosɩ b'a dam ma an a dɔ kɔ Woso Espri bɛɛ y.

12 Kɔ wɔɔ nɩ, wɔɔ n durnya espri yi y, bi, Woso Espri wɔɔ yi, kɔ wɔɔ n'ɔ da ma ɔ Woso barka ganwɔrɛrɔ wɔɔ dɔ.

¹³ Bɪ, kɔ wɔɔ ɲ ɲ mim dundam, wɔɔ bur a dundam goaa mindɔre nɪ y, bɪ, a dunda wɔɔ nawom Sent-Espri mindɔre m, ɔ nɪ Woso hɔɔ jɪ dundam, Sent-Espri hodundare m.

¹⁴ Goaa k'a nɪ mesim hɔɔn m bala bɪ, a bur yem hɔ k'a a to Woso Espri zi bɪ ma y. Hoozaabaa m kan kɪ, a b'a dam ma an a jɪ ma y, bala, Woso Espri n'a dam ma an a ka goaa n a dɔ.

¹⁵ Bɪ goaa k'a nɪ Woso Espri m bɪ, a ɪ hɔ haay dɔdɔ kam bɪ gɔsɪ b'a dɔdɔ kare y.

¹⁶ Bala, n y'a da Wosoci ɔ, n ɔ: «Nka ɪ Woso hoondare dɔ, k'a hɔ dunda nɪ?» A n bokare, wɔɔ, Krista hoondare wɔɔ n ta m.

3

Woso lemim padanno zibəə

¹ M danyɔnɔ, kɔ mɔɔ nɪ, mɔɔ n wɔ ɔ m meer ba kan awɔɔ kɪ amba n tɪr a ba kan gɔɔɔ kɔ ɲ nɪ Woso Espri m nɔ wɔɔ kɪ nɪ y, bɪ meer bɪ ba mɔɔ ɔ kan awɔɔ kɪ amba gɔɔɔ kɔ ɲ gɔɔta ɲn'ɪ durnya mɪsɪrbaa bam nɔ wɔɔ m, bala, awɔɔ gɔɔta a m banfinnirɔ Krista sɪrakare nɔ ɔ.

² Nyonhi mɔɔ ka awɔɔ ɔ, hɔbɪre gorezaa bɛɛ y, bala, awɔɔ b'a dam ma cɪna a hɔbɪre gorezaa bɪ y. Baa kan dutaa dɔmum kɪ, awɔɔ b'a dam ma a hɔbɪre gorezaa bɪ y.

³ Bala, awɔɔ gɔɔta an nɪ durnya mɪsɪrbaa bam. Jumbaa kan nyaa kɪ y'awɔɔ hire ɔ, naa bur a hunkare a ɔ, awɔɔ gɔɔta an nɪ durnya mɪsɪrbaa bam, an nɪ tam am goaa k'an Woso dɔ m naa?

⁴ K'awɔɔ goaa deem tɪr a hɪ, a ɔ: «Pol goaa m mɔɔ m», goaa vanta ɔ: «Apolɔs y'a so mɔɔ ɔ», naa k'awɔɔ n'a bam naa, goaa k'an Woso dɔ zibəə bɛɛ awɔɔ n'a bam naa?

⁵ Nka m Apolɔs nɪ? Nka m Pol nɪ? Zibəənyɔnɔ m, Woso nɪ ɲ nyɔɔ awɔɔ ma, k'awɔɔ n sɪra ka Krista ɔ, n goaa biyəə a zi ba amba Zuuba a da ɔ bɪ m.

⁶ Apolɔs kan mɔɔ kɪ, bɔ wɔɔ ɔ kɔ ɔ kan danwunno kɪ. Mɔɔ ɪ Woso lemim bɪ duu, Apolɔs n hi da ra, Woso y'a ka an ma.

⁷ Ncɪnaaɔ bɪ, hɔsɪ bɛɛ m goaa k'a n'a duum bɪ nɪ y, hɔsɪ bɛɛ m goaa k'a nɪ hi dam la bɪ m sɔ y, Woso k'a ka hɔ bɪ nɪ mam b'ɪ le da haay.

⁸ Goaa k'a n'a duum kan goaa k'a nɪ hi dam la bɪ kɪ, ɲ hɔdeem, bɪ, goaa biyəə y'a yawɔra yum an a ga kɔ ɔ kan a mɪɲɲa zibəə kɪ.

⁹ Bala, zi wɔɔ n'a bam kan kɔ kɪ Woso zibəə bɪ nɔ ɔ, b'awɔɔ m hɔsɪra kɔ Woso n'a wɔm.

Awɔɔ m cɛ kɔ Woso n n'a dɔ m.

¹⁰ Amba cɛdɔrezaa mɪɲɲa m bɪ, mɔɔ cɛ bɪ jɪr cɪnta an a ga kɔ ɔ kan ganwɔre kɔ Woso a ka mɔɔ ɔ bɪ kɪ, goaa vanta m bokare an n'a dɔm le. Bɪ, kɔ goaa biyəə n dundo a zi kan zaa k'a sa an nɪ cɛ bɪ dɔm nɪ m bɪ kɪ.

¹¹ Kɔ cɛ bɪ jɪr bɪ nɪ, goaa b'a dam ma, an cɛjɪr vanta da fɪga y, cɛjɪr k'an ta ɔ hɔɔ tee... bɪ nɪ gɔɔtare a buncɛ ɔ, cɛjɪr bɪ do, Yeezuu Krista m.

¹² Bɪ, kɔ goaa cɛ dɔ cɛjɪr bɪ re sarma mɔr m, gɛɛ wanzurfu m, gɛɛ jaa tozanno m, gɛɛ gɔ m, gɛɛ bur m, gɛɛ haasɪ m,

¹³ Woso y'a zaa zibəə makra bare an dɪga a dɔdɔkare hinni ɔ. Woso goaa biyəə zibəə makra bam sɛ m, sɛ nɪ goaa biyəə zibəə k'an lɔnɔ hunkare, bɪ goaa biyəə n n'a zibəə mɪɲɲabaa gɛɛ a bɔnyaabaa dɔm ma.

¹⁴ Goaa kɔ sɛ bɪ b'a zibəə bɪm bɪ, bɪ zaa y'a zibəə ganwɔre yum.

¹⁵ Bɪ goaa kɔ sɛ bɪ n'a zibəə bɪm bɪ, a b'a zibəə ganwɔre yɪre y, a mɪɲɲa bɔmbɔre yum, bɪ, bɔ a nawom kɔ ɔ, ɪ ɔ, bɔ a ɔ sɛ nɔ ɔ.

¹⁶ Awɔɔ n a dɔ a ɔ, Wosoce n'awɔɔ m, Woso Espri bɪ nɪ kan a kɪ ra?

¹⁷ Kɔ goaa Wosoce bɪ zaar ba, Woso bɪ zaa zaar bam sɔ. Bala, Wosoce bɪ Woso hɔ m, bɪ cɛ bɪ dɔ bɪ n'awɔɔ m.

¹⁸ Gɔsɪ bɪ bra ba a mɪɲɲa nɪ y. K'awɔɔ goaa deem ɔ, a hɔɔn ka amba durnya naa do hɔ bɪ nɪ, k'a n'a ba hoozaa k'an bokare an hɔɔn ka.

¹⁹ Bala, durnya naa do mindɔre bɪ, hoozaabaa m Woso mum ɔ. Amba n y'a gɔrsɪra ba Wosoci b'ɔ sɔ, n ɔ: «Woso ɪ mindɔrezanno kum hɔɔnkare zi kɔ ɲ n'a bam bɪ nɔ ɔ.»

²⁰ N y'a ya, n n a gɔrsɪra ba sɔ, n ɔ: «Zuuba mindɔrezanno hoondarerɔ dɔ. A a dɔ a ɔ, ɲ nyɔɔdɔ ba ɔ y.»

²¹ Ncɪnaaɔ bɪ, gɔsɪ b'a le bɔ a mɪɲɲa ɔ, gɔɔɔ tɔ ma y, bala, awɔɔ hɔ m hɔ haay m.

²² Kɔ Pol m, gɛɛ Apolɔs m, gɛɛ Sefas m, awɔɔ hɔɔ m, kɔ durnya m gɛɛ mɪsɪrbaa m, gɛɛ zɛ m, kɔ her-her dɔmum naa m, gɛɛ bootirɔ dɔmunno m, woo... naa awɔɔ hɔ m.

²³ Bɪ, k'awɔɔ nɪ, Krista y'a so awɔɔ ɔ, Woso n a so Krista ɔ.

4

Kristazibæezanno mim

¹ A a ga m, kɔ ɔsoo n a dɔ η ɔ, moɔ kan Apolos ki bi, Krista zibæenyuno m woɔ m, Woso n a minno k'a η nyaakom da biisi bi da woɔ wo ɔ, kɔ woɔ n η dunda ɔsoo m.

² Kɔ n ho da goaa wo ɔ k'a n diga a mim ma, ho kɔ n'a kam ma k'a zaa bi n a ba keere bi, sirabare m.

³ Bi kɔ moɔ ni, hoɔi bæe m kan moɔ ki k'awoo moɔ doɔo yar, gee ɔsoo vantoo moɔ doɔo yar y. Moɔ bir m muɔɔa doɔo yarle m zim so y.

⁴ Sira m, moɔ n koroma yi m heer ɔ an ni moɔ koɔe y, bi naa bæe n'a hunkare a ɔ, mim ba moɔ ma wa. Goaa k'a ni moɔ doɔo kam bi, Zuuba m.

⁵ Bi minto bi, a bi læe ka a ɔsoo doɔo ka y, k'a to kɔ Zuuba n a bo an boɔ, k'a b'a bo an boɔ, a ho gaam ho k'a nyaakom da monsigɔ ɔ ra, an bo ho haay kɔ ɔsoo n ta η ni a no ɔ ro woɔ m garga ra. Maam bi, Woso y'a læ boɔm goaa biyæo ɔ, amba a a ga m bi m.

Korinti zanno muɔɔabusure mim

⁶ M danyuno, awoo daahan to ma m, moɔ n naa dunda, m makra sa Apolos kan moɔ ki ma, k'awoo n woɔ hoɔbaa sa, a b'a muɔɔoo busu a cem ho kɔ n y'a gorsira ba Wosoci b'ɔ bi han y. Awoo ɔsoo bi yo goaa vanta ma k'a a muɔɔa busu, a goaa vanta gore bo ɔ y.

⁷ Bala, goaa ra, nka y'a ka ubu m læ da i muno ni? Bo ubu yi i zim k'a ka bæe n y'a ɔ ubu ɔ? Bi k'a ka n y'a ɔ ubu ɔ, bo m, i ni muɔɔa busure i ɔ, a yi i ɔ i zim ni?

⁸ Un'hooon..., awoo i ho haay m kaka an boɔo, honyuzanno n'awoo m, awoo a ba cinno, bi cinno bæe m woɔ ni y. A nɔa moɔ nawom k'awoo n'a ba cinno paan...ro, kɔ woɔ m nyunta cinno so kan awoo ki.

⁹ Moɔ hoondare no ɔ, woɔ kɔ woɔ m kristazibæezanno woɔ, Woso bi, woɔ da ɔ goaa haay je ɔ, ɔsoo n woɔ digam woɔ ma. Bo woɔ ɔ kɔ ɔ kan ɔsoo kɔ n yi η doɔo yar n ni tare η ni k'a yaa η zunze ro ki. I ɔ woɔ nyoo n y'a ɔ saa, am hoɔonuburo ho bi m durnya haay mim ɔ, maleekaro ni digam woɔ ma, ɔsoo ni digam woɔ ma so.

¹⁰ Hoɔzanno n woɔ m, Krista kɔ woɔ n'a pa dam bi minto. B'awoo, mindorezanno n'awoo m k'awoo a ze kɔ ra kan Krista ki bi to ma. Panɔawarzanno n woɔ m, awoo m panɔazanno, n y'awoo gore dan ɔ, bi n yi woɔ gore boɔ η ɔ.

¹¹ A n ta an wakati naa do ku naa, woɔ ɔsoo ɔ ni fir yum, no m kan musi ki m, huu jura woɔ ma, ɔsoo i fir kam woɔ ma, woɔ ba ɔ muɔɔoo har ni y, læe woɔ n'a sam tee....

¹² Zi woɔ n'a bam kooko k'ɔ læmaa ho yi, ɔ a bi. Kɔ ɔsoo woɔ sunso woɔ, bi woɔ η barka da ɔ. Kɔ ɔsoo i fir kam woɔ ma, bi woɔ ye firyire bi ma.

¹³ Kɔ ɔsoo y'a bonyaa hum woɔ ma, bi woɔ meerbaa nyunta ba kan η ki. Kan a her ki naa, n ɔsoo n ni digam woɔ ma i ɔ, durnya gumæ m woɔ m, i ɔ, durnya dintim m woɔ m.

Læ kɔ Pol n ta m

¹⁴ Moɔ n ho kɔ moɔ gorsira ba naa ɔ naa ba, kɔ m awoo da nyannu ɔ y. A ba moɔ ɔ, kɔ m awoo bo zaa ɔ, bala, moɔ nyuno n'awoo m, m n'awoo ηoam.

¹⁵ Baa k'awoo karinsaamboɔ yi tisi-tisi Krista no ɔ, awoo zi bi hoɔka y, a deem. Moɔ n'awoo zi, bala, moɔ i læe ka m lemim nyunta bi pa da awoo m, awoo n sira ka Yeezoo Krista ɔ.

¹⁶ Naa minto bi, awoo doɔo moɔ nawom, k'a moɔ hoɔbaa sa.

¹⁷ Moɔ læe taa k'awoo n moɔ hoɔbaa sa, bi minto m, moɔ n Timote nyoo awoo ma, k'an bi musurbaa kɔ moɔ n'a bam Krista zuure no ɔ bi zaaro to da awoo no ɔ, amba moɔ n'a dundam læe haay ɔ, kristagoo sokomaro haay m bi m. K'a do a ɔ, Timote bi moɔ nyi m am awoo ho bi m so, moɔ n'a ηoam, an a koɔi moɔ ma.

¹⁸ Awoo ɔsoo ɔsoonno a muɔɔoo busu, ηn'a gingare η ɔ, moɔ bi zem bi boɔ awoo zi b'ɔ y.

¹⁹ Bi, kɔ Zuuba ye, moɔ zere awoo zi b'ɔ zoo, bi muɔɔabusurezanno woɔ meerbaaro bæe moɔ ni m kam ma kɔ m a ma y, bi, m ka moɔ nawom ma kɔ m a do kɔ η yi panɔa m ge.

²⁰ Bala, Woso cirbæo bi, meerbaaro mim bæe y, zi panɔazaa k'a n'a bam bi mim m.

²¹ N kara awoo læe n taa? Awoo læe n taa kɔ moɔ n boɔ a zi bara m m wo ɔ kɔ m nyaa ba kan a ki gee, kɔ m boɔ a zi ηoare m kan nyuntabaa ki ni?

5

Jaandare mim

¹ Mɔɔ ma n n'a dundam lɛɛ kar ɔ, n ɔ, goaa ɪ jaan da awɔɔ barla, bi ɔɔɔ kɔ kristagɔɔɔ bɛɛ m nɔ wɔɔ bi yɛɛ ɲn'i jaandare naa do lɔɔ da y, k'an bɔnyaa maam-maam bi tɔ ma. A dunda n nawɔɛ, n ɔ, awɔɔ goaa deem nɪ kan a zɪ lɔ ki.

² A ga a wom k'awɔɔ heer n a zar, a nyi ka mimbɔnyaa k'an awɔɔ bire ɔ bi minto, a goaa k'a naa ba bi bɔ a zi, an bɔkare, awɔɔ bi tɔ an n'a muɲɲɔɔ busum.

³ Mɔɔ ba b'ɔ kan awɔɔ ki y, bi mɔɔ heer ɪ kan awɔɔ ki, nɔnaaɔ bi, mɔɔ goaa k'a mim naa do ba bi dɔdɔ yar, ɪ ɔ b'ɔ mɔɔ n ta ɔ kan awɔɔ ki.

⁴ K'awɔɔ b'a so kɔ ma k'a mim naa do dunda, mɔɔ heer nyuntam kan awɔɔ ki, wakati bi do ɔ bi, k'a goaa bi do dɔdɔ yar Zuuba Yeezuu tɔ kan a paɲɲa ki m.

⁵ K'a goaa bi do da Sɔtaana wɔ ɔ, k'a mesim n a zaar ba, k'a nyi bi n a da ma an bɔmbɔɛ yɪ hinni kɔ Zuuba n nɪ zɛɲ ɔ b'ɔ.

⁶ Awɔɔ n a ga m hɔɔ, a a muɲɲɔɔ busu y. N ɔ: «Nyɔnyɔɔ poore tɔkke ɪ nyisi derm haay.» Awɔɔ n bɔɔr naa do dɔ ra?

⁷ Naa tɔ ma bi, k'a mimbɔnyaa haay k'ɪ ɔ nyɔnyɔɔ gusire m bi bɔ a bire ɔ, k'a a da ma, a yɪ muɲɲa-muɲɲa ɪ ɔ, nyisi daa kɔ n n nyɔnyɔɔ da ma bi m. Bala, sɪra nɔ ɔ, Woso awɔɔ hu bɔ, Yeezuu Krista zɛ bi tɔ ma. Yeezuu Krista bɔ kɔ ɔ kan sinnɔyɛem kɔ n tɪr a zɛ manɪ pakki cibsa ma bi ki.

⁸ ɔ ɔ pakki cibsa bi bi, bi, ɔ b'a bi bur kɔ nyɔnyɔɔ gusire n ta ma bi nɪ y. Nyɔnyɔɔ gusire bi do bɔ kɔ ɔ, ɪ ɔ, mimbɔnyaaabare m kan mɪsɪrbaa bɔnyaa bare ki. Bi, ɔ ɔ cibsa bi bi bur kɔ n n nyɔnyɔɔ da ma m, naa k'a hi a ɔ, heer hu nɔ ɔ, sɪra nɔ ɔ.

⁹ Ci kɔ mɔɔ nyunta m a ba awɔɔ ma bi nɔ ɔ bi, mɔɔ hi awɔɔ m mɔɔ ɔ, a b'a zɛ kɔ ra kan jaandɔr ki y.

¹⁰ Durnyazanno kɔ jaandɔnno m, munyɔɔzanno m, ɲnɪ konno, ɲn'i yaa dam *wosobaawɔnno m nɔ wɔɔ, brɔɔ bɛɛ mɔɔ ɔ a b'a zɛ kɔ ra kan ɲ ki y. Kɔ goaa ɔ, a b'a lɛ dam nawɔnno ɔ, pakra m k'an bɔ durnya ɔ, kɔ n bɛɛ m a wer ta ɔ.

¹¹ Ayy... durnyazanno wɔɔ bɛɛ mɔɔ hi ɲ ma y, bi goaa k'a ɔ danyɪ n a mɪ Krista zuure nɔ ɔ, an bɔkare, jaandɔr m, gɛɛ munyɔɔzaa, gɛɛ an nɪ yaa dam wosobaawɔnno m, gɛɛ tozarlezaa, gɛɛ bɛɛmirewaasɪzaa, gɛɛ hɔyɔrezaa bi. Bi zaa mɔɔ hi ma, baa kɔ hɔbire m, a b'a zɛ kɔ ra kan ki y.

¹² Mɔɔ bɛɛ n nɪ ɔɔɔ kɔ kristagɔɔɔ bɛɛ nɪ ɲ mɪ rɔ wɔɔ dɔdɔ yarle y. B'awɔɔ a ga m, a ɔɔɔ kɔ ɲ n'awɔɔ sokoma nɔ ɔ rɔ wɔɔ dɔdɔ yar.

¹³ Kɔ durnyazanno wɔɔ nɪ, Woso n nɪ brɔɔ dɔdɔ yarm. K'a hɔ kɔ Wosoci b'a hi bi ba, a a hi, a ɔ: «K'a la goaa k'a n'a bɔnyaa bam bi ra a bɔ a barla.»

6

Danyɪnɔ dɔdɔ ba kan kɔ ki mim

¹ A a ba lɔ, k'awɔɔ goaa deem ɪ mim m kan a mim ki, ta a tɪr a ɔ durnya dɔdɔkɔnno zi kɔ ɲ nɪ dɔdɔ bi ba, a lɔ a bir mim bi dam wosogɔɔɔ wɔɔ wɔ ɔ, kɔ ɲ n'a dunda?

² Awɔɔ n a dɔ a ɔ, wosogɔɔɔ wɔɔ n nɪ zem bi durnya dɔdɔ ka ra? Bi, k'awɔɔ n nɪ zem bi durnya dɔdɔ ka, bɔ m awɔɔ bir a dam ma an nɪ minno poorerɔ nɔɔm dundare?

³ Awɔɔ n a dɔ a ɔ, wɔɔ zem bi maleɛkarɔ dɔdɔ ka ra? Bi, bɔ m keɛɛ wɔɔ bi her mɪsɪrbaa naa minno dɔdɔ kare?

⁴ Kan naa ki haay, kɔ minno nɔɔn duro b'a da ɔ, b'awɔɔ ɔɔɔ kɔ kristagɔɔɔ bir dɪgare ɲ ma hɔst a sokoma nɔ ɔ rɔ wɔɔ sa a ɲ ba a dɔdɔkɔnno.

⁵ Naa dɔ nyannɪ ba awɔɔ m na? Awɔɔ k'a m danyɪnɔ Krista nɔ ɔ rɔ wɔɔ, a ɪ yɪɛ ɪ ɔ, awɔɔ goaa deem taan... ba ɔ, mindɔrezaa, k'a mim banka awɔɔ barla ra?

⁶ A n a ga m, kɔ danyɪnɔ n ta kɔ m dɔdɔkɔnno taa y, an lɛ da bi, a bi zore kɔ ɲ nɪ ta kɔ m basɪrakɔnno taa y.

⁷ Sɪra nɔ ɔ, awɔɔ kɔrɔ ma maam-maam, ta k'awɔɔ nawom kɔ m dɔdɔkɔnno taa bi minto. Kɔ hɔ k'a bi tɪrga n y'a ba awɔɔ m, awɔɔ nɪ fir yɪɛ, a jura ta b'ɔ bi m. Kɔ hɔ n n'a yɔɛ awɔɔ m, awɔɔ n yɛ ma, k'a jura ɔ.

⁸ Bi, awɔɔ bir yɛm hɔɔ nɔɔn duro ma y, awɔɔ muɲɲɔɔ nɪ hɔ k'a bi tɪrga bam, an nɪ koor bam, bi, naa ba awɔɔ nawɔɛ a danyɪnɔ m.

⁹ Awɔɔ dɔ muɲɲa a ɔ, ɔɔɔ kɔ ɲ n'a bɔnyaa bam nɔ wɔɔ bunɔɔ bi nyuntam Woso cirbɔɔ b'ɔ ra? A bi bra bumba a muɲɲɔɔ nɪ y. K'a dɔ a ɔ, jaandɔnno, kan wosobaawɔnno yaadɔnno ki, muno lannɔbɔnno, muno zinobɔnno, yaarɔ wɔta kan kɔ ki zanno,

¹⁰ konno, munyɔɔzanno, bɛɛmirewaasɪzanno, ɔɔɔ tɔzarlezanno, hɔyɔnno, ɲ bunɔɔ bi nyuntam Woso cirbɔɔ b'ɔ y.

¹¹ Awɔɔ ɔɔɔ ɔɔsɪnno nyunta ɲn'i hɔɔ nɔɔn duro bam biisi. Bi, Woso awɔɔ hu bɔ, an mimbɔnyaarɔ nɔɔn duro ɔɔ awɔɔ ma, an awɔɔ bɔ ɔ a hɔ, k'a a so awɔɔ ɔ, a awɔɔ ba tɪrga a mɪm ɔ, Zuuba Yeezuu Krista tɔ ma, Sent-Espri paɲɲa nɔ ɔ.

Hō ko srakarezanno n a ga m,

ην'α βα y

¹² Gōaa a da ma an a hī, a ō: «Zaa ta ō kō mōō n hō haay woo... ba.» Sira m, bī, hō haay bēe n muḡḡa gōaa n'a bam wa. Mōō m da ma, m a hī, m ō: «Zaa ta ō kō m hō haay ba.» Bī, mōō b'a tom hō niḡḡō n mōō ba a lō y.

¹³ Gōaa bī do a da ma an a hī sō, a ō: «Hōbire da n y'a ō gōaa nō tō ma, n nī gōaa nō da hōbire tō ma sō. Bī, Woso zem bī hōbire kan gōaa nō bī kī zaar ba.» Sira m, bī, n nī wōō mē bī da jaandare minto y, wōō mē bī, ta an a wō ō Zuuba hō, Zuuba n ta ō wōō mē bī daahan minto.

¹⁴ Bī, Woso k'a Zuuba Yeezū mīm bō ō bī, a wōō mīm bōḡ ō sō a paḡḡa bī m.

¹⁵ Awōō n a dō a ō, awōō mēō wōō Krista mē vōḡḡō m na? Mōō yere m Krista mē vōḡḡō sa m a ba lōmuḡḡahaerezaa mē vōḡḡō ra? Ayy..., fūga!

¹⁶ Awōō n a dō a ō, kō gōaa a zē kō ra kan lōmuḡḡahaerezaa kī, a zaa bī kan lō bī kī a ba n y'a ō deem na? Bala, Wosoci a hī a ō: «Iḡ hūya haay a ba gōaa deem.»

¹⁷ Bī, gōaa k'a a zē kō ra kan Zuuba kī bī, a a ba espri deem kan kī.

¹⁸ Naa minto bī, k'a a si jaandare lēē. Mimbōnyaaō vāntōō kō gōaa nī ḡ bam nō wōō n a sō a mē ō jillī y. Bī, jaandarezaa bī, mimbōnyaa an n'a bare a mē bī m.

¹⁹ Gēē, awōō n a dō a ō, awōō mē bī Sent-Espri cē m, Woso n a ka awōō ō, an n'awōō heer ō ra? Bī minto bī, awōō bēe y'a sō a muḡḡōō ō dō ra? Woso y'a sō awōō ō.

²⁰ Bala, Woso hō bō gōta an awōō bōmbō m. Bī minto bī, k'a hō k'a n'a lē bōm Woso ō bī ba a mē bī m.

7

Lōsare mim laakadarero nyibore

¹ Kēere naa, kō m minno k'awōō mōō lunlar ma ci ō rō wōō nyī bō ō. Awōō ō: «A muḡḡa kō gōaa b'a zō lō ma y.»

² Bī, kō jaandare n a ga m bī, gōaa biyēō a ga m an bīr a muḡḡa lō m, lō biyēō n bīr a muḡḡa zim m.

³ Bī, gōaa yar b'a ga m an hō k'a lō b'a ga m bī ba a lō bī m, lō bī maam sō, a a ga m an hō k'a zim b'a ga m bī ba a zim bī m.

⁴ Bala, lō bī bēe y'a sō a muḡḡa mē b'ō y, a zim bī y'a sō ō. Gōaa bī bēe y'a sō a muḡḡa mē b'ō sō y, a lō bī y'a sō ō.

⁵ A b'a gu kō ma y, k'a maam kō awōō ma, k'a zekōra da jum ō dōmum poore nō ō, k'a a da ma a toore yī a yaa da gōta, bī, a b'a tō dōmum k'awōō a zekōra da jum ō bī n maasire ba y. K'a a ya, a a bō a bīr kan kō kī, kō m bēe m awōō bī zem b'a da ma a bōr a ma y, bī Sōtaana yom bī ma an awōō makra ba k'awōō n a dō mimbōnyaa nō ō.

⁶ Hō kō mōō hī naa, lē bēe mōō n'a kare awōō ō y, a ī yire ī ō, awōō a da ma, a naa ba.

⁷ Kō mōō hōhō m, kō gōaa haay dō m mōō m, bī, Woso gan wō gōaa biyēō ma a hōhō, a a ka gōaa niḡḡō nī lō m, an a ka gōaa vanta n'a dam ma, an mīsrbaa ba bazabaa nō ō.

⁸ Naa y'a ka mōō ō kō m a hī gōōō kō ḡ lanno ḡḡḡa rō wōō m, kan zōnno wōō kī m, m ō, ḡḡō gōta a deem maam amba mōō m.

⁹ Bī, kō ḡ b'a dam ma ḡḡō bōr a muḡḡōō ma, kō yaarō wōō n lanno ka cē ō, kō zōnno wōō n zino sa. Kō ḡ y'a ba ncūnaaō a jira, kō lō gēē zim yire letaama n a sō ḡ ō, an bīr bīre am sē hō bī m.

¹⁰ Lē kō mōō ō kō m a cūnta lannōzanno wōō m kan zinzanno wōō kī m bī ba n nī: «Lō b'a gō a zim ma y.» Mōō muḡḡa bēe lē bī cūnta y, Zuuba m.

¹¹ Kō lō a gō a zim ma, a b'a ya an zim sa y, k'a lē taa zim ma k'an a bō an aa kō ma kan a zim bī kī, an nyūnta kan kī. Lō zim n a ga m sō an la a lō ra y.

¹² Kō gōōō kō ḡ gōōta rō wōō nī, mōō nī meer bam kan ḡ kī, Zuuba bēe y, hō kō mōō ō kō m a hī ḡ nī bī ba n nī: «Kō kristagōaa ta lō m, bī srakarezaa bēe m lō bī nī, lō bī m bōkare an ye k'a nyūnta kan kī, a bī la lō bī ra y.»

¹³ A n ta ō sō bī, kō lō kō kristagōaa m zim ta ō, bī srakarezaa bēe y, an bōkare an ye k'a nyūnta kan lō bī kī, lō bī b'a bō ō y.

¹⁴ Bala, zim kō srakarezaa bēe b'a ba Woso hō a lō bī tō ma, lō kō srakarezaa bēe b'a ba Woso hō sō a zim bī tō ma. Kō ncūnaaō bēe, hō an nawōm kō ō, ī ō, ḡ nyūnta wōō, dintim nyūnta m Woso mīm ō, an bōkare ḡ y'a ba wosogōōō.

¹⁵ Kō basrakarezaa bī lē taa k'a gō a mim bī ma, k'an a gō ma. Zim kō kristagōaa m bī, gēē lō kō kristagōaa m bī, a sō a muḡḡa ō mim naa dō nō ō. A n bōkare, Woso k'a awōō bīr bī, awōō bīr a ō, k'awōō n mīsrbaa ba laafū nō ō.

¹⁶ Bala, lo, ubu k'i m kristagooa bi, a a da ma ubu n a ka i zim bi n bombore yi, b'ubu y'a dom na? Gooa yar bi, ubu k'i m kristagooa bi, a a da ma, ubu n a ka i lo bi n bombore yi, b'ubu y'a dom so ra?

Gooa biyæ n jim hɔ kɔ Woso

a ka o bi no o

¹⁷ Mɔɔ o ku m ho vanta naa do hi awɔɔ m so, ho naa do mɔɔ n'a dɔndam kristagooa sokomaro m læ haay o, a i yure i o, gooa biyæ a ga m an mɔsɔrbaa niɲɲə kɔ Woso a ka o dɔmum k'a a bir ma kan bi zu a o bi ba.

¹⁸ Kɔ Woso gooa bir, bi ma bi a zaa gaso banɲo o, a b'a banɲogasore bi nyaakom da y. Kɔ gooa vanta Woso a bir, bi ma bi, a zaa n gaso banɲo o, a b'a ka ma k'a gaso banɲo o y.

¹⁹ Kɔ gooa gaso banɲo o, gæ k'a n gaso banɲo o, hoɔi bæe n bi y. Woso lero wɔɔ zuure n ho.

²⁰ Gooa biyæ n goota mɔsɔrbaa kɔ Woso a ka o, a birle dɔmum o bi m.

²¹ Kɔ nyinta i o lo, dɔmum kɔ Woso i bir o bi ma, i bi i hoɔn kɔ a to ma y, bi kɔ zaa ta o k'i i da ma i bo lombaa bi no o, k'i zaa bi do sa.

²² Bala, lo kɔ Woso a bir k'an bi zu Zuuba o bi, a ba b'o soamɲɲaoozaa Zuuba no o. Bi, soamɲɲaoozaa kɔ Woso a bir so bi, a ba b'o Krista lo.

²³ Woso ho bo gɔta an awoo hɔmbɔ m, a b'a ya a ye, a a ba gɔɔɔ lonno y.

²⁴ M danyɲo, amba mɔɔ læ ka m a hi bi, gooa biyæ a ga m, an goota an bir mɔsɔrbaa kɔ Woso a ka o dɔmum k'a a bir o bi bam Woso mum o.

Bazano kan nyumbonno ki mim

²⁵ Kɔ bazano wɔɔ mim ni, ho kɔ mɔɔ o ku m a hi naa, Zuuba bæe y'a cɔnta a o, mɔɔ n a hi y, m hoondare mɔɔ o kɔ m a hi, bi Zuuba barka ma bi, gooa kɔ n n'a dam ma, n n a mim si sira bi m mɔɔ m.

²⁶ Mɔɔ yi m hoɔn dam mɔɔ o, her-her dɔmum naa kore minto bi, a mɲɲa kɔ baza n goota maam.

²⁷ K'i i jaan m so, ubu ka ma k'i i bo o y, k'i ba jaan m, ubu ka ma k'i jaan ze y.

²⁸ Bi, k'i i jaan bi sa, mimbonyaa bæe i ba y, kɔ nyumbœere a jaan sa so, an mimbonyaa ba so y. Bi, kɔ m a hi a m, gɔɔɔ kɔ n lanno ka ce o, kan nyumbonno kɔ n zino sa ro wɔɔ, n fir yure a mɔsɔrbaa no o gɔta, mɔɔ le baa k'awɔɔ n fir bi do yi y, bi minto m mɔɔ ni meerbaa naa do bam.

²⁹ M danyɲo, kɔ m a hi a m denter; dɔmum n goota wɔɔ m gɔta y. Bi to ma bi, an a sa naa ma, gɔɔɔ kɔ n ni lanno m no wɔɔ n a mɔsɔrbaa ba i o, n ba lanno ni y.

³⁰ Gɔɔɔ kɔ n ni nyi kam no wɔɔ, i o, n heer n a zar y. Gɔɔɔ kɔ n n'a heer nyooom no wɔɔ, i o, n heer n nyoo y. Gɔɔɔ kɔ n ni ho sim no wɔɔ, i o, n ba hoɔi ni y.

³¹ Gɔɔɔ kɔ n ni durnya naa ho yim no wɔɔ, i o, n bir a yure y. Bala, durnya naa do k'a ni yim naa, cem an nawom naa.

³² Mɔɔ le baa k'awɔɔ hoɔn n bir kore y. Gooa k'a n lo sa bi, a hoɔn an n'a dam Zuuba hoɔnhoro ma, an n'a kam ma kɔ Zuuba no n yi a ra.

³³ Bi gooa k'a lo n ta o bi, a hoɔn ni kom durnya minno ma, a ka a nawom ma k'a laare no n yi a ra,

³⁴ a hoɔn m huya-huya. Maam so bi, lo k'a ba zim ni y, kan nyumbœere k'a n zim sa ki, a hoɔn n'n'a dam Zuuba hoɔnhoro ma. N n'a kam ma kɔ Woso n a so a o jilli, a me, kan a nyi ki no o. Bi lo k'a zim n ta o bi, a hoɔn an n'a dam durnya minno ma, a ka a nawom ma k'a zim no n yi a ra.

³⁵ Naa hi mɔɔ nawore awoo mɲɲɔɔ daahan minto. M ka bæe mɔɔ nawom ma kɔ m awoo hoɔn kɔ y. A nɔa mɔɔ nawom k'awɔɔ m ho k'an mɲɲa an le da bi ba, k'a hoɔn bi nyinta huya-huya y, k'a kosi Zuuba ma bala.

³⁶ Kɔ gooa jaan ta o, a hoɔn ni gasɔɲ o gɔta, b'a bir a da ra a mɲɲa ma y, an a hoɔn da a o, a yaa a zo ma an yi mim, a a da ma, an a jaan bi sa. K'a naa ba, a n mimbonyaa ba y, kɔ n ni kɔ sa.

³⁷ Bi gooa k'a a hoɔn da, an hoɔn bo o a zim, bi pakra bæe m kan ki, an a da a mɲɲa letaama ma, an a cɔnta a heer o a zim, a o, a bi lo sare y, a a ba mɲɲa.

³⁸ Ncɔnaaɔ bi, gooa k'a nyumbœere sa bi, a a ba mɲɲa, bi gooa k'a n a sa bi, a a ba mɲɲa an le da.

³⁹ Kɔ lo zim ta o, goota a nawom an bir gooa bi do lo tee..., gooa bi mɔsɔrbaa tekka ma. Bi, k'a zim bi bi ga, a a so a mɲɲa o keere, a a da ma, an bo an gooa vanta sa, bi kristagooa an n'a sam bala.

40 Bi, mɔɔ hɔɔndare nɔ ɔ, k'a gɔɔta a n a ya an zim sa, a heer nyɔɔre an le da, mɔɔ sira ka mɔɔ ɔ, Woso Espri i kan mɔɔ ki sɔ, bi minto bi, k'a mɔɔ meerbaa bi si.

8

Mannuro sim sɔre wosobaawɔnno ce ɔ

1 U wosobaawɔnno mannuro sinno wɔɔ mim dunda keere. Awɔɔ y'a hire, a ɔ: «U haay ɔ ta hɔɔɔre m.» Denter m, bi hɔɔɔre i gɔaa dam munjabusure ma. A n bɔkare nyɔɔre y'a kam gɔɔɔ srakare n'a dam la.

2 Ku gɔaa y'a hɔɔn dare a ɔ, a ho do, k'an a do a ɔ, a n ho do amba a a ga m bi ni y.

3 Bi, ku gɔaa Woso nyɔa, Woso bi zaa do a gɔaa.

4 Keere naa, wɔɔ ɔ ga m ɔ wosobaawɔnno mannuro wɔɔ sim sɔ gee? Wɔɔ do ɔ ɔ, wosobaawɔm deem taan... ba ɔ an misir durnya ɔ y, bi Woso vanta ba ɔ, ku Woso k'an ta ɔ deem bi bee y.

5 Bala, baa ku gɔɔɔ i hɔɔ niɔnyɔɔ ku η ni brama gee tara ɔ birm wosoro, ηni η ba denter sɔ wosoro kan zuubɔɔ ki,

6 a bi ncinaaɔ wɔɔ zi y, wɔɔ n a do bi, Woso deem taan..., Zi bi m, a to ho haay ɔ a munja zi, wɔɔ n ta ɔ a to ma. Bi Zuuba bi deem sɔ, Yeezuu Krista m, a munja to ma m ho haay woo... n ta ɔ, a to ma m sɔ wɔɔ n ta ɔ.

7 Bi, kristagɔɔɔ haay bee naa do y. Gɔɔsinno ku η mim ka wosobaawɔnno mannuro sinno wɔɔ m bi, η gɔɔta ηn'i η som, ηn'a hɔɔn dare η ɔ, mannuro wɔɔ ka n nawom wosoro paan... rɔ ɔ. Naa minto bi, ku η srakare panja ba ɔ bi, η y'a hɔɔn dare η ɔ, a kɔɔ ma Woso mum ɔ, mannuro wɔɔ sinno wɔɔ sɔre to ma.

8 Wɔɔ do, ɔ ɔ, hɔɔbire bee ni wɔɔ zɔm Woso ma y, ku wɔɔ n a bi, a b'a dam ma an wɔɔ ba laatu Woso ma y, ku wɔɔ bi sɔ a bee n n'a dam ma an wɔɔ zɔ Woso ma sɔ y.

9 Bi, k'a dundo a zi, awɔɔ i soamunjaɔ m k'a a hɔɔnho bi, b'a ba ka k'awɔɔ soamunjaɔ bi n a ka ku gɔɔɔ ku η ba panja m cuna Woso zuure bi nɔ ɔ rɔ wɔɔ n a do mimɔnyaa nɔ ɔ y.

10 Bala, ibu k'i ho do bi, ku gɔaa ku panjawarzaa m Woso zuure nɔ ɔ b'ibu yi i ni nyintam wosobaawom ce ɔ, i n'a manni sim sɔre, naa y'a dam han denter la? A bi mannuro wɔɔ sim som, bi n a heer kɔ ra?

11 Yi a nawom ncinaaɔ, ibu k'i ho do bi minto, panjawarzaa n a dom Woso ma, b'ibu danyi m, Krista munja n ga a to ma.

12 K'awɔɔ i naa bam, a ɔnyaa awɔɔ n'a bare a danyino panjawarzaanno wɔɔ m, an ni η heer warm ku ma, bi mimɔnyaa naa do ba awɔɔ nawom Krista m sɔ.

13 Naa minto bi, ku mɔɔ do mɔɔ ɔ, mɔɔ danyi y'a dom mimɔnyaa nɔ ɔ, ho ku mɔɔ n'a bim to ma, k'a maam mɔɔ bi n yare m sim sɔ fɔga y, ku m danyi b'a do y.

9

Pol y'a misirbaa kan a zibɔɔ ki mim dundam

1 Mɔɔ n m sɔ m munja ɔ ra? Kristazibɔɔzaa bee m mɔɔ m na? Mɔɔ n wɔɔ Zuuba Yeezuu yi m mum m na? Zi ku mɔɔ ba Zuuba nɔ ɔ, bi bee n'awɔɔ m na?

2 Kan gɔɔɔ gosunno ki, ku kristazibɔɔzaa bee m mɔɔ ni, kan awɔɔ ki, kristazibɔɔzaa m mɔɔ m. Bala, ho k'a n'a hunkam, a ɔ, kristazibɔɔzaa m mɔɔ m bi, awɔɔ m, Zuuba nɔ ɔ.

3 Ho ku mɔɔ n'a hire m ni m gumɔ dundam, gɔɔɔ ku η ni mim kam mɔɔ ra rɔ wɔɔ lee bi ba n ni:

4 Mɔɔ n m ga m, ku gɔɔɔ m hɔɔbire kan homire ki ka m ɔ, m zibɔɔ bi to ma ra?

5 Mɔɔ n m ga m, m lo srakɔr sa k'an bir kan mɔɔ ki, m zaakorero wɔɔ nɔ ɔ, amba kristazibɔɔzanno wɔɔ, Zuuba danno wɔɔ kan Pɔyeer ki n'a bam bi m na?

6 Gee, mɔɔ kan Barnabas ki, wɔɔ y'ɔ ga m ɔ minto ku zi ba, ɔ ɔ munjoɔ tor m na?

7 Awɔɔ ma cuna, n ɔ, sɔrdaa tir a munja tor a zim k'a bir sɔrdaabaa bam na? Gee ku gɔaa diven go sɔɔn a ba zaa m k'a diven go bi nyi bi ra? Gee hɔɔbiruso dundor b'a le m k'a hɔɔbiruso k'a ni dɔre η ma rɔ wɔɔ nyonhi mi ra?

8 A b'a hɔɔn da a ɔ, yo mɔɔ nawom ho ku gɔɔɔ n'a bam tee... bi makrarɔ ma y. Bala, Moyiisi lero wɔɔ i ho ku mɔɔ n'a hum naa hum sɔ.

9 Bala, n y'a da lero wɔɔ duro ɔ, n ɔ: «I bi ho du der k'a ni hoyaa zɔm bi le ma y.» A hi awɔɔ ɔ, Woso bi kɔ a nawom dono ma,

10 gee meer naa do ba a ɔ wɔɔ to ma ra? Sura m, wɔɔ minto m n ni ho naa do gɔrsira ba. Bala, a a ga m, ku gɔaa k'a ni dam wom bi kan gɔaa k'a ni hoyaa zɔm bi ki n bir a gungare η ɔ, a y'a ho yim hoyaa bi jirle nɔ ɔ sɔ.

11 Amba danwur ni hoyaa duum bi, wook lemim nyunta duu awook m. Amba goaa k'a ni hoyaa zom bi, an n'a hōjirle yum bi, a hi awook o ko wook i durnya honyi yure awook zi, a bonyaa ra?

12 K'awook i nyasom gōōō vantōō m, k'a a ga m bi minto bi, wook beε awook ni nyasom wook m an le da ra?

Bi, ko kristazibēōzannō wook m bi, hō ko wook o ga m bi m bi. Bi wook n'ō ka ma k'awook m naa ba wook ni y. Ye wook o kore do haay ma, ko hōsi b'a ta Krista lemim nyunta bi padare m toore y.

13 Awook dō, a o, gōōō ko η ni Wosoce gōta bi zi bam nō wook, hō ko gōōō ni zem ni Wosoce o b'ō bi ni η hōbure. Gōōō ko η ni Wosoce mannuro zi bam nō wook, mannihōō wook ni η hōbure.

14 Maam sō bi, Zuuba le ka ko n ni nyaso gōōō ko η ni lemim nyunta pa dam nō wook m.

15 Bi, mōō ni m ka ma ko gōōō n a ba m m ncinaaō y. Mōō n ci naa do ba ko η ni hō ka m o y. Ko mōō ga, a jura mōō m ko mōō n hō ye, m zi ko mōō n'a bam naa minto. Gōōō bi mōō munja lebōōō naa do yom mōō ni y.

16 Bala, ko mōō m, lemim nyunta bi pa dare bi, lebo a munja o hō beε y. Pakra m ko mōō n a pa da, bi, ko mōō n a pa da, ko kōsi n m yi.

17 Ko mōō i hōōō bō o m zim, ko m zi naa do ba, mōō ba n tir m mum dam ko Woso m ganwō m ma. Bi, ko mōō da n y'a o bi, zi ko n mōō da o bi mōō n'a bam, mōō bir dōm hōsi ma y.

18 Bō mōō n'a yure a nō o kēere? Lemim nyunta bi ko mōō n'a pa dam vam bi m mōō hō. Mōō bir m kam ma ko ni lemim nyunta bi padare hō ko mōō m ga m ka m o y.

M to mōō nawōη o

ko gōōō n bombōōō yi

19 Soamunjaōōō m mōō m, gōōō lo beε m mōō ni y. Bi, mōō m munja ba goaa haay lo, ko m m da ma m a ka, ko gōōō gōta n bombōōō yi sira ka Krista o nō o.

20 Ko mōō ta m ni zi bam zūfōōō barla, bi mōō zūfōōō mōōōōō sa, ko m a ka ko η ni sira ka Krista o. Baa ko mōō bir zum Moyiisi lero o bi, m mōōōōō bi ba mōō nawom i o, zu mōō nawore η o. Ko mōō i zi bam gōōō ko η ni zure η o, bala, mōō i zum Krista le o.

21 Ko mōō i gōōō ko η n Moyiisi lero wook dō rō wook barla, bi mōō m ba am η hō bi m, mōō bir zum Moyiisi lero wook o y, ko m a ka ko η ni sira ka Krista o. A bir yure i o, mōō i bir zum Woso lero wook o y, mōō i zure η o, bala, mōō i zum Krista le o.

22 Ko mōō i gōōō ko panjawarzannō m sarakare nō o rō wook barla, bi mōō m ba am η hō bi m, i o, panjawarzaa m mōō m, ko m a ka ko η ni sira ka Krista o. Ncinaaō bi, ko ηkōō m, bi mōō m ba am η hō bi m, ko m a ka, baa ko bō m, ko η gōōōōō n bombōōō yi.

23 Naa woo... naa ba mōō nawom lemim nyunta bi minto, ko m m hō yi sō.

24 Awook dō a o, ko gōōō i bra sim brasire zannō o, η haay i bra bi sim, bi deem taan... ni bra bi sire ganwōō yum. Bi to ma bi, k'a bra bi si munja k'a a ganwōō yi.

25 Brasinno haay y'a mē tontom gōta, k'a a da ma a yi leekarezaa, a ganwōō yi. Bi, η ganwōō bi, hō m an n'a zarm. Bi, ko wook ni, ko wook o tontō o, wook ganwōō bi nyuntam hō k'a bir a zaar bare y.

26 Bi minto bi, mōō i bra bi sim, bi mōō bir a sim yaarō y. Mōō bō ko o, kan zoobēr ki, bi mōō bir zōō bi bam kan leε tu ki y.

27 Bi, m mē bi mōō n'a tontom, m n'a dam bar o kōōōō, bala, mōō le baa ko m lemim nyunta pa da gōōō ni, ko Woso n bōkare an bi mōō bō a je m, m bō vam ni y.

10

A bi wosobaawōōō da o y

1 M danyūō, mōō le taa k'awōō n mim k'a wook zūfōōō, wook yaabōō yi, dōmum ko η nyunta o pōō o ηn' i zum Moyiisi o bi to da a nō o. Awōō dō a o, Woso a ka warkō n dō η ma jilli, η bra hīgōta ma sō,

2 a bō ko o i o, η haay batem si warkō bi kan hīgōta bi ki o, k'a zu Moyiisi o.

3 N haay hōbure k'a a to Woso zi bi bi.

4 N ni hi k'a a to Woso zi sō bi mi, bala, ci deem i nyunta o, ci bi do hi η y'a mi. Ci bi, Woso y'a ka η o, an ni zure η je o. Bi, ci bi do bi, Krista m.

5 Baa kan naa ki haay, η gōōō nyunta o gōta Woso nō n yi η la y, bala, η gunga, n η bir pōō b'ō.

6 Ba minno noon duro o, k'a hoon dunda woo m, ko woo bi nyinta hoo bonyaroo letaama ni, amba ni nyuntam bi ni y.

7 A bi yi wosobaawonno daorezanno amba ni gooo gosunno ni y, bala, n y'a gorsura ba Wosoci o, n o: «Goo woo nyinta k'a ho bi, k'a ho mi, ni wuti k'a sar ba.»

8 Amba ni gooo gosunno jaan da bi, o bi jaan da y. Bala, jaan bi dare a ka, ni gooo bam tisi-tisi buhura a yaa n kaako n gunga hindeem taan... no o.

9 Amba ni gooo gosunno Zuuba makra ba bi, o bi Zuuba makra ba y. Bala, naa ko ni y'a ba b'a ka minno m sakoo dunda ni o, ni gunga.

10 Amba ni gooo gosunno kukur ba bi, o bi kukur ba y. Bala, naa ko ni y'a ba bi, Woso maleeka k'a ni gooo zinne m bi, bor an bi ni zinne.

11 Minno noon duro woo yaaboo woo yi, k'an nyinta makra, bi y'a ka ni ni da ci o, ko woo m hoon yi o ni to ma, woo ko woo n'o musirbaa bam je domunno o ro woo.

12 Naa minto bi, goaa k'a n'a hoon dare a o, a b'a bare am ni ho bi m bi, k'an dundo a zi k'a b'a do y.

13 Makraro ko ni ni gooo yim no woo y'awoo yi bi, bi taalerazaa m Woso m, a b'a tore awoo n makra yi k'an cem awoo panja han y. Ko makra awoo yi, a y'a kare awoo m ho o, k'a a da ma a bor la.

A b'a ze ko ra kan zinero ki y

14 M danyino, naa minto bi, k'a ba wosobaawonno daore ma laato.

15 Moo do moo o, hoonzaorezanno n'awoo m, bi to ma m moo ni meer bam kan awoo ki, k'a a hoon da ho ko moo hi bi ma a diga a.

16 Ba woo tur o so ko ma ko Zuuba todaano hoo bure bi bi bi, woo tur barka homire bi barka da o, o a do o a mi, barka homire bi ko woo n'a mim bi, woo i zekora yim kan Krista ki a ma bi to ma. Ko woo bur bi jinji o a bi, woo i zekora yim so kan Krista ki a me bi to ma.

17 Ko bur bi n deem bi, woo haay, me deem zanno woo m so, bala, bur deem bi woo o da ko o haay o n'a bum.

18 K'a diga Israyel gooo woo ma, ni tur hoo zinne k'a manni ba ni ni Woso ma, gooo ko ni ni mannoro woo duro sim sum no woo, a ze ni nawom ko ra kan Woso ki.

19 Bi, moo meerbaa bi ni n ho ni? A hi moo o, hoo m wosobaawom kan a manni sim ki n na?

20 Ayy...! Moo o ko m a hi m o, basirakonno woo, mannoro woo ba ni nawom zinero ma, a ka bee ni nawom Woso o y. Moo le baa k'awoo n'a ze ko ra kan zinero ki y.

21 A n a ga m, k'awoo n Zuuba homire mi, k'a a ya, a zinero ho mi y. A n a ga m so, k'awoo n Zuuba hoo bure bi, k'a a ya, a zinero ho bi y.

22 Gee, a nsa woo nawom k'o Zuuba da nomaa ma ra? A hi awoo o woo panja le da m na?

Wosobaawonno manni sim

23 Goo gosunno y'a hure ni o: «Zaa ta o, k'o ho haay ba.» Denter m, bi ho haay bee n'a dam woo han wa. Ko ni bi to ni n'a hure ni o: «Zaa ta o, k'o ho haay ba», ko ni n'a do ni o, ho haay bee n'a kam woo n ta lee Woso zuure no o wa.

24 Ko goaa biyoo ni bur a kam ho k'a n'a dam a mim han bi ma, a b'a ka a munja daahan ma y.

25 Awoo a da ma a ho haay k'a ni daasi o si a bi, b'a bi laaka da a mim ma y, k'a b'a heer ko y.

26 Bala, Zuuba y'a so tara bure o kan ho haay k'a n a no o ki o.

27 Ko basirakristaazaa awoo bir a har o k'a bi ho bi, k'awoo ye a birle ma k'a ta, k'a yaa lee ku, ko ho ni y'a ka a o, k'a bi bala, a bi laaka da ma y, a yaa n'a heer ko.

28 Bi ko goaa a hi a m, a o: «Sim naa do manni sim m», a ba so y, goaa k'a naa hi awoo m bi minto, ko heer kore bi yi o y.

29 Bi, awoo heer kore bee moo n'a hum ma y, goaa k'a sim bi mim hi awoo m bi heer moo n'a hum ma. Bala, a n a ga m, ko goaa vanta heer m moo doo yar y.

30 Ko moo i Woso barka dare m ni ho ni njo bure, ho m goaa vanta ni moo to zarle an bokare moo Woso barka da, m n'a bure?

31 Ncnaa bi, ko ho awoo n'a bure, gee ho awoo n'a mire, baa ko ho awoo n'a bare, k'a ho haay ba Woso leboore minto.

32 A b'a ka, k'awoo to ma ko gooo n a do mimbonyaa no o y. Ko zifo m, gee grekku m, gee kristagoo ko Woso y'a so ni o ro woo m, a b'a ka ko gooo n a do y.

33 Ncnaa ni, moo munja ni m yon o, ko m yi munja goaa haay ma, ho haay no o. A ba ko moo nawore ncnaa bi, moo bur m kam m munja daahan ma y. M ka moo nawom ma ko gooo cir gota n daahan yi, ko ni ni bombore yi.

11

¹ Amba mɔɔ nɪ Krista hɔbaa dɪndam bɪ, k'a mɔɔ hɔbaa sa sɔ.

Woso gɔɔɔ munɲazerle

² Mɔɔ yɪ m lɛ bɔrɛ awɔɔ ɔ, bala, awɔɔ ɪ mɔɔ tɔ dare a nɔ ɔ hɔ haay nɔ ɔ, an nɪ zum mɔɔ hɔdɪndarɛrɔ haay ɔ, amba mɔɔ dɪnda awɔɔ m bɪ m.

³ Bɪ, mɔɔ lɛ taa k'awɔɔ n mim naa do dɔ: Yeezuu Krista m gɔaa yar haay lɛzɛaa, gɔaa yar m lɔ lɛzɛaa, Woso m Krista lɛzɛaa.

⁴ Gɔaa yar haay k'a hɔ ku a mim ma, k'a yaa da, gɛɛ an nɪ Woso lɛ sim k'a so ra bɪ, a lɛzɛaa kɔ Krista m bɪ an n'a bɔɲ ɔ.

⁵ Bɪ, lɔ nɪɲɲɔ k'a n hɔ ka a mim la, an bɔkare a ɔ k'a yaa da, gɛɛ Woso lɛ an n'a sim k'a so ra bɪ, a lɛzɛaa an n'a gore bɔɲ ɔ, bala, bɔ a ɔ kɔ ɔ, ɪ ɔ, a mim a a bɔ.

⁶ Kɔ lɔ lɛ baa k'a hɔ ka a mim la, k'a n'a minke zɪnzɛra. Bɪ k'a ɪ yɪrɛ ɪ ɔ, nyannɪ m kɔ lɔ n a minke zɪnzɛra gɛɛ an a mim bɔ, k'a maam, k'an hɔ ka a mim la.

⁷ Gɔaa yar bɪ n a ga m an hɔ ka a mim la y. Bala, Woso bɔkɔvɛrɛzɛaa m, a m Woso lɛbɔvɛrɛ sɔ, bɪ gɔaa yar lɛbɔvɛrɛ m lɔ m.

⁸ Bala, gɔaa yar n a tɔ lɔ mɛ ɔ y, lɔ n y'a bɔ gɔaa yar mɛ ɔ.

⁹ Bɪ, Woso n gɔaa yar da lɔ tɔ ma y, lɔ a a da gɔaa yar tɔ ma.

¹⁰ Naa minto nɪ, lɔ n a ga m, an hɔ ka a mim la k'a hunka a ɔ, a zim n'a lɛzɛaa, maleɛkarɔ tɔ ma.

¹¹ Kan naa kɪ haay, gɔaa b'a dam ma an a hɪ a ɔ, lɔ zibɔɔ ba gɔaa yar ma y, b'a b'a dam ma sɔ an a hɪ a ɔ, gɔaa yar zibɔɔ ba lɔ ma, Zuuba mɪm ɔ y.

¹² Bala, k'a nɪ yɪrɛ ɪ ɔ, lɔ bɔ n y'a ɔ gɔaa mɛ ɔ bɪ, lɔ nɪ gɔaa yɪm. Bɪ naa haay a tɔ a ɔ Woso zɪ.

¹³ K'a hɔɔn da ma a zim a dɪga a, a a ga m kɔ lɔ n yaa da Woso m b'a n hɔ ka a mim la ra?

¹⁴ Awɔɔ n a dɔ a ɔ, nyannɪ m kɔ gɔaa yar minke n bɪr jɪntɔ ra? Gɔaa woo... naa dɔ.

¹⁵ A n bɔkare kɔ lɔ minke jɪntɔ bɪ n a lɛbɔvɛrɛ, bala, minke jɪntɔ bɪ ka n y'a ɔ lɔ ɔ, k'a mim bɪ gɔɔta vam y.

¹⁶ Kɔ gɔaa a ɔ, k'a bɪsɪ ka hɔdɪndare naa do ma, k'an a dɔ a ɔ, wɔɔ kan kristagɔɔɔ sokɔmarɔ wɔɔ kɪ, wɔɔ n minke hɔ vanta m kɔ yɪnnɪbayɪ naa do bɛɛ y.

Zuuba tɔdaanɔɔ hɔbɪrɛ mim

¹⁷ Hɔ k'a gɔɔta mɔɔ ɔ kɔ m a hɪ bɪ, mɔɔ bɪ m lɛ bɔrɛ awɔɔ ɔ y. Bala, k'awɔɔ tɪr a so kɔ ma k'a yaa da Woso m, hɔ k'awɔɔ n'a bam sokɔmarɔ wɔɔ nɔ ɔ bɪ bɪr a dare awɔɔ han y, awɔɔ bɔ a nawɔrɛ a jɛ m.

¹⁸ Mim lɛɛkare hɔ bɪ, n y'a hɪ mɔɔ m, n ɔ, k'awɔɔ a so kɔ ma, b'awɔɔ a gɔngɔ a hɔnhɔ. Mɔɔ y'a gɪngam mɔɔ ɔ, a a da ma an yɪ sɪra.

¹⁹ Denter sɔ, k'awɔɔ a gɔngɔ a hɔnhɔ, bɪ n n'a kam n nɪ gɔɔɔ kɔ taalɛrazannɔ m nɔ wɔɔ dɔ.

²⁰ Bɪ, k'awɔɔ a so kɔ ma, Zuuba hɔbɪrɛ bɪ bɪrɛ tɔ ma bɛɛ y.

²¹ Bala, sokoma bɪ wakati ɔ, gɔaa biyɔɔ nɪ lare a munɲa hɔbɪrɛ ra, maam bɪ, nɔ ɪ gɔɔɔ gɔsɪnnɔ zɛrɛ, gɔɔɔ gɔsɪnnɔ n bɔkare ɲn'i bɛɛ mire an n ɲ zɛm.

²² Awɔɔ har ba ɔ, awɔɔ nɪ hɔ bɪɲ ɔ, a nɪ hɔ min ɔ ra? Gɛɛ a hɪ awɔɔ ɔ, k'a Krista gɔɔɔ wɔɔ gore bɔ ɔ, k'a a ya a nyannɪ da gɔɔɔ kɔ ɲ ba hɔsɪ m nɔ wɔɔ ma ra? Bɔ mɔɔ n'a hire awɔɔ nɪ, mɔɔ yɪ m lɛ bɔrɛ awɔɔ ɔ ra? Fɪɲgaa! Mɔɔ bɪ m lɛ bɔrɛ awɔɔ ɔ naa nɔ ɔ y.

²³ Hɔ kɔ mɔɔ nyɪnta m a dɪnda awɔɔ m bɪ, a ma maam sɔ Zuuba Yeezuu zɪ: Gum nɪɲɲɔ kɔ n'a bam k'a Zuuba nyasɔ a ka kɔ n a zɛ bɪ, gunuu ɔ bɪ do ɔ, a munɲa bur sa,

²⁴ an barka da Woso m, an bɔkare an a zɪnzɛ an a jɪnɲɪr, an a hɪ a ɔ: «Naa do naa, mɔɔ mɛ m, mɔɔ n a ka awɔɔ tɔ ma, k'a tɪr naa ba, a mɔɔ tɔ da a nɔ ɔ.»

²⁵ Hɔbɪrɛ bɪ jɛ ɔ bɪ, a a ba maam sɔ hɔmɪrɛ bɪ m, an a hɪ a ɔ: «Hɔmɪrɛ naa do gɔaastɔbabaa daa k'an ta ɔ kɛere mɔɔ ma minto bɪ m. K'awɔɔ bɔr an nɪ hɔmɪrɛ bɪ mim, k'a tɪr a ba, a mɔɔ tɔ da a nɔ ɔ.»

²⁶ Bala, wakati haay, k'awɔɔ nɪ Zuuba tɔdaanɔɔ bur bɪ bɪɲ ɔ, an nɪ tɔdaanɔɔ hɔmɪrɛ bɪ mim bɪ, Zuuba munɲa zɛ awɔɔ n'a pa dare, k'an tolle ba an bɔr.

²⁷ Bɪ y'a ka gɔaa k'a nɪ Zuuba tɔdaanɔɔ hɔbɪrɛ bɪ bɪm, gɛɛ an n'a hɔmɪrɛ bɪ mim, an Zuuba bɔ ɔ bɪ, mim ɪ kan kɪ, bala, a n dɪga Zuuba mɛ bɪ kan a ma bɪ kɪ ma, hɔsɪ y.

²⁸ Gɔaa biyɔɔ a ga m, an a munɲa lar an dɪga a k'a jɪ dɔ munɲa gɛ, k'an a dɔ an bur bɪ bɪ, an hɔmɪrɛ bɪ mi.

²⁹ Bala, kɔ gɔaa bur bɪ bɪ, an hɔmɪrɛ bɪ mi, b'a n a hɔɔn da munɲa an a dɔ a ɔ, Zuuba mɛ nɪ, a bɪ k'a ɔ, an a mi bɪ, a munɲa dɔdɔ yarɛ a ka ma bɪ.

³⁰ Naa tɔ ma m, awɔɔ barla gɔɔɔ n ta ɔ gɔta, ɲ bɪ laafɪ y, gɔsɪnnɔ n a ba yɪr, nɔɔn n gɪnga.

³¹ Kó wóó y'ó muñhóó m heer daastre ó zim, Woso bí wóó dódó kare y.

³² Bí kó Woso wóó dódó ka, a hí a ó, k'awóó bó zaa ó, kó wóó bí nyunta durnya góóó k'a ní zem bí ñ dódó yar, an ñ da kóre ó ró wóó barla dódókare hinní ó y.

³³ Ncúnaáo bí, m danyúó, k'awóó a so kó ma k'a Zuuba tódaanóó hóóre bí bí, k'a dó kó ma.

³⁴ Kó nó í gúaa zem, k'an léé ka an hó bí a har ó, k'a b'a so kó ma, a a ka a muñhóó dódóyarle ma y.

Kó minno kó ñ góóta ró wóó ní, kó móó bí búr, móó bróó bóm kó zí.

12

Sent-Espri ganwóóeróó mim

¹ M danyúó, kó *Sent-Espri ganwóóeróó wóó mim búnce ní, móó léé taa k'awóó n hó k'an ta a nó ó bí dó muñja.

² Awóó dó a ó, nyunta k'awóó ó bastrakénno híisi bí, wosobaawónno daóre y'a so awóó ó, awóó n a da ma an n'a bóóre ñ ó y.

³ Naa minto bí, móó léé taa k'awóó n a dó muñja, a ó, kó Woso Espri a so gúaa ó, a zaa ní meer bam, a zaa b'a dam ma an a hí, a ó: «Lerbóre kóó í kan Yeezúu kí y.» Bí góó b'a dam ma só an a hí, a ó: «Zuuba m Yeezúu m,» kó Sent-Espri bée y'a ka y.

⁴ Sent-Espri ganwóóeróó wóó y'a hónhó, bí Espri deem-deem bí ní ñ kare.

⁵ Zibéero y'a hónhó n ta ó Zuuba ní góóó dare ñ bare ó, bí Zuuba deem-deem bí zibéó m.

⁶ Zibéero zaaró y'a hónhó ta ó, bí Woso deem-deem bí n'a kam góóó n'a dam zibéero wóó duro bare ma.

⁷ Sent-Espri í zí bam kan gúaa biyéó kí ganwóóeróó y'a hónhó m, bí naa ba an nawóm k'a a da góóó haay han.

⁸ Sent-Espri í mindóre meerbaa ganwóóe kam gúaa deem ó. A n hóóre meerbaa ganwóóe ka gúaa vanta ó.

⁹ Sent-Espri deem-deem bí dó í strakare ganwóóe kam gúaa ó, a í waare ganwóóeróó kam gúaa vanta ó só.

¹⁰ A í hoserlo bare ganwóóe kam gúaa vanta ó, an ní Wosolesinnúóora meerbaa ganwóóe kam gúaa vanta ó só. A í espriró dó n a bó kó zí ganwóóe kam gúaa vanta ó, an ní leminno y'a hónhó híre kam gúaa vanta ó, a í leminno wóó duro wusigóre ganwóóe kam gúaa vanta ó só.

¹¹ Bí, naa woo... naa, Sent-Espri deem-deem bí zibéó m, an ní ganwóóeróó wóó jinjirm gúaa biyéó m, a hónhó ma.

Kristagóóó wóó y'a hónhó,

bí, ñ deem

¹² Wóó dó wóó ó gúaa mé deem, an bó kare a vèñhéro m hóka, bí, gúaa mé vèñhéro k'a bí to an hóka naa, mé deem m bala, Krista maam só.

¹³ Bala, wóó haay woo... naa, Zuuba batem ka wóó ó Sent-Espri deem-deem bí nó ó, k'ó yí mé deem zanno, kó zúfó m wóó m, géé dó vantóó m wóó m, kó lónno wóó m, géé soamuñjaóózanno m wóó m, ó ó ba deem, Sent-Espri deem-deem bí n y'a ka wóó ó, an wóó han an bra wóó ra.

¹⁴ Gúaa mé vèñhóó bí deem y, ñ hóka.

¹⁵ Kó gúaa gam a hí, a ó: «Kó wóó bée m móó m bí, móó ba mé bí barla y,» naa dó a da ma an a ka, a bí nyuntam mé bí barla dó ra?

¹⁶ Kó gúaa tór a hí a ó: «Kó múnyaa bée m móó m bí, móó ba mé bí barla y,» naa a da ma an a ka a bí nyuntam mé bí vèñhóó dó ra?

¹⁷ K'a í yúre í ó, gúaa mé bí jillí, múnyaa ní, gúaa tór nyuntam léé ka ra ó? Kó gúaa mé bí jillí, tór ní, gúaa meeyaa nyuntam léé ka ra ó?

¹⁸ Bí sira nó ó, Woso gúaa mé vèñhéro haay cincúnta a búnce ó, a hónhó ma.

¹⁹ Kó gúaa mé vèñhéro wóó jillí, vèñhóó deem ní, mé bí nyuntam ka?

²⁰ Ncúnaáo bí, gúaa mé vèñhéro wóó hóka bí mé deem m.

²¹ Gúaa múnyaa b'a dam ma an a hí a wóó m a ó: «[Bí zibéó ba móó ma y.]» Gúaa mim b'a dam ma an a hí a gannó m só a ó: «Awóó zibéó ba móó ma y.»

²² A n lé da bí, gúaa mé vèñhéro k'í ó, ñ nyóóóó ba ó fúúúú ró wóó, bróó zibéó n ta ó góóta kare.

²³ Wóó mé vèñhéro kó wóó ní dí gáre ñ ma í ó, ñ bí wúú ró wóó, bróó wóó ní nyasóre ñ ní góóta, níñhóó k'í ó nyanní búncero m nó wóó, bróó wóó ní nyasóre ñ ní paan....

²⁴ Wɔɔ me vɛŋŋɛrɔ kɔ ŋ nɪ ta daʊre m nɔ wɔɔ bir a kam nyasɔre bi do ma y. Woso k'a gɔaa vɛŋŋɛrɔ da bi, a zi bi ba a ɔ, kɔ vɛŋŋɛrɔ kɔ ŋ ba daʊre m nɔ wɔɔ n daʊre yɪ gɔta.

²⁵ A ba a ɔ maam, kɔ gɔngɔre bi nyɪnta me b'ɔ y, bi kɔ vɛŋŋɛrɔ wɔɔ n bir nyasɔm kɔ m.

²⁶ Kɔ me vɛŋŋɛrɔ deem ɪ fir yɪm, vɛŋŋɛrɔ mɪsɪrɔ wɔɔ haay ɪ fir yɪm kan kɪ. Kɔ vɛŋŋɛrɔ deem daʊre yɪ, vɛŋŋɛrɔ mɪsɪrɔ wɔɔ haay y'a heer nyɔɔm kan kɪ sɔ.

²⁷ A n bɔkare, Krista me n'awɔɔ m, a me bi vɛŋŋɛrɔ n'awɔɔ gɔaa biyɛ m, gɔaa biyɛ m kan a bɪnce kɪ.

²⁸ Ncɪnaaɔ nɪ, Woso n gɔɔɔ bɔ ɔ an zibɛθ ka ŋ ɔ, kristagɔɔɔ wɔɔ barla. Lɛekare ma bi, kristazibɛθzanno a ŋ cɪnta. A hɪya hɔ ma bi, wosolesinnɪsorazanno a ŋ cɪnta. A kaako hɔ bi, hɔɔndagɔɔɔzanno a ŋ cɪnta. Bi je ɔ, gɔɔɔ kɔ ŋ nɪ hoserlo bare ganwɔre m nɔ wɔɔ m, kan yaabarɔ waare ganwɔrɛrɔ zanno kɪ, kan daahanzanno kɪ, kan lɛezanno kɪ, kan gɔɔɔ kɔ ŋ nɪ leminno y'a hɔnhɔ hum zanno kɪ.

²⁹ K'awɔɔ dɪga a naa, awɔɔ n a dɔ a ɔ, ŋ woo... bɛɛ m kristazibɛθzanno ra? Ŋ woo... bɛɛ m wosolesinnɪsorazanno sɔ y. Ŋ woo... bɛɛ m hɔɔndagɔɔɔzanno y. Ŋ woo... bɛɛ nɪ hoserlo bare y.

³⁰ Ŋ woo... bɛɛ nɪ yaabarɔ waare ganwɔrɛrɔ nɪ y. Ŋ woo... bɛɛ nɪ leminno y'a hɔnhɔ hɪre y. Ŋ woo... bɛɛ nɪ leminno wɔɔ wusigere y.

³¹ K'a ka ganwɔrɛrɔ kɔ ŋ nɪ mɪŋŋa an le da rɔ wɔɔ ma, kan a heer kɪ haay.

Bi, kɔ m zaa k'an mɪŋŋa an cem haay bi hunka a m keere.

13

Nɔare k'a a ga m an nyɪnta ɔ kristagɔɔɔ barla

¹ Baa kɔ mɔɔ ɪ leminno haay hum,

gɔɔɔ hɔ kan maleekarɔ hɔ kɪ,

kɔ mɔɔ ba ŋɔare m, hɔsɪ bɛɛ m mɔɔ nɪ y.

Bɔ mɔɔ ɔ kɔ ɔ kan lɔmbɪr k'a nyɪ nɪ bɔm kɪ,

gɛɛ bɔ mɔɔ ɔ kɔ ɔ, kan sɪsaka k'a nyɪ nɪ bɔm kɪ.

² A a da ma mɔɔ m wosolesinnɪsora meerbaa ganwɔre yɪ,

m bir hɔɔre m haay, m hɔ k'a a nyaakom da haay dɔ,

a a da ma mɔɔ m bir srakare m haay,

m m dam ma m n'a kam ciro n'a gaare a bɪncɛrɔ ɔ,

le meerbaa tɔkke ma,

kɔ mɔɔ ba ŋɔare m hɔsɪ bɛɛ m mɔɔ nɪ y.

³ Kɔ mɔɔ bi to m m hɔnyɪ haay jir cicirzanno m,

m m da ma sɔ m ye fir ma, n m da se re,

kɔ mɔɔ ba ŋɔare m, naa woo... naa, vam m.

⁴ Kɔ gɔaa ɪ ŋɔare m, a ɪ bɔrle a ma,

a ɪ hɔ mɪŋŋa bam gɔɔɔ m,

a bir jum bare y,

a bir a le bɔre a mɪŋŋa ɔ y,

a bir a mɪŋŋa busure y.

⁵ Kɔ gɔaa ɪ ŋɔare m, a bir zi danŋada bare y,

a bir a kare a mɪŋŋa daahan ma y,

a nɔ bir maŋ ɔ zɔɔ-zɔɔ y,

a bir mim cɪntare a heer ɔ kan gɔaa kɪ y,

⁶ Kɔ gɔaa ɪ ŋɔare m,

a bir a heer nyɔɔm zibɔnyaa bare ma y,

a heer a n'a nyɔɔm sɪra ma.

⁷ Kɔ gɔaa ɪ ŋɔare m,

a ɪ sugur bam hɔ haay nɔ ɔ,

a ɪ sɪra kam dɔmum haay,

a ɪ taaheerle m tee...,

a ɪ yem kɔre do haay ma.

⁸ Ŋɔare nyare ba ɔ y.

Wosolesinnɪsora meerbaarɔ ganwɔre nyare,

leminno y'a hɔnhɔ rɔ wɔɔ hɪre nyare,

hɔɔre nyam sɔ.

⁹ Bala, wɔɔ n hɔ haay dɔ y,

wosolesinnɪsora zibɛθ kɔ wɔɔ n'a bam sɔ bi,

woo bur a bare an n'a gam ko o haay y.

¹⁰ Bi, ku ho k'an munja paan... bi bi bor, ho k'a jire n ta o bi nyare.

¹¹ Nyinta ku moo o nyi bi, nyinzεembaa meer moo n'a bare, m ni m hoon dare am nyi ho bi m, m ni nyibaa hoon m.

Bi ku moo bi m ba goaa burgu bi, moo nyibaa zibæero woo to.

¹² Her-her naa, bo a o ku o, i o, diga woo nawom jetiga o,

ho ku woo ni digam ma bi bur yum fast y,

bi domum i zem woo m b'a yum garga ra haay.

Her-her naa, moo hodore jire ta o, bi hinni bi do o, moo ho haay dom, amba Woso moo do munja bi m.

¹³ Keere naa, ho kaakoro noon duro n ta o, bi η nyare ba o y:

Sarakare m, bi taaherle m kan joare ki,

bi joare i le da η ni haay.

14

Sent-Espri ganworeo woo zibæe zaa

¹ K'a a ka ku joare ma paan..., a a ka *Sent-Espri ganworeo woo ma so kan a heer ki haay, an le da bi, k'a a ka wosolesinnsora meerbaa ganwore bi ma.

² Bala, goaa k'a ni lemim y'a honho hum bi, a hi bæe a nawom kan guoo ku y, meer bi ba a nawom kan Woso ki. Gosi bur ho k'a n'a hum bi ji mare y, ho ku n y'a nyaakom da, an ni η hum Sent-Espri panja m.

³ Bi goaa k'a ni Woso le sire an ni som la bi, meer bi ba a nawom kan guoo ki, an ni η panja dam la, an ni η heer yom, an ni η heer wotam.

⁴ Goaa k'a ni lemim y'a honho hum bi, a munja panja an n'a dam la, bi goaa k'a ni Woso le sire an ni som la bi, sokomagoo woo an ni η panja dam la.

⁵ Moo le taa k'awoo haay n bur lemim y'a honho hum, bi moo n a ηoa an le da bi, k'awoo i Woso le sire an ni som la, bi m jura. Goaa k'a ni Woso le sire an ni som la bi, a le da goaa k'a ni lemim y'a honho hum bi m, k'a maam lemim bi wusige a o, sokomagoo woo n a ji ma, an η panja da ra.

⁶ M danyoo, k'a hoon da a diga a. Ku moo bor awoo zi, m ni lemimno y'a honho hure, bi Woso n ho hunka moo m, moo n a ji dunda awoo ni y, bi moo n awoo hodore da ra y, bi moo n Woso le si m so ra y, bi moo n ho dunda awoo ni y, ncnaas bi lemimno y'a honho ku moo n'a hum bi nyoodo y'awoo ma ka?

⁷ A do m naa so kan sarbare modro ki. Konni gee hir, ku η nyi bur bom munja, goaa y'a bam lo k'a a tor ka konni bi, gee hir bi ma?

⁸ Ku n huure he ku guoo n bo ηni ta yar ma, ku huure bi nyi bur bom zore, guoo y'a bam lo ηn'a do η o, a bir n nawom yarbare ma, k'a banka a ta?

⁹ A do m bi so kan awoo ki. K'awoo lemim y'a honho hu, bi lemim bi do ji bur mare y, η y'a bam lo k'a ho k'awoo n'a hum bi do? A bo ku o, i o, meer awoo n'a bam vam.

¹⁰ Lemimno i durnya naa o gota ηn'a honho, bi η woo... naa, η ji ta o.

¹¹ Bi, ku moo bur lemim ku goaa n'a hum kan moo ki bi mare, a zaa i digam moo ma saana kan a ki, moo ni digare a zaa ma saana so.

¹² Ncnaas bi, k'awoo ni Sent-Espri ganworeo woo ηsam paan... bi, k'a ka ganworeo ku η n'a kam kristagoo sokoma bi n ta lee sarakare no o ro woo ma, k'awoo n η yi guta.

¹³ Bi y'a ka, goaa k'a ni lemim y'a honho hum b'a ga m, an a ye Woso han, ku Sent-Espri n lemimno woo wusigore ganwore ka a o so.

¹⁴ Ku moo i yaa dam Woso m lemim vanta m, moo heer i yaa bi dare no o, bi moo bur ho ku moo n'a hum bi ji mare y.

¹⁵ Ncnaas naa, bo moo n n'a bare? Moo yaa dam lemim y'a honho bi m, bi moo yaa dam lemim ku guoo n'a mam bi m so. Moo laa lom lemim y'a honho bi m, bi moo laa lom lemim ku guoo n'a mam bi m so.

¹⁶ Bala, k'ibu i yaa dam Woso m barka lemim y'a honho ni, guoo ku η ni nyintam sokomagoo woo barla, bi η n host do naa no o ro woo y'a bam lo k'a hi a o «Amina» i barka yaa bi dare ma? Bala, η bur ho k'ibu n'a hum bi ji mare y.

¹⁷ A a da ma, ibu barka yaa bi dare bi m bur munja guta, b'a bur a dam guoo vantoo woo han sarakare no o y, ku η bur ho k'ibu n'a hum bi mam bi to ma.

¹⁸ Moo i Woso barka dam, ku moo n ni lemimno y'a honho hum guta, an cem awoo haay han bi minto.

¹⁹ Bi, ku moo ta m ni kristagoo sokoma barla, ku moo meerbaanyi ba soor guoo n a ma an a da η han, a jira ku moo n meer ba yooη lemim vanta m.

²⁰ M danyuno, a bi tur a hoon da am nyunzeennyuno ho bi ni y, k'a tur a hoon da am gooo burguro ho bi m. Bi ko mimbonyaa bunce ni, k'a yi am nyunzeennyuno ho bi m.

²¹ N y'a gorsura ba Wosoci bi no o, n o: Do k'a ni lemim vanta hum moo n'a sare,

m meer ba kan Israyel do bi ki, saanoo moo ni n sare, m meer ba kan n ki, baa kan naa ki haay n b'a tur kam moo ma y.

²² Naa minto bi, leminno y'a honho hure bi, makra a n'a hunkam bastrakonno woo m, a bir hosti hunkam sarakonno woo ni y, bi, wosolesinnisora meerbaa ganwore bi, makra a n'a hunkam sarakonno woo m, b'a bir hosti hunkam bastrakonno woo ni y.

²³ K'awoo a so ko ma haay, a a da ko o haay an ni lemim y'a honho hure, ko gooo ko n hosti do a no o ro woo gee bastrakonno bi gasu awoo zi, n b'a hure n o, hoozanno n'awoo m na?

²⁴ Bi k'awoo haay i Woso le sire an ni som la, ko bastrakor, gee goaa k'a n hosti do naa no o bi, gasu awoo zi, a y'a dore a heer o a o, a y'a bonyaa bam, ho k'a n'a mam bi y'a kare an a do a o, a kuro ma, goaa haay n'a dudo yarm.

²⁵ Ho k'a n'a heer o haay bom garga ra, bi n a ka an kukure ze Woso taa, an Woso da o, an kaseti ka, a o, Woso y'awoo bire o, denter.

Ho haay a ga m an ba an a ga ko o kristagoo sokoma no o

²⁶ Bo y'a ga bare m keere? K'awoo tur a so ko ma, ko goaa o k'a laa lo, goaa vanta k'a ho dunda, Woso n ho hunka goaa vanta m k'a n'a hi, ko goaa vanta i lemim y'a honho hure m so, deem ni lemim bi wusigore ni, naa woo... naa, a a ga m an ba sokomagoo woo haay sarakore talee to ma.

²⁷ K'awoo tur meer ba lemim y'a honho ni, ko goaa huya gee kaako bala n meer bi ba lemim y'a honho bi m, deem-deem, ko goaa deem n a si an bir a wusigore.

²⁸ Ko goaa ba o an ni lemim y'a honho bi wusigom sokoma bi no o, ko lemim y'a honho hure zanno woo n ze pi, nni bir a hure a heer o, nni bir meer bam kan Woso ki.

²⁹ Ko wosolesinnisora meerbaa ganwore bi ni, ko goaa huya gee kaako m Woso le bi si, nni so ra. Ko gooo ko n goota ro woo n a tur ka n meerbaaro woo ma munja, nni diga a Woso meerbaaro m denter ge.

³⁰ Ko Woso ho hunka goaa vanta m gooo woo barla k'a n'a hi, ko goaa k'a lee ka an ni meer bam bi n ze pi, ko bi n a ho bi hi.

³¹ Awoo a da ma a Woso le si a so ra haay, bi k'a bir a bam deem-deem, ko goaa haay m daahan yi a no o, nni panja yi nni ta lee.

³² Wosolesinnisorazanno woo a da ma, n'a da a munjo ma,

³³ amba kristagoo sokomaro haay n'a bam bi m. Bala, Woso le baa warkoma ma y, ho haay n ba laafi an a ga ko o bi an n'a noam.

³⁴ K'awoo tur a so ko ma, ko lanno woo n ze pi, n ba le m k'a meer ba sokoma no o y, nni nyunta su... nni bir a tur kam amba Moyisi lero a hi bi m.

³⁵ Ko n le taa k'a laaka da ho ninje ma k'a ji do, ko n n'a to n'aa laaka da a zino han har o. A bi zore ko lo m meer ba sokoma no o y.*

³⁶ A hi awoo o Woso lemim bi, a to a o, awoo zi ra? Gee, a gunga awoo o, awoo n ta m a minto ra?

³⁷ Ko goaa y'a gungare a o, wosolesinnisorazaa n a mi, gee a i misrbaa bam Sent-Espri panja no o, k'a n'a do a o, ho ko moo gorsura ba awoo ma naa, Zuuba munja le m.

³⁸ Ko goaa a o, a bi yem ho ko moo hi naa ma, k'a do a o, Woso n a zaa do Sent-Espri panja misrbaa bare zaa y.

³⁹ Ncunaas bi, m danyuno, k'a ka wosolesinnisora meerbaa ganwore bi ma kan a heer ki haay, b'a b'a ta gooo ko n ni lemim y'a honho hum no woo m toore y.

⁴⁰ Bi k'a ka ma, ko ho haay woo... n ba an a ga ko o, warkoma bi yi o y.

15

Krista mumbore mim

¹ M danyuno, lemim nyunta ko moo pa da awoo m, awoo n a si, a goota a sura ka o koocho bi, moo n'a to dare a no o.

² Lemim nyunta bi do n'awoo bumbom, k'awoo nyasom amba moo pa da awoo m bi m. Bi k'awoo n nyasom munja, sura k'awoo ka bi bom vam.

³ Lee moo ka m ho ko n y'a dunda moo m bi dunda awoo m. A i yire i o, Krista ga woo mimbonyaro to ma, amba n y'a da Wosoci o bi m.

⁴ N y'a bir, an a mum bo o a domum kaako hinni o, amba Wosoci a hi bi m.

* 14:35 14.34-35 *Ciro gusino ninjoo no o, bunce noon duro i sapitr 14 bi nyare ma.*

⁵ A a hunka Sefas m, bɪ jɛ ɔ an a hunka buerehɯyɔɔ k'a ɲ bɔ ɔ rɔ wɔɔ m.

⁶ Dɔmum vanta ɔ, an a hunka wɔɔ danyɩnɔ kristagɔɔɔ bam zɔrsoor m lɛ deem, gɔɔɔ wɔɔ duro gɔsɩnnɔ gunga, gɔta gɔɔta ɲnɩ mɩsɩr.

⁷ Naa jɛ ɔ, a a hunka Zakkɩ m, an b'a hunka kristazibɛəzannɔ wɔɔ m haay.

⁸ Nawɔnnɔ woo... jɛ ɔ, an b'a a hunka mɔɔ m sɔ, mɔɔ kɔ mɔɔ bɔ kɔ ɔ kan nyɩ k'a yɩ b'a dɔmum n a ku bɪ kɪ bɪ.

⁹ Bala, mɔɔ m kristazibɛəzannɔ wɔɔ haay poore, mɔɔ n m ga m, kɔ n nɩ m bir kristazibɛəzaa y, bala, mɔɔ fir ka Woso gɔɔɔ sokoma ma.

¹⁰ Bɪ, m ba kɔ mɔɔ ɔ gɔaa ɲɩɲɲə her naa, Woso barka bɪ tɔ ma m, b'a barka bɪ n bɔ vam mɔɔ gɔr zi y. Bɪ mɔɔ zi ba, m lɛ da ɲ haay ra, bɪ mɔɔ mɩɲɲa bɛɛ y, Woso barka k'a nɩ kan mɔɔ kɪ bɪ m.

¹¹ Bɪ, kɔ mɔɔ nɩ lemim nyɩnta bɪ pa dare, gɛɛ zibɛəzannɔ vantɔɔ wɔɔ nɩ, bɪ bɛɛ pakra ba y. Lemim deem wɔɔ n'a pa dam, bɪ lemim bɪ do awɔɔ sɩra ka ɔ bɪ.

Gəəno mumbɔɔrɛ mim

¹² Wɔɔ y'a pa dam ɔ ɔ, Krista a mum bɔ ɔ gəəno bire ɔ, b'a a ba lɔ awɔɔ gɔɔɔ gɔsɩnnɔ n'a hɩrɛ ɲ ɔ, gəəno b'a mum bɔɲ ɔ?

¹³ Kɔ gəəno mumbɔɔrɛ ba ɔ, k'a maam, Krista n a mum bɔ ɔ wa.

¹⁴ Bɪ k'a ɩ yɩrɛ ɩ ɔ, Krista n a mum bɔ ɔ, wɔɔ pa bɪ dare jɪ ba ɔ wa. B'awɔɔ sɩra bɪ kare vam sɔ wa.

¹⁵ Bɪ, kɔ ncɩnaaɔ m, ɲɔaar kasetɩ zannɔ m wɔɔ m Woso mim bɪ nɔ ɔ. Bala, wɔɔ hɩ ɔ ɔ, Woso Krista mum bɔ ɔ gəəno bire ɔ, bɪ kɔ gɔɔɔ bɩr a mum bɔɲ ɔ, k'a maam Woso n Krista mum bɔ ɔ y.

¹⁶ Kɔ gəəno bɩr a mum bɔɲ ɔ, k'a maam Krista n a mum bɔ ɔ y.

¹⁷ Bɪ kɔ Krista n a mum bɔ ɔ, sɩra awɔɔ ka nɩbɩr, awɔɔ gɔɔta an n'a mimbɔnyaarɔ nɔ ɔ tee....

¹⁸ Naa k'a hɩ sɔ a ɔ, gɔɔɔ kɔ ɲ sɩra ka Krista ɔ, ɲnɩ bɔkare ɲnɩ gunga rɔ wɔɔ ɩ nyaanlɛ nɔ ɔ.

¹⁹ K'a ɩ yɩrɛ ɩ ɔ, her mɩsɩrbaa naa daahan tɔ ma m bala wɔɔ n sɩra ka Krista ɔ, yaanda bare paan... zannɔ m wɔɔ m, an cem gɔɔɔ haay han.

²⁰ B'a bɪ ncɩnaaɔ y, Krista a mum bɔ ɔ gəəno bire ɔ paan.... Lɛɛ a ka an a mum bɔ ɔ, kɔ gɔɔɔ kɔ ɲ gunga rɔ wɔɔ n b'a mum bɔ ɔ sɔ.

²¹ Bala, gɔaa deem y'a ka zɛ n bɩr durnya ɔ, gɔaa deem tɔ ma m sɔ, gəəno n'a mum bɔɲ ɔ.

²² Adam minto y'a ka gɔɔɔ n ta ɔ, bɪ y'a ka gɔɔɔ nɩ gungam sɔ. Bɪ gɔɔɔ kɔ ɲ y'a zɛ kɔ ra kan Krista kɩ rɔ wɔɔ haay y'a mum bɔɲ ɔ, Krista tɔ ma sɔ.

²³ Bɪ, mumbɔɔrɛ bɪ bɩncɛ ɔ, yɩ a nawɔrɛ ncɩnaaɔ: Krista m lɛɛkarezaa, a lɛɛ ka an a mum bɔ ɔ gəəno bire ɔ. K'a b'a bɔ an bɩr kɛɛrɛ, gɔɔɔ k'a sɔ ɲ ɔ rɔ wɔɔ y'a mum bɔɲ ɔ.

²⁴ Naa jɛ ɔ, Yeezuu Krista zinɛrɔ wɔɔ kan a cinno kɩ paɲɲa zaar bam, a paɲɲazannɔ kɔ ɲ nɩ durnya ɔ haay paɲɲa zaar bam. K'a ɲ paɲɲa zaar ba, bɪ jɛ ɔ, durnya nyare, an bɔkare an cirbɛə kɔ Woso a ka ɔ bɪ da Zɩ Woso wɔ ɔ.

²⁵ Bala, a a ga m, k'an a sɔ cirbɛə ɔ, kɔ Woso n tolle ba, an a ka an bɩr a jɩnnɔ ra, an tɔntɔ ɲ la.

²⁶ Jɩm k'a nɩ gɔɔtam jɛ ɔ, n n'a zaar bam bɪ n zɛ m.

²⁷ Bala, n y'a da Wosoci ɔ, n ɔ: «Woso a ka hɔ woo... n'a gannɔ taa.»

Bɪ Wosoci bɪ k'a hɩ a ɔ, hɔ haay woo... y'a taa bɪ, a ba Woso mɩɲɲa burɛ ɔ wa, bala, Woso mɩɲɲa y'a ka an nɩ hɔ haay woo... burɛ ɔ.

²⁸ Bɪ, kɔ Woso b'a ka Krista nɩ hɔ haay burɛ ɔ, Krista mɩɲɲa k'a m Woso Nyɩ bɪ y'a mɩɲɲa zerm Woso taa, bala a y'a ka an nɩ hɔ haay burɛ ɔ. Yɩ a nawɔrɛ ncɩnaaɔ, Woso mɩɲɲa m bɪ nyɩntam hɔ haay soorezaa, gɔɔɔ haay burɛ ɔ.

²⁹ Kɔ gəəno mumbɔɔrɛ ba ɔ, bɔ gɔɔɔ kɔ ɲ nɩ batem sim gəəno tɔ ma rɔ wɔɔ n'a bare? Kɔ gəəno mumbɔɔrɛ ba ɔ denter, bɔ tɔ ma m ɲnɩ batem sire ɲ minto?

³⁰ Bɪ bɔ m sɔ wɔɔ mɩɲɲɔɔ, wɔɔ nɩ yem wɔɔ zibɛə bɪ nɩ wɔɔ dam mim kɩsɩ lɛ ɔ?

³¹ Mɔɔ mɩɲɲa, dɔmum biyɛə mɔɔ ɩ zɛ lɛ ɔ. M danyɩnɔ, naa hɩ mɔɔ nawɔrɛ awɔɔ m, kɔ mɔɔ heer nɩ nyɔɔrɛ awɔɔ minto Zuuba Krista nɔ ɔ bɪ tɔ ma.

³² Gɔɔɔ fir ka mɔɔ ma Efɛɛzɩ ɔ naa ɔ, ɩ ɔ poohɔɔ nɩ ɲ mɩ, mɔɔ m zoo ba kan ɲ kɩ kɔɔkɔɔ. Kɔ naa ba mɔɔ ɔ durnya naa do hɔ yɩrɛ tɔ ma, a nyɔɔɔ m bɔ nɩ? Kɔ gəəno mumbɔɔrɛ ba ɔ, k'a maam k'a ba amba bɔɔr naa do a hɩ bɪ m: «ɔ ɔ da hɔbɩrɛ bɩrɛ lɛ ɔ bala, k'ɔ bɩr bɛɛ mim bala, bala, bɔotɩ m, ɔ gungam.»

³³ A bɪ bra bumba a mɩɲɲɔɔ nɩ y. Bala, n ɔ: «Kɔ gɔaa ɩ kan zukuuro bɔnyaarɔ kɩ, a ba a nawɔm gɔaa bɔnyaarɔ sɔ.»

³⁴ K'a a bo hoon danɗada k'awoo n ta m b'ɔ, k'a mimbonyaabare to fast. Awoo gɔoo gosunoo n Woso do cina y, awoo nyannu n bi.

Gaeno woo y'a mum boɗo

me vanta m

³⁵ A a da ma goaa n laaka da a o, gaeno y'a bam lo n'a mum bo o? Ko n y'a mum bo o, n me bi yim lonlo?

³⁶ Hoonwarzaa ra, ho k'ibu n'a duum bi, k'an ga a bom na?

³⁷ Bi ho k'ibu n'a duum bi, ko yiryaa m gee ho vanta m, ho bi yaa ibu n'a duum, a go bee ibu n'a soon wa.

³⁸ Ba ibu duu bi, bi Woso a ka an bo, a do n a ho kan hoyaa do vantoo ki, amba Woso munja le n taa bi m, hoyaa do biyee y'a ho.

³⁹ Hoo misuro haay ko n ta o ro noom, biyee me y'a ho. Goo mero y'a honho, poo kan harho ki, benno ki, zono ki mero y'a honho so.

⁴⁰ Hoo ko n ni brama ro woo kan hoo ko n ni tara buru o ro woo ki y'a honho, n guere y'a honho so.

⁴¹ Wosogure laegure y'a ho, mom ho y'a ho, monyaaro laegure y'a honho so, monyaaro munjo laegure le dunda ko m.

⁴² Yi a nawore ncinaa so gaeno mumbore ma. Ko n ta k'a yaa ger bir, a do m ba n tr hoyaa duu bi m. Ger bi ho vonrezaa m, bi k'a b'a mum bo o, a bi vonm do y.

⁴³ Ger i yure i o, ho nyoodowarzaa m, panjawarzaa m so n n'a birm maam, an bokare an n'a mum boɗo an ni leboore m kan panja ki m gota.

⁴⁴ Ger birle i yure i o, tara buru ho n n'a birm bala, an bokare k'a b'a mum bo o, a me b'a ba arzana me. K'o n ni tara buru o naa o naa, ko me ta o, arzana o, me nyuntaj o so.

⁴⁵ Naa to ma m, n y'a gorsira ba Wosoci b'o, n o: «Gaa laekarezaa Adam a ba goaa misu. Bi Krista bo ko o i o, Adam huyaazaa m, bi bor a o, je o, b'a m Espri k'a ni misurbaa kare.»

⁴⁶ Bi laekare me k'an ta o bi, me ko Woso Espri a ka bi bee m bi, durnya ho m bi. Woso Espri n'a kam bi, ze bi n nawom je o.

⁴⁷ Gaa laekarezaa bi, durnya goaa m bi, a bo n y'a o taa o. Gaa huyazaa bi, a to b'o arzana o.

⁴⁸ Gaa ko durnya goaa m bi, durnya goo woo bo bi re, goaa ko arzana goaa m bi, arzana goo woo bo bi re so.

⁴⁹ Dutaa naa, woo bo durnya goaa bi re, Bi, domum i zem, woo n bi zem bi bo arzana goaa bi re so.

⁵⁰ M danyino, moo o ko m a hi m o, goaa b'a dam ma an gaso Woso cirbae b'o, a mesim ni y. Ho k'a ni vonm bi b'a dam ma an ho k'a bir vonm bi yi y.

⁵¹ K'a diga a, ko m ho ko gosi n a do hi a m. U woo... naa, o bi gungam haay y, bi o da o nawom ko o haay o o lor.

⁵² Ba naa do n nawom, huure jezaa bi here ma, o lor o n nawom leem-leem, am mum nifi zere m. Bala, ko n bi huure bi he, goo ko n gunga ro woo y'a mum boɗo me k'a bi vonm do m, woo n'o lor.

⁵³ Bala, woo k'o ni gungam, o ni vonm naa, pakra m ko woo n me k'a bi gam fuga y, b'a bi vonm so sa.

⁵⁴ Ko woo mero b'a lor ncinaa, ho ko n y'a gorsira ba Wosoci b'o bi ko yim, n o: Ze ba o do y, n bor ze ra.

⁵⁵ Ze ra, i dama bii?

I panja bii?

⁵⁶ Ze panja bi m mimbonyaa m, mimbonyaa panja bi m Moyiisi lero m.

⁵⁷ U yaa da Woso m barka, an n'a kam woo ni borm ho haay ra, woo Zuuba Yeezuu Krista to ma.

⁵⁸ Ncinaa bi, m danyino njarero, k'a jum kookoo, a b'a ka hosi n a da a ma y, k'a bir tam lee tee... Zuuba zibee no o, bala, awoo do a o, ko k'awoo nawom Zuuba zuure no o bi, a bi zem bi bo vam ni y.

16

Busoo zinzekora n a ka Zerizalem kristagoo o

¹ Ko busoo zinzekora n a ka kristagoo o bi bunce ni, k'a ho ko moo hi Galasii koro woo kristagoo sokomaro woo m bi ba so.

² Ho k'awoo n'a bam bi ba n nu: Hatu hinni biyæe u, k'awoo goaa biyæe n daga busoo k'an ta m ma an a bo u an a cunta a ho, k'an bir yire i u, ku moo bi lee ku, k'awoo b'a ya a ka ma k'a busoo zinze ku ra y.

³ Ku moo bi lee ku, moo ci bam m a ka gooo k'awoo nu n bõn u ku n ta a ganworeero woo m n'n'aa n ka Zerizalem kristagoo woo u ro woo u, ku n ta m kan busoo bi ki.

⁴ K'a bor an nu yire i u, a a ga m ku moo muhja n ta, n tam kan moo ki.

Pol i zaakoreero gingam

⁵ Ta moo nawom Masedon ku u, m a do m lee ku awoo zi, bra moo nawom b'u, m bor awoo zi.

⁶ A a da ma, moo n nyunta awoo zi b'u poore, gee m nyunta b'u nyem domum u, k'awoo n a da moo han, m zaa bi sare ma, baa ku ta moo nawom ka.

⁷ Naa do ma naa, moo le baa ku m daga awoo ma cenle ma y, moo le taa ku m bi goota kan a ki poore, ku Zuuba ye.

⁸ Bi, moo gootam Efesezi ku u naa u, an ta an pantkoti cibsã domum ku.

⁹ Bala, Woso a ka moo nu m dam ma m zi ba naa u goota, bi junnoo woo goota so.

¹⁰ Ku Timote bi lee ku awoo zi b'u, k'a nyaso m muhja, k'a heer n nyoo, bala, Zuuba zi an n'a bam so am moo ho bi m.

¹¹ Gõsi b'a gore bo u y. K'a a da han k'an a bo an bor moo zi laafu, bala, moo y'a mun dam, kan danyino woo ki.

¹² Ku woo danyu Apolos nu, moo hu m gallem hoka k'an bor awoo zi kan u danyino woo ki, b'a le baa fugaa k'a ta awoo zi b'u dutaa y, k'a bi toore y, a zem.

Meerbaa nyamborle kan leersore ki

¹³ K'a dundo a zi, a jum kookee srakare no u, a bir heer kooda m, a bir panja m.

¹⁴ K'a ho haay woo... ba nyare no u.

¹⁵ M danyino, awoo do a u, Stefanã kan a hargoo ku i lee ka n'n'a ba srakanno Akayii koro woo u. N y'a tonto u paan... n'n'a da kristagoo woo han Woso zibaa bi no u. Moo u ku m a hu a m,

¹⁶ K'a ye gooo ncinaasu ro woo ma, kan gooo ku n zi bam, n'n'i kore yim kan n ki ro woo ma so.

¹⁷ Moo heer i nyoom goota, Stefanã k'a nu naa u, kan Fortunatus ki, Akayikus ki bi to ma, ku n nu naa u bi, bo a u ku u u, awoo nu kan moo ki.

¹⁸ Bala, n minto bi, moo heer kooda y, n y'awoo heer ba kookoo so. Goo ncinaasu ro woo a ga daore m paan...

¹⁹ Azii koro woo kristagoo sokomaro woo i yaa dare awoo m. Akilas kan Priska ki i yaa dare awoo m danyibaa Zuuba no u minto. Kristagoo ku n n'a som ku ma n har u ro woo i yaa dare awoo m so.

²⁰ Woo danyino woo haay i yaa dare awoo m. K'a yaa da ku m muhja-muhja kan daore ki.

²¹ Moo muhja Pol nu leersore naa do gorsira bam.

²² Ku goaa n Zuuba nya y, Woso lerbore bonyaa i kan a zaa ki. «Maranata» a ju k'a hu a u, Zuuba n bor.

²³ A ye moo nawom ku Zuuba n'awoo barka da u.

²⁴ Moo y'awoo woo... nyam Yeezoo Krista no u.

Ci huya ho ku Pol a ba KORENTI ZANNO ma

Ci huya ho ku Pol a ba Korenti zanno ma bi

gasore

Pol ci huya ho naa do no o bi, waa y'a yim, bakomare i nyunta o Pol kan Korenti zanno waa ki bire o.

Korenti kristagoo gosunno i nyunta n'a to zarle n o kristaziboezaa bee y. A m naa Pol n ci bi ba k'a bo n le, k'a ka ma ku zekora n nyunta o so.

Ci bi no o, a y'a ziboe kan a firyire ki mim dundam. A y'a hunkare a o, kristaziboezaa n a mi paan... denter. A a ya, an ku ma kan Korenti zanno waa ki. A n n dundo ku n'a to o, kan busoo zinzekora bi ki, k'a a da m Zidee kristagoo han.

Pol i yaa dam Korenti gooo m

¹ Moo munya Pol, Woso hoonho ma m, moo ni m ba Krista Yeezuu ziboezaa, moo kan waa dany Timote ki m ni ci bi bam, a ba waa nawom Woso gooo sokoma k'a ni Korenti o bi ma. A ba waa nawom wosogoo ku n ni Akayii koro vantoo o ro waa ma haay so.

² A ye waa nawom waa Zi Woso, kan Zuuba Yeezuu Krista ki han, ku n ni barka kan laafi ki ka a o.

Woso ni waa heer wotam

o firyire no o

³ U o le bo Woso o, waa Zuuba Yeezuu Krista Zi bi, waa Zi m, an n'a munya bam gooo m tee..., an ni n heer wotam mim haay no o.

⁴ A i waa heer wotam waa firyire haay no o, ku waa n'o da ma, o gooo ku n ni fir do haay yim no waa heer wota so, heerwotare ku waa yi a munya zi bi m.

⁵ Denter m, ku waa ni fir yim guta amba Krista fir yi bi m bi, maam so bi, Woso i waa heer wotam guta Krista to ma.

⁶ Ku waa i fir yim, fir bi yi waa nawom k'awoo n heerwotare yi, a bombore yi. Ku waa i heerwotare yire, a yi waa nawom k'awoo n a da ma a jum kookoo firyire ku waa ni n yim no waa looro no o.

⁷ Naa to ma m waa heer n kookoo awoo mim bunce o, bala, waa do waa o k'awoo ni firyire ku waa ni n yim no waa yim bi, awoo i heerwotare ku waa n ta m bi m so.

⁸ Waa le taa k'awoo n'a do a o, waa fir yi guta Azii koro waa o, waa fir yi maam-maam an cem waa panja han. Waa n a gunga, o o, o lam fir naa do no o y.

⁹ In... yi a o ncinaa kare, a gunga waa o, o o, waa dodo n y'a yar k'a waa meeyaa bo o. Yi a o ncinaa, waa n o da ma do, o yo o munya ma y, waa n yo Woso ma, bala, an ni gaeo mim bo n o.

¹⁰ A waa yo kare firyire maam-maam ku n y'a yo k'a waa meeyaa bo o ro waa waa o. Waa do, o o, a ba n ni waa yom tee... n waa o.

¹¹ Awaa y'a dam waa han so, yaa k'awoo n n'a dam waa to ma bi minto. Yi an nawoe ncinaa, waa n daahan yi Woso zi guta, gooo cir ku n yaa da waa to ma bi minto. Naa n'a kam so gooo guta n yaa da m barka.

Pol gungaro

¹² Ho k'a ni waa heer bam nyunta kan o munya ki bi, waa noom k'an fu an ni waa kaseti kam munya bi m. Bala, waa o mitorbaa ba kan gaa haay ki, an le da bi, kan awoo ki sura no o, kan o heer ki haay. Woso y'a da waa han, a barka bi to ma m waa n waa o, o naa ba, waa munya mindore bee y.

¹³ Ho ku waa n'a gorsura bare awoo ma biyoe bi, a ba waa nawom k'awoo n waa o, a karinda ba, a ji do munya. Bi, moo y'a gungam, m o, awoo ho ku waa o k'o a hi naa ji mam munya fast.

¹⁴ Dutaa naa, awoo y'a ji mam poore a o, waa ni yim awoo heernyoo, b'awoo yim waa heernyoo so waa Zuuba Yeezuu wusigere hinni o.

¹⁵ Moo naa nyasum m heer o kookoo hoo, m a cunta ku m le ka m bo awoo zi b'o, m awoo heernyoo da ra gallem huya.

¹⁶ Ku m m to awoo zi b'o m ta Maseduan o, ku m bi m to Maseduan o, m bur awoo zi b'o k'awoo n b'a da m han ku m ta Zidee o.

17 A hi awoo o gunga naa do ko moo wo bi, do moo ka ra? Gee a hi awoo o, m gungaro woo wo moo nawom amba durnya gooo ho bi m na? M n'a hum m o, un... moo naa bam, m m ya m jum b'o, m o, ayy... moo bi naa bare y.

18 Strazaa m Woso m, a m moo kasetzaa, meer ko moo ba kan awoo ki bi, a n nyunta hoon huya-huya no o y.

19 Bala, Yeezuu Krista ko Woso Nyi m bi lemim ko woo pa da awoo m bi, moo kan Silas ki, Timote ki bi, lemim bi do n nyunta «Un... kan Ayy... ki» no o y. Nyunta a o, sira no o.

20 Bala, Yeezuu muhha to ma m, Woso n ni ho k'a ler bo haay bare. Bi y'a ka woo ni «Amina» dam Yeezuu to ma, o n'o le bom Woso o.

21 Woso ni woo panha dam la, awoo kan woo ki Krista zuure no o. A i woo bo o, o ho,

22 an a waji da woo o a Sent-Espri m, k'a hunka a o, a zem bi ho k'a ler bo woo m haay ka woo o.

23 Woso moo n'a bare m kasetzaa, ko moo ga a jura moo m nsoarbare m. Ko moo n a nso ko m awoo heer ko bi y'a ka, moo n m ya m bor awoo zi Korenti o y.

24 Woo bir o kam ma ko minno nihoos dinda awoo m k'awoo n sira ka o panha ni y. Awoo i junum kookoo sira ka Krista o no o kara. Bi, o da woo nawore awoo han k'awoo n heernyoo yi.

2

1 Ho ko moo cunta m heer o bi ba n ni: Moo bi n bore m bor awoo zi b'o heerzar no o y.

2 Ko moo awoo heer zaar ba, nka ni heernyoo kam moo o, k'awoo ko moo awoo heer zaar ba ro woo bee ni?

3 Naa to ma m moo n lee ka m ci ba awoo ma ncinaas, ko moo n a nso ko m bor awoo zi k'awoo n moo da heerzar ma, an bokare awoo y'a ga m a moo heer nyoo bi to ma m. Bi, moo do paan... m o, awoo haay, ko moo i heernyoo m, awoo heernyoo m so.

4 Ci bi do ko moo ba awoo ma naa, a n yi moo ma naanaa y, a ba moo o kan heerzar ki, m nyi ka. Moo n a nso ko m awoo heer zar y, ci bi ba moo o k'awoo n a do a o, moo y'awoo nsoam gota.

Pol y'a zem ko ni sugur ka koromazaa b'o

5 K'awoo goaa nyunta an bor heerzar ni, moo bee a m heer zar y, awoo haay a a heer zar, gee awoo gooo gosunno m.

6 A da k'awoo o ko o a honhor bi, a a zaa bo.

7 Naa to ma bi, k'a sugur ka o, a heer wota, k'a heer b'a zar an boclam ba y.

8 Bi y'a ka moo n'a yere awoo han k'a a nsoare hunka m.

9 Bala, ci bi ko moo ba awoo ma bi, m ka moo o ma ko m diga a k'awoo i mim sim fasi-fasi ge.

10 K'awoo sugur ka goaa o, moo i sugur kare a zaa o so. Bi ko moo sugur ka goaa o, k'a i yere i o a ga a o m ko m sugur ka o, a ba moo nawom awoo to ma, Krista mum m.

11 A ba woo nawore ncinaas, k'o bi zaa ka Sotaana o, k'an woo ku y. Bala, gungaro k'an ta m no woo, woo o do muhha.

Pol hoon i kom Trowas ko o

12 Moo m hor m ta Trowas o, ko m aa Krista lemim nyunta pa da, ko moo yaa lee ku bi, moo yaa diga a Zuuba zaa banka gota, ko m lemim bi pa da.

13 Bi, heerkore gota moo nyunta a no o, ko moo n woo danyi Tiiti yi bi to ma. A m naa, moo n zaa ye Trowas gooo woo han m m len so o ni, m m hor, m ta Maseduan o.

Woo i borm ho woo... ra

Krista to ma

14 Krista a da a junno haay ma, an ni o gungaatare an ni yirbo sire o ni. Woso to n leboore yi, k'a ni woo gaam Krista da ma naa do no o domum haay, an n'a kam gooo ni Krista dom lee haay o bi minto.

15 Bala, woo bo ko o kan tidor ji nyunta ki, Krista n'a kam Woso o, gooo ko o ni bombore zaa ra ro woo, kan gooo ko o ni nyaanum no woo k'i digam woo ma tidor.

16 Ko gooo ko o ni nyaanum no woo ni, kan broo ki ze woo ni zem ni, ni' gungare, gooo ko o ni bombore zaa ra ro woo, kan broo ki, misurbaa woo ni zem ni, ni' misurbaa yim so. Bi, ko Woso bee m, nka i wo o, an ni zi naa do bare?

17 Woo n bo ko o kan gooo ko o Woso lemim bi sa, ni' ter bam ni ro woo ki y. Bi ko Woso muhha i woo nyoo bi, a lemim bi pa woo n'a dam kan sira ki, a mum m, ko Krista ziboenyoo m woo m bi to ma.

3

Guaasibabaa daa bi lemim padanno mim

¹ Awoo y'a hure a u, a hu woo u k'u u ya, u u le bo, u mutijoo u ra? Woo bur u kam ci ma ko a hunka guoo m k'awoo n a do a u kristazibæezanno paan...ro m woo nu y. Woo bur a yere awoo han so k'a ci ba a ka woo u k'u a hunka guoo m, amba guoo wantoo n'a bam bi nu y.

² Woo ci bi n'awoo m, awoo m woo ci, n n a gorsira ba woo heerlo u. Gaa haay n a do an n'a karunda bam.

³ Gaa woo... a do a u Krista ci k'a ba bi n'awoo m, an a da woo wo u k'u a ka. Ci bi ba bæe n y'a u, gorsira ba ho nu y, a ba n y'a u Woso k'an musir bi Espri m, n n a ba jaa wargaro ma so y, a ba n y'a u guoo heerlo ma.

⁴ Woo heer k'an kookoo bi y'a ka woo nu naa hum, Krista barka to ma, Woso taa.

⁵ Woo b'u dam ma, u a hu, u u, woo wøj u, u zi naa do ba u zim nu y. Woso n'a kam woo nu wære a bare u.

⁶ A y'a ka woo n'u da ma, u u ba Guaasibabaa daa bi zibæenyino. Guaasibabaa naa do n a to lero ci b'u y, a to a u, Sent-Espri zi. Bala, lero ci b'i ze a nawom ze m, Sent-Espri bi, musirbaa bi n'a kam.

⁷ Lero woo gorsira n y'a ba deem-deem jaa wargaro ma, a gorsira bi bare domum u bi, Woso leboore a hunka, Moyiisi meer nu yom kan panja ku. A yere bi k'an maam-maam b'a ka Israyel guoo woo bur a dam ma n n'a mum nyam Moyiisi re y. A n bokare pakra m, ku leboore bi do n nya. K'a i yere i u, lero woo zibæe bi, ze a nu zem nu, an bokare a i leboore m ncinaau.

⁸ K'a maam, zibæe ku Sent-Espri n'a bam b'i leboore m guta an cem haay.

⁹ Ku zibæe k'a nu guoo dodo yarm bi nyunta leboore m, k'a maam, zibæe k'a nu guoo bam turga Woso mum u b'i leboore m an le da.

¹⁰ Woo u da ma u a hu, u u, leboore k'a nyunta u biisi bi b'a dam ma an a makra ba kan leboore k'an ta u her bi ku y, her ho bi le da soyy....

¹¹ Bala, k'a i yere i u, ho k'a nu cenim bi leboore yi, k'a maam ho k'a nu gootam tee... bi leboore yere an le da.

¹² Ku woo nu taaherle naa do m bi y'a ka, woo heer n kookoo.

¹³ Woo n bo ku u kan Moyiisi ku y, bi nyunta an nu peera kare a meer ma, ku Israyel guoo woo bi diga Woso leboore k'a n'a meer ma an nu nyam bi ma y.

¹⁴ Israyel guoo ku u nyunta u biisi ro woo n wo u nju hosti ju ma y. Israyel guoo ku u nu ta u her so noom maam so, ku u yi guaasibabaa gusire ciro woo karunda bare, u bur u j mare y. I u peera n y'a ka a meer ma, am Moyiisi ho bi m, peera bi n gaa u meer la y. Bala, sira ka Krista u bala n'a kam peera bi do n gaa gaa meer la, a zaa n ho k'an ta u ju ma.

¹⁵ Denter m, baa kan her ku, ku u yi Moyiisi ciro woo karunda bare, u bur a ju mare y, i u peera nu kare u hoon ra.

¹⁶ Ba goaa a bo a ta a m, an sira ka Zuuba u bi, domum bi do u peera bi tur gaa a zaa meer la.

¹⁷ Bi, Zuuba ku n y'a hu ma bi, Sent-Espri m, bi lee ku Zuuba Espri n ta u bi, soamunjaau i lee bi do u.

¹⁸ Bi, woo haay k'u sira ka ro woo, peera n a ka woo meer la y, bi, Zuuba leboore nu yim woo ma, a leboore bi nu woo lorm ku bo ku u kan ku. Ncinaau m woo leboore bi n'a dam la tee... zi ku Zuuba n'a bam bi n naa. A m Sent-Espri.

4

Zi ku Woso n'a bam woo gor zi

¹ Woso a ba woo m mutija, a zibæe naa do da woo wo u, bi y'a ka woo bur u heer zaar bare y.

² Woo bur yem kutim-kutim kan nyannu zibæero woo ku ma y. Woo bur bra bumbam guoo nu y, bi woo bur njaar warm Woso lemim bi ma so y. Bi, sira woo n'a hu garga ra Woso mum m, ku gaa haay n a do a heer u a u, surazanno m woo m.

³ K'a i yere i u, lemim nyunta ku woo n'a pa dam bi ju a nyaakum da kan guoo ninjoo ku, k'a maam, guoo woo duro, guoo ku u nu nyaanum no woo m.

⁴ Durnya naa do woso ku Sotaana m bi yi u hoon ta, ku u bi lemim nyunta bi ju ma, u nu sira ka u y. U hoon a ta ku u bi wo u so, u nu Krista leboore k'a nu yom lemim nyunta bi no u bi yi y.

⁵ K'a do a u, woo bur u mutijoo mim pa dare y, bi Zuuba Yeezuu Krista woo n'a pa dare. Bi ku woo nu, woo y'a hure u mutijoo ma awoo zibæenyino Yeezuu to ma.

6 Bala, Woso k'a hi a o, ko leegure n nyunta monsigə no o bi, Woso bi do y'a ka a munja leegure n gu woo heerlo o, k'a ka ko woo n leboore k'an ta m, an ni yom Krista meer ma bi yi. Bi, ko Woso lonlo Krista maam so.

7 Bi, woo, a ho gota naa do ka woo o, k'u a hunka gooo m, an bokare, woo bo ko o kan gedre takke ki, o ni ho gota naa do m o gor zi. Ncinaas m ko goaa woo... n a do a o, panja gota naa do n a to woo zi y, a to a o Woso zi.

8 Woo i fir do haay yim, bi bi n a da woo ma y, woo hoon i kom minno gotoo ma, bi woo hoon n a zar y.

9 Goo i fir kam woo ma gota, bi Woso n a bo woo o y. N yu woo nam tara ma, bi n bir wəŋ o ɲni woo zaar bare y.

10 Domum haay, woo i ze m o mum la, i o ga woo nawore am Yeezuu ho bi m, ncinaas m, ko Yeezuu musirbaa bi n a hunka woo gor zi.

11 Woo goota o m musir, bi domum haay n y'a kam ma k'a woo meeyaa bo o Yeezuu to ma, bi woo do o o, woo zem bi gunga. Bi kan naa ki haay, Krista musirbaa y'a hunkam woo gor zi.

12 Ncinaas ni, woo ni ze le o domum haay, bi n a ka awoo ni musirbaa bam.

13 N y'a gorsira ba Wosoci b'o, n o: «Sira moo ka, bi y'a ka moo n meer ba.» Sirakare deem-deem naa do woo n ta m so, bi y'a ka woo ni meer bam.

14 Woo do denter m, o o, Woso Zuuba Yeezuu mum bo o goəno bire o, a woo mum boŋ o so kan ki. A n a ka woo kan awoo ki, o nyunta kan ki leē deem o.

15 Hoo hoon duro haay ba woo nawom awoo daahan to ma, ko gooo cir n Woso barka bi nyoodo yu so, maam bi, gooo cir gota Woso barka dare, ɲn'a le bo o.

O diga booti hinni hoo woo ma

16 Naa to ma m, woo bir o heer zaar bare y. Bala, woo do o o, ko woo me bi panja y'a boŋ o poore-poore k'a bi nya, woo nyi bi panja y'a dam la domum haay.

17 Bala, fuyirero ko woo ni n yim dutaa naa, n zem bi nya, woo n leboore gota yi, n to ma. Leboore bi do gota maam-maam, a nyare ba o so y. Ko woo diga leboore bi do ma, woo do o o hosi bee m fuyirero hoon duro ni y.

18 Ho ko goaa n'a yre a mum m bi bee woo n'o kam ma y, ho ko goaa bir a yre a mum m bi woo n'o kam ma. Bala, ho k'a ni yim mum m bi, cenlezaa m, bi ho k'a bir yim mum m bi, a nyare ba o y.

5

1 Woo me naa do bo ko o kan peerace ki. Woo do o o, k'a b'a zaar ba, Woso me vanta kam woo o arzana o. Me bi do gare ba o y, goaa wozibəə bee m bi y.

2 Bi dutaa naa, woo i pen wom, i o, moŋ woo busu, bala, a ɲsa woo nawom paan... k'an bir yre i o, woo y'o me daa b'o, me ko Woso n b'a kam woo o arzana o bi.

3 Bala, ko woo me bi do sa, woo bi nyuntam digi fuga y.

4 Ko woo goota o n'o me naa do o naa, woo i pen wom, i o moŋ woo busu, bi, a ɲsa bee woo nawom k'o me naa do to wa, woo le n taa k'o me daa bi ka a gusire naa ra, ko me k'a gare ba o bi n nyaam me k'a ni gam bi m.

5 Woso munja i woo banka k'a bi naa woo... ka woo o. A Sent-Espri ka woo o, k'a hunka a o, a zem bi ho k'a ler bo woo m naa ba.

6 Ncinaas ni, woo heer n kookoo domum haay, bi woo do o o, ko woo goota, o n'o me naa do o, woo n'o me daa bi yi cuna bi, woo ba Zuuba har o b'o cuna so y.

7 Bala, o musirbaa bi ba woo nawom sirakare no o, ho ko munyaa n a yim bi bee woo ni yom ma y.

8 Sira m, woo heer kookoo, ko woo o bo o me naa do o, o ta o ni kan Zuuba ki, a jura woo m.

9 Naa to ma bi, ko woo y'o me naa do o, gee ko woo o bo o, a bi mim y, o ka woo nawom ma k'o musirbaa bare n a no y.

10 Bala, pakra m ko woo haay n bi jim Krista dɔdɔkare duu bi taa, ko goaa biyəə n zi k'a nyunta an a ba a musirbaa no o tara burə o naa o bi nyoodo yu, k'a munja i ba i nyoodo yu, k'a bonyaa ni a maam so.

Krista ni woo zem ko ra

kan Woso ki

11 Naa to ma m, ko woo Zuuba nyi ba m do bi, woo n'o kam ma ko gooo n sira ka woo meerbaa o, bi Woso woo do munja, moo y'a gungam so m o, awoo moo do so munja a heerlo o

12 A b'a hi a o, a nsoa waa nawom k'os o le bo o muhja o ko y. U ka waa nawom ma, k'awoo n a heer nyoo waa to ma, k'a a da ma a mim yi a nyi bo gsoo ko n'a le bore a muhjo o gsoo mum m bala ro waa no, ho zore ba n heer o y, n leer ba b'os y.

13 Ko hoozanno m waa ni, Woso to ma m, bi ko hoozantozanno m waa ni, awoo daahan to ma m.

14 Krista nsoe y'a so waa o. Ko waa o hoo da, o o, gsoa deem ko Krista m ga gsoa haay bince o, bi waa do, o o, k'a maam, gsoo waa woo... gunga so.

15 Bi ga a o denter gsoa haay bince o, ko gsoo k'a n bince sa ro waa b'a musirbaa ba a muhjo to ma do y, ko n'a musirbaa bi ba a to ma, a i ga an a mum bo o n bince o.

16 Ncunaao bi, waa bir digam gso ma gsoo digare m bala y, biisi bi, waa diga Krista ma ncunaao, bi keere naa, waa bir digam ma maam y.

17 Bi, ko gsoa a ba kristagsoa, a ba a zaa musirbaa bi n nawom musirbaa daa. A musirbaa k'a n'a bam biisi bi cem, ho woo... a ba daa.

18 Naa haay naa, a to a o Woso zi, a i waa ze ko ra kan a ki Krista to ma, an a ya, an gsoo zekora ziboo bi da waa ko o.

19 Ho k'an ta o bi, Woso muhja i nyunta an zu ko o kan Krista ki an ni gsoo haay zem ko ra kan a muhja ki. A bir n mimbonyaroo kare n la y, a y'a ya an gsoo zekora lemim bi da waa ko o ko waa n a pa da.

20 Ncunaao bi, Krista i waa bo o, ko waa n meer ba a bince o, Woso muhja i zu ko o kan waa meerbaa ki, an ni gsoo birm ko n ni b'a ze ko ra kan a ki. U wo waa n'a zinzere awoo m Krista to ma, k'a to ko Woso n awoo ze ko ra kan a muhja ki.

21 Krista muhja n mimbonyaa ba fuga y, Woso n a ka an a ba i o mimbonyaa n a muhja m waa to ma, a ba a o ncunaao, ko waa n yi turga Woso mum o, Krista to ma.

6

1 Ko zi waa n'a bam kan Woso ki bi, waa y'a yere awoo han, o o, a b'a to Woso barka k'a yi bi n ta vam y.

2 Bala, Woso a hi, a o:
Domum ko waa ni barka kam bi, maa i bu yaadare si,
hinni k'ibu ni bombore nso o bi, maa bor m bi m da i han.

Domum ko Woso n'a barka kam bi n naa. Domum k'a n'a bombore kam bi n naa so.

Pol ziboo

3 Waa le baa k'os host ba k'an yi gsoa ma bonyaa y, bala, waa le baa ko gso n waa ziboo bi sunso wo y.

4 A n ta o bi, ho haay ko waa n'a bam bi, a ba waa nawom o n'a hunkam o o, Woso ziboonyo m waa m. Bi to ma bi,
waa i junum koo ko fir do y'a hoo ho ko o,
mim koso ko n'a waa yum ko o, cicir ko o, daboo ko o.

5 Gsoo waa ze madir m gosa,
nu waa du,
nu'a ze ko ra nu zee da waa ma,
waa nyunta koreo ko o,
hinceem bir bam waa ni y,
hoo bir bir bum waa ni y.

6 Waa i heer fu zi bam,
Woso hooze zi waa n'a bam,
o ni boraama zi bam.
U ni muhjabaa bam,
o ni tam Sent-Espri panja m,
o ni nsoe zi bam noom fu m.

7 U ni sira lemim hum,
o ni tam Woso panja ko o,
o ni turgabaa yar marlo sam o ni yar bare n ni,
k'os jum koo ko.

8 Gsoo gsoono i waa dan o,
niho ni waa ko o,
koo y'a le bom waa o,
koo ni waa sunso wum.
N yi digam waa ma nsoarbenno,
an bokare srazanno m waa m.

9 Gsoo i digam waa ma,

ι υ, γοστ n κωκ δo y,
an bokare γοστ κωκ δo.

N y'a gingare n υ,
ginga κωκ nawom,
bi κωκ γοστa υ m misur,
n yι fir kam κωκ ma gōta,
bi κωκ n gunga y.

10 N yι κωκ heer zaar bare,
bi κωκ γοστa υ nι heernyκωκ m,
n yι digam κωκ ma ησazanno,
an bokare κωκ y'a kam γοστ n'a bam hōzanno,
n yι digam κωκ ma ι υ,
hōst ba κωκ υ y,
an bokare κωκ nι hō haay m.

11 Aκωκ Korenti zanno, κωκ υ heer γυ υ meer ba kan aκωκ κι fasi, υ υ ησare hunka aκωκ m.

12 Aκωκ aκωκ si υ heer υ, aκωκ n κωκ si a heer υ y.

13 Aκωκ ba mκωκ υ m nyuno, m nι meer bi bam kan aκωκ κι, k'a a heer γυ κωκ m, a κωκ ησa σo, amba κωκ n'awκκ ησam bi m.

Leegure kan monsigē ki b'a dam ma η n a ze kō ra y

14 A bi ye a a ze kō ra kan basurakēnno κι y. A n a ga m, aκωκ n a ba deem kan η κι y. Hō turga y'a dam ma an a ze kō ra kan hō bonyaa κι ra? Leegure y'a dam ma an a war kō ma kan monsigē κι ra? A n a ga nι y.

15 Krista y'a dam ma an kō ma kan Sōtaana κι ra? Gee surakarezaa y'a dam ma an a ba deem kan basurakarezaa κι ra?

16 Wosoce b'a dam ma an kō ma kan *wosobaawōnno κι y. Bi, κωκ m Woso k'an misur bi ce, amba a mūηηa a hι bi m, a a hι, a υ:

Mκωκ misurbaa bare η bire υ,
m bir kan η κι,
mκωκ nι yire η Woso,
ηηι yι mκωκ γοστκ.»

17 Naa tō ma bi, Zuuba a ya, a υ:

K'a hō γοστκ bonyaarō κωκ bire υ, a a γυ a hō.

A b'a wō da dintim hō ma y,
maam bi, mκωκ y'awκκ sire m zi.

18 Mκωκ yire aκωκ zi,
aκωκ n yι mκωκ nyuno yaarō kan mκωκ nyumbōnno κι,
Zuuba k'a panηηa jirē ba υ y'a hι.

7

1 M danyuno, k'a a yo Woso n lerbōrerō κōκκ duro hō κωκ m bi, υ mim haay k'a nι dintim kam κωκ mē kan κωκ nyi κι ma γυ υ ma, υ υ tō υ gōta k'ō bir mūηηa fasi Woso lesire nō υ.

Pol heernyκωκ

2 K'a ye a κωκ ησa, κωκ n a bonyaa ba γοστ nι y, κωκ n γοστ mim zaar ba y, κωκ n υ da gōaa bir y.

3 Mκωκ bir meer bare ncūnaas kō m aκωκ dōdō yar y, amba mκωκ hι dūtāa bi, κωκ y'awκκ ησam gōta, hōst b'a dam ma an κωκ γυ aκωκ ma y, baa ze, baa misurbaa.

4 Mκωκ sira ka aκωκ υ gōta, mκωκ heer ι nyōom aκωκ tō ma gōta. Wōκ furyrēro haay nō υ, mκωκ ι heer koodē m gōta, m nι m heer nyōom paan....

5 Bala, lee kō κωκ ku Maseduan υ bi, κωκ n hoonsire yι baa poore tōkke y. Jisa kan bisi κι a n yι κωκ ma naanaa y, γοστκ ι nyaa bam kan κωκ κι, κωκ nι dabōm m υ heer υ σo.

6 Bi Woso nι γοστκ kō η hōκκ kaanm a mūηηa m nō κωκ panηηa dam la, a a ka Tiiti n bōr, naa n κωκ panηηa da ra.

7 Bi, naa bēe n a deem y, hō kō Tiiti a hι κωκ m bi κωκ panηηa da ra σo, a a hι a υ, a heer koodē yι aκωκ tō ma. A a hι σo a υ, aκωκ le taa paan... k'a a ya, a κωκ yι, bala, aκωκ heer a zaar ba kan mim k'awκκ ba bi κι, an n'a ησam paan... k'a a da mκωκ han γοστκ kō η n'ι mκωκ tō zarm nō κωκ leē. Naa tō ma m σo mκωκ heer n nyunta gōta maam-maam kēere.

8 Baa ku ci ko moo ba awoo ma biisi b'awoo heer zaar ba, dutaa naa moo bir karkor dare a to ma y. K'a nyinta an awoo heer zaar ba domum poore no o bi, a a da ma moo n karkor da.

9 Bi dutaa naa, m heer moo n'a nyoom, ku moo awoo heer zaar ba bi to ma bee y. Ku heerzar b'a ka awoo n a bo a taam bi to ma m. Woso awoo heerzar bi sa, an a ba awoo m munja, naa to ma bi, woo n a bonyaa ba y.

10 Bala, heerzar k'a a to Woso zi bi ze a nawom heerlorle m, an ni bombore kam, karkordare ba a no o y. Bi, durnya naa do heerzar bi, ze bi n nawom ze m.

11 K'a diga a, heerzar k'a a to Woso zi b'a ka, awoo n a ka ma nyuu... k'a mim bi banka, a a ka awoo n sugur ye,

awoo no n ma o kan a munjo k'i,
awoo n nyi ba ho ku mim bi n'a bam bi m,
a a ka so awoo n n'a nyoom k'a a ya, a moo yi zoo,
a n'a kam ma k'a a da moo han paan...,
a a ka so awoo n ye k'a gaa k'a mim bi ba bi honhor.

A n ta o bi, awoo ho woo... ba k'a hunka a o, awoo ba mim bi no o y.

12 Moo n ci bi ba awoo ma gaa k'a mim bonyaa bi ba bi to ma y, gee gaa ku n mim bi ba m bi to ma y. A ba moo o k'awoo n a da ma a do Woso mum o a o, a woo nyua paan....

13 Naa to ma m ho k'awoo ba bi n woo heer ba kookoo.

Heer koodo bee woo yi bala y, woo heernyoo yi so guta. Tiiti k'a b'a hi woo m a o, awoo a panja da ra, a ka a heernyoo yi bi to ma m so.

14 Moo lee ka hoo, m m le bo awoo o a mum m, b'awoo ka an a do denter a o, ho ko moo hi bi sira m. Amba woo ni sira hum tee... bi, o le ku woo bo awoo o Tiiti zi bi yi sira so amba woo hi bi m.

15 Bor k'a o, awoo zi b'o, awoo n a si munja kan nyiboo ki daore ki, a ye a le ma bi, a y'a to dare a no o, an n'awoo nyoom guta an cem biisi han.

16 Moo heer i nyoom guta, ku moo do moo o, moo m da ma m yo awoo ma ho haay no o bi to ma.

8

Busoo zunzekora Zerizalem kristagoo to ma

1 U danyino, woo le taa k'awoo n barka ku Woso a ka Masedoon kristagoo sokomaro woo o bi mim do.

2 Kristagoo woo ye fir ma guta, kusi do y'a honho no o. Bi, nyinta heernyoo guta m, bi n a ka nyi ye nyi ho k'an ta m ka guta maam-maam kan a heer ki haay busoo zunzekora bi no o, an bokare ny munjo i nyoozaabaa no o guta.

3 Moo ny kaseti bi, ho ku ny ni ta m bi ny y'a ka, a ka ny y'a o so an le da a panja ra a zim.

4 A ye ny y'a o woo han nyuu... k'a a ho na busoo zunzekora bi ma a a da m wosogoo woo han.

5 Ho ku woo n a gunga bi ny y'a ba, lee ny y'a ka ny'a munjo ka Zuuba o, nyi bokare nyi ye nyi ho ku woo n'a hum bi bam, Woso honho no o.

6 Ncinaa ni, woo n ma Tiiti ma, k'an a bo an bor awoo zi b'o an bi daahan ziboo k'a munjo da sa kan awoo ki, busoo zunzekora bi no o bi ba an a nyambor.

7 K'a a yo hontazanno n'awoo m, surakare no o, Woso lemim padare no o, Woso hodore no o, awoo n'a yoy o kan a heer ki haay a n ni woo nyoom so bi, k'a a yo o so paan... busoo zunzekora bi mim no o.

8 Moo n naa hi, i o, le moo n'a kare awoo o y. Ku moo goo vantoo tontore mim hi bi, a hi moo o k'awoo n a hunka a o, nyare k'awoo n ta m bi paan... denter.

9 Awoo woo Zuuba Yeezuu Krista barka k'a n'a kam woo o bi do. Hontazaa n a munja m, an bokare a ye an a munja ba nyoozaa awoo to ma, k'awoo n a ba hontazanno a munja nyoozaabaa to ma.

10 Naa ku moo n'a hum naa, m hoodare moo n'a hum. A gunga moo o a munja k'awoo n goota a ta lee kan ziboo k'awoo munjo da sa zu o bi ki. Awoo i yi leekarezanno, a busoo zunzekora bi ka, awoo i le sa a bo a le m so.

11 Keere naa, k'a ta lee kan a heer ki haay, amba awoo munjo da sa bi m, a zi bi ba a nyambor, k'a busoo zunzekora bi ka a panja tekka ma.

12 Bala, ku gaa ho ka Woso o a zim, Woso i ho bi do sim, diga a nawom ho k'a zaa bi n ta m bi ma, a bir digam ho k'a ba m bi ma y.

13 Moo bir m kam ma ku m awoo da nyoozaabaa ma, ku goo gosunno n ho yi wa, a nyoo moo nawom ku gakoobare n nyinta o.

14 Dutaa naa, awoo i ho m gota, bi minto bi, awoo a da ma, a a da gooo ko ho jira n ma ro woo han. Ncinaa bi, ko ho bor an bi jira awoo ma so, gooo k'awoo a da n han ro woo ni ho ni, n y'a dare awoo han so. Maam bi gakoobare nyuntan o.

15 Amba n y'a gorsura ba Wosoci b'u bi m bi:

Gaaa k'a ho gor gota bi,
a ba m an cem a bunce han y,
gaaa k'a gor poore bi,
ho n jira bi zaa ma so y.

Tiiti i tam Korenti o

kan gaaa huya ki

16 Woo i yaa dam Woso m barka, ko Tiiti le n taa gota k'a a da awoo han amba woo le n taa so bi to ma, Woso i naa da a heer o.

17 A ye ko woo o han k'an ta awoo zi b'u bi, a ye, an le da bi, a ye kan a heer ki haay, an hoon bo o a zim k'a ta awoo zi b'u.

18 Woo danyi vanta woo n'a nyoom kan ki, kristagoo sokomaro woo haay y'a le bon o, k'a ni lemim nyunta pa dam munja bi to ma.

19 A n le da bi, kristagoo sokomaro woo y'a bo o, k'an woo da zaa o, zunzekora ziboo naa do ko woo n'a bam Woso leboore to ma bi no o, zi naa do ba woo nawom so k'o a hunka, o o, o le taa k'o o da gooo han.

20 Busoo ko n y'a da woo wo o naa gota maam-maam, bi to ma bi, woo i dundore o zi, ko gosi b'a hi a o, woo n nyasom munja y.

21 Woo le taa k'o ho k'an munja ba Woso mum o, woo le taa k'o a ba so gooo mum o.

22 Woo gaaa vanta nyoom so kan n ki, woo tir a ka lee o diga a, bi, woo yi gaaa m, an ni Woso ziboo bi noam. Dutaa so naa, a y'a ton o paan..., bala a sira ka awoo o gota.

23 Ko Tiiti ni, moo zukuu m, moo ziboo ko m so awoo zi b'u, ko woo danyino woo ni, kristagoo sokomaro woo yi n ho o, n ziboo bi y'a le bon Krista o.

24 Naa to ma bi, k'a noare hunka n ni paan..., ko kristagoo sokomaro woo n a do n o, o le ko woo n'a bore awoo noare gotabaa o bi, sira m.

9

Busoo zunzekora bi bankare

1 Pakra bee m ko moo ni m ya m ci ba awoo ma, ko m daahan ko woo o k'o a ka Zidee gooo woo o bi mim hi y.

2 A noa k'awoo nawom paan... k'a a da n han bi, moo do, bi y'a ka moo ni m le bo awoo o Masedoan gooo woo lee, m a hi n ni, m o: «Akayii ko wosogoo woo a banka zu o kara, k'a a da Zidee ko wosogoo woo han.» Naa ko moo hi n ni bi, a a ka n gooo gota ni letaama m, k'a a da Zidee gooo woo han so.

3 Bi woo danyino ko moo n nyoo awoo ma ro noom, n nyoo moo o k'awoo n busoo k'awoo le n taa k'a ka bi ze ko ra, amba moo hi gooo gosunoo m moo o, awoo a banka a nya bi m. K'awoo ba ncinaa ko woo bi lee ku, gaaa woo... y'a dore a o, ho ko moo hi awoo mim bunce o bi, sira m.

4 Bi ko woo bi lee ku awoo zi b'u kan Masedoan gooo woo ki, o bi diga a awoo n a banka a nya y, nyanni gota woo nyasom, bala, woo sira ka awoo o b'a n yi maam y. Bi, nyanni y'awoo nyasom so gota an le da.

5 Naa to ma m moo n a gunga moo o, a a ga m ko m a ye woo danyino woo han ko n ni lee ka moo m awoo zi b'u. K'awoo n busoo k'awoo o k'a ka kan a heer ki haay bi zunze ko ra a nya. Awoo busoo bi do ler bo kara. Ncinaa bi moo zem bi diga a awoo busoo bi zunze ko ra a nya, naa y'a hunkam so a o, a ka awoo nawom kan a heer ki haay, awoo bir a kam pakra ni y.

6 K'a mim naa do to da a no o:

Gaaa k'a ho duu poore bi,
ho poore an n'a yim so,
gaaa k'a duu gota bi,
ho gota an n'a yim so.

7 Naa to ma bi, a a ga m ko gaaa biyoo n ho k'a gunga k'a ka bi ka, a b'a ka pakra ni, gee panja n y'a ba a ma to ma y. Bala, gaaa k'a ni ho kam kan heernyunta ki bi, Woso i bi zaa noam.

8 Bi, Woso a da ma an ho munja do y'a honho ka awoo o gota, ko hosi bi jira awoo ma y, bi ko ho n bir ta awoo o gota, k'a zi munjo do haay ba m.

9 Yi a nawore ncinaa, amba n y'a gorsura ba Wosoci b'u bi m, n o:

A ι ho kam hoazanno σ gota,
a ba k'a nawom guoo m muηηa
bi nyare ba σ y.

¹⁰ Woso ni ho kam hoduurezaa σ an n'a duum, an ni hōbire kan σ an n'a bim. Woso bi do ni ho kare awoo σ gota amba awoo le n taa bi m, an a ka an pasi yooσo, k'awoo n wo σ a ba guoo m muηηa gota.

¹¹ A y'a kam awoo n ho yi gota domum haay, k'awoo n bur a bam guoo m muηηa tee... K'a yi ncinaao, guoo cir gota y'a le bom Woso σ, awoo ganwoerero woo ku woo n'a kare η σ to ma.

¹² Bala, busoo zinzekora bi zibəə bi, a da beə a nawom wosogoo woo han bala y, a ka a nawom so guoo ni Woso barka dam gota maam-maam.

¹³ Zi naa do bare n'awoo taalera zaa bi zuure no σ bi hunkam. A a hunka a σ, awoo sira ka Krista lemim nyunta b'σ denter, an ni yem ma kare. Guoo gota y'a le bom Woso σ naa to ma, η y'a le boη σ so k'awoo n'a bare η ni muηηa, an n'a honyi jirm kan η ki kan goaa haay ki bi to ma.

¹⁴ Nj yaa dare awoo to ma, η n'awoo ηoa gota, ku Woso a barka ka awoo σ gota ncinaao bi minto.

¹⁵ Bi ku Woso to n leboore yi, a ganwoe gota k'a loo ba σ bi to ma.

10

Pol y'a dare a nyaa ma

¹ Awoo y'a hum moo muηηa Pol ma, a σ, ku moo y'awoo bire σ, nyibəəzaa m moo m, bi ku moo laato bi moo ni m dare m nyaa ma kan awoo ki. Bi, a ye moo nawore awoo han Krista bogu-bogudabaa m kan a ηoare ki m, m σ:

² A b'a ka ku moo bi lee ku awoo bire σ, ku m m da m nyaa ma wa! Bala, guoo ku η n'a gungare η σ, σ zi woo... Ba woo nawom goaa hoondare m bala ro woo, moo do moo σ moo m da ma, m m da m nyaa ma kan η ki.

³ Sira m, woo me ku woo n ta m σ n'σ msturbaa bam ni naa, mesim m. Bi woo bur Woso zuure zoo bi bam goaa hoondare ni y.

⁴ Yar modro ku woo n ta m, σ ni yar bi bare η ni ro woo, durnya guoo n ta η ni ro woo beə y. Woo hoo woo, Woso yar modro panjazzanno m ηn'a dam ma ηni bur jinno guto-gutoo ra. Woo ι hoondarero danjadoo zaar bam.

⁵ Woo ι hoo ku guoo η sa muηηabusure no σ ηn'a ta m Woso dore m toore ro woo zaar bam, woo ι hoondare haay dam jum σ, σ n'a kare a zanno ni yem Krista ma.

⁶ Bi, k'awoo hunka a σ, awoo ι yem ho ku woo n'a hum haay ma fasi, k'a do a σ, woo σ banka σ a nya k'σ guoo haay ku η bur yem no woo honhor.

⁷ Gee diga awoo nawom ho ku guoo n'a yire a mum m bi ma bala ra? Ncinaao bi, ku goaa σ Krista ho n a m fasi, k'an a hoon da an a do so a σ, Krista y'a so woo σ, amba a a so a zaa σ bi m.

⁸ Baa ku moo m le bo m muηηa σ gota, le ku Krista a ka moo σ bi to ma bi, a nyannu ba moo ni y. Bi, le ku moo m ta m naa, a ka Woso σ moo σ, k'awoo n wo σ a ta lee, a sokoma bi no σ, awoo zaarbare to ma beə y.

⁹ Moo le baa k'awoo n a gunga a σ, m ka moo nawom ma ku m awoo da bo σ m ciro woo meerbaaro ni y.

¹⁰ Bala, n y'a hire, n σ: «Moo ciro woo meerbaaro kusi, nyaa meerbaaro m so, bi ku moo bor m ni kan awoo ki, panjawarzaa n moo m, bi moo n meerbaa do so y.»

¹¹ Bi goaa k'a ni naa hum bi, moo σ, ku m a hi m, m σ: Ho ku woo n'a gorsira bare σ ciro woo σ ku woo ba awoo bire σ bi to ma bi, kan ho ku woo n'a bam ku woo ι kan awoo ki bi, η hoodeem, η jire ba σ y.

¹² Sira m, woo b'σ dam ma σ σ ga ku σ gee σ σ makra ba guoo ku η n'a hoon dare η σ, a le da guoo m no woo ma y. Hoonwarzanno m broo m. Bi y'a ka ηn'ι digare a muηηoo ma k'a a makra ba kan guoo ki, ηn'a makra bare a muηηoo ma.

¹³ Bi ku woo ni, woo bi yere σ σ le bo σ muηηoo σ, an cem jire ku Woso a ka bi han y, woo y'σ le bore σ muηηoo σ zibəə ku Woso a ka woo σ k'σ a ba bi tekka ma, a ka k'a σ woo n'σ da ma σ lee ku awoo zi bi no σ.

¹⁴ Bala, ta ku woo σ awoo zi b'σ bi, cem beə woo σ σ jire han y. Woo ι lee ka, σ bi Krista lemim nyunta pa da awoo m.

¹⁵ Woo bur σ le bore σ muηηoo σ guoo wantoo zibəə to ma y. Bi, woo ta σ heer le k'awoo sarakare n a da ra, ku woo zibəə n panηa yi gota awoo barla so, zibəə ku Woso woo da σ bi m naa, woo bi bore a jire la ni y.

16 Wɔɔ wɔŋ ɔ nɔnaaɔ ɔ lelim nyunta bi pa da koro ko ŋ ni laato awɔɔ ko bi ma ro wɔɔ ɔ, bi wɔɔ b'ɔ le bore ɔ muŋŋɔ ɔ zi ko gɔɔɔ vantɔɔ a ba to ma y, zi ko Woso a ka brɔɔ ɔ ko ŋ n'a ba bi n bi.

17 Wosoci b'a hi, a ɔ: «Gɔaa k'a ɔ k'a a le bo a muŋŋa ɔ, a b'a le bo a muŋŋa ɔ y, an a le bo ho ko Zuuba a ba b'ɔ.»

18 Bala, gɔaa k'a n'a le bore a muŋŋa ɔ a zim bi bee Woso no ni yim ma y. Gɔaa ko Woso muŋŋa n'a le boŋ ɔ bi m.

11

Pol i ŋɔaarzibəəzanno mim him

1 Keere naa, mɔɔ hoɔzaabaa meer bam kan awɔɔ ki, k'a ye ma. In... a ye mɔɔ nawɔre awɔɔ han k'a ye mɔɔ hoɔzaabaa meerbaa bi ma.

2 Awɔɔ ŋɔa ko mɔɔ nawom bi, jumbaa n ta mɔɔ m, a to a ɔ Woso zi. Bala, awɔɔ banka mɔɔ ɔ amba nyumbəere k'a n yar do bi m, ko m a ka Krista ɔ, k'a n yi awɔɔ zim.

3 Bi, mɔɔ da ni boŋ ɔ, mɔɔ ɔ, a a da ma gɔɔɔ n bra ba awɔɔ m ŋɔaarlo m awɔɔ n a bo Krista zuure ɔ paan..., amba mum bi bra ba Eɛvi m ŋɔaarlo meerbaa m bi m.

4 Meer bi ba mɔɔ nawɔre nɔnaaɔ, bala, ko gɔaa bur an ni Yeezuu Krista vanta mim hire, an ni meer bi bam espri ko Sent-Espri bee m bi ni, an ni lelim vanta pa dare awɔɔ m, bi lelim nyunta k'awɔɔ zu ɔ biisi bi bee y, awɔɔ tir a gu a ye ma.

5 Gɔɔɔ k'awɔɔ n'a hoɔn dare ŋ ma a ɔ, zibəəzanno ko ŋ le da ro ni ŋ ni ro wɔɔ, mɔɔ y'a gungam m ɔ ŋ n le da mɔɔ ni y.

6 A a da ma mɔɔ bi wɔŋ ɔ, m meer ba wɔsi am ŋ ho bi ni y, bi ko Woso hodore mim ni, ŋ bi jira mɔɔ ni y. Mɔɔ m hodore bi hunka ho haay no ɔ, mim haay no ɔ.

7 Ko mɔɔ bi Woso lelim nyunta pa da awɔɔ m bi, a pa bi da mɔɔ ɔ awɔɔ m vam, mɔɔ n hoɔ si awɔɔ han y. M muŋŋa mɔɔ zer, ko m awɔɔ gore da ɔ. A hi awɔɔ ɔ, a ba ko mɔɔ ɔ nɔnaaɔ naa, koro mɔɔ ɔ ma ra?

8 Nyunta ko mɔɔ ɔ awɔɔ zi b'ɔ bi, kristagɔɔ sokomaro vantɔɔ i mɔɔ yawora ba, mɔɔ brɔɔ wo nya, ko m m da awɔɔ han.

9 M da ko mɔɔ nawɔre awɔɔ han b'ɔ bi, ko busoo mim ta mɔɔ ma, mɔɔ bir awɔɔ kom k'a hoɔ kan ɔ y. Wɔɔ danyino ko ŋ ni Masedɔan ɔ ro wɔɔ bur, ŋni ho ko mɔɔ le n taa haay bi ka mɔɔ ɔ. Mɔɔ n ye fugaa k'awɔɔ n ko mɔɔ mim ma y, naa mɔɔ ni gɔɔtare m bir a bam.

10 Naa m mɔɔ goredaore, sira mɔɔ n'a hum Krista k'a ni mɔɔ ɔ bi to m, mɔɔ b'awɔɔ busoo sire y, m le mɔɔ n'a bore m muŋŋa ɔ naa to ma, bi gɔsi b'a dam ma Akayii koro wɔɔ ɔ jilli an a ta mɔɔ m toore naa no ɔ y.

11 Bo m mɔɔ n naa hi? Mɔɔ bir awɔɔ ŋɔam ge? Ayy..., Woso a do a ɔ mɔɔ y'awɔɔ ŋɔam.

12 Ho ko mɔɔ n'a bam naa, mɔɔ gɔɔtare m bir a bare nɔnaaɔ can, ko m a ka ko gɔɔɔ ko ŋ le n taa k'a a le bo a muŋŋɔ ɔ, a ɔ, a i zi bam, am wɔɔ ho bi m no wɔɔ n a da jum ɔ, ko ŋ b'a da ma ŋni naa hi y.

13 Gɔɔɔ noɔn duro, zibəəzanno paan...ro bee ni ŋ ni y, ŋɔaar ŋn'a bam gɔɔɔ m a zibəə bi no ɔ, ŋn'a ho bare i ɔ, Krista zibəəzanno m.

14 Bi naa do naa, zekəðə mim b'a no ɔ y, bala, Sotaana muŋŋa a da ma an a muŋŋa ba i ɔ, leegure maleeka m.

15 K'a yo Sotaana muŋŋa wo ɔ an naa ba bi, k'a maam wɔɔ b'a hum ɔ ɔ, a zibəənyino wɔɔ b'a muŋŋɔ bare i ɔ zibəəturgazanno n a mi wa. Bi, ŋ nyamborle bi, bo a nawom ko ɔ kan ŋ zibəə bi ki, a yire ŋ ma bonyaa.

Pol firyirero mim

16 Ko m m ya, m so ra, awɔɔ gɔsi bi dɔga mɔɔ ma i ɔ, hoɔzaa n mɔɔ ni y. Gee k'awɔɔ ɔ hoɔzaa n mɔɔ ni, k'a maam k'a ye mɔɔ ma amba awɔɔ ni yem hoɔzanno ma bi m, ko m wɔ ɔ m m le bo m muŋŋa ɔ poore.

17 Ho ko mɔɔ ɔ ko m a ba naa, Zuuba hoɔnho bee m ko mɔɔ n a ba nɔnaaɔ y. Ko mɔɔ ɔ ko m m le bo m muŋŋa ɔ naa, hoɔzaabaa zibəə m.

18 K'a a yo gɔɔɔ guta n'a le bore a muŋŋɔ ɔ durnya minno ma bi, mɔɔ yi m le bore m muŋŋa ɔ so.

19 Awɔɔ ko mindorezanno n'a mi ro wɔɔ, awɔɔ i yem hoɔzanno ma naanaa.

20 Awɔɔ i yem gɔɔɔ n'a sore awɔɔ ɔ am loɔno ho bi m, ŋn'i ho yore a m, ŋn'i ŋɔaar bare a m, ŋn'awɔɔ gore boŋ ɔ, ŋn'awɔɔ sonso wom.

21 Nyannu i mɔɔ zem, bala, wɔɔ n wɔ ɔ, ɔ naa ba awɔɔ ni y.

Bi keere naa, mɔɔ meer bi bare am hoɔzaa ho bi m, gɔɔɔ ko ŋ n'a le bore a muŋŋɔ ɔ hoɔ niŋŋoo m no wɔɔ, mɔɔ yi m le bore m muŋŋa ɔ hoɔ wɔɔ duro m so.

²² Ɔɔɔɔ wɔɔ duro ɔ ebree Ɔɔɔɔ n'a mɩ, bɩ, ebree Ɔɔaa n mɔɔ m sɔ. N ɔ, Israyel Ɔɔɔɔ n'a mɩ, mɔɔ maam sɔ. N ɔ, Abraham yanɔɔ n'a mɩ, bɩ mɔɔ maam sɔ.

²³ N ɔ, Krista zibænyɩnɔ n'a mɩ, onhoon..., mɔɔ hoɔzaabaa meer bam fast keere, Krista zibænyɩ m mɔɔ m an le da η la.

Mɔɔ zi ba an le da η ho ra.

N mɔɔ du lonnoɔe ɔ an le da η la,

n mɔɔ ze mawɔr m an le da η la sɔ,

mɔɔ m mee ka ze ma galle m hɔka.

²⁴ Zɩfɔrɔ leezanno mɔɔ nyasɔ galle m soor ηnɩ mɔɔ ze mawɔr m, mɔɔ ze n tɩr a ɔ mawɔr bɩ m galle m bukærku a yaa n neɛhɔ.

²⁵ Rɔm Ɔɔɔɔ mɔɔ nyasɔ galle m kaaku η nɩ mɔɔ ze banno m,

hindeem ɔ Ɔɔɔɔ mɔɔ bumba jaarɔ m k'a mɔɔ meeyaa bɔ ɔ.

Mɔɔ m yo kɔ m ga kɔolɔs nyoobare nɔ ɔ galle m kaaku,

hindeem ɔ mɔɔ Ɔɔɔta higota ɔ domum deem,

ɔɔ n mɩ n nɩ mɔɔ bɔ lem.

²⁶ Mɔɔ zaaku Ɔɔta,

mɔɔ zaakɔrɔrɔ wɔɔ nɔ ɔ,

perɔrɔ kɔ η tɩr yar lɔ wɔɔ a yo k'a mɔɔ bɩ,

dazaamazanno a yo k'a mɔɔ ze sɔ,

mɔɔ dogɔɔɔ a ηsa k'a mɔɔ meeyaa bɔ ɔ sɔ.

Doro vantɔɔ Ɔɔɔɔ a yo k'a mɔɔ ze Ɔɔr sɔ.

Minno a yo k'a mɔɔ yɩ kɔnɔrɔ ɔ, kan poohɔɔnɔrɔ kɩ ɔ, higotɔɔ bure ɔ sɔ,

ηsaar kristagɔɔɔ barla sɔ.

²⁷ Mɔɔ zi kɔsɩrɔ ba, m makra kɔsɩrɔ yɩ, hinceem tɩr jɩra mɔɔ ma, nɔ n tɩr mɔɔ ze kan mɩsɩ kɩ, m tɩr m le kɔsɩ pakra m, nyɛem mɔɔ ze, huu jɩra mɔɔ ma sɔ.

²⁸ Mɔɔ bɩ m kɔre m minno vantɔɔ hɩ y, domum biyæ mɔɔ heer ɩ kɔm kristagɔɔɔ sokɔmarɔ wɔɔ mim tɔ ma.

²⁹ Kɔ panɔawarzaa m Ɔɔaa nɩ, b'ɩ ɔ, mɔɔ m. Kɔ Ɔɔaa a do mimbonyaa nɔ ɔ b'a busu mɔɔ ma Ɔɔta, ɩ ɔ mɔɔ m.

³⁰ Kɔ mɔɔ ɔ kɔ m m le bɔ m muɔɔna ɔ, m le mɔɔ n n'a bɔre m panɔawar minno ɔ.

³¹ Woso, wɔɔ Zuuba Yeezuu Zɩ bɩ, a a dɔ a ɔ, ηsaar bæe mɔɔ n'a bare y. Bɩ, k'a tɔ n leboore yɩ domum haay.

³² Nyɩnta kɔ mɔɔ ɔ Damas kɔ ɔ bɩ, kɔ bɩ dɔgamazaa kɔ cir Aretas a so ɔ b'a ka yarbænno n jum kɔ bɩ lero ma, k'a mɔɔ ku a mɔɔ nyasɔ.

³³ Bɩ, Ɔɔɔɔ mɔɔ da kast ɔ, n n'a ka mɔɔ n bɔ kɔ bɩ pænɔ bɩ tokoro deem m, yɩ a ɔ nɔnnaaɔ kɔ bɩ dɔgamazaa bɩ n mɔɔ ku an mɔɔ nyasɔ y.

12

Hɔ kɔ Woso a hunka Pol m

¹ Mɔɔ Ɔɔɔtare m m le bɔ m muɔɔna ɔ ra? Mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ a nyɔɔɔɔ bɔ ɔ y, bɩ keere naa, mɔɔ hɔɔ kɔ Zuuba η hunka mɔɔ m nunnare nɔ ɔ rɔ wɔɔ mim hum.

² Mɔɔ kristagɔaa dɔ, Woso n a busu an ta m a zi arzana ɔ, a busure dɔɔraa bueresi hɔ m naa. Mɔɔ n a dɔ kɔ ta a ɔ arzana ɔ paan..., Ɔɛɛ hohunkare a a yɩ y, Woso ɩ naa dɔ.

³ Denter m, mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ, Woso a busu an ta m arzana ɔ, a a da ma hohunkare a a yɩ, a a da ma Woso a busu paan... an ta m arzana ɔ b'ɩ, Woso ɩ naa dɔ mɔɔ n a dɔ y.

⁴ Arzana ɔ b'ɩ bɩ, a meerbaarɔ niɔɔso ma, Ɔɔaa n a ga m an so η la y, bɩ, zaa ba ɔ, Ɔɔaa n η mim hure y.

⁵ M le mɔɔ n'a bɔre m muɔɔna ɔ, Ɔɔaa nɔnnaaɔ bɩ tɔ ma, bɩ mɔɔ bɩ m le bɔre m muɔɔna ɔ y. Kɔ mɔɔ ɔ kɔ m m le bɔ m muɔɔna ɔ, m panɔawar minno mɔɔ nɩ η hum.

⁶ K'a hɩ mɔɔ ɔ kɔ m m le bɔ m muɔɔna ɔ, mɔɔ bɩ yɩm hoɔzaa y, bala, mɔɔ sɩra hum. Bɩ, mɔɔ le baa kɔ m m le bɔ m muɔɔna ɔ y, bala, mɔɔ le baa kɔ Ɔɔaa n a hoɔn da mɔɔ ma an le da m bunce ra, zi kɔ mɔɔ ba an n'a yɩm nɔ ɔ, Ɔɛɛ meer kɔ mɔɔ n'a bam an n'a mam nɔ ɔ y.

⁷ Hɔɔ Ɔɔɔɔɔ nɔɔn duro kɔ Woso η hunka mɔɔ m b'a da ma an a ka muɔɔnabusure n a so mɔɔ ɔ. Naa tɔ ma m Woso n yaaba da mɔɔ zi an nɩ mɔɔ kɔm, kɔ mɔɔ bɩ m muɔɔna busu y. Yaaba bɩ, bɔ a ɔ kɔ ɩ ɩ, Sɔtaana zibæzaa deem zibæ m, an nɩ mɔɔ zem, kɔ mɔɔ bɩ m muɔɔna busu y.

⁸ Mɔɔ yaa da Woso m galle m kaaku k'an mɔɔ yo fɩryɩre naa do wɔ ɔ.

⁹ A n a nyɩ bɔ mɔɔ n'ɩ, a ɔ: «Mɔɔ barka b'ɩbɩ bɔ, bala, k'ɩbɩ ɩ panɔawar nɔ ɔ, bɩ mɔɔ barka b'a zi ba fast.» Naa tɔ ma bɩ, mɔɔ yɩ m heer nyɔɔm m m le bɔ m muɔɔna ɔ, m panɔawarɩ tɔ ma, kɔ Krista panɔa bɩ n nyɩnta mɔɔ Ɔɔr zi fast.

10 Naa y'a ka Krista to ma
 moo ni m heer nyoom,
 ko moo i panjawar lo no o,
 ko gsoo i moo sonso wore,
 ko minno a honho i moo yure,
 ko gsoo i fir kam moo ma,
 ko minno i moo heer kom so.
 Bala, ko moo i panjawar no o,
 bi moo panja n ta o.

Pol heer i kom Kornti gsoo to ma

11 Moo i meerbaa bi bare i o, hoozaa m moo m, b'awoo i moo da o panja m. Awoo y'a ga m hoo a moo nyaa ba. Bala, baa ko hosi bee m moo ni, gsoo k'awoo ni digare n ma zibeezanno wuro woo, n n le da moo m hosi no o y.

12 Zibeeero ko n'a hunkare n o, kristazibeezaa m moo m no woo, ziro woo duro ba moo o gsoo bire o kan boraama guta ki. Zibeeero woo duro, hoserlo do y'a honho m kan gungare do y'a honho ki.

13 Bo n ta o moo n a ba kristagsoo sokomaro vantoo woo m, moo n a ba awoo ni? K'a maam ko moo n ye k'awoo n diga moo m'urbaa mim ma bi m. K'a koroma naa do sugur ka m o.

14 Dutaanaa, moo m banka m a nya ko m bor awoo zi b'o, a gallem kaako ho moo ni zem b'o naa, bi ko moo bi bor, moo bi yem awoo n diga moo mim ma y. Awoo munjo moo ni m kare a ma, awoo busoo bee y. Bala, nyino bee n'a kam busoo ma k'a nyaso a ziro ni y, ziro woo n'a kam ma n'i nyasore a nyino m.

15 Ko moo ni, heernyoo m kan moo ki, ko m ho ko moo n ta m haay sa kan m munja ki, m m da m awoo han. Awoo nso ko moo nawom guta ncinaas naa y'a ka awoo bur moo nso na?

16 Awoo ye a do a o, moo n ye k'awoo n ko moo nyasom to ma y. B'a da ma goaa n a hi a o, hoonkare zi moo ba ko m awoo ku m wo o, nsoar lo m.

17 Moo nsoar ba awoo m ko m ho yi awoo gor zi ra? Moo gsoo ko moo n nyoo awoo zi ro woo goaa deem da o k'an nsoar ba awoo m na?

18 Moo ye Tiiti han an ta awoo zi b'o, kan woo danyi ko moo mim hi awoo m biisi bi ki. Awoo a da ma a hi a o, Tiiti nsoar ba awoo m k'a ho yi ra? A munja kan moo ki, tar deem woo sa, o o m'urbaa bi ba m, kan o zibee ki.

19 A hoon k'awoo n'a dare a o, o ka woo nawom ma ko gumo ka o munjo o awoo lee bi, a domum laato. Ayy..., o meerbaa bi ba woo nawom Woso taa amba Krista n'a nsoar bi m, bi, o gsoasiboo, naa haay hi woo nawore awoo m, k'awoo n ta lee surakare no o.

20 Moo da i bonjo o, m o, i b'a ka moo n bor awoo zi b'o m bi diga a ho ko moo n'a gungare awoo zi bi maam ni y, awoo n a yi so a o, ho k'awoo n'a gungam moo zi bi, a bi maam so y. Moo da i bonjo o, m o, i b'a ka nyaa n bi nyinta o, kan jumbaa ki, komaa ki, mumbokoma ki, kan sonsowore ki, gsootozar lo ki, kan munjabusure ki, warkoma ki y.

21 Moo da i bonjo o so, m o, m ya ko moo o m ni zere awoo zi b'o naa, i b'a ka Woso n moo da nyannu o awoo bire o wa. M m ya m nyi ka gsoo guta ko n mimbonyaa ba hoo, nni goota n'a bo a taam a dintim zibeeero woo no o ro woo to ma wa, a a da ma nni goota n'i jaan dam, n'a zibonyaroo woo bam.

13

Dondore nyambor lo

kan leersore ki

1 Ko moo bi bor awoo zi b'o, a gallem kaako ho m naa keere. Amba Wosoci b'a hi, a o: «Ko goaa o, goaa vanta mim ba, pakra m ko mim bi kasetzanno n nyinta o hiya gee kaako, ko mim bi n yi sira», ko moo bi lee ku, naa woo n'a bam.

2 Ko m lee ka m a hi gsoo ko n mimbonyaa ba hoo ro woo m kan gsoo m'uro woo ki m, bor ko moo o b'o a hiya ho ma bi, moo n bo zaa o, bi keere naa, ko moo ba b'o naa, moo y'a hure m o, ko moo m ya m bor awoo zi b'o, moo bi gosi tore y, moo honhor lo kare n haay o.

3 Awoo le taa k'a a do a o, Krista a meerbaa da moo le o moo n'a bam, gee lo? K'a maam awoo y'a dore. Panjawarzaa bee m Krista m awoo gor zi y. A y'a panja bi hunkare awoo bire o.

⁴ Sura m, a ze ko n y'a o godarkora ma bi, a nyunta panjawar no o, bi, a y'a musirbaa bam keere Woso panja to ma. Ko woo o ze ko ra kan ki bi, woo i panjawar no o so, bi, o musirbaa bi ba woo nawom kan ki, o n'o zi bi bam kan awoo ki Woso panja m.

⁵ K'a bo a diga a munjo ma a zim, awoo i musirbaa bam sirakare no o ge. Awoo do a o, Yeezuu Krista y'awoo bire o, gee lo? K'awoo n a do, k'a maam, k'awoo bi won o a a sirakare zibæero hunka bi to ma m.

⁶ Bi, moo y'a gungam moo o, awoo do a o, woo bi jura m sirakare zibæero hunkare ra wa.

⁷ Yaa woo n'a dam Woso m, k'awoo bi mimbonyaa ba y. U ka bee woo nawom ma, k'o a hunka awoo m, o o, o gumæ ta o wa. U ka woo nawom ma k'awoo n a munja ba, baa k'a i yire i o, woo bi gumæ yim mim ku woo dunda naa no o y.

⁸ Bala, woo ba panja m k'o sira da jum o y. Panja woo n ta m k'o a ka, ko sira n ta lee.

⁹ Ku woo i panjawar no o, awoo ni panja m denter, woo y'o heer nyoom. Woo n'a yem Woso han bi n naa kare. A ye woo nawom k'an a ka k'awoo n yi munja fast.

¹⁰ Naa to ma m, ko moo goota m m laato awoo ma bi, moo ni naa haay gorsira bare awoo ma. K'an bir yire i o, ko moo bi lee ku awoo bire o, m bi m da m nyaa ma kan awoo ki, le ko Zuuba a ka moo o bi ni y. Bala, le ko Zuuba a ka moo o bi, a ka a o moo o gooo bankare to ma, a n a ka moo o ko m η zaar ba y.

¹¹ Keere naa, m danyino, m leer moo n'a sore awoo m. K'a bir a heer nyoom. A bir a toη o k'a yi munja fast. K'a bir ko heer yom. A bir ko mare. A bir a musirbaa bam laafu kan ko ki no o. Maam bi, ko ηoarezaa kan laafuzaa ki m Woso m bi, a nyuntam kan awoo ki.

¹² K'a yaa da ko m munja danyibaa no o. Wosogoo ko η ni naa o haay ro woo i yaa dare awoo m.

¹³ Bi ko Zuuba Yeezuu Krista barka, kan Woso ηoare ki, Sent-Espri zekora ki n bir kan awoo haay ki.

Ci ku Pol a ba GALASII ZANNO ma

Ci ku Pol a ba Galasii zanno ma bi

gasore

Pol i ci bi ba. A ba a u Galasii koro woo kristagoo ma.

Ci bi ba a u, bala, zuuforo ku n y'a ba kristagoo gosunno i ta n zii n'aa ho dunda n n, an bokare n hodundare bi bir zum ku o kan lemim nyunta bi ki y. N u, pakra m ku goso n gaso banho u, ku n bee n bi bombore yire y.

A m naa, Pol n ci ba k'a hunka nni a u, Krista k'a ga bi, a ho haay ku lero woo a cunta bi ba an a nya, an woo yo Moyiisi lero woo lombaa no u, woo n'u so u muhjo u Sent-Espri panja kan a le sire ki to ma.

Pol i yaa dam Galasii kristagoo m

¹ Moo muhja Pol ni ci naa do bam, kristazibeezaa m moo m, goso bee moo bo u y, bi gaa bee moo nyoo so y, Yeezuu Krista muhja, kan Zi Woso k'a a mum bo u gaeno bire u bi k'i moo bo u.

² Moo kan danyino ku n naa u haay ro woo ki, woo i yaa dare awoo m, awoo ku kristagoo sokomaro n'awoo m, an ni Galasii koro u ro woo.

³ A ye moo nawom woo Zi Woso han, kan Zuuba Yeezuu Krista ki han, ku n ni barka kan laaftu ki ka awoo u.

⁴ Yeezuu muhja i ye an ga, k'a woo bombo u mimbonyaaro no u, k'a a da ma a woo yo durnya bonyaa naa do wo u, amba woo Zi Woso le n taa bi m.

⁵ Woso to n leboore yi domum haay. Amina.

Lemim nyunta vanta ba u y

⁶ A bo k'awoo nawom Woso k'a awoo bir k'awoo n yi a goso Krista barka minto b'u, a ta k'a zu lemim nyunta vanta u bi, a a ka moo n ze kedde.

⁷ A bir yire i u lemim nyunta vanta n ta u wa, a i yire i u, goso n'awoo warm ku ma, n'n'a kam ma k'a Krista lemim nyunta bi zaar ba.

⁸ Bi, ku gaa lemim nyunta vanta dunda awoo m, an a ho kan lemim ku woo pa da awoo m bi ki, baa ku woo m, baa ku maleeka y'a to arzana u an bi naa ba, ku Woso nomaa n a kergu a zaa ra.

⁹ Moo lee ka m a hi, bi moo yi m yare m so ra, ku gaa lemim nyunta vanta pa da awoo m, bi lemim k'awoo si hoo bi bee, ku Woso nomaa n a kergu a zaa ra.

¹⁰ Ncnaas naa, m ka moo nawom ma ku goso no n yi kan m ki ra? Gee, ku Woso no n yi kan m ki ra? A nja moo nawom ku goso n m nja ra? Ayy..., ku m ka moo nawom ma ku goso no n yi m la, moo bi nyintam Krista zibeenyi do y.

Krista i lemim nyunta bi da Pol wo u

¹¹ M danyino, k'a do a u, lemim nyunta ku moo pa da awoo m bi n a to goso zi y.

¹² Bala, a ma bee moo u goso zi y, bi goso bee y'a dunda moo n so y, Yeezuu Krista muhja y'a hunka moo m, moo n a do.

¹³ Nyunta ku moo u ho niho biisi, m ni zum zuuforo wosozaa u bi, awoo mim ma. Awoo do a u, domum bi do u bi, moo fir ka Woso goso sokoma bi ma guta maam-maam, ku m a zaar ba.

¹⁴ Zu ku moo nawom zuuforo wosozaa b'u bi, moo cem m muno zuuforo woo han zaa bi zuure no u guta, m ni m yon u guta m le da n la, m yaaboo yunubayiro woo zuure no u.

¹⁵ Bi Woso lee ka an moo bo u a barka bi to ma ku m a zi ba, bi ma bi, moo n yi cina y. Ncnaas ni, an moo bir zibee bi to ma.

¹⁶ Bi k'a b'a nja ku moo n'a Nyi bi do ku m a pa da do vantoo goso m bi, moo n m ka ma ku m gaa lar ma y,

¹⁷ moo n ta Zerizalem u so goso ku n lee ka moo m n'a ba kristazibeezanno ro woo zi y, m hor moo u leem m ta Araabiro ku u, m m to b'u, m bor Damas ku u.

¹⁸ Bi je u doora kaak kur bi, moo n ta Zerizalem u, ku m aa Sefas* do, moo goota b'u kan ki domum bueresoor.

¹⁹ Moo n zibeezaa vanta yi ku *Zakkı bee y, Zuuba danzaa bi.

* 1:18 1.18 Sefas: Piyer to vanta m. K'a diga Zaan 1.42 bunce o.

20 Ho ko moco n'a hure awoco m ci b'os naa, Woso n moco kasetuzaa, njaar bee moco n'a bare y.

21 M hor ko moco o Zerizalem o bi je o, ta moco o Siiri koro o, kan Silisii koro o ki.

22 Bi, Zidee koro woco kristagocoo sokomaro woco n moco yi deem y.

23 A ma n y'a o bala, n n'a dundare, n o: «Gooa k'a ni fir kam woco ma biisi bi, a i Krista zaa k'a nyunta an n'a zaar bam bi pa dam keere.»

24 Naa do n a ka, n'n'a le bom Woso o moco minto.

2

Pol kan kristazibæozanno vantoo ki ko zæore

1 Docraa bueresi cenle je o, moco m bo, m m ya, m ta Zerizalem o kan Barnabas ki, moco Tiiti gaa m ta m kan m ki so.

2 Woso y'a hi moco m hohunkare no o, a o, moco n ta, bi minto m moco n ta. Ko woco yaa lee ku bi, moco lemim nyunta ko moco n'a pa dam do vantoo barla bi sa, m a dunda n ni. Moco sokoma ba kan leezanno woco ki a minto m a dunda n ni so, ko zi ko moco ba kan zi ko moco n'a bam bi ki bi bo vam y.

3 Baa moco zukuuzaa Tiiti ko grekki goaa m bi, n n a ka ma k'a panja ba ma k'an gaso banjoo o y.

4 A n bokare gooo a da woco zi n'n'a hure a ma kristagocoo bi njaarzanno m, broo a nyaso kooocoo ko Tiiti n gaso banjoo o. A da n y'a o woco zi k'a soamunhao ko Krista Yeezuu a ka woco o bi sinsu, a njaar n y'a o k'a a ya, a woco da lombaa ma.

5 Woco n ye n ma y, woco n'os ka ma k'os ko ma kan n ki baa poore tokke y, a ba woco o ncinaao, ko sira k'a ni lemim nyunta bi no o bi m bir a bince o.

6 Ko leezanno woco m, n leezaabaa mim n pakra ba moco ma y, bala, Woso bir gooo jiro bore y. Ncinaao ni, leezanno woco n moco da hosi vanta bare ma lemim nyunta bi pa dare no o y.

7 Bi, n ye n'n'a do n o, Woso moco da o ko m lemim nyunta pa da do vantoo gooo m, amba Woso Piyeer da o k'an a pa da zuforo m bi m.

8 Bala, Woso k'a Piyeer bo o, an a nyoo zuforo ma bi, Woso bi do i moco bo o so, an moco nyoo do vantoo gooo zi.

9 Kristagocoo woco nyunta n'n'i digam Zakk ki Sefas ki Zaan ki ma a leezanno, broo ye n'n'a do n o Woso a barka ka moco o, ko moco n zi bi ba denter. A m naa, nni moco wo nyaso, k'a hunka a o, komare i woco bire o, ko woco m ta do vantoo woco zi, ko n boom n ta zuforo woco zi.

10 Bi, ho ko n y'a cinta bi, n o, o o da njaarzanno han, bi ko ho bi do ni, moco ba denter.

Pol kan Piyeer ki mim Antyoos ko o

11 Bi, Sefas k'a bi bor Antyoos o bi, moco ba kan ki goaa haay lee, k'a koro ma bi to ma.

12 Bala nyunta a o, an ni ho bum kan do vantoo gooo ki, bi ma bi, Zakk gooo nyoo bi nni lee ku cuna y. Ko n bi lee ku bi, an a da a ra, an a gu n ma an jum a ho, nyi k'a n'a bam zuforo ko n o, do vantoo gooo m gaso banjoo o ro woco m bi minto.

13 Zuforo ko kristagocoo m nni nyunta b'os kan ki ro woco n a hobaa sa so, naa n a ka Barnabas munja n gaso n hoon huya-huya zibæo b'os.

14 Ko moco n yi n bir zum sira k'a ni lemim nyunta b'os turga bi, moco hi Sefas m goaa haay lee moco o: «Ibu k'i n zifo bi, k'ibu n'i musirbaa bam am do vantoo gooo ho bi m bi, i bir a bam am zuforo ho m bi, a a ba lo ibu n'a njaar k'i panja ba do vantoo gooo woco ma ko n n'a musirbaa ba am zuforo ho ni?»

15 Zuforo m woco m, woco zuro i nyunta maam, do vantoo gooo ko n ni Woso lero do ro bee n woco ni y.

16 Bi, woco do o o, goaa b'a dam ma an yi turga Woso mum o Moyiisi lero zibæoro bare minto y, sira ka Yeezuu Krista o ni goaa bam turga bala. Sira woco ka Krista Yeezuu o so ko Woso n'os ba turga a to ma, bi lero zibæoro to ma bee y, bala, n bi gost bam turga lero zuure to ma y.

17 Woco, o ka woco nawom ma ko n n'os ba turga Krista to ma, an bokare an ni yure i o, o ba woco o mimbonyaabonno so am do vantoo gooo m. K'a maam Krista bi mimbonyaa zi an n'a bam na? Ayy... fuga!

18 Bala, ko moco lero woco zuure to k'a b'a dam ma an goaa ba turga Woso mum o bi minto, ko moco n ya m m bo ko m zu o, moco ni m bam lerobusikamazaa keere.

19 Bi ko moco munja m, lero woco minto bi, moco bir m musirbaa bam lero woco to ma do y, ko m m da ma m m musirbaa bi ba Woso to ma. Ko n Krista wo godarkora ma bi, moco ga kan ki.

²⁰ Mısrbaa kó mɔɔ n ta m naa, mɔɔ bɛɛ m ta nı y, Krista n a mısrbaa bam mɔɔ ɔ. Mısrbaa kó mɔɔ n'a bam her-her naa, a ba mɔɔ nawóm sıra ka Krista ɔ nɔ ɔ, a m Woso Nyı, an mɔɔ nɔa an ye an ga mɔɔ tɔ ma.

²¹ Mɔɔ bır Woso barka bı bam hɔ nıbur y, bala, k'a ı yıre ı ɔ, lero wɔɔ tɔ ma gɔaa a da ma an yı tırğa Woso mum ɔ, k'a maam, Krista bı ga a ɔ vam.

3

Zaa kó Woso a sa k'a gɔaa bɔmbɔ

¹ Aba! Galasii zanno, hɔɔnwarzanno. Nka ı wɔ ɔ an awɔɔ hɔɔn wusigɔ nɔınaaɔ? A n bɔkare n y'a hınka awɔɔ m mıɲɲa, a dɔ a ɔ, Yeezuu Krista ga godarkora ma.

² Kó m laaka da a han wa: Lero wɔɔ zuure minto y'a ka Woso n a Espri bı ka awɔɔ ɔ ra, gɛɛ zu k'awɔɔ ɔ srakare lemim b'ɔ bı minto nı?

³ Bɔ yarmabaa m naa? Woso zuure bı sɲɲıda sa awɔɔ ɔ Woso Espri paɲɲa m, a bɔkare an n'a nɔam keere k'a nyambɔr a mesim paɲɲa m na?

⁴ Ziro kó Woso ɲ ba awɔɔ mısrbaa nɔ ɔ rɔ wɔɔ, bɔ ɲ y'a ɔ vam kan awɔɔ kı ra? Mɔɔ y'a gungam mɔɔ ɔ, ɲ bı vam kan awɔɔ kı sun!

⁵ Kó Woso y'a Espri kare awɔɔ ɔ, an nı hoserlo bare awɔɔ bire ɔ, naa ba an nawóm lero wɔɔ k'awɔɔ nı zure ɲ ɔ bı tɔ ma ra? Gɛɛ zu k'awɔɔ ɔ srakare lemim b'ɔ bı tɔ ma nı?

⁶ K'a a yo Abraham n sıra ka Woso ɔ, Woso n dıga ma tırğa a mum ɔ bı,

⁷ k'a maam, k'a dɔ mıɲɲa a ɔ, srakənno wɔɔ n Abraham nyıno.

⁸ A n ta ɔ sɔ bı, Wosoci bı lɛɛ ka an a hı hɔɔ a ɔ, Woso do vantɔɔ gɔɔɔ wɔɔ bam tırğa a mum ɔ ɲ srakare tɔ ma, bı minto m Woso n lemim nyınta naa do hı Abraham m, a ɔ: <Tara burɛ gɔɔɔ do haay barka yıre ıbu tɔ ma.>

⁹ Nɔınaaɔ nı, gɔɔɔ kó srakənno m nɔ wɔɔ nı barka yım kan srakarezaa Abraham kı.

¹⁰ Bı gɔɔɔ kó ɲ nı yom lero wɔɔ ma rɔ wɔɔ, lerbɔre kú ı kan ɲ kı, bala, n y'a gursıra ba Wosoci b'ɔ, n ɔ: <Gɔaa k'a bır hɔ haay kó n y'a da lero wɔɔ ci bı nɔ ɔ bı bam tee... bı, lerbɔre kú ı kan kı.>

¹¹ Sıra nɔ ɔ, gɔsı b'a dam ma an yı tırğa Woso mum ɔ, lero wɔɔ zuure tɔ ma y, bala, n y'a gursıra ba, n ɔ: <Gɔaa k'an tırğa Woso mum ɔ srakare tɔ ma bı, a mısrbaa bam.>

¹² Lero wɔɔ zaa bı y'a hɔ kan srakare zaa bı kı, bala, n ɔ: <Gɔaa k'a nı zum lero wɔɔ ɔ haay bı nı mısrbaa yım.>

¹³ Krista a mıɲɲa ka n a ze wɔɔ tɔ ma, a ba a ɔ maam k'a wɔɔ bɔmbɔ lero wɔɔ lerbɔre kú nɔ ɔ, a mıɲɲa ı sɔmpı wɔɔ bıncɛ ɔ an lerbɔre kú bı yı, bala, Wosoci bı nɔ ɔ, n ɔ: <Lerbɔre kú ı kan gɔaa kó n y'a zɛɲɲɔ gɔ ma bı kı.>

¹⁴ Nyınta ɔ nɔınaaɔ, kó do vantɔɔ gɔɔɔ wɔɔ m barka kó Abraham a yı bı yı Krista Yeezuu nɔ ɔ, k'an bır yıre ı ɔ, wɔɔ *Sent-Espri kó Woso a ler bɔ bı yı srakare tɔ ma.

Woso lerbɔre kan lero wɔɔ kı mim

¹⁵ M danyıno, ɔ makra sa gɔɔɔ minkəm zıbɔɔ nɔ ɔ, kó gɔaa a hɔɔnhɔ da ci ɔ an a cınta, amba a a ga m bı nı, kó n a ba a ze kur, gɔsı bır hɔ k'a hı bı zaar bare, b'a bır hɔ nam ma sɔ y.

¹⁶ A do m bı sɔ, lerbɔrerɔ wɔɔ bɔ Woso ɔ Abraham m kan a nyı bı kı m. N n a hı, n ɔ: <A nyıno y,> ı ɔ a hı n y'a ɔ nyıno hɔka ma y, ayy..., nyı bı deem, bı nyı bı, Krista m, bı n ɔ, k'a hı ma.

¹⁷ Hɔ kó mɔɔ ɔ kó m a hı bı ba n nı: Woso lɛɛ ka an a hɔɔnhɔ hı an a cınta, dɔɔraa zorsi bukərku kur bı, n nı bɔkare n nı bɔ lero wɔɔ m, nɔınaaɔ naa, lero wɔɔ b'a dam ma ɲnı hɔ kó Woso lɛɛ ka an a hı bı zaar ba, ɲnı ler kó Woso a bɔ bı zaar ba sɔ wa.

¹⁸ Bala, kó lero wɔɔ zuure tɔ ma m gɔaa nı hɔjırle yım Woso zı, k'a maam Woso lerbɔre tɔ ma bɛɛ dɔ y. A n bɔkare ler kó Woso a bɔ bı y'a ka Woso n a barka ka Abraham ɔ.

¹⁹ Kó nɔınaaɔ m lero wɔɔ zıbɔɔ n bɔ m keere? Lero wɔɔ ka Woso ɔ kó ɲ nı bır wɔɔ mimbonyarɔ hınkam wɔɔ m, kó nyı kó Woso ler bı bɔ a tɔ ma bı n tolle ba an yı. Maleɛkarɔ ı bır lero wɔɔ m, gɔaa deem ı nyınta maleɛkarɔ wɔɔ kan zıfırɔ wɔɔ kı bire ɔ.

²⁰ Lero wɔɔ kare bıncɛ ɔ, a yı pakra kó gɔaa n nyınta ɔ ɲ kare ma, bı ler bı bɔre bıncɛ ɔ, Woso mıɲɲa mim m bı a deem.

²¹ Naa k'a hı a ɔ, lo? Lero wɔɔ bıstı ɲn'a kam Woso lerbɔrerɔ wɔɔ ma ra? Ayy..., a bɛɛ m naa y. Bala, kó yı an nawɔre ı ɔ, lɛ nıɲɲɔ n ta ɔ, gɔɔɔ n'a dam ma ɲnı mısrbaa yı a tɔ ma, k'a maam lɛ bı do n'a kam gɔɔɔ n yı tırğa Woso mum ɔ sɔ.

²² Bı, Wosoci b'a hı a ɔ, mimbonyaa paɲɲa y'a sɔ durnya gɔɔɔ ɔ jıllı. Maam bı, gɔɔɔ kó ɲ sıra ka rɔ wɔɔ hɔ kó Woso a ler bɔ bı yı, sıra kó ɲ y'a ka Yeezuu Krista ɔ bı tɔ ma.

²³ Dòmum kò sirakare zaa bi n bor cuna bi, Moyiisi lero woo i woo ba a lonno ñn'ì òm woo ma, kò Woso n tolle ba an sirakare zaa bi hunka.

²⁴ Ncunaaso bi, lero woo, do ñ y'a o woo ma, kò Krista n tolle ba an bor, kò Woso n woo ba turga a mim o sirakare to ma.

²⁵ Bi, keere naa, sira ka Krista o dòmum m, lero woo kò ñ nyunta ñn'ì òm woo ma bi, ñ bée y'a so woo o do y.

²⁶ Bala, awoo woo... naa, Woso nyuno n'awoo m, sira k'awoo ka Krista Yeezuu o bi to ma.

²⁷ Denter m, awoo haay k'a batem si Krista no o bi, a mısırbaa n n'awoo mısırbaa o jilli.

²⁸ Naa to ma keere bi, kò zufò n'ì m, gée do vanta goaa n'ì m, minsi bée n bi y, kò lo n'ì m, gée soamunhaazaa n'ì m, minsi bée n bi so y, kò yar n'ì m, gée lo n'ì m minsi bée so y. Bala, awoo woo... naa, awoo a ba deem Krista Yeezuu no o.

²⁹ Kò Krista y'a so awoo o bi, k'a maam Abraham nyuno n'awoo m, awoo ni hojirle kò Woso a ler bo bi yum.

4

Lero woo bée y'a so woo o do y

¹ Ho kò moo o kò m a hi bi ba n ni: Nyi k'a ni zem b'a so a zi honyi o bi, a nyubaa dòmum o, bo a o kò o kan lo ki, an bokare a y'a so honyi b'o jilli.

² A nyubaa dòmum o, góoo ni nyasom ni, ñni dtigare a mim woo... ma, kò dòmum k'a zi b'a cunta k'an a so a honyi b'o bi n tolle ba an a ku.

³ A do m bi so kan woo ki, dòmum kò woo n Krista do cuna bi, bo woo o kò o kan nyuno ki, dòmum bi do o bi, durnya panhajanno kò goaa bir ñ yum no woo y'a so woo o, ñni woo ba lonno.

⁴ Bi, dòmum kò Woso a cunta bi k'a b'a ku bi, a a Nyi bi nyoo, lo y'a yi. Yi a o, dòmum kò Israyel góoo woo ni lero woo zuure no o bi ma.

⁵ K'a a da ma a góoo kò lonno m lero woo minto ra woo y, kò Woso n woo ba a nyuno.

⁶ Kò Woso nyuno m woo m bi y'a ka, an a Nyi bi Espri bi zer woo heerlo o, woo n'o dam ma Espri bi to ma, o ni Woso birm, o o: «Ú Zí.»

⁷ Ncunaaso bi, lonno bée n'awoo m do y, Woso nyuno n'awoo m, bi k'a nyuno n'awoo m bi, awoo n ni zem b'a so a hojirle b'o, Woso n ni naa bare.

Pol hoo i kom Galasii zanno minto

⁸ Nyunta k'awoo o biisi awoo n Woso do bi, zu awoo nawom hoo kò n n'a hure ñ ma wosoro, a a ba ñ lonno, bi hoo woo duro, Woso bée ni ñ m y.

⁹ Bi, keere naa, awoo Woso do, an le da bi, Woso awoo do, b'a a ba lo keere, a a ya, a a bo k'a zu durnya panhajanno kò goaa bir ñ yum no woo o, k'a a ya, a a ba ñ lonno? Bi hoo niburo ni ñ m, ñ ba panja ni y.

¹⁰ Awoo i dtgam dómunno ninjoo ma dómum wıroo a yaadare no o, an n'a bam maam so kan monno ninjoo ki, hoo ninjoo dómum ki, dooraaro ki.

¹¹ Awoo mim naa i moo da boñ o, i b'a ka zi moo ba awoo minto vam wa?

¹² M danyuno, a ye moo n nawore awoo han gota, amba moo m ba awoo goaa deem bi, k'a moo hobaa sa so. A zar bée awoo o moo ma y.

¹³ Awoo do munja a o, moo yaaba zere sabaabo y'a ka moo n lemim nyunta pa da awoo m, m leekare zere ma awoo zi b'o.

¹⁴ K'awoo bi to a kò moo yaaba bi to ma bi, awoo n moo bo o y, b'awoo n a si moo lee y. Bi moo si awoo o munja i o, Woso maleeka deem awoo si, i o, Krista Yeezuu munja awoo si.

¹⁵ Heernyoo k'awoo n ta m biisi b'i ka? Moo do munja m o, k'awoo n'a dam ma, awoo y'a munyaaro waaj o a ñ ka moo o dòmum bi do o.

¹⁶ Bi keere naa, m ba moo o awoo jum sira kò moo n'a hure awoo m bi minto ra?

¹⁷ Góoo kò ñ ni ñaar ho dundam no woo, tontore kò ñ ni ta m kan awoo ki naa, tontore paan... bée y, a ka ñ nawom ma k'a awoo go moo ma, k'awoo n a to o kan a ki.

¹⁸ A munja kò góoo n bir ta tontore m ho munja to ma, b'a ga a o m kò tontore bi do n bir tam lee tee..., baa kò moo i kan awoo ki, gée kò moo ba kan awoo ki b'o y.

¹⁹ Moo nyuno n'awoo m, moo m ya m ni fir yum paan... m heer o awoo to ma, m ni nyoosi bam am lo jıstızaa ho bi m, kò m a ka k'awoo n Krista mısırbaa yi paan....

²⁰ A ñaa moo nawom paan... kò m bir awoo bire o b'o dutaa, kò m m meerbaa bi lor m a ba, bala, moo n a do kò moo meer bi bam kan awoo ki lonlo y.

Gaasıbabaa hıyoo woo góoo mim

21 Awook k'a n'a nsoam ko lero wook n a so a o ro wook, k'a hi m m wa. Awook n ho ko lero wook a hi bi ma ra?

22 N y'a gorsira ba Wosoci b'o, n o, Abraham nyuno yi huya, deem yi a o kan Agaar ki, lo m bi, an deem yi kan Saara ki soamunhaazaa m bi.

23 Bi lo ko lo m bi nyi bi, yi b'o amba goaa haay ni yim bi m, an bokare, nyi ko soamunhaazaa b'a yi bi, Woso i lee ka an a yure ler bo.

24 Mim naa do naa, ho a o k'a dunda wook m, a ba n nu: Lanno huyook wook, goaastabaaa huyook ko Woso n da ro wook makra ni n m. Leeare goaastabaaa makra m Agaar m. Gooastabaaa ko Woso a da Sinayii ci bure o bi m, gook ko goaastabaaa bi do a so n o ro wook, lonno ni n m.

25 Bala, Agaar bi, bo a o ko o, i o, Sinayii ci bi m, Araaburo ko ci bi do n ta o, a bo ko o so i o, Zerizalem kunoo k'an ta o her-her naa m, bala, a i lombaa no o kan a gook wook ki so.

26 Bi arzana Zerizalem bi, soamunhaazaa m bi, wook kunoo bi m bi, bo a o ko o, i o, wook da m.

27 Bala, n y'a gorsira ba Wosoci o, n o:

Ibu k'i n cina bi, i heer nyoo,
bala, ibu bir nyuno yim biisi y,
heernyoo zee da,

ibu k'i n nyoosibare fir yi biisi bi,
bala, lo ko n kaanm m bi nyuno yim gota,
an le da lo k'a zim n ta o bi nyuno ra.

28 B'awook, m danyuno, amba Izakk m bi, ler ko Woso a bo bi nyuno n'awook m.

29 Biisi bi, amba nyi k'a yi am goaa haay ho bi m bi ni fir kam nyi ko Woso Espri a ka an yi bi ma bi, her so naa, a maam so.

30 Bi, bo n y'a hi Wosoci b'o? N o: <La lo ko lo m bi ra kan a nyi bi ki, bala, a n a ga m ko lo bi nyi bi n hojirle yi kan soamunhaazaa bi nyi bi ki y.>

31 Ncinaas bi, m danyuno, lo bi nyuno bee m wook ni y, lo ko soamunhaazaa n bi nyuno m wook m.

5

A b'a ya, a a ba lero wook lonno y

1 Krista bi, wook yo a o, ko wook n'o so o munhoo o paan.... Naa to ma bi, k'a jum kookoo, a b'a ya a to goos n'a ba ho niyho lonno y.

2 Mook munha Pol, mook o ko m a hi a m, m o, k'awook o ko n a gaso banho o, ho ko Krista a ba awook to ma bi nyookoo bi nyuntan o do y.

3 Ko m m ya m so ra paan..., ko goaa a bo an gaso banho o, k'an a do a o, pakra m k'an zu lero wook o haay.

4 Awook k'a n'a kam ma k'a yi turga Woso mum o, lero wook zuure to ma bi, awook a go Krista ma, a do awook o Woso barka bi ma so.

5 Ko wook ni, a ta wook o o heer le ko Woso n'o ba turga a mum o sirakare to ma. Wook n'a mum dam Sent-Espri panha m bi n naa.

6 Bala, ko wook o ze ko ra kan Krista Yeezoo ki, ko wook gaso banho o, gee ko wook n gaso banho o, hoos bee m bi y, ho k'a a ga m bi, sirakare m, an ni zi bam hoare no o.

7 Biisi bi, awook i tam lee munha Woso zaa bi ra, nka y'a ta awook m toore k'awook bi zu sira o do?

8 Woso k'awook bir bi bee ni naa bare awook ni y.

9 Boco deem y'a hire a o: «Nyonyoo poore i nyisi derm haay.»

10 Ko mook ni, mook heer kookoo Zuuba to ma awook mim bi bunce o. Mook do mook o, awook hoondare yim deem kan mook hoondare bi ki. Bi, goaa k'a n'awook warm ko ma bi, Woso bi zaa honhoorm, baa ko nka m.

11 M danyuno, ko mook ni, mook bir banhogasore mim pa dam do y, k'a pa mook n'a dam, gook bi fir kam mook ma do y, bi n bi kaanm Krista godarkora ze bi m so y.

12 Gook ko n n'awook warm ko ma ro wook, ko mook hoonho m, ko n le ta ko n ni ta n'n'aa munhoo bo am hobisi ho bi m, a pakra ba n ma.

Mesim musirbaa kan Sent-Espri musirbaa ki

13 M danyuno, k'awook ni, awook bir Woso o k'awook n a so a munhoo o, b'a bi yo soamunha bi do ma k'a mesim letaamaro zi ba y. Bi k'a yi ko ziboenyuno hoare no o.

14 Bala, lemim k'a so lero wook o haay bi ba n nu: «I mim nso amba i i munha nso bi m.»

¹⁵ Bɪ k'awɔɔ y'a hɔ bare ɪ ɔ poohɔɔ n'a mɪ, an nɪ sɔ dundam kɔ ɔ, an nɪ kɔ kɪnkaansɔre, k'a dundo a zi, kɔ n bɛɛ a kɔ nyam.

¹⁶ Hɔ kɔ mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m bɪ ba n nɪ: K'a tɔ kɔ Sent-ɛspri n ka a lɛɛ a mɪsɪrbaa nɔ ɔ, maam bɪ, awɔɔ b'a mɛsim lɛtaamarɔ bare y.

¹⁷ Hɔ kɔ mɛsim lɛtaamarɔ n'a nɔam bɪ bɪr yɛm Sent-ɛspri ma y, Sent-ɛspri n'a nɔam sɔ bɪ bɪr yɛm mɛsim lɛtaamarɔ wɔɔ ma sɔ y, junnɔ nɪ ɪ mɪ kan kɔ kɪ, maam bɪ awɔɔ b'a dam ma a a mɪɪɪɔɔ hɔɔnhɔ ba y.

¹⁸ Bɪ, kɔ Sent-ɛspri ɪ kare awɔɔ lɛɛ a mɪsɪrbaa nɔ ɔ, k'a dɔ a ɔ, lɛrɔ wɔɔ bɛɛ y'a sɔ awɔɔ ɔ dɔ y.

¹⁹ Mɛsim zibɛəro ɪ yum garga ra, ɪ ba n nɪ: Jaandare m, lannɔ kan yaarɔ bare kɪ m, dintim zibɛə haay m,

²⁰ yaa da *wosobaawɔnnɔ m, nyɪsɪrɔ bɪrɛ m, sɔkɔm m, bakɔmare m, jumbaa m, kan nɔmaa kɪ, ka a mɪɪɪɔ daahan ma m, gongore m, bazɛkora m,

²¹ kan mɪm bɪr ɔɔɔ hɔ ma kɪ, bɛɛmɪrɛ waasi kɪ, kan hɔ bɪ maam-maam kɪ, kan zibɛəro kɔ ɪ bɔ kɔ ɔ kan nawɔnnɔ kɪ. Kɔ m m ya m sɔ ra, amba mɔɔ lɛɛ ka m awɔɔ bɔ zaa ɔ bɪ m, ɔɔɔ kɔ ɪ nɪ hɔɔ nɔɔn duro bam nɔ wɔɔ, ɪ bɪ gasum Woso cirbɛə b'ɔ y.

²² Bɪ nyɪ kɔ Sent-ɛspri n'a dam ɔɔaa mɪsɪrbaa ɔ bɪ ba n nɪ: nɔɔare m, kan heernyɔɔ kɪ, laafɪ kɪ, bɔraama kɪ, mɪɪɪɔɔbaa kɪ, bamɪɪɪɔ kɪ, taalera kɪ,

²³ kan bɔgɔ-bɔgɔɔɔɔbaa kɪ, kan da a mɪɪɪɔ ma kɪ. Lɛrɔ wɔɔ bɪr nyaa bam hɔɔ nɔɔn duro ma y.

²⁴ ɔɔɔɔ kɔ Krista a sɔ ɪ ɔ rɔ wɔɔ, ɪ y'a mɛsim lɛtaamarɔ wɔɔ kan a hɔɔnhɔɔ kɪ wɔ ɔɔarkɔra ma.

²⁵ Sent-ɛspri ɪ mɪsɪrbaa ka wɔɔ ɔ, bɪ minto bɪ, a a ga m k'an ka wɔɔ lɛɛ, ɔ mɪsɪrbaa nɔ ɔ.

²⁶ ɔ b'ɔ mɪɪɪɔɔ busu y, ɔ bɪ kɔ da nɔmaa ma y, ɔ bɪ jum ba kɔ ma y.

6

ɔ kɔ kɔ ma

¹ M danyɪnɔ, k'awɔɔ ɔɔaa yɪ an nɪ mɪmbɔnyaa bam, awɔɔ kɔ Sent-ɛspri nɪ kare a lɛɛ rɔ wɔɔ, k'awɔɔ n dundo zi a bɔ zaa ɔ, bɪ kɔ m a hɪ awɔɔ ɔɔaa biyɛə m, ɔɔaa biyɛə n dundo a zi k'a bɪ gasɔ kɔrɔma bɪ dɔ ɔ sɔ y.

² K'a bɪr kɔm kɔ ma, a bɪr a dam kɔ han, k'awɔɔ y'a bare nɔnnaas, lɛ kɔ Krista a cɪnta b'awɔɔ nɪ zun ɔ.

³ Kɔ ɔɔaa y'a hɔɔn dare a ɔ, hɔsɪ n' a mɪ, an bɔkare hɔsɪ bɛɛ n'a zaa nɪ, bra an n'a bare a mɪɪɪɔ m.

⁴ Bɪ kɔ ɔɔaa biyɛə n a hɔɔn da a mɪɪɪɔ zibɛə ma an dɪga a, kɔ lɛbɔɔrɛ y'a nɔ ɔ, k'a n'a heer nyɔɔ kan a mɪɪɪɔ kɪ, b'a ba gɪnga ɔɔaa ma k'a heer nyɔɔ y.

⁵ Bala, ɔɔaa biyɛə n'a mɪɪɪɔ mim nyɪ bɔɪ ɔ Woso taa.

⁶ ɔɔaa kɔ n nɪ Woso lemim dundam nɪ b'a ga m, an hɔ haay k'an ta m bɪ bɔ ɔ an a ka hɔɔɔndarezaa b'ɔ.

⁷ A bɪ bra bumba a mɪɪɪɔɔ nɪ y, Woso bɪ yɛm ɔɔaa n yaa wɔ a ma y, bala, hɔ kɔ ɔɔaa a duu b'a n'a dam.

⁸ Kɔ ɔɔaa a mɪɪɪɔ lɛtaamarɔ bɔnyaarɔ zibɛəro duu, hɔ k'a n'a dam bɪ n zɛ m. Bɪ ɔɔaa k'a nɪ Sent-ɛspri hɔɔnhɔ zibɛəro duum bɪ, hɔ kɔ Sent-ɛspri n'a kam bɪ an n'a yum, mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ m.

⁹ Nɔnnaas bɪ, ɔ bɪ kɔ kan zi mɪɪɪɔ bare kɪ y, ɔ bɪr tam lɛɛ tee..., bala, kɔ wɔɔ n kɔ y, wɔɔ y'ɔ zibɛə bɪ nyɔɔɔs yum, a dɔmum ɔ.

¹⁰ Naa tɔ ma bɪ, kɔ wɔɔ nɪ toore n naa, ɔ zi ba ɔɔaa haay daahan minto, an lɛ da bɪ, ɔ a mɪɪɪɔ ba ɔ danyɪnɔ sɪrakarezzannɔ wɔɔ m.

Meerbaa nyambɔrɛ kan leersɔre kɪ

¹¹ Kɛɛrɛ naa, mɔɔ nɪ ɔɔsɪra bɪ bare m zim, bɪ minto m ɔɔsɪranyɪ bɪ n ɔɔta-ɔɔta.

¹² ɔɔɔɔ kɔ ɪ n'a hɪrɛ awɔɔ m, ɪ ɔ, a gasɔ bannɔ ɔ rɔ wɔɔ, a ka ɪ nawom ma kɔ ɔɔɔɔ n'a yɪ, mɛsim hɔɔnhɔ tɔ ma. N lɛ baa k'a fɪr yɪ Krista ɔɔarkɔra bɪ pa dare tɔ ma y.

¹³ Bala, ɔɔɔɔ kɔ ɪ nɪ gasum bannɔ ɔ rɔ wɔɔ mɪɪɪɔɔ bɪr zum lɛrɔ wɔɔ ɔ y. N nɪ bɔkare, ɪn'a nɔam k'awɔɔ n gasɔ bannɔ ɔ, k'a a da ma a a lɛ bɔ a mɪɪɪɔɔ ɔ k'awɔɔ yɛ a gasɔ bannɔ ɔ.

¹⁴ Kɔ mɔɔ nɪ, mɔɔ lɛbɔɔrɛ ba ɔ kɔ wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista ɔɔarkɔra bɪ bɛɛ y. Kan mɔɔ kɪ durnya bɪ hɔgɔr m Krista ɔɔarkɔra bɪ tɔ ma, kan durnya bɪ kɪ sɔ, gɔr m mɔɔ m Krista ɔɔarkɔra bɪ tɔ ma sɔ.

¹⁵ Bala, kɔ ɔɔaa gasɔ bannɔ ɔ, gɛɛ k'a n gasɔ bannɔ ɔ, hɔsɪ bɛɛ n bɪ y, an lɛ da bɪ, yɛredaa kɔ Woso n'a kam bɪ m.

¹⁶ Gooƙ ko η nɪ zum ho ko moo hi naa do o ro woo, kan Woso gooo woo haay ki, ko Woso n laafu kan cicirzere ki ka η o.

¹⁷ A n a sa naa ma, gosi b'a ya an moo da kore ma y, bala, moo i furyure juro m m me ma, an n'a hunkare a o, Yeezuu y'a so moo o.

¹⁸ M danyino, bi ko woo Zuuba Yeezuu Krista barka n bir kan awoo ki. Amina.

Ci kɔ Pol a ba EFɛɛZI ZANNO ma

Ci kɔ Pol a ba Efɛɛzi zanno ma bi

gasɔɔrɛ

Pol ɪ ci bi ba. A ba a ɔ Kolooɔi zanno ci bi bare dɔmum ɔ. Bi ma bi, a ɪ lonnoɔe ɔ Rom ɔ. A ba a ɔ, kristagooɔ sokomaro ma Efɛɛzi ɔ kan a bolesemaro ki ɔ.

Hoo kɔ lemim nyinta bi n'a hunkam woo m Krista bombore k'a borm bi zibəe no ɔ b'a n'a dundam ci b'ɔ. A n a hunkare a ɔ, gooɔ kɔ η ni Krista zuure no ɔ rɔ woo, η bombore yi, ηni misurbaa paan... m, bala η y'a ze kɔ ra kan Woso ki. A y'a hunkam ci bi no ɔ so a ɔ, kristagooɔ haay deem, a n a ga m gongore n nyinta ɔ η gaa ma y. Bala, Krista me n a gooɔ woo m haay. Zɪfuro kan do vantoo gooɔ ki.

A y'a hunkare a ɔ, a a ga m kɔ lemim nyinta hodundare bi n nyinta kristagooɔ misurbaa no ɔ. A a dunda ci bi no ɔ, a ɔ, zoobare kɔ kristagooɔ n ta m bi, a ba beɛ η nawom kan gooɔ ki y, a ba η nawom kan zinero ki Sotaana ki.

Pol ɪ yaa dam Efɛɛzi zanno m

¹ Moo munja Pol ni ci bi bare awoo ma. Woso ɪ moo bo ɔ kɔ m yi Krista Yeezuu zibəəzaa. Ci bi ba moo nawore awoo ma, awoo kɔ wosogooɔ n'a mi, [an ni Efɛɛzi ɔ,] an ni yem Krista Yeezuu ma, an ni zekora m kan ki rɔ woo.

² A ye moo nawom kɔ woo Zi Woso kan Zuuba Yeezuu Krista ki n barka kan laafu ki ka awoo ɔ.

Barka kɔ Woso a ka woo ɔ

Krista no ɔ

³ U Woso barka da, a m Zuuba Yeezuu Krista Zi.

A *Sent-Espri barka do haay ka woo ɔ arzana ɔ, Krista zekora no ɔ.

⁴ Woso lee ka an woo bo ɔ

Krista zekora no ɔ,
bi ma bi, a n durnya da y,
woo bo a ɔ maam k'ɔ yi a gooɔ,
kɔ minsi bi nyinta woo gur zi a mum ɔ y.

⁵ K'a ni woo ηsam bi minto bi,
a a cunta hoo tee...
kɔ woo n b'ɔ ba a nyino
Yeezuu Krista to ma,
naa a le n taa a ηpare bi to ma.

⁶ U ɔ le bo Woso ɔ,
a barka k'an ta leboore m bi to ma,
a ka an nawom woo ɔ vam,
kɔ woo ni zekora m kan a Nyi ηparezaa bi ki bi to ma.

⁷ Bala, Krista ma bi to ma bi,
Woso woo bombo,
an woo mimbonyaro sugur ka woo ɔ.
A barka bi gotabaa to ma m.

⁸ A barka bi k'a ka woo ɔ guta bi minto bi,
a a ka woo ni mindore m kan hoon ki m.

⁹ A a ka woo n a hoonho k'a nyaakom da bi do,
ho k'a cunta biisi tee... k'a ba Krista no ɔ bi m.

¹⁰ Ho kɔ Woso a cunta k'a ba a nyambor dɔmum k'a bo ɔ bi ma bi,
a ɪ yre ɪ ɔ, ho k'a ni brama haay kan ho k'a ni tara bure ɔ haay ki bi,
an n'a som kɔ ma kɔ Krista deem taan... n yi η sourezaa.

¹¹ Ho woo... ba Woso n nawom a hoonho ma,
bi y'a ka an lee ka an woo bo ɔ,
amba a le n taa bi m,
kɔ woo n yi a gooɔ.

Kɔ woo ni zekora m kan Yeezuu Krista ki bi to ma m.
Ncunaas ni, an woo hojirle ka woo ɔ.

¹² Naa ba a ɔ, kɔ gooɔ n a le bo a gotabaa ɔ woo to ma,

woo ko woo lee ka o Krista ta o heer le ro woo.

¹³ A do n naa so kan awoo ki.

Krista no o, awoo sura lemim bi ma, lemim nyinta k'a n'awoo bombom bi m.

Awoo n sura ka Krista o,

a m bi Woso n Sent-Espri k'a ler bo bi ka awoo o.

¹⁴ Sent-Espri bi ka a o woo o,

k'a hunka a o, a ho haay, k'a ler bo bi kam woo o,

woo hoo woo duro yim, domum ko woo n bi bolem yin o fast b'u.

Naa to ma bi, o o le bo Woso gotabaa o.

Pol yaadare

¹⁵ Naa to ma m, ko moo sura k'awoo ka Zuuba Yeezuu o bi mim ma bi, m a ma so, n o, awoo i wosogoo woo haay n'am bi,

¹⁶ ko moo i yaa dam Woso m awoo to ma, bi moo n'a barka dam awoo minto domum haay.

¹⁷ A ye moo nawom woo Zuuba Yeezuu Krista Woso bi han, woo Zi k'a ni leboore m gota bi, k'an mindore ka awoo o, k'awoo n a da ma a bir Woso dom, k'a b'a do paan....

¹⁸ A ye moo nawom han so, k'a n'awoo hoon gu a leegure bi m, k'awoo n a da ma a taaheerle k'awoo bir ma bi do, k'awoo n a da ma a honyi k'an a leboore no o bi do so, hojirle honyi k'awoo ni zem b'a yi kan a gooo woo ki bi m.

¹⁹ A ye moo nawom so, k'a n a ka k'awoo n a panja gota k'a zi bam woo to ma bi do, woo ko sirakarezanno m woo m no woo. K'awoo n a panja bi gotabaa k'a cem haay do.

²⁰ Panja bi do Woso zi ba m an a hunka, Yeezuu Krista mum k'a a bo o bi domum o, an a ka an nyinta a bisi ra arzana o.

²¹ A n a ka Yeezuu ni panjazanno do haay burə o, leezanno do haay, leesorezanno haay, cirbəə do haay ki burə o. A a ka an ni ho k'an ta o her durnya naa o gee booti m haay burə o.

²² A a ka Krista n a so ho haay o. A a ka an ni ho haay burə o, an a ka an a ba a gooo woo sokoma minzaa.

²³ Kristagoo sokoma bi m Krista me. A munja n'a musirbaa bare a gor zi jilli, Woso munja n'i musirbaa bam Krista munja gor zi jilli so.

2

Woso woo mim bo o Krista no o

¹ Biisi bi, gəəno n'awoo m, awoo koromaro kan a mimbunyaaro woo ki to ma.

² A musirbaa bi ba awoo nawom am durnya gooo ho bi m. A n ni zum panjazanno ko η ni warko no o ro woo cir b'u. Cir bi do bi, zinero cir k'a ni zi bam kan gooo ko η ni bisi kam Woso ma ki bi m.

³ Woo haay, woo nyinta η barla so, o ni hoo bonyaaro ko woo mesim le n taa ro woo bam. U ni zure o mesim letaamaro bonyaaro woo o, kan o hoondarero bonyaaro woo ki o. Ko woo n maam bi, gooo ko Woso nomaa n'a kergure η la ro woo m woo m, amba gooo musiro woo m.

⁴ Bi, Woso cirezere bi gota maam-maam, k'a ni woo n'am gota bi to ma.

⁵ Bi y'a ka, gunga ko woo o, o mimbunyaaro to ma bi, a musirbaa ka woo o Krista zekora to ma. Denter m, Woso barka bi to ma m, awoo n bombore yi.

⁶ Ko woo o ze ko ra kan Krista Yeezuu ki bi, Woso woo mum bo o kan ki, an woo nyinta kan ki arzana o, o ni cirbəə bim kan ki.

⁷ A ba a o woo m munja ncinaao Krista Yeezuu no o, k'a barka gotabaa hunka gooo m, wakati haay k'a ni zem no o.

⁸ Bala, Woso barka bi to ma m, awoo n bombore yi sirakare no o. Awoo munjo minto bee y'a ka awoo n bombore yi y, Woso ganwore m an a ka awoo o vam.

⁹ Awoo zibəero to ma bee y, ncinaao bi, goos b'a dam ma an a le bo a munja o y.

¹⁰ Bala, Woso i woo da, woo da a o, Krista Yeezuu zekora no o, ko woo n'u musirbaa ba zibəero munjo bare no o gota, Woso munja i lee ka an zibəero woo duro banka ko woo n bi η ba.

Woo o ba deem Krista ze bi to ma

¹¹ Naa to ma bi, k'a to da a no o, a o: awoo, ko ziforo bee n'awoo m no woo, biisi bi, awoo ziforo woo n'a hure a ma η o, awoo n gaso banjo o y. η n'a hure a munjo ma η o, a gaso banjo o, ko η ni makra n a me ma bi to ma.

¹² Domum ko η ni naa hure awoo ma bi, awoo laato Krista ma, awoo ba gooo ko Woso η bo o ro woo barla y, nyinta awoo o saanoo. Gooasbabaaro ko Woso η da a gooo woo

ma, an ler bo ηnti bi, awoo n nyunta η no σ y. Nyunta k'awoo σ a n'a misurbaa bi bam durnya no σ bi, awoo ba taaherle ni, b'awoo n Woso do so y.

¹³ Keere naa, awoo k'a nyunta laato Woso ma bi, Krista Yeezuu zekora bi no σ, awoo a zo Woso ma, Krista ma bi to ma.

¹⁴ Bala, Krista munja i bor laafu m an ba ka woo σ, a zuforo kan do vantoo guoo ki ze ko ra an η ba do deem. K'a ye an ga godarkora ma bi to ma bi, a sokom k'a ni η bire σ am pɛnɛη ho bi m, an ni η gongom ko ma bi zaar ba.

¹⁵ A zuforo lero woo, kan η damaro ki, η soforo ki ci ze, k'a ka ko do huyoo noom n a ba do deem taan... a munja zekora no σ. A ba a σ ncinaaσ, an η ze ko ra laafu no σ.

¹⁶ Krista sokom zaar ba, ga k'a σ godarkora ma bi domum σ. A ze bi to ma bi, a do huyoo woo ze ko ra, an η ba me deem, an η ze ko ra kan Woso ki.

¹⁷ Ncinaaσ ni, Krista n bor an laafu pa da awoo m, awoo ko zuforo bee n'a mi, an laato Woso ma biisi ro woo. Bor a σ so k'a laafu bi pa da zuforo m, broo ko η ni junjeem Woso ma ro woo.

¹⁸ Krista munja barka to ma m, zuforo kan do vantoo guoo ki, woo n'σ dam ma, σ σ zo Woso ma Sent-Espri deem no σ.

¹⁹ Bi y'a ka awoo ko zuforo bee n'awoo m no woo, saancoo bee n'awoo m do, bi lee laatore guoo bee n'awoo m so y. Awoo i wosogoo woo barla, Woso hargoo n'a mi.

²⁰ Awoo so, awoo bo ko σ kan ce ko n n'a dom ki, n n'a dom cejr ko kristazibeezanno woo kan wosolesinnisorazanno woo ki n a cinta bi ra, ce bi jur jaa wisi bi m Yeezuu Krista munja m.

²¹ A munja n'a kam ce bi jaaro woo ni ko nyasom kookoo, ce bi ni derm tee... an bi zem b'a ba Wosoce, Zuuba zekora no σ.

²² Zekora k'awoo n ta m kan Yeezuu Krista ki b'a ka, ce ko n n'a dom bi, awoo n so, k'a b'a ba ce ko Woso n a no σ a Sent-Espri m.

3

Zibæ ko Woso Pol da σ

¹ Naa to ma m moo ni yaa dare awoo to ma. Moo munja Pol, awoo ko do vantoo guoo n'a mi ro woo, moo du n y'a σ Krista to ma awoo daahan minto.

² Zibæ ko Woso moo da σ a barka to ma, ko moo n a ba m m da awoo han k'a hoonho n ko yi awoo gur zi bi, awoo zibæ bi do mim ma munja.

³ Gunga ko Woso n ta m an a nyaakom da bi, a a hunka moo m ko moo n a do. A mim moo dunda awoo m ci bi no σ poore m cem bi.

⁴ K'awoo ci ko moo ba awoo ma naa karinda ba, awoo y'a dore a σ, moo Krista mim k'a nyaakom da bi do munja.

⁵ Biisi bi, Woso n Krista mim k'a nyaakom da bi hunka gosi ni y, bi keere naa, Woso mim bi do hunka a zibæzanno m, kan a lesinnisorazanno woo ki m Sent-Espri m.

⁶ Krista mim k'a nyaakom da Woso n a hunka bi ba n ni: A i yire i σ, do vantoo guoo ko η y'a ze ko ra kan Krista ki lemim nyunta bi to ma bi, broo hojirle ko Woso a cinta zuforo woo m bi yim so kan η ki. N y'a ba hodeem kan zuforo woo ki, ler ko Woso a bo Krista no σ bi, η woo... ho m.

⁷ Woso barka bi to ma m, moo n ganwore yi, m m ba lemim nyunta bi zibænyi, Woso y'a panja zi ba an yi moo ma ncinaaσ.

⁸ Moo m wosogoo woo poorerero woo poore, baa kan naa ki haay, Woso gan wo moo ma. Ko moo m ho munjeoo ko η ni Krista no σ, bi η tekka ba σ ro woo pa da do vantoo guoo woo m.

⁹ Ko m a ka, ko guoo m ho ko Woso a nyaakom da biisi bi ko yire zaa do. Woso munja i ho haay da, a i ho naa do nyaakom da so biisi tee....

¹⁰ Woso bi, naa do ba a σ, ko panjazanno kan panjasoorezanno haay ko η ni brama ro woo ki n Woso mindore k'a zaa n hoka bi do keere kristagoo sokoma bi to ma.

¹¹ Naa ba Woso σ, bala, a a cinta ho laato, bi ma bi durnya ba σ y, k'a hoonho naa do ba woo Zuuba Yeezuu Krista no σ.

¹² Ko woo σ ze ko ra kan Krista ki σ sira ka σ bi, woo i le m k'σ zo Woso ma kan heerkoodæbaa ki.

¹³ Naa to ma bi, a ye moo nawore awoo han k'a b'a heer zar ko moo ni firyire no σ awoo minto bi to ma y. Moo fir bi yire bi, a ka a nawom awoo m leboore yi.

Krista ηware dore

¹⁴ Naa to ma m, moo ni kukure zem Zi Woso taa.

¹⁵ A munja har haay a to zi brama kan tara bure σ ki.

¹⁶ A ye mɔɔ nawom han, a leɔɔre gotabaa tɔ ma bi, k'a n'awɔɔ paɲɲa da ra Sent-Espri m, k'a a da ma a bir paɲɲa m a heer nɔ ɔ.

¹⁷ K'an a ka sɔ, kɔ Krista n nyunta awɔɔ heer ɔ sɩrakare nɔ ɔ. A ye mɔɔ nawom sɔ, k'awɔɔ m mɛsi da a jum kɔɔkɔɔ kɔ ɲɔare nɔ ɔ.

¹⁸ Maam bi, awɔɔ wɔɲ ɔ kan wosogɔɔ wɔɔ ki haay, a Krista ɲɔare gotabaa kan a jintɔbaa ki, a he ki, kan a noyaa ki ji dɔ.

¹⁹ A ye mɔɔ nawom k'awɔɔ n a ɲɔare bi dɔ, baa kɔ gosɩ b'a dam ma an a dɔ haay bi ki bi, k'awɔɔ n a dɔ, kɔ Woso mɩsɩrbaa jilli n'awɔɔ heer han.

²⁰ Woso muɲɲa a da ma an hɔ woo... ba, an le da hɔ haay kɔ wɔɔ n'a yem, gee ɔ n'ɔ hɔɔn dam ma bi ra, naa ba a nawom kan paɲɲa k'a ni zi bam wɔɔ gor zi bi ki m.

²¹ Bi k'a tɔ m leɔɔre yi, kristagɔɔ sokoma bi gor zi, Krista Yeezuu tɔ ma, wakati haay nɔ ɔ, dɔmum haay. Amina!

4

U ɔ yo ɔ, ɔ bir deem

Krista zekora nɔ ɔ

¹ Hɔ kɔ mɔɔ ɔ kɔ m a ye awɔɔ han keere bi, ba n ni: awɔɔ dɔ a ɔ, mɔɔ du n y'a ɔ kɔ mɔɔ ni Krista zi bam bi tɔ ma. K'a mɩsɩrbaa ba amba Woso muɲɲa le n taa, an awɔɔ bir ma bi m.

² K'a bir a muɲɲɔ zerm tee..., a bir bɔgɔ-bɔgɔ, a bir bɔraama m, k'a ye kɔ ma ɲɔare nɔ ɔ.

³ K'a a yo ɔ, a bir deem Sent-Espri zekora bi tɔ ma, laafu kan kɔ ki nɔ ɔ.

⁴ Krista me bi deem, Sent-Espri bi deem, taaheerle hɔ kɔ Woso wɔɔ bir ma, k'ɔ b'a yi bi deem sɔ.

⁵ Wɔɔ Zuuba bi deem, sɩrakare bi deem, batem deem wɔɔ n'a sim,

⁶ Woso deem, a m goaa haay Zi, a y'a so hɔ haay ɔ, an ni zi bam kan goaa haay ki, an ni goaa haay heer ɔ.

⁷ Bi Woso barka ka wɔɔ goaa biyɛ ɔ, Krista n a jir a hɔonho ma.

⁸ Naa do Wosoci b'a hi ma, a ɔ:

K'a der mim ɔ bi,
a lonno gaa an ta ɲ ni,
an gan wɔ gɔɔ ma.

⁹ N ɔ: <A der.> Naa ji n bɔ ni? Naa ɔ k'a hi, a ɔ, lee a ka an zer tara noom ɔ paan....

¹⁰ Gɔaa k'a zer bi, a muɲɲa i der brama laato, k'a nyunta hɔ haay nɔ ɔ, a ka kɔ ɲ ni yi muɲɲa fast.

¹¹ A i gan wɔ gɔɔ ma. A a ka gosunno n a ba a zibɛezanno, an a ka gosunno m wosolesinnɩsorazanno. A n a ka nɔɔ m lemim nyunta padɛnno, an nɔɔɔ ba a gɔɔ dundonno, hɔɔndagɔɔɔnzanno m sɔ.

¹² A ba a ɔ ncinaaɔ, kɔ wosogɔɔ wɔɔ n a da ma ɲni Woso zuure zibɛɛ bi ba, kɔ Krista me bi m ta lee sɩrakare nɔ ɔ.

¹³ Maam bi, wɔɔ tam lee haay. U sɩrakare, kan Woso Nyɩ bi dɔre kɔ wɔɔ n ta m bi ki n yi deem. U ma Woso zaa bi nɔ ɔ, ɔ bi bɔ kɔ ɔ kan Krista muɲɲa ki fast.

¹⁴ Ncinaaɔ bi, wɔɔ bi nyuntam nyuno dɔ, ɔ ɔ muɲɲɔ to gɔɔ n bir ɔ vɛɲɲem jɩsa kan bɩsi ki a hɔɔndare haay ni y, ɲɔaarzanno m, bi ɲ bi wɔɲ ɔ dɔ ɲni ɲɔaar ba wɔɔ m, wɔɔ n fɔ y.

¹⁵ Bi, kɔ wɔɔ i sɩra hum ɲɔare nɔ ɔ, wɔɔ mam hɔ haay nɔ ɔ Woso zuure bi nɔ ɔ, ɔ tolle ba ɔ ɔ ba amba Krista m, a m minzaa.

¹⁶ A muɲɲa tɔ ma m, me bi vɛɲɲɛro wɔɔ jilli n kɔ nyasɔ ɲni deem. Gɔaa me kunɛro n'a kam me bi vɛɲɲɛro wɔɔ ni kɔ nyasom, me bi n deem. Maam bi, kɔ me bi vɛɲɲɛ biyɛ y'a zi bam, bi n'a kam me bi n bir tam lee tee... an bir mam ɲɔare nɔ ɔ.

Mɩsɩrbaa daa kɔ Krista a ka wɔɔ ɔ

¹⁷ Hɔ kɔ mɔɔ n'a hire awɔɔ m, m n'a yere awɔɔ han Zuuba tɔ ma bi ba n ni: A b'a ya a mɩsɩrbaa bi ba am gɔɔ kɔ ɲ n Woso dɔ rɔ wɔɔ hɔ bi ni y, zu ɲ nawɔre a hɔɔndarɛro ɔ, ɲ bi hɔsi yum naa bare nɔ ɔ y.

¹⁸ Monsigɛ y'a so ɲ hɔon ɔ, ɲ laato mɩsɩrbaa kɔ Woso n'a kam bi ma. Bala, ɲ n hɔsi dɔ y, kɔ ɲ y'a heer ta bi tɔ ma.

¹⁹ Nyannu bir ɲ zem fuga y, a da ɲ y'a ɔ jaandare le ɔ, ɲni dintim mɩsɩrbaa do haay bam, b'a nyannu ba ɲ ni y.

²⁰ B'awɔɔ, mɩsɩrbaa naa do bɛɛ Krista a dunda awɔɔ ni y.

²¹ A muɲɲa mim n y'a dunda awɔɔ m bi, kɔ kristagɔɔɔ n'awɔɔ m bi, n ni sira k'a ni Yeezuu nɔ ɔ bi dunda awɔɔ m.

²² Naa minto bi, awɔɔ a ga m, a a biisi mɪsɪrbaa bi to, a a bɔ a mesim k'a letaamaro bonyaarɔ ni bra bumbare awɔɔ m k'awɔɔ zaar ba b'ɔ.

²³ K'a lorle yi a heer kan a hoɔn ki ɔ.

²⁴ K'a mɪsɪrbaa daa kɔ Woso a ka awɔɔ ɔ bi ba. Woso ɪ mɪsɪrbaa bi do da an bɔ a muɲɲa rɛ, bi y'a ka mɪsɪrbaa bi do n turga, an Woso nɔ yi, an sira sɔ.

²⁵ Naa tɔ ma bi, a b'a ya, a nɔaar ba y. Gɔaa biyɛθ n sira hi a mim m, bala mɛ deem vɛŋŋoo n wɔɔ m.

²⁶ K'awɔɔ nɔ ma ɔ, a b'a ka a mimbonyaa ba y. A b'a nɔmaa bi to a nɔ ɔ gum n da ni y.

²⁷ A bi zaa ka Sɔtaana ɔ, an bɔr a ra y.

²⁸ Gɔaa k'a ni koor bam biisi bi, an a wɔ bɔ koorbaa b'ɔ k'an zi ba an a leɛmaa hɔ yi, maam bi, a y'a dam ma an hɔ yi, an n'a dam gɔaa k'a le n taa daahan ma han.

²⁹ Meerbaa bonyaa si n a ga m an bɔ awɔɔ le ɔ y, k'a meerbaa k'a n'a dam gɔɔɔ han, ŋɪ ta leɛ sɪrakare nɔ ɔ bi ba. K'a meerbaa muɲɲa ba, k'an a da gɔɔɔ kɔ ŋ n'a tɔr kare awɔɔ ma rɔ wɔɔ han.

³⁰ A b'a ka a Sent-Espri heer zɛ ma y, Woso bi, a ka a ɔ awɔɔ ɔ, k'a a ji da wɔɔ ɔ, bi n'a hunkare a ɔ, Woso y'a so awɔɔ ɔ, an n'a hunkam sɔ a ɔ, dɔmum ɪ zɛm Woso n bi wɔɔ yom fast-fasti.

³¹ A b'a to mim n bɪr a heer ɔ kan gɔaa ki y, a bi yi heerbusuzanno y, a bi nɔmaa ba y. A bi yi hany-hany zanno y, a bi sonsɔ wo y, k'a zi bonyaabare do haay to.

³² Bi, k'a bɪr muɲɲa kan kɔ ki, a bɪr kɔ nɔam gɔta, a bɪr sugur kam kɔ ɔ, amba Woso sugur ka awɔɔ ɔ Krista nɔ ɔ bi m.

5

K'a mɪsɪrbaa ba leegure nɔ ɔ

¹ K'a Woso hɔbaa dunda, bala, a nyɪnɔ n'awɔɔ m, an n'awɔɔ nɔam.

² K'a mɪsɪrbaa ba nɔare nɔ ɔ amba Krista m. A ɪ wɔɔ nɔa, an a meeyaa ka wɔɔ to ma, a muɲɲa a ka amba n tɪr hɔ zɛ n a ka Woso ɔ, an Woso nɔ yi bi m.

³ Wosogɔɔɔ n'awɔɔ m, bi tɔ ma bi, an a ga m kɔ jaandare mim, dintim do haay mim, le n bɪr gɔaa hɔ zi mim n nyɪnta awɔɔ bire ɔ y, a bi sɔara ba ŋ ma sɔ fɪga y.

⁴ A n a ga m sɔ, kɔ meerbaaɔ yaarsɪrɔ n bɔ a le ɔ y, hoɔnwar kan dɔkarɛrɔ meerbaaɔ ki y. A ga a ɔ m k'awɔɔ n bɪr barka yaa dam Woso m.

⁵ K'a dɔ muɲɲa a ɔ, jaandɛnno, lanno gɛɛ yaarɔbɛnno, mɪnyɔɔzaa. Mɪnyɔɔzaa bi, wosobaawom yaadɛr m, bala, a hɔnyɪ nɔa an le da Woso ra. Nawɔnno haay, ŋ gɔsi bi gasum Krista kan Woso ki cirbɛθ b'ɔ fɪga y.

⁶ A n a ga m kɔ gɔaa n bra bumba awɔɔ m meerbaa vanvanno ni y. Naa woo... tɔ ma m, Woso nɔmaa n'a kɛrgum gɔɔɔ kɔ ŋ bɪr yem ma rɔ wɔɔ ra.

⁷ Ncɪnaaɔ bi, a b'a zɛ kɔ ra kan ŋ ki y.

⁸ Biisi bi, awɔɔ ɪ monsigɛ ɔ, bi kɛɛɛ naa, awɔɔ ɪ leegure nɔ ɔ, k'awɔɔ a zɛ kɔ ra kan Zuuba ki bi tɔ ma. Ncɪnaaɔ naa, kɔ leegure gɔɔɔ n'awɔɔ m bi, k'a leegure mɪsɪrbaa ba.

⁹ Bala, hɔ kɔ leegure ni zɛm ni bi, bamuɲɲa m, kan tɪrgabaa zibɛθ ki, kan sira ki.

¹⁰ K'a a yo ɔ, a hɔ kɔ Zuuba le n taa bi dɔ, a bɔ kɔ zi.

¹¹ A bi monsigɛ zibɛθero wɔɔ ba sɔ y, ŋ nyɔɔdɔ ba ɔ y, k'a ŋ bonyaabaa bi hi garga ra.

¹² Hɔ kɔ gɔɔɔ wɔɔ duro n'a bam sɛɛɛɛ bi, a hɪɛ muɲɲa nyannɪ ta ɔ.

¹³ Bi, hɔ haay k'ɔ n ni bɔrɛ a mim n garga ra bi, hɔ bi do ɪ yum fasti, ɔ n'a mim dɔm.

¹⁴ Bala, hɔ haay k'a ni bɔm garga ra bi, a ba a nawom leegure. Bi y'a ka n a hi, n ɔ:

Ibɪ k'ɪ ni hinceem bam bi,

gu hinceem ma, wuti gɛθno gaa ɔ,

kɔ Krista n leɛ gu ɪ m.

¹⁵ Naa tɔ ma bi, k'a dundo mɪsɪrbaa k'awɔɔ n'a bam bi zi muɲɲa. A b'a mɪsɪrbaa bi ba hoɔnwar nɔ ɔ y, bi k'a mɪsɪrbaa bi ba hoɔntaɔrɛ nɔ ɔ.

¹⁶ Bonyaabaa y'a so her dɔmɪnno nɔɔ ɔ gɔta, bi tɔ ma bi, k'a a yo ɔ, a bɪr hɔ k'a ga bare m bi bam wakati haay nɔ ɔ.

¹⁷ A bi yi hoɔnwarzanno a mɪsɪrbaa bare nɔ ɔ y, bi k'a a ka ma a hɔ kɔ Zuuba le n taa k'awɔɔ n a ba bi dɔ.

¹⁸ A bi dɪvɛn mi an a mɪm durgɛ y. Awɔɔ mɪsɪrbaa an n'a zaar bam. Bi, k'a to kɔ Sent-Espri n a a han.

19 K'a kɔ paɲɲa da ra Woso leɓɔɔre laarɔ m: K'a laa lo laarɔ ciro wɔɔ ɔ, kan mim ma laarɔ wɔɔ kɩ, kan laa haay kɔ Sent-Espri a da a heer ɔ kɩ. K'a laarɔ wɔɔ lo a Zuuba da ɔ kan a heer kɩ haay.

20 Wakatɩ haay kan mim haay kɩ nɔ ɔ, k'a Zɩ Woso barka da, wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista to ma.

21 K'a ye kɔ ma, k'awɔɔ nɩ Krista dan ɔ bi to ma.

Lɔ kan a zim kɩ mim

22 Lanno wɔɔ, k'a ye a zino wɔɔ ma, amba awɔɔ nɩ yem Zuuba ma bi m.

23 Bala, lo minzaa n'a zim m, amba Krista n'a gɔɔɔ wɔɔ sokoma bi minzaa bi m, Krista muɲɲa me n'a gɔɔɔ wɔɔ sokoma bi m, an a me bi bɔmbɔɔrezaa.

24 Bi, amba kristagɔɔɔ wɔɔ sokoma bi nɩ yem Krista muɲɲa ma bi, lanno wɔɔ k'a ye a zino wɔɔ ma so ho haay nɔ ɔ.

25 Yaarɔ wɔɔ, k'a lanno wɔɔ ɲɔa, amba Krista a gɔɔɔ sokoma bi ɲɔa an ye an a muɲɲa ka ze ma a to ma bi m.

26 A a ba ɔ nɔnnaas, k'a ka k'a gɔɔɔ wɔɔ sokoma n yɩ muɲɲa fast Woso mum ɔ. A gɔɔɔ wɔɔ sokoma hu a bo hi m kan a lemim kɩ m.

27 A ɲɔa a ɔ, k'a gɔɔɔ sokoma bi n bi jum a lee leɓɔɔre nɔ ɔ, hubɔɔre nɔ ɔ, muɲɲabaa fast nɔ ɔ, kɔ kɔɔɔma si, gee ho bɔnyaa si bi yɩ ɔ a gor zi y, k'an bir Woso soohɔ fast, minsi bi yɩ ɔ a gor zi y.

28 Yaarɔ wɔɔ a ga m so, n n'a lanno wɔɔ ɲɔa nɔnnaas, amba ɲn'a me ɲɔam bi m. Gɔaa k'a n'a lo ɲɔam bi, a muɲɲa a n'a ɲɔam.

29 Gɔaa ba ɔ an nɩ soɔre a muɲɲa me nɩ y, nyasɔ a nawom nɩ, an n'a toɔm, amba Krista n n'a bare a gɔɔɔ sokoma bi m bi m.

30 K'a me bi vɔɲɲɔɔ n wɔɔ m bi to ma m, an nɩ nyasom wɔɔ m maam.

31 N y'a da Wosoci ɔ, n ɔ: <Naa to ma m, gɔaa n n'a gore a zi kan a da kɩ ma, an a na a lo ma, ɲ gɔaa huɣa haay n a ba gɔaa deem.>

32 Mim naa do nɔyaa ta ɔ gɔta, mɔɔ ɔ kɔ m a hi m ɔ, Krista kan a gɔɔɔ sokoma bi kɩ mim n y'a hi.

33 Bi, a hi n nawore awɔɔ ma so, gɔaayar biyɔe n a lo ɲɔa amba a a muɲɲa ɲɔa bi m, kɔ lo biyɔe n a zim da ɔ so.

6

Nyɩno kan a zɩɔ kɩ mim

1 Nyɩno wɔɔ k'a a zɩɔ wɔɔ le si, amba Zuuba le n taa bi m, a ga a ɔ m.

2 Leekare le kɔ Woso ler bo an a na ma bi ba n nɩ: <I zi kan i da kɩ da ɔ.

3 Maam bi, i mɩsɩɔbaa nyɩnta yɩm, i meeyaa jintɔ yɩm tara burɔ ɔ.>

4 Awɔɔ k'a m nyɩno wɔɔ zɩɔ wɔɔ, a bi nyɩno wɔɔ da nɔmaa ma y, bi k'a ɲ toɔ, a ɲ bo zaa ɔ, dɔndɔɔ kɔ ɲ y'a to Zuuba zi m.

Lɔno kan a zuubɔɔ kɩ mim

5 Awɔɔ kɔ lɔno n a mɩ ro wɔɔ, k'a zu a soɔrezanno wɔɔ le ɔ daɔre gɔta m, kan a heer kɩ m haay, amba awɔɔ nɩ yem Krista ma bi m.

6 A bi ɲ zi ba kɔ ɲ nɩ dundore awɔɔ zi bi to ma y, i ɔ a ka awɔɔ nawom ma kɔ gɔɔɔ nɔ n yɩ a ra y. Bi k'a ɲ zi bi ba, kɔ Zuuba zibɔeɲyɩno n'awɔɔ m a n nɩ zum Woso hoɔnho ɔ bi to ma.

7 K'a a zuubɔɔ wɔɔ zi ba kan a heer kɩ haay, i ɔ, Zuuba zi awɔɔ n'a bam gɔɔɔ ho beɔ y.

8 Awɔɔ do a ɔ, zi muɲɲa kɔ gɔaa n'a bam haay, Zuuba y'a zibɔe bi nyɔɔdo kare a zaa ɔ, baa k'a zaa bi lo m gee soamɲɲaɔzaa m.

9 Awɔɔ kɔ lɔno soɔrezanno n'awɔɔ n nɔ wɔɔ, k'a ba maam so a lɔno wɔɔ m, a bi nyaa ba kan ɲ kɩ y. Awɔɔ do a ɔ, awɔɔ kan a lɔno wɔɔ kɩ bi, awɔɔ Zuuba bi deem an nɩ brama, b'a bir gɔɔɔ jire bore y.

Sotaana bɔrla zaa

10 Meerbaa kɔ mɔɔ n'a nyambɔɔm nɩ bi ba n nɩ: k'a a paɲɲa da ra Zuuba zekɔra nɔ ɔ, a paɲɲa gɔta bi nɔ ɔ.

11 K'a yarmɔɔɔ kɔ Woso nɩ ɲ kare a ɔ bi da a ma, k'a a da ma a jum kɔkɔɔ Sotaana hoɔnkarɔɔ zibɔe bi le ɔ.

12 Gɔɔɔ beɔ wɔɔ nɩ yar bi bam kan ɲ kɩ y. A ba wɔɔ nawom kan zinɔro kɩ, kan leeɔzanno kɔ ɲ nɩ paɲɲa bam, ɲ n'a so leeɔɔ ɔ, ɲ n'a so durnya naa do kɔ monsigɔ n b'ɔ, ɲ nɩ brama ro wɔɔ kɩ.

¹³ Naa to ma bi, k'a Woso yar modro woo da a ma. K'a wo o, a jum kookoo domum bonyaa hinni o, a a da jum bi le o, a yar ba paan... a a da ma, k'a goota a jum a gam la.

¹⁴ K'a a banka a jum kookoo. K'a sira so a mor o, am hosoao ho bi m, k'a bir turgabaa m, gonjo ko n n'a dure a ma n bi, k'a du a ma.

¹⁵ Lemim nyunta bi ni laafu kam, k'a pa da kaare-kaare, koso n bi awoo n'a dan o.

¹⁶ K'a bir sarakare m, gonjo ko n n'a tare a m n bi so, awoo ni bonyaabarezaa bi karo ko sewure n ta ij ma ro woo linlihim ni.

¹⁷ Bombore ko Woso a ka awoo o bi, yarbare firge m, k'a ku a mim ma. K'a Woso lemim bi sa so, yarbare kargo m Sent-Espri n'a kare awoo o.

¹⁸ K'a yaa da wakati haay. K'a yaadare do haay da Sent-Espri daahan no o. A bi ko kan yaa bi dare ki y, k'a bir tam lee tee.... K'a yaa da wosogoo woo haay to ma so.

¹⁹ K'a yaa da moo to ma so, ko Woso n a lemim da m le o, ko m a pa da kan heerkoodabaa ki, ko m ho k'a nyaakom da lemim nyunta no o bi hi fast-fast.

²⁰ Moo ho Woso o ko m lemim nyunta bi pa da, baa ko moo ni lonnoe o naa. Naa minto bi, k'a yaa da Woso m moo to ma, ko m lemim nyunta bi pa da amba a a ga m bi m.

Leersore

²¹ Tisikki moo mim dundare awoo m, k'awoo n ho ko moo n'a bam bi do. Woo danyu m, o n'a noam, an ni Zuuba zi bam muja.

²² A nyoo moo nawore awoo ma tokke, k'an bi moo mim dunda awoo m, an awoo heer yo.

²³ Bi ko Zi Woso, kan Zuuba Yeezuu Krista ki m laafu kan noare ki, kan sarakare ki ka o danyu woo haay o.

²⁴ Goo ko ij ni woo Zuuba Yeezuu Krista noam, noare k'a nyare ba o bi m no woo, ko Woso n ij barka da o.

Ci kɔ Pol a ba FILIPII ZANNO ma

Ci kɔ Pol a ba Filipii zanno ma bi

gasɔɔre

Pol ɪ ci bi ba. Kristazibæezanno ci b'ɔ bi, Filipii kɔ bi Pol læe ka ɔ an lemim nyunta bi pa da ɔ Masedɔan kɔɔ wɔɔ barla, hohunkare kɔ Woso a hunka m bi je ɔ. (Zibæezanno Ci 16.6-40) Nyunta a ɔ lɔnnɔce ɔ Rɔm ɔ an ci bi ba.

Ci bi ba a ɔ, k'a Filipii kristagɔɔɔ wɔɔ barka da, bala, η y'a da han busoo m, bi ma bi, a ɪ kɔre nɔ ɔ. Ci bi ba a ɔ sɔ, k'a η heer yo kɔ η nɪ jum kɔɔkɔɔ Krista nɔ ɔ, bala ηɔaarhɔdɔndarɛɔ nyunta ɔ gɔta dɔmum bi do ɔ, ηn'a ηɔam k'a gasɔ Filipii kristagɔɔɔ sokoma bi nɔ ɔ. A ɪ heernyɔɔ mim dundam ci bi nɔ ɔ, kan kɔmare mim ki, mɪηηazerle mim ki.

A y'a hunkare η nɪ, a ɔ, kristagɔaa a ga m, an a ka ma k'a bɔ kɔ ɔ kan Krista mɪηηa ki a mɪsɪrbaa nɔ ɔ, bi nyɔɔɔ n ta ɔ an cem. (Filipii zanno 3)

Pol ɪ yaa dam

Filipii kɔ kristagɔɔɔ m

¹ Mɔɔ mɪηηa Pol kan Timote ki bi, Krista Yeezuu zibæenyɔnɔ m wɔɔ m, ci bi ba wɔɔ nawom wosogɔɔɔ kɔ η nɪ Krista Yeezuu nɔ ɔ, ηnɪ Filipii kɔ ɔ rɔ wɔɔ ma, kan a læezanno wɔɔ ki kan a daahanzanno ki ma.

² A ye wɔɔ nawom kɔ wɔɔ Zi Woso kan Zuuba Yeezuu Krista ki n barka kan laafu ki ka a ɔ.

Pol yaadare

³ Kɔ mɔɔ tɪr m hɔɔn da awɔɔ ma, bi mɔɔ yaa da Woso m barka awɔɔ tɔ ma.

⁴ Kɔ mɔɔ ɪ yaa dare awɔɔ tɔ ma, a da mɔɔ n nawom kan heernyɔɔ ki.

⁵ Bala, awɔɔ jum mɔɔ m paan... lemim nyunta bi padare nɔ ɔ hallɪ a sɪηηɪda ɔ an ta an her ku.

⁶ Mɔɔ dɔ fast m ɔ: zi mɪηηa kɔ Woso a sɪηηɪda ba awɔɔ gɔr zi bi, a tam læe an tolle ba an zibæe bi do nyambɔr Krista Yeezuu wusigɔre hinni ɔ.

⁷ A a ga m kɔ mɔɔ nɪ m hɔɔn da awɔɔ haay ma ncɪnaaɔ, kɔ mɔɔ n'awɔɔ ηɔam gɔta bi mintɔ. Bala, kɔ mɔɔ nɪ lɔnnɔce ɔ naa ɔ naa, gɛɛ kɔ mɔɔ nɪ lemim nyunta pa dam m n'a hunkam sɔ m ɔ, sɪra m bi, awɔɔ a na mɔɔ m̄ barka kɔ Woso a ka mɔɔ ɔ ncɪnaaɔ bi nɔ ɔ.

⁸ Denter m, Woso m mɔɔ kasetɪzaa, a a dɔ a ɔ, mɔɔ y'awɔɔ gɔaa haay ηɔam paan... Krista Yeezuu ηɔare nɔ ɔ.

⁹ Hɔ kɔ mɔɔ n'a yem Woso han awɔɔ tɔ ma bi ba n nɪ: A ye mɔɔ nawom k'awɔɔ ηɔare n bɪr a dam la tee..., k'awɔɔ m bɪr hɔdɔre m, k'a a da ma a bɪr mim jɪ mare m.

¹⁰ K'a a da ma sɔ, a hɔ k'an mɪηηa dɔ a bɔ kɔ zi a ba. Maam bi, awɔɔ yum mɪηηa fast, minsi bi nyɪntare awɔɔ ma hinni kɔ Krista n nɪ zɛη ɔ b'ɔ y.

¹¹ Yeezuu Krista tɔ ma, tɪrgabaa zibæero y'awɔɔ mɪsɪrbaa hanm, an yɪ Woso lɛbɔɔre kan a daɔre ki.

Pol dure n a nya lemim nyunta bi padare ɔ y

¹² M danyɔnɔ, mɔɔ lɛ taa k'awɔɔ n a dɔ a ɔ, mim nɪηηɔ k'a mɔɔ yɪ bi, a da a ɔ lemim nyunta bi ta læe han denter m.

¹³ Bala, mim bi do tɔ ma bi, Rɔm cir dɔmazanno wɔɔ kan gɔɔɔ haay ki sɔ a dɔ η ɔ, mɔɔ du n y'a ɔ Krista tɔ ma.

¹⁴ Bi wɔɔ danyɔnɔ wɔɔ paηηa a da ra Zuuba zuure nɔ ɔ, mɔɔ dure bi tɔ ma, a a ka η heer n kookoo gɔta, ηn'ɪ Woso lemim bi pa dam bi nyibæe ba η nɪ y.

¹⁵ Sɪra m, gɔɔɔ gɔsɔnno ɪ Krista lemim nyunta bi pa dam jumbaa kan bakɔmare ki nɔ ɔ. Bi, gɔsɔnno y'a pa dam noom hu m.

¹⁶ A pa bi da brɔɔ n nawom ηɔare nɔ ɔ, η y'a dɔ η ɔ, kɔ mɔɔ nɪ lɔnnɔce ɔ naa, lemim nyunta bi pa dare tɔ ma m.

¹⁷ Bi, ηnɪ gɔɔta rɔ wɔɔ, pa bi da brɔɔ n nawom noom kundɔ m, jumbaa nɔ ɔ, ηn'a gɪngare η ɔ, a mɔɔ fɪryɪre bi gore daη ɔ ncɪnaaɔ lɔnnɔce ɔ b'ɔ.

¹⁸ Baa kɔ η yɪ pa bi dam noom m gɛɛ sɪra nɪ, mɔɔ bɪr kɔm sɪ ma y, bala, Krista lemim bi n'a pa dam. Naa tɔ ma bi, mɔɔ yɪ m heer nyɔɔre, bi mɔɔ gɔɔtam m m heer nyɔɔ.

¹⁹ Bala, mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ, naa woo... zem bi yi mɔɔ bombɔre, awɔɔ yaadare kan Yeezuu Krista Espri daahan ki to ma.

²⁰ Bala, ho ko mɔɔ ni dom ma, m a ta m heer le kan m panja ki haay bi, mɔɔ le baa ko hosu nyannu n bi m nyaso y, mɔɔ goota m heerkoodɔbaa m. Bi, keere so naa, amba domum haay m bi, ko Krista n leboore gota yi m me ɔ, m musirbaa no ɔ, gee m ze no ɔ.

²¹ Bala, kan mɔɔ ki, Krista m mɔɔ musirbaa, ze b'i yire i ɔ, hɔnyu m.

²² Bi ko mɔɔ goota tara burɔ ɔ ko m musirbaa ba, a y'a kam m zi ba gooo daahan to ma. Naa minto bi, mɔɔ n a do ko kara mɔɔ n'a boɔ ɔ y.

²³ Ho huya naa ni mɔɔ gaare: Mɔɔ le taa ko m m hor, m ta m bir kan Krista ki. Bi n munja mɔɔ ma an le da paan....

²⁴ Bi ko mɔɔ goota tara burɔ ɔ naa ɔ so, a yire awɔɔ daahan gota.

²⁵ Naa to ma bi, mɔɔ dɔ paan..., mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ, mɔɔ gootam musir, m bir kan awɔɔ haay ki k'awɔɔ n ta lee, a bir heernyoo m sirakare no ɔ.

²⁶ Ncunaas bi, ko mɔɔ m bo m bor awɔɔ zi, awɔɔ y'a heer nyoom a a le bo Krista Yeezuu ɔ gota, mɔɔ to ma.

Sirakare zoobare

²⁷ Bi, k'a musirbaa ba amba Krista lemim nyunta bi n'a hum bi m. Maam bi ko mɔɔ wo ɔ m bor awɔɔ zi, gee ko mɔɔ n m da ma, mɔɔ y'awɔɔ mim mam, m a do m ɔ, awɔɔ i junum kooɔɔ a le n deem, an ni zoo bam heer deem m, ko sirakare ko lemim nyunta bi n'a kam bi n ta lee.

²⁸ A bi ye junno wɔɔ n nyiboo da a ma fura y. Bi n'a kare n'a do ɔ, a nyaam, b'awɔɔ i bombore m. Bi naa do naa, a to a ɔ, Woso zi.

²⁹ Bala, mimbirenyunta ko Woso a ka awɔɔ ɔ Krista no ɔ bi, k'awɔɔ n sira ka ɔ bee n a deem y, bi k'awɔɔ n fir yi a to ma so.

³⁰ Awɔɔ kan mɔɔ ki, zoo deem wɔɔ m tara ɔ n'a bam. Zoo deem bi do mɔɔ ba biisi awɔɔ mum la bi, bi, awɔɔ do, a munja mɔɔ goota m m ta ra.

2

U Krista ji sa

¹ Zekora k'awɔɔ n ta m kan Krista ki bi, a bir awɔɔ heerkoodɔbaa dam la ra? Awɔɔ nsa k'a nawom bi bir awɔɔ heer yom na? Awɔɔ n a ze ko ra *Sent-Espri no ɔ ra? Awɔɔ i ko nsoam an ni ko cicir zem, gee lo?

² Naa to ma bi, k'a ko ma, a a le ba deem, a bir nsoare deem m, a bir hoon deem m. Maam bi, mɔɔ heernyoo yim fasi.

³ A bi hosu ba jumbaa ni y, b'a bi hosu ba k'a munjoɔ hunka y, naa nyooɔo ba ɔ y. Bi, goaa biyoo n a munja zer a muno taa, a ɔ, ɔ le da a m.

⁴ A b'a ka a munjoɔ daahan ma bala y, k'a a ka a muno daahan ma so.

⁵ K'a bir hoon ko Krista Yeezuu n ta m bi m kan ko ki.

⁶ A munja kan Woso ki bi, ɔ deem, bi, a n a ka ma woun... kan panja ki, k'a goota a a ga ko ɔ kan Woso ki y.

⁷ Bi, a ye an ho haay to, an a ba zibooɔnyɔ, a ba a ɔ goaa, am goaa woo... ho bi m. A n yi amba gooo n ni yim bi m.

⁸ A a munja ba poore, an ye Woso ma, an tolle ba an ye an ga, b'a ze bi, ze boɔnyaa m, ga a ɔ, godarkora ma.

⁹ Naa k'a a ba bi minto bi, Woso a gore da ɔ, an cem haay, an to k'a ni toɔo haay woo... burɔ ɔ bi ka ma.

¹⁰ A ba a ɔ maam ko Yeezuu to ma bi, ko kunkonno haay ko ɔ ni brama kan tara burɔ ɔ ki, tara noom ki ɔ, n kukuro ze.

¹¹ Ko neem haay n a bo a le ma a ɔ, Yeezuu Krista m Zuuba, bi ni yim Zi Woso leboore.

¹² M nsoare gooo, nyunta ko mɔɔ ɔ kan awɔɔ ki bi, awɔɔ i yem Woso ma tee... Bi, dutaa naa, mɔɔ ba kan awɔɔ ki b'ɔ y. Ncunaas bi, k'a banka a ye ma gota. K'a bombore ko Woso a ka awɔɔ ɔ bi zi ba, nyi ba Woso m, kan mehinko ki no ɔ.

13 Bala, Woso munja nu zi bare awoo u, an n'a kam awoo nu letaama m kan panja ki m, k'a ho k'a ga ko u kan a hoonho ki bi ba.

14 Ku zibae kara n ta u, k'a ba, a bi kukur ba, b'a bi bisi ka a bare no u y.

15 Maam bi, awoo yim noonhuzanno, gosi bi hosti yire an a hi awoo ma y. Awoo yim Woso nyino ko mim danjada si ba n ma y, a n nu durnya naa do gooo ko n von, nu zibunyaabonno noom bire u. Awoo a ga m, a yo n bire u am fitrero m.

16 Bala, awoo n ta misurbaa lemim bi m, an n'a pa dare n ni. K'awoo ba ncinaao, bi n n'a kam awoo n yi moo leboore, hinni ko Krista n ni zen u b'u. Bala, bi n n'a hunkare a u, moo zibae bi, kan moo kore bi ki n yi vam y.

17 Awoo sirakare bi ho ko u, i u, manni awoo n'a kam Woso u. A a da ma, n nu moo ze gar, bi k'a yi maam m meeyaa bi moo na awoo sirakare manni bi ma. Bi, a yim moo ma heernyoo, bi moo yi m heer nyoom kan awoo ki.

18 A maam so kan awoo ki, k'a heer nyoo, a heernyoo ba kan moo ki.

Pol u, k'a Timote kan Epafrodit ki nyoo

19 Kan Zuuba Yeezuu daahan ki, moo y'a gungam ko m Timote nyoo awoo zi zoo. Maam bi, k'a b'a ho an bor, moo y'awoo mim mam so m heer kooda yi.

20 Gosi vanta ba naa u, an n'a hoon dam, an ni kore awoo mim ma kan moo ki y.

21 Ni woo... naa, a ka n nawore a munjo daahan ma, n bir a kam Yeezuu Krista hoonho ma y.

22 Bi, ko Timote ni, awoo sira bi, awoo do a u, a nyunta kan moo ki amba nyi tur kan a zi ki bi m, u lemim nyunta bi zi ba.

23 Ncinaao bi, ko moo m mim bi zaa yi, a munja moo n'a nyooore awoo ma zoo-zoo.

24 Moo sira ka Zuuba no u, m a do m u, moo zem so awoo zi b'u zoo.

25 Bi moo y'a gungam keere moo u, pakra m ko m Epafrodit da zaa ra awoo m, moo danyi m, moo zibaeoon m, moo zoobarekoon m so. Awoo y'a nyoo moo ma, k'an b'a da moo han.

26 A y'a noam paan... k'a a ya, a awoo yi haay, a ma k'a u, n u, awoo a yaaba bi ma bi, a heer a zar guta.

27 Denter m, a yaaba ze an a yo k'a ga, Woso a cicir ze, b'a deem bee Woso a cicir ze y, moo cicir a a ze so, ko moo heerzarle b'a da ra y.

28 Bi y'a ka moo n'a dare awoo m zaa ra zoo-zoo k'awoo n a yi, a heernyoo ba, ko moo heerzar bi n'a bore so.

29 K'a bi lee ku, k'a si kan heernyoo guta ki Zuuba no u. K'a gooo ncinaao ro woo da u.

30 Bala, a a yo k'a ga Krista zibae bi to ma, a a meeyaa ka ze ma, k'a a da ma, a zi k'awoo a ga m a ba moo m bi ba awoo bunce u.

3

Krista ni goaa bam turga

1 Keere naa, m danyino, k'a a heer nyoo, k'awoo a ze ko ra kan Zuuba ki bi to ma. Meerbaaro ko moo n ba kan awoo ki ro woo moo m ya m ni sore n la, bi naa bir moo kore y, bala, a y'a dare awoo han.

2 K'a dundo a zi kan gooo ko n'a bunyaa bam no woo ki, jino m, noaar banjogasure bi hodundarezanno m, k'a dundo a zi kan n ki.

3 Woo ni banjogasure paan... bi zi bam. Bala, zu woo nawom Woso u Sent-Espri panja m. Krista Yeezuu n woo leboore, woo bir yom ziforo yunnibayiro ma k'u le ho u munjo u y.

4 A n bokare, moo m da ma m yo yunnibayiro woo duro ma so. Ko goaa y'a gungare a u, a ho yim yunnibayiro woo zibae no u, k'a maam moo i le da.

5 Moo yire domum sinnye hinni u, m moo gaso u banjo u. Israyel goaa paan... m moo m, Benzamen do goaa m moo m, moo yaaboo woo haay ziforo ni n ni. Ko Moyiisi lero woo zuure ni, nyunta moo u farizen m ni zure n u paan...

6 Woo yunnibayiro woo ko moo n n'a kam ma lero no u bi ni, moo nyunta munja fasti, gosi n mim yi k'a hi moo ma y.

7 A n bokare, hoo noon duro ko n nyooon ta moo ma biisi bi, moo i digare n ma dore hoo keere, Krista ko moo do bi to ma.

8 Sira m, moo i digam ho haay woo... ma dore ho, moo Zuuba Krista Yeezuu dore munjabaa k'a le da ho haay ra bi to ma. A to ma m moo m ho haay to, m ni digam hoo woo duro ma botoro, ko Krista n yi moo ho haay.

⁹ K'an a so mɔɔ ɔ jilli so. Mɔɔ bir a gungam dɔ, mɔɔ ɔ, m turga Woso mum ɔ lɛrɔ wɔɔ zuure to ma y. Sira kɔ mɔɔ ka Krista ɔ b'i mɔɔ ba turga Woso mum ɔ. Turgabaa kɔ Woso n'a kam sarakare to ma bi m.

¹⁰ Hɔ kɔ mɔɔ ni m kam ma bi, m ka mɔɔ nawom ma kɔ m Krista muɲɲa dɔ, kɔ m a mumboore bi paɲɲa dɔ. Kɔ m m na ma a fuyure nɔ ɔ, kɔ m bɔ kɔ ɔ kan ki a ze bi nɔ ɔ.

¹¹ K'an bir yure i ɔ, mɔɔ bi m da ma sɔ, m bi m mum bɔ ɔ gæno bire ɔ.

U bra si ho k'u n'u ginggaan zi

bi to ma

¹² Mɔɔ n a hi mɔɔ ɔ, mɔɔ ho kɔ mɔɔ ni m kam ma bi yi m wɔ ɔ wa. Gæe, mɔɔ m ba muɲɲa fast wa. Bi, m to mɔɔ nawom ɔ, kɔ m brasire ganwore bi ku m wɔ ɔ, bala, Krista-Yeezuu mɔɔ ku a wɔ ɔ.

¹³ Ayy... m danyuno, mɔɔ bir a gungare m ɔ, mɔɔ brasire ganwore bi ku m wɔ ɔ y. Bi ho deem mɔɔ n'a bam, ho k'a ba an cem bi bɔ mɔɔ nawore m nɔ ɔ, m ni m toɲ ɔ kɔ m ho k'a ni lɛɛ bi ku.

¹⁴ M to mɔɔ nawom ɔ, kɔ m ho kɔ η y'a cunta wɔɔ m lɛɛ bi ku. Brasire ganwore kɔ Woso wɔɔ bir ma Krista Yeezuu nɔ ɔ, k'a b'a ka wɔɔ ɔ arzana ɔ bi m.

¹⁵ Wɔɔ gɔɔ k'u yaa ka sarakare nɔ ɔ rɔ wɔɔ, ɔ bir hoondare deem naa m. Bi, k'awɔɔ y'a hoɔn dare a ho, mim naa do nɔ ɔ, Woso y'awɔɔ hoɔn gum ma.

¹⁶ Bi, ho k'an ta ɔ bi, ɔ gɔɔta ɔ bir tam lɛɛ kan kɔ ki, ho kɔ wɔɔ dɔ bi nɔ ɔ.

¹⁷ M danyuno, awɔɔ haay k'a mɔɔ hoɔbaa sa, k'a dɪga gɔɔɔ kɔ η n'a musirbaa bam am wɔɔ m nɔ wɔɔ ma, wɔɔ hoɔbaa η y'a sa.

¹⁸ Gɔɔɔ gɔta, ηn'a musirbaa bam i ɔ, Krista godarkora bi junno m. Mɔɔ hi awɔɔ m hoɔ gallem hoɔka, m m ya m ni som la kɛɛɛ kan nyikere ki.

¹⁹ Gɔɔɔ wɔɔ duro nyamborle bi, nyaanle m, η nɔ ni η woso, ho k'a nyannu n ta ɔ bi n η leɔɔɔɛ, durnya naa do ho ηn'a hoɔn dam ma bala.

²⁰ Bi kɔ wɔɔ ni, wɔɔ kɔ bi m arzana m. Wɔɔ bomborezaa, Zuuba Yeezuu Krista kɔ wɔɔ ni dom ma bi, a to a nawom arzana ɔ b'u an bɔr.

²¹ K'a bi bɔr, a wɔɔ mero kɔ η ni paɲɲawar nɔ ɔ rɔ nɔom lorle, an η ba, an a muɲɲa leɔɔɔɛ mɛ bi m. Naa ba a nawom paɲɲa k'an ta m k'a a so ho haay ɔ bi m.

4

Dondorerɔ

¹ Ncinaaɔ bi, m danyuno ηɔarerɔ, k'a jum kɔokɔɔ Zuuba nɔ ɔ. Mɔɔ le taa kɔ m m ya m awɔɔ yi, mɔɔ heer i nyɔom awɔɔ to ma, awɔɔ m mɔɔ zibæɔ bi nyɔɔɔɔ.

² A ye mɔɔ nawom kan m heer ki haay Evodi kan Sintisi ki han, kɔ η ni kɔ ma muɲɲa, Zuuba nɔ ɔ.

³ Bi, ubu k'i m mɔɔ zibæɔkɔɔn paan... bi, i da η han, bala, η y'a na mɔɔ ma ɔ zoo ba lemm nyunta bi pa dare nɔ ɔ. Lanno nɔon duro, kan Kleman ki, kan mɔɔ zibæɔkɔɔnɔ vantɔɔ wɔɔ ki y'a na mɔɔ ma ɔ zoo bi ba. η haay toɔ i musirbaa ci b'u.

⁴ K'a bir a heer nyɔom Zuuba nɔ ɔ, domum haay. Kɔ m m ya m so ra, k'a bir a heer nyɔom.

⁵ K'a bir bogu-bogu kan gɔaa woo... ki. Zuuba wusigere domum a zɔ.

⁶ A b'a heer kɔ hoɔ mim ma y, bi mim haay nɔ ɔ, k'a ho k'awɔɔ le n taa ma bi ye Woso han, a a wɔ zunze m, bi, k'a yaa dam barka sɔ.

⁷ Maam bi, Woso y'a laafu k'a cem ho haay kɔ gɔaa n'a hoɔn dam ma bi han bi kare awɔɔ ɔ. Bi laafu bi do dɔre awɔɔ heerlɔ kan awɔɔ hoondarerɔ ki ma Krista Yeezuu nɔ ɔ.

⁸ M danyuno, ho k'a gɔɔta mɔɔ n'a hure awɔɔ m bi ba n ni: K'a a to ɔ a bir ho k'an sira, an ta daure m, an turga m. A a to ɔ a bir ho k'an muɲɲa, an a ga ηɔare m, a goredaure n ta ɔ, ho kɔ zorebaa m fast, an a ga leɔɔɔɛ m bi m.

⁹ Ho haay k'awɔɔ dunda mɔɔ zi, a si, a ma, gæe a yi mɔɔ gor zi bi, k'a sa a zi ba m. K'awɔɔ ba maam, Woso k'a ni heer laafu kam wɔɔ ɔ bi bam bir kan awɔɔ ki.

Pol i Filipii zannɔ barka dare

¹⁰ Mɔɔ m heernyɔɔ gɔta Zuuba nɔ ɔ, k'awɔɔ a ya, a a da mɔɔ han bi to ma. Mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ, awɔɔ y'a hoɔn dam mɔɔ ma hoɔ, bi, daahan bi domum b'i n'a a zaa ka y.

¹¹ Ho bæe i jura mɔɔ ɔ, mɔɔ ni meer bi bare ncinaaɔ y. Bala mɔɔ minkɔ m, m ni m zergam ho kɔ mɔɔ n ta m bi re, k'a gɔta gæe k'a poore, a bi mim kan mɔɔ ki y.

¹² Mɔɔ wɔ ɔ, m ni m musirbaa bam ηɔazaabaa nɔ ɔ, mɔɔ wɔ ɔ, m n'a bam sɔ hɔtaure nɔ ɔ. Lɛɛ haay ɔ, wakati haay nɔ ɔ, mɔɔ m da ma m musirbaa ba, kɔ mɔɔ ho bi an m ka, gæe kɔ nɔ i mɔɔ zem, hɔtaure nɔ ɔ, gæe hojrare nɔ ɔ.

¹³ Mɔɔ m da ma, m naa haay ba, Krista k'a ni panɲa kam mɔɔ ɔ bi tɔ ma.

¹⁴ Bi, a da k'awɔɔ ɔ mɔɔ han m kɔrɛ nɔ ɔ naa, awɔɔ ba muɲɲa.

¹⁵ Filipii zanno, awɔɔ dɔ a ɔ, m hor kɔ mɔɔ ɔ Masedoan kɔ ɔ, lemim nyinta bi pa dare suɲɲida dɔmum ɔ bi, awɔɔ y'a deem ɪ nyinta kristagɔɔɔ sokumarɔ wɔɔ barla, a a da mɔɔ han, hɔ ka kɔ ɔ bi nɔ ɔ.

¹⁶ Baa kɔ mɔɔ nyinta Tesaloniki ɔ bi, awɔɔ daahan nyɔɔ mɔɔ ma gallem hɔka, hɔ k'a jura mɔɔ ma dɔmunnɔ ɔ.

¹⁷ M ka bɛɛ mɔɔ nawom ma kɔ n ni bir hɔ kare m ɔ y. Bi, m ka mɔɔ nawom ma, k'awɔɔ n hɔ k'awɔɔ ba bi nyɔɔɔɔ yɪ gɔta.

¹⁸ Hɔ k'awɔɔ ka haay bi, mɔɔ yɪ, a bɔ hɔ kɔ mɔɔ lɛ n taa bi la m. Hɔ k'awɔɔ ka Epafroditi ɔ k'an b'a ka mɔɔ ɔ bi, mɔɔ yɪ, hɔɪ n jura mɔɔ ma dɔ y. Ganwɔrɛrɔ k'awɔɔ ɲ ka mɔɔ ɔ bi, bɔ ɲ y'a a ɔ kɔ rɛ kan mannɪ k'a ji n nyinta Woso ma, an a ɲɔa an a si ki.

¹⁹ Bi, mɔɔ Zɪ Woso hɔnyɪ gɔtabaa cem haay, a hɔ k'a jura awɔɔ ma haay kare awɔɔ ɔ gɔta, Krista Yeezuu tɔ ma.

²⁰ Bi, kɔ wɔɔ Zɪ Woso n lɛbɔɔrɛ yɪ dɔmum haay. Amina.

Leersore

²¹ K'a yaa da wosogɔɔɔ kɔ ɲ ni yɛm Krista Yeezuu ma rɔ wɔɔ m. Wɔɔ danyɪnɔ kɔ ɲ ni kan mɔɔ ki rɔ wɔɔ ɪ yaa dare a m.

²² Wosogɔɔɔ wɔɔ haay ɪ yaa dare a m, an lɛ da bi, Rɔm cir hargɔɔɔ wɔɔ ɪ yaa dare awɔɔ m.

²³ Bi, kɔ Zuuba Yeezuu Krista barka n bir kan awɔɔ ki.

Ci kɔ Pol a ba KOLɔɔSI ZANNO ma

Ci kɔ Pol a ba Kolɔɔsi zanno ma bi

gasɔɔre

Pol ɪ ci bi ba. A ba a ɔ Efɛzi zanno ci bi bare dɔmum ɔ. Kolɔɔsi kɔ bi, Pol muɲɲa n ta b'ɔ y, a zibækoɔn deem k'a tɔ m Epafra kɔ m, b'i lemim nyɲnta bi pa da ɔ sɔ.

Ci bi ba Pol ɔ, bi ma bi, a ɪ lɔnnɔɔɔ ɔ Rɔm ɔ. Ci bi ba a ɔ, k'a Kolɔɔsi gɔɔɔ wɔɔ hɔ zaa ɔ ɔ, kɔ ɲ bi zu ɲaahrhɔɔndare ɔ y, bala, gɔɔɔ ɪ ba hi ɲ ni, ɲ ɔ, pakra m kɔ ɲ ni fir ka a muɲɲɔɔ ma ziro ba, kan banɲɔgasɔɔre ki, minno vantɔɔ ki. Bi y'a ka Pol n ci ba k'a hi ɲni a ɔ, Yeezuu Krista bala ni gɔaa bɔmbɔm fast.

Ci b'i mɪsɪrbaa kɔ kristagɔɔɔ a ga m ɲn'a ba bi hunkam. Bi, Krista wɔɔ ɔ ga m ɔ yo ma, ɔ gɔɔta kan ki dɔmum haay, an ni wɔɔ yɔm lɔmbaa do haay wɔ ɔ.

Pol ɪ yaa dam Kolɔɔsi zanno m

¹ Mɔɔ muɲɲa Pol, Woso ɪ mɔɔ bɔ ɔ kɔ m yɪ Krista Yeezuu zibæzaa. Mɔɔ kan wɔɔ danyɪ Timote ki m ni ci bi bare awɔɔ ma.

² Awɔɔ, kɔ wosogɔɔɔ n'a mɪ, an ni Kolɔɔsi ɔ rɔ wɔɔ, wɔɔ danyɲɔ n'awɔɔ m Krista nɔ ɔ, awɔɔ ɪ tare a lɛ ra. A yɛ wɔɔ nawɔm kɔ wɔɔ Zɪ Woso n barka kan laafu ki ka awɔɔ ɔ.

Pol ɪ Woso barka dam Kolɔɔsi zanno tɔ ma

³ Kɔ wɔɔ ɪ yaa dam Woso m awɔɔ tɔ ma, wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista Zɪ bi, wɔɔ ɪ yaa dam ni barka dɔmum haay.

⁴ Wɔɔ ma denter n n'awɔɔ sɪra ka Krista Yeezuu ɔ mim hum, kan ɲɔare k'awɔɔ n ta m wosogɔɔɔ wɔɔ haay tɔ ma bi mim ki.

⁵ Awɔɔ ɪ srakare m, a n ni ɲɔare m, bala, Woso hɔ cɪnta awɔɔ m arzana ɔ, awɔɔ n a ta a heer lɛ. Bi lemim nyɲnta kɔ n y'a pa da awɔɔ m, a m sɪra lemim b'i taaherle bi do ka awɔɔ ɔ.

⁶ Lemim nyɲnta bi do ɪ tam durnya lɛɛ haay ɔ, an ni nyɪ dam, an n'a kɛrgum lɛɛ ra, amb'a a ba awɔɔ zi, Woso barka mim k'awɔɔ ma bi dɔmum ɔ saa..., a b'a dɔ a ɔ, barka paan... m bi.

⁷ Wɔɔ zibækoɔn Epafra naa do dunda awɔɔ m, wɔɔ gɔaaɪba m, Krista zibænyɪ m, a m taalerazaa, zi bi ba a nawɔm kan awɔɔ ki wɔɔ bɪnce ɔ.

⁸ A ɪ ɲɔare kɔ *Sent-Espri a da awɔɔ heer ɔ bi mim hi wɔɔ m.

⁹ Bi y'a ka, hinni kɔ wɔɔ naa ma ɔ bi tekka ma, wɔɔ ɪ yaa dare awɔɔ tɔ ma dɔmum haay. A yɛ wɔɔ nawɔm Woso han, k'an a ka k'awɔɔ n a hɔɔnhɔ dɔ muɲɲa, a bir Sent-Espri mindɔre m kan a hɔdɔre ki m.

¹⁰ Maam bi, awɔɔ y'a dam ma, a mɪsɪrbaa k'a Zuuba nɔ yɪ bi ba, a hɔɔnhɔ bare nɔ ɔ. Naa n'a kam awɔɔ n zi muɲɲa do haay ba, a ta lɛɛ Woso dɔre nɔ ɔ.

¹¹ Wɔɔ y'a yem han sɔ k'an awɔɔ paɲɲa da ra, a muɲɲa paɲɲa k'a cem hɔ haay han bi m. K'awɔɔ n a da ma a bir a tɔntɔɲ ɔ, a bɔr a ma hɔ haay nɔ ɔ.

¹² K'a Zɪ Woso barka da kan heernyɔɔ ki, a ɪ zaa ka k'awɔɔ n hɔjirle yɪ kan a gɔɔɔ wɔɔ ki lɛgure nɔ ɔ.

¹³ A wɔɔ yɔ monsigɔ paɲɲa wɔ ɔ, an ta wɔɔ m a Nyɪ k'a n'a ɲɔam bi cirbæ nɔ ɔ.

¹⁴ A Nyɪ bi tɔ ma m, Woso wɔɔ bɔmbɔ, an wɔɔ mimbonyaaraɔ sugur ka wɔɔ ɔ.

Yeezuu zɛ wɔɔ zɛ kɔ ra kan Woso ki

¹⁵ Gɔsi bir Woso yɪre yɪ,

bi kɔ gɔaa Yeezuu yɪ,

k'a lɔnlɔ Woso maam.

A m lɛɛkarezaa an ni hɔ haay

kɔ Woso a da bi burɔ ɔ.

¹⁶ Bala, zu Woso ɔ kɔ ɔ kan ki

an hɔ haay da,

brama ɔ kan tara burɔ ɔ ki,

hɔɔ kɔ ɲ ni yum mum ɔ

kan hɔɔ kɔ ɲ bir yum ki,

cirbæro, kan lɛɛsɔɔrezanno ki,

leezanno ki, panjazanno ki.

Zu Woso o ko o kan ki
an ho haay da,
an a ka o, an a so o.

17 A i lee ka an ta o,
ho haay lee,

a to ma m ho haay n goota an a bunce o.

18 A muhha n a guoo woo sokoma bi minzaa.

A m leekarezaa,

a i lee ka an a mum bo o gaeno bire o,

k'a goota a bir ho haay lee,

ho haay no o.

19 Bala, Woso muhha y'a nsa

k'an yi an a muhha m jilli.

20 Woso a cunta,

k'a ho haay ze ko ra kan a ki

a Nyi bi to ma,

hoo ko n ni brama kan tara bure o ki,

ga k'a o godarkora ma bi to ma.

21 B'awoo, awoo nyunta biisi a m laato Woso ma, zibæo bonyaroo k'awoo n'a hoon dare
n ma, a ni n bam no woo a ka, awoo n a ba junno.

22 Keere naa, Woso awoo ze ko ra kan a ki a Nyi bi k'a ga mesim no o bi to ma. A ba a
o maam, k'awoo n bi jum a lee, k'awoo n bir muhhabaa no o, ko minsi bi nyunta awoo
gor zi y. Ko gosi bi mim yi k'a hi awoo ma y.

23 Bi, a y'awoo ma k'awoo n goota a bir sira kam, a jum kookoo, a b'a to ko hosi n awoo
go taaherle ko lemim nyunta k'awoo ma b'a ka awoo o bi ma y. N lemim nyunta bi do
pa da gaa haay m durnya no o, bi moo muhha Pol, m ba moo o a zibæonyi.

Zi ko Pol n'a bam

24 Keere naa, moo yi m heer nyoom fir ko moo n'a yim k'awoo n daahan yi a no o bi
to ma. Bi, moo goota m ni Krista fuyure bi yure m me o, a me bi to ma, naa k'a hi a o,
a guoo woo so ko ma.

25 Zibæo ko Woso a da moo wo o ko m a ba k'awoo n daahan yi bi to ma m, moo ni m
ba kristagoo sokoma ho zibæonyi, ko m Woso lemim bi pa da jilli, gaa haay m.

26 Lemim bi do bi, ho ko Woso a nyaakom da biisi tee... bi m. Bi keere naa, Woso a
hunka a guoo woo m.

27 A nsa a o, k'a guoo woo m ho k'a a nyaakom da, am gota, a gore n ta o, k'a ka do
vantoo haay o bi do. Ho bi do ba n ni: Krista y'awoo heer o, k'a maam, awoo i taaherle
m, a o, a nyuntam Woso leboore no o.

28 Ncunaoo ni, woo ni Krista pa dam gaa haay m. U ni gaa biyæo ho n zaa o, o ni
ho dundam gaa biyæo m, mindore haay no o. K'a ka ko gaa biyæo n yi amba Woso le
n taa bi m Krista zekora no o.

29 Naa moo ni m kam ma, bi y'a ka moo ni zi bam, m ni zoo bam Krista panha k'a ni
kan moo ki, an ni zi bam moo m'irbaa o bi m.

2

1 Moo le taa k'awoo n zoo kooda ko moo n'a bare awoo to ma, kan Lawodisee zanno
ki to ma, kan guoo cir ko n ni moo yi a mum m fuggaa ro woo ki to ma bi do.

2 Zoo bi ba moo nawom, ko n ni heer koodo yi, ko n le n bir deem nsaare no o, ko n
ni sira do fast, ni heer koodo yi a no o. Maam bi, n ho ko Woso a nyaakom da biisi bi
dom. Ho bi do bi, Krista m.

3 A muhha n ta mindore honyi haay woo... kan hodore haay woo... ki m.

4 Naa hi moo nawom, ko gosi bi bra bumba awoo m meerbaa nyuntoo ni y.

5 Sira m, moo ba b'o kan awoo ki y, bi moo heer i kan awoo ki, m ni m heer nyoom
k'awoo ni junum kan ko ki kookoo a sira ka Krista o no o bi to ma.

U goota strakare hodindare no o

6 Ncunaoo bi, k'awoo Krista Yeezuu si k'an yi a Zuuba bi, k'a bir tam lee tee... kan ki
a zekora no o.

7 K'a jum kookoo a yaa ka a no o, a a m'irbaa bi do ra am ce ho bi m. A nyaso a
strakare bi m kookoo, amba n y'a dunda awoo n bi m, a bir yaa dam Woso m barka kan
a heer ki haay.

⁸ K'a a dundo a zi, k'o g'oſi bi bra bumba a m, g'oſo hoſore jaarſi ni y. G'oſo mink'oſm hoſore m, durnya panj'azanno k'o ſi bir yim no woſo hoſo m, a n a to Krista zi y.

⁹ Bala, Woso k'an loſoſo haay bi, Krista maam so a mesim no o.

¹⁰ K'awoſo a ze k'o ra kan ki bi, awoſo i ho haay m, a muſſa ni leezanno kan panj'azanno k'o ſi bir yim mum m no woſo bur'o o.

¹¹ K'awoſo a ze k'o ra kan ki bi, n y'awoſo gaso banj'o o, bi g'oſo banj'ogasoſe bi beſe y, Krista y'awoſo gaso banj'o bi do o, awoſo yo k'a o mesim k'an awoſo dam mimbonyaa bare ma bi wo o bi m.

¹² Batem k'o n y'a ka awoſo o bi, awoſo bir n y'a o kan Krista ki, awoſo n a mum bo o kan ki so, k'awoſo ſira ka Woso panj'a k'a mum bo o g'oſoſo bire o bi to ma m.

¹³ Biisi bi, g'oſoſo n'awoſo m a mimbonyaaſo woſo to ma, k'awoſo ba z'uforo do barla bi to ma so.

Bi, keere naa, Woso awoſo mum bo o kan Krista ki, an woſo mimbonyaaſo haay sugur ka woſo o.

¹⁴ Biisi bi, woſo i k'oſoma no o, k'o woſo n zu Woso lero woſo o bi to ma, bi Krista bi, a mim k'a ni woſo yim woſo k'oſomaro woſo to ma bi ciro woſo zaar ba, a wo a o godarkora ma.

¹⁵ A leezanno kan panj'azanno k'o g'oſo bir ſi yim no woſo panj'a da, an nyannu da ſi ma garga ra, k'o g'oſo n ſi y, a boſi ſi la, an ſi gungaata a je o, an yirbo ſi ſi ni.

¹⁶ Nc'naaſo bi, a b'a to g'oſi n'awoſo dodo yar, hoſore, gee homire, gee cibsaro bire mim ma, gee mom daaro kan *sabaſo domunno ki mim ma y.

¹⁷ Hoſo noſoſo duro haay bi, hoſo k'o n y'a ga m ſi boſi lo woſo ſi'a hunkam, hoſo paan...ro beſe ni ſi ni y. Ho paan... bi, Krista m.

¹⁸ A b'a to g'oſi n a ka a ter boſoſore bi ma y. G'oſo k'o ſi n'a me dam k'oſe ma, ſi'a yaa dam malekaro m, ſi'a hoſunkarero mim dundam can ro woſo m. Muſſabusurezanno ni ſi ni vam, a hoſoſo ſi n'a dare am g'oſo ho bi m.

¹⁹ Ni n g'oſo n a k'oſi Krista ma y, an bokare, bi m minzaa. Krista to ma m, me bi jilli ni toſe yim, an n'a kam me bi n deem, me bi meſiro kan a kunero ki to ma, an ni mam amba Woso le n taa bi m.

²⁰ K'awoſo gunga kan Krista ki bi, durnya panj'azanno k'o ſi bir yim no woſo n a so awoſo o do y, bo m keere awoſo n'a muſirbaa bam i o, durnya g'oſo n'awoſo ni? Bo m awoſo ni yere g'oſo n'awoſo dam lero zuure o?

²¹ N n'a hure awoſo m, ſi o: I bi ho naa do sa y, i bi naa da i le ma y, i b'i wo da naa do ma y.

²² Lero noſoſo duro haay g'oſo hoſo m, hoſo k'o g'oſo ni zi bare ſi ni, ſi ni nyam mim ſi'a dundam.

²³ ſira m, k'o g'oſa dig'a lero noſoſo duro ma, b'a o hoſontaſe hoſo m, bala, ſi y'a hure ſi o, g'oſo n yaa da, ſi'a muſſaſo zer, ſi ni fir ka a muſſaſo ma, an bokare, nawoſoſo haay naa, ſi bir a dam g'oſa han k'an boſi a mesim letaamaro ma y.

3

U o ka arzana hoſo ma

¹ K'awoſo a mum bo o kan Krista ki g'oſoſo bire o bi, k'a ka hoſo k'o mim o hoſo m no woſo ma, leſe k'o Krista n ta o Woso biſi ra o bi hoſo woſo.

² K'a bir a hoſoſo dam arzana hoſo ma, a b'a hoſoſo da durnya hoſo ma y.

³ Bala, awoſo gunga, awoſo muſirbaa n'a nyaakom da Woso zi kan Krista ki.

⁴ K'o Krista n'awoſo muſirbaa bi, k'a b'a hunka, a y'awoſo hunkam so kan a ki, a nyanta a leboſore no o.

⁵ Nc'naaſo bi, k'a ho k'o tara bur'o ho m an awoſo muſirbaa o bi ze. Hoſo woſo duro ba n ni: Jaandare m, lanno gee yaaro bare m, letaamaro bonyaaſo k'o ſi n'a som g'oſo o m, mesim hoſoſo kama m, muſſaſo m, muſſaſo bi, *wosobaawoſoſo yaadare do vanta m bi.

⁶ Hoſo noſoſo duro ni zem Woso noſoſo m g'oſo [k'o ſi bir yem Woso ma ro woſo] zi.

⁷ Naa awoſo n'a bam biisi a muſirbaa no o.

⁸ Keere naa, k'a a bo hoſo noſoſo duro o haay. A bi noſoſo ba y, a b'a heer der y, a bi bonyaabaa ba y, a bi ſoſoſo wo y, a bi dintim meerbaaro ba y.

⁹ A bi ſi'aſo ba k'o ni y, bala, awoſo a bo a muſirbaa gusire b'o, kan a zibero bonyaaſo woſo ki o.

¹⁰ Muſirbaa daa awoſo n ta m keere, muſirbaa bi do, a loſo a nawom tee... an ni boſo k'o o kan a darezaa bi ki. Yi a nawore nc'naaſo awoſo n Woso bi do faſi.

11 Ncunaasi bi, jirebore ba o do, zuforo bire o kan do vantoo goo ki y, goo ko η gaso banjo o kan goo ko η n gaso banjo o ki bire o y, jirebore bahadonno kan pooyaa goo ki bire o so y, b'a ba lonno kan soamunhaazanno ki bire o y. Bala, Krista i le da haay, an ni goo k'a so η o ro woo haay heer o.

12 K'awoo ni wosogoo woo barla bi, Woso y'awoo nsa, an awoo bo o k'a a so awoo o. Bi to ma bi, k'a bir ko nsaare m, a bir munhabaa bam ko m, a bir munhazerle m, kan bogoo-bogodabaa ki m, boraama ki m.

13 K'a bir yem ko ma, bi ko gaa i mim m kan a mim ki, k'a sugur ka ko o. Amba Zuuba sugur ka awoo o bi, k'a ba maam so.

14 A n cem woo... bi, k'a bir nsaare m, bala, nsaare ni ho haay nam ko o paan....

15 K'a ka ko heer laafi ko Krista n'a kam bi n a so awoo heerlo woo o. Awoo bir Woso o naa to ma, k'awoo n yi deem. K'a bir yaa dam Woso m barka.

16 K'a Krista lemim bi da a heer o jilli. K'a bir ho dundam ko m, a bir ko bom zaa o, hootaore m. K'a bir laa lom, laaro ciro woo ko o, kan mim ma laaro woo ki, laa ko *Sent-Espri a da a heer o haay ki. A laa bi lo ncunaasi, a Woso barka da kan a heer ki haay.

17 Ko bo awoo n'a bam, gee ko bo awoo n'a hum, k'a ba Zuuba Yeezuu to ma, a bir Woso barka dam a to ma.

Kristagoo musirbaa kan ko ki

18 Lanno woo, k'a ye a zino woo ma, amba a ga m Zuuba zuure no o bi m.

19 Zino woo, k'a a lanno woo nsa, a bi nyaa ba kan η ki y.

20 Nyino woo, k'a a ziro woo le si ho haay no o, ho ko Zuuba n'a nsaare awoo gor zi bi n naa.

21 Awoo k'a m ziro woo, a b'a nyino woo da nomaa ma y, η heer y'a a zar.

22 Lonno woo, k'a zu a soorezanno woo le o, ho haay no o. A bi η zi ba dundo ko η nawore a zi to ma, ko η n'a le bo a o y. Bi, k'a η zi ba kan a heer ki haay, k'awoo ni Zuuba gore dan o bi to ma.

23 Ko bo zi awoo n'a bam, k'a ba kan a heer ki haay, i o, Zuuba zi awoo n'a bam, goo ho bee y.

24 Awoo do a o, Zuuba ni ganwore awoo ma, awoo ho k'a cunta a goo m arzana o bi ym. Awoo Minzaa bi n Krista m, a zi awoo n'a bam.

25 Gaa k'a n'a bonyaa bam bi, Zuuba y'a zi bonyaa bi yawora bam ni, a bir goo jire bore y.

4

1 Awoo, ko lonno soorezanno n'awoo n no woo, k'a turgabaa kan sira ki zi ba kan a lonno woo ki, a do a o, awoo munjo so, awoo soorezaa ta o, an ni arzana o.

Dondoo kan meerbaa nyamborle ki

2 K'a bir yaa dam tee... a b'a zu a o y, k'a bir Woso barka dam.

3 K'a yaa da woo to ma so, ko Woso n a ka k'o toore munja yi, o a lemim bi pa da goo m. K'o Krista mim k'a n do biisi bi pa da, bi to ma m moo ni lonnoce o.

4 Ko m a pa da ko n a ji ma paan..., amba moo m ga m, m a ba bi m.

5 K'a dundo a musirbaa bare zi goo ko kristagoo bee n η m ro woo bire o. K'a a to o kan ho k'a a ga bare m ki wakati haay.

6 K'a ka k'a meerbaa n bir munja, ye n bir ta ma. Ko laakaroo goo n'a dare a han, k'a nyibore do a bo η no, amba a ga m bi m.

Leersore

7 Ko moo mim bince ni, woo danyi nsaarezaa Tisikki zem b'a dunda awoo m haay. Zuuba zi a n'a bam taalera m, moo zibækoon m Zuuba zibæ bi no o.

8 A nyoo moo nawore awoo ma tokke k'an bi woo mim dunda awoo m, an awoo heer yo.

9 Woo danyi Onezim, awoo gaa deem m, a zem kan Tisikki ki so. Taalerazaa m, woo n'a nsaam. N ni ho k'a ni naa o haay dundare awoo m.

10 Aristarki k'a ni kan moo ki lonnoce o naa o b'i yaa dare awoo m. Barnabas danyi Marki b'i yaa dare a m so. Moo lee ka m a hi awoo m m o, k'a lee ku awoo zi b'o k'a si munja, k'a ba maam denter.

11 Yeezuu ko n so ra n n'a birm Zistus b'i yaa dare a m. Goo kaakoro noom y'a minto n zuforo, ηn'i zi bam kan moo ki Woso cirbæ bi to ma. Zuforo ko η sira ka Yeezuu o ro woo barla, η yi moo heer wotam gota.

¹² Awoɗo koroo goaa Epafras i yaa dare a m. Krista Yeezuu zibəənyu m an nu zoo bam awoɗo to ma yaadare no o. K'awoo n jum kooɗoo, a ma Woso zaa bi ra, K'a Woso hoohoo haay do a ba.

¹³ Moo sira bi, m a do m o, a i kom gota awoɗo to ma, kan Lawodisee zanno ki, Hierapolis zanno ki to ma so.

¹⁴ Woo goaasiba Likki k'a m lootoo bi, kan Demas k'i yaa dare a m.

¹⁵ K'a yaa da woo danyino ku n Lawodisee o ro woo m, kan Nunfa ki m, kan kristagoo ku n'a som ku ma a har o ro woo m.

¹⁶ K'awoo moo ci bi karunda ba, k'a ka Lawodisee kristagoo sokoma b'o, ku n'a karunda ba so. K'awoo n ci k'a n'a tom Lawodisee o bi karunda ba so.

¹⁷ K'a hi Arsip m a o, an dundo a zi kan zibəe ku Zuuba a ka o bi ki, an a to o an zi bi ba muɗa.

¹⁸ Moo muɗa Pol nu leersore yaa bi dare gorsira nyambore m zim, a ba n nu: K'a to da a no o, a do a o, loonoo moo n ta o.

Bi ku Woso barka n bir kan a ki.

Ci lɛɛkare ho ku Pol a ba TESALONIKI ZANNO ma

Ci lɛɛkare ho ku Pol a ba Tesaloniki zanno ma bi

gasɔɔre

Pol i ci bi ba. Ci naa do m lɛɛkare ci Pol n a ba kristagɔɔɔ ma, an ni gɔaasɔbabaa daa ci bi no u. A ba a u, kristagɔɔɔ ku η ni ku ku n n'a hum ma Tesaloniki u ro woɔ ma. Ku bi do Masedoani ko an ta u.

Ci bi ba a u, k'a Tesaloniki srakarezanno woɔ panɲa da ra, bala, a i Woso lemim pa da η ni, an yi ma pakra k'a n'a hor junnɔ ko η nyunta b'u ro woɔ to ma. (Zibɛezanno Ci 17.1-10)

Ci bi no u, a y'a heer nyɔɔm Tesaloniki srakarezanno woɔ minto, bala, η yi dom Yeezuu zere huya ho bi ma. N y'a hoɔn dare a gɔɔɔ ku η gunga ro woɔ mim ma, a yire η ma lonlo ge. Pol i kristagɔɔɔ mumbɔɔre bi mim to dare η no u, ku η b'a heer zar y.

Pol i yaa dam Tesaloniki kristagɔɔɔ m

¹ Moɔ munɲa Pol, kan Silas ki Timote ki, woɔ ni ci naa do bare awoɔ ma. Awoɔ k'a m Tesaloniki kristagɔɔɔ woɔ, Zi Woso kan Zuuba Yeezuu Krista ki n'a so awoɔ u ro woɔ, a ye woɔ nawom ku Woso m barka, kan laaftu ki ka awoɔ u.

Tesaloniki gɔɔɔ sira ka Woso u kaseti

² Woɔ yaa dare no u haay, woɔ i yaa dam awoɔ to ma, u ni Woso barka dam domum haay awoɔ minto.

³ Woɔ y'awoɔ srakare zibɛɛ to dare u no u tee... woɔ Zi Woso lɛɛ, kan ηɔare k'awoɔ n ta m bi tontɔɔre zibɛɛ ki, kan taaherle k'awoɔ n ta m koɔkoɔ woɔ Zuuba Yeezuu Krista no u bi ki.

⁴ U danyino, woɔ do woɔ u Woso awoɔ ηɔa, an awoɔ bo u k'a a so awoɔ u.

⁵ Bala, ku woɔ bi lemim nyunta pa da awoɔ m bi, a n yi le meerbaa m bala y, yi a u, kan *Sent-Espri panɲa ki woɔ n'a kaseti m u heer u, u u sira lemim m. Awoɔ musurbaa ku woɔ ba awoɔ bire u awoɔ daahan minto bi do.

⁶ Awoɔ woɔ hobaa sa, woɔ kan Zuuba ki, bala, awoɔ nyunta firyire gɔta no u, a a gu a Woso lemim bi si heernyɔɔ ku Sent-Espri n'a kam bi no u.

⁷ Ncɔnaa ni, Masedoan kan Akayii ki srakarezanno woɔ haay n a ba awoɔ hobaa dundare zanno.

⁸ Bala, Zuuba lemim b'a to awoɔ zi an ta Masedoan kan Akayii ki koro u, bi, koro woɔ duro beɛ m bala y, sira k'awoɔ ka Woso u bi mim ta lɛɛ haay u, an ni yire i u, pakra beɛ m do ku woɔ n'u ya u a dunda η ni y.

⁹ Bala, ta ku woɔ u awoɔ zi awoɔ m woɔ si munɲa bi, gɔaa haay i bi mim dundam, a bo k'awoɔ u *wosobaawoɔno yaadare u, a a bo a taam k'a zu Woso k'a m musur a m sira b'u bi, n yi bi mim dundam so.

¹⁰ A n ni dare a Nyi Yeezuu ku Woso munɲa a mum bo u gɛno bire u, an n'a tom brama k'a bor bi ma, an ni woɔ yom Woso noɔmaa k'a ni zem bi wo u.

2

Ho ku Pol a ba Tesaloniki u

¹ U danyino, awoɔ do a zim a u, ta ku woɔ u awoɔ zi bi, a n bo vam y.

² Awoɔ do so a u. fir ku η y'a ka woɔ ma, ηni woɔ sunso wo Filipii u bi woɔ u hor ma lɛɛ m, u bor awoɔ zi. Bi Woso heerkooɔbaa ka woɔ u, baa ku junnɔ nyunta u gɔta bi, woɔ u da ma, u lemim nyunta k'a a to zi bi pa da awoɔ m.

³ Nyonnɔɔre pa beɛ woɔ n'a dare y, gunga bonyaa beɛ woɔ n ta m so u ni pa bi dare y, woɔ bir u kam ma so k'u ηoar ba gɔɔɔ ni y.

⁴ Bi, ku Woso woɔ ka lɛɛ an dɔga woɔ ma, an a do a u, woɔ u ga m bi, an a lemim nyunta bi da woɔ wo u. Naa y'a ka ku woɔ i meer bam, woɔ bir u kam ma ku gɔɔɔ no n yi u ra y, u ka woɔ nawom ma ku Woso no n yi u ra, bala, a munɲa ni ho k'a ni woɔ heer u yim.

⁵ Awoɔ do munɲa a u, woɔ n ye fɔgaa k'u bra bumba gɔɔɔ ni y, woɔ n meer ba u n'a gungam k'awoɔ m ho ka woɔ u y, naa woo... naa, Woso m woɔ kasetzaa.

⁶ Woɔ n'u ka ma fɔgaa ku gɔɔɔ m woɔ da u y, woɔ n'u ka ma awoɔ zi, woɔ n'u ka ma gɔɔɔ vantɔɔ zi so y.

7 A n bokare, a ga k'a o m ko woko m daore ko Krista zibæezanno a ga m, n'na yu bi yu bi, woko n o ka ma k'an yu ncinaaso awoko gor zi y. Bi, nyuntabaa woko ba awoko m guta, amba nyuno da tur nyasore a nyuno m nyunta bi m.

8 Awoko nsa ko woko o bi minto bi, woko n a nsa k'an bur yure i o, lemim nyunta bi woko ka awoko o a minto y, woko nsa so k'o musirbaa ka awoko to ma. Bala, woko awoko nsa maam-maam.

9 U danyuno, ziro ko woko n ba, o kore yu bi, n to y'awoko no o, woko zi ba sinuu o kan gunuu o ki, k'awoko gosi bi ko woko hobire mim to ma y, a ba woko o ncinaaso, o Woso lemim nyunta bi pa da awoko m.

10 Awoko woko kaseti bi kan Woso ki so, a do a o, nyunta ko woko o kan awoko ki bi, awoko k'a m surakarezanno woko, musirbaa ko woko ba awoko zi bi, nyunta a o muhjabaa kan turgabaa ki no o, mim n nyunta woko gor zi y.

11 Awoko a ya a do so a o, woko nyaso awoko goaa biyæo m, amba nyuno zi tur nyaso n ni bi m:

12 U a dondo, o awoko heer yo, o a hi awoko m kare, paan... o o, a musirbaa k'a Woso no yu bi ba, a y'awoko bir k'awoko n nyunta kan a ki a cirbæo kan a leboore ki no o.

13 Woko i yaa dam Woso m barka so domum haay, bala, Woso lemim ko woko pa da awoko m bi, awoko si a do a o, Woso lemim m, goaa lemim bæe y, bi Woso lemim m denter paan..., an n'a zi bam awoko gosi k'a sira ka ro woko heer o.

14 U danyuno, mim ko Woso gosi sokomaro ko n Krista Yeezuu no o, Zidee koro woko o ro woko a yu bi, awoko yu so. Bala, awoko danyuno fir ka awoko ma so, amba broo danyuno ko n ni ziforo fir ka n ma ro woko m.

15 Ziforo woko duro i Zuuba Yeezuu ze gor, n yu wosolesinnisorazanno woko zunze, n yu fir ka woko ma so. Woso heer bi nyunta kan n ki y, gosi haay juno n n m.

16 N y'a tam woko m toore, ko woko bi lemim nyunta pa da do vantosi gosi m ko n bombore yu y, a ba ko n nawore ncinaaso naa, a mimbonyaa n'na dam la tee... bi naa haay je o, Woso a nomaa kergu n la.

Pol le taa k'a a ya, a Tesaloniki zanno yu

17 Bi, m danyuno, ko woko ni, woko o ba awoko ma laato, a maasire ba poore. U n o ya, o n ni ko yure y. Bi woko heer gosi an ni kan awoko ki, woko nsa paan... k'o o ya, o awoko yu, naa to ma bi, woko o tonto o guta k'o o da ma, o awoko yu.

18 Ncinaaso ni, woko n a nsa k'o o wusige o ta awoko zi. Moko muhja Pol, moko m to o gallem hoka ko m ta awoko zi, bi Sotaana woko zaa tii, woko n'o da ma y.

19 Sira no o, awoko so, awoko n'a kam woko ni taaheerle m, awoko to ma m woko ni zem bi heernyoko yu, o o da ma o leboore yu woko Zuuba Yeezuu taa, a zere hinni o.

20 Denter m, awoko m woko leboore kan woko heernyoko ki.

3

Timote ta Tesaloniki o Pol kan a zukuuro ki to ra

1 Yu a o ncinaaso, ko woko n'a nsaam ko awoko yu, bi woko bur o dam ma bi, woko n ko o le sa, o o k'o gosi minto Atenni o.

2 A m bi, woko n'o danyu Timote nyoko, woko zibæakoko m an ni Woso zi bam Krista lemim nyunta bi padare no o. A nyoko woko o awoko ma k'an awoko panja da ra, an awoko heer yo a surakare no o,

3 k'an bur yure i o, awoko gosi b'a bo a je m fir k'awoko n'a yum naa minto y. Bala, awoko do a o, Woso zaa bi no o, pakra m ko woko n fir yu.

4 Nyunta ko woko o awoko zi b'o bi, woko ser ka o a hi awoko m, o o, pakra m ko woko n fir yu, b'awoko do, a o, ho ko woko hi b'i ba bi.

5 Naa to ma m, ko woko n m da ma do, m bur m ma ko m awoko mim do bi, moko n Timote nyoko, k'an awoko surakare mim do, k'an b'a hi m m. Bala, moko da bo o, moko o, i b'a ka Sotaana n awoko makra ba, awoko m surakare to, zi ko woko ba awoko zi bi n bo vam y.

6 Bi keere naa, Timote a to awoko zi b'o an bur, a lemim nyunta hi woko m, awoko surakare kan awoko nsaare ki mim bunce o, a a hi, a o, woko to gosi an awoko no o nyunta, bi amba woko le n taa k'o o ya, o awoko yu bi, awoko le taa k'a a ya, awoko yu so.

7 U danyuno, yu a o ncinaaso awoko surakare minto bi, woko n heerkoodæbaa yu, o firyure kan o makraro ki no o.

8 Bala, woko i heernyoko m keere i o, musirbaa daa woko yu, k'awoko ni junum kookoo Zuuba zuure no o bi minto.

9 Awoko to ma, woko b'o dam ma o Woso barka da, o a nya y, heernyoko guta k'awoko n'a kam woko o a taa bi minto.

¹⁰ Sinuu o kan gunuu o ki woo y'a yem han gota, k'an a ka k'o o da ma, o awoo yi k'o ho k'a jira awoo surakare ma bi na awoo m ma.

¹¹ Woo goota o n'a yem woo Zi Woso mujja kan woo Zuuba Yeezuu ki han, ko n ni woo zaa banka k'o o da ma, o bor awoo zi.

¹² Woo y'a yem ko Zuuba n a ka k'awoo nware kan ko ki kan gooo haay ki bi n a da ra an bir tam lee tee..., amba woo n'awoo n'am bi m.

¹³ K'an a ba maam, an awoo heer yo, k'awoo m bir mujja, mim ba awoo gor zi woo Zi Woso taa y, hinni ko woo Zuuba Yeezuu n ni zen o kan a gooo ki haay bi to ma.

4

Misirbaa k'a Woso no yi

¹ M danyino, ho k'a goota woo n'a hire awoo m, o awoo dondo m woo Zuuba Yeezuu to ma bi ba n ni: Biisi bi, woo misirbaa k'awoo n'a bam an Woso no yi bi dunda awoo m, bi misirbaa bi do awoo n'a bam, bi k'a ta lee tee... kan misirbaa bi do ki a da ra.

² Awoo ho ko woo awoo dondo m woo Zuuba Yeezuu to ra bi do.

³ Ho ko Woso le n taa bi ba n ni: A le taa k'awoo n misirbaa k'an mujja a mum o ba, k'a a go jaandare do haay ma.

⁴ Awoo goaa biyee a ga m, an a da a mesim ma do, k'an a da ma, an misirbaa mujja ba kan daure ki.

⁵ K'a b'a mujjo to ko letaamaro bonyaaroo n a so awoo o, amba gooo ko n ni Woso do ro woo ho bi ni y.

⁶ Mim naa do no o, a b'a ka gooo n koroma kan a danyi ki an zambo ba ma y, bala, Zuuba gooo ko n ni minno noon duro bam no woo honhorm, amba woo lee ka o a hi awoo m, o o ya, o so ra paan... bi m.

⁷ Sira no o, Woso n woo bir ko woo n misirbaa ba lanno gee yaaro bare no o y, bi ko woo n misirbaa ba mujjabaa no o.

⁸ Naa minto bi, goaa k'a ni kaanum hodundare naa do m bi, goaa bee a ni kaanum ni y, Woso k'a n'a *Sent-Espri kare awoo o b'a kaanm m.

⁹ M danyino Krista no o, ko ko nware mim bunce ni, pakra bee m kan awoo ki ko mwo n ci ba awoo ma, m a mim dunda awoo ni y. Bala, Woso mujja ho dunda awoo m k'awoo m bir ko n'am.

¹⁰ Bi, amba n nware mim dunda awoo m bi, awoo i danyino haay ko n ni Masedoan ko b'o jilli ro woo nware. Bi, ko a ye awoo han k'a ta lee tee... kan n nware ki a da ra.

¹¹ K'a a yo o ko laafi ni nyunta awoo kan gooo ki bire o, goaa biyee n a zerga a mujja mim le, an zi ba an a misirbaa ba m, amba woo lee ka, o a hi awoo m bi m.

¹² K'awoo ba ncinaas gooo ko kristagoo bee ni n ni ro woo y'awoo gore dan o, awoo bi gooo mim kam so y.

Ho k'a ni nyintaj o Yeezuu zere hinni o

¹³ M danyino, ko gooo ko n gunga ro woo mim bunce ni, woo le baa k'awoo n goota bado no o, a bir heerzale m amba gooo ko n ba taaherle m no woo ni y.

¹⁴ Ko woo sira ka, o o Yeezuu ga an a mum bo o bi, maam so bi, gooo ko n sira ka Yeezuu o nni bokare nni gunga ro woo, Woso broo mum bon o nni misirbaa ba kan Yeezuu ki.

¹⁵ Ho ko woo ko a hi keere naa, Zuuba i nyunta an a dunda. A i yire i o, woo gooo k'o goota o m misir naa, Zuuba zere hinni o, woo bi lee kam gooo ko n gunga ro woo ni y.

¹⁶ Bala, ko Woso bi zaa ka, maleeka jitaare deem n a leer busu, n ni Woso huure bi he, Zuuba Yeezuu Krista mujja y'a tom arzana o, an zer. Gooo ko n sira ka Krista o nni bokare nni gunga ro woo n lee ka n'a mum bo o.

¹⁷ Bi je o keere, woo ko woo goota o m misir hinni bi do o bi, n woo nam ko o kan n ni ni woo busu warko no o, ko aa Zuuba ze o brama, yi a nawore ncinaas woo n nyunta kan Zuuba ki domum haay.

¹⁸ K'a meerbaaro noon duro ba kan ko ki, a bir ko heer yom.

5

O b'o zu o y

¹ U danyino, pakra bee m ko n ni ci ba awoo ma n ni domum gee wakati ko minno noon duro n ni ban o bi mim dunda awoo ni y.

² Bala, awoo mujjo a do a zim a o, hinni ko Zuuba n ni zen o bi, nyunta a nawom amba koor tir bor gunuu o goaa n a wakati do bi m.

³ Kɔ ƣɔɔɔ bɔr ɲn'a hure ɲ ɔ: «Laafu dɔmum wɔɔ n ta ɔ keere, minsi ba ɔ y.» Dɔmum bi do fuyure n ni daata zere ɲ la amba nyoosibare tur daata ze lu jɔɔzaa ra bi m, ɲ ƣɔɔɔ bi bɔm le ni y.

⁴ Bi k'awɔɔ ni, ɔ danyɔɔ, monsigɔ bɛɛ awɔɔ n ta ɔ, kɔ dɔmum bi do n bi daata ze awɔɔ ra, amba koor tur daata ze ƣɔaa ra bi ni y.

⁵ Bala, awɔɔ haay, leegure ƣɔɔɔ n'awɔɔ m, sinuu ƣɔɔɔ n'awɔɔ m. Gunuu ƣɔɔɔ bɛɛ m wɔɔ ni, bi monsigɔ ƣɔɔɔ bɛɛ m wɔɔ m sɔ y.

⁶ Naa tɔ ma bi, ɔ bi hinceem ba am ƣɔɔɔ mɔɔɔ wɔɔ ni y, ɔ b'a tɔ kɔ hɔɔɔ n'ɔ ɔ u y, ɔ ɔ da ɔ muɲɲɔɔ ma.

⁷ Hinceem zanno wɔɔ a ba ɲ nawɔm gunuu ɔ, gunuu ɔ ɲni bɛɛ miɲ ɔ sɔ an ni ɲ zem.

⁸ Bi, wɔɔ kɔ sinuu ƣɔɔɔ m wɔɔ m nɔ wɔɔ, ɔ ɔ da ɔ muɲɲɔɔ ma, k'ɔ ƣɔɔɔ ɔ sra ka, ɔ bir ɲɔare m, ɔ ɔ pɔyaa ƣɔɲɲɔ wɔɔ ka ɔ ma, ɔ bir bumbɔre kɔ wɔɔ n ni zem ba yi bi taaheerle m, ɔ ɔ, pɔyaa firgɔ wɔɔ ku ɔ mim ma.

⁹ Bala, Woso n wɔɔ bɔ ɔ k'a bi fir ka wɔɔ ma a nomaa nɔ ɔ y, bi wɔɔ bɔ a ɔ, kɔ wɔɔ n bumbɔre yi wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista tɔ ma.

¹⁰ Yeezuu Krista muɲɲa ɔ ga wɔɔ tɔ ma, k'an bir yure ɔ ɔ, kɔ wɔɔ ƣɔɔɔ ɔ m mɔɔɔ, ƣɛɛ ginga wɔɔ ɔ, kɔ wɔɔ m mɔɔɔbaa ba kan ki a zere hinni ɔ.

¹¹ Naa minto bi, k'a kɔ heer yo, a kɔ sirakare da ra, amba awɔɔ n'a bam kara bi m.

Dondorɔɔ kan leersore ki

¹² M danyɔɔ, ƣɔɔɔ kɔ ɲ ni Woso zi bam awɔɔ barla ɲni kare awɔɔ leɛ, ɲn'awɔɔ bɔm zaa ɔ Zuuba zaa nɔ ɔ rɔ wɔɔ, a ye wɔɔ nawɔre awɔɔ han k'a ɲ gore da ɔ.

¹³ K'a ɲ da ɔ ƣɔɔɔ kan ɲɔare ki, ɲ zibɔɔ bi minto. Awɔɔ haay, k'a bir laafu kan kɔ ki.

¹⁴ ɔ danyɔɔ, kɔ a ye a han, k'a hɔɔn si ƣɔɔɔ kɔ ɲ bir mɔɔɔbaa zore bam nɔ wɔɔ ma, k'a heerkoodɔwarzanno heer yo, k'a a da panɲawarzanno han, k'a bir bɔraama m kan ƣɔaa haay ki.

¹⁵ K'a dundo a zi kɔ ƣɔɔɔ b'a bonyaa sompi ƣɔaa n'ɔ y, bi k'a bir a kare a muɲɲa bare ma tee..., awɔɔ kan kɔ ki, kan ƣɔɔɔ haay ki bire ɔ.

¹⁶ K'a bir heernyɔɔ m dɔmum haay,

¹⁷ k'a bir yaa dam tee....

¹⁸ Mim woo... nɔ ɔ, k'a Woso barka da, bala, naa Woso le n taa awɔɔ gor zi Krista Yeezuu zuure bi nɔ ɔ.

¹⁹ A b'a ta Sent-Espri zibɔɔ m toore y,

²⁰ a bi wosɔlesinnɔsora ganwɔre meerbaaro gore bɔ ɔ y.

²¹ Bi, mim haay nɔ ɔ, k'a a hɔɔn da ma, a dɔga hɔ k'an muɲɲa a nɔ ɔ bi ma, a nyaso hɔ bi do m.

²² K'a a ƣɔ mimbonyaa do haay ma laato.

²³ A ye wɔɔ nawɔm, kɔ wɔɔ Woso kɔ laafu karezaa m bi n'awɔɔ hu bɔ jilli, k'an do awɔɔ hɔɔn ma, kan awɔɔ nyi ki a mɛ ki ma haay, kɔ minsi bi nyunta awɔɔ gor zi wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista zere hinni ɔ y.

²⁴ Woso muɲɲa y'awɔɔ bir, junalɛrazaa m, an ni hɔ kɔ wɔɔ ye naa bare.

²⁵ ɔ danyɔɔ, k'a yaa da Woso m wɔɔ minto ɔ.

²⁶ K'a yaa da danyɔɔ wɔɔ haay m, amba a a ga m bi m.

²⁷ Zuuba tɔ ma, a ye mɔɔ nawɔre awɔɔ han paan.... K'a ci naa do karɔnda ba danyɔɔ wɔɔ haay leɛ.

²⁸ A ye mɔɔ nawɔm kɔ wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista barka n bir kan awɔɔ ki.

Ci huya ho ku Pol a ba TESALONIKI ZANNO ma

Ci huyaa ho ku Pol a ba Tesaloniki zanno ma bi

gasore

Pol i ci bi ba. Ci naa do i leekare ciro ku Pol η ba ro woo barla. A ba a o kristagoo ko η ni Tesaloniki o ro woo ma.

Ci bi ba a o, an a ya an ni Yeezuu zere huya ho bi mim dundam, bala, mim naa do goota an ni Tesaloniki gooo woo kom. Broo gosunno o, Yeezuu lee ku kara, noo o a bi zi bam do y, bala, Yeezuu wusigere domum a zo. Naa haay to ma m an ci bi ba k'a η bo zaa o.

Pol i yaa dam Tesaloniki kristagoo m

¹ Moo muηηa Pol, kan Silas ki Timote ki, woo ni ci naa do bare awoo ma, awoo k'a m Tesaloniki kristagoo woo, woo Zi Woso kan Zuuba Yeezuu Krista ki n'a so awoo o ro woo.

² A ye woo nawom ku Zi Woso kan Zuuba Yeezuu Krista ki n barka kan laafu ki ka awoo o.

Barka yaadare kan heeryore ki

³ M danyuno, a a ga m, ko woo n yaa da Woso m barka, awoo to ma tee.... A ga a o m, ko woo n a ba ncinaas, bala awoo sirakare y'a dam la, awoo ku noare ni tam lee tee....

⁴ Naa minto m, ko woo y'awoo mim dundam Woso gooo sokomaroo vantoo lee, a dunda woo nawom o n'o mim kam brama, bala, gooo so awoo m, ηni fir kare awoo ma, awoo ni yem naa haay ma, an n'a tontonj o a goota an ni sirakare m.

⁵ Naa woo... n'a hunkare a o, dodo ku Woso n ni zem b'a ka bi yum tirga, firyirero noon duro k'awoo ni yere η ma naa n n'a kare awoo n'a ga Woso cirbae gasore m, Woso cirbae bi do to ma m awoo ni fir yum.

⁶ Sira m, ho k'an turga bi Woso n n'a bam, a y'awoo zum bom gooo ku η ni fir kare awoo ma ro woo ma, an firyire ka η o.

⁷ Bi, awoo k'a ni fir yum no woo, a menyoo kare awoo o kan woo ki, naa ba a nawom hinni ku Zuuba Yeezuu n'a tom brama an zer kan a maleekaroo panjazanno ki bi ma.

⁸ Zer a nawom sewuro no o, k'a bi fir ka gooo ku η n Woso do, bi η bir yem woo Zuuba Yeezuu lemim nyunta bi ma ro woo ma.

⁹ Firyire ku η n'a yum bi, zaarbare k'a nyare ba o m, n nyoo n nawom laato Zuuba taore kan a cirbae panja ki ma.

¹⁰ Ze k'a nawom domum gota bi do hinni o bi, naa n ni barj o. Ze a nawom k'a bi nyunta leboore m a gooo woo zi, ko gooo ku η sira ka o haay ro woo n a le bo a o. Awoo nyintam gooo woo duro barla, bala, awoo sira ka lemim ko woo pa da awoo m b'o.

¹¹ Bi y'a ka, woo ni yaa dam Woso m awoo to ma tee..., k'an a ka k'awoo n a ga m'urbaa k'a muηηa awoo bir k'awoo m b'a ba bi m. K'an a ka, a panja bi minto bi, k'awoo n a da ma, a ho muηηa haay k'awoo le n taa k'a ba bi ba, ko zi k'awoo n'a bam sira k'awoo ka bi to ma bi m nyi da.

¹² Naa n'a kam woo Zuuba Yeezuu n leboore yi awoo gur zi, awoo m leboore yi a gur zi, woo Woso kan Zuuba Yeezuu Krista ki barka to ma.

2

Ho k'a ni nyintaj o Yeezuu n bokare an bor

¹ M danyuno, ko woo Zuuba Yeezuu Krista zere hinni bi ni, kan ba woo n'o som ku ma kan ki bi mim ni, ho ko woo o k'o a ye awoo han bi ba n ni:

² A a da ma, n o, wosolesinnisora ganwore meerbaa niηηe, gee Woso lemim padare niηηe, gee ci niηηe y'a to woo zi an n'a hure a o, Zuuba zere hinni bi lee ku, a b'a hoon war ko ma a nyi ba naanaa, naa do to ma y.

³ A b'a to ko goos n bra bumba a m firga y. Bala, pakra m ko gooo cir gota m wuti ηni bisi ka Woso ma, ko guaa bonyaa ko Woso n n'a dam sehar o bi n a hunka, bi je o, Zuuba domum bi n n'a kunj o.

⁴ Gōaa bonyaa bī do bī yem, gōōō n yaa da hōōō m dō y, baa Woso mūnna, a y'a mūnna cuntam hō haay burē ō, baa Woso burē ō. A gasōm Wosoē gōta mūnna ō, an aa nyūnta an a hū a ō, Woso n'a mī.

⁵ Nyūnta kō mōō ō kan awōō kī bī, mōō naa mim dūnda awōō m, a tō ba awōō nō ō ra?

⁶ Dūtaa naa, hō n'a tam gōaa bonyaa bī m toore, k'a b'a da ma, an a hūnka k'a dōmum bēē y'a ku y, awōō hō bī do dō.

⁷ Denter m, gōaa bonyaa bī panŋa a nyaakōm da an nī zi bam kara, bī pakra m kō gōaa k'a n'a tam gōaa bonyaa bī m toore bī n'a gaa toore.

⁸ Bī jē ō, gōaa bonyaa bī y'a hūnkam kēēē, bī Zuuba Yeezūu y'a zem gēr a lē hoonsire m, an a hōōōōō a hūnkare leegure panŋa gōtabaa m.

⁹ Gōaa bonyaa bī, a hūnka a nawōm kan Sōtaana panŋa kī, a zi panŋazanno dō haay bam, an makrarō ba kan hōserlo kī, k'a gōōō nyōōōōō.

¹⁰ A yom zi bonyaa dō haay ma, an gōōōōō kō ŋ nī nyaanum nō wōō nyōōōōō, brōō nyaanum, bala, sira k'a n'a dam ma an ŋ bōmbō bī, ŋ n a ŋōā, bī, ŋ n yē ma y.

¹¹ Bī y'a ka, Woso n a ka nyōōōōōōōōōōō panŋa nī zi bam kan ŋ kī, kō ŋ nī sira ka ŋōaar ō.

¹² Yī a nawōrē nōōōōō, Woso m bī zem bī gōōōōō kō ŋ n yē sira ma y, bī zibonyaa bare ŋn'a ŋōam nō wōō dōdō yar.

U jum kōōkōō sīrakare nō ō

¹³ M danyūnō, wōō ō ga m, ō yaa da Woso m barka awōō tō ma tee..., awōō kō Zuuba n'a ŋōam nō wōō. Bala, Woso awōō hō ō, bī ma bī, durnya ba ō cīna y. *Sent-Espri zibēō tō ma, kan yē k'awōō ō sira ma bī kī mīnto, k'awōō n bōmbōrē yī, a yī Woso sōrē hōō.

¹⁴ Bōmbōrē bī tō ma m, an zu kō ō kan lemim nyūnta kō wōō pa da awōō m bī kī, an awōō bīr, k'awōō m bī nyūnta wōō Zuuba Yeezūu Krista lēbōrē nō ō.

¹⁵ Naa tō ma bī, danyūnō, k'a jum kōōkōō, a hō haay kō wōō dūnda awōō m meerbaa nō ō gēē cī ō bī nyasō mūnna.

¹⁶ Wōō Zuuba Yeezūu Krista mūnna, kan wōō Zī Woso kī wōō ŋōā, ŋnī heerwōtare k'a nyare ba ō, kan taahēerle mūnna kī ka wōō ō.

¹⁷ A yē wōō nawōrē ŋ han, kō ŋ n'a ka kō heerwōtare n'awōō heer han, kō ŋ nī panŋa ka awōō ō k'a bīr hō k'an mūnna haay bam tee..., zibēō kan meerbaa kī nō ō.

3

Yaadare mim

¹ M danyūnō, hō k'a gōōōta wōō n'a hūrē awōō m bī ba n nī, k'a yaa da wōō tō ma, kō Zuuba lemim n gōōōta an bīr tam lēē tee..., k'an daōrē yī amba a nyūnta ō awōō zi b'ō bī m.

² K'a yaa da wōō tō ma sō, kō Woso n wōō yō gōōō bōnyaarō kō ŋ nī kōōō rō wō ō, bala, gōōō haay bēē nī sira kare y.

³ Bī, jūnalērazaa m Zuuba m, a y'awōō panŋa dam la, an dō awōō ma kan a bōnyaabarezaa bī kī.

⁴ K'awōō mim būncē nī, Zuuba a ka wōō heer n kōōkōō ō a dō, ō ō, awōō ō hō kō wōō n'a hūrē awōō m bam b'awōō gōōōtare a ta lēē kan a bare kī.

⁵ Bī, kō Zuuba n a ka k'awōō n Woso ŋōā kan a heer kī, k'a a da ma sō, a bīr tam lēē tee..., baa kō hō m, amba Krista a ba bī m.

Zibēō mim

⁶ Ō danyūnō, a yē wōō nawōrē awōō han, wōō Zuuba Yeezūu Krista tō ma, danyūnō haay kō yakōzanno m nō wōō, k'a gō ŋ ma laatō, brōō bīr yem hō haay kō wōō dūnda awōō m bī ma y.

⁷ Awōōō mūnŋōō, awōō hō k'a n'a bam a wōō hōbaa dūnda bī dō. Bala, nyūnta kō wōō ō kan awōō kī bī, wōō n nyūnta yakōzanno y.

⁸ Wōō n gōōō hōbūrē bī vam y. Bī, zi wōō ba ō kō, wōō zi ba sinuu ō kan a gunuu ō kī, k'awōōō gōōō bī kō wōō hōbūrē mim tō ma y.

⁹ Sira nō ō, wōō ō ga m, ō daahan yī awōōōōō zi, bī, wōō y'a ŋōā ō zim k'ō lēēmaa hō bī, k'awōō n zu wōō hōbaa ō.

¹⁰ Bala, nyūnta kō wōō ō awōōōōō zi b'ō bī, wōō hī awōō m, wōō ō: «Kō gōā ō, a lē baa zibēō ma, k'a bī hō bī sō y.»

¹¹ A n bōkare, wōō y'a mare n n'a hūrē n ō, awōōōōōōōōōōō n ta ō, ŋn'ī yakō bam, ŋ bīr zi bare y, a war ŋ nawōm gōōōōōōōōōōō mīnno ma.

¹² Ƙo ƙo n'a cuntam goco ƙo duro m, o ni n dondom ƙo Zuuba Yeezuu Krista to ma bi ba n nu: K'a a da a muhoko ziboo le o zeny..., a a leema ho bi.

¹³ U danyino, k'awoo ni, a bi ko kan zi muhaka bare ki y.

¹⁴ Ko goaa n zu ho ko ƙo dunda ci naa do no o b'o, k'a zaa da le o, a b'a ya, a a ze ko ra kan ki y, ko nyannu n a nyaso.

¹⁵ Bi, a b'a zaa ba a jim y, k'a dondo, amba n tir a danyo dondo bi m.

Leersore

¹⁶ Bi, ko Zuuba muhaka k'a ni laafu kam bi n laafu ka awoo o domum haay, ho haay m. Bi, ko Zuuba m bir kan awoo haay ki.

¹⁷ Moo muhaka Pol ni leersore yaa ko moo n'a dare awoo m naa gorsira bare m zim, ciro haay ko moo tir n nyoo ro woo, m waji moo tir a dan o ncinaa. Moo muhaka gorsira n naa.

¹⁸ Bi ko ƙo Zuuba Yeezuu Krista barka n bir kan awoo haay ki.

Ci lɛɛkare ho kɔ Pol a ba TIMOTE ma

Ci lɛɛkare ho kɔ Pol a ba Timote ma bi

gasooɛ

Pol i ci bi ba. A ba a o Timote ma. Bi ma bi, b'i Efɛɛzi o. Timote bi, a zi bi grekku m, a da bi m zufo, an a ba sarakarezaa. (Zibɛɛzanno ci 16.1-3) Pol karundanyi m Timote m, bi m zibɛɛro ka o gota Tesaloniki o kan Korenti ki o. (1 Timote 1.3)

Ci bi ba a o, bala kristagooɔo woo barla, gooɔo gosunno i hodundare bonyaroo dundam. Nyunta Pol o lonnoɛ o, an ci bi ba k'a sarakarezanno woo kan wosogooɔoɛezanno woo ki dondo.

A y'a hum ni a o, an hodundare k'an tirga nyaso kooɔo, an bur Woso zi bam lemim nyunta padare no o. K'an ze ko ra n ni yaa da dunda gooɔo woo m, an gooɔo tirgoo ho o, an n ka wosogooɔo woo lɛɛ.

Pol i yaa dam Timote m

¹ Moo muɲɲa Pol ni ci naa do bare. Woso ko woo bumborezaa m bi kan Krista Yeezuu k'an woo taaherle bi k'i zaa ka, moo ni m ba Krista Yeezuu zibɛɛzaa.

² Ci bi ba moo nawore ubi ma, Timote, moo nyi paan... sarakare no o, a ye moo nawore ko Zi Woso kan woo Zuuba Krista Yeezuu ki n barka, kan cicirzere ki, kan laafi ki ka i o.

Dondore zambɔ karinsaamboo woo to ma

³ Amba moo ye i han, m horle ma, ko m ta Masedwan o bi, goota i nyunta Efɛɛzi o, k'i gooɔo ko n ni nsoar ho dundam no woo da jum o.

⁴ A hu n ni so ko n ni biisi minno kan yaaboo toro gaandarero soora jintoo woo ki to. Minno woo duro, bisikare n'i zem ni bala, n bur a dam Woso hoodho bare ko woo n'a dom sarakare no o bi han y.

⁵ Meerbaa naa do ba ubi nawom kan n ki, ko n n'a da ma, nni heer hu yi, ko nsoare n nyunta n heer o, ko n ni hoodandare muɲɲa yi, nni sira ka paan....

⁶ Gooɔo gosunno a go zaa ko woo hunka naa ma, nni nyaam, meerbaa yaarsiro no o.

⁷ N o, Woso lero hodonno n a mi, an bokare ho ko n muɲɲoo n'a hum, n'n'i som la kan panɲa ki bi, n'n'a ji do y.

⁸ Woo do woo o Moyiisi lero woo muɲɲa, k'a i yire i o, goaa i zun o amba a a ga m bi m.

⁹ U a to da o no o, o o, n ni lero woo ka gooɔo tirgoo to ma y, a ka n y'a o bayerezanno to ma, kan bisikanno ki, gooɔo bonyaroo ki, mimbonyaabonno ki, kan gooɔo ko n bur Woso dan o ro woo ki, kan gooɔo ko n ni Woso ho gore bon o ro woo ki, gooɔo ko n n'a zuro kan a doo ki meeyaa bon o ro woo ki kan gɛrzenno ki,

¹⁰ jaandonno ki, kan gooɔo yaaro wota kan ko ki zanno ki, kan gooɔo kona nni n hee zanno ki, nsoarzano ki, kan nsoarkasetzano ki. Le bi ka n y'a o so mim haay k'a ni hodundare muɲɲa bi zarm to ma.

¹¹ Hodundare naa do a ga ko o kan lemim nyunta ko Woso a da moo wo o bi ki. Lemim bi do ni Woso k'a a so heernyoo o bi leboore hunkare.

Yeezuu barka dare a muɲɲaba

to ma

¹² Moo i yaa dam woo Zuuba Krista Yeezuu m barka, k'a panɲa ka moo o ko m a zi ba bi minto. Moo i yaa dam ni barka k'a gunga a o, moo n ga a zibee bi m an moo da o bi minto.

¹³ A n bokare biisi bi, moo nyunta n meerbaa bonyaa ba ma, m fir ka a gooɔo ma, m a sunso wo. Bi, a moo cicir ze, bala, bado i moo da naa haay bare ma, ko moo n sira ka bi to ma.

¹⁴ Woo Zuuba bi barka ka moo o gota, an a ka moo n sira ka, m ni nsoare m Krista Yeezuu no o.

¹⁵ Meerbaa ko moo o ko ma ba naa, sira m, goaa haay a ga m, an a si muɲɲa: «Krista Yeezuu bur durnya o, k'a bi mimbonyaabonno bumbo.» Bi, moo mimbonyaa bare i le da.

16 Bɪ, Woso mɔɔ cicir zɛ, k'an bɪr yɪrɛ ɪ ɔ, Krista Yeezuu a boraama gɔta hunka mɔɔ gɔr zi mɔɔ kɔ mɔɔ m mimbɔnyaaɓɓɛr gɔta k'a lɛ da bɪ, kɔ mɔɔ m yɪ makra gɔɔɔ kɔ ɪ nɪ zem bɪ sɪra ka ɪnɪ mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ yɪ rɔ wɔɔ tɔ ma.

17 Bɪ, kɔ gɔɔɔ n a a lɛ bɔ Woso ɔ,
ɪn'a da ɔ dɔmum haay,
an cir an nɪ cirbɛθ m dɔmum haay,
an nɪ mɪsɪrbaa m tee...,
gɔaa bɪr a mɪɲɲa yɪrɛ y,
a deem m Woso. Amina.

Pol ɔ Timote n a yɔ ɔ

18 M nyɪ Timote, ɪ b'ɪ dɔndɔ mɔɔ nawom, amba wosolesinnɪsɔra ganwɔrɛ meerbaa zannɔ nyɪnta ɪ n'ɪbɪ mim hɪ bɪ m, hɔ kɔ ɪ y'a hɪ bɪ tɔ da ɪ nɔ ɔ, ɪ sa ɪ zoobare mɪɲɲa bɪ bam.

19 Zoo bɪ ba sɪrakare m, kan hɔɔndare mɪɲɲa kɪ m. Hɔɔndare mɪɲɲa bɪ do, gɔɔɔ gɔsɪnnɔ a tɔ, a tore bɪ n a ka ɪ sɪrakare n a zar.

20 Yimene kan Alesandɪr k'ɪ gɔɔɔ wɔɔ duro barla, mɔɔ wɔ daa ɪ ma Sɔtaana wɔ ɔ, kɔ ɪ nɪ hɔɔn ka, kɔ ɪ b'a ya ɪnɪ Woso sɔnsɔ wɔ y.

2

Dɔndɔrɛ kɔ gɔɔɔ n yaa da Woso m

1 Hɔ kɔ mɔɔ lɛɛ ka m n'a yem bɪ, a yɛ mɔɔ nawɔrɛ, kɔ gɔɔɔ n yaa da Woso m gɔɔɔ haay tɔ ma, a ɪ mim haay da Woso wɔ ɔ, a yaa da m barka ɪ tɔ ma.

2 K'a yaa da cinno wɔɔ tɔ ma, kan lɛezannɔ haay kɪ tɔ ma sɔ, k'ɔ nyɪnta laafɪ nɔ ɔ, ɔ bɪr zum Woso ɔ zenyy..., mɪsɪrbaa zore nɔ ɔ kan daɔrɛ kɪ.

3 Naa m mɪɲɲa, an Woso kɔ wɔɔ bɔmbɔrezaa m bɪ nɔ yɪ,

4 a lɛ taa kɔ gɔɔɔ haay n bɔmbɔrɛ yɪ, kɔ ɪ n'a da ma, ɪnɪ sɪra dɔ.

5 Bala, Woso deem n ta ɔ,
gɔaa deem taan... nɪ gɔɔɔ zem kɔ ra kan Woso kɪ,
Krista Yeezuu m.

6 A ɪ yɛ an a mɪɲɲa ka zɛ ma,
kɔ gɔɔɔ haay n bɔmbɔrɛ yɪ.

Dɔmum kɔ Woso a cɪnta bɪ k'a b'a ku an naa ba bɪ, a yɪ kasetɪ, an a hunkare a ɔ, Woso lɛ taa k'a gɔaa haay bɔmbɔ.

7 Naa mɪɲɲa tɔ ma m Woso n mɔɔ bɔ ɔ kɔ m yɪ a lemim padɛr, an mɔɔ ba kristazibɛθzaa, sɪra mɔɔ n'a hum, mɔɔ bɪr ɲɔaar bare y, mɔɔ cɪnta a ɔ, kɔ m sɪrakare kan sɪra kɪ dɪnda do vantɔɔ gɔɔɔ wɔɔ m.

8 Naa mɪntɔ bɪ, mɔɔ lɛ taa kɔ gɔɔɔ yaarɔ wɔɔ n yaa da Woso m, lɛɛ haay ɔ, ɪn'a wɔrɔ busu brama kɔ mimbɔnyaa bɪ nyɪnta ɪ gɔr zi y, ɪ bɪ nɔmaa kan nyaa kɪ tɔ a heer ɔ ɪnɪ yaa bɪ da y.

Lannɔ mim

9 Kɔ lannɔ wɔɔ nɪ, mɔɔ lɛ taa, kɔ ɪ nɪ huu k'a ga kɔ ɔ ba du a ma, ɪnɪ bɪr sappɪ, mɪɲɲahunkare ba ɪ zi y, ɪ b'a ka mim kɔsɪrɛ waasɪ ma, gɛɛ sarma nyɛɛnnɔ ma y, gɛɛ busoo gɔta huu ma, gɛɛ mɪɲɲabankare waasɪ ma y.

10 Bɪ, kɔ ɪ n'a ka zi mɪɲɲa bare ma, bala, lannɔ kɔ ɪ ɔ, a ɪ zum Woso ɔ rɔ wɔɔ, a ga a wɔm kɔ ɪ n'a ba ncɪnaaɔ.

11 Hɔɔndare wakatɪ ɔ, lannɔ wɔɔ a ga m, ɪnɪ zɛ sɪɪ..., ɪnɪ yɛ hɔ haay ma.

12 Mɔɔ bɪ yem kɔ lannɔ n hɔ dɪnda gɔɔɔ yaarɔ m, ɪn'a sɔ ɪ ɔ y, a a ga m, ɪnɪ zɛ sɪɪ....

13 Bala, Adam Woso lɛɛ ka an a da, ɛɛvɪ n bɔkare an a nya ɔ.

14 Adam bɛɛ Sɔtaana bra ba nɪ y, ɛɛvɪ a bra ba m, an yɛ, an bɪsɪ ka Woso lɛ ma.

15 Bɪ, k'a yɛ nyɪdazaambaa ma an a tɔntɔ ɔ sɪrakare nɔ ɔ, kan ɲɔare kɪ, mɪɲɲabaa kɪ, mɪɲɲazerle kɪ, a bɔmbɔrɛ yɪm.

3

Kristagɔɔɔ lɛezannɔ mim

1 Sɪra m, meerbaa kɔ mɔɔ ɔ kɔ m a ba naa m, kɔ gɔaa lɛ taa k'a ka wosogɔɔɔ lɛɛ, zibɛθ mɪɲɲa a ɔ k'a ba.

2 Bɪ, kristagɔɔɔ lɛezaa a ga m, an bɪr gɔaa kɔ n bɪ mim yɪrɛ n a hɪ ma y, a lɔ m bɪr deem, an bɪr gɔaa k'a a da a mɪɲɲa ma zaa, hɔɔndamimmazaa, nyasɔ a mɪɲɲa m zaa, an bɪr saannɔ sim mɪɲɲa a har ɔ, an n'a dam ma an hɔ dɪnda gɔɔɔ m.

³ A bi yi beemirezaa waasi y, a bi yi wokaarezaa nyaa bunce o y, bi k'an yi komarezaa, laaftukamazaa, a bi yi busoonjwarezaa y.

⁴ K'an dɔga a har mim ma muɔɔɔ, an a da a nyɔno ma, ɔni bir zuɔɔ o, ɔni bir a dan o ho haay no o.

⁵ Bala, ko gɔaa n a da ma an nyaso a har mim m muɔɔɔ, a y'a bam lo k'a a da ma, a nyaso Woso gɔɔɔ sokoma ni?

⁶ Ko gɔaa k'a yi kristagɔɔɔ leezaa, a n a ga m, an yi sarakarezaa daa y, ko m bee m, a y'a muɔɔɔ busum, an dɔdɔyarle ko Sotaana a yi bi yi.

⁷ A a ga m so, k'a kaseti m bir muɔɔɔ gɔɔɔ ko η bir zum Krista o ro wɔɔ zi, ko n b'a da ma, n a gore bo o y, k'a b'a da Sotaana banɔa o y.

Daahanzanno mim

⁸ Daahanzanno wɔɔ a ga m so, ɔni yi mɔsɔrbaa zore zanno, sɔrazanno, η bi yi beemirezanno waasi y, η bi yi zambɔ ho kamazanno y.

⁹ N y'a ga m, ɔni jum kɔɔkɔɔ sɔra ko sarakare a hunka bi no o, hoondare muɔɔɔ m.

¹⁰ K'a lee ka a η ka lee, a dɔga η ma, ko mim ba η gɔr zi, k'a bokare a η da daahanbaa zibɔɔ b'o.

¹¹ Daahanzanno ko lanno m no wɔɔ a ga m so, ɔni bir mɔsɔrbaa muɔɔɔ m, η bi yi meerbaa bonyaa ba gɔɔɔ ma zanno y, ɔni'a da a muɔɔɔ ma, ɔni yi junalrazanno ho haay no o.

¹² Daahanzaa biyɔɔ lo a ga m an bir deem, an a da a nyɔno ma muɔɔɔ, an dɔga a har mim ma muɔɔɔ.

¹³ Bala, gɔɔɔ ko η ni daahanbaa zi bam muɔɔɔ ro wɔɔ, η gore daɔre yure ɔni heerkoɔdɔbaa gɔta yi sɔra ka Krista Yeezoo o zekora no o.

¹⁴ Mɔɔ y'a gingam ko m bor ibu zi zɔɔ, bi naa haay gɔrsira mɔɔ ba ibu ma, k'an bir yure i o,

¹⁵ ko mɔɔ bor m bir zem zɔɔ, k'ibu m mɔsɔrbaa k'a a ga m, an bir bam Woso gɔɔɔ gɔr zi bi do. Wosogɔɔɔ wɔɔ duro, kristagɔɔɔ sokoma bi m, Woso k'an mɔsɔr bi y'a so o, sokoma bi do n ta hoɔndare k'a m sɔra bi m, an n'a kam gɔɔɔ n'a dore.

¹⁶ Wɔɔ sarakare ho gɔta k'a nyaakom da Woso n a hunka bi, gɔsɔ b'a dam ma an bɔsɔ ka ma y.

A a hunka mesim no o,
Sent-Espri n a hunka gɔaa turga,
maleekarɔ m dɔga a.

N n'a mim pa da do wantɔɔ zi.
Gɔɔɔ sɔra ka o durnya no o jilli.

Woso n a busu an a nyinta leboore no o arzana o.

4

Nɔaar hoɔndarero ko η ni nyɔntaɔ o do munno jezanno o

¹ Sent-Espri a hi paan... a o, je do munno o, gɔɔɔ gosunno sarakare tore, ɔni ye brabagɔɔɔ m zinero ma, kan hoɔndarero ko zinero wɔɔ n ta η ni, gɔɔɔ ni η dundam no wɔɔ ki ma.

² Gɔɔɔ ko η n'a ho bam i o, gɔɔɔ muɔɔɔɔ n η ni, ɔni'ɔ nɔaar bam no wɔɔ n'a kare ɔni'a nyonnyɔɔ, gɔɔɔ wɔɔ duro heer ga, amba se tir na ho ma bi m, nyanni ba η ni fɔga y.

³ N y'a hure η o, gɔɔɔ bi lo ka ce o do y, bi lanno bi ce ka so y, η hoɔburero niɔɔɔ bure cizem, an bokare Woso i hoɔ wɔɔ duro da sarakarezanno to ma, bala, broɔ sɔra do, ko η ni barka yaa da Woso ni, ɔni'a do ɔni η bi.

⁴ Bala, ho haay ko Woso a da bi muɔɔɔ, ko gɔɔɔ i yaa dam Woso m barka ɔni'a do ɔni'a sare, o n'o ga m, o dɔga deem taan... ma ho bonyaa y.

⁵ Bala, Woso lemim bi kan wɔɔ yaadare ki y'a hu bo m.

Yeezoo Krista zibɔɔni muɔɔɔ mim

⁶ Naa dunda sarakarezanno wɔɔ m, k'ibu ba ncunaas, ibu yum Krista Yeezoo zibɔɔni k'an muɔɔɔ, bi n'a hunkam so a o, ibu y'i torm sarakare lemim bi m, kan sɔra hoɔndare k'i ni yem ma muɔɔɔ bi ki.

⁷ I bi ye biisi minno yaarsɔɔ wɔɔ dundare ma y, η bir a dam gɔaa han sarakare no o y. I bir i toɔntɔɔ o kan mɔsɔrbaa k'a Woso no yi bi bare ki.

⁸ Bala, ko gɔaa y'a me panɔa dam la toɔntɔɔre no o, daahan m, b'a gɔaa bankare bi gɔta y, an bokare, ko gɔaa i mɔsɔrbaa k'a Woso no yi bi bare, a y'a dam gɔaa han ho haay no o. Woso ler bo, k'a zaa m mɔsɔrbaa paan... yi tara bure o naa o, kan booti hinni o ki.

⁹ Meerbaa naa do, sura m, goaa haay n'a ga m, an a si munja.

¹⁰ Naa minto m, woo nu yem kore ma, o nu yonj o, bala, Woso k'a m mustr bi woo ta o heer le. A m goaa haay bomborezaa, bi gooo ko nj sura ka ro woo an nu nj bombom.

¹¹ Naa, ubu i ga m, i hi paan..., i dunda gooo m.

¹² I b'a ka gosti n i gore bo o, k'i m goaa poo bi to ma y. Bi, a ka k'i yi makra munja srakarezanno woo mum o, i meerbaa no o, i tare no o, i njoare no o, i srakare no o, i mustrbaa k'an munja Woso mum o bare no o.

¹³ I bir i tonj o, kan Woso lemim bi karinda bare ki, gooo sokoma no o. I to o kan gooo dondore ki, kan ho dunda gooo m ki, k'an ta an moo borele ku.

¹⁴ I bi ganwore ko Woso a ka i o, k'i zi bam bi to y. A ka k'a o ubu o bi, nyinta o kan wosolesinnisora ganwore meerbaa zanno ki, kristagoo leezanno ko nj y'a wo ka ubu ra ki so.

¹⁵ Naa ubu ga m, i nyaso kookoo i heer o, i i tonto o kan a zibae ki, goaa woo... n a do nj o i y'i yonj o, i nu tam le.

¹⁶ Dundo i munja zi, i dundo ho k'i n'a dundam gooo m bi zi, i bir i tonj o kan naa haay ki, k'ibu ba ncinaas, ubu y'i munja yom, i gooo ko nj n'a tor kare i ma ro woo yo so.

5

Dondo zaaro srakarezanno woo

to ma

¹ I bi haen si goaa gusire ma kan panja ki y, bi, diga ma i zi, i dondo. Nyukumbonno woo dondo danyubaa no o.

² I lanno gusinnoo woo dondo, i o, i doo m, lanno pooro woo dondo kan heer hu ki, i o, i danloro m.

Zonno mim

³ Zonno ko nj gosti ba o ro woo, nyaso nj nu kan daore ki.

⁴ Zoro k'a nyuno n ta o gee a yanjoo, nyuno woo, gee yanjoo woo y'a ga m, nj'a yurezanno nyasom dunda. Naa nj y'a ga m, nj'a ba, a Woso zuure bi no o. Ko nj yurezanno woo nyaso nj nu bi, nj nu nyaso nj nu so. Woso n'a njoom bi m naa.

⁵ Ko zoro k'an zoro paan... an goota a deem bi nu, yo b'u Woso ma, an nu yaa dam tee... sinuu o kan gunuu o ki, an nu daahan yem Woso han.

⁶ Bi, ko zoro k'a n'a kam mesim letaamaro ma bi nu, a mustr munyaa digare no o, bi, sura no o, gar m Woso mum o.

⁷ Nj bo zaa o meerbaaro noon duro m, ko gosti bi mim yi nj gur zi k'a dunda y.

⁸ Ko goaa bir nyasore a hargoo nu, an le da bi, a jeerzanno nu y, a zaa srakare bo a je m, a bonyaabaa le da basrakarezaa m.

⁹ K'i o k'i zoro to da zombaa daahan ci b'u, a a ga m, ko zoro bi do doora m busordi ku, bi nyinta a o, goaa deem taan... lu so.

¹⁰ A a ga m so, gooo n a zibaeo munjoo bare kaseti ka, nj'a do nj o, a a nyuno tor munja, a saanoo si munja a har o, an wosogoo ganno sorgo,* an a da cicirzanno han, an zi munja do haay ba.

¹¹ Ko zonno pooro woo nu, i bi nj to da ci b'u y, bala, ko goaayar sora bor an ta nj nu, bi nj y'a gu Krista zuure ma, nj'a njoom k'a a ya a zim sa.

¹² A ba ko nj nawore ncinaas bi, n yi nj dodo yarle, bala, nj n jum a le ra leekare ler ko nj y'a bo Krista m bi no o y.

¹³ A n ta o so bi, mim nj y'a ka nyunta vam m, nj'i gooo harlero sam, an le da bi, a le n'a zum gooo minno o, nj bir dundore a zi y, ho k'a n'a ga hire m bi, bi nj'a hum.

¹⁴ Naa to ma bi, moo le taa ko zonno pooro woo n'a ya nj nu ce ka, nj nu nyuno yi, nj nu diga a jeer mim ma munja, ko nj bi zaa ka woo junnoo woo o, nj'a da ma, nj'a bonyaa hi woo ma y.

¹⁵ Bala, zonno pooro woo gosunoo a bo zaa turga b'u kara, nj'i zum Sotaana o.

¹⁶ Ko lu srakarezaa i zonno m a har gooo barla, k'an nyaso nj nu, a b'a to ko kristagoo sokoma n ko nj to ma y, k'an a da ma, an a da zonno ko nj gooo ba o ro woo han.

Kristagoo leezanno mim

¹⁷ Goo ko kristagoo leezanno m nj'a zi bam munja ro woo, nj y'a ga daore m gallem huya, an le da bi, nijoo ko nj nu kom kan Woso lemim padare zibae ki, hodunda gooo m zibae ki ro woo.

* 5:10 5.10 Ko gooo ta ziforo har o, naa nj tir a ba nj nu.

18 Bala, Wosoci b'a hi a o:
 I bi ho du der k'a n'i yir zom bi le ma y.*
 A a ya, an a hi so, a o:
 Zibæzaa a ga m,
 an a zibæ nyoo do yu.

19 Ku goaa a hi a o, læzaa mim ba, ko goaa huya gee kaako n a hi o, a mim bi do ba denter y, i bi mim bi do si sira y.

20 Goo ko o ni mimbonyaa bam no woo, haen si o ma gooo woo... læ, ko gooo ko o goota ro woo m nyi ba, odu dundo a zi.

21 A ye moo nawore ibi han, Woso kan Krista Yeezuu ki, Woso maleekaroo woo ki læ, k'i zu ho ko moo hi ibi m haay naa o, i bi jiro bo k'i ze goaa m gumo ma y, gee k'i gumo ka o y.

22 I bi wo ka gost mim la nyagira m, k'an zi ba wosogoo woo barla y, i bi gaso goaa mimbonyaa o y. Dundo i muhha zi, k'a bonyaa b'a no i ma y.

23 I bi goota i bir hi mire a minto bala y, diven mi poore, i no k'a tur busum an tur i dam kore ma bi to ma.

24 Goo niho mimbonyaroo i yum garga ra, bi n o do do ka cuna y, gosunoo ho bi dom zoo y, o mimbonyaroo woo do n tir a o je o.

25 Zibæro muhha bare do m bi so, gooo gosunoo ho tur yum garga ra, noo zibæ bir yum garga ra læm ni y, bi o zem bi bo garga ra.

6

Loo ko kan a soorezanno ki

1 Goo haay ko o ni lombaa kore no o ro woo a ga m, odu do o, a soorezanno woo a ga daore m. Ku gooo bi Woso to zar y, ko o bi woo hodundare bi to zar so y.

2 Loo ko o ni soorezanno woo srakare zanno m no woo, o b'a hi o, a hodeem kan o ki Krista danyibaa no o, odu o gore bo o y. A ga a o m, odu o zi ba muhha-muhha denter an le da, ko srakarezanno m, o bo m odu o ho, odu o zi bam bi to ma.

Nyoo hodundarezanno kan honyi denter ki mim

Ho k'ibi ga m, i dunda gooo m, i o do do m bi n naa.

3 Ko goaa i ho vanta dundam, a bir yem woo Zuuba Yeezuu Krista sira meerbaaroo woo ma y, b'a bir yem hodundare k'a ga ko o ba kan misirbaa k'a Woso no yu bi ki ma so,

4 goaa bi do bi, muhhabasurezaa m. A n ho do y, bisikare waasi yaaba n ta m, an n'a kam ma k'a nyaa ba meerbaanyiro to ma. Naa ni zem letaama bonyaa m kan komarewar ki, ko to zar le ki, hoon da ko ma bonyaa ki m.

5 A i gooo ko o hoon m danhada ro woo dam bisikare jintoo ma, bala, o n sira do y, odu o gungare o, srakawosoo bi, honyi yure zaa m.

6 Denter m, srakawosoo bi, honyi guta m, k'a i yure o, i y'i zergam ho k'i m ta m bi re.

7 Bala, bor ko woo o durnya o bi, woo n bor ho ni o y, woo y'o bom so o wo m vam.

8 Naa to ma bi, ko woo i hoore m kan huu ki m, naa a ga m, an woo bo.

9 Bi, gooo ko o n'a kam ma k'a ba honyozanno woo, a do o nawom makra no o, odu o gasom letaamaroo niburo ko o ni bonyaa banha no o. Letaamaroo woo duro ni gooo dam zaarbare kan nyaanle ki ma.

10 Bala, mimbonyaroo do haay meso m busoo hoare m. Goo gosunoo a nyonnyoo odu o ba srakare ma laato, odu o fir do y'a honho yim a misirbaa no o, busoo hoare ko o gaso o bi to ma.

Do do Timote minto

11 B'ibi, Woso goaa n'i mi, i ba laato naa woo... ma, i i to o kan turgabaa zibæ ki, misirbaa k'a Woso no yu ki, kan srakare ki, hoare ki, tontore ki, nyintabaa ki.

12 Zoo muhha ko srakare zoo m bi ba, misirbaa k'a nyare ba o bi nyaso kookoo. Ibi bir Woso o bi to ma, ibi m nyunta i ye ma, i i srakare bo i le ma muhha gooo cir læ.

13 Ko m le cunta i m, Woso k'a ni misirbaa kam ho haay o bi taa, kan Krista Yeezuu ki taa, bi nyunta an a srakare kaseti ka muhha Pons Pilati taa.

14 Le ko moo n'a kare ibi o bi ba n ni: Zu ho ko moo hi ibi m haay b'o, i nyaso m ko dintim b'a no ma y, ko minsi bi nyunta i gor zi so y, ko woo Zuuba Yeezuu Krista n tolle ba an a bo an bor.

15 A zem domum ko Woso a cunta k'an b'or ma b'o, Woso muhha i le da haay,

* 5:18 5.18 Dono i tir ziforo woo hoyaa zo, go gaatare m a je o.

a y'a so heernyoo σ,
 a m cinno haay Cir,
 a m zuubaroo haay Zuuba,
 16 a muɲɲa y'a deem taan... ι bir gare y,
 leegure ko gosi b'a dam ma
 an a zo ma no an ni nyuntaɲ σ,
 gosi n a yi y,
 bi gosi b'a dam ma an a yi y.
 A y'a so leboore σ
 kan panɲa k'a nyare ba σ ki!
 Amina.

Dondo honyizanno to ma

17 A hi gooo ko η ni ho m durnya naa do no σ ro woɔ m, ι σ, η b'a muɲɲoo busu, bi η bi yo honyi ma y, bala ho cenlezaa m. Bi, ko η ni yo Woso ma, a m ni ho woo... kam woɔ σ gota, ko woɔ m bir ta η ni, σ σ heer nyoo η ni.

18 A hi η ni ι σ, ηni zi muɲɲa ba, ηn'a ba zi muɲɲa barezanno gooo, ηni yi hokarezanno, ηn'a da gooo vantoo han a honyi bi m.

19 Ko η y'a bare ncinaaσ, honyi muɲɲa k'a b'a zarle, ηn'a cuntare a muɲɲoo m booti hinni to ma, k'a bi musirbaa paan... yi.

Leersore

20 Timote ra, nyaso ho ko Woso a da ι wo σ bi m, ι b'i le zu meerbaaro yaarsiro ko busikawosoma meerbaaro m no woɔ σ y, kan busikare ko n n'a hum ma hodore, bi nsaar hodore m b'σ y.

21 Gooo gosinno srakare to ηn'a nyonnyoo, ko η σ, a ta hodore naa do m bi to ma. Bi, ko Woso barka n nyunta kan ι ki!

Ci huya hɔ kɔ Pol a ba TIMOTE ma

Ci huya hɔ kɔ Pol a ba Timote ma bi

gasooɛ

Pol i ci bi ba. A ba a ɔ, Timote ma. Bi ma bi, a a zo a gare kan a zibæ nyare ki ma. Lonnɔɛ a nyunta ɔ an ci bi ba, a yi ma kɔɔkɔɔ gɔta.

Ci bi ba a ɔ, k'a Timote heer yo, fuyɛrɛrɛ kɔ bi ni η yum tɔ ma. K'an dundo a zi sɔ kan gɔɔɔ kɔ η ni biɛt nɛbɛr kam lɔ wɔɔ ki. K'an a tɔ ɔ kan Wosoci bi hɔ dundare ki con. A y'a zɛ mim dundam ci b'ɔ, a ɔ, a zoo ba a a da ma.

Pol i yaa dam Timote m

¹ Mɔɔ mɔɔηηa Pol i ci naa dɔ ba, Woso i mɔɔ hɔ ɔ, kɔ mɔɔ n yi Krista Yeezuu zibæzaa, kɔ m mɛsɛrbaa kɔ Woso a ler bɔ, wɔɔ n'a yum Krista Yeezuu nɔ ɔ bi pa da.

² Ci bi ba mɔɔ nawɔɛ ɛbɛt ma, Timote, mɔɔ nyi n'ɛbɛt m, m n'i ηɔam, a ye mɔɔ nawɔɛ kɔ Zi Woso, kan wɔɔ Zuuba Krista Yeezuu ki n barka, kan cicirzɛɛ ki, kan laafɛt ki ka i ɔ.

Pol i Timote paηηa dam la

³ Mɔɔ i yaa dam Woso m barka, a zi mɔɔ n'a bam kan noom hu ki, amba mɔɔ yaabɔɔ zu ɔ bi m. Sinuu ɔ kan gunuu ɔ ki mɔɔ yaadare nɔ ɔ haay, mɔɔ i yaa dare ɛbɛt tɔ ma, m n'a barka dare.

⁴ Nyi k'ɛbɛt ka bi tɔ i mɔɔ nɔ ɔ, mɔɔ n'a ηɔam paan... kɔ m m ya, m i yi, kɔ m heer n nyɔɔ gɔta.

⁵ Sɛra k'ɛbɛt ka denter bi, a tɔ i mɔɔ nɔ ɔ, ɛbɛt yaabalɔ Loyis i nyunta sɛrakare bi dɔ m, i da Enis nyuntam sɔ. Bi, mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ, ɛbɛt ta sɛrakare bi dɔ m sɔ.

⁶ Naa minto m, mɔɔ ni m ya, m n'a hɛɛɛ ɛbɛt m, m ɔ, ganwɔɛ kɔ Woso a ka i ɔ k'i zi ba m, mɔɔ ni m wɔ ka ɛbɛt ra ɛbɛt n a yi bi, zi ba m.

⁷ Bala, Espri kɔ Woso a ka wɔɔ ɔ bi bɛr wɔɔ dam nyibæ ma y, bi, paηηa kan ηɔare ki, daamηηama ki an n'a kam wɔɔ ɔ.

⁸ Naa tɔ ma bi, i bi nyannɔ zɛ wɔɔ Zuuba kaseti kare ma y, i bi nyannɔ zɛ mɔɔ tɔ ma kɔ mɔɔ ni lonnɔɛ ɔ a tɔ ma bi minto sɔ y. Bi, yo Woso paηηa ma, i ye fir ma lemim nyunta bi tɔ ma am mɔɔ hɔ bi m.

⁹ Woso mɔɔηηa i wɔɔ yɔ, wɔɔ bir a ɔ, kɔ wɔɔ n yi a gɔɔɔ. A n naa ba, wɔɔ zibæro mɔɔηηɔɔ tɔ ma y, a mɔɔηηa hɔɔnhɔ kan barka k'a n'a kam bi ki tɔ ma m. Barka bi dɔ ka a ɔ wɔɔ ɔ, Krista Yeezuu nɔ ɔ, bi ma bi, durnya n a sɔηηɛda ba y.

¹⁰ Bi kɛɛɛ naa, wɔɔ hɔmbɔɛɛzaa Krista Yeezuu k'a bɔr bi, barka bi dɔ a hunka garga ra. Bala, a zɛ paηηa zaar ba, an mɛsɛrbaa k'a nyare ba ɔ hunka lemim nyunta bi m.

¹¹ Lemim nyunta bi dɔ padare tɔ ma m, Woso n mɔɔ hɔ ɔ, kɔ m yi a padarezaa, kristazibæzaa, a hɔɔndarezaa.

¹² Bi tɔ ma m, mɔɔ ni fir naa yum, bi fir bi yɛɛ nyannɔ ba mɔɔ ni y, bala, gɔaa kɔ mɔɔ sɛra ka ɔ bi, mɔɔ bi zaa dɔ mɔɔηηa, bi mɔɔ heer kookoo sɔ, m a dɔ m ɔ, a i paηηa m k'a dɔ hɔ k'a a da mɔɔ wɔ ɔ bi ma, k'an ta an a zɛɛ hinni ku.

¹³ Yo sɛra meerbaaɔ kɔ mɔɔ η ba kan i ki rɔ wɔɔ ma, i jum sɛrakare kan ηɔare kɔ wɔɔ n ta η ni Krista Yeezuu nɔ ɔ bi nɔ ɔ kɔɔkɔɔ.

¹⁴ Dɔ hɔɔndare mɔɔηηa kɔ n y'a da i wɔ ɔ bi ma, i dɔ ma Sent-Espri paηηa k'a ni kan wɔɔ ki bi m.

Onezifɔɔr a da Pol han

¹⁵ ɛbɛt dɔ i ɔ, kristagɔɔɔ kɔ η ni Azii kɔ b'ɔ rɔ wɔɔ haay a bɔ mɔɔ ɔ, Fizel kan Hermozennɔ ki yi η barla sɔ.

¹⁶ A ye mɔɔ nawom kɔ Woso n'a cicirzɛɛ kɛrgu Onezifɔɔr hargɔɔɔ ra, bala, a tɛr mɔɔ heer ba kookoo dɔmum niηηoo ɔ, nyannɔ n a nyasɔ mɔɔ dure bi tɔ ma y.

¹⁷ Bala, bɔr k'a ɔ Rɔm ɔ naa ɔ bi, a a ka mɔɔ bɛnce ma paan..., an aa mɔɔ yi.

¹⁸ A ye mɔɔ nawom kɔ Zuuba n a ka, k'an Woso ba mɔɔηηa yi, Zuuba mɔɔηηa zɛɛ hinni ɔ. ɛbɛt dɔ mɔɔηηa sɔ i ɔ, nyunta kɔ mɔɔ ɔ Efɛɛzi ɔ bi, a a da mɔɔ han gɔta.

1 K'ibui ni, m nyi, i panja da ra, barka ko woo n ta m Krista Yeezuu no o bi m.

2 Moo hodundare k'ibui ma gooo cir lee bi, a dunda gooo ko n ni nyasom ni muhja ro woo m, ko n n'a da ma, n'n'a dunda gooo vantoo m so.

3 Ye fryire ma am moo ho bi m, ho ko Krista Yeezuu yarbør muhja a ga m, an a ba bi m naa.

4 Ko yarbør ta yar ma, k'a le taa ko yarbønno cir bi no n yi a ra, a bur a kam gooo ko n goota har o ro woo mürbaa bare ma y.

5 A do so i o, ko n brasire ganwore cinta, ko goaa n zu bra bi sire zaa o, n bi ganwore bi kan o y.

6 Danwur k'a ko dam le ra bi n ni lee kam an aa dam bi wore ho yi.

7 I hoon da ho ko moo n'a hum naa ma k'i ji ma, bala, Zuuba hoon kare i o, k'i i da ma, i ji ma haay.

8 Yeezuu Krista to da i no o,

David do goaa m,

a a mum bo o gæno bire o,

amba lemim nyinta

ko moo n'a pa dam bi

n'a hum bi m.

9 Lemim nyinta bi do to ma m, moo ni fir yim, n ni moo du, i o, zibonyaabarezaa m moo m. Bi, ko lemim nyinta bi ni, n a du y.

10 Bi y'a ka moo ni yem fir do haay ma, gooo ko Woso n bo o ro woo minto, ko broo n a da ma so, nni bombore ko Krista Yeezuu n'a kam bi yi, ko n ni gaso leboore k'a nyare ba o b'o.

11 Meerbaa ko moo o ko m a ba naa, sira m an a ga sire m:

Ko woo ga kan Yeezuu Krista ki,

woo mürbaa bam kan ki so.

12 Ko woo jum koooko kan ki,

woo cirbæo bum kan ki so,

ko woo bisi ka ma,

a bisi kam woo ma so.

13 Ko woo n jum o le ra kan ki,

a muhja i jinum a le ra tee...,

bala, a b'a dam ma, an bisi ka a muhja ma y.

Woso lemim dnda sira no o

14 Meerbaaro ko moo n ba noon m to da gooo woo no o haay, i hi n ni paan... Woso lee, i o, n'n'a si nyaa ko n n'a bam meerbaaro to ma lee. Bala, n hoosi ba o y. Gooo ko n n'a tor kare n ma ro woo an ni n zaar bam.

15 I to o k'i yi goaa k'a a ga m ko Woso no n yi ra, k'i yi zibæozaa k'a zibæo nyannu ba o y, an ni sira lemim bi dundam muhja-muhja.

16 I bi ye soora yaarsiro ko n bur a dam goaa han sarakare no o ro woo ma y. Gooo ko n ni n bam no woo gootam tee... nni bur a bam laato Woso ma.

17 N meerbaaro woo bo ko o kan nyim k'a ni goaa me bum haay ki. Himene kan Fileti ki yi n barla.

18 N ho, nni sira bi to, n'n'a hire n o, gæno mumbore bi cem kara, n'n'a kam gooo guta n'a bom sarakare o.

19 Bi, kan naa ki haay Woso sira bi bo ko o, kan cejir ki, an goota an n'a bunce o, n ni gorsira ba cejir bi ma, n o:

Zuuba a gooo do.

N n'a ya, n o:

Goaa k'a o Zuuba goaa n'a ni bi, k'an a go mimbonyaa ma.

20 Ce guta no o, mor y'a honho ta o, n n'a ba sarma m kan wanzurfu ki m, n ni nooro ba go m kan taa ki m. Leekare modro woo domum guta hinni o n ni bore n ni, n ni zi bare n ni, nni goota ro woo, domum biyæo, n yi zi yaarsiro bare n ni.

21 Ncunaas bi, ko goaa a go zi bonyaro ko moo n gaa da ro woo ma, an a hu bo, a bom mor gorezaa re, mor k'an zore, an muhja Zuuba ma, zi muhja bare haay to ma.

Zuuba zibæonyi muhja

22 I si nyukumbombaa letaamaro lee, i i to o kan i heer ki haay, i bur i kam turgabaa zibæo ma, sarakare ma, kan hoare ki, laafu ki ma, gooo ko n ni yaa dam Zuuba m kan heer hu ki ro woo zekora no o.

23 Bi, i bi ye, hoonwar kan bado ki bistkarero woo ma y, ubi do i o, n nyambore bi, nyaa m.

²⁴ A n bøkare, Zuuba zibæonyi n a ga m, an nyaa ba y, a ga a o m, an bir muɲɲa kan gɔaa woo... ki, an a da hɔdɔnda gɔɔɔ m ma, an bir bɔraama m.

²⁵ A a ga m, k'an hɔ dɔnda gɔɔɔ ko η nɪ bɪsɪ kam ma rɔ wɔɔ m, heer bɔgɔ-bɔgɔda m, bala, a a da ma, brɔɔ n a bɔ a taa m, ηnɪ sɪra dɔ.

²⁶ Maam bi, η hɔɔn zerm, ηn'a yɔ Sɔtaana k'a η gɔr a banɲarɔ ɔ, an η ba a lɔnnɔ, ko η n'a hɔɔnhɔ ba bi m.

3

Je dɔmunno minno

¹ A dɔ muɲɲa i ɔ, dɔmunno jezannɔ ɔ, mɪsɪrbaa bi yim kɔɔkɔɔ.

² Bala, gɔɔɔ y'a kam a muɲɲɔɔ daahan ma bala, buso ηɔɔrɛ n'a so η ɔ, nyinta η nawom le bɔ a muɲɲa ɔ zannɔ, muɲɲabusurezannɔ, Woso sɔnsɔwɔrezannɔ, bɪsɪ ka a zɪrɔ ma zannɔ, bajɪndɔrezannɔ, Woso hɔ gore bɔɔrezannɔ.

³ Nɪ bi nyintam ηɔɔrɛ m y, η nyintam bacicirzerezannɔ, gɔɔɔɔzarlezannɔ, badaamuɲɲazannɔ, η nyintam bɔnyaa gɔta, zi muɲɲa bare jɪnnɔ,

⁴ bɪmbɪrkɔmazannɔ, badundoamuɲɲazizannɔ, muɲɲabusure n'a so η ɔ maam-maam, η y'a mesim letaamarɔ ηɔɔrɛ an le da Woso ηɔɔrɛ m.

⁵ Nɪ y'a hɔ bare i ɔ, wosozuurezannɔ nɪ η mɪ, bi η zibæero y'a hɪnkare a ɔ, Woso paɲɲa bi n η mɪsɪrbaa lɔr y. I gɔ gɔɔɔ nɔɪnaasɔ rɔ wɔɔ ma.

⁶ Nɪ gɔɔɔ gɔsɪnnɔ i gasɔm gɔɔɔ hadrɔ ɔ sɪ..., ηnɪ lannɔ hɔɔnwarzannɔ kum hɔɔnkare m, lannɔ wɔɔ duro mɪmbɔnyaarɔ gɔta, ηn'ɪ zum a mesim letaamarɔ haay ɔ.

⁷ Nɪ yɪ hɔ dɪndam tee..., bi η bir a dam ma ηn'ɪ sɪra dɔrɛ y.

⁸ Amba Zanes kan Zambres ki a da Moyiisi le ɔ η bir yem bi, gɔɔɔ nɔɔn duro sɔ, a da η nawom sɪra le ɔ η bir yere y. Hɔɔn nyaanlezannɔ m, η n sɪra ka Woso ɔ denter y.

⁹ Bi, η b'a dam ma ηnɪ ta lɛɛ y, bala, gɔaa woo... sɔrlɛ η hɔɔnwar zibæ bi ra, amba n nyinta n nɪ sɔr Zanes kan Zambres ki hɔ ra bi m.

¹⁰ Bi, k'ɪbɪ nɪ, ɪbɪ zu mɔɔ hɔdɔndare ɔ muɲɲa, i mɔɔ mɪsɪrbaa bare dɔ, kan mɔɔ gingarɔ ki, m sɪrakare ki, m bɔr m muɲɲa ma ki, m ηɔɔrɛ ki, m tɔntɔɔrɛ ki.

¹¹ ɪbɪ fir kɔ gɔɔɔ a ka mɔɔ ma, kan cicir kɔ mɔɔ yɪ Antɪyɔs kɔ ɔ, kan Ikoniyɔm kɔ ɔ ki, Listɪr kɔ ɔ ki bi dɔ. Mɔɔ fir dɔ haay yɪ, bi Zuuba mɔɔ yɔ η haay nɔ ɔ.

¹² Pakra m hɔɔ, kɔ gɔɔɔ haay kɔ η le n taa k'a zu Woso ɔ muɲɲa, Krista Yeezuu nɔ ɔ rɔ wɔɔ n fir yɪ gɔɔɔ wɔ ɔ.

¹³ Bi, kɔ gɔɔɔ bɔnyaarɔ, bra bumba gɔɔɔ m zannɔ wɔɔ nɪ, η gɔɔtare ηnɪ bir tam lɛɛ zi bɔnyaa bare nɔ ɔ, ηnɪ bir bra bɪnbam gɔɔɔ m ηnɪ bir tare, ηnɪ bir bra bɪnbare a muɲɲɔɔ m sɔ.

¹⁴ K'ɪbɪ nɪ, jum hɔ k'ɪbɪ dɪnda i sɪra ka ɔ paan... bi nɔ ɔ kɔɔkɔɔ. Bala, ɪbɪ gɔɔɔ kɔ η y'a dɪnda ɪbɪ m nɔ wɔɔ sɪra bi.

¹⁵ A n a sa ɪbɪ nyɪbaa ma, ɪbɪ Wosoci bi dɔ, a y'a dam ma an hɔɔn ka ɪbɪ ɔ, ɪbɪ m sɪra ka Krista Yeezuu ɔ, i bɔmbɔrɛ yɪ.

¹⁶ Hɔ kɔ n y'a da Wosoci bi nɔ ɔ haay bi, Woso Espri y'a ka n n'a da ɔ, bi, ta an a wɔ ɔ gɔɔɔ hɔdɔndare minto, k'a nyɔnnɪyɔɔrɛ da jum ɔ, k'a gɔaa bɔ zaa ɔ, k'a mɪsɪrbaa tɪrga bare dɪnda gɔaa m.

¹⁷ Kɔ Woso gɔaa mɪsɪrbaa n bankare yɪ muɲɲa, k'a n a da ma an zi muɲɲa dɔ haay ba.

4

Woso lemim pa dare

¹ A ye mɔɔ nawɔrɛ ɪbɪ han paan... Woso mum ɔ, kan Krista Yeezuu ki mum ɔ, bi zem bi gɔɔɔ mɪsɪrɔ kan gɛno ki dɔdɔ ka, a ye mɔɔ nawɔrɛ ɪbɪ han, hinnɪ k'a nɪ zɛɲ ɔ k'a bi cirbæ bi bi tɔ ma sɔ,

² k'ɪ Woso lemim bi pa da, i bir som la tee.... K'a so ra dɔmum naanaa, gɛɛ k'a kɔsɪ, k'ɪ gɔɔta i bir som la, hɛæn si gɔɔɔ ma, i bɔ η lɛɛ kɔ η n'a mɪmbɔnyaa tɔ, η heer yo kɔ η n'a muɲɲa ba, naa haay ba bɔraama gɔta nɔ ɔ, i bir hɔ dɪndare η nɪ.

³ Bala, dɔmum zem, gɔɔɔ wɔɔ bi yere ηn'a tɔr ka sɪra hɔdɔndare bi ma y, bi zu η nawɔrɛ a muɲɲɔɔ letaamarɔ ɔ, ηn'a ka a hɔɔnhɔ karɪnsaambɔɔ ma ηn'a bir a ma yɔɔgɔ, brɔɔ n bir hɔ k'an nyinta η ma dɪndare η nɪ.

⁴ Nɪ bi yere ηn'a tɔr ka sɪra ma dɔ y, ηɔaar minno ηn'a tɔr kare η ma.

⁵ B'ɪbɪ, bɔr i ma hɔ haay nɔ ɔ, ye fir ma, lemim nyinta padarezaa zi ba, zibæ kɔ Woso a ka i ɔ bi ba muɲɲa.

⁶ Bala, ku mɔɔ ni, wakati a ku ko m ye ze ma. Mɔɔ ze bi bo ko o kan manni ki, mɔɔ horle wakati a ku.

⁷ Mɔɔ zoo muɗa ba, mɔɔ brasire a tekka ku, mɔɔ nyaso srakare m.

⁸ Keere naa, Woso dama ganwore cunta mɔɔ m, ganwore bi do bi, turgabaa m, an b'a kam mɔɔ o, dɔɔkare hinni o b'o. A muɗa m dɔɔkarezaa turga. Mɔɔ bee an n'a kare m o m deem ni y, a y'a kam gɔɔ haay ko η n'a ηoam k'an bor lo wɔɔ o.

Pol le taa ku Timote n bor a zi

⁹ I to o, k'i bor mɔɔ zi zɔɔ.

¹⁰ Bala, Demas a bo mɔɔ o, k'a ni her durnya naa ηoam bi to ma. A a hor an ta Tesaloniki o, Gresans ta Galasii o, Tiiti ta Dalmasi o.

¹¹ Likki y'a deem i gɔɔta kan mɔɔ ki. K'i bor i n ni zem k'i Marki gaa i bor m, bala, a y'a dam mɔɔ han gɔta m zibəə bi no o.

¹² Mɔɔ Tisikki nyɔɔ Efɛzi o.

¹³ K'i zem, ki bo Trowas ko o Karpus zi, i nyɛem huu ko mɔɔ to b'o bi sa i bor m, ciro wɔɔ gor i bor η ni so, an le da bi, n ni η ba hobisi ci m no wɔɔ.

¹⁴ Alesandir, saar bi, a zi bonyaa ba mɔɔ m gɔta, Zuuba y'a zibəə zim kan o.

¹⁵ Dundo i muɗa zi kan ki so, bala, a bisu ka wɔɔ meerbaarɔ ma gɔta.

¹⁶ Mɔɔ leekare dɔɔ bi kare ma bi, gɔsi n nyunta o k'a a da mɔɔ han y, a bo η y'a mɔɔ o haay. A ye mɔɔ nawom Woso han, k'a b'a taar ka η la y.

¹⁷ Bi, Zuuba a da mɔɔ han an panɗa ka mɔɔ o, yi a o ncinaas mɔɔ n zi ko n y'a ka mɔɔ o lemim nyunta padare no o bi ba haay, do vantɔɔ gɔɔ haay n a ma. Bi, Zuuba mɔɔ yo taatii bi le o!

¹⁸ Zuuba gɔɔtare an mɔɔ yo zi bonyaa haay wɔ o, an do mɔɔ ma, mɔɔ n gaso a cirbəə ko o arzana o. A to n leboore yi domum haay! Amina.

Leersore

¹⁹ Yaa da Priska kan Akilas ki m, yaa da Onezifoor har gɔɔ m so.

²⁰ Erasti gɔɔta Korenti ko o. Trofim yaaba ze, mɔɔ n a to Mile ko o.

²¹ I to o i bor, ku nyɛem domum n bokare an a ku. Ebulus kan Pudens ki, Linus ki, Klodiya kan danyino ko η ni naa o haay ro wɔɔ k'i yaa dare i m.

²² Bi, ku Zuuba n bir kan i ki. Woso barka n bir kan awɔɔ haay ki.

Ci kɔ Pol a ba TIITI ma

Ci kɔ Pol a ba Tiiti ma bi

gasɔɔre

Pol ɪ ci bi ba. A ba a ɔ Tiiti ma, Tiiti zɪ bi grɛkku m. Pol karɪndanyɪ m an zi ba kan Pol kɪ lemim nyɪnta padare nɔ ɔ. (Galasii zanno 2.1-3) Nyɪnta Tiiti ɔ Kreti kɔ ɔ, an n'a dam sɪrakarezanno wɔɔ han, bi ma bi, Pol ɪ lɔnnɔce ɔ, an a to b'ɔ an ci bi ba.

Ci bi k'a a ba bi, a hi a ɔ, k'a wosogɔɔɔleezanno mɪsɪrbaa k'an lɔnlɔ to da Tiiti nɔ ɔ. K'a dɔndɔ ka sɪrakarezanno wɔɔ ɔ, an le da bi, gɔɔɔgusinnɔ wɔɔ kan lanno pooro wɔɔ kɪ, nyukumbonno wɔɔ kɪ, lɔnnɔ wɔɔ kɪ. K'a mɪsɪrbaa kɔ η y'a ga m, ηn'a ba an Woso nɔ yi bi to da η nɔ ɔ. Kɔ η ni jum kɔɔkɔɔ a nɔ ɔ.

Pol ɪ yaa dam Tiiti m

¹ Mɔɔ mɪηηa Pol, Woso zibɔɔnyɪ m mɔɔ m, Yeezuu Krista zibɔɔzaa m mɔɔ m, kɔ m a ka kɔ gɔɔɔ kɔ Woso η bɔ ɔ rɔ wɔɔ n sɪra ka, ηni sɪra dɔ, an a ga mɪsɪrbaa k'a Woso nɔ yi m,

² kɔ η ni mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ bi ta a heer le. Woso ɪ mɪsɪrbaa bi do ler bɔ wɔɔ m, bi ma bi, durnya ba ɔ y. Bi, Woso bir ηɔaar bare y.

³ Dɔmum kɔ Woso a cɪnta bi k'a b'a ku bi, a mɪsɪrbaa bi do hunka, lemim k'a ka kɔ gɔɔɔ n a pa da bi m. Woso mɪηηa, k'an wɔɔ bombɔrezaa bi, a le ka mɔɔ ɔ, an lemim bi do da mɔɔ wɔ ɔ, kɔ m a pa da.

⁴ Tiiti, ci bi ba mɔɔ nawɔre ɪbi ma, mɔɔ nyɪ paan... n'ɪbi m, sɪrakare deem kɔ wɔɔ m ta m bi nɔ ɔ. A ye mɔɔ nawom kɔ wɔɔ Zi Woso kan wɔɔ bombɔrezaa Krista Yeezuu kɪ n barka, kan laaftɪ kɪ ka ɪ ɔ.

Zibɔɔ kɔ Pol Tiiti da a bare ɔ

Kreti kɔ ɔ

⁵ ɪbi to mɔɔ ɔ Kreti kɔ ɔ b'ɔ, k'ɪ gɔɔta ɪ ho k'a n bankare yi cɪna bi banka, k'ɪ gɔɔɔ nyɔkɔ ɔ, ɪ η ba kristagɔɔɔ leezanno Kreti kɔnɔ rɔ wɔɔ biyɔɔ nɔ ɔ, amba ho kɔ mɔɔ hi ɪbi m bi m.

⁶ K'ɪ ɔ k'ɪ leezaa bɔ ɔ, a a ga m, an yi gɔaa kɔ n bi mim yire n a hi ma y, a lɔ m bir deem, a nyunɔ m sɪrakarezanno, η bir mɪsɪrbaa bonyaa bare y, balesire zanno bɛe ni η mɪ sɔ y.

⁷ Bala, kristagɔɔɔ leezaa bi, wosogɔɔɔ nyasonzaa m, bi minto bi, a a ga m, k'an bir gɔaa kɔ n bi mim yire n a hi ma y, a n a ga m, an yi mɪηηabusurezaa, nɔmaazaa, gɛɛ bɛɛmirezaa waasi y, a n a ga m, an yi wɔkaarezaa nyaa bɪnce ɔ, gɛɛ zambɔ ho kamazaa y.

⁸ A a ga m, an bir saanɔɔ sim a har ɔ mɪηηa, an bir zi mɪηηabare ηɔare, an bir hoɔndamimmaazaa, an bir gɔaa tɪrga, gɔaa k'a ni mɪsɪrbaa k'a Woso nɔ yi bam, boraamazaa.

⁹ A a ga m, k'an jum kɔɔkɔɔ Woso lemim paan... kɔ η y'a dɪndam bi nɔ ɔ. Ncɪnaaɔ bi, a y'a dam ma, an gɔɔɔ dɔndɔ sɪra hoɔndare bi nɔ ɔ, an bɪsɪkɛnno da jum ɔ.

ηɔaarhoɔndarezanno mim

¹⁰ Gɔɔɔ wɔɔ nyɔkɔ ɔ amba wɔɔ hi bi m, bala, gɔɔɔ ta ɔ gɔta, an le da bi, zɪforɔ kɔ η gasɔ bɪηηɔ ɔ rɔ wɔɔ barla, η bir yem k'a zu sɪra ɔ y. η ni bra bɪmbam gɔɔɔ m meerbaa yaarsɪrɔ m.

¹¹ A ka kɔ η n'a meerbaarɔ wɔɔ bare to, bala, η yi hadrɔ gɔsɪnnɔ gɔɔɔ zaar bam, ηn'ɪ ho k'a n a ga m dɪndam gɔɔɔ m k'a ho yi, zambɔ ho yire m.

¹² Kreti zanno wɔɔ mɪηηɔɔ gɔaa deem, kɔ η ni dɪgam ma a lesɪnnɪsɔrazaa nyɪnta an a hi, a ɔ:

«Kreti zanno wɔɔ,
ηɔaarzanno m tee...,
poohɔɔ ni η mɪ,
yakɔzanno ni η mɪ,
η n ho vanta dɔ
kɔ hoɔbɪre bɛe y.»

13 Hó kó goaa b'a hı naa, sira m, naa minto bı, h  n si   ma paan..., k    sarakare n yı mu na.

14 K    nı zıf r  h dındare k'ı   noondare m bı to,   bı zu l r  k  g    k    sira to r  w   a cınta r  w     y.

15 K  goaa heer hu ta  , h  haay hu ta   s  kan kı. Bı k  g    k  dintinzanno m,   bir sira kam n  w   nı, dintim m h  haay m kan   kı. Bala,   h ondar r  bonyaa, k    y'a bonyaa bam s , nyannı ba   nı y.

16 N   y'a hıre    , a Woso d , bı   zib   bonyaar  w   y'a hunkare    ,   n Woso d  y. H  bonyaar  nı   mı Woso mum  , bayerezanno m,   b'a dam zi mu na sı bare ma y.

2

Wozo urezanno mısırbaa

1 K'ıbu nı, h  k    y'a ga k    kan h dındare k'an sira bı kı dında g    m.

2 A hı g    gusınno w   m ı  ,  n'a da a mu n   ma,  nı bir da re m,  nı bir a h on dam mim ma mu na,  nı bir sarakare m paan...,  nı bir   are denter m,  nı bir a t nt n   tee....

3 A hı lanno gusınno w   m s  ı  ,  nı bir mısırbaa mu na k'a Woso n  yı bam,   bı yı g    tozarlezanno y,   bı yı b emirewaasızanno y,  nı zi mu na bare dında g    m.

4 N n'a ba ncınaa , k  lanno pooro w   n h ont re dında a zino kan a nyıno kı  are minto,

5 k    nı bir h ondamimmazanno,  nı bir mısırbaa zore bare,  nı bir nyas re a j er m mu na,  nı bir nyıntabaa m,  nı bir yere a zino le ma, k  g sı bı Woso lemim bı s ns  w  y.

6 Nyukumbonno w   d nd  maam s  ı  ,  nı bir a h on dam mim ma mu na h  haay n   .

7 A ka k'ı mu na n yı makra mu na, zi mu na bare n   , h  dında g    m sira m kan ı heer kı haay, a ka k'ı h dındare n   , k  n n'ı gore da  .

8 A ka k'ı meerbaa n bir mu na, k  goaa bı h sı yı k'a hı ı ma y, k  w   jınn  w   b'a da ma,  nı h  bonyaa hı w   ma y, k    nı nyannı bı.

9 L nno w   d nd  ı  ,  nı ye a s  rezanno w   ma h  haay n   ,   n'a ka ma k'a   heer ny  ,   bı bıst ka   ma y.

10 N bı h sı k na y,  nı bir a mu na bam tee..., k    n'a d     , a ı sira bam. Ncınaa  bı, Woso k  w   b mb rezaa m bı, h  k  n n'a dıdam bı da re yım h  haay n   .

11 Bala, Woso a barka hunka goaa haay b mb re to ma.

12 Woso barka bı n'a  am bı, k  w   n'  b  mısırbaa bonyaa haay  , kan durnya naa do letaamaro haay kı  . K'    da ma,   her-her mısırbaa naa ba mu nanyas re n   , kan tırgabaa kı, Woso h onh  mısırbaa kı n   .

13   bir   mısırbaa bare ncınaa ,   bir d m d mum nyınta k  w   ta   heer le, w   b mb rezaa Yeezuu Krista leb re n n'a hunka    bı ma, a m w   Woso a m g ta.

14 A a mu na ka ze ma w   to ma, k'a a da ma, a w   b mb  mimbonyaa haay n   , k'aw   hu b , aw   ba a mu na dog  , k'  bir zib  ro mu n   bare  am tee....

15 Naa haay dında, ı g    w   heer yo, ı   b zaa   le k  Woso a ka ıbu   bı m. ı b'a to k  g sı n'ı gore b    y.

3

Sarakarezanno mısırbaa

1 A hı sarakarezanno w   m haay, ı  ,  nı ye k  leezanno haay ma,  nı   le sı,  nı bir zib  ro mu n   do haay bare  are.

2 N bı g sı s ns  w  y,   bı nyaa ba y,  nı bir mu nabaa bam,  nı bir nyınta kan g    haay kı.

3 Bala, w   nyınta bıisi s ,   n nı h onwar zi bam,   m bayerezanno,   nyaam, mesim letaamaro do haay kan a h onh r  kı n'a so w    ,   n nı bonyaabaa bam,   n n'  kam ma k'  yı am g    vant  m,   a ka g    m s    m,   s  k  m.

4 Bı, Woso w   b mb rezaa bı, k'a b'a mu nabaa kan a  are k'an ta m g    haay to ma bı hunka bı,

5 a w   b mb  vam, a n w   b mb  zib   tırga k  w   ba bare m to ma y, w   b mb  a  , k'aw   cicir ze bı to ma. W   b mb  a  , an w   mimbonyaar  s rg , *Sent-Espri n yıre daa ka w    , an mısırbaa daa ka w    .

6 Bala, Woso a ka Sent-Espri n zer w   ra g ta w   b mb rezaa Yeezuu Krista to ma.

7 A ba a   ncınaa , k'aw   ba tırga a mum  , a barka to ma, k  w   n yı mısırbaa k'a nyare ba   bı h jırlazanno, w   taaherle bı m bı s .

⁸ Meerbaa kɔ mɔɔ ba naa, sɔra m, mɔɔ lɛ taa k'ɪbu m bɪr a hum paan..., ɪ bɪr som la, kɔ gɔɔɔ kɔ η sɔra ka Woso ɔ rɔ wɔɔ n bɪr a tɔntɔη ɔ ηnɪ bɪr lɛɛ, kan zibəero mɪηηɔɔ bare kɪ tee.... Zi mɪηηa bare bɪ, hɔ mɪηηa m, a y'a dam gɔɔɔ han sɔ.

⁹ Bɪ, ɪ bɪ ye bɪstɪkare yaarsɪrɔ ma y, yaabɔɔ tɔrɔ gaandarero sɔorarɔ ma y, Moyiisi lero nyaabare kan η bakomare rɔ wɔɔ kɪ y, η nyɔɔɔɔ ba ɔ, bɪ η bɪr a dam gɔaa han sɔ y.

¹⁰ Kɔ gɔaa ɪ gɔɔɔ gɔngɔ kɔ ma zi bam, k'ɪ həən si ma, k'a gɔota an nɪ tam lɛɛ, k'ɪ ɪ ya ɪ həən si ma, k'a a gu an nɪ tam lɛɛ k'ɪ bɔ ɪ zi.

¹¹ ɪbu dɔ ɪ ɔ, gɔɔɔ ncɪnaaɔ rɔ wɔɔ, η zaa tɪrga bɪ to, η mimbɔnyaarɔ wɔɔ nɪ η nyaanle hɪnkare.

Leersore meerbaaro

¹² Mɔɔ Artemas gɛɛ Tisikkɪ nyɔɔre ɪbu zi. K'a bɪ lee ku, k'ɪ tɔ ɔ ɪ bɔr Nikopolis ɔ mɔɔ zi. Bala, kɔ bɪ do mɔɔ hɔɔn bɔ ɔ, kɔ m nyɪnta ɔ nyɛem dɔmum ɔ.

¹³ ɪ tɔ ɔ, k'ɪ ɪ da lero karɪnsaamba Zenas han, kan Apolɔs kɪ, kɔ hɔsɪ bɪ jura η ma, η zaakore bɪ dɔmum ɔ y.

¹⁴ Wɔɔ gɔɔɔ wɔɔ a ga m sɔ, ηnɪ bɪr a kam ma k'a bɪr lɛɛ kan zibəero mɪηηɔɔ bare dɪndare kɪ, kɔ η n'a da ma, ηn'a da gɔɔɔ kɔ hɔ jura η ma rɔ wɔɔ han. Ncɪnaaɔ bɪ, η bɪ mɪsɪrbaa k'a nyɔɔɔɔ ba ɔ bare y.

¹⁵ Gɔɔɔ kɔ η nɪ kan mɔɔ kɪ haay rɔ wɔɔ ɪ yaa dare ɪ m. Yaa da gɔɔɔ kɔ η nɪ wɔɔ ηsam srakare nɔ ɔ rɔ wɔɔ m. Bɪ, Kɔ Woso barka n bɪr kan awɔɔ haay kɪ.

Ci kɔ Pol a ba FILEMɔN ma

Ci kɔ Pol a ba Filemɔn ma bi

gasɔɔrɛ

Pol i ci bi ba, a ba a ɔ Filemɔn ma, gɔaa wɔsɔ m, an nɛ Kolɔɔsi kɔ ɔ, kristagɔɔɔ sokoma barla. Pol i Woso lemim dɔnda m an a ba kristagɔaa.

Filemɔn nyɔnta lɔ m, a tɔ m Onezim, an b'a si, an ta Rɔm ɔ, an Pol ze ɔ b'ɔ, an a ba sɔrakarezaa. A m naa, bi n ci bi ba Filemɔn ma, k'a Onezim da m zaa ra, k'an a si n̄ɔare nɔ ɔ.

Bala, Krista zuure nɔ ɔ, k'i lɔ gɛɛ soamɔn̄n̄aɔzaa, mim bɛɛ y, ɔ hɔdeem Krista tɔ ma. Pol n hɔsi ye Filemɔn han pan̄n̄a nɛ y. A dɔndɔ a ɔ, k'an a hɔɔn da hɔdɔndare k'a a yɛ a sɔrakare nɔ ɔ bi ma, an a sa an zi ba m Onezim mim bi nɔ ɔ.

Pol i yaa dam Filemɔn m kan a dɔrɛrɔ ki m

¹ Mɔɔ mɔn̄n̄a Pol, mɔɔ kɔ m nɛ lɔnnɔɔɛ ɔ Krista Yeezuu tɔ ma, mɔɔ kan wɔɔ danyɛ Timote ki m nɛ ci bi bam. A ba wɔɔ nawɔrɛ ɔ bi ma, Filemɔn, wɔɔ gɔaasɔba n'ɔ bi m, wɔɔ zibɛɛkɔɔn n'ɔ bi m sɔ.

² A ba wɔɔ nawɔm kristagɔɔɔ sokoma k'a n'a som kɔ ma ɔ bi ma sɔ, kan wɔɔ danlɔ Apɔya ki ma, kan lemim nyɔnta zoobarekɔɔn Arsiɔ ki ma sɔ.

³ Bi kɔ wɔɔ Zi Woso kan Zuuba Yeezuu Krista ki n barka kan laaftɔ ki ka a ɔ.

Filemɔn sɔrakare kan a n̄ɔare ki mim

⁴ Filemɔn, kɔ mɔɔ i yaa dam Woso m, bi mɔɔ ɔ bi ma tɔ da m nɔ ɔ, m n'a barka dam tee... ɔ bi ma.

⁵ Bala, mɔɔ i n̄ɔare k'ɔ bi n ta m wosogɔɔɔ wɔɔ haay tɔ ma bi mim mam, kan sɔrakare k'ɔ bi n ta m Zuuba Yeezuu nɔ ɔ bi mim ki.

⁶ A ye mɔɔ nawɔm Woso han, k'ɔ bi sɔrakare k'awɔɔ ze kɔ ra kan ɔ bi n zi ba, an hɔ mɔn̄n̄a haay kɔ wɔɔ n'ɔ dam ma ɔ a ba Krista zibɛɛ tɔ ma bi hunka.

⁷ M danyɛ, zi k'ɔ bi ba i n̄ɔare bi tɔ ma bi, a mɔɔ heer nyɔɔ gɔta, an mɔɔ heer wɔta, bala, ɔ bi wosogɔɔɔ wɔɔ heer ba kookoo.

Pol y'a yem kɔ Filemɔn n Onezim si

⁸ Naa mintɔ nɛ, kɔ mɔɔ bi tɔ m nɛ le m Krista tɔ ma, kɔ m le ka i ɔ, k'i hɔ kɔ mɔɔ le n taa ɔ bi gor zi bi ba bi,

⁹ Kɔ mɔɔ hɔ bi do ye ɔ bi han n̄ɔare tɔ ma, a jura mɔɔ m le kɔ mɔɔ n'a kare ɔ bi m. In... mɔɔ mɔn̄n̄a m Pol, gɔaa gusire m mɔɔ m, m nɛ lɔnnɔɔɛ ɔ keere, Krista Yeezuu tɔ ma.

¹⁰ M wɔ mɔɔ n'a zunzere ɔ bi m, Onezim tɔ ma, a a ba mɔɔ nyɔntɔ sɔrakare nɔ ɔ lɔnnɔɔɛ ɔ naa ɔ.

¹¹ Biisi bi a zibɛɛ ba ɔ bi ma y, bi keere naa, a zibɛɛ ta ɔ bi ma, a zibɛɛ n ta mɔɔ ma sɔ.

¹² A da mɔɔ nawɔrɛ ɔ bi m zaa ra, a mɔn̄n̄a a ba hɔdeem kan mɔɔ ki keere.

¹³ Kɔ mɔɔ hɔɔn̄hɔ m, mɔɔ n̄ɔa k'an gɔɔta kan mɔɔ ki naa ɔ, k'an bi mɔɔ ziro bam ɔ bi bunce ɔ, lɔnnɔɔɛ kɔ mɔɔ n ta ɔ lemim nyɔnta bi tɔ ma naa nɔ ɔ.

¹⁴ Bi, mɔɔ n a n̄ɔa kɔ m hɔsi ba k'ɔ bi n zaa ka y. Mɔɔ le baa k'ɔ bi n zi mɔn̄n̄a ba mɔɔ m pan̄n̄a nɛ y, mɔɔ le n taa k'ɔ bi n a ba i hɔɔn̄hɔ ma.

¹⁵ A a da ma Onezim bi, a gɔ a ɔ bi ma dɔmɔm poore nɔ ɔ, k'an b'a bɔ an bi gɔɔta kan i ki dɔmɔm haay nɔ ɔ.

¹⁶ Dɔtaa naa, lɔ bɛɛ m bala dɔ y, a le da lɔ m gɔta keere, a ba a ɔ wɔɔ danyɛ wɔɔ n'a n̄ɔam karɛ paan.... Mɔɔ y'a n̄ɔam gɔta paan..., bi ɔ bi i ga m i n̄ɔa an le da, bala, gɔaa m, bi wɔɔ danyɛ m sɔ Krista nɔ ɔ.

¹⁷ K'ɔ bi i dɔgam mɔɔ ma i danyɛ, k'a maam k'i si, amba ɔ bi nɛ mɔɔ sim bi m.

¹⁸ Bi, k'a kɔrɔ ma kan i ki, gɛɛ ɔ bi zum an ta m, k'i ba mɔɔ mɔn̄n̄a mim.

¹⁹ Mɔɔ mɔn̄n̄a Pol nɛ gɔrsira naa do bam: «K'a zum bi wuti karɔ, mɔɔ n n'a kare,» bi pakra bɛɛ m kɔ m a hi i m sɔ m ɔ, mɔɔ zum ta ɔ bi ra y, ɔ bi mɔn̄n̄a m̄sɔrbaa bi m.

²⁰ In... m danyɛ, m wɔ mɔɔ n'a zunzere i m, naa ba m m denter Zuuba tɔ ma. Mɔɔ heer ba kookoo Krista n̄ɔare bi tɔ ma.

²¹ Ci bi kɔ mɔɔ n'a bare ɔ bi ma naa, a dɔ mɔɔ ɔ paan... m ɔ, ɔ bi hɔ kɔ mɔɔ n'a yem bi bam, bi mɔɔ dɔ sɔ m ɔ, ɔ bi y'a bare an cem hɔ kɔ mɔɔ n'a yem bi han.

²² Kō m a ye ɪ han læm k'ɪ cɛ banka ɪ cunta m m, bala, mōɔ y'a gungam muŋŋa awōɔ yaadarero wōɔ tō ma, m ɔ, n wō daam mōɔ ma zōɔ mōɔ n bɔr awōɔ zi b'ɔ.

Leersore yaadare

²³ Epafraŋ ɪ yaa dare a m, a du n y'a ɔ lonnoce ɔ naa ɔ kan mōɔ kɪ Krista Yeezuu tō ma.

²⁴ Mōɔ zibæəkōnro, Markɪ kan Aristarkɪ kɪ, Demas kɪ, Likki kɪ ɪ yaa dare a m sɔ.

²⁵ Bɪ kō Zuuba Yeezuu Krista barka n bɪr kan a kɪ.

Ci ku n y'a ba EBREE GUOO ma

Ci ku n y'a ba Ebree guoo ma bi

gasooe

Woo n goaa k'a ci bi ba bi do y. Bi goaa m, an goaasibabaa gusire ci bi do munja. A a da ma ci bi ba k'a o bi, Rom zanno n Zerizalem Wosoce bi zo y, bala n goota n ni manni bam Wosoce b'ou.

A ba a o kristagoo ko ziforo m, n'n'i fir yim sirakare bi to ma ro woo ma. Broo nyunta n'n'a heer zaar bam, noom n'a n'oum k'a a bo sirakare o. A n bi, an a hi n ni a o, ko n y'a bo Krista o nyaanle zaa n'n'a sam. A m naa, an ni Yeezuu gotabaa kan a ziboo gotabaa ki mim dundare n ni, ko nka m Yeezuu ko n n'a do paan..., an ni hodundare n ni so ko n sirakare n yaa ka.

Ci bi no o bi, a y'a hunkare n ni a o, goaasibabaa gusire bi yaadare zaaro woo haay kan a mannbare ziboo bi ki haay bi, Yeezuu mim n'n'a dundam ko bi n tolle ba an bor. Bala, Yeezuu Woso a bo o k'an yi goaasibabaa daa bi zekorazaa, bi goaasibabaa naa do i le da haay, bala, Yeezuu ga an a munja ka Woso o, a m manni k'an munja an le da haay m. A to ma goaa haay a da ma an a zo Woso ma, an yi Woso soore ho.

Ko Krista dogoo kaanm m bi, pakra m so ko woo n ye fir ma a to ma.

Woso meer ba kan woo ki a Nyi bi le m

¹ Biisi bi, Woso meer ba kan woo yaaboo woo ki a lesinnisorazanno le m, gallem hoka, zaa y'a honho m.

² Bi, keere naa, je domum ko woo n ta o naa ma bi, Woso meer ba kan woo ki a nyi bi le m. A Nyi bi to ma y'a ka an durnya bi da, a Nyi bi bo a o so k'an a so ho haay o.

³ Nyi bi ni Woso munja leboore hunkam, ko Woso lonlo bi, a munja maam, an n'a kam durnya bi ni gootare a bince o, a le meerbaa panja m. K'a guoo mimbonyaroo go n ma zi ba an a nya bi, a a hor an aa nyunta Woso k'a ni cirboo m bi bisi ra arzana o.

⁴ Woso Nyi bi to bi le da maleekaro woo to m soyy.... Naa n'a hunkam woo m, o a do o o, a le da maleekaro woo m gota maam-maam.

Woso Nyi bi le da maleekaro m

⁵ Woso n meer ba kan maleeka ki cuna, a o:

Ibu m moo Nyi,
an a sa her ma,
moo n'ibu Zi y.
A n a hi maleeka ma so cuna, a o:
Moo yure a Zi,
an yi moo Nyi y.

⁶ Bi, Woso k'a bor k'a Nyi leekarezaa bi nyoo durnya o bi, a a hi, a o:
Bi ko Woso maleekaro haay
n kukuro ze a taa.

⁷ Ho ko Woso a hi maleekaro mim no o bi ba n ni:
Maleekaro woo, n ba a o,
i o hunder ni n mi,
a ziboenyino m,
am se neeno m.

⁸ Bi meerbaa k'a a ba a Nyi bi mim no o bi ba n ni, a o:
Ibu m Woso,
i cirboo nyare ba o y.
I so ibu nawore
i cirboo ko b'o turgabaa no o.

⁹ Ibu ho k'an turga n'ou,
i n'i som ho bonyaa m.
Bi y'a ka, Woso,
i Woso bi n'i bo o,
an heernyoo nyoo to i mim o.
A ibu n'ou an cem i muno woo han,
bi to ma m an i bo o.

10 A a ya, an a hi so, a o:
Zuuba, durnya sɨɨɨɨda ɔ bi,
ɨbi ɨ tara burə da,
bi, brama k'an ta ɔ naa,
ɨbi wo zibəə m.

11 Broo cenim,
b'ɨbi guotam tee....
Brama kan tara bi ki zarm
am huu ho bi m,

12 ɨbi yi η huɨɨɨum
am huu ho bi m,
denter m, ɨbi yi η lorm
am huuro m.

Bi, ɨbi bir ɨ lɔrle y,
ɨbi cenle ba ɔ y.

13 Woso n a hi maleeka m cuna, amba a a hi a Nyi bi m, a ɔ:
Bor ɨ nyunta moo bisi ra,
ko m a ka k'i junno n bi nyunta ɨ taa y.

14 Maleekaro woɔ, nyiro m, ηn'i Woso zi bam, Woso n η nyoo ko η ni bi ziro ba ηn'a da
guoo ko η ni zem bi bombore hojirle yi ro woɔ han.

2

Bombore ko n n'a pa dam woɔ m bi gore ta ɔ

1 K'a a yo Woso n meer ba kan woɔ ki a Nyi bi le m bi, ɔ ho k'a hi woɔ m bi nyaso
koɔkoɔ guta, ko n bee m, woɔ nyaanum.

2 Lemim ko maleekaro nyunta ηni b'a pa da bi, a a zi ba fast, guoo ko η n ye ma y, ηni
bisi ka ma ro woɔ, broo a bisi bi kare fir yi amba a a ga m bi m.

3 Bi, woɔ so, ko woɔ n nyaso bombore guta maam-maam naa do ni, Woso woɔ dudo
kam so, woɔ bi bom le ni y. Zuuba muɨɨa ɨ lee ka an bombore bi pa da, bi je ɔ, guoo
ko η y'a ma ro woɔ n a muɨɨabaa k'an ta ɔ hinka woɔ m.

4 Woso muɨɨa ni η kaseti bi kare gore da ɔ, hoserlo panɨazanno bare no ɔ, kan makra
do y'a honho ki m. A *Sent-Espri ganworero jir amba a le n taa bi m.

Yeezuu m guoo bomborezaa

5 Durnya daa ko woɔ n'a mim dɨndam bi, maleekaro bee Woso η da ɔ, ko η n'a so ɔ y,
a Nyi b'a da ɔ.

6 Bi, Wosoci bi lee niɨɨe ɔ, n y'a hi, n ɔ:
Woso ra, ho m goaa m,
ɨbi n'i hoon dam ma?
Goaa nyooɔo n ho m,
ɨbi n ni nyasom ni?

7 ɨbi ka an ni maleekaro taa
domum poore no ɔ,
ɨ bokare ɨ b'a gore da ɔ,
ɨ leboore ka ɔ guta.

8 ɨbi ka an a so ho haay ɔ,
an ni ho haay burə ɔ.
Ko n y'a hi, n ɔ: <Woso a ka goaa ni ho haay burə ɔ bi, naa k'a hi, a ɔ, a y'a so ho haay
ɔ, hoɨ n guota k'a bee y'a so ɔ y.> A n bokare, dɨtaa naa, dɨgare no ɔ, goaa bee y'a so
ho haay ɔ y.

9 Bi ho ko woɔ n'a yim bi n naa do: Woso a ka Yeezuu n a ba poore maleekaro taa
domum poore no ɔ, k'an bir yire ɨ ɔ, Woso barka bi to ma, a ga guoo haay minto. Bi
woɔ y'a yim keere an ni leboore kan daore guta ki m, fir k'a yi a ze bi no ɔ bi to ma.

10 Woso ɨ ho haay da, ηn'a buncero ɔ, a a nɨa ko guoo guta n yi a nyuno, ηni nyunta
a leboore no ɔ. A ga a ɔ m denter, k'an a ka ko Yeezuu n fir yi, k'an wo ɔ an yi guoo
bomborezaa k'a a ga m. Bala, Yeezuu ni kare η lee ko η ni bombore bi yi.

11 Yeezuu ni guoo mimbonyaaro gore η ma, a muɨɨa kan guoo k'a ni η mimbonyaaro
gore η ma ro woɔ ki, η Zi deem. Bi y'a ka, Yeezuu ni η birla a danyino b'a nyannu ba ni
y.

12 A a hi denter, a ɔ:
Woso ra, moɔ y'i mim dɨndare
m danyino m,

m m ɛ bɔ ɪ ɔ,
sokomagɔɔɔ haay ɛɛ.

13 A a hɪ sɔ, a ɔ:
Mɔɔ yom Woso ma.
A n a ya, an a hɪ sɔ, a ɔ:
Mɔɔ ba n nɪ kan nyɪnɔ

kɔ Woso η ka mɔɔ ɔ rɔ wɔɔ kɪ.

14 Nyɪnɔ k'a n'a hɪrɛ η ma rɔ wɔɔ, ɔɔɔ m, ηnɪ yɪ mɛsim kan ma kɪ nɔ ɔ, Woso Nyɪ bɪ mɪɪɲa a ba am η hɔ bɪ m an nyɪnta ɔɔaa sɔ am η hɔ bɪ m. A ba a ɔ, nɔnnaaɔ, k'a Sɔtaana zaar ba, bɪ k'a a sɔ zɛ paɲɲa ɔ bɪ tɔ ma.

15 K'a a da ma, a ɔɔɔ kɔ lɔnɔnɔ nɪ η mɪ, nyɪ kɔ η n'a bam zɛ m a mɪsɪrbaa tekka ma rɔ wɔɔ yɔ.

16 Bala, Yeezuu bɪ, malɛɛkarɔ bɛɛ an n'a dare η han y, Abraham nyɪnɔ wɔɔ an n'a dare η han.

17 Bɪ y'a ka, an yɪ pakra k'an a ba am a danyɪnɔ wɔɔ m hɔ haay nɔ ɔ, k'a wɔ ɔ, a yɪ η mannɪbɔr jɪtaare kɔ taalerazaa m, a m cɪcɪrɛɛɛzaa, a zɪbɔɔ bɪ nɔ ɔ Woso ɛɛ. K'a ɔɔɔ mimbɔnyaarɔ sugur yɪ, a ka η ɔ.

18 Bɪ, kɛɛrɛ naa, a a da ma an a da ɔɔɔ kɔ η nɪ makra ɛɛ rɔ wɔɔ han, bala, a mɪɪɲa makra yɪ, an fɪr yɪ.

3

Yeezuu ɛ da Moyiisi ra

1 Naa tɔ ma bɪ, m danyɪnɔ wosɔɔɔɔ, Woso y'awɔɔ bir sɔ k'awɔɔ n yɪ a ɔɔɔ. K'a a hɔɔn da Yeezuu ma mɪɪɲa, bala, Woso y'a nyɔɔ k'an bɪ yɪ sɪrakare kɔ wɔɔ n'a pa dam bɪ mannɪbɔr jɪtaare.

2 Sɪra m, Yeezuu zɪ kɔ Woso a bɔ ɔ k'an a ba bɪ ba taalera nɔ ɔ, amba Moyiisi nyɪnta an a ba bɪ m, n n a da Wosoci ɔ, n ɔ: «Moyiisi yɪ taalerazaa zɪbɔɔ kɔ Woso a ka ɔ haay a ɔɔɔ wɔɔ barla bɪ nɔ ɔ.»

3 ɔɔaa k'a ɛɛ dɔ b'i daure yɪm an ɛɛ da ɛɛ bɪ mɪɪɲa m. Nɔnnaaɔ bɪ, Yeezuu a ga ɛbɔɔrɛ ɔɔta m an ɛɛ da Moyiisi ɛbɔɔrɛ ra.

4 ɛɛ k'an ta ɔ haay, ɔɔɔ yɪ η dɔ, an bɔkarɛ, Woso ɪ hɔ woo... da.

5 Kɔ Moyiisi nɪ, zɪbɔɔnyɪ m, ta a ɔ a ɛ ra zɪ kɔ Woso a ka ɔ haay a ɔɔɔ wɔɔ barla bɪ nɔ ɔ, a zɪbɔɔ bɪ, hɔ kɔ Woso ɔ k'a hɪ bɪ kasɛtɪ a a ka.

6 Bɪ, kɔ Krista nɪ, a m Woso Nyɪ an nɪ dɪgarɛ a Zɪ bɪ har bɪ nyasom ma, taalera nɔ ɔ. A har bɪ, wɔɔ m, kɔ wɔɔ ɔɔta sɪrakare nɔ ɔ, ɔ n'ɔ heer nyɔɔm hɔ kɔ wɔɔ ta ɔ heer ɛ bɪ nɔ ɔ.

Woso hoonsire karɛ a ɔɔɔ wɔɔ ɔ

7 Naa tɔ ma m, amba Sent-Espri n'a hum bɪ, a ɔ:

K'awɔɔ Woso leer ma her dɔmum naa ɔ,

8 a b'a gu ma, amba awɔɔ nyɪnta a bɪsɪ ka ma biisi bɪ nɪ y,

amba hinni k'awɔɔ nyɪnta a makra ba poo ɔ bɪ nɪ y.

9 Nɔnnaaɔ m Woso n a hɪ, a ɔ:

Poo ɔ b'ɔ bɪ, awɔɔ yaabɔɔ wɔɔ mɔɔ kɔ k'a dɪga hɔ kɔ mɔɔ n'a bam bɪ ma,

bɪ, η hɔ kɔ mɔɔ ba bɪ yɪ, dɔɔraa bam busi.

10 Naa y'a ka mɔɔ nɔ n ma ɔ kan ɔɔɔ nɔɔn duro kɪ,

m a hɪ, m ɔ:

A nyɔɔnyɔɔ η nawom a hɔɔndare nɔ ɔ tee...,

η n hɔ kɔ mɔɔ ɛ n taa η ɔr zɪ bɪ jɪ dɔ y.

11 Naa y'a ka mɔɔ nɔ n ma ɔ, mɔɔ n m wer si, m ɔ:

Ŋ bɪ hoonsire kɔ mɔɔ ɔ kɔ m a ka η ɔ bɪ yɪm fɪga y.

12 M danyɪnɔ, k'a dundo a zɪ, k'awɔɔ ɔɔsɪ bɪ nyɪnta heer bonyaa m a n a gu sɪrakare ma, a n a bɔ Woso k'an mɪsɪr b'ɔ y.

13 Bɪ, an ta ɔ bɪ, k'a bɪr kɔ heer yom dɔmum biyɔɔ, a b'a hɪ a ɔ k'a dɔ booti ma y. K'a bɪr a bare nɔnnaaɔ, kɔ ɔɔsɪ b'a mɪɪɲa tɔ kɔ mimbɔnyaa n bra ba nɪ y.

14 Bala, Krista hɔjɪrɛzannɔ n wɔɔ m, bɪ, kɔ wɔɔ ɔɔta sɪra kɔ wɔɔ ka a sɪɲɪɪda ɔ bɪ m kɔɔkɔɔ, an ta an a tekka ku.

15 Hɔ kɔ Wosoci bɪ n'a hum bɪ, mɔɔ m ya m nɪ som la:

K'awɔɔ Woso leer ma her,

a b'a gu ma, amba awɔɔ nyɪnta biisi a bɪsɪ ka ma, a a gu ma bɪ nɪ y.

16 Nkɔɔ ɪ Woso leer bɪ ma, ηnɪ bɔkarɛ ηn'a gu ma? ɔɔɔ kɔ Moyiisi η bɔ Eziptɪ ɔ haay rɔ wɔɔ m.

17 Nkɔɔ Woso nɔ ma ɔ kan η ki dɔɔraa bam busi bɪ? Guɔɔ kɔ η mimbonyaa ba, ηnɪ gɪnga poo ɔ b'ɔ rɔ wɔɔ m.

18 Woso k'a wer si, a ɔ: «Ŋ bi hoonsire kɔ mɔɔ ɔ kɔ m a ka η ɔ bi yɪm bi.» Nkɔɔ a a hi η ma? Guɔɔ kɔ η bɪsɪ ka ma rɔ wɔɔ a a hi η ma.

19 Wɔɔ y'a yɪm sɔ denter, kɔ η n sra ka bi y'a ka, η n a da ma, ηnɪ hoonsire kɔ Woso ɔ k'a ka η ɔ bi yɪ y.

4

Hoonsire bi do ta ɔ wɔɔ tɔ ma

1 Ncɪnaaɔ bi, ɔ nyi ba. Woso ler bɔ wɔɔ m, a ɔ, wɔɔ ɔ da ma ɔ hoonsire k'a ɔ k'a ka wɔɔ ɔ bi yɪ. U dundo ɔ zi mɪŋŋa, kɔ gɔsɪ bi nyɪnta wɔɔ barla an jira hoonsire bi do yɪrɛ zi y.

2 Bala, wɔɔ lemim nyɪnta bi ma, amba guɔɔ kɔ η nyɪnta poo ɔ b'ɔ ηn'a ma biisi rɔ wɔɔ m. Ŋ lemim bi ma, b'a nyɔɔdɔ n nyɪnta η ma y, bala, a ma kɔ η y'a ɔ bi, η n a si kan sɪrakare ki y.

3 Wɔɔ, k'ɔ sra ka rɔ wɔɔ, wɔɔ hoonsire bi do yɪ. Woso hoonsire bi do mim hi, a ɔ: Mɔɔ m wer si m ɔ, η bi hoonsire kɔ mɔɔ ɔ kɔ m a ka η ɔ bi yɪm fɪga y.

Meer naa do ba a ɔ, an bɔkare, a a zibəə bi nya laaɔɔ dɔmum k'a durnya da ɔ b'ɔ.

4 Bala, Wosoci bi lɛɛ niŋŋə ɔ, n dɔmum saanhɪna hɔ bi mim hi, n ɔ: <Woso a zi haay ba, an hoon si dɔmum saanhɪna hinnɪ ɔ.>

5 Wɔɔ ɔ ya ɔ a yɪ, n a gɔrsɪra ba, n ɔ: <Ŋ bi hoonsire kɔ mɔɔ ɔ kɔ m a ka η ɔ bi yɪm fɪga y.>

6 K'a maam, guɔɔ gɔsɪnno y'a dam ma ηn'a yɪ. A n bɔkare, guɔɔ kɔ η lɛɛ ka ηnɪ lemim nyɪnta bi ma rɔ wɔɔ, η n hoonsire bi yɪ y, kɔ η n ye ma bi tɔ ma.

7 Bi y'a ka, Woso n a ya, an dɔmum bɔ ɔ, n n'a birm, n ɔ: <Her>. Maasɪrɛ k'a bi ba gɔta bi, a dɔmum bi do mim hi gɔta David le m, Wosoci bi lɛɛ niŋŋə kɔ wɔɔ mim hi b'ɔ, a ɔ: K'awɔɔ Woso leer ma her,

a b'a gu ma y.

8 Denter sɔ, kɔ yɪ a nawɔrɛ ɪ ɔ, Zoziye wɔ ɔ an hoonsire ka Isɪrayel guɔɔ wɔɔ ɔ, Woso bi bi tom k'a a ya, a dɔmum vanta mim hi y.

9 Ncɪnaaɔ bi, hoonsire dɔmum ta ɔ Woso n a cɪnta a guɔɔ wɔɔ hɔ, an bɔ kɔ ɔ kan dɔmum saanhɪna hinnɪ kɔ Woso hoonsire dɔmum m bi ki.

10 Bala, guaa k'a nɪ hoonsire kɔ Woso n'a kam bi yɪm bi, a zaa zibəə nya an nɪ hoon sim, amba Woso mɪŋŋa a zi ba, an a nya an hoon si bi m.

11 Ncɪnaaɔ bi, ɔ ɔ tɔ ɔ, k'ɔ hoonsire bi do yɪ. U dundo ɔ zi kɔ wɔɔ gɔsɪ bi bɪsɪ ka Woso le ma, an a do hoonsire bi yɪrɛ ma, amba guɔɔ kɔ η nyɪnta poo ɔ rɔ wɔɔ nɪ y.

12 Bala, Woso lemim bi mɪsɪr an nɪ paŋŋa m. A le ta ɔ an cem hɛɛnm lehɪyazaa han. A ɪ gasɔm guaa ɔ an nɪ tam lɛɛ kɔ wɔɔ mɪsɪrbaa kan wɔɔ nyi ki nɪ kɔ zɛŋ ɔ b'ɔ, an nɪ tam lɛɛ kɔ wɔɔ yaarɔ kan a hɪnɔ ki nɪ kɔ zɛŋ ɔ b'ɔ. A ɪ goaa letaamarɔ kan a hoondarɛrɔ kɔ η n'a heer ɔ ki dɔdɔ kam.

13 Hɔsɪ ba ɔ, an nɪ wɔŋ ɔ an a nyaakom da Woso lɛɛ y. Hɔ k'a nɪ durnya ɔ haay dɪgɪ, an garga ra, Woso mɪm ɔ. Bi, a mɪŋŋa, ɔ woo... n nɪ zɛm bi jum a taa, an wɔɔ lunlar mim kɔ wɔɔ ba haay ma.

Yeezuu m wɔɔ mannɪbər jitaare

k'a le da haay

14 Naa tɔ ma bi, ɔ jum kɔkɔɔ sɪrakare kɔ wɔɔ n'a pa dam bi nɔ ɔ. Bala, wɔɔ ɪ mannɪbər jitaare k'a le da haay m, an der an cem brama han, an wɔ ɔ an lee ku Woso mɪŋŋa zi, Woso Nyɪ, Yeezuu m.

15 Wɔɔ mannɪbər b'ɪ kom wɔɔ ma, ɔ paŋŋawarɔ nɔ ɔ. A mɪŋŋa makra yɪ mim haay nɔ ɔ, amba wɔɔ nɪ makra yɪm bi m, b'a n a do mimbonyaa nɔ ɔ fɪga y.

16 Ncɪnaaɔ bi, ɔ ɔ zɔ Woso ma a cirbæduu bi jur ɔ heer koodə nɔ ɔ, a mɪŋŋa n ta barka m an n'a kam. U ɔ zɔ ma, k'an ɔ cicir zɛ an barka ka wɔɔ ɔ k'ɔ daahan yɪ, daahan letaama dɔmum ɔ.

5

1 Kɔ wɔɔ dɪga a, wosocemannɪbər jitaare biyəə bi, Woso n'a bɔŋ ɔ guɔɔ gaa ma, an n'a dare a zibəə ɔ guɔɔ wɔɔ daahan tɔ ma. A zibəə bi, ganwɔrɛrɔ kan mannɪrɔ ki an nɪ η kam Woso ɔ, mimbonyaarɔ sugur yɪrɛ tɔ ma.

2 K'a mɪŋŋa ɪ paŋŋawar minno nɔ ɔ bi, a a da ma, an guɔɔ kɔ η n hɔsɪ dɔ rɔ wɔɔ, kan guɔɔ kɔ η nɪ kɔrɔm ma rɔ wɔɔ ki mim ji ma, an a da η han.

³ Ko panjjarwarzaa n a muŋja m bi, pakra m k'an manni ba a muŋja mimbonyaa ro to ma so, amba an n'a bam Israyel guoo woo to ma bi m.

⁴ Gosi b'a dam ma an a muŋja gore da o, an a ba manubər jitaare a zim ni y. Woso muŋja ni goaa birm an n'a dam zibəə bi do o, amba a a ba kan Aaron ki bi m.

⁵ Maam bi, Krista bəe y'a muŋja gore da o, k'a yi manubər jitaare y. Bi, Woso muŋja y'a hi, a o:

Ibu m moo Nyi,
an a sa her ma bi,
moo n'ibu Zi.

⁶ Wosoci bi ləe vanta o, a a hi so, a o:

Ibu yim manubər domum haay no o, amba Melkisedekki m.

⁷ Yeezuu k'a nyinta tara burə o bi, a yaa da Woso m gota, an a wo zınze m gota, an nyi ka kan zee gota ki. A n a ye Woso k'a a da ma an a yo ze wo o bi han k'an a yo ze wo o. Bi, Woso a yaa bi si, k'a n yem Woso hoonho ma bi to ma.

⁸ Baa ko Woso Nyi m bi, ye Woso hoonho ma bi do a o, a firyirero haay no o.

⁹ Ncınaaŋ m, Woso a ka an yi amba a a ga m bi m fast k'an yi bomborezaa. Maam m, an a ba guoo ko η ni yem ma ro woo bombore k'a nyare ba o zaa.

¹⁰ Bi Woso a hi so, a o, a m manubər jitaare amba Melkisedekki m.

K'a dundo a zi, k'a bi sirakare to y

¹¹ Woo i ho m gota, k'o a hi mim naa do no o, bi k'awoo bir mim ji mam zoo-zoo bi, a ji dunda awoo m wer ta o.

¹² A ga a o m ho tee... k'awoo n a ba karınsaambo, kan bi ki, awoo goota an n'a ŋoam ko n n'a ya n ni Woso lemim bi minno k'awoo ma a sirakare suŋɗta o bi dunda a m. Ko ho m, k'awoo i ho bire gorezaa bum, bi ayy..., awoo goota an n'a ŋoam ko n ni nyonhi ka a o.

¹³ Nyi i tur nyonhi mi, a n ho k'an turga gee bonyaa do ko ni y.

¹⁴ Bi, ho bire gorezaa bi, guoo burguro ho m, broo mim ka ho muŋja kan ho bonyaa ki do n n'a bo ko zi m.

6

¹ Ncınaaŋ bi, o cem sira ka Krista o ləkare ho dundarero nyogo ro woo han, k'o ta ləe, o guoo burguro ho dunda. Ho dundarero nyogoro woo duro jur ba n na: Pakra m ko goaa n a go zibəero ko η ni tam goaa m ze bunce o ro woo ma, k'an sira ka Woso o.

² Batenno woo mim ba n ni, kan woro kinka goaa ra bi mim ki, kan gəeno mumbore bi mim ki, kan durnya nyare do do bi mim ki. Woo b'o yare o jim k'o ho noon duro dunda y.

³ U ta ləe, o ho vantoo dunda, ko Woso ye, naa woo o k'o a ba.

⁴ U makra sa guoo ko η Woso ləegure yi biisi, ηni Woso musirbaa ganwore yi, ηni Sent-Espri si a heer o am guoo vantoo m,

⁵ ηni Woso lemim muŋjabaa kaseti bi, ηni ho gooto panja k'a ni nyintan o durnya daa b'o bi kaseti bi so ro woo ma.

⁶ Baa kan naa haay ki, ko η y'a gu ηni sirakare to, gosi b'a dam ma an a ka guoo noon duro n a ya, ηn'a bo gallem huya ho ma, ηn'a musirbaa lor y. Bala, a ya η y'a o ηni so ra a zim ηn'i Woso Nyi bi wom godarkora ma, ηn'a kam guoo n'a sonso wom ləe kar o.

⁷ U o ya, o makra sa, ko ho sira i la hi yim tee... an n'a mim, k'a i ho bam muŋja a wozanno woo n'a bure, naa y'a hunkare a o, Woso tara bi do barka da o.

⁸ Bi, ko laa goro an ni η bom kan bur ki, ho sira bi do nyoo do ba o y. Woso ler bonyaa dam n'o zoo-zoo, a nyamborle bi, se n n'a bi m.

⁹ M gaaasiboo, baa ko woo i meer bare ncınaaŋ, woo heer kookoo gota awoo mim bunce o. Woo do woo o, awoo i zaa muŋja ra, bombore zaa bi m.

¹⁰ Woso turga, a bi ziro k'awoo n ba ro woo to bore a no o y, ŋoare k'awoo n tam kan ki a zi ba, a ka a danyino wosogoo o, a goota an n'a bam bi, a b'a to bore a no o so y.

¹¹ Bi, woo le taa k'awoo goaa biyəə n goota an bir a yon o ncınaaŋ tee..., k'an ta an domunno nyare ku, ko ho k'awoo ta a heer le bi n yi fast-fast.

¹² Woo le baa k'awoo n a ba yakozanno y, bi, k'awoo n guoo ko η sira ka ηn'i borle a muŋja ma, ηni ho ko Woso a ler bo bi yim maam no woo makra sa.

Woso lerbore bi, a bi gore y

¹³ Woso k'a nyinta an ler bi bo Abraham m bi, a a wer si an a na ma. Ko gosi ba o, an le da m an n'a wer bi sire a to m bi, am naa an a wer bi si a muŋja m.

¹⁴ A n a hi, a o:

Moo n wer si,

moo y'ubu barka danj o,
m yanjoo ka i o gota.

¹⁵ Abraham ler bi bore mum da boraama no o, an ho ko Woso a ler bo bi yi.

¹⁶ Ko ᠖᠔᠔᠔ y'a wer sire, a si n jawom gaa k'a le da n ni bi to ra, bi, wer bi sire ni mim ko n o k'a ba bi koyure kaseti, an ni bisikare haay bore n bire o.

¹⁷ Naa to ma m Woso n a wer si, an a na a ler bi bore ma, ko ᠖᠔᠔᠔ ko n ni zem bi ho munjoo k'a n ler bo ro woo yi ro woo n a do fast n o, a bi hosi lorm ho k'a cunta k'a ba bi no o y.

¹⁸ Ncunaao bi, ho huya n ta o, n b'a lorle y, bi Woso b'a dam ma a n njaar ba n mim no o so y, ler bi bore kan wer bi sire ki m. Ncunaao naa, woo ko woo o si, o b'o nyaakom da Woso zi ro woo, woo heer kookoo ho huya naa do to ma, k'o ho ko Woso woo bir ma, k'o b'a yi bi nyaso kookoo.

¹⁹ Ho ko woo ta o heer le naa do a ka, woo ni junum kookoo woo bir dige dare y. Amba kooloo gota poyaa k'a n'a dam jum o bi ho bi m. Taaheerle bi do n'a kam woo ni cenim peera k'a ta lee ko Woso n ta o bi re bi han Wosoce o b'o, o ni gasum Woso munja zi, lee k'an ta o b'o.

²⁰ Bunce bi do Yeezuu lee ka woo m, an gaso o, gaso a o woo to ma. Bala, a a ba mannuber jitaare domum k'a nyare ba o no o, amba Melkisedekki m.

7

Melkisedekki bi, cir m,

mannuber m so

¹ Melkisedekki bi, nyunta a o Salem cir, bi Woso k'a le da haay bi mannuber m so. Abraham k'a nyunta an yar ba an a da cinno ma, an a bo an ni zem bi, Melkisedekki ta an aa a ze o, an barka da a mim o.

² Abraham n ho k'an ta m haay bi bo o, bu biyee barla deem, an a ka o. Melkisedekki to bi munja ji ba n ni: «Tirgabaa cir», an ta o so bi, nyunta a o, Salem cir, naa ji o k'a hi a o: «Laafu cir».

³ Melkisedekki bi, a ba zi ni, b'a ba da ni y, a ba do ᠖᠔᠔᠔ ni y. A taore sunjida ba o, b'a nyare ba o so y. Bo a o ko o kan Woso Nyi bi ki, mannuber m domum haay.

⁴ K'a diga a, awoo n a do keere a o, gaa guta m na? Abraham ye an ho k'a yi haay yar bi k'a a da ma bi no o bo o bu biyee no o, deem an a ka o.

⁵ Levii nyuno ko n ni wosocemannubonno woo, Moyiisi lero woo le cunta n ni, ko n ni ho haay buganwore si Israyel ᠖᠔᠔᠔ woo han, naa o k'a hi a o, a si n jawore a danyuno woo han, an bokare Abraham yanjoo n broo m so.

⁶ Melkisedekki n nyunta Levii nyi y, an bokare a ho ko Abraham m ta m haay bi buganwore si han, an le da so bi, Melkisedekki Abraham barka da o, an bokare bi Woso lero bo m.

⁷ Bi, woo do o o, gaa k'a le da b'i tir barka da goaa poore mim o.

⁸ Levii har ᠖᠔᠔᠔ ko n ni buganwore sim no woo, n yi gungare am gaa haay m. Bi, ko Melkisedekki k'a buganwore si bi ni, Wosoci bi y'a hure, a o: «A gare ba o y.»

⁹ Woo o da ma, o meerbaa bi nyambor, o o, Abraham k'a nyunta an buganwore bi yawora bi ka Melkisedekki o bi, Levii k'a yanjoo ni buganwore bi sim her naa, a buganwore bi ka Melkisedekki o so.

¹⁰ Bala, baa ko Levii n yi cuna domum bi do o bi, bi Abraham yanja m bi, bi y'a ka moo o, hinni ko Melkisedekki ta an aa Abraham ze o bi, Levii nyunta o hinni bi do o so, Abraham me o.

Yeezuu n mannuber jitaare amba Melkisedekki m

¹¹ Levii dogoo mannuber biyee bi, a to a o lero ko Woso n ka Israyel ᠖᠔᠔᠔ woo o bi no o. A n bokare, ko yi an jawore i o, Levii hargoo woo mannuber zibee b'a da ma an a ka ᠖᠔᠔᠔ n yi turga fast, pakra bee m ko mannuber vanta n nyunta o, a zibee n bo ko o kan Melkisedekki ho ki y. Mannuber bi do bi, Aaron yanja bee do y.

¹² Bala, ko mannuberbaa b'a lor, pakra m ko le k'a nyunta o bi n lor so.

¹³ Bi, mannuber vanta ko woo mim hi bi, woo Zuuba Yeezuu m. A ba Levii dogoo barla y, do k'a a to o bi gost n nyunta mannuber Wosoce b'o y.

¹⁴ Gaa haay a do, a o, Ziida do gaa m, Moyiisi n do naa do mim hi mannubonno woo mim bunce o y.

¹⁵ Ho k'a n'a kam woo n mim naa do ji ma fast bi ba n ni: Mannuber vanta n ta o keere, Levii dogoo woo bunce o, bo b'o ko o kan Melkisedekki ki.

16 Lero k'a ni guoo yanjoo mim d'ndam no woo to ma bee m an a ba mannuber y, a ba a o mannuber a misirbaa k'a nyare ba o panja to ma.

17 Denter so, Wosoci bi y'a hure, a o:

I ba ubu nawom mannuber domum haay no o, amba Melkisedekki m.

18 Ncnaaoo ni, n ni le k'a nyunta o biisi bi ci ze, bala, a panja ba o, b'a b'a dam ma an a da guaa han y.

19 Bala, Moyiisi lero woo n a da ma, n'a ka guoo n yi turga fast Woso mum o y. Bi keere naa, taaherle k'a le da haay n ta o, a to ma m woo n'o dam ma, o n'o zom Woso ma.

20 A n a na ma bi, Woso munja a wer si ko Yeezuu n yi mannuber jitaare. Levii doguoo woo yi mannubonno, bi wersire naa do loo n nyunta o y.

21 Bi ko Yeezuu ni, Woso a cunta mannuber, an a hu a o: «Zuuba a wer si, b'a b'a bore a ta ni y. A o, ubu yum mannuber domum haay no o.»

22 Ncnaaoo ni, Yeezuu to ma bi, woo ni goaasibabaa k'a le da biisi ho bi ra bi m kan Woso ki.

23 Ho vanta n ta o so, a i yure i o, Levii doguoo mannubonno woo, n nyunta yoo go, ko n ni gangam n'a zibee bi tom bi to ma.

24 Bi, ko Yeezuu ni, a gare ba o y, a b'a mannuber zibee bi tom guaa ni y.

25 Naa to ma m, an n'a dam ma an guoo ko n ni yom ma, k'a a zo Woso ma ro woo bombo, dutaa kan domum haay ki no o. Bala, k'a ni misirbaa m domum haay bi, a i yaa dam Woso m domum haay n to ma.

26 Naa y'a hunkare a o, Yeezuu n mannuber jitaare ko woo o ga m o a yi. A turga fast, koroma si kan mimbonyaa si ki ba a gor zi y. A misirbaa y'a ho kan mimbonyaabonno ho ki, Woso a busu, an ni ho haay bure o.

27 A n bo ko o kan biisi mannubonno jitanoo woo ki y, pakra bee m k'an manni ba domum biyee a mimbonyaroo to ma, k'a bokare a guoo vantoo woo ho ba y. Ga k'a o godarkora ma bi, a munja a ka am manni ho bi m, gallem deem taan... domum haay minto.

28 Moyiisi lero woo mannubonno jitanoo woo, guoo m, bi to ma bi, n yi koroma bam. Bi ler ko Woso a bo, an a wer si lero woo cenle je o bi, a Nyi k'a munja a ka an a ba munja fast domum haay to ma b'a cunta mannuber jitaare.

8

Yeezuu n woo mannuber jitaare

1 Ho ko woo o k'o a hu bi ba n ni: Mannuber jitaare ko woo mim hu bi, woo n ta m denter, a i nyintam cirbee no o, Woso k'a a so ho haay o bi jur o arzana o.

2 A mannuber jitaare zi an n'a bam b'o Woso taore no o, peerace paan... ko Woso a do, guoo bee y'a do bi no o.

3 Mannuber haay zibee n ganworero kan mannuro ki ka Woso o m, a a ga m so, ko woo mannuber jitaare bi n bir ho m k'a ka Woso o so.

4 Ko durnya naa do guaa ni, a b'a dam ma an yi mannuber y. Bala, mannubonno ta o kara, n'n'i mannuro kam Woso o amba Moyiisi lero a hu bi m.

5 Bi, mannubonno woo duro zibee bi, mannuber zibee paan... k'a ni arzana o bi bokore m, a makra m. A do m ba Moyiisi nyunta k'a peerace do a ka Woso o bi m. Woso a hu m, a o:

I to o k'i peerace bi do k'an yi hodeem

kan moo n a hunka ubu m ci bi bure o bi ki.

6 Bi keere naa, mannuber zibee k'a le da broo ho bi ra gota bi Yeezuu n n'a bam. Bala, am goaasibabaa k'an munja an le da bi zekorazaa, goaasibabaa bi do jur bi, lerborero munjoo ko n le da a yo ma.

Goaasibabaa gusire kan a daa ki mim

7 Ko nyunta leekare goaasibabaa b'o zore, a bi yum pakra ko goaasibabaa k'an munja an le da n sompi a yaa o y.

8 Bi, Woso nyaa ba kan a guoo woo ki, n koromaro to ma, a o: Domunoo i zem, moo m bi goaasibabaa daa dam Israyel guoo woo ma, kan Ziida guoo woo ki.

9 Goaasibabaa bi do bi bir yure, am goaasibabaa ko moo da n zuro ma bi ni y,

hinni ko moo n gaa n wo ma, m bo n n Ezipti o bi, n n ta a le ra goaastababaa bi do no o y,

bi to ma m, moo ni m bo n o.

Moo m Zuuba, moo i meer bi ba.

¹⁰ Domunno noon duro je o, goaastababaa ko moo n n'a dam Israyel guoo woo ma bi, ba n ni:

Moo yi m lero woo dare n hoon o, m n gorsira ba n heer o.

Moo yire n Woso, nni yi moo guoo.

¹¹ N gosti bi nyintan o k'a a ka ma k'a ho dunda a mim ni y,

ge e a danyi m an bir a hure a o, a ka k'i Zuuba do.

Bala, n haay moo dom, an a sa n poore ma an ta m n gutoo ma.

¹² Moo yi n koromarog sugur kare n o, moo bi n mimbonyaarog to dare m no o y.

¹³ Woso k'a bor an ni goaastababaa daa mim dundam bi, naa o k'a hi a o, leekare goaastababaa bi ba a o hogusire. A n bokare ho k'a gusi, b'a ziboo ba o bi, a nyaanum zoo.

9

Goaastababaa gusire bi mannibonno ziboo

¹ Leekare goaastababaa bi no o bi, lero nyunta o nni' yaa bi dare zaarog hunkam, guoo woo ce do so k'a bur yaa bi dan o.

² Ce bi ba n y'a o peera m, a no n huuya, leekare ho bi bir n nawom lee k'an junjeem Woso ma. Lee bi do n future bi kan morcintarahog bi ki, bur ko n n'a kam Woso o bi ki kuntog o.

³ Ce no huuyazaa bi, peera n y'a ta a le ma, ce no bi do Woso taore bince m.

⁴ Lee bi do o bi, manniduu n y'a ba sarma m, nni'a cunta b'o, tidog nyisi senyaore mor m bi, ce no bi do o so bi, daka ko n y'a ba go m, nni'a lihi sarma m bi cunta n y'a o b'o, daka bi do bir n nawore, n o, *goaastababaa daka. Daka bi no o bi, laaga ni b'o nni'a ba sarma m, nni *mann zar o, Aaron benke k'a vu da bi nyunta daka b'o so, jaa wargarog huuyog ko Woso a goaastababaa gorsira ba n ma ro woo nyunta daka b'o so.

⁵ Goaastababaa daka bi bure o bi, hoo n yi n ba huuya n zarog n ta n ma, maleekarog makra m, hoo woo duro ji o k'a hi a o, Woso i lee bi do o. A zarog woo ku n y'a o lee ko n ni mimbonyaarog sugur yire mannihog ma zaasom ma bi ra. Wog bi toore yim dutaa k'o hoo noon duro mim dunda fasi y.

⁶ Peerace bi modro woo cuncinta n y'a o biyog kan a bince ki, mannibonno woo ni gasom ce bi no leekare ho b'o domum biyog nni'a zi bam.

⁷ Bi, ce no huuyazaa bi, mannibor jtaare bi y'a deem taan... ni gasom b'o, doora no o gallem deem. Gaso an nawom b'o hobisi huuya ma m k'a ka Woso o, k'a a munja mimbonyaarog sugur yi, kan Israyel guoo woo mimbonyaarog ko n y'a ba badog no o bi sugur yire ki.

⁸ Hoo noon duro haay naa, n sa Sent-Espri o k'a hunka woo m a o, ko ce no leekarezaa bi goota an ta o, zaa ba o cuna guoo n ni gasom Woso taore bince b'o y.

⁹ Hoo noon duro ni ho k'an ta o her-her naa hunkam. N ji o k'a hi a o, ganworerog ko guoo ni n kam Woso o kan hobisiro manniro ki ro woo, n b'a dam ma nni'a ka guoo ko n ni n kam no woo heer hu n bo y.

¹⁰ Hoo woo duro haay, hobire kan homire ki bankare kan woo zufuro hobire zaarog ki, nni'a dunda guoo m. Durnya naa ziboo hoo m. Nyunta n y'a o ko n ni tolle ba nni domum ko Woso ho haay lor o bi ku.

¹¹ Bi keere naa, Krista bor, mannibor jtaare m, a i bor hoo munjog ko n ni ta o her lo noom m. Ce k'a n'a zi bi ban o bi gore kan a munjabaa ki le da biisi peerace bi m. Guoo bee ce bi do do y, durnya naa ho bee y.

¹² Krista k'a gaso lee ko Woso n ta o b'o bi, a n gaso bonsanno kan dinnyeenyino ki ma ni y. Gaso a o b'o a munja ma m gallem deem taan... domum haay to ma. Ncunaao ni, an bombore k'a nyare ba o yi an a ka woo o.

¹³ Biisi bi, bonsanno kan noanno ki n ni n zunze m, nni' zullur zem so nni'a dam se re, nni ma bi, kan zullur bi suu bi ki sare, nni'a zunzaasom guoo ko n koromarog ba, a minkem bi no o ro woo ma, nni n hu bo yunubayiro woo mim no o.

¹⁴ K'a i yire i o, hobisiro woo ma a da ma an guoo hu bo, k'a maam, Krista ma b'i le da haay. A a munja ka Woso o amba manni k'an munja an le da bi m, Sent-Espri k'an misir domum haay no o bi panja m. A ma b'i woo heerlo woo sorgom, ko woo bi minno ko n nyooosoo ba o ro woo ba y. Ko woo n Woso k'an misir bi zi ba.

15 Krista k'a naa ba bi y'a ka, an a ba guoo kan Woso ki zekorazaa, gaaasibabaa daa a a cunta η bire u. A ba a u ncunaasu, ku guoo ku Woso η bir lo waa n hoo ku η nyare ba u, Woso nu η ler bo ro waa yi, ku gaaa ga bi to ma m, Krista m. A ze b'i guoo yom mimbonyaaroo ku η yi η ba, gaaasibabaa gusire bi zuure domum u b'u ro waa wo u.

16 Ko gaaa ci ba an a honta jirle zaa hunka, ko n a jir a ze je u, honta bi b'a dam ma an jir k'a zaa bi bee ga y.

17 Bala, k'a zaa bi n ga, ci k'a ba bi nyoodu ba u y, bi k'a zaa bi bi ga, ci bi nyoodu ta u keere.

18 Naa y'a ka, leekare gaaasibabaa bi no u bi, an yi pakra ku ma n nyunta u, ku gaaasibabaa bi n a do an a zi ba.

19 Biisi bi, lee Moyiisi a ka, an lero ku Woso a ka bi pa da haay Israyel guoo waa m. A n bokare an *hizop go sa, serka piine n ta ma, an a nyoo dinnyeenyino kan bonsanno ki ma ma, kan hi ki, an a zaaso lero ci bi ma, kan guoo waa ki ma haay.

20 A n a hi, a u: «Ma naa do n'a kam Woso nu gaaasibabaa dare awo ma. Woso le taa k'awoo n ta a le ra gaaasibabaa bi no u.»

21 Moyiisi ma zaasu peerace bi ma so, kan yaa bi dare modro waa haay ki ma.

22 Lero waa no u, pakra m ku n ni ma sa n ni ho guta hu bo m. Bi, ku ma n a lo so, Woso bi guoo mimbonyaaroo sugur kare η u y.

Krista ma i guoo mimbonyaaroo

gore η ma

23 Hoo noon duro, hoo ku η nu arzana u bi makraro m, b'a yi pakra ku n ni η hu bo amba waa yi bi m. Bi, arzana hoo waa muhho le taa mannuro ku η muhhabaa le da fast ma.

24 Bala, peerace ku guoo a ba bi bee Krista gasu u y, peerace bi do bi, lee ku Woso n ta u paan... bi makra m. Krista bi, gasu a u arzana u, lee ku Woso n ta u b'u, an ni b'u waa to ma.

25 Zifuro waa mannbær jutaare bi, gasu a tir a u Woso taure bunce u b'u gallem deem dooora biyee no u, hobisu ma m. Bi ku Krista ni, a n gasu Woso zi k'a muhha ba manni gallem hoka y. A muhha ka a u vugur.

26 K'a bee y'a ba ncunaasu, pakra m k'an fir yi gallem hoka an a sa durnya sunyida ma, an lee kum her la. Bi, bor a u, gallem deem taan... biisi domunoo noon nyare ma, an b'a muhha ka manni, k'a mimbonyaa zaar ba.

27 Pakra m ku gaaa biyee n ga gallem deem taan..., bi je u, Woso n a zaa doo ka.

28 Ncunaasu m so, Krista n a muhha ka manni, an ga gallem deem taan... k'a guoo guta mimbonyaaroo gu η ma. A y'a yare an bor, k'a bi bor, mimbonyaaroo bee an ni zem k'a b'a gu guoo ma y, ze an nawom k'a bi guoo ku η n'a mim dam no waa bumbo.

10

1 Moyiisi lero waa, hoo muhho ku Woso n ni zem b'a ka waa u ro waa ηnu η hunkam, hoo waa duro bee ni η mi u y. Mannuro ku η ni η bam tee... ro waa hodeem, ηnu η bam dooora biyee, η bare nyare ba u y, bi, η b'a dam ma ηnu guoo waa ba turga y.

2 Guoo ku η ni yaa bi do dam Woso m no waa, ku yaa bi do dare u wo u, an η mimbonyaaroo gu η ma fast, η b'a yare ηn'a heer ko η u a mimbonyaa ba y, bi mannuro waa bare nyam so.

3 Sira no u, mannuro waa duro bare bi, guoo mimbonyaaroo an ni η to dare η no u dooora biyee.

4 Bala, ηoanno kan bonsanno ki ma b'a dam ma fuga an guoo mimbonyaaroo gongu η ma y.

5 Naa y'a ka, Krista k'a bor durnya u bi, an a hi Woso m, a u:

Ibu le baa manni ma, bi ganwore ni y, bi y'a ka ibu n mesim ka moo u.

6 Hobisuro ku η ni η dam se re k'a η ka u u ro waa bur ibu no yure y, mimbonyaaroo sugur yure mannuro waa bur ibu no yim so y.

7 Naa to ma m moo n a hi, m u,

Woso ra, moo ba n ni, ze moo nawom ku m b'i hoonho ba, amba ho ku n y'a gorsura ba moo mim bunce u lero ci bi no u bi m.

8 Lee a ka an a hi a u:

Ibu le baa mannuro ma,

b'ibu le baa ganworeru ma y,

ibu le baa hobisuro ku η yi η da se re ro waa ma so y,

b'ibu le baa mimbonyaaroo sugur yure mannuro waa ma so y, ibu bur η ηoare y.

A n bokare, mannuro waa duro bare a ga m, lero ci bi no u.

9 A n a ya an a na ma, a o:

Woso ra, moo ba n ni, ze moo nawom ko m b'i hoonho ba.

Yi a o ncnaao, Woso n biisi mannuro woo haay ci ze, an Krista manni bi sompi η yaa o.

10 Ko Yeezuu Krista Woso hoonho ba, an a muηja sa an a ba manni gallem deem taan... bi y'a ka, woo n'o ba turga Woso mum o.

11 Zɔfuro mannubənoo woo, jum η nawom domum biyəə ηn'a zi bi bam, ηni mannuro deem-deem no woo bam, an bokare mannuro woo duro b'a dam ma fiɣa ηni guoo mimbonyaarɔ gongu η ma y.

12 Bi ko Krista ni, manni deem taan... a a ba guoo mimbonyaarɔ to ma, manni naa do bare nyooɔɔ bir nyam fiɣa y, bi je o an ta an aa nyinta cirbəə no o Woso jir o.

13 Keere naa, do a nawom ma, ko Woso n a jinnɔ da a wo o.*

14 Ncnaao ni, manni deem taan... to ma, an a ka guoo k'a η mimbonyaarɔ sorgo η ma ro woo n a ba turga fast domum haay no o.

15 Sent-Espri i naa hum woo m paan... denter. Bala, a y'a hire ncnaao, a o:

16 Zuuba y'a hire a o,

goaasbabaa ko moo n n'a dare η ma domunno noon je o bi ba n ni, moo yi η lero woo dare η heer o, m a gorsura ba η hoon o.

17 A n a ya an a na ma, a o:

Moo bi η mimbonyaarɔ kan η koromaro ki to dare m no o y.

18 A n bokare, ko Woso mimbonyaarɔ sugur ka bi, a n a ga m do ko guoo n manni ba k'a mimbonyaarɔ sugur yi y.

U jum kooɔoo sirakare no o

19 Naa to ma bi, m danyuro, woo heer kookoo keere k'o gaso lee ko Woso n ta o b'o, Yeezuu ma bi manni bi to ma.

20 A peera k'a ta Woso taore bunce bi re bi kaanso ko woo n gaso. A zaa daa gu woo m, zaa misur m. Peera k'a kaanso bi, a muηja me bi m.

21 Woo i manni bə jitaare m, a m Wosoce bi nyasom minzaa.

22 K'a maam, k'o o zo Woso ma kan o heer ki haay, heerkoodəbaa m sirakare denter no o, heer ko zi bonyaa haay bo o Yeezuu ma to ma, kan me k'a sorgore yi hi muηja m ki.

23 U taaherle ko woo n ta m, o n'a pa dam bi nyaso kooɔoo, bala, woo do denter m, o o, hoɔ ko Woso η ler bo woo m no woo, a yi η kam woo o.

24 U bir o dam ko han, zi muηjoo ηoare kan η bare ki no o.

25 U b'o gu o sokomaro tare ma y, o bi yi am guoo gosunno ko η minkə yarle n no woo ni y. Bi, an ta o bi, o bir ko heer yom, o bir a bare ncnaao, bala, awoo do a o, Zuuba domum y'a zom.

26 Bala, ko woo sira do, o to ka, o o gu o ni mimbonyaa bare, manni vanta ba o do an ni mimbonyaarɔ gongom woo ma y.

27 Ko woo ba ncnaao, ho k'a goota woo m bi, nyibəə woo ni ba n bir a no o, o bir dom mim k'a ni woo yim bi ma, mim bi do bi, doɔoyarle k'a ni woo yim, o gaso se gota k'a ni Woso jinnɔ bum bi m.

28 Ko goaa bisi ka Moyiisi le bi ma, a bisi bi kare kasetzanno n ta o huya, gee kaako, a zaa bi ze n nawom gə; cicirzere ba o y.

29 Bi, ko goaa Woso Nyi bi gore bo o, bi zaa n a ga furyire m an le da ra? Bala, naa zaa bi, diga a o, ma ko Woso a sa an goaasbabaa da an a muηja sorgo m bi ma honubir. Sent-Espri k'a ni barka kam woo o b'a n'a sonsɔ wom so.

30 Bala, woo Woso k'a hi, a o: <Moo ni zim bom, moo n'a sompim goaa n'o> bi do. A a hi so a o: <Zuuba y'a guoo woo do do kam.>

31 Ko Woso k'an misur bi goaa ku, k'a do do ka, a yire a zaa ma kosi maam-maam.

32 Nyinta k'awoo o biisi, a sirakare daa baa ma, a Woso leegure yi, a fir yi gota, a a gu a jum kooɔoo zoo bi bare no o bi, k'a to da a no o.

33 Domum bi do o bi, guoo tir awoo sonsɔ wo, ηni fir ka awoo ma guoo gaa o, awoo tir a dam guoo ko η ni fir yire ncnaao so ro woo han.

34 Awoo ko, guoo ko n yi η du Krista to ma ro woo minto, guoo awoo honta yo awoo m, awoo n ye a to kan heernoo ki. Bala, awoo do a o, awoo i honta k'a muηjabaa le da bi m, bi nyare ba o y.

35 Naa to ma bi, a bi heerkoodəbaa k'awoo n ta m sirakare no o bi to y, awoo zem bi ganwore gota yi.

* 10:13 10.13 «da a wo o» zɔfuro zi bi, jinnɔ nyoo a gam taa i to η la bi, k'a hi a o, bor a o η la.

³⁶ Pakra m k'awoon n bor a ma k'a a da ma, a ho k'a Woso no yi bi ba, k'a ho k'a ler bo bi yi.

³⁷ Naa y'a ka Wosoci bi n a hi, a o:
A guota poore, poore tokke,
guaa k'a ni zem bi n bor,
a bi maasure bare y.

³⁸ Bi, guaa k'an turga moo mum o bi, a muisirbaa bi ba a nawom sirakare no o.
Bi, k'a zaa a bo a je m, moo heer bi yum nyunta kan ki do y.

³⁹ Guoo ko n tur a bo a je m, nni nyaam no woo bee m woo ni y. Sira woo n'a kam, o nyiro woo bumbore to ma.

11

Guoo ko n sira ka biisi ro woo zibæro

¹ Sirakare bi, kaseti m guaa n ta m a heer o, a o, a ho k'a ta a heer le bi yum, an a do paan... a heer o a o, ho k'a bir yum mum m bi ta o denter.

² Guoo ko n nyunta biisi ro woo, n sirakare y'a ka Woso no n yi n la.

³ Sirakare y'a ka woo n a do o o, Woso i durnya da a lemmi m. Ncunaao bi, ho k'a ni yum mum m haay naa, a to a o ho ko mum bir a yum no o.

⁴ Abel sirakare y'a ka an manni k'a munjabaa cem Kayen ho han ba an a ka Woso o. A sira bi kare y'a ka Woso n a hi a o, a turga a mum o, bala, Woso munja ye a ganworeo woo ma. Abel ga, bi, a sirakare to ma bi, a guota an ni meer bam.

⁵ Enok sirakare y'a ka Woso n a busu a zi, b'a n ga y. Guoo n a ka ma bi n a yi y, ko Woso a busu a zi bi to ma. Wosoci bi y'a hure a o, ko Woso n bokare an Enok busu a zi bi, Woso no yi ra.

⁶ Woso no b'a dam ma an yi gost ra, k'a zaa n sira ka y. Bala, guaa k'a n'a zom Woso ma b'a ga m an sira ka a o Woso ta o, an sira ka so a o, Woso gan wom guoo ko n a kam ma k'a a do ro woo ma.

⁷ Sirakare y'a ka Nowee n zu ho ko Woso a hi m b'o. Minno ko n ni zem bi ba ro woo a lee ka an a hi m. Nowee n ho woo duro yi a mum ni y, b'a gu an zu ho ko Woso a hi b'o. A kooloo guta ba an gaso o kan a hargoo ki, nni bolem yi. Yi a o ncunaao, an a hunka a o, a zamaana guoo woo bonyaa, a sira bi kare to ma, Woso n dga a guaa turga.

⁸ Woso k'a Abraham bir bi, sirakare y'a ka, an ye Woso ma, an ta tara ko Woso n'a kan o k'an yi a hojirle bi ra. A n a hor a ko b'o, b'a n a do ko ta a nawom ka y.

⁹ A sira bi kare y'a ka an nyunta ko ko Woso a ler bo m b'o, am saana ho bi m. Nyunta a o pæracero o, Izakki kan Zakoo bi nyunta pæracero woo o so. Lerbore deem-deem bi Woso a bo broo m.

¹⁰ Bala, Abraham bi, do a nawom ko k'a jur panja n ta o bi ma, k'a nyunta o. Woso munja n ko bi do dorezaa.

¹¹ Abraham sirakare y'a ka an wo o an nyi yi, bi ma bi, a gusi an cem nyiyire domum han, a lu Saara maam so. Bi, a a gu an sira ka a o, Woso ho k'a ler bo a m bi bam.

¹² Yi a o ncunaao, guaa deem taan... naa to ma, baa k'a gusi an a zo ze ma bi, yanjoon n nyunta o guta, am monyaaro ho bi m, am nyuntaayaa k'a ni higota le ra bi m.

¹³ Guoo noon duro haay, gunga n y'a o sirakare no o. N n ho ko Woso a ler bo n ni bi yi y, bi, n y'a to nni ho woo duro yi laato, nni a heer nyoo n to ma, nni a hi n o, saanon n'a ni, bi zaakorezanno n'a ni so tara bure o naa o.

¹⁴ Guoo ko n ni meer bare ncunaao ro woo, a hunka n nawore n o, a ka a nawore a munjoon ko ma.

¹⁵ Ku koro ko n y'a bo o ro woo korkor n ta n ni, n toore yire nni a bo nni ta n o.

¹⁶ Bi, ncunaao bee y, a ka n nawom ko k'an munja an le da ma, arzana nni a kam ma. Naa to ma ni, nyanni bir Woso zem ko n n bir a guoo y, bala, a ko banka, ko n ni bi nyunta o.

¹⁷ Abraham sirakare y'a ka an ye k'a Izakki ze Woso m manni, domum ko Woso a ka lee k'a dga ma bi ma. Woso munja i ler bo Abraham m k'a nyi ka o, an bokare Abraham ye zoo-zoo k'a nyi deem taan... bi ka o manni.

¹⁸ Woso nyunta an a hi m, a o:
Izakki n ni yanjoon ko moo n ler bo ibi m no woo yum.

¹⁹ A do Abraham o a heer o a o, Woso i panja m k'a Izakki mum bo o, denter so, Woso a ya an Izakki ka Abraham o i o, a mum a a bo o.

²⁰ Sirakare to ma m, Izakki n Zakoo kan Eso ki barka da o n booti mim no o.

²¹ Sirakare to ma m so, Zakoo ze k'a b'a zo bi, a Zozef nyino woo barka da o. A n yo a banko ma an zerga, an a le bo Woso o.

²² Surakare y'a ka, Zozef n Israyel guoo woo ko η nι zem bι bo Ezipti σ bι mim hι, bι ma bι, a gare a zo. A n a hι η nι kο η n'a yaaro gor, ηnι bo η nι bore bι ma.

²³ Surakare to ma m, Moyiisi zuro woo n a nyaakom da a yure domum σ, mom bam kaako. Diga ko η y'a σ nyι bι goere ma bι y'a ka, η n nyι ba cir bι le k'a ka bι bisi ka ma nι y.

²⁴ Surakare y'a ka Moyiisi k'a b'a ba goaa burgu bι, a n ye kο η n'a bir Farawon nyumbore nyι y.

²⁵ A ye k'a fir yι kan Woso dogoo woo kι, an a gu mim bonyaa heernyoo k'a nι cenim bι ma.

²⁶ A do a σ a heer σ, a σ, k'ι fir yι amba Krista nι, a nyoo do ta σ an le da Ezipti honta haay yure m. Bala, diga a nawom ganwore ko Woso n nι zem b'a ka a guoo σ bι ma.

²⁷ Surakare to ma m, Moyiisi n a hor Ezipti ko b'σ, a n nyι ba cir bι nomaa nι y, an jum koo ko, amba goaa k'a nι Woso ko gosti b'a dam ma an a yι a mum m bι yim.

²⁸ Surakare y'a ka an pakku hore bι ba, an a hι guoo woo m kο η nι ma zaaso a hallero, kan a sigaro kι mad, kο ze maleeka bι bι Israyel leekare nyino woo zinze y.

²⁹ Surakare y'a ka Israyel guoo woo n bra higota piino bι ma, a tara n gor. Bι, Ezipti guoo woo kο η σ k'a bra ma so bι, hi bι nι η bι.

³⁰ Surakare to ma m, Zeriko pənjəro woo n a dunda, Israyel guoo woo kο η bir ma domum saanhuna bι to ma.

³¹ Surakare to ma m, Rahab n ga kan bɪsɪkawosomazanno woo kι y, a ye an dundoleezizanno woo si a har σ an a munja ba η nι.

³² M ya m bo hi? Toore ba σ moo nι Zedenyoo mim dundare y, kan Barakki ho kι, Samson kι, Zefte kι, David kι, Sanwel kι wosolesinnorazanno woo ho kι y.

³³ N surakare to ma, η wo σ, ηnι yar ba ηn'a so koro σ, ηnι turgabaa zi ba, ηnι ho ko Woso a ler bo η nι yι. N n'a ka poozanno n wo σ, ηnι η bι y.

³⁴ N surakare to ma, η sero gotoo lihi, guoo n a nsoa k'a η zinze henno m, ηnι bo le m. N nyunta panjawar no σ, ηnι bι panja yι, η nyunta yarbanno wɪsɪrɔ, ηnι bɪr kɔrɔ vantoo yarbanno ra, broo n a si.

³⁵ Lanno ninjoo surakare to ma, η guoo ko η gungaro a mum bo σ. Guoo gosunno fir yι, ηnι gunga surakare to ma, η n ye ηn'a bo a taa m k'a bι ga y, a ba η y'a σ ncnnaao, k'a wo σ, a mumboere k'an munja an le da yι.

³⁶ Surakare to ma m, guoo gosunno n ye guoo n yaa wo η ma, ηnι η ze mawor m, ηnι nooro kosi banjaro m, ηnι η du.

³⁷ N gosunno humba jaaro m, ηnι η meeyaa bo σ, ηnι gosunno ze kumbir sii m, gee ηnι ze kargo m. Surakare to ma m nooro n koro ce ma, ηn'a dam lee zi, seero ci gee biiro ciro ι nyunta η huuro, ηnι nsozaabaa no σ, guoo nι nyannu dare η ma, ηn'ι fir kare η ma.

³⁸ A n bokare guoo wɪsɪrɔ m Woso mum σ, durnya naa do guoo woo n a ga m ko guoo noon duro n nyunta kan η kι y. N surakare to ma m, η ba lee nι y, ηn'ι poo sam kan ciro gaa kι, ηn'ι wotam yaaro σ kan ciro yaaro kι σ.

³⁹ Guoo noon duro haay, Woso no nyoo η la η surakare to ma. A n bokare η n ho ko Woso a ler bo η nι bι yι y.

⁴⁰ Bala, Woso ho munja k'a le da ho kο η n'a hoon dam ma bι cinta k'a b'a ba woo m, a nsoa a σ k'a ka ko guoo noon duro kan woo kι, k'σ b'σ dakoo σ, σ yι amba Woso n le n taa ko woo n yι bι m fasti.

12

U guota σ bir σ tɔj σ fɪryɪrɛ

haay no σ

¹ Bι ko woo nι, guoo noon duro haay ko η sira ka Woso σ ro woo, kasetzanno m, ηnι bir woo ma. U mor haay k'a nι woo tare dam jum σ bι to, kan mimbonyaa k'a n'a som woo σ zoo-zoo bι kι. K'σ guota σ ta lee tee... ho ko Woso σ woo n a ba bι no σ k'an ta an a nyare ku.

² U σ mum ka Yeezuu zi, a m woo sira bι kare sunjida kan a nyamborle kι. A ye n n a ze godarkora ma, a n nyannu ze k'a ga godarkora ma y, bala, diga an nawom heernyoo ninje k'a nι zem ba yι bι ma. Bι keere naa, nyunta an nawom Woso jur σ cirbæ no σ.

³ K'a a hoon da ma a diga a, a ye an fir yι mimbonyaabonno wo σ, k'a a hoon da ma denter k'a b'a munjoo to heerzar no σ, a panja n a da y.

⁴ Bala, zoo k'awoo n'a bam kan mimbonyaa kι bι, awoo n a ba cina an wo σ a n awoo meeyaa bo σ y.

⁵ Woso nyuno n'awoo m, meerbaaro k'a η ba k'awoo heer yo bi, η to ba awoo no o ra? A a hi, a o:

M nyunni, i bi honhorle ko Zuuba n'a kare ubu o bi ba honbur y, i b'i heer zar so i bo k'a nawom zaa o bi to ma y.

⁶ Bala, goaa ko Zuuba a njoa bi, bi zaa an n'a honhorm, goaa k'a ni digam ma a nyi bi, bi zaa an ni mawor soη o.

⁷ K'a ye fir k'awoo n'a yim bi ma, i o, honhorle m. Bala, awoo fir bi yire y'a hunkare a o, Woso i digare awoo ma a nyuno. Nyi ka n ta o, a zi bir a honhorle?

⁸ K'awoo bir honhorle yire amba a nyuno haay n'a yim bi ni, k'a maam, a nyuno paan...ro bεε n'awoo ni y, gosumaroo n'awoo m.

⁹ U ho ko woo ziro n'a bam woo m bi to da o no o, woo honhor η nawom, woo ni η da η o. Bi, woo o ga m, o ye o Zi Woso ma an le da, maam bi a misirbaa k'a nyare ba o kam woo o.

¹⁰ Woo ziro woo, woo honhor η nawom domum poore no o bala, amba a a ga m η hoon o bi m. Bi, Woso bi, woo honhor an nawom k'a woo banka ko woo n yi muηηa fast amba a muηηa m.

¹¹ Ku woo i fir yim, woo heer tir a zaar ba fir bi yire domum o, heernyoo ba o y. Bi, k'a bi maasire ba fir bi yire je o, guoo ko η ho dunda fir bi no o ro woo, η y'a nyoo do yim, laafu m kan misirbaa turga ki.

Dondoro kan bozaa o mim ki

¹² Awoo ko kan Woso hocho bi bare ki, k'a a ya, a bir a bam paan..., a b'a to y, awoo ko kan misirbaa k'a Woso no yi bi ki, k'a banka a ta lee kan ki.

¹³ K'a zaaro turgoo sa, ko goaa k'a n'a bam k'a do bi b'a do y, bi k'a n'a banka an jum koo ko.

¹⁴ K'a a to o, a bir laafu m kan goaa woo... ki. A bir misirbaa k'a Woso no yi bam, bala, ko goaa bir misirbaa k'a Woso no yi bare a bi Zuuba yire y.

¹⁵ K'a dundo a zi k'awoo gosi b'a do Woso barka bi ma y. K'a dundo a zi k'awoo gosi bi bo ko o kan gonyim kosi ki y. Ku n bεε m a lee warm ko ma an a kosirbaa bi da guoo gota ma.

¹⁶ Gosi bi yi jaandər* awoo barla, b'a bi yi Woso ho go gore boorezaa am Eso ho bi ni y. Bi ye an a jutambaa hojirle hεε a dam han k'an ho bire ka a o poore k'a bi.

¹⁷ Awoo do a o, maasire k'a bi ba bi, a a njoa k'a zi n a barka da o, bi n a gu. A n nyi ka k'a zi bi n a barka da o ηsoi..., k'an bi ki haay, an wo o an ho k'a ba bi lor y.

¹⁸ K'a do a o, bunce k'awoo n ta o Woso taa naa, a do bεε m Israyel guoo ko η nyunta Sinayii ci jir o, η n a da ma, ηn'a wo da ma bi ni y. Se wurε i nyunta ci bi ma, monsigε n bir ma bidε, kan hunher gota ki.

¹⁹ η huure kan leer ki ma b'o. Israyel guoo woo ko η leer bi do ma bi, η n a njoa k'a a ya a tor ka ma y.

²⁰ Bala, η n wo o ηni le ko leer b'a cunta naa do si y. Leer b'a hi, a o:

Goaa k'a n'a nom ci bi ma bi, baa ko hobisi m,

a zaa bumba n nawom jaaroo m an ga.

²¹ Ho ko η y'a yi b'o ro woo η da bo o gota, baa Moyiisi muηηa, nyibεε a nyaso an ko an a hi, a o: «Nyibεε i moo zem, moo me ni hinkem maam-maam.»

²² Bi k'awoo ni, a zo awoo o *Siyon ci bi ma, Woso k'an misir bi ko bi awoo a zo ma, arzana Zerizalem bi m, kan a malekaro tisi-tisi ro woo ki.

²³ Woso leekare nyuno ko η ni heernyoo bam no woo awoo a zo η ma, Woso broo toro gorsura ba arzana o. A zo awoo o Woso ma, a m guoo haay dudokε, a zo awoo o guoo turgoo ko Woso a ka ηni yi amba a le n taa ro woo ma fast.

²⁴ A zo awoo o Yezuu ma, a m goaastabaa daa bi zekorazaa, a zo awoo o a ma zaasore* bi ma, a ma bi ni mimbonyaa gom guoo ma, an ni meer bam woo daahan to ma, an le da Abel ma bi ra.

²⁵ Naa minto bi, k'a dundo a zi. Woso k'a ni meer bam kan awoo ki bi, a b'a tor ta a meerbaa bi re y. Awoo yaaboo ko η nyunta ηn'a tor ta a zaa k'a ni η bom zaa o tara bure o bi meerbaa bi re ro woo, η fir yi. Bi woo, Woso y'a to brama an ni woo bom zaa o, ko woo o tor ta a meerbaa bi re, o o gu ma, woo fir yim an le da paan....

* **12:16 12.16** jaandər: Goaastabaa Gusire bi no o, k'ubu bir yem Woso ma bo a o ko o jaandare m. * **12:24 12.24** K'a diga Ebree guoo 9.19; 10.22 bunce o.

²⁶ Biisi bi, Woso bi leer a ka tara n hinkə, bi kɛere naa, a ler bə wəw m, a ɔ:
Mɔw yi m yare m tara hinkə,
bi, bi bɛɛ ni yurɛ a deem ni y,
mɔw brama hinkəm sɔ.

²⁷ K'a a hi a ɔ: «Mɔw yi m yam» bi, naa ɔ k'a hi, a ɔ, hɔw k'a η da ηni hinkəm nɔ wɔw
hinkərə ηni nyaam, kɔ hɔw kɔ η b'a dam ma ηni hinkə rɔ wɔw n gɔɔta ηni bur ta ɔ.

²⁸ Ncɪnaas bi, ɔ yi Woso barkadarezanno, k'a cirbəw kɔ k'a bi hinkəm ka wɔw ɔ bi tɔ
ma. Wɔw barka bi dare ba n ni: ɔ bur Woso danj ɔ amba a a ηsa bi m, ye a le ma nɔ ɔ,
kan a hɔonhɔ bare ki nɔ ɔ.

²⁹ Bala, wɔw Woso bi bɔ kɔ ɔ kan se k'a ni bim ki. Hɔ k'a bur a nɔ yim bi zaar an n'a
bare.

13

A ba wɔw nawom lonlo

Woso nɔ n yi wɔw ra?

¹ Kristagoo n'awɔw m, k'a gɔɔta a bur kɔ ηsam tee...,

² k'a bur saanɔw sim mɪŋŋa a hadrɔ ɔ, a bi naa tɔ bɔ a nɔ ɔ y. Bala, guoo nyunta ηni
naa ba, ηni maleɛkarɔ si a hadrɔ ɔ bi η n a dɔ η ɔ, maleɛkarɔ ni y.

³ K'a bur a hɔon dam guoo kɔ η ni lonnoɔ ɔ rɔ wɔw ma, ɪ ɔ, lonnoɔɔ awɔw n ta ɔ kan
η ki. K'a bur a hɔon dam guoo kɔ η ni fir yim nɔ wɔw ma, ɪ ɔ, fir awɔw n'a yim sɔ am η
hɔ bi m.

⁴ Gɔaa haay n harɔntare gore da ɔ, gɔaa kan a lɔ ki n bur sira zi bam kan kɔ ki, η bi
jaan da y. Bala, Woso yɔɔdurbənnɔ wɔw kan jaandənnɔ wɔw ki dɔdɔ kam.

⁵ A bi busoo ηsa y, k'a zerga hɔ k'awɔw n ta m bi re, bala, Woso a hi, a ɔ:

Mɔw b'ibɪ tore y, bi mɔw bi m bɔre ibɪ ɔ sɔ fɪga y.

⁶ Naa y'a ka wɔw n'ɔ dam ma ɔ a hi, ɔ ɔ:

Zuuba n mɔw daahanzaa, mɔw bi nyi bam hɔsɪ ni y.

Bɔ gɔaa n ni wɔŋ ɔ an a ba mɔw ni?

⁷ K'a guoo kɔ η ka awɔw leɛ biisi rɔ wɔw tɔ da a nɔ ɔ, guoo kɔ η Woso lemim dɪnda awɔw
m nɔ wɔw. K'a a hɔon da η mɪsɪrbaa bi bare lɔw ma, kan ga kɔ η y'a ɔ lonlo bi ki ma,
k'a sira ka Woso ɔ am η hɔ bi m.

⁸ Yeezuu Krista k'a nyunta lonlo jim bi, a maam her sɔ a gɔɔtam maam dɔmum haay.

⁹ A b'a tɔ hɔdɪndarɛrɔ daarɔ dɔ y'a hɔnhɔ rɔ wɔw n'awɔw nyonnyɔw y. Woso barka bi
y'a da ma an paŋŋa ka wɔw heer ɔ, hɔbɪrɛrɔ bɪre minno bɛɛ y. Guoo kɔ η zu minno wɔw
duro ɔ rɔ wɔw, η n a nyɔɔdɔ yi y.

¹⁰ Zɪfɔrɔ wɔw mannɔbənnɔ kɔ η n'a zi bare η Wosoɔɔ ɔ rɔ wɔw, η ba le m k'a wɔw
mannɪduu hɔ bi y.

¹¹ Zɪfɔrɔ mannɔbɔr jɪtaare bi, hɔbɪsɪrɔ k'a η zɪnzɛ rɔ wɔw ma bi, ta an nawom ni
Woso taɔre bɪncɛ ɔ Wosoɔɔ ɔ b'ɔ, an n'a kam Woso ɔ k'a guoo wɔw mimbonyaarɔ sugur
ka η ɔ. Bi, se n n'a dam hɔbɪsɪrɔ wɔw mɪŋŋɔw rɛ kɔ bi bɔleɛma.

¹² Naa y'a ka Yeezuu mɪŋŋa n bi ga kɔ bi bɔleɛma, k'a guoo hu bɔ a ma bi m.

¹³ Naa tɔ ma bi, ɔ bɔ ɔ ta zi amba a mɪŋŋa ga bɔleɛma bi m, ɔ b'ɔ gu y.*

¹⁴ Bala, wɔw ba kɔ m tara burɔ ɔ naa ɔ, ɔ n ni nyuntan ɔ dɔmum haay y. ɔ ka wɔw
nawom booti kɔ bi ma.

¹⁵ Ncɪnaas bi, ɔ bur ɔ le bɔm Woso ɔ tee... Yeezuu tɔ ma. ɔ le kɔ wɔw n'a bɔŋ ɔ bi bɔ
kɔ ɔ ɪ ɔ, manni wɔw n'a kanj ɔ, kɔ wɔw n'ɔ le bɔŋ ɔ tee... bi tɔ ma.

¹⁶ K'a bur a bam kɔ m mɪŋŋa, a bur a dam kɔ han, a bi naa bare tɔ bɔ a nɔ ɔ y. Bala,
bɔ a ɔ kɔ ɔ, ɪ ɔ, mannɪrɔ m, Woso yi η ηsam.

¹⁷ K'a bur yem a leezanno wɔw ma, a bur hɔ kɔ η n'a hɪre awɔw m bi bare. Bala, dɔ η
nawɔre awɔw nyiro wɔw kam dɔmum haay, kɔ Woso n ni zem bi η lar awɔw nyiro wɔw
mim ma bi y'a ka ηn'a bam maam. K'awɔw ɪ zure η le ɔ, η y'a zi bi bam kan heernyɔw
ki. Kɔ n bɛɛ m, zi bi ba η nawom kan heerzar ki, bi, naa b'a dare awɔw han fɪga y.

¹⁸ K'a gɔɔta a bur yaa dam wɔw tɔ ma. Wɔw dɔ paan..., ɔ ɔ, ɔ n a bonyaa ba y, bala,
wɔw le taa k'ɔ bur a mɪŋŋa bam tee... hɔ haay nɔ ɔ.

¹⁹ A ye mɔw nawom gota k'a yaa da mɔw tɔ ma, kɔ Woso n a ka kɔ m m bɔ m bur
awɔw zi zɔw.

Yaadare kan leersore ki

* **13:13 13:13** A ba η y'a hɔw, n ɔ, zerji bɔleɛma. (Mannɔbənnɔ Ci 16.27). Guoo a gore bɔ ɔ, ɔ bi nyanni ze kɔ n yi
wɔw gore bɔŋ ɔ sɔ a tɔ ma y.

²⁰ Bɪ, kɔ Woso k'a nɪ laafɪ kam bɪ n'awɔɔ barka da ɔ. Wɔɔ Zuuba Yeezuu n wɔɔ dunder ɔɔta, amba hɔbɪsɪrɔ dunder m, a ma k'a ka Woso ɔ am manɪ hɔ bɪ m bɪ tɔ ma m. A ma bɪ tɔ ma m sɔ goaastɔbabaa k'a nyare ba ɔ bɪ n ta ɔ. Woso a mum bɔ ɔ gɛɛno bɪre ɔ.

²¹ A yɛ mɔɔ nawom k'an a ka k'awɔɔ n wɔ ɔ a hɔ haay k'an muɲɲa ba, maam bɪ, awɔɔ y'a hɔɔnhɔ bare. K'an a ka kɔ hɔ k'a nɔ yɪ haay n kɔ yɪ wɔɔ ɔɔr zi Yeezuu Krista tɔ ma. Bɪ kɔ Yeezuu Krista tɔ n lɛbɔɔrɛ yɪ dɔmum haay. Amina.

²² M danyɪnɔ, a yɛ mɔɔ nawom k'a a hɔɔn da meerbaarɔ kɔ mɔɔ ɲ ba kan awɔɔ kɪ rɔ nɔɔn ma kan bɔraama kɪ, a zu ɲ ɔ. Hɔ kɔ mɔɔ ɔɔrsɪra ba awɔɔ ma sɔ naa, a bɪ jintɔ y.

²³ K'a dɔ a ɔ, wɔɔ danyɪ Timote bɪ, n y'a bɔ lonnɔɔɛ b'ɔ. K'a bɔr mɔɔ zi zɔɔ, mɔɔ y'a gaam ɔ zu kɔ ɔ, ɔ bɔr ɔ bɪ dɪga awɔɔ ma.

²⁴ K'a yaa da a lɛzannɔ wɔɔ m haay, kan wosogɔɔɔ wɔɔ kɪ haay. Wɔɔ danyɪnɔ kɔ ɲ nɪ Italii ɔ rɔ wɔɔ ɪ yaa dare a m.

²⁵ Bɪ kɔ Woso barka n bɪr kan awɔɔ haay kɪ.

**Ci ku
ZAKKI
a ba**

Ci ku Zakki a ba bi

gasore

Zakki bi, Yeezuu danzaa m, n y'a gungare n o, a i ci bi ba. A bir a le bore a muɗɗa o danyɗbaa naa do k'an ta m kan Yeezuu ki bi no o y. Zakki nyinta goaa wisi, a i nyinta Zerizalem kristagooɗo woo leezaa.

Ci bi ba a o, wosogooɗo ku η ni lee haay o ro woo ma, bi ci bi no o a y'a hire a o, a ba a o. Israyel do buerehuyoo woo ma. Kristagooɗo sokoma bi makra a ba broo ma. Ci bi ba a o, k'a minno y'a honho dunda kristagooɗo woo m, an ni sore η la, k'a η dondo ku η n'a musɗbaa bi ba k'an a ga ko o kan sarakare bi ki. Bala, ko sarakare n zu ko o kan zibæero ki, ho vam m.

Minno woo ba n ni: firyire kan tontore ki, mindore kan yaadare ki, hontazanno kan noazanno ki, makraroo kan letaamaroo bonyaroo ki, Woso lemim kan a zuure ki.

Zakki i yaa dam Woso dogooɗo m jilli

¹ Moo muɗɗa Zakki, Woso kan Zuuba Yeezuu Krista ki zibæonyi m moo m. Yaa moo n'a dam Woso dogooɗo ku η y'a korgu lee haay ra durnya no o ro woo m.

Firyire kan mindore ki mim

² M danyuno, k'awoo i fir do haay yum k'a a heer nyoo,
³ bala, awoo do a o, firyire bi no o, k'awoo jum kookoo sarakare no o, awoo boraama yum.

⁴ Bi, pakra m, k'awoo boraama bi n a hunka fasi, k'awoo n yi muɗɗa fasi, hoɗi bi jira a ma y.

⁵ Bi, ko goaa y'awoo barla mindore n jira ma, k'an a ye Woso han, a y'a kan o, bala, Woso i ho kam goaa haay o an le da a zaa n'a yem bi ra, b'a bir meer bam ma y.

⁶ A n ta o bi, pakra m, k'a zaa n a ye sarakare no o, a bi sunsum ka y. Bala, goaa k'a ni sunsum kam bi bo ko o, kan higota kuræ ki, hunder n'a yonhon jisa kan bisi ki.

⁷ Goaa naa do loo n a ga m an a gunga a o, a ho yum Zuuba zi y.

⁸ Bala, hoon huya-huya zaa m, a heer n sira ka kan hoɗi bare ki y.

Noazaa kan hontazaa ki mim

⁹ Kristagoaa k'an noazaa bi n a heer nyoo, bala, Woso a busu.
¹⁰ Ko kristagoaa ku hontazaa m bi, n a heer nyoo so, bala, Woso a ka an zer. Sira no o, hontazaa cenim amba burvu tir sur bi m.

¹¹ Bala, ko woso haan, b'a gu kan panɗa ki an na bur bi ma, bur bi n ga, a vu bi n sur, a goere k'an ta o bi n nyaam. Yi a nawore ncinaaɗo, hontazaa n cem zoo-zoo a zibæero domum o.

Ho k'a ni zem makra m

¹² Mimbirenyintazaa m goaa k'a ni junum kookoo makra no o bi m. Bala, k'a wo makra b'o an bo o, a musɗbaa k'a nyare ba o bi yum, ganwore ko Woso a ler bo k'a ka gooo ko η n'a noam no woo o bi n bi.

¹³ Ko goaa i makra lee, a b'a hi, a o: «Woso ni moo makra bare y.» Bala, mimbonyaa b'a dam ma an Woso makra ba y, bi Woso muɗɗa bir goɗi makra bam k'an mimbonyaa ba y.

¹⁴ Bi, goaa letaama bonyaa i tir a zaa gaa an wo o an a da makra o, k'an mimbonyaa ba.

¹⁵ Ko letaama bonyaa bi panɗa yi a zaa zi, b'a a ka a zaa n mimbonyaa ba. Ko mimbonyaa bi ba an nya, b'a zaa ga.

¹⁶ M danyuno noare no o, a b'a nyonnyoo y.

¹⁷ Ho muɗɗa haay ko woo n'a yum, ganwore k'an muɗɗa fasi haay, a to a nawom Woso zi, brama, a i leegurehoo ku η ni brama ro woo da. A muɗɗa bir a lorm fugaa y, bi monsigæ ba zi y.

¹⁸ A muɗɗa i hoon bo o a zim, an musɗbaa ka woo o a lemim k'an sira bi m. A ba a o ncinaaɗo ko woo n yi leekarezanno hoo daaro k'a ni η dam no woo barla.

U zi ba ho ko woo n'a mam bi m

¹⁹ M danyɛno ɲaarero, k'a to da a no o, a o, goaa biyøø a ga m an bir a tor kam munja, b'a bi nyagura ba k'a meer ba, a bi nyagura ba so k'a nomaa ba y.

²⁰ Bala, nomaa ko goaa n'a bam bi bee n'a kam an ho k'an turga Woso mum o bi ba y.

²¹ Naa to ma bi, k'a ho k'an bonyaa a heer o haay to, a a go mimbonyaa haay ma.

²² A bi ɲaar ba a munjo m a o, a y'a tor kam Woso lemim bi ma y, k'a sa a zi bam paan....

²³ Bala, goaa k'a n'a tor kam lemim bi ma b'a bir zi bam ni bi, bo a o ko o, kan goaa k'a ni digare a meer ma jetiga o ki,

²⁴ diga k'a o a ma an a hor bi, a meer bi k'an lonlo bi, an bi to bo a no o leem.

²⁵ Bi, goaa k'a ni Woso le bi k'an munja fasi bi karinda bam k'a zu o bi, a kosi a nawom ma taalera no o, a bir a tor kam ma bala k'a b'a to bo a no o y, bi, zi an n'a bam ni, Woso bi zaa bi barka dan o, a zibøø haay no o.

²⁶ Ko goaa o, zu a nawom Woso o b'a bir bore a neem ma kan meerbaaro bonyaroo ki, bra an n'a bare a munja m, wosozuure bee m bi y.

²⁷ Wosozuure k'an munja, dintim ba ma Zi Woso mum o bi ba n ni: U nyaso sonno m, kan zonno ko η ni fir yum no ki m, o dundo o zi ko durnya ho bonyaroo b'o da mimbonyaa bare ma y.

2

U bi gooo jirø bo y

¹ M danyɛno, woo Zuuba Yeezuu Krista n ni leboore m guta, awoo n sira ka o. Naa to ma bi, a n a ga m k'awoo n gooo jirø bo y.

² U makra sa, a a da ma, gooo huyoo n bi gasu awoo sokuma no o, deem n huu munja du a ma an sarma tolleɲjaro dunda a nyokunno ma, deem n bir ɲozaa an huu yaarsiro du a ma.

³ K'awoo goaa k'a huu wisiro du a ma bi nyaasi ka munja, a bokare a hi m a o: «Ibi, bor i nyunta bince munja naa do o», a bokare a hi ɲozaa bi m, a o: «Ibi, jum brama» gee, a hi m, a o: «Bor i nyunta tara o naa o, moo gam taa».

⁴ K'awoo ba ncinaas, jirø bee awoo bo a barla ra? Bi, naa k'awoo n'a bam naa, a ba bee awoo o dodo kænno hoondare bonyaroo m na?

⁵ M danyɛno ɲare no o, k'a tor ka munja! Woso gooo ko ɲozanno m durnya naa do o ko woo bo o, ko η ni honta paan... ko sarakare m bi yi, ko η ni Woso cirbøø bi yi, Woso i cirbøø bi do ler bo gooo ko η n'a ɲam no woo m.

⁶ B'awoo, awoo i ɲozanno gore bo η o. A n bokare, hontazanno woo ni fir kare awoo ma, ηn'i tare awoo m dodo kænno taa.

⁷ N munjo ni to munja ko Woso a ka awoo ma bi sonsø wom.

⁸ N y'a da Wosoci b'o, n o: «I i mim ɲøa amba i munja m», Woso cirbøø bi musirbaa zaa n naa do. K'awoo i zu η o, awoo y'a bam munja.

⁹ Bi, k'awoo i gooo jirø bore, mimbonyaa awoo n'a bam bi, b'awoo i koroma no o, bala awoo n zu Woso le b'o y.

¹⁰ Bala, ko goaa i zum lero woo o haay, k'a bi bo deem la m, bo a o η haay la m.

¹¹ Bala, Woso y'a hi, a o: «I bi jaan da y,» a a ya an a hi so, a o: «I bi goaa meeyaa bo o y.» Bi ko goaa n jaan da y, an bokare an gøø ze, bisi a a ka lero woo ma.

¹² Ko meer awoo n'a bam, ko zi awoo n'a bam, k'a do a o, le k'a ni soamunjaø kam bi, Woso n ni zem b'a sa an awoo dodo ka m.

¹³ Bala, goaa k'a n a mim cicir ze bi, Woso b'a cicir zem dodo kære no o y, bi ko goaa y'a muno cicir zem, a bi nyi bam dodo kære ni y.

Sirakare paan... mim

¹⁴ M danyɛno, ko goaa o, a sira ka Woso o, an bokare a bir sirakare zibøero si bare y, sirakare k'a o, a ta m bi y'a dam ma an a bumbo ra?

¹⁵ A a da ma kristagoaa n ta o yar gee lo, η b'a huuro m k'a du a ma, bi η ba ho si m k'a bi y.

¹⁶ K'awoo goaa deem a hi η ni, a o: «K'a doo laafi, a huu du a ma, k'a ho bi munja.» B'awoo n ho k'a jira η ma bi ka η o y, meerbaa naa do nyoo do ta o ra?

¹⁷ Ncinaas so bi, sirakare k'a bir zi bam bi, hogøø m fasi.

¹⁸ A a da ma goaa n a hi, a o, ibi i sirakare m, moo ni zibøero m. Moo y'a hure a zaa m, m o, i sirakare bi hunka m m, zibøbare war no o, ko m m zibøero woo bare hunka a i m, k'i do i o, moo i sirakare m.

¹⁹ Ibi sira ka i o, Woso deem taan... n ta o, i y'a bam munja, bi, zinero naa do so, ηn'i nyi bam.

²⁰ Yarma ra, a do i o, sirakare k'a bir zi bam bi vam.

²¹ Wɔɔ yaaba Abraham bi, a zibæero to ma bæe y'a ka Woso n a ba turga ra, k'a ye k'a manni ba a nyi Izakki m bi bæe ra?

²² Ibi do keere i o, Abraham sirakare bi, zu a o ko o kan a zibæero ki, a zibæero wɔɔ y'a ka a sirakare bi n yi paan....

²³ Ncunaao m, ho ko Wosoci b'a hi bi n ko yi, a a hi, a o: «Abraham sira ka Woso o, am naa, Woso n diga a goaa turga.» Woso n a bir a goaasiba so.

²⁴ Awɔɔ do keere a o, Woso bi, goaa ba a nawom turga a zibæero to ma, a sirakare y'a deem to ma bæe y.

²⁵ Yi a o ncunaao so kan lomunjahæerezaa Rahab ki, a zibæero y'a ka Woso n turgabaa ka o, Israyel dundoleezizanno k'a η si a har o, an zaa vanta hinka η ni ηn'a sa ηn'a hor bi to ma m.

²⁶ Denter m, amba goaa nyi ni bore a me o, a zaa ni gam bi, sirakare k'a n zu ko o kan zibæero ki bi, ho ger m so.

3

Goaa neem zibæo mim

¹ M danyino, a b'a ka ma k'a yi hodundagoozanno woo... y. Awɔɔ do a o, wɔɔ ko o ni ho dundam gooo m no wɔɔ, n wɔɔ dodo kam kosi an le da.

² Bala, wɔɔ haay, wɔɔ i korom ma. Goaa k'a bir korom ma a meerbaa no o bi, goaa turga m fast, a a da ma an bor a munja ma jilli.

³ Ko wɔɔ tir sarbir da sisiro le o ko η ni zu wɔɔ o bi, wɔɔ y'o so η me b'o jilli so ηn'i wɔɔ hoonho bam.

⁴ K'a diga kooboo gotoo wɔɔ ma so, ko η bi to ηni gota maam-maam, hunher gotoo ni η nyootam bi, η ho poore n ta o, an a ka ηn'i tam lee haay k'a brarezaa bi le n taa b'o.

⁵ A maam so kan goaa neem ki, vɛnne poore m goaa me o, an bokare an n'a munja busum ho gotoo bare mim no o. Awɔɔ do a o, se poore a da ma, an poo gota bi.

⁶ Goaa neem bi do m bi, se m so, an ta ho bonyaa haay m, wɔɔ me b'an ta o, an ni dintim kam wɔɔ musirbaa ma jilli, an ni se dam wɔɔ ma haay, sehar se y'a so a munja o.

⁷ Gooɔ a da ma, ηn'i homisir haay tontore, poohoo kan banno ki, hoomisuro ko η n'a gaatam kan zono ki, η wo η o denter.

⁸ Bi gosi b'a dam ma an neem tonto y. Ho bonyaa m, an ni lee sam, gooo meeyaa bore nyi y'a han.

⁹ O neem wɔɔ sa, o n'o le bom Zuuba o, o Zi b'o, o n'a sam so, o ni le kosi dam gooo n'o, an bokare Woso yi η da ηni bo a munja re.

¹⁰ M danyino, a n a ga m ko wɔɔ le deem-deem bi n bir ler munja bom, an bir a bonyaa bom so y.

¹¹ Hiyæo ba o, an ni bom hi nyunta m kan hi kosi ki ni y.

¹² Soon b'a dam ma an tugo nyi da y, gee diven go n soon nyi da y. Yehiyæo b'a dam ma, an bo hi nyunta ni y.

Mindore k'a a to Woso zi

¹³ Goaa y'awoo barla an mim do ra? K'an a hinka musirbaa turga no o, boraama zibæo no o.

¹⁴ Bi, ko jumbaa kan heer kosi ki, leezaabaa kama ki y'awoo heer han, a b'a le bo a munjoo o y, b'a bi sira gore bo o a nsoarloo ni y.

¹⁵ Bala, mindore naa do n a to Woso zi y, durnya ho m, a to a o gooo zi, bo a o Sutaana zi.

¹⁶ Sira no o, lee ko jumbaa n ta o, gooo n'a hoon dare a munjoo ma con bi, lee bi do o bi, ho haay woo... yim borga, ziro bonyaroo n nyunta o so.

¹⁷ Bi, mindore k'a a to Woso zi bi y'a ho, a munja, laafu kama m, a bogoo-bogoo, komare kama m, cicirzere m gota, zi munja bare m gota, jumbaa b'a no o, bi zambo b'a no o so y.

¹⁸ Gooɔ ko η n'a kam ma ko laafu n bir ta o ro wɔɔ, turgabaa musirbaa bi ba η nawom laafu kama no o, a nyooɔo bi, turgabaa musirbaa ηn'a yim.

4

O bi durnya ho nso y

¹ A a ba lo awoo bir ko mare, an ni nyaa bam kan ko ki tee...? K'awoo letaamaro bonyaroo ni zoo bam awoo heerloo wɔɔ o bi to ma m.

2 Awɔɔ lɛ taa hɔɔ niŋŋoo ma, b'awɔɔ bir η yire y, bi tɔ ma bi, awɔɔ y'a kam ma k'a gər zɛ, awɔɔ ɪ jum bam bi hɔsi bir kɔyire awɔɔ ni y, bi n a ka awɔɔ ni zoo bam an ni nyaa bam kan kɔ ki. Awɔɔ bir hɔsi yem Woso han y, bi y'a ka awɔɔ ba hɔ k'awɔɔ lɛ n taa bi ni y.

3 Awɔɔ y'a yem b'awɔɔ bir a yire y, k'awɔɔ bir a yem han muŋŋa bi tɔ ma, bala, a ye awɔɔ nawom k'a sa, a a hɔonho ba m.

4 Taalerazanno bɛɛ n'awɔɔ ni y! Awɔɔ n a dɔ a ɔ, k'ɪ ɪ durnya jɛ ɔ, Woso jum n'ɪ m ra? Gɔaa k'a lɛ n taa durnya ma bi, a ba a nawom Woso jum.

5 A hɔon awɔɔ n'a dare a ɔ, hɔ kɔ Wosoci b'a hi bi vam m na? A a hi a ɔ, Woso ɪ jum bam k'a a ɛspri ka wɔɔ ɔ, an ni kan wɔɔ ki bi tɔ ma.

6 Bi, a y'a barka kam wɔɔ ɔ gota, bi tɔ ma m Wosoci bi n a hi a ɔ, Woso y'a gum muŋŋabusurezanno ma, b'a ɪ barka kam muŋŋazerlezanno ɔ.

7 Naa tɔ ma bi, k'a muŋŋɔɔ zer a ye Woso ma. K'a a gu Sotaana ma, a y'a sire an a gɔ awɔɔ ma laatu.

8 K'a zo Woso ma, a y'a zɔrɛ awɔɔ ma sɔ. Awɔɔ k'an kɔrɔmazanno, k'a zi bonyaa bare to! K'a heer hu bɔ hɔon hɪya-hɪya zanno ra!

9 K'a heer zaar ba a kɔrɔmarɔ wɔɔ tɔ ma! K'a zɛ heerzar ba a nyi ka! K'a yaawɔrɛ tɔ a nyi ka, k'a a heernyɔɔ bi tɔ, a a heer zar!

10 K'a a muŋŋɔɔ zer Zuuba taa, k'an awɔɔ busu.

U b'ɔ muno dɔdɔ ka y

11 M danyɔnɔ, a ba bonyaa hi kɔ ma y. Gɔaa k'an a bonyaa hire a mim ma, gɛɛ an a dɔdɔ kare, a bonyaa an n'a hum Woso lɛ ma, an ni Woso lɛ bi dɔdɔ kam. Bi, k'ɪbu ɪ Woso lɛ bi dɔdɔ kam, ɪ ba ɪ ɔ, a dɔdɔkər, a zuurezaa bɛɛ n'ɪ m dɔ y.

12 A n bɔkare, Woso y'a deem taan... ni lɛ bi kam, a y'a deem taan... m dɔdɔkər sɔ. A n n'a dam ma an gɔɔɔ bɔmbɔ, an n'a dam ma an η zaar ba sɔ. Nka n'ɪbu m, ɪ n'ɪ mim dɔdɔ kare?

A bi yi muŋŋabusurezanno y

13 K'a tɔr ka mɔɔ ma keere, awɔɔ k'a n'a hire a ɔ: «Her, gɛɛ booti m, wɔɔ tam kɔ na ɔ gɛɛ kɔ na ɔ, ɔ gɔɔta b'ɔ dɔɔraa deem, ɔ ter ba ɔ busoo yi,»

14 awɔɔ n a dɔ k'awɔɔ mɪsrɔbaa bi yum lɔ booti ni y, bala, awɔɔ bɔ kɔ ɔ kan sebtur ki, k'a bɔ b'a nyaan lɛm.

15 A ga awɔɔ ɔ m, a hi a ɔ: «Kɔ Zuuba ye, wɔɔ mɪsrɔbaa bare, ɔ na ba kan na ki.»

16 A n bɔkare a lɛ awɔɔ n'a bɔrɛ a muŋŋɔɔ ɔ a dɪndare nɔ ɔ. Lɛbɔɔ naa dɔ lɔɔ bonyaa.

17 Gɔaa k'a hɔ k'a ga bare m dɔ, b'a n a ba y, a zaa mimbonyaa ba.

5

A yum kɔkɔɔ hontazanno ma

1 Hontazanno wɔɔ, k'a tɔr ka mɔɔ ma, k'a nyi ka a baa da, bala, awɔɔ fir yum gota.

2 Awɔɔ hɔnta bi, hɔ vɔm m, bɛɛ y'awɔɔ huuro hum sɔ.

3 Tankampiisi y'awɔɔ sarma kan awɔɔ busoo ki zaar bam, η zaarbare bi ni nyuntam kaseti an awɔɔ bi, am sɛ hɔ bi m. Awɔɔ hɔnta gɔr a kuntɛr jɛ dɔmunno nɔɔm nɔ ɔ.

4 Awɔɔ n gɔɔɔ kɔ η zi ba awɔɔ hɔsrarɔ ɔ rɔ wɔɔ yawɔra ba y, k'a a tɔr ka, η yi zee dam, bi, η zee bi dare lee ku Zuuba k'a paŋŋa jirɛ ba ɔ bi zi.

5 Awɔɔ mɪsrɔbaa nyɪnta yi tara burɔ ɔ, a a hɔonho yi, awɔɔ hɔ bi gota a mɛ ka am hɔbɪsrɔ m, bi awɔɔ zɪnzɛrɛ dɔmun y'a kum.

6 Awɔɔ guaa tɪrga dɔdɔ yar, a meeyaa bɔ ɔ, a n wɔ ɔ an jum awɔɔ lɛɛ y.

U bɔr ɔ ma, Zuuba zem

7 M danyɔnɔ, ɔ bɔr ɔ ma, kɔ Zuuba n tolle ba an bɔr. K'a makra sa danwur ma, bɔr a nawɔrɛ a ma an ni dɔm mɔsa ma, k'a a tara zibɛɛ hɔ yi, an ni dɔm lɛɛkare labarɛrɔ, kan jɛ labarɛrɔ ki ma.

8 Awɔɔ, k'a bɔr a ma sɔ, a bɪr heer koodɔ m, bala, Zuuba wusigɔrɛ dɔmun a zɔ.

9 M danyɔnɔ, a bi kukur ba kɔ ma y, kɔ Woso b'a dɔdɔ ka y. K'a dɪga a, ba dɔdɔkər bi ni cɛlɛ ma na.

10 M danyɔnɔ, wosolɛsinnɪsɔrazanno kɔ η nyɪnta ηni meer ba Zuuba tɔ ra rɔ wɔɔ, η fir yi, bi η bɔr a ma fir bi nɔ ɔ. K'a η hɔbaa sa.

11 K'a dɪga a, gɔɔɔ kɔ η ni junum kɔkɔɔ fryɪrɛ nɔ ɔ rɔ wɔɔ, wɔɔ y'a hum wɔɔ ɔ, η mimbirenyɪnta. Awɔɔ Zɔɔb k'a jum kɔkɔɔ fir nɔ ɔ bi mim ma, awɔɔ hɔ kɔ Zuuba a ba m fir bi yire jɛ ɔ bi dɔ sɔ, bala, Zuuba ɪ gɔɔɔ cicir zem gota, an n'a muŋŋa bare η ni.

12 M danyɔno, an le da bi, a b'a wer si y, a b'a wer si brama to ni, b'a ba si tara to ni y, a b'a wer si fura y. K'awɔɔ ye mim ma, k'a o un... bala. K'awɔɔ n ye, k'a o ayy.... A bi hosi na ma y, ko Woso b'awɔɔ dodo ka y.

Yaadare mim

13 Ko gɔaa y'awɔɔ barla an ni fir yim k'an yaa da. Ko gɔaa ni heernyɔɔ m, k'an laa lo an a le bo Woso o.

14 K'awɔɔ gɔaa deem bi laafu, k'an kristagɔɔ leezanno wɔɔ bir, ko ŋ ni nyɔɔ no ma Zuuba to ra, ŋni yaa da a to ma.

15 Ko ŋ yaa bi da kan sirakare ki, yaabazaa bi laafu yim, Zuuba y'a waam, k'a mimbɔnyaarɔ ba so, Zuuba sugur kan o.

16 Naa to ma bi, k'a mimbɔnyaarɔ bo a le ma, a hi ko m, k'a yaa da ko to ma, ko Woso n a waa. Gɔaa turga yaadare i zi bam kan panja gɔta ki.

17 Awɔɔ do a o, *Elii nyinta gɔaa am wɔɔ m, a yaa da Woso m ŋɔu..., ko la bi ba y, denter so, la a gɔsi doɔraa kaako kan a kur ki.

18 A n a ya an yaa da, ko la bi n ba, Woso n a ka la bi n ba, hɔbire n nyinta o tara bure o.

O o da ko han Woso zuure no o

19 M danyɔno, k'awɔɔ gɔaa deem nyaam, an Woso zaa k'an sira bi to, ko gɔaa a ka an a ya an bur zaa bi ra,

20 k'a do a o, gɔaa k'a ka mimbɔnyaabɔr n a bo a mimbɔnyaabare zaa o, k'a zu Woso o bi, a zaa bi meeyaa a a bumbo, an a ka so, baa k'a mimbɔnyaarɔ gɔta, Woso n ŋ sugur ka o haay.

Ci lɛɛkare ho ko PIYEER a ba

Ci lɛɛkare ho ko Piyeer a ba bi

gasuore

Yeezuu karindanyi Piyeer i ci bi ba. Ci bi ba a u kristagooɔ sokomaro ko η nyunta Azii mineer koro u ro woo ma. Zɔforo nyunta kristagooɔ woo duro barla, bi, guoo ko η guota ro woo, doro vantoo guoo m.

Ci bi ba a u, kristagooɔ ko η ni fir yim a srakare to ma, η heer n'a zarm no woo minto. Ko η ni jum kooɔko, ηni guota ηni ho k'a Woso no yi bi ba mim haay no u. Ko η ni leboore ko Woso n ni zem b'a ka η u bi nyasu a heer u kooɔko.

N Piyeer ze godarkora ma a srakare to ma, Rom zanno ko η wuti ηni' fir kam kristagooɔ ma bi domum u. Pol nyunta kristagooɔ firyire bi do no u so.

Piyeer i yaa dam kristagooɔ m

¹ Moo muɲɲa Piyeer ni ci bi bam, Yeezuu Krista zibəəzaa m moo m. A ba moo nawom awoo ko Woso a bo u k'a yi a guoo a hɔɪga da, a m saanoo Pon ko u kan Galasii ko ki u, Kapadoc ko ki u, Azii kan Bitinii koro ki u ro woo ma.

² Zi Woso y'awoo bo u, amba a lɛɛ ka an a cunta a hoonho no u k'a ba bi to ma, a y'a so awoo u, a Espri k'a a ka awoo u bi to ma, k'awoo n ye Yeezuu Krista ma, k'a ma bi n'awoo hu bo. A ye moo nawom, ko Woso n a barka, kan a laafu ki ka awoo u guta.

Woso barka dare bombore bi to ma

³ U u le bo Woso u, woo Zuuba Yeezuu Krista Zi bi, bala, a cicirzere guta bi no u, a a ka woo n yuredaa yi, k'u taaherle paan... yi, Yeezuu Krista k'a a mum bo u gæno hire u bi to ma.

⁴ A ba a u maam ko woo n hojirle k'a b'a dam ma an von gee an dintim ka, gee a panɲa n a bo u yi, hojirle bi do Woso a cunta awoo m arzana u.

⁵ Awoo ko Woso panɲa ni dore a ma srakare to ma, k'awoo n bi bombore k'an b'a hunkam leem je domum u bi yi.

⁶ Bi to ma m, awoo n'a heer nyoom guta, baa ko pakra m k'awoo n fir yi dutaa, makraro y'a honho ko η n'awoo heer zarm domum poorerero noon duro no u.

⁷ Fir bi yire bi, awoo srakare makra an n'a bam, ko srakare paan... m ge. Awoo srakare bi muɲɲabaa le da sarma m, hocenlezaa m bi, an bokare n tir a makra ba se u, k'a muɲɲabaa do. Ncunaas bi, awoo srakare bi makra je u, awoo leboore kan cirbæ ki, daore ki yim domum ko Yeezuu Krista n b'a hunkan u b'u.

⁸ Awoo i Yeezuu Krista muɲɲa hoam b'awoo n a yi a mum ni y, awoo sira ka u, b'awoo n a yi cuna y. Naa to ma m, awoo n'a heer nyoom heernyoo gandaa u m, gosi b'a dam ma an heernyoo guta bi do do an a hi y.

⁹ K'awoo ni zem b'a nyiro woo bombore yi bi, bi y'a ka Woso u awoo n sira ka.

Ho ko Sent-Espri a ba Krista to ma biisi

¹⁰ Wosolesinnɔsorazanno ko η nyunta biisi ηni so Woso le ra, ηni barka ko Woso u k'a ka awoo u bi mim hi bi, η bombore k'awoo n ni zem b'a yi bi daasi ηn'a a ka.

¹¹ A ka η y'a u ma, k'a minno ko Krista Espri b'a hunka η ni bi koyire domum kan η zaaro ki do, bala, Espri bi do k'a nyunta kan η ki bi lɛɛ ka an firyirero ko Krista n'a yim bi mim hi, kan leboore k'a n'a yim, fir bi yire je u bi ki.

¹² Bi, Woso a hunka a lesinnɔsorazanno woo duro m, a u, lemim k'a ka ko η ni so ra bi, a n a ka η boom to ma y, awoo ho m. Lemim nyunta bi do padanno woo a hi awoo m, bi, a pa η y'a da awoo m *Sent-Espri panɲa ko Woso a ka η u bi m. Maleekaro muɲɲo n le taa k'a lemim bi do do guta.

Misirbaa zore bare mim

¹³ Naa to ma bi, k'a a banka, k'a ta lɛɛ kan zibæ ki, a b'a zu a u y, k'a barka ko Woso n'a kare awoo u Yeezuu Krista hunkare ma bi ta a heer le kooɔko.

¹⁴ Amba nyuno ni yere a ziro ma bi, k'a ye Woso ma, a b'a ya a zu letaamaro bonyaroo k'awoo n ta η ni biisi bado no u ro woo u y.

¹⁵ Bi, amba Woso k'awoo bir bi n muɲɲa bi, awoo so k'a bir misirbaa muɲɲa bam a tare haay no u.

¹⁶ Bala, Woso a hi a ci b'u, a u: «K'a yi muɲɲa, bala, moo muɲɲa.»

¹⁷ Woso k'a nɪ ɠɔɔɔ dɔdɔ kam b'a bur ɲ jirɛ bɔm bi, awɔɔ nɪ yaa dam nɪ a ɔ, a Zi m, ɠɔaa biyɛθ dɔdɔ an n'a kam amba a zaa zibɛθ a ga m bi m. Bi tɔ ma bi, k'a mɪsɪrbaa k'a ɠɔɔta awɔɔ m, awɔɔ n'a bam tara bure ɔ bi ba, Woso munɲa daɔrɛ kan a nyibɛθ ki nɔ ɔ.

¹⁸ Awɔɔ dɔ a ɔ, mɪsɪrbaa k'a nyɔɔdɔ ba ɔ, awɔɔ zɪrɔ n a tɔ awɔɔ m bi, Woso awɔɔ yɔ b'ɔ. Bi, hɔ k'a n'a zaar bam, ɠɛɛ wanzurfu ɠɛɛ sarma bɛɛ a a sa, an awɔɔ yɔ nɪ y.

¹⁹ Awɔɔ yɔ a ɔ, Krista ma kɔ n b'a dam ma n a lɛ hi bi m, bɔ b'ɔ kɔ ɔ kan sinnyɛɛm k'a m munɲa, hɔ bɔnyaa si ba ma bi ki.

²⁰ Woso lɛɛ ka an a bɔ ɔ, bi ma bi, durnya ba ɔ y. Kɛɛrɛ naa, a a hunka je dɔmɪnɔɔ ɔ, awɔɔ daahan tɔ ma.

²¹ A tɔ ma m, awɔɔ n sɪra ka Woso ɔ, bi y'a mɪm bɔ ɔ ɠɛθno bire ɔ, an lɛbɔrɛ ka ɔ, yi a ɔ nɔinaaɔ, k'awɔɔ sɪrakarɛ kan awɔɔ taaheerlɛ ki n yɔ Woso ma.

K'a mɪsɪrbaa ba ɲɔarɛ nɔ ɔ

²² Yɛ k'awɔɔ ɔ sɪra ma b'a ka, awɔɔ nyiro wɔɔ hu n bɔ, k'a a da ma, a kɔ ɲɔa paan... danyɪbaa nɔ ɔ. K'a kɔ ɲɔa ɠɔta noom hu m.

²³ Bala, yɪredaa awɔɔ yi, b'a n a tɔ ɠɔaa zi y, ɠɔaa ɪ gam, bi Woso y'awɔɔ yi, a ɠarɛ ba ɔ y. A lemim k'an mɪsɪr a cenle ba ɔ b'a sa an awɔɔ yi m.

²⁴ Amba Wosoci n'a hum bi m bi:

ɠɔɔɔ haay bɔ kɔ ɔ kan bur ki,

lɛbɔrɛ kɔ ɲ nɪ tam haay bi

bɔ kɔ ɔ kan burvu ki,

kɔ bur bi ga, b'a vu bi sur.

²⁵ Bi Zuuba lemim b'i ɠɔɔtam

dɔmɪm haay.

Bi, lemim bi do bi, lemim nyɪnta kɔ n y'a pa da awɔɔ m bi m.

2

¹ K'a bɔnyaabaa do haay tɔ kan ɲɔaar do haay ki, noombakɔma ki, a bi jum ba y, b'a b'a bɔnyaa hi ɠɔsi ma y.

² Amba nyɪnɔ poorero nɪ nyonhi ɲɔam bi, k'a Woso lemim k'an munɲa bi ɲɔa tee... k'a a da ma a ma Woso zaa bi nɔ ɔ, a bɔmbɔrɛ yi.

³ Bala, Wosoci bi y'a hum denter, a ɔ:

Awɔɔ b'a dɔ a ɔ, Zuuba munɲa.

Woso ɠɔɔɔ m wɔɔ m

⁴ K'a zɔ Zuuba ma, jaa mɪsɪr m, ɠɔɔɔ n kaanm m, bi, Woso dɪga a jaa tozaa m, an a bɔ ɔ.

⁵ K'a a zɔ ma, bala, awɔɔ bɔ kɔ ɔ kan jaa mɪsɪrɔ ki sɔ, kɔ Woso n awɔɔ sa an awɔɔ ba Sent-ɛspri ɛɛ. Awɔɔ yɪrɛ a mannɪbɛnno kɔ ɲ y'a munɲa ka ɔ, k'a mannɪrɔ kɔ ɲ y'a tɔ Sent-ɛspri zi rɔ wɔɔ ba a ɲ ka Woso ɔ, a yi ɲ ɲɔam Yeezuu Krista tɔ ma.

⁶ Bala, Wosoci bi nɔ ɔ, n ɔ:

K'a dɪga a, mɔɔ ɪ jaa panɲazaa cɪntam *Siyɔn ɔ,

mɔɔ y'a bɔ ɔ, jaa tozaa m ɠɔta,

ɠɔaa k'a sɪra ka ɔ bi, a bi nyannɪ bure y.

⁷ Awɔɔ k'a sɪra ka ɔ rɔ wɔɔ,

jaa naa do tɔ ma awɔɔ ɪ lɛbɔrɛ m,

bi kɔ bɪstɪkɛnno wɔɔ nɪ, Wosoci b'a hi, a ɔ:

Jaa kɔ ɛdɔnno wɔɔ kaanm m bi y'a ba ɛ bi jurjaa panɲazaa.

⁸ Wosoci b'a y'a an a hi sɔ, a ɔ:

Jaa bi do a ba ɠɔɔɔ ɠɛnzɛrɛ jaa, ɲ dore jaa.

Kɔ ɲ n sɪra ka Woso lemim b'ɔ bi y'a ka ɲn'a ɠɛm zɛm ma, Woso lɛɛ ka an a cɪnta k'an yi nɔinaaɔ.

⁹ B'awɔɔ, ɠɔɔɔ kɔ Woso ɲ bɔ ɔ rɔ wɔɔ n'awɔɔ m, cir m Woso m, a mannɪbɛnno n'awɔɔ m, ɠɔɔɔ kɔ Woso a sɔ ɲ ɔ rɔ wɔɔ n'awɔɔ m, Woso munɲa y'awɔɔ ba a hɔ, k'awɔɔ n a zibɛθrɔ ɠɔɔɔ wɔɔ pa da, a y'awɔɔ bir an bɔ awɔɔ m monsigɛ ɔ, an bur awɔɔ m a lɛɛgure k'an munɲa ɠɔta b'ɔ.

¹⁰ Biisi bi, Woso bi ɠɔɔɔ bɛɛ n'awɔɔ nɪ y, bi kɛɛrɛ naa, a ɠɔɔɔ n'awɔɔ m. Biisi bi, Woso n a cicirzɛrɛ hunka awɔɔ nɪ y, bi kɛɛrɛ naa, a awɔɔ cicir zɛ.

Kristaɠɔɔɔ mɪsɪrbaa mim

¹¹ M danyino n̄oare no ʊ, k'a do a ʊ, cenlezanno n'awoo m tara bure ʊ naa ʊ, saanoo n'awoo m, bi to ma bi, k'a gu letaamaro bonyaaroo woo ma, a ka n̄ nawom ma k'a awoo zaar ba.

¹² K'awoo ni guoo ko kristagooo bee ni n̄ m̄ bire ʊ bi, k'a misirbaa k'an zore ba, k'an bir yire ʊ ʊ, ko n̄ y'awoo to zaar bare, n̄n'a hure n̄ ʊ, guoo bonyaaroo n'awoo ni, ko n̄ n'awoo zibəero mun̄n̄oo woo yi, maam bi, n̄ y'a le boom Woso ʊ, hinni k'a n'a hunkare n̄ ni b'ʊ.

¹³ K'a ye leezanno ko n̄ ni durnya ʊ naa ʊ haay ro woo ma Zuuba to ma. Ko cir ni, k'a ye ma k'a m cir bi to ma.

¹⁴ Ko guoo ko cir n̄ cuncinta ko n̄ n̄ a so leero ʊ woo ni, k'a ye n̄ ma so, n̄ cuncinta a ʊ, ko n̄ ni guoo ko n̄ n'a bonyaa bam no woo honh̄o, n̄n'a le bo guoo ko n̄ n'a mun̄n̄a bam no woo ʊ.

¹⁵ Bala, Woso le taa k'awoo n bir a mun̄n̄a bam, ko guoo ko n̄ hooon ba ʊ, n̄ n̄ hooi do ro woo b'a da ma n̄n̄ hooi hi y.

¹⁶ K'awoo a so a mun̄n̄oo ʊ bi, k'a misirbaa ba, b'a bi yo soamun̄n̄a ʊ bi do ma, k'a bonyaa ba y. Bi k'a misirbaa bi ba, ko Woso zibəonyino n'awoo m bi to ma.

¹⁷ K'a guoo haay da ʊ, k'a danyino Krista no ʊ ro woo n̄sa, k'a nyi ba Woso m, k'a cir da ʊ so.

ʊ Krista h̄obaa sa

¹⁸ Awoo ko zibəonyino n'a m̄ ro woo, k'a ye a soorezanno woo ma daore guta no ʊ, k'a ba ncinaas̄o kan boon̄ n̄ nyinta kan awoo ki, n̄n'a mun̄n̄a bare awoo m no woo ki. K'a ba ncinaas̄o so, kan boon̄ n̄ kooi ro woo ki.

¹⁹ Bala, ko goaa ʊ yem fir ma Woso to ma, bi koro bee a ʊ ma an ni fir bi do yire, Woso no ʊ yim bi zaa ra.

²⁰ Bi, k'awoo bonyaa ba, n̄n̄ fir kare awoo ma, nka n'a le boore awoo ʊ naa to ma? Bi, k'awoo mun̄n̄a ba, n̄ ni bokare n̄ ni fir kare awoo ma, awoo ni yem ma boraama no ʊ, Woso no ʊ yire awoo ra naa no ʊ.

²¹ A n̄ bokare Woso bi, awoo bir a ʊ, naa to ma. Bala, Krista fir yi awoo to ma, an n'a n̄sam k'awoo n̄ a h̄obaa sa.

²² A mun̄n̄a n̄ mimbonyaa si ba y,
a n̄ n̄saar ba f̄uga y,

²³ n̄ y'a sons̄o w̄o,
b'a n̄ a sompi goaa n'ʊ y,
guoo fir ka ma,

b'a n̄ nyaa ba kan n̄ ki y,
a mun̄n̄a to a ʊ, Woso w̄o ʊ,
bi n̄ ni doo kam turga.

²⁴ A mun̄n̄a ʊ ye an woo mimbonyaaroo woo sa
an fir yi n̄ ni, an ga godarkora ma, k'an bir yire ʊ ʊ,
geəno n̄ woo m woo mimbonyaaroo woo lee,
k'ʊ misirbaa ba turgabaa no ʊ.

A mun̄n̄a sampoorlo woo to ma m, awoo n̄ laafu yi.

²⁵ Bala, biisi bi, awoo nyaam am seero ho bi m, bi keere naa, awoo a bo a bor a dunder bi zi, an ni doore awoo ma so.

3

Goaa kan a lo ki misirbaa mim

¹ Lanno woo, awoo so, k'a zu a zino woo le ʊ, maam bi, ko gosunno ta ʊ, n̄ bir sira kam Woso lemim b'ʊ, ko n̄ lanno woo zibəe n̄ a ka, ko n̄ ni sira ka Woso ʊ, baa ko n̄ n̄ meer ba y.

² N̄ y'awoo misirbaa k'an mun̄n̄a, an ni zure n̄ le ʊ bi yim.

³ A b'a ka ma k'a a me goere da ma, mintoonre m, gee sarma nyeenno ni, gee garbare waas̄o ni y.

⁴ Bi k'a ka k'a goere bi n bir a heer ʊ, bogu-bogudabaa kan boraama ki goere bi, bi nyare ʊ ba ʊ y, a nyooos̄o ta ʊ so Woso m̄m ʊ gota.

⁵ Lanno ko n̄ nyinta biisi n̄n'ʊ zum Woso ʊ ro woo, goerebaa naa do n̄n̄i ta m, n̄n'ʊ zure a zino le ʊ.

⁶ Nyinta Saara ʊ ncinaas̄o, an ni yem Abraham le ma, an n'a birm a zuuba, k'awoo y'a mun̄n̄a bam, awoo bir a tom hooi ni nyibəe dare a ma, awoo nyuntare a nyino.

7 Awoɔ k'an zino wɔɔ, k'a mɔsrbaa muɲɲa ba kan a lanno wɔɔ ki, a do a ɔ, η panɲa n awoɔ ho ku y, k'a daore zi ba kan η ki, bala, η mɔsrbaa denter bi hojirle yim so kan awoɔ ki, Woso barka bi no ɔ. K'a η da ɔ, ko hosti b'a ta a yaadare ni y.

U bir hoɔn deem m

8 Meer naa do ba moɔ nawom kan awoɔ haay ki keere: K'a ka, k'a hoɔn n bir deem, a bir ko cicir zem, a bir ko ŋɔam danyibaa no ɔ, a bir a muɲɲa bam ko m, a bir muɲɲazerle m.

9 A b'a bonyaa sompi goaa no y, ko goaa awoɔ sunso wo, a b'a sunso wo so y. Bi, k'a barka da ɔ, bala, awoɔ bir Woso ɔ, k'awoo n mɔsrbaa ba ncinaas, k'awoo n a barka hojirle yi.

10 Wosoci b'a hi, a ɔ:
Ko goaa le taa mɔsrbaa ma,
k'a taore ni yi a ma muɲɲa,
a zaa a ga m,
an meerbaa bonyaa bare to,
kan ŋɔaarbare ki.

11 K'a zaa n a bo a bonyaa bare ɔ,
an a muɲɲa ba,
an bir a kam ma tee...
ko laafti n bir goɔɔ bire ɔ.

12 Bala, Zuuba mum i goɔɔ turgoo woo ra, an n'a tor kare η yaadare ma,
bi, a bir yem goɔɔ ko η n'a bonyaa bam no woo ma y.

U ye firiyire ma

13 Bi, k'awoo i zi muɲɲa bare ŋɔare, nka n n'a bonyaa bare awoɔ ni?
14 Baa k'awoo fir yi zi muɲɲa bare to ma, k'a do a ɔ, mimbirenyunta m. A bi nyi ba goɔɔ ni y, b'a b'a heer ko y.
15 Bi, k'a Krista da ɔ a heer no ɔ, a m Zuuba. K'a banka muɲɲa, k'an bir yire i ɔ, ko goɔɔ awoɔ lar taaherle k'awoo n ta m bi mim ma, k'a a da ma a ju dunda η ni muɲɲa.
16 Bi, k'a ju dunda η ni bogu-bogodabaa m, kan daore ki m, a bir noom hu m. Maam bi, goɔɔ ko η n'awoo to zarm, ŋn'a bonyaa hire awoɔ tare ma Krista Zuure to ma ro woo nyanni bire.
17 Bala, k'awoo i fir yim zi muɲɲa k'awoo n'a bam to ma, ko Woso hoɔnhɔ m maam ni, naa jura fir yi a bonyaa bare to ma m.

Krista ze bi ni woo bombom

18 Krista muɲɲa ga woo mimbonyaarɔ to ma, ga a ɔ gallem deem taan..., a muɲɲa turga, an bokare an ga goɔɔ bonyaarɔ to ma, a ba a ɔ maam, k'a woo gaa a bor woo m Woso zi, n y'a ze gar n mesim no ɔ, Sent-Espri n a ya, an mɔsrbaa ka ɔ.
19 Sent-Espri bi do a nyunta m biisi, an Woso lemim pa da m. Pa bi da a ɔ, bayerezanno ko η nyunta ɔ, ŋni gunga, ŋni gænokɔ ɔ, lonnoce ɔ ro woo m.
20 Bayerezanno woo duro domum ɔ bi, Woso bor a ma, Nowee ni koolɔ bi bam. Goɔɔ ko η bombore yi domum bi do ɔ ro woo bi gɔta y, η goaa sinnye ŋni bolem yi hi bi wakati ɔ.
21 Dɔɔta so naa, bombore bi yi awoɔ ɔ ncinaas so, batem ko woo n'a sim bi bokore m minno woo duro m. Batem bi bir woo me dintim sorgore y, bi, a ka a nawom woo ni hoɔn boɲ ɔ, k'o zu Woso ɔ kan noom hu ki. Bombore bi yi woo nawore ncinaas, ko Yeezuu Krista a mum bo ɔ gæno bire ɔ bi to ma.
22 A a busu, an ta arzana ɔ, an ni nyuntam Woso bisu ra, maleekarɔ haay kan leesouzanno ki, panɲazanno ki haay ni zure a le ɔ.

4

U ɔ go mimbonyaa bare ma

1 Ncinaas bi, ko Krista fir yi a mesim no ɔ bi, awoɔ so, k'a naa da a heer ɔ a do a ɔ, goaa k'a fir yi a mesim no ɔ bi, a a go mimbonyaa ma.
2 A n a sa dɔɔta ma, k'a domum k'a goɔta awoɔ m k'a mɔsrbaa ba tara burɔ ɔ bi sa, a Woso hoɔnhɔ ba m, a b'a sa a letaamarɔ bonyaarɔ ko goɔɔ ni η ŋɔam bi ba ni y.
3 Nyunta k'awoo ɔ biisi, a bawosodonna mɔsrbaa ba bi, a ko an borbo keere. Domum bi do ɔ bi, ta awoɔ nawom yoka, a n ni letaamarɔ bonyaarɔ m, a n ni be mim waast, a n ni ho bum waast, a n ni ho mim waast, a n ni yaa dam *wosobaawonno m zibonyaabare no ɔ.

4 Keere naa, bawosodonno ko η ni dɔgare awoo ma, awoo bur a muηηoo kam zibonyaro noon duro bare o kan a ki do ro woo, ηn'a do ko bo an n'a hure y, am naa, ηn'awoo sonso wom.

5 Bi, Woso zem bi η da le o, ηn'a zi bonyaroo woo mim nyi bo o, Woso muηηa a banka an nya, k'a gooo misuroo kan geeno ki dodo ka.

6 Naa y'a ka, n ni lemim nyinta bi pa da gooo ko η gunga ro woo m so, n broo dodo ka, amba n ni goaa woo... dodo kam bi m, lemim bi pa n y'a da η ni, ko η ni misurbaa ba Sent-Espri to ma, amba Woso n misur bi m.

Goaa biyee n zi ba ganwore

k'an ta m bi m

7 Ho haay nyare a zo, maam bi, goaa biyee n bor a ma, a b'a zu a o y, k'a a da ma, a bur yaa dam.

8 A n le da haay bi, k'a bur ko ηsam paan..., bala, ηware i ho kam mimbonyaa yooo ra.

9 K'a saana ba ko m, b'a bi kukur ba y.

10 Woso ganwore y'a honho ka awoo goaa biyee o, goaa biyee n zi ba a ganwore bi m, a mim daahan to ma. K'a ba ncinaas, amba zibeenyinto muηηoo m, a nyaso Woso barka k'a ni zi hoka bam bi m muηηa.

11 Ko goaa i lemim padare ganwore ni, k'an Woso lemim pa da. Goaa k'a ni daahan zi bam bi, k'an a ba panηa ko Woso a ka o bi m. K'a ba ncinaas, ko Woso n leboore yi ho haay woo... no o, Yeezuu Krista to ma. Woso muηηa y'a so leboore o, kan panηa ki domum haay, Amina.

Heernyoo firyire no o

12 M goaasiboo, a bi dɔga fir k'awoo n'a yim a surakare to ma naa ma, i o, mim danηada ni, a ze kedo y.

13 K'a a heer nyoo, bala a na awoo o Krista ma a firyire no o, maam bi, k'a leboore b'a hunka, awoo nyuntam heernyoo no o so.

14 Ko gooo y'awoo sonso wom Krista to ma, mimbirenyinta m kan awoo ki, bala, Woso Espri ko leboore Espri m b'i kan awoo ki.

15 A b'a ka, awoo gooo ni fir yi, k'a gar ze, gee k'a kom ba, gee k'a zi bonyaa ba, gee k'a a le zu gooo minno o to ma y.

16 Bi, k'awoo goaa i fir yim, ko kristagooa m bi to ma, nyannu b'a ze y, k'an a le bo Woso o denter, ko n n'a birm kristagooa bi to ma.

17 Domum ko Woso n ni dodo kam b'a ku, a sa a nawom a gooo woo ma. Bi, k'a sa a nawom woo ma, gooo ko η n sira ka Woso lemim nyinta b'o ro woo, ko dodo bi η ku, a yire η ma lo?

18 Wosoci b'a hi, a o:

Gooo turgoo bombore yim,
B'a wer nyuntan o.

K'a maam, a nyuntam gooo bonyaroo kan mimbonyaabonno ki ma lonlo?

19 Ncinaas bi, gooo ko η ni fir yim Woso honho ma ro woo, ηni goota ηn'a muηηoo to a darezaa Woso wo o, ηni bur a muηηa bam. Taalerazaa m Woso m.

5

Dondore kristagoo leezanno to ma

1 Leezanno ko η ni kan awoo ki ro woo, moo o ko m η dondo. Leezaa m moo m so am η ho bi m, bi Krista firyirero woo kasetizaa m moo m so, moo nyuntam leboore k'a n'a hunkam b'o so. Ho ko moo o ko m a hi η ni bi ba n ni:

2 K'a nyaso bakoo ko Woso a da awoo wo o bi m muηηa. A bi do ma pakra ni y, k'a do ma heernyinta m, amba Woso le n taa bi m. A bi do bakoo bi ma so, k'a busoo yi y, bi k'a do ma kan a heer ki haay.

3 A b'a so gooo ko Woso η da a wo o ro woo o panηa ni y, bi k'a a to o k'a hobaaoo n bur muηηa, ko gooo n a da ma ηni η sa.

4 K'awoo ba ncinaas, ko dundonno jitaare bi bi bor, a y'a kam awoo n nyinta a leboore k'a bur a zarm bi no o.

Dondore kristagoo woo to ma

5 Gooo ko η goota ro woo, k'a ye leezanno woo ma. Awoo haay k'a bur muηηazerle m kan ko ki, bala, Wosoci b'a hi, a o:

Woso bur yem muηηabusurezanno woo ma y,

b'a y'a barka bi kam munhazerlezanno o.

6 K'a munhazo zer Woso taa, a panha i le da haay, maam bi, a y'awoo gore dan o a domum o.

7 K'a minno ko n n'awoo kom no woo haay da a wo o, bala, a munha i nyasore awoo m.

8 A b'a zu a o y, k'a dundo a zi. Sotaana awoo jum b'i kumkum lee ma am poozaa ho bi m, an ni baa dam, an n'a kam goaa ma k'a nyaso a bi.

9 K'a a da a le o kookoo, sirakare no o, a do a o, awoo furyureo woo y'awoo danyino yim so durnya b'o jilli.

10 Awoo i fir yim domum poore no o, bi, Woso k'a a so barka do haay o, an awoo bir, k'awoo n nyinta a leboore k'a nyare ba o no o, Krista zuure no o bi y'awoo bankam fasi, an awoo panha da ra, an a ka awoo n jum kookoo, hosti b'a dare awoo ma y.

11 A y'a so panha o domum haay. Amina.

Meerbaa nyamborle kan leorsore ki

12 Woo danyi Silas moo da o, an ci poore naa gorsira ba, ko m a nyoo awoo ma. Moo i digam ma sirabarezaa sirakare bi no o. Ci bi ba moo o awoo ma, ko m awoo heer yo, ko m a hi a m paan... m o, Woso barka denter b'awoo n a no o naa, k'a goota a no o kookoo.

13 Goo ko Woso n ba a gooo ro woo sokoma k'a ni *Bablonni o naa o b'i yaa dare a m. Moo nyi Marki i yaa dare awoo m so.

14 K'a yaa da ko m munha-munha danyubaa no o.

Bi, ko Woso laafi n bir kan awoo haay k'a ni Krista no o ro woo ki.

Ci huya ho ko PIYEER a ba

Ci huya ho ko Piyeer a ba bi

gasooɗe

Piyeer i ci bi ba, bi guɗo niɗɗoo y'a hure η u, a karundanyi m, ci naa do ba n y'a u, guasibabaa daa ciro woo haay je u, bi, a n lee ka hunkare ci bi ni y. Ci bi ba n y'a u, kristagoo ko η y'a kargu lee haay ra ro woo ma.

Ci bi ba n y'a u, k'a njaarhooɗindarezanoo woo hoɗindare da jim u, bala, broo i hoɗo ko η n'a ga m ηni bir kristagoo musirbaa no u bi dundam so. Ko η le n taa k'a musirbaa ba mimbonyaa no u bi y'a ka ηn'a dundam guɗo m ko η n'a ba maam so.

Piyeer u kristagoo woo n a gu η ma, ηn'a ba mimbonyaa ma laatu. Ko ηn'a gu guɗo ko η ni yaa wom Woso lerbore k'a u Yeezuu y'a yare an bor lo woo ma. Ci bi k'a a ba bi, bi ma bi, a gusi gota an a zo ze ma.

Piyeer i yaa dam kristagoo m

¹ Moo munja Simon Piyeer, moo ni ci bi bam, Yeezuu Krista zibaanyi m moo m, a zibaazaa m moo m so. Ci bi ba moo nawom awoo ma, awoo k'a strakare n hoɗeem kan woo ho ko ro woo. Yeezuu Krista m woo Woso, a m woo Bomborezaa so, a turgabaa y'a ka, awoo n sira ka.

² A ye moo nawom k'awoo n bir Woso dom, kan woo Zuuba Yeezuu ki, k'a a da ma a barka kan laafu ki yi gota.

Kristagooa musirbaa zaa

³ Woso zi ba a panja bi m, an a ka woo ni ho haay ko woo u ga m u a yi, k'u u da ma, u musirbaa ba a zuure no u munja bi m. A ka k'a u woo n Krista do bi no u. Bi munja i woo bir a leboore kan a panja ki m.

⁴ Yi a u, ncinaaɗ, an hoɗo munjo ko η ni gotoo Woso n η ler bo ro woo ka woo u, η ka a u, k'awoo n a da ma a a yo letaamaro bonyaro ko η ni durnya u, ηn'i guɗo zaar bam no woo m. K'a wo u, a Woso munja musirbaa ba.

⁵ Naa to ma bi, a bakommunja na musirbaa k'a Woso no yi bi ma, k'a njaare na musirbaa zore bi ma.

⁶ A a to u gota, a a da a munja ma, k'a tontooɗe na daamunjam bi ma, k'a musirbaa k'a Woso no yi na tontooɗe bi ma,

⁷ k'a a to u so, a bakommunja na musirbaa k'a Woso no yi bi ma, k'a njaare na bakommunja bi ma.

⁸ K'awoo i hoɗo noɗo duro bam tee..., η y'a kare awoo n ziro ba gota a bir woo Zuuba Yeezuu Krista dom tee....

⁹ Bala, goaa ko hoɗo noɗo duro ba zi bi, buu n a zaa m, an n'a wo dundam, a to ba a no u do, a u, n y'a mimbonyaro gongu a ma biisi y.

¹⁰ Naa to ma bi, m danyoo, Woso y'awoo bo u, k'a a to u, a goota a zuure no u koɗoo. K'awoo ba ncinaaɗ, awoo b'a dom fuga y.

¹¹ Yi a nawore ncinaaɗ, Woso n zaa ka awoo u fasti, awoo n gasu woo Zuuba Yeezuu Krista ko woo Bomborezaa m bi cirbae ko k'a nyare ba u b'u.

U nyasu ho ko n y'a dinda

woo m bi m

¹² Naa to ma m, moo n'a njam ko m bir hoɗo noɗo duro to dare awoo no u, baa k'awoo η do kara, an ni zum sira naa do u koɗoo bi ki.

¹³ Bi, moo y'a gingam m u, a a ga m ko m bir hoɗo noɗo duro to dare awoo no u tee..., ko moo goota m m musir naa domum u, k'awoo b'a zu a u y.

¹⁴ Moo do moo u, moo horle a zo durnya naa u, amba woo Zuuba Yeezuu Krista nyinta an a hi moo m bi m.

¹⁵ Bi, moo yi m toɗ u, k'an bir yire i u, moo baure je u, awoo a da ma domum haay no u a hoɗindarero noɗo duro to da a no u.

¹⁶ Bala, yo bee woo u njaar dore noonno ma, u woo Zuuba Yeezuu Krista k'a ni zem kan panja gota ki bi dunda awoo ni y. A munja yi woo u zim a leboore gota no u.

17 Wakati ko Zi Woso daore kan leboore ki ka o bi, woo nyunta b'o. Woso munja nyunta a leboore gota no o, an meer ba kan ki, a o: «Moo Nyi m naa do, moo n'a njam gota.»

18 Nyunta ko woo o kan ki ci munja bi burə o bi, woo leer naa do k'a a to brama bi ma o zim.

U nyaso Woso lemim bi m

19 Ncunaao bi, woo sira ka gota, o o, lemim ko wosolesinnisorazanno woo a hu bi, sira m. A a ga m, k'awoo n lemim bi si munja, bala, fiture m, an ni yom monsigə o, k'a goota a lemim bi si ko leegure domum n a ku, ko Krista k'a bo ko o kan dogta monyaa ki bi n bor, an lee gu awoo heerlo woo o.

20 A n cem haay bi, k'a do a o, gosi b'a dam ma an wosolesinnisorameerbaaro ko n ni Wosoci b'o ro woo ji dunda a zim ni y.

21 Bala, goaa bee hoon bo o a zim, k'a wosolesinnisora meer ba y, fuga. Bi, *Sent-Espri y'a ka guoo n wo o, nni Woso le si, nni so ra.

2

U dundo o zi kan njoaar hodundarezanno woo ki

1 Biisi bi, njoarlesinnisorazanno nyunta o ziforo dogoo woo barla. Keere so naa, njoarhodundarezanno nyuntare awoo barla. N gasom hodundarerə bonyaarə m awoo bire o loo..., nni busi ka Zuuba k'a n bumbo bi ma. Naa n'a bam honhorle n bi daata ze n la, an n zar.

2 Goo gota zure n je o, n jaandare bi no o, n'a kam guoo n sira zaa bi sunso wo.
3 Busoo letaama gota y'a sore n o, bi n a ka, nni bra ba awoo m meerbaaro nyuntoo m, k'a ho yi awoo gor zi. Bi, Woso lee ka an a cunta tee... k'a n dodo yar, n zaarbare i zem k'a bi n ku.

4 Makrarə ba n ni: Woso n malekarə ko n korə ma ro woo to y, n nyoo a o, an n da sehar o, nni banjarə n'a ma monsigə o, nni dom dodayarle hinni ma.

5 Woso n durnya k'a nyunta o biisi bi to y, a a ka hi gota n bor an bi guoo woo zaar ba, nyunta broo o guoo bonyaarə. Bi, Woso Nowee bumbo, kan guoo vantoo ki saanhina. Bi nyunta an ni zi munja bare pa dam.

6 Woso Sodom ko kan Gomoor ko ki dodo yar an a ka se n bi n zar. A ba a o maam, k'a ho k'a ni guoo bonyaarə yim bi hunka.

7 A Lotti yo, nyunta b'o goaa turga, an ni guoo ko n ni misirbaa bonyaa bam a zamaana no o ro woo bire o, a heer n'a zarm.

8 Bala, k'a munja n turga, an ni n ko b'o bi, a yi n zibəə bonyaarə woo yim, an ni n mim mam, naa n a ka k'an turga bi, a heer ni kom, guoo woo zibəə bonyaarə woo to ma.

9 Ncunaao bi, woo y'a yim minno noon duro haay no o, o o, zaa ko Zuuba n'a sam, an n'a guoo bumbom bi, a a do. K'a y'a bam lo so an guoo bonyaarə woo to, k'a bi n dodo ka dodayarle hinni o, a fir ka n ma, a a do so.

10 A fir kam guoo ko n ni zure a letaamarə bonyaarə woo o ro woo ma, an le da. Broo bir yem Woso ma y. Njoarhodundarezanno ko moo n mim hu awoo m no woo, n heer ka, munjabusurezanno m so, n leer ba malekarə o y, broo sunso n n'a wom a hoonho ma.

11 Baa malekarə munjoo ko n le da njoarhodundarezanno woo m a panja kan a leboore ki no o bi, n bir malekarə vantoo woo dodo yarle y, bi n bir n sunso wom Zuuba lee y.

12 Bi guoo noon duro bo ko o kan poohoo ki, n hoon ba o y, ta n nawo o, ko n ni bi n gor banjarə o, n ni n zunze. Ho ko n n a do bi n n'a sunso wom. N zem bi n zunze am poohoo ho bi m.

13 Ko n y'a ka guoo n fir yi bi, firyure n ni nyuntare n yawora so. A letaamarə bonyaarə woo njoa n tir a o, nni n ba sinsebir ma. A so k'awoo o tir a o ko ma, k'a ko noare hore bi bi, nyunta ko n tir a o kan awoo ki nni bir a heer nyoo a njoar zibəə no o bi, n taore awoo bire o b'i nyanni dare awoo ma.

14 N ba zibəə m ko diga lanno ma, k'a mim bonyaa ba kan n ki bee y. N bir kom kan mimbonyaa bare ki y, n'a kam so guoo ko n panja ba o Woso zaa bi ra ro woo, n'a dam mimbonyaa o kan n ki. Busoo yure letaama y'a so n heer o jilli. Woso lerbare kusi i kan n ki.

¹⁵ N̄ zaa tɩrga bɩ tɔ, ŋn'a nyonnyɔɔ. Bozɔɔr nyɩ Balam* zaa bɩ ŋ y'a sa, bɩ ye an a bɔnyaa ba k'a busoo yɩ.

¹⁶ Bɩ, Woso hɛən si ma a korɔma bɩ tɔ ma. Bra bɩr meer bare y, bɩ, hinni bɩ do ɔ bɩ, bra meer ba kan kɩ am goaa hɔ bɩ m. Yɩ a ɔ, n̄cɩnaaɔ bra bɩ n wosolesinn̄sorazaa bɩ hoozaabaa zibɛə bɩ da jum ɔ.

¹⁷ N̄ɔaarhɔd̄ndarezano n̄oom bɔ kɔ ɔ, kan hiyɛə gɛəro kɩ. N̄ bɔ kɔ ɔ sɔ kan warkɔ kɔ hɩnher gɔta n̄ cenim n̄ kɩ, Woso lɛɛ banka ŋ n̄ɩ monsigɛ gɔta ɔ, kɔ ŋ n̄ bɩ goota ɔ.

¹⁸ A lɛ ŋn'a bɔrɛ a muŋŋɔɔ ɔ meerbaa vanvanno m, ŋn'ɩ ŋɔaar bam gɔɔɔ kɔ ŋ bɔ nyaanlezanno bire ɔ lɛɛm n̄ɔ wɔɔ m. Naa ba ŋ nawom a jaandare letaamarɔ bɔnyaarɔ wɔɔ m, kɔ brɔɔ ŋ jaan da sɔ.

¹⁹ Soamun̄ŋaɔ ler ŋn'a bɔm gɔɔɔ wɔɔ duro m, an bɔkare mimbonyaa lonno n̄ ŋ muŋŋɔɔ m. Bala, kɔ hɔ a so ɩ ɔ, hɔ bɩ do lɔ n'ɩ mɩ.

²⁰ Gɔɔɔ kɔ ŋ wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista, kɔ wɔɔ Bɔmbɔrezaa m bɩ do rɔ wɔɔ, ŋ bɔlɛm yɩ durnya zibɛə bɔnyaarɔ kɔ ŋ n̄ɩ dintim kam goaa ma rɔ wɔɔ ɔ. Bɩ, kɔ ŋ y'a ya, ŋn̄ɩ gasɔ minno wɔɔ duro bare ɔ, hoo wɔɔ duro bare n'a so ŋ ɔ, a yɩre ŋ ma bonyaa gɔta, an lɛ da biisi m.

²¹ Kɔ jura ŋ y'a ɔ zaa k'an tɩrga bɩ dɔrɛ ra, k'a jura hoo. Bɩ, ŋ y'a ku ŋn'a dɔ, ŋn̄ɩ bɔkare ŋn'a bɔ Woso lɛrɔ kɔ ŋ y'a dunda ŋ n̄ rɔ wɔɔ ɔ.

²² Mim nin̄ŋɛ k'a ŋ yɩ naa y'a hunkare a ɔ, hɔ kɔ bɔɔr naa do a hɩ naa, sɩra m, a a hɩ, a ɔ: «Jɩ b'a bɔ, an aa hɔ k'a bɔ a rɛ bɩ bɩ.» A a y'a an a hɩ sɔ, a ɔ: «Kurkur kɔ n y'a sorgo lɛɛm-lɛɛm b'a ya an ta, an n'a birmim bɩte ɔ.»

3

Zuuba Yeezuu y'a yare an bɔr

¹ M̄ goaasiboo, m̄ɔɔ ci huyazaa m naa, m̄ɔɔ n'a bare awoo ma. Ciro huyoo n̄oom haay n̄ɔ ɔ bɩ, m ya m̄ɔɔ ɔ, m n̄ɩ som hoo k'awoo ŋ dɔ hoo rɔ wɔɔ ra, kɔ ŋ tɔ n bɩr awoo n̄ɔ ɔ, k'a bɩr a hooɔn dare ŋ ma, amba a a ga m bɩ m.

² M̄ɔɔ lɛ taa k'awoo n meerbaaro kɔ wosolesinn̄sorazanno nyunta ŋn'a ba biisi rɔ wɔɔ tɔ da a n̄ɔ ɔ. K'a wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista, kɔ wɔɔ Bɔmbɔrezaa m bɩ lɛ bɩ tɔ da a n̄ɔ ɔ. A zibɛəzanno wɔɔ a ŋ da ɔ, ŋn'a dunda awoo m.

³ K'a ser ka a dɔ a ɔ, jɛ d̄omunno ɔ, gɔɔɔ nyuntaŋ ɔ, ŋn̄ɩ bɩr a mɩsɩrbaa bam a letaamarɔ bɔnyaarɔ tɔ ma bala.

⁴ N̄ yaa wɔrɛ awoo ma, ŋn̄ɩ bɩr a hire, ŋ ɔ: «Yeezuu a hɩ a ɔ, a zem, gɛɛ lo? Bɩ bɔ m, an bɔr? Bala, wɔɔ zɩrɔ gɩnga laato, bɩ durnya bɩ goota an n'a bɩnce ɔ, amba a nyunta ɔ a dare d̄omum ɔ bɩ m.»

⁵ Meerbaa naa dɔ kɔ gɔɔɔ wɔɔ n'a bam naa, a tɔ ŋn'a bɔrɛ a n̄ɔ ɔ, ŋ ɔ, biisi-biisi bɩ, Woso nyunta an meer ba, an a ka, brama kan tara kɩ n nyunta ɔ. Tara bɩ banka a ɔ hi m, zu a ɔ kɔ ɔ kan hi kɩ tara bɩ n ta ɔ.

⁶ Bɩ, durnya k'a nyunta ɔ biisi bɩ, hi a a zaar ba m sɔ.

⁷ Bɩ, Woso lemim deem-deem bɩ do a hɩ sɔ, a ɔ, kɔ sɛ n bɩ brama kan tara kɔ ŋ n̄ɩ ta ɔ her lɔ n̄oom zaar ba. N̄ tɔ Woso ɔ, k'a bɩ ŋ zaar ba hinni k'a n̄ɩ gɔɔɔ kɔ ŋ bɩr yem ma rɔ wɔɔ d̄udɔ yarm, an ŋ zaar ba b'ɔ.

⁸ Bɩ, m̄ goaasiboo, hɔ deem n ta ɔ, a n a ga m k'awoo n a tɔ bɔ a n̄ɔ ɔ y. A ɩ yɩre ɩ ɔ: Zuuba m̄um ɔ, d̄omum deem bɔ kɔ ɩ ɔ, d̄ɔɔraa tisi m, d̄ɔɔraa tisi n bɔ kɔ ɩ ɔ, d̄omum deem m.

⁹ Gɔɔɔ y'a hooɔn dare ŋ ɔ, Zuuba bɩr hɔ k'a ler bɔ bɩ bam zɔɔ y. A bɩ n̄cɩnaaɔ y. A ɩ yɩre ɩ ɔ, bɔr a nawore a ma kan awoo kɩ, k'a lɛ baa, k'awoo gɔsɩ n nyaam bɩ tɔ ma. A ŋɔa a nawom kɔ goaa haay n a bɔ a taa m, an sugur ye.

¹⁰ A n bɔkare, hinni kɔ Zuuba n n̄ɩ zɛŋ ɔ bɩ, yɩ a nawore am koor hɔ bɩ m. Hinni bɩ do ɔ bɩ, brama nyaanum bɔrga guta maam-maam n̄ɔ ɔ, sɛ n hoo kɔ ŋ n̄ɩ brama haay bɩ. Tara burɛ kan hoo kɔ ŋ n'a n̄ɔ ɔ haay kɩ mim bɔm garga ra.

¹¹ K'a yo sɛ n n̄ɩ zem bɩ hɔ haay bɩ bɩ, awoo a ga m a mɩsɩrbaa k'awoo a ga m, a ba bɩ dɔ. Awoo a ga m, a a mɩsɩrbaa ba zorebaa n̄ɔ ɔ, a bɩr hɔ k'a Woso n̄ɩ yɩ bam hɔ haay n̄ɔ ɔ.

¹² A bɩr d̄om Woso d̄omum bɩ ma, a bɩr a tontɔŋ ɔ gɔta, k'an bɔr zɔɔ. Hinni bɩ do ɔ, sɛ n n̄ɩ brama zaar ban̄ ɔ, hoo kɔ ŋ n̄ɩ brama rɔ wɔɔ haay n faan sewurero wɔɔ sebtur n̄ɔ ɔ.

¹³ Bɩ, Woso brama kan tara daa kɩ ler bɔ, tɩrgabaa nyuntam durnya daa bɩ do ɔ. Naa wɔɔ ta ɔ heer lɛ, ɔ n̄ɩ d̄om ma.

* 2:15 2.15 K'a dɩga Hunkare Ci 2.14 bɩnce ɔ.

U o to o k'os Woso hooohoo ba

¹⁴ Naa to ma bi, m gaaasiboo, ku do woo nawom domum naa do ma bi, k'a a to o paan... a bur muhha, ko minsi bi nyunta a ma Woso mum o y, k'a bur laafu m kan ki.

¹⁵ K'a diga woo Zuuba boraama bi ma, a do a o, toore an n'a kare awoo o, k'awoo n a da ma a bombore yi. Woo danyu Pol ko woo n'a hoom bi, a ci ba awoo ma an a hu ncinaasoo so. Ci bi ba a o, mindore ku Woso a ka o bi m.

¹⁶ Ciro k'a h ba haay, k'a ho naa do mim dunda bi, naa do an n'a hum tee.... Ciro k'a h ba ro woo no o bi, lee nihoos ta o h ji mare wer n ta o. Goo ku h ni hoos do, bi h bur junum kookoo ro woo tur h ji bi lor, amba h muhhoos n'a bam Wosoci bi lee vantoo m bi m. A ba ku h nawore ncinaasoo naa, a muhhoos h'n'a zaar bare a zim.

¹⁷ Bi, m gaaasiboo, k'awoo m, moo lee ka, m ho k'a n ta o hu awoo m. Naa to ma bi, k'a dundo a zi, ko goos bonyaro nyonnyooze zibathero b'a nyonnyoo y, k'a b'a gaa junji k'a h ta o kookoo naa o y.

¹⁸ Bi, k'a goota a bur tam lee woo Zuuba Yeezuu Krista ku woo Bomborezaa m bi barka kan a dore ki no o tee.... A to n leboore yi, dutaa kan domum haay ki no o. Amina!

Ci lɛɛkare ho ku ZAAN a ba

Zaan ciro wɔɔ

gasɔɔre

Lɛɛkare kristagɔɔɔ wɔɔ y'a hure, η ɔ: ciro kaakɔrɔ mɔɔn duro, Yeezuu Krista karundanyi deem k'a tɔ m Zaan yɪ η gɔrsra ba, a bir a mɔɔɔa tɔ hum ciro wɔɔ ɔ y, a hi a nawore a mɔɔɔa ma Gɔaagɔsire ciro wɔɔ nɔ ɔ. Ciro wɔɔ ba a ɔ, a gusimbaa dɔmum ɔ. I ɔ, Efɛzi Zaan nyɪnta ɔ an ciro wɔɔ ba ɔ.

Ci lɛɛkare ho ku Zaan a ba bi

gasɔɔre

Zaan bi, lɛɛkare ci bi ba a ɔ, kristagɔɔɔ ma. A le n taa k'a η paɔɔa da ra kɔ η nɪ mɔsɪrbaa ba Woso kan Krista ki zekɔra nɔ ɔ, kɔ mɔsɪrbaa bi do n nyɪnta kɔ ηɔare zibɔɔ nɔ ɔ. Kɔ η nɪ dundo a zi sɔ kan ηɔaar hɔɔɔndarɔrɔ ki, bala, gɔɔɔ ɪ nyɪnta ηn'ɪ ηɔaar hɔɔ dundam lɛɛ haay ɔ. Mim k'a n'a hure an le da b'ɪ yure ɪ ɔ, lemim nyɪnta bi sira k'a n'a hum bi bir a nɔkɔre y, b'a kɔ yɪm haay.

Kasetɪzaa paan... mindindɔ

¹ Hɔ k'a nyɪnta ɔ a sɔɔɔɔɔ ɔ, wɔɔ n a ma, wɔɔ n a yɪ, ɔ mɔm m. Wɔɔ n dɪga a sɪ..., ɔ ɔ wɔ da ma, an nɪ mɔsɪrbaa Lemim dundam bi,

² bala, mɔsɪrbaa bi do a hunka wɔɔ n a yɪ, ɔ n'a kasetɪ kare, ɔ nɪ mɔsɪrbaa k'a nyare ba ɔ bi mim hure awɔɔ m. A ɪ nyɪnta Zɪ zi, an b'a hunka wɔɔ m.

³ Hɔ kɔ wɔɔ yɪ, ɔ a ma sɔ bi, wɔɔ y'a pa dare awɔɔ m sɔ, k'awɔɔ n a da ma, a a ze kɔ ra kan wɔɔ ki. Bi wɔɔ ɔ ze kɔ ra kan Zɪ ki kan a Nyɪ Yeezuu Krista ki.

⁴ Naa wɔɔ n'a gɔrsra bare awɔɔ ma, kɔ wɔɔ heernyɔɔ bi n yɪ gota.

U ta Woso lɛɛgure nɔ ɔ

⁵ Lemim kɔ wɔɔ ma zi, ɔ n'a pa dare awɔɔ m bi ba n nɪ. Woso bi, lɛɛgure m. Monsigɔ ba zi fɪgaa y.

⁶ Kɔ wɔɔ hi, wɔɔ ɔ: «Wɔɔ ɔ ze kɔ ra kan ki», ɔ bɔkare, ɔ nɪ tam monsigɔ ɔ, ηɔaar wɔɔ n'a bare, bi wɔɔ bir sira bare y.

⁷ Bi, kɔ wɔɔ ɪ tam lɛɛgure ɔ, amba a mɔɔɔa nɪ lɛɛgure nɔ ɔ bi nɪ, wɔɔ ɔ ze kɔ ra kan ɔ muno ki, b'a Nyɪ Yeezuu bi ma bi nɪ wɔɔ hubɔm wɔɔ mimbɔnyaarɔ haay nɔ ɔ.

⁸ Bi kɔ wɔɔ ɔ: «Mimbɔnyaa ba wɔɔ ma y», bra wɔɔ n'a bare ɔ mɔɔɔɔ m, sira bi wɔɔ nɔ ɔ y.

⁹ Kɔ wɔɔ ɔ mimbɔnyaarɔ bɔ ɔ le ma Woso taa, a wɔɔ mimbɔnyaarɔ sugur kam wɔɔ ɔ, an turgabaawar haay gɔ wɔɔ ma, bala, sɪrazaa m b'a turga sɔ.

¹⁰ Kɔ wɔɔ hi, wɔɔ ɔ: «Mimbɔnyaabɔnno bɛɛ m wɔɔ nɪ», a ba wɔɔ ɔ ηɔaarzaa, b'a meerbaa ba wɔɔ nɔ ɔ y.

2

¹ M nyɪnzeennyɔɔ, naa gɔrsra ba mɔɔ ɔ awɔɔ minto, k'a bi mimbɔnyaa ba y. Bi, kɔ gɔaa mimbɔnyaa ba, wɔɔ mimbankarezaa ta ɔ Zɪ taa, Yeezuu Krista k'an turga bi m.

² Bala, a mɔɔɔa ɪ nyɪnta mannɔhɔ wɔɔ mimbɔnyaarɔ minto. Bi wɔɔ hɔɔ wɔɔ minto bɛɛ m bala y, durnyazanno haay hɔɔ minto m sɔ.

K'a zu muno ηɔare le b'ɔ

³ Kɔ wɔɔ zu a lɛrɔ wɔɔ ɔ, wɔɔ dɔ wɔɔ ɔ, wɔɔ Woso dɔ.

⁴ Gɔaa k'a hi, a ɔ: «Mɔɔ dɔ», b'a bir zure a lɛrɔ wɔɔ ɔ, ηɔaarzaa m, sira b'a nɔ ɔ y.

⁵ Bi kɔ gɔaa a meerbaa bi si, kan sira ki, a zaa Woso ηɔa paan.... Bi minto bi, wɔɔ dɔ wɔɔ ɔ, ɔ ɪ kan ki.

⁶ Kɔ gɔaa a ɔ, a ɪ gɔɔtam kan ki, pakra m k'a mɔɔɔa m zu zaa kɔ Yeezuu a sa b'ɔ.

⁷ M gɔaasɔbɔɔ, le daa bɛɛ mɔɔ n'a gɔrsra bare awɔɔ ma y, le gusire m, awɔɔ n ta m a sɔɔɔɔɔ ɔ. Le gusire naa do, meerbaa k'awɔɔ ma bi m.

⁸ Bi kan bi ki, le daa mɔɔ n'a gɔrsra bare awɔɔ ma. Bi naa sira, kan Krista ki, kan awɔɔ ki sɔ. Bala, monsigɔ ɪ cenim, lɛɛgure denter paan... b'ɪ yɔm kaka.

⁹ Gɔaa k'a ɔ, a ɪ lɛɛgure nɔ ɔ, an bɔkare, an sɔ a danyi m bi, a gɔɔta, an nɪ monsigɔ ɔ tee....

¹⁰ Gooa k'a danyɪ ɲɔa b'i læsgure ɔ, b'i hoɪ ba zi an b'a dam ma, an a ka an a gæm ze y.

¹¹ B'i gooa k'a so a danyɪ m b'i, monsigə no an ta ɔ. A n nɪ tam monsigə ɔ, b'a n a do kɔ ta an nawom ka y. Bala, monsigə b'a mum ta.

¹² A gorsira moo n'a bare awoo ma, m nyuno ɲɔarero, bala, awoo a mimbonyaro sugur yi, Yeezuu Krista to minto.

¹³ Ziro, a gorsira moo n'a bare awoo ma, bala, awoo Gooa k'a nyunta ɔ a sunɲida ɔ b'i do. A gorsira moo n'a bare awoo ma gooo pooro, bala, awoo bor *Bonyaabarezaa ra.

¹⁴ A gorsira moo ba awoo ma, m nyuno ɲɔarero, bala, awoo Zi do. A gorsira moo ba awoo ma, ziro, bala, awoo Gooa k'a nyunta ɔ a sunɲida ɔ b'i do. A gorsira moo ba awoo ma, gooo pooro, bala, awoo panɲa ta ɔ, b'i Woso lemim goota awoo ɔ, a bor *Bonyaabarezaa ra.

¹⁵ A b'i durnya ɲɔa, kan ho k'a n'a no ɔ b'i kɪ y. Kɔ gooa durnya ɲɔa, Zi ɲɔare b'a no ɔ y.

¹⁶ Bala, ho haay k'a nɪ durnya no ɔ b'i, mesim letaama, mum letaama bonyaa, munɲabusure arzaka no ɔ, naa haay n a to Zi zi y. A to a ɔ durnya no ɔ.

¹⁷ Durnya i cenim kan a letaamaro kɪ. B'i, gooa k'a nɪ Woso hoonho bam b'i gootam domum k'a nyare ba ɔ b'i no ɔ.

Krista jum

¹⁸ M nyuno ɲɔarero, domum jezaa a ku. Awoo ma, n n a pa da, n ɔ, Krista jum b'i zem. A n a sunɲida sa naa ma, Krista junno woo a hunka goa. Naa minto y'a ka, woo n'a do woo ɔ, domum jezaa a ku.

¹⁹ A to ɲ y'a ɔ woo zi, b'i ɲ n nyunta woo gooo y. Kɔ nyunta ɲ y'a ɔ woo gooo, ɲ gootam kan woo kɪ. B'i, pakra m, kɔ gooa haay n a do paan... a ɔ, woo gooo beɛ m gooa haay nɪ y.

²⁰ K'awoo nɪ, Krista b'i *Sent-Espri ka awoo ɔ, b'awoo haay, awoo sira do keere.

²¹ Moo n a gorsira ba awoo ma, moo ɔ, awoo n sira do y, awoo do. B'awoo do so, a ɔ, ɲɔar n a to sira no ɔ y.

²² Nka m ɲɔarzaa? Kɔ b'i m gooa k'a nɪ bɪst kare, a ɔ, Yeezuu b'i Krista beɛ nɪ y. Krista jum b'i, gooa k'a bɪst ka Zi kan Nyɪ kɪ ma m.

²³ Gooa niɲɲə haay k'a bɪst ka Nyɪ b'i ma, a ba kan Zi b'i kɪ so y. Gooa k'a a bo a le ma, a ɔ, a Nyɪ b'i do b'i, a i kan Zi b'i kɪ so.

²⁴ B'i k'awoo nɪ, kɔ lemim niɲɲə k'awoo ma a sunɲida ma b'i n goota awoo heer ɔ. Kɔ lemim niɲɲə k'awoo ma b'i goota awoo heer ɔ, awoo goota so, an nɪ Nyɪ kan Zi kɪ no ɔ.

²⁵ Lerbore niɲɲə kɔ Zi a bo woo m b'i m misirbaa k'a nyare ba ɔ b'i m.

²⁶ Naa gorsira ba moo ɔ awoo ma gooo kɔ ɲ le n taa k'awoo nyoonnyoo ro woo minto.

²⁷ K'awoo nɪ, Sent-Espri k'awoo si Krista b'i zi b'i, a goota awoo heer ɔ. Pakra beɛ m kɔ n nɪ ho dunda a m do y. Sent-Espri nɪ ho haay dundare awoo m. A hodundare b'i sira m, ɲɔar beɛ y. K'a goota Krista no ɔ, amba a ho dunda awoo m b'i m.

²⁸ Ncunaas b'i, m nyuno ɲɔarero, k'a goota Krista no ɔ, k'a b'a hunka, k'ɔ heer n bir kooko, kɔ woo b'i nyannɪ yɪ a taa, ɔ ɔ ba ma laatu a zere hinni ɔ y.

²⁹ K'awoo do, a ɔ, Krista turga b'i, k'a do so a ɔ, gooa k'a nɪ turgabaa zi bare, Woso nyɪ m paan....

3

Woso nyuno

¹ K'a dɪga ɲɔare goa kɔ Woso a ka woo ɔ, an nɪ woo birm a nyuno b'i ma. B'i, sira m, Woso nyuno m woo m. B'i y'a ka, durnya b'a dam ma, an woo do y. Bala, durnyazanno woo n Woso do y.

² M goaastbooo, naa ma keere b'i, Woso nyuno m woo m. B'i, nyunta kɔ woo n nɪ zem b'a ɔ ho niɲɲə b'i, b'i n a hunka cɪna y. Woo do woo ɔ, k'a b'a hunka, woo zem b'i bo kɔ ɔ kan kɪ. Bala, k'a lo, woo y'a yure.

³ Gooa niɲɲə k'an ta taaheerle naa do m Krista no ɔ b'i, a i dintim goɛre a ma, k'a yɪ munɲa amba Yeezuu m munɲa b'i m.

⁴ Gooa niɲɲə haay k'a mimbonyaa ba, kaanm a nawom Woso le m, bala, mimbonyaa b'i, kaanm le m m.

⁵ Awoo do a ɔ, Yeezuu bor k'a b'i mimbonyaro gungu woo ma, b'i mimbonyaa ba ma y.

⁶ Gooa niɲɲə haay k'a goota kan kɪ, a bir mimbonyaa bam donto y. Gooa niɲɲə haay k'a nɪ mimbonyaa bam, a n a yɪ, b'a n a do so y.

7 M nyuno n̄oarero, k'a bi ye ko gosi n'awoo nyonnyoo y. Gooa k'a ni turgabaa zi bam bi turga, amba Yeezuu n turga bi m.

8 Gooa k'a ni mimbonyaa bam, Sotaana goaa m. Bala, mimbonyaabər m Sotaana m a s̄n̄n̄da ɔ. Bi minto y'a ka Woso Nyi bi n bər k'a bi Sotaana zibəero zaar ba.

9 Gooa niññə haay ko Woso a yi bi b̄r mimbonyaa bam donto y, a m̄s̄rbaa hodo bi y'a n̄ ɔ, a b'a dam ma, an mimbonyaa ba donto y, bala Woso y'a yi.

10 Naa minto y'a ka n ni Woso nyuno d̄o, n ni η b̄o k̄o zi kan Sotaana hoo ki. Gooa k'a b̄r turgabaa zi bare y, b'a b̄r a danyi n̄oam s̄o y, Woso goaa b̄e y.

Muno n̄oare

11 K̄o sira m, lemim niññə k'awoo ma a s̄n̄n̄da ma bi n naa: U k̄o n̄oa.

12 A b'a ba am Kayen h̄o bi ni y, k̄o *B̄onyaabarezaa goaa m bi, a a danyi z̄e ḡər. Bi, b̄o minto an a z̄e? K'a zibəero w̄oo nyinta bonyaa, a danyi bi zibəero w̄oo n nyinta turga bi m.

13 K̄o durnya s̄o awoo m, m danyino, a bi z̄e k̄əd̄ə y.

14 W̄oo d̄o w̄oo ɔ, b̄o w̄oo ɔ z̄e n̄ ɔ, ɔ b̄r m̄s̄rbaa n̄ ɔ, k̄o w̄oo ɔ danyino n̄oa bi minto. Gooa k'a b̄r a danyi n̄oam bi ḡoota z̄e n̄ ɔ.

15 Gooa niññə haay k'a s̄o a danyi m bi, ḡərzer m. B'awoo d̄o a ɔ, ḡərzer deem taan... ba m̄s̄rbaa k'a nyare ba ɔ bi ni a zi y.

16 H̄o k'a a ka w̄oo n n̄oare k'an h̄o niññə bi d̄o ba n ni: Yeezuu a m̄s̄rbaa ka w̄oo minto. A a ga m s̄o, w̄oo n ɔ m̄s̄rbaa ka, ɔ danyino minto.

17 K̄o goaa ɪ durnya naa do arzakar̄o m, an a danyi yi cicir n̄ ɔ, b'a n a da han y, Woso n̄oare bi y'a bam lo k'a b̄r a zaa ɔ?

18 M nyuno n̄oarero, ɔ bi n̄oare ba lemindo m kan meerbaa ki n̄ ɔ y. U k̄o n̄oa, zibəə bare kan sira ki n̄ ɔ.

19 Naa minto, w̄oo y'a d̄ore ɔ ɔ, ɔ ɪ sira n̄ ɔ, bi w̄oo heerkoodəbaa yim zi.

20 Bala, k̄o w̄oo heer ɪ mim kam w̄oo ra, Woso ḡotabaa l̄e da w̄oo heer la, a h̄o haay d̄o.

21 M goaas̄b̄oo, k̄o w̄oo heer b̄r mim kam w̄oo ra, w̄oo heer koodə Woso zi.

22 K̄o w̄oo h̄o ye han, w̄oo y'a ȳur̄e, bala, w̄oo a l̄ero w̄oo si, ɔ ni h̄o k'a n̄ ɔ yi bi bare.

23 Ba a l̄e n na: K'ɔ sira ka a Nyi Yeezuu Krista bi t̄o ɔ, k'ɔ k̄o n̄oa amba a l̄e ka w̄oo ɔ bi m.

24 Gooa k'a n'a l̄ero w̄oo sire, a ɪ kan Woso ki, Woso ni kan ki s̄o. W̄oo d̄o w̄oo ɔ, a ɪ kan w̄oo ki, Sent-Espri k'a ka w̄oo ɔ bi minto.

4

Sent-Espri kan zin̄ə k'a ni Krista j̄inn̄o ɔ bi ki

1 M goaas̄b̄oo, a bi sira ka ḡooa haay k̄o η ɔ, a ɪ Sent-Espri m n̄ ɔ w̄oo ɔ y. K'a η ka a l̄e a diga η ma, k̄o Sent-Espri η ni ta m paan... ḡe h̄o vanta m ḡe. Bala, n̄oaarlesinn̄osorazann̄o ḡota y'a k̄ergu durnya ra.

2 H̄o niññə k'a n'a k̄are awoo m Sent-Espri bi d̄o bi ba n ni: Gooa k'a b̄o a l̄e ma, a ɔ, Yeezuu Krista a ba goaa bi, a ɪ Sent-Espri m.

3 Bi goaa haay k'a b̄r Yeezuu Krista kaseti kare n̄c̄naaɔ bi, bi zaa b'a Sent-Espri ni y. Zin̄ə k'a ni Krista jum n̄ ɔ bi m, awoo n a ma, n n'a hire n ɔ, a ɪ zem bi. B'a lee ku durnya n̄ ɔ kaka.

4 Awoo k̄o Woso nyuno n'awoo m bi, m nyuno n̄oarero, awoo pañña b̄r n̄oaarlesinn̄osorazann̄o w̄oo duro ra. Bala, Sent-Espri k'a ni kan awoo ki bi pañña l̄e da zin̄ə k'a ni kan durnyazann̄o ki bi ra.

5 Durnyazann̄o n η mi, ηñ'ɪ durnya mim d̄indam, durnya n'a t̄or k̄are η ma.

6 W̄oo, Woso ḡooa m w̄oo m. Gooa k'a Woso d̄o bi, a t̄or an n'a kam w̄oo ma. Gooa k̄o Woso goaa b̄e bi b̄r a t̄or kam w̄oo ma y. Bi, w̄oo ni Sent-Espri k'an sira bi d̄om ma kan zin̄ə k'a ni Krista jum n̄ ɔ, an ni n̄oaar bam bi ki.

N̄oare bi, a to a ɔ Woso zi

7 M goaas̄b̄oo, ɔ k̄o n̄oa, bala, n̄oare bi, a to a ɔ Woso zi. Gooa niññə haay k'a a mim n̄oa Woso y'a yi, a Woso d̄o.

8 Gooa k'a b̄r a mim n̄oare, a n Woso d̄o y, bala, Woso bi n̄oarezaa m.

9 Woso n̄oare k'a hunka w̄oo bire ɔ bi ba n ni: Woso a Nyi deem nyoo durnya ɔ, k̄o w̄oo n m̄s̄rbaa ba a minto.

10 Ba a n̄oare bi n na: W̄oo b̄e ɪ Woso n̄oa y, a ɪ w̄oo n̄oa. A y'a Nyi nyoo, k'an bi nyinta mann̄h̄o w̄oo mimbonyaa d̄o minto.

11 M goaas̄b̄oo, k̄o Woso w̄oo n̄oa n̄c̄naaɔ, w̄oo s̄o, w̄oo ɔ ga m, ɔ k̄o n̄oa.

¹² Gost n Woso yi cuna y. Ku woc ku nsa, Woso i kan woc ki, b'a nsaare b'i kan woc ki paan....

¹³ Sent-Espri k'a a ka woc u bi minto, woc do woc u, woc i kan ki, an ni kan woc ki.

¹⁴ Bi woc yi, woc n'a kaseti kare, woc u, Woso a Nyi bi nyoc k'an bi yi durnya bomborezaa.

¹⁵ Gaa ninne haay k'a bo a le ma, a u, Yeezuu Krista bi Woso Nyi ni, Woso i gootam kan ki, an ni kan Woso ki.

¹⁶ Bi woc, woc Woso nsaare k'an ta m woc minto bi do, woc sira ka naa u so. Woso bi, nsaarezaa m. Gaa k'a goota nsaare no u, a zaa i gootam kan Woso ki, Woso ni gootam kan ki.

¹⁷ Bi minto y'a ka, nsaare ni woc no u paan..., woc n n'u dam ma, u heerkoodabaa yi dokoare hinni u. Bala, Yeezuu k'an ho ninne bi, woc maam so durnya naa do no u.

¹⁸ Daboc ba nsaare no u y. Bi nsaare paan... i lam nyiboe ra. Bala, nyiboe i kan booti firyre ki. Bi, gaa k'a ni nyi bare, nsaare paan... b'a no u y.

¹⁹ Ku woc ni, woc i ku nsaam, bala, Woso i lee ka an woc nsa.

²⁰ Ku gaa a hi a u: «Moc i Woso nsaam», an bokare, an so a danyi m, nsaarzaa m. Sira m, gaa k'a bir a danyi k'a n'a yum bi nsaare, a b'a dam ma, an Woso k'a bir a yum bi nsa y.

²¹ Ba le ku Krista a ka woc u bi n na: Gaa k'a ni Woso nsaam, k'an a danyi nsa so.

5

Kaseti ku Woso a ka

¹ Gaa ninne haay k'a sira ka a u, Yeezuu bi Krista m, Woso nyi m. Gaa ninne haay k'a Zi nsa, a a Nyi nsa so.

² Ho k'a n'a hunkare a u, woc Woso nyino nsa bi ba n ni: Ku woc Woso nsa, u ni zure a lero u.

³ Ba woc nsaare kan Woso ki bi n na: Ku woc n a lero si. B'a lero woc, mor gorezaa bee y.

⁴ Bala, gaa haay ku Woso y'a yi bi bor durnya ra. Ho k'a bor durnya ra bi, woc srakare m.

⁵ Nka i bor durnya ra? Ku bi m, gaa k'a sira ka, a u, Yeezuu bi, Woso Nyi m.

⁶ Yeezuu Krista i bor durnya u, an a hunka hi m kan ma ki. Hi bee m bala y, hi m kan ma ki. Bi, Sent-Espri n'a kaseti kam, bala, Sent-Espri m sira.

⁷ N kaako, n n'a kaseti kare:

⁸ Sent-Espri, hi kan ma ki. Bi n kaako ro woc kaseti deem n n'a kare.

⁹ Ku woc i gooc kaseti sire, Woso kaseti bi gotabaa le da. Ba Woso kaseti bi n na: A kaseti ka a Nyi b'u.

¹⁰ Gaa k'a sira ka Woso Nyi b'u, a i kaseti naa do m a heer u. Gaa k'a n sira ka Woso u bi, Woso ba an nawom nsaarzaa. K'a n sira ka kaseti ku Woso a ka a Nyi b'u bi minto.

¹¹ Ba kaseti bi n na: Woso musrbaa k'a nyare ba u bi ka woc u, bi musrbaa bi do i Nyi bi zi.

¹² Gaa k'a ni kan Nyi bi ki, a i musrbaa m. Gaa k'a ba kan Woso Nyi bi ki, a ba musrbaa bi do ni y.

Musrbaa k'a bir nyam bi dore

¹³ Naa haay gorsira ba moc u awoc ma, awoc k'a ni sira kam Woso Nyi b'u bi, k'awoc n a do a u, a i musrbaa k'a nyare ba u bi m.

¹⁴ Ho k'a ni woc heer bam kookoo Woso zi bi ba n ni: Ku woc ho ninne ye han an zu a hoonho u, a y'a tor kam woc ma.

¹⁵ Bi ku woc do, u u, ku ho woc ye han a y'a tor kam woc ma bi, woc do woc u, woc i ho ku woc ye bi m.

¹⁶ Ku gaa a danyi yi, an ni mimbonyaa bare, mimbonyaa bi do bir tam ze bunce u, k'an yaa da. Woso musrbaa kan u, ku mimbonyaa bi do bir tam ze bunce u paan... y. Bala, mimbonyaa ta u, an ni tam ze bunce u. Mimbonyaa bi do minto bee moc u, a yaa da y.

¹⁷ Ziboe bonyaa haay bi, mimbonyaa m. Bi, mimbonyaa haay bee ni tam ze bunce u y.

¹⁸ Woc do woc u, gaa ninne haay ku Woso a yi bi bir mimbonyaa bam donto y. Bala, Woso Nyi b'i dom ma, *Bonyaabarezaa bir heer bam ma y.

¹⁹ Woc do woc u, Woso gooc m woc m, bi durnya haay jilli i *Bonyaabarezaa wo u.

²⁰ Bɪ wɔɔ dɔ sɔ wɔɔ ɔ, Woso Nyɪ bɔɪ, an bɪ wɔɔ hɔɔn gu, k'ɔ Woso paan... bɪ dɔ. Bɪ Woso paan... Nyɪ Yeezuu Krista nɔ wɔɔ n ta ɔ. A m Woso paan..., a m mɪsɪrbaa k'a nyarɛ ba ɔ bɪ.

²¹ M nyɪnɔ ɲɔarɛɔ, a b'a ka a *wosobaawɔnɔ wɔɔ da ɔ y.

Ci huya hɔ kɔ ZAAN a ba

Ci huya hɔ kɔ Zaan a ba bi

gasɔɔre

Zaan k'a n'a hire a muɲja ma Gɔaagusire ci bi nɔ ɔ b' i ci huya hɔ naa do ba, an a nyɔɔ lɔ kɔ Woso a bɔ ɔ kan a nyɛnɔ ki ma, a i yire i ɔ, kɔ deem kristagɔɔɔ sokɔma m. K'a η dɔndɔ kɔ η ni kɔ ηɔa, kɔ η ni dundo a zi kan ηɔaahɔdindarezannɔ ki sɔ.

Gasɔɔre

¹ Mɔɔ, *Gɔaagusire, mɔɔ i ci naa do nyɔɔ lɔ kɔ Woso a bɔ ɔ bi ma kan a nyɛnɔ ki, mɔɔ ni η ηɔam paan.... Mɔɔ bɛɛ bala y, bi mɔɔ kan gɔɔɔ haay kɔ η sira dɔ rɔ wɔɔ ki sɔ.

² Sira i kan wɔɔ ki, b'a nyɛntam kan wɔɔ ki dɔmum k'a nyare ba ɔ bi nɔ ɔ.

³ Wɔɔ Zɪ Woso kan Yeezuu Krista, Woso Nyɪ bi ki barka nyɛntam kan wɔɔ ki, kan a cikirzere ki, a laaftu ki, sira kan ηɔare ki nɔ ɔ.

Danyɛnɔ ηɔare

⁴ Mɔɔ heernyɔɔ gɔta yi, kɔ mɔɔ i nyɛnɔ gɔsunno yi, ηn' i tam sira zaa ra, amba le kɔ wɔɔ Zɪ Woso a ka wɔɔ ɔ bi m.

⁵ Naa ma kɛɛɛ bi, lɔ, mɔɔ y'a yere ibu han, ɔ kɔ ηɔa. Mɔɔ bir le daa gɔrsira bare ibu ma y, le kɔ wɔɔ yi halli a sɛɲɲɪda ɔ bi m.

⁶ Ba ηɔare n na: k'ɔ ta a lɛrɔ wɔɔ zaa bi ra. Le naa do awɔɔ nyɛnta a ma a sɛɲɲɪda ɔ, k'awɔɔ n ηɔare zaa bi sa.

⁷ Bala, braba gɔɔɔ m zannɔ a kɛrgu durnya ra. Ŋ bir kaseti kare η ɔ, Yeezuu Krista a ba gɔaa y. Gɔaa k'a ni naa bam bi, ηɔaarzaa m, Krista jim m.

⁸ K'a dundo a zi, a b'a ka awɔɔ zibɛɛ bi nyɔɔdɔ bi n nyaam y, bi k'a ganwɔre haay k'an ta ɔ yi.

⁹ Gɔaa haay k'a bir gɔɔtam Krista hɔdɛndare nɔ ɔ, an n'a hɔɔnhɔ zum la bi, a zaa ba kan Woso ki y. Gɔaa k'a gɔɔta a nɔ ɔ, a i kan wɔɔ Zɪ Woso ki, a Nyɪ ki.

¹⁰ Kɔ gɔaa bɔr awɔɔ zi, b'a ba hɔdɛndare naa do nɔ ɔ, a b'a si a har ɔ y, a b'a nyaasi ka y.

¹¹ Bɪ gɔaa k'a nyaasi ka, a ze a ɔ kɔ ra kan ki a mimbonyaarɔ nɔ ɔ.

¹² Minno ta ɔ gɔta mɔɔ ni η ci bare awɔɔ ma, bi mɔɔ n a ηɔa kɔ m η ba, ci m kan gar hi ki ni y. A ηɔa mɔɔ ɔ kɔ m bɔr awɔɔ zi, kɔ m bi meer ba, m le m kan awɔɔ ki, kɔ wɔɔ heernyɔɔ n yi gɔta paan....

¹³ I danlɔ kɔ Woso a bɔ ɔ sɔ bi nyɛnɔ i yaa dare ibu m.

Ci kaaku ho ku ZAAN a ba

Ci kaaku ho ku Zaan a ba bi

gasore

Ci kaaku ho naa do ba Zaan o a gaaastiba paan... ku n n'a birm Gayus ma. Nyunta b'o kristagoo leezaa ku niijho o, a ziboo m muja kan kristagoo woo ki. Zaan n'a le boho o, an a dondom so k'an dundo a zi kan Diyotrefes ki, bi ziboo bi zore y.

Gasore

¹ Moo, *Gaaagusire, moo i ci naa do nyoo m hoarezaa paan... Gayus ma.

² M gaaastiba muja, moo y'a yem Woso han k'ibu n bir muja ho haay no o, k'ibu laafi bi n bir muja, amba i nyi ho bi m.

³ Moo heer yi nyunta gota, bala, danyuno bor naa o, hn'ibu misirbaa kaseti kare, n o, ibu i tam sira no o. Bi denter m, ibu i tam sira no o.

⁴ Moo heernyoo gota k'a le da haay bi, ku moo ma, n o, moo nyuno woo i tam sira no o bi m.

⁵ M gaaastiba muja, ibu hobaa muja kan danyuno woo ki, baa kan saanaro woo ki so bi, sirakare ziboo bi.

⁶ N y'ibu mujaba kaseti ka Krista gooo taa. K'ibu i da n han amba Woso hocho m, n zaa sare minto bi, a muja gota.

⁷ Krista to minto y'a ka, hni wuti, hn' i tam, bi n ho si gooo ku n Krista do ro woo zi y.

⁸ Bi woo, woo o ga m, o daahan ka gooo woo duro o, k'o o da ma, o zi ba kan ku ki sira to ma.

Diyotrefes koroma kan Demetrus sirabaa ki

⁹ Moo ci ba Krista gooo woo ma. Bi, Diyotrefes k'a n leezaabaa hoam n barla bi, a bir yem moo ho ma y.

¹⁰ Bi, ku moo bi bor, moo bom ho niijho k'a a ba moo m haay kan a meerbaa bonyaa ki bi m. Bi, a n a ba naa n a bo y. A le baa k'a danyuno woo si so y, gooo ku n le n taa k'a n si ro woo a y'a tare n tolle, an n n muja Krista gooo woo barla.

¹¹ M gaaastiba muja, i bi gaa k'a bonyaa ba tar sa y, gaa k'a muja ba tar sa. Gaa k'a n'a muja bare, Woso gaa m, gaa k'a n'a bonyaa bare, a n Woso yi y.

¹² Ku Demetrus ni, gaa haay y'a kaseti muja kare. Sira muja y'a kaseti kam. Woo y'a kaseti kam, b'ibu do, i o, woo kaseti bi, sira m.

Leersore

¹³ Minno ta o gota, moo n a ho ku m n ci ba ibu ma, bi moo le baa ku m n ba gorsirabareho m kan gar hi ki ni y.

¹⁴ A ho moo o, ku m b'i yi domum niijho o, k'o soora ba kan ku ki.

¹⁵ Ku laafi n bir kan ibu ki! Gaaastibo woo i yaa dare ibu m, k'i yaa da gaaastibo woo m, gaa biyoo m.

Ci ku ZIIDI a ba

Ci ku Ziidi a ba bi

gasore

Ziidi bi, Yeezuu danzaa m, a ɪ ci bi ba. K'a n'a hire a ma Zakki danyi bi to ma m, wɔ ɔ Yeezuu danzaa m.

Ci bi ba a ɔ, kristagɔɔɔ haay ma. Ho k'a n'a dɪdam ci b'ɔ bi a yo k'a bir hodeem kan Pɪyɛr ci hɪya ho bi mim ki. Nɔaahodɪndarezannɔ wɔɔ, a ɔ, k'a η da jum ɔ. A n n'a hum kristagɔɔɔ wɔɔ m, kɔ η nɪ jum kɔɔkɔɔ sɪra hɔdɪndare bi nɔ ɔ.

A ɪ makrarɔ sam biisi minno ma k'a hunka a ɔ, gɔɔɔ kɔ η sɪra mim ma, ηnɪ bɔkare η n zu ɔ rɔ wɔɔ, Woso zem bi η dɔdɔ ka.

Ziidi ɪ yaa dam kristagɔɔɔ wɔɔ m

¹ Mɔɔ mɪŋŋa Ziidi m nɪ ci bi bam, Yeezuu Krista zibɔɔnyɪ m mɔɔ m, Zakki dam m mɔɔ m sɔ. Ci bi ba mɔɔ nawɔre awɔɔ ma, awɔɔ kɔ Zi Woso a ηɔa, an awɔɔ bir k'a yɪ a gɔɔɔ, an nɪ dɔre awɔɔ ma Yeezuu Krista tɔ ma rɔ wɔɔ.

² Bi, kɔ Woso n a cicirzɛɛ kan a laafɪ ki, a ηɔare ki ka awɔɔ ɔ gɔta.

Woso ηɔaahodɪndarezannɔ wɔɔ dɔdɔ yarm

³ M gɔaasɪbɔɔ ηɔare nɔ ɔ, mɔɔ ηɔa gɔta kɔ m ci ba awɔɔ ma, kɔ m bɔmbɔre kɔ wɔɔ ɔ da kɔ ɔ, ɔ n ta m bi mim dɪnda. Bi, mɔɔ bi dɪga a, pakra m kɔ m ci bi ba awɔɔ ma dɪtaa, kɔ m a ye a han k'a zɔɔ ba strakare kɔ Woso a ka a gɔɔɔ wɔɔ ɔ gallem deem taan... dɔmum haay minto bi tɔ ma.

⁴ Bala, gɔɔɔ bɔnyaarɔ a da wɔɔ zi, Woso barka lemim bi η n'a nɔkɔm, k'a a da ma a mɪsɪrbaa ba a hɔɔnhɔ ma mimbɔnyaa bare nɔ ɔ, bɪsɪ ηn'a kam Yeezuu Krista ma, an bɔkare a mɪŋŋa y'a deem n soorezaa, a m wɔɔ Zuuba sɔ. Bi, Wosoci bi lɛɛ ka an gɔɔɔ nɔɔn duro dɔdɔyarle kɔ η n'a yɪm mim hɪ laato.

⁵ Ho kɔ mɔɔ n'a ηɔam kɔ m a hɪ keere naa, awɔɔ dɔ mɪŋŋa, bi, mɔɔ lɛ n taa kɔ m a tɔ da a nɔ ɔ. Zuuba k'a gɔɔɔ wɔɔ bɔmbɔ lombaa nɔ ɔ Ezipti kɔ ɔ bi, a a ya an so ra an gɔɔɔ kɔ η n ye ηnɪ sɪra ka ɔ rɔ wɔɔ zɪnze.

⁶ Bi, maleekarɔ kɔ η y'a buncerɔ tɔ, ηn'a zerga paŋŋa kɔ Woso a ka η ɔ bi rɛ rɔ wɔɔ, awɔɔ dɔ a ɔ, Woso brɔɔ da banŋarɔ ɔ monsigɔ nɔ ɔ dɔmum haay minto, k'a bi η dɔdɔ ka dɔdɔkare hinnɪ gɔta b'ɔ.

⁷ Kɔ Sodɔm kan Gomɔɔr ki, kan kɔrɔ kɔ η nɪ η jɪr ma rɔ wɔɔ ki mim nɪ, awɔɔ dɔ sɔ. Kɔrɔ nɔɔn duro a mɪŋŋɔɔ sa, ηn'a ka dintim zibɔɔrɔ wɔɔ ɔ sɔ, ηn'ɪ jaandare k'an bɔnyaa maam-maam bam. Naa tɔ ma m, Woso n η dɔdɔ yar, ηn'ɪ sɛ k'a lihɪre ba ɔ fɪryɪre nɔ ɔ, η fɪryɪre bi, makra m sɔ, k'a gɔaa haay zɛ kɔbɔ.

⁸ Kan naa ki haay, gɔɔɔ kɔ η y'a da wɔɔ zi rɔ wɔɔ, a ba η nawɔre am kɔrɔ nɔɔn duro ho bi m. A hɔɔn η n'a dam mim danŋadɔɔ ma, bi n'a kam ηn'ɪ jaan dam, η bir yem Zuuba ma y, maleekarɔ paŋŋazannɔ ηn'ɪ η sɔnsɔ wɔm sɔ.

⁹ A n bɔkare, Maleekarɔ haay cir Misel mɪŋŋa, bɔr k'a ɔ, an nɪ bɪsɪ kam kan Sɔtaana ki Moyiisi gɔr sare ma bi, a n ye an meerbaa bɔnyaa ba Sɔtaana ma y. A hɪ a ɔ bala, a ɔ: «Zuuba fir kare ɪ ma.»

¹⁰ Bi, gɔɔɔ nɔɔn duro, ho kɔ η n a dɔ bi ηn'a sɔnsɔ wɔm. Bɔ η y'a ɔ kɔ ɔ kan poohɔɔ ki, η ba hɔɔndare zore nɪ y, ho k'a bɔr η heer ɔ bi n'a bam, ho bi dɔ bɔkare an nɪ nyaanle η nɪ.

¹¹ Kɔsɪ ɪ kan η ki, bala, zu η y'a ɔ Kayen hɔbaa ɔ, zi bɔnyaa ηn'a bam k'a busoo yɪ am Balam* ho bi m. A mɪŋŋɔɔ η n'a zarm, bala, η y'a da a nyaa ma kan Woso ki, amba Kooree a ba bi m.

¹² B'awɔɔ tɪr a sɔ kɔ ma k'a ho bi danyiɔbaa zekɔra nɔ ɔ bi, kɔ η y'awɔɔ barla nyannɪ m, nyannɪ ba η mɪŋŋɔɔ nɪ kan ho bi bi maam-maam ki y, a hɔɔn ηn'a dare a mɪŋŋɔɔ ma bala. Bɔ η y'a ɔ kɔ ɔ, kan warkɔ kɔ hunher n'a gaam, bi la bi bam bi ki. N bɔ kɔ ɔ sɔ kan gɔ k'a bir nyɪ dare y, baa a nyɪdare dɔmum ɔ, bɔ η y'a ɔ kɔ ɔ kan gɔrɔ kɔ η yɪ η wɔnwɔr ηnɪ gɪnga fɪgaa rɔ ki.

* 1:11 1.11 K'a dɪga Hunkare Ci 2.14 buncɛ ɔ.

¹³ Amba higota kuræro tur a fur bo a re bi, a nyannu zibæero woo kærgu η nawom læe ra maam so. Bo η y'a o koo o kan monyaaro ko η n a taji do ro ki, Woso n η to ko η n goota monsigæ gota maam-maam no o domum haay.

¹⁴ Adam panja toolema saanhunazaa Enok læe ka an gooo noom mim hi laato ho, Woso lesinnisora meerbaa no o, a o: «A ba n ni, Zuuba i zem kan maleekaroo ki miliyon bam hoka,

¹⁵ k'a bi durnya jilli doodo ka. A gooo ko η n Woso do ro woo doodo yarm, η zibæe bonyaaroo ko η yi η ba haay bisi ka Woso ma no o ro woo to ma. A yi η doodo yarm so meerbaaroo bonyaaroo ko bawosodorezanno noom η ba Woso ma ro woo to ma.»

¹⁶ Goo noon duro no bir nyoom fuga y, kukur ηn'a bam can, a misirbaa bi ba η nawom a letaamaroo bare no o bala. Mijabusure meerbaaroo ηn'i η bam, ηn'i bra bumbam gooo m k'a ho yi.

Dondorero kristagoo woo to ma

¹⁷ B'awoo, m goaasiboo ηoare no o, k'a meerbaaroo ko woo Zuuba Yeezoo Krista zibæezanno woo læe ka ηni η ba kan awoo ki ro woo to da a no o.

¹⁸ N y'a hi awoo m, η o: «Domum jezanno o, gooo nyuntan o, ηni bir yaa wore awoo ma, ηni bir a misirbaa bam a mesim letaamaroo no o, bawosodore no o.»

¹⁹ Goo woo duro ni zem gongorero m bi, durnya hoodarero y'a so η o, η ba Woso Espri ni y.

²⁰ B'awoo, m goaasiboo, k'a goota a bir tam læe tee... a sirakare k'an mijeta an cem bi no o, k'a bir yaa dam *Sent-Espri panja no o.

²¹ K'a goota Woso ηoare bi no o, a bir dom woo Zuuba Yeezoo Krista ma, an ni zem bi misirbaa k'a nyare ba o bi ka awoo o, a cicirere no o.

²² K'a bir gooo ko η n ni sunsum kam no woo cicir zem.

²³ K'a η yo se zaa ra, a η bumboo. Gosunno n ta o, k'a broo cicir ze, bi k'a dundo a zi ko η b'awoo da a koromaro woo no o y. K'a so η zibæe bonyaaroo woo m, bala, ko mimbonyaabonno ni η ni bi, η dintim ka a mijoo ma.

O o le bo Woso o

²⁴⁻²⁵ Bi ko Woso k'an deem an ni woo yom woo Zuuba Yeezoo Krista to ma bi n leboore yi. A a da ma, an a ka awoo b'a dore y, an a ka so, awoo n bi jum a læe, bi, koroma si ba awoo ma y, heernyoo guta no o, a leboore no o. Bi k'a to n leboore yi, kan gutabaa ki, panja ki, a y'a so ho haay o. Biisi tee..., dutaa kan domum haay ki no o. Amina.

HINKARE CI

Hinkare Ci bi

gasore

N y'a gungare n o, Zaan ko Yeezuu karundanyi m an Yeezuu Krista lemim nyinta ci ba an ciro kaakoro woo ba b'i Hinkare Ci bi ba so.

A i goota Kristazibeezanno buerehuuyo woo barla an gusi. N n a nyaso Krista kaseti bi kare to ma n ni ta m ko k'a ni hi bire ma n n'a birm Patmos o b'u. Woso n ho k'an ta o an ni zem bi bor bi hunka m k'a n a da ci o, an a nyoo strakønno sokomaro ko η ni fur yum Krista to ma am a ho bi m no woo ma, ko η ni goota ηni jum kookoo ηn'a to o, bala, kristagoo ko η ni koro ko Rom a ga m, an a so o η ro woo haay i fur yum guta Krista to ma. Nyinta Zaan o Azii mineer o. Kristagoo sokomaro k'a ci bi nyoo η ma ro woo saanhuna, nyinta η y'a o ko bi do o so.

Ci bi, Krista k'a panja bor a junno ra an ni zem bi η da an a ka a strakønno woo m menyoo yi, ηni cirbæ bi kan a ki heernyoo kan laafu ki ko o bi mim an a dundam makraro no o.

N n ci bi ba k'a nyibæ da strakønno woo ma y, bi k'a η heer yo durnya bi domunno kosoro no o. Hinkare Ci bi makraro woo, a da η nawom woo han ko Krista ze bi kan a mumbore ki zibæ bi nyoodo k'an ta o her kan booti ki bi do munnja.

Gasore

¹ Yeezuu Krista bi, Woso y'a ka o, k'an ho k'a ni zem bi nyinta o dutaa bi hunka a zibænyunoo m. A maleeka a nyoo k'an b'a hi a zibænyi Zaan m.

² A n ni Woso lemim bi hure, an Yeezuu Krista kaseti ka kan ho haay k'a a yi bi ki.

³ Mimbirenyintazaa m goaa k'a ni karunda bam, kan gooo ko η n'a tor kam wolesinnisora meerbaa ma ro woo ki, ηn'i zum ho ko η y'a gorsira ba b'u. Bala, wakati b'a zo.

Yaadare kristagoo ko η ni Azii o

⁴ Moo munnja Zaan m ni gorsira naa do bam kristagoo sokomaro saanhunaro ko η ni Azii ko o ro woo ma:

K'a barka kan laafu ki yi, goaa k'an ta o, an nyinta o, an ni zem bi zi, kan espri saanhunaro ko η n a duu jur o ro woo ki zi,

⁵ kan Yeezuu Krista, kasetzaa paan..., k'a lee ka an a mum bo o gæno bire o, a m durnya cinno woo cir bi ki zi.

Bo ni woo ηsam, an woo mimbunyaaro sorgo a ma m,

⁶ an a ka, woo n o ba a cirbæ mannibønno a Zi Woso zibæ minto. A y'a ga leboore m kan panja ki domum k'a nyare ba o. Amina!

⁷ Ba n ni, a i zem warko no o, bi goaa haay y'a yum, baa gooo ko η y'a ze ro woo y'a yum so. Tara buræ gooo heerzarle nyi kare a minto. In..., k'an yi maam!

⁸ Zuuba Woso a hi, a o: Moo m leekarezaa, moo m jezaa. Moo n ta o, m nyinta o, m n ni nyintan o, ho haay Zuuba.

Zaan Gvaanyi bi makra yi

⁹ Moo munnja Zaan, awoo danyi awoo zukuuzaa, fuyure, cirbæ kan tontore ki Yeezuu zuure no o, nyinta moo o, m ni tara deem ko hi bur ma, n n'a hum ma Patmos o, Woso lemim kan Krista kaseti kare ki minto.

¹⁰ *Sent-Espri zer moo ra Zuuba domum deem hinni o, moo n leer panjazaa ma m je o, i o, huure n n'a hem, an n'a hure, a o:

¹¹ Ho k'ibu n'a yum bi gorsira ba ci o, i nyoo kristagoo sokomaro saanhunaro woo ma: Efæzi o, Simurni o, Pergam o, Tuyatur o, Sardi o, Filadelfi o, kan Lawodisee ki o.

¹² Moo n bo ko m diga goaa k'a ni meer bam kan moo ki bi ma. Bi ko moo m wisigæ bi, moo sarma fitrero yi saanhuna.

¹³ Fitrero woo bire o bi, moo goaa yi, an bo ko o i o, Gvaanyi m, an huu jintæ da a ra, an sarma hosoos so a ci o.

¹⁴ A mim bi kan a minkæ bi ki nyinta fu fitu i o, ser ka m, gæe lajaa m, a munyaaro woo ni yire o, sewure m.

¹⁵ A ganno bo ko o kan zaan ko n y'a sor, an ni yom bi ki. A leer ni yire o hiro gutoo susur m,

¹⁶ an ni monyaa saanhuna m a bist o. Kargu le huuya ni bore a le o. A meer ni yore i o, woso ni gum kan panja ki.

17 Kò mɔɔ yɪ bɪ, mɔɔ m do a taa ɪ ɔ ga mɔɔ ɔ. A n a bɪsɪ wɔ ka mɔɔ ra, an a hɪ, a ɔ: I da bɪ bɔ ɔ y, mɔɔ m lɛkarezaa, mɔɔ m jezaa,

18 mɔɔ n mɪsɪr. Mɔɔ nyɪnta, m ga, bɪ ba n nɪ, mɔɔ mɪsɪr dɔmum k'a nyare ba ɔ nɔ ɔ, bɪ mɔɔ ɪ zɛ cɛlɛnyɪnɔ m kan gəənokɔ hɔɔ kɪ.

19 Hɔ k'ɪbɪ yɪ bɪ gɔrsɪra ba, kan hɔ kan ta ɔ kɪ, kan hɔ k'a nɪ zɛm bɪ bɔr bɪ kɪ.

20 Ba monyaa saanhunaro k'ɪbɪ ɪ yɪ mɔɔ bɪsɪ wɔ ɔ kan sarma fiturerɔ saanhunaro wɔɔ kɪ ɲɪ n na: Monyaa saanhunaro wɔɔ, kristagɔɔɔ sokomaro saanhunaro wɔɔ maleekaro m. Fiturerɔ saanhunaro wɔɔ kristagɔɔɔ sokomaro saanhunaro wɔɔ m.

2

Lemim Efezi kristagɔɔɔ sokoma minto

1 Gɔrsɪra ba Efezi kristagɔɔɔ sokoma maleeka bɪ ma nɛnnaaɔ:

Gɔaa k'an ta monyaa saanhunaro wɔɔ m a bɪsɪ ɔ, an nɪ tam sarma fiture saanhunaro bire ɔ,

2 bɪ y'a hɪ, a ɔ: Mɔɔ ɪbɪ kɔre kan ɪ tɔntɔɔre kɪ dɔ, ɪbɪ bɪr yem gɔɔɔ bɔnyaaro ma y. ɪbɪ gɔɔɔ kɔ ɪ n'a hɪre a ma kristazibəəzanno, bɪ kristazibəəzanno bɛɛ nɪ ɪ ɲɪ mɪ rɔ wɔɔ ka lɛɛ. ɪbɪ bɪ ɪ ɲɪ dɔ ɲɔaarzanno.

3 Tɔntɔɔre ta ɪbɪ ɔ: ɪbɪ fir yɪ mɔɔ tɔ ma, b'ɪbɪ n ɪ bɔ ɪ je nɪ y.

4 Bɪ mim kɔ mɔɔ n ta m kan ɪbɪ kɪ bɪ, ɪbɪ wɔ saa ɪ lɛɛkare ɲɔare kan mɔɔ kɪ bɪ ma.

5 Bɪnce k'ɪbɪ nyɪnta ɔ, ɪ ɪ bɔ ɔ bɪ tɔ da ɪ nɔ ɔ. ɪ ɪ bɔ ɪ taam k'ɪ biisi zibəero wɔɔ bɔɔta. Kɔ n bɛɛ nɪ, mɔɔ zɛre ɪbɪ zi. Bɪ k'ɪbɪ n ɪ bɔ ɪ taam, mɔɔ y'ɪbɪ fiture bɪ sare a bɪnce ɔ.

6 Hɔ ɲɪɪɲə k'ɪbɪ n ta m bɪ, ɪbɪ nyɪ sɔ Nikola gɔɔɔ wɔɔ zibəero m, amba mɔɔ hɔ bɪ m.

7 Gɔaa k'a lɛ n taa, k'an hɔ kɔ Sent-Espri n'a hum kristagɔɔɔ sokomaro wɔɔ m bɪ ma. Damazaa bɪ, mɔɔ mɪsɪrbaa gɔ k'a nɪ arzana ɔ nyɪ kan ɔ an a bɪ.

Lemim Simurni kristagɔɔɔ sokoma ma

8 Gɔrsɪra ba Simurni kristagɔɔɔ sokoma maleeka bɪ ma nɛnnaaɔ:

A m lɛkarezaa, a m jezaa. A nyɪnta an ga, an a bɔ an bɔr mɪsɪrbaa nɔ ɔ, bɪ n nɪ meer naa do bare:

9 Mɔɔ ɪbɪ firyɪre dɔ kan ɪ ɲɔa kɪ. Bɪ arzakazaa n'ɪbɪ m, mɔɔ gɔɔɔ kɔ ɪ ɔ zɪfɔrɔ n'a mɪ, ɲɲɪ bɔkare zɪfɔrɔ bɛɛ nɪ ɪ ɲɪ mɪ rɔ wɔɔ tɔzarlɛ zibəə kɔ ɪ nɪ ta m bɪ dɔ, Sotaana sokomace nɪ ɪ mɪ.

10 I bɪ nyɪ ba hɔ k'a n'a kam k'ɪ fir yɪ bɪ ma y. Sotaana y'ɪbɪ gɔɔɔ gɔsɪnno dum lɔnnɔɛ ɔ, k'a a gɪnga awɔɔ ma, b'awɔɔ fir yɪm dɔmum bu. ɲum kɔɔkɔ k'an ta an ɪ zɛ ku. Mɔɔ mɪsɪrbaa firgə kare ɪ ɔ.

11 Gɔaa k'a lɛ n taa, k'an hɔ kɔ Sent-Espri n'a hum kristagɔɔɔ sokomaro wɔɔ m bɪ ma. Damazaa bɪ bɪ fir yɪm zɛ hɪya hɔ ma fɪga y.

Lemim Pergam kristagɔɔɔ sokoma ma

12 Gɔrsɪra ba Pergam kristagɔɔɔ sokoma maleeka bɪ ma nɛnnaaɔ:

A n nɪ kargɔ lɛ hɪyazaa m bɪ nɪ meer naa do bare:

13 Mɔɔ bɪnce k'ɪbɪ n ta ɔ bɪ dɔ. Sotaana cirbəəduu bɪnce m. ɪbɪ gɔɔta ɪ nɪ nyasom mɔɔ tɔ m, ɪbɪ n sɪra ka mɔɔ ɔ tɔ y, baa dɔmum ɲɪɪɲə kɔ ɪ ɲɪ mɔɔ kasetzaa paan... Antipas zɛ ɔ gər awɔɔ zi bɪnce kɔ Sotaana n ta ɔ b'ɔ.

14 Bɪ mɔɔ ɪ mim m kan ɪbɪ kɪ. Gɔɔɔ gɔsɪnno y'awɔɔ bire ɔ, ɲɲɪ yɛ Balam* mim ma. A ɪ dɔndɔre bɔnyaar ka Balak ɔ k'an Israyel nyɪnɔ nyɔnnɪyɔta kɔ ɪ ɲɪ *wosobaawɔnno mannɪ sim sɔ kan jaandare do haay kɪ.

15 ɪbɪ zi sɔ bɪ, gɔɔɔ gɔsɪnno ta ɔ, ɲɲɪ yɛ Nikola gɔɔɔ hɔdɪndare ma.

16 Bɪ minto bɪ, ɪ bɔ ɪ taam, kɔ n bɛɛ mɔɔ zɛre ɪbɪ zi dɪtaa, m bɪ yar ba kan ɪ kɪ, m lɛ kargɔ bɪ m.

17 Gɔaa k'a lɛ n taa, k'an hɔ kɔ Sent-Espri n'a hum sokomaro wɔɔ m bɪ ma.

Damazaa bɪ, mɔɔ *mann k'a nyaakom da kan ɔ, m jaa fu kɔ n tɔdaa gɔrsɪra ba ma bɪ ka ɔ. Gɔsɪ n tɔ bɪ do dɔ kɔ gɔaa k'a a si bɪ bɛɛ y.

Lemim Tiyatur kristagɔɔɔ sokoma ma

18 Gɔrsɪra ba Tiyatur kristagɔɔɔ sokoma maleeka bɪ ma nɛnnaaɔ:

Woso Nyɪ k'a munyaarɔ bɔ kɔ ɔ kan sewurə kɪ, a ganno m bɔ kɔ ɔ kan zaantɔzaa kɪ bɪ nɪ meer naa do bare:

19 Mɔɔ ɪbɪ zibəero, ɪbɪ ɲɔare, ɪ sirakare, ɪ zibəə kan ɪ tɔntɔɔre kɪ dɔ. ɪ zibəero k'ɪbɪ ɪ ba je ɔ rɔ wɔɔ lɛ da biisi hɔɔ wɔɔ ra.

* 2:14 2.14 K'a dɪga 2 Pɪyeer 2.15-16; Ziidi 11 bɪnce ɔ.

²⁰ Bɪ, mɔɔ heer bɪ nyunta kan ɪbu kɪ y. ɪbu k'ɪ ye Zezabel ma. Lo naa do n'a hure a ma wosolesinnɪsorazaa, an nɪ mɔɔ zibænyɪnɔ nyonnɪyɔɔm, an nɪ hɔ dɪndare ɪ n kɔ ɪ n nɪ jaan da, kɔ ɪ nɪ wosobaawɔnɔnɔ mannɪ sim sɔ.

²¹ Mɔɔ toore ka ɔ k'an a bɔ a taam, b'a le baa k'a a bɔ taam a jaandare nɔ ɔ y.
²² Dɪga! Mɔɔ y'a kare an wota yaaba m, an fir yɪ, a muno jaandænno wɔɔ maam sɔ, kɔ ɪ n a bɔ a taam a zibæro wɔɔ nɔ ɔ y.

²³ Mɔɔ y'a nyɪnɔ wɔɔ zɪnzem. Bɪ kristagɔɔɔ sokomaro wɔɔ haay y'a dɔre ɪ ɔ: mɔɔ m goaa k'a goaa haay letaama dɔ kan a heer kɪ. Bɪ mɔɔ y'awɔɔ goaa biyæhɔ kan ɔ, an a ga kɔ ɔ kan a zaa zibæhɔ kɪ.

²⁴ B'awɔɔ gɔɔɔ k'a nɪ Tɪyatɪr ɔ, a gɔɔta a n ye hɔdɪndare naa do ma bɪ, awɔɔ n ye hɔ kɔ n'a hum ma Sotaana minno kɔ ɪ y'a nyaakom da rɔ wɔɔ ma y, awɔɔ n a ka ma k'a ɪ dɔ y. Maam bɪ mɔɔ bɪ m yarɛ m mɔr gorezaa ka awɔɔ m la y.

²⁵ Bɪ, k'a nyasɔ hɔ k'awɔɔ n ta m bɪ m bala kɔkɔɔ, k'an ta an mɔɔ zere dɔmum ku.
²⁶⁻²⁸ Damazaa bɪ, goaa k'a nyasɔ mɔɔ zibæhɔ bɪ m an ta an a nyare ku, mɔɔ panɪa kɔ mɔɔ mɪɪɪa a yɪ m Zɪ zi bɪ kan ɔ: Mɔɔ y'a kare an a sɔ do gɔta ɔ, a y'a sore ɪ ɔ kɔsɪ-kɔsɪ, a yɪ ɪ zɔre amba nɪ gedro zɔm bɪ m. Mɔɔ dɔmɪre monyaa kan ɔ.

²⁹ Goaa k'a le n taa, k'an hɔ kɔ Sent-Espri n'a hum kristagɔɔɔ sokomaro wɔɔ m bɪ ma.

3

Lemim Sardi kristagɔɔɔ sokoma

ma

¹ Gɔrsɪra ba Sardi kristagɔɔɔ sokoma maleeka bɪ ma nɔnɪnaaɔ:
Goaa k'a nɪ Woso espri saanhɪnarɔ m kan monyaa saanhɪnarɔ kɪ bɪ nɪ meer naa do bare: Mɔɔ ɪbu zibæro dɔ, ɪ y'a le bɔre ɪbu ɔ ɪ ɔ, ɪ mɪsɪr, bala gɔr n'ɪ mɪ.

² ɪ tɔ ɔ, ɪ b'a ka an gɔota an n'a ɲam k'a ga bɪ n a nyambɔr y, a mɪm bɔ ɔ. Bala, mɔɔ yɪ, ɪbu zibæhɔ bɪ mɪɪɪjabaa bɪ gɔta mɔɔ Woso mɪm ɔ y.

³ Hɔ k'ɪbu yɪ, ɪ ma sɔ bɪ tɔ da ɪ nɔ ɔ. Nyasɔ m k'ɪ ɪ bɔ ɪ taam. K'ɪbu n dundo ɪ zi, mɔɔ zere am koor hɔ bɪ m. B'ɪbu bɪ wakati kɔ mɔɔ n nɪ zem bɪ daata ze ɪbu ra bɪ dɔre y.

⁴ Bɪ kan bɪ kɪ, ɪbu gɔɔɔ gɔsɪnɔ ɪ Sardi ɔ, ɪ n dɪntim ka a huuro ma y. ɪ zum kɔ ɔ kan mɔɔ kɪ, huu furo n a ma, bala, ɪ y'a ga m.

⁵ Damazaa bɪ, huu fu dure a ma nɔnɪnaaɔ, mɔɔ b'a tɔ bɔm mɪsɪrbaa ci b'ɔ y. Mɔɔ y'a kasetɪ kam m Zɪ kan a maleekarɔ kɪ taa, mɔɔ ɔ, mɔɔ goaa m.

⁶ Goaa k'a le n taa, k'an hɔ kɔ Sent-Espri n'a hum kristagɔɔɔ sokomaro wɔɔ m bɪ ma.

Lemim Filadelfii kristagɔɔɔ sokoma ma

⁷ Gɔrsɪra ba Filadelfii kristagɔɔɔ sokoma maleeka bɪ ma nɔnɪnaaɔ:
Goaa mɪɪɪa, sɪrazaa bɪ, k'a nɪ David celenɪ m, an a gɔm bɪ gɔsɪ b'a dam ma a n a ta y, an n'a tam bɪ gɔsɪ b'a dam ma an a gɔ y bɪ nɪ meer bare, a ɔ:

⁸ Mɔɔ ɪbu zibæro dɔ: Ba n nɪ, mɔɔ cele gɔ, ɪ lee, bɪ gɔsɪ b'a dam ma an a ta y. ɪbu panɪa bɪ bɪ gɔta y, bɪ kan bɪ kɪ, ɪbu gɔɔta ɪ zu mɔɔ lemim ɔ, ɪbu n bɪsɪ ka mɔɔ tɔ ma y.

⁹ Sotaana sokomace gɔɔɔ kɔ ɪ ɔ, zɪfɔrɔ n'a mɪ rɔ wɔɔ, ɲɔaar ɪn'a bare, zɪfɔrɔ bæe n ɪ mɪ y. Mɔɔ y'a kare, ɪnɪ bɔr, ɪnɪ bɪ kukurɔ ze ɪbu taa, bɪ ɪn'a dɔm ma ɪ ɔ, mɔɔ ɪbu ɲɔa.

¹⁰ Bala, ɪbu ɪ zum mɔɔ lemim ɔ kan tɔntɔre kɪ, mɔɔ dɔre ɪbu ma sɔ fɪryɪre k'a nɪ zem bɪ bɔr durnya jilli nɔ ɔ k'a bɪ durnyazannɔ makra ba bɪ dɔmum ɔ.

¹¹ Mɔɔ zem zɔɔ, nyasɔ hɔ k'ɪbu ta m bɪ m kɔkɔɔ, kɔ gɔsɪ b'ɪbu fɪrgɔ bɪ yɔ ɪ nɪ y.

¹² Damazaa bɪ, mɔɔ y'a bam mɔɔ Zɪ Wosoce bɪ sago, a bɪ bɔm dɔ fɪga y. Bɪ mɔɔ yɪ m Woso tɔ gɔrsɪra bam ma, kan mɔɔ Woso kɔ tɔ kɪ, Zerizalem daa k'a a tɔ brama mɔɔ Woso zi an nɪ zerm bɪ kɪ, kan mɔɔ tɔ daa bɪ kɪ.

¹³ Goaa k'a le n taa, k'an hɔ kɔ Sent-Espri n'a hum kristagɔɔɔ sokomaro wɔɔ m bɪ ma.

Lemim Lawodisee kristagɔɔɔ sokoma ma

¹⁴ Gɔrsɪra ba Lawodisee kristagɔɔɔ sokoma maleeka bɪ ma nɔnɪnaaɔ:
Ba hɔ kɔ Amina, kasetizaa paan..., sɪrazaa, an a ze kɔ ra kan Woso kɪ hɔ haay dare sɪɪɪɪda ɔ bɪ n'a hum na:

¹⁵ Mɔɔ ɪbu zibæro dɔ. ɪbu bɪ nyɔɔre, b'ɪbu bɪ kaare y. A ɲɔa mɔɔ ɔ k'ɪbu n bɪr nyɔɔre gɛe kaare.

¹⁶ Bɪ k'ɪbu n zaarɔɔ, ɪbu bɪ nyɔɔre, b'ɪbu bɪ kaare bɪ, mɔɔ y'ɪbu bɔre m le.

¹⁷ Bala, ɪbu y'a hure, ɪ ɔ: Hɔnyɪzaa n'ɪ mɪ, mɔɔ m ba hɔnyɪzaa, mɔɔ bɪr m kam hɔsɪ ma dɔ y, bɪ k'ɪbu n a dɔ ɪ ɔ, ɪ ɪ fir nɔ ɔ, cɪcɪr nɔ ɔ, ɪ m ɲɔazaa, ɪ m bɔs, ɪ m dɪgɪ bɪ.

¹⁸ ɪbu dɔndɔ mɔɔ nawom k'ɪ sarma kɔ ɪ y'a sɔr bɪ si mɔɔ zi k'ɪ ba hɔnyɪzaa, k'ɪ huuro furo si, k'ɪ du ɪ ma, k'ɪ nyannɪ nyaakom da m. ɪ hɔ si ɪ tɔ ɪ mɪm la k'ɪ ɪ da ma ɪ lee yɪ.

¹⁹ Gooo haay kō moo ŋsa rō wōo, moo nū ŋ bōm zaa ō, m nū ŋ honhorm. Ncūnaas bi, i tō ō, k'i i bō i taam!

²⁰ Ba moo jum cele ma, m n'a zem na. Kō goaa moo leer ma, an ce bi le gō, moo gasom zi. M hō bi kan ki, an a bi kan moo ki.

²¹ Damazaa bi, moo y'a kare, an nyunta kan moo ki, m cirbæduu ra, amba moo m da ma sō, m ta ma nyunta kan m Zi ki a cirbæduu ra bi m.

²² Gōaa k'a le n taa, k'an hō kō Sent-Espri n'a hum kristagōō sokōmarō wōo m bi ma.

4

Woso daore Arzana ō

¹ Bi je ō bi, moo m ya m a yi cele n a gō brama, bi leer kō moo lēe ka m a ma, an meer ba kan moo ki an bō kō ō kan huure leer ki b'a hi moo m, a ō:

Der naa ō, kō m hō k'a nū zem bi nyunta ō bi hunka i m.

² Lēem bi, Sent-Espri zer moo ra. Bi, moo duu yi brama b'ō, gōaa nū nyuntam la.

³ Gōaa k'a nū nyuntam la bi, bō a kō ō kan jaa kō n n'a birm zaspi, n n'a birm sardōannū bi ki. Bramahōwosōre k'a bō kō ō kan jaa kō n n'a birm emerodū bi n bir duu bi ma.

⁴ Duuro buhura a yaa si i bir duu bi ma, bi duuro wōo duro burē ō, gōōgusinno buhura a yaa si i nyunta ŋ la, ŋnū huuro furo du a ma, sarma firgēro nū ŋ mim ma.

⁵ Brama nyakū nū bōm duu bi nō ō kan leerlo ki, kan bramahōensire ki. Fiture saanhunaro nū cirbæduu bi jur ō, ŋn'i yōm kan panja ki, brōo m Woso espri saanhunaro wōo.

⁶ Duu bi lēe bi, bō a kō ō, i ō, higōta hi k'a nū yōm pekō-pekō am kristal hō bi m bi m. Hōomōsuro si i bir duu bi ma. N nū munyaarō m a mē ma jilli lēe kan je ki.

⁷ Lēekare homōsir bi, bō a kō ō kan poozāa ki. A hiya hō bi, bō a kō ō kan ŋōapoo ki. A kaakō hō bi meer i bō kō ō kan gōaa hō ki. A si hō bi bō a kō ō kan caa gōta k'a wer bi ki.

⁸ Hōomōsuro wōo za sōrdi-sōrdi, munyaarō n bir ŋ ma jilli, kan ŋ nō ō ki. Sinuu ō kan a gunuu ō ki, a hi nawōm ncūnaas bi ŋ bir a tore y, ŋ ō:

«Mūŋŋa, Mūŋŋa, Mūŋŋa, Zuuba, Woso panja k'a jirē ba ō, a i nyunta ō, an ta ō, an nū zem bi.»

⁹ Bi kō hōomōsuro wōo bōr ŋn'i laa lōm ŋn'a le bōm bō nū nyuntam duu bi ra an mōsir dōōraa k'a nyare ba ō nō ō b'ō, ŋn'a dan ō, ŋn'i yaa dam nū barka,

¹⁰ *gōōgusinno buhura a yaa si rō wōo i kukurē zere bō nū nyuntam duu burē ō an mōsir dōōraa k'a nyare ba ō nō ō bi taa, ŋn'a dan ō, ŋn'a firgēro wōo zom duu bi lēe, ŋn'a hure, ŋ ō:

¹¹ «Zuuba wōo Woso, ūbū i ga lēbōore, daore kan panja ki m. Bala, ūbū i hō haay da: ūbū yi ŋ ŋsa, kō ŋ nū bir ta ō, bi y'a ka, i ŋ da.»

5

Ci kan sinnyeem ki

¹ Moo ci yi gōaa k'a nū nyuntam duu bi ra bi bōst wō ō, n n a gōrōra ba a nō ō kan a burē ki, n n a kōst kōsire saanhūna m.

² Moo maleeka panjāzaa yi, an n'a hum kan panja ki, a ō:

Nka y'a ga m, an ci bi gō, an a kōsōrēro wōo cincer?

³ Bi gōaa ba ō an nū brama gēe, tara burē ō gēe, tara noom ō, an n'a dam ma, an ci bi gō, gēe an dīga a y.

⁴ Bi, moo heer a zar kō n n gōaa yi an a ga m an ci bi gō, gēe, an dīga a bi tō ma.

⁵ Gōōgusinno wōo gōaa deem n a hi moo m, a ō:

I b'i heer zar y. Ba n nū, Ziida do poozāa k'an David yanja bi, k'a yi damazaa bi, an nū ci bi gōm kan a kōsōrēro saanhunaro wōo ki.

⁶ Kēere bi, moo sinnyeem yi an jum, i ō, a ze n y'a ō, duu bi bire ō, hōomōsuro wōo kan gōōgusinno wōo ki m bir ma. A munnō saanhūna kan a munyaarō ki saanhūna, ŋ mūŋŋō n Woso espri saanhunaro k'a ŋ nyōo tara burē ō rō wōo.

⁷ A a zō k'a ci bi si bō nū nyuntam duu bi burē ō bi bōst wō ō.

⁸ K'a ci bi si bi, hōomōsuro si rō wōo kan gōōgusinno buhura yaa si rō wōo ki kukurē ze sinnyeem bi taa. Gōaa biyēō nū kōnnū m kan sarma laagarō ki, tidōēr nyisi nū ŋ hunhan. Wosogōōo yaadare m.

⁹ N nū laa daa lōre, ŋ ō:

«ūbū y'i ga m i ci bi si,
i kōsōrēro wōo cincer,
bala, n y'ūbū ze ūbū n gōōo bōmbō do haay nō ō,

lemim biyæə nɔ ɔ,
kɔrɔ y'a hɔnhɔ ki nɔ ɔ,
tara y'a hɔnhɔ ɪ ma bi m,
ɪ ŋ ka Woso ɔ.

¹⁰ Ƴu ŋ ba cinno,
mannɔbɛnno wɔɔ Woso minto,
bi ŋ cirbæə bɪm tara burə ɔ.»

¹¹ Mɔɔ dɪga, m malɛkarɔ cir leer ma, ŋ lɛ tisi-tisi kan tisi-tisi k'a lɛ ba ɔ y, ŋnɪ bɪr duu
bi ma kan hɔmɪstɪrɔ ki, gɔɔɔgusɪnno ki.

¹² Ŋ n a leer busu kan paŋŋa ki, ŋn'a hɪrɛ, ŋ ɔ:

«Sinnyɛɛm kɔ ŋ y'a zɛ b'a ga m an paŋŋa yɪ kan arzaka ki, mindɔrɛ ki, kan dama ki,
daɔrɛ ki, cirbæə ki, lɛbɔɔrɛ ki.»

¹³ Hɔɔdare haay k'a nɪ brama, an nɪ tara burə ɔ, tara noom ɔ kan hi burə ki hɔmɪstɪrɔ
haay kɔ ŋ nɪ ta ŋ ɔ rɔ wɔɔ, mɔɔ ma ŋn'a hɪrɛ, ŋ ɔ:

«Bɔ nɪ duu burə ɔ kan sinnyɛɛm bi ki m lɛbɔɔrɛ, daɔrɛ, cirbæə kan paŋŋa ki yɪ dɔɔraa
k'a nyare ba ɔ nɔ ɔ.»

¹⁴ Hɔmɪstɪrɔ siro wɔɔ n'a hɪrɛ, ŋ ɔ: «Amina!» Gɔɔɔgusɪnno wɔɔ n kukurɛ zɛ, ŋn'a
daŋ ɔ.

6

Lɛkare kɔsɪrɛrɔ sɔrdɪrɔ wɔɔ hɔnhɔrɛ

¹ Kɔ sinnyɛɛm bi lɛkare kɔsɪrɛ bi hɔr saanhɪnarɔ wɔɔ bar la bi, mɔɔ yɪ, m a ma
hɔmɪstɪrɔ siro wɔɔ lɛkarezaa bi hɛən si bramahɛnsɪrɛ m, a ɔ: «Bɔr!»

² Bi, mɔɔ sisi fu yɪ. Gɔaa k'a da ɔ bi n sa nyasɔ a wɔ ɔ. N n cirbæə firgɛ ka ɔ, an ta
k'a yaa yar ba, a ɪ dama m, b'a dama yɪm.

³ K'a kɔsɪrɛ hɪɪya hɔ bi hɔr bi, mɔɔ ma hɔmɪstɪr hɪɪya hɔ bi n hɛən si, a ɔ: «Bɔr!»

⁴ Sisi vanta n a hunka piin...: N lɛ ka gɔaa k'a da ɔ b'ɔ k'an laafɪ bɔ durnya ɔ kɔ gɔɔɔ
n bɪr kɔ zɪnzɛm, n kargɔ jintɔ ka ɔ sɔ.

⁵ K'a kɔsɪrɛ kaaku hɔ bi hɔr bi, mɔɔ ma, hɔmɪstɪr kaaku hɔ bi hɛən si, a ɔ: «Bɔr!» Bi,
mɔɔ sisi kundɛ yɪ. Gɔaa k'a da ɔ bi nɪ hɔ kɔ n nɪ mɔr gore makra bam nɪ bi n'a wɔ ɔ.

⁶ Bi, mɔɔ hɔ nɪŋŋɛ ma an bɔ kɔ ɔ kan leer ki hɔmɪstɪrɔ siro wɔɔ bɪrɛ ɔ, an n'a hɪrɛ,
a ɔ: «Yɪryaa makra ba deem, hindeem zibæə busoo ma, naanyaa makra kaaku, hindeem
zibæə busoo ma. K'a gɔɔta nyɔɔ bi ma kan dɪvɛn bi ki, ɪ b'ɪ wɔ da ma y.»

⁷ K'a kɔsɪrɛ si hɔ bi hɔr bi, mɔɔ ma hɔmɪstɪr si hɔ bi m hɛən si, a ɔ: «Bɔr!»

⁸ Bi, mɔɔ sisi vɔnnɪmɛzaa yɪ. Gɔaa k'a da ɔ bi bir n nawɔm «zɛ» gɛənokɔ n zu a jɛ
ɔ. Ŋ paŋŋa ka ŋ ɔ kɔ ŋ n'a so tara burə zekumbir si kɛr bi deem ɔ, kɔ ŋ nɪ gɔɔɔ zɪnzɛ
kargɔ m, nɔ m, yaaba bɔnyaa m kan poohɔɔ ki m.

⁹ K'a kɔsɪrɛ soor hɔ bi hɔr bi, mɔɔ gɔɔɔ kɔ ŋ yɪ ŋ zɪnzɛ Woso lemim kan kasetɪ kɔ ŋ
y'a ka bi minto rɔ wɔɔ nyiro yɪ, mannɪduu bi letaa.

¹⁰ Ŋ n'ɪ zee dam kan paŋŋa ki, ŋ ɔ: «Zuuba mɪŋŋa, sɪrazaa, Ƴu maasɪrɛ bare an ta
an dɔmɪm kara ku k'ɪ bɔkare ɪ dɔdɔ ka, ɪ wɔɔ ma bi zɪm bɔ durnyazanno ma?»

¹¹ N n huu fu ka ŋ gɔaa biyæə ɔ, n n a hɪ ŋ nɪ, kɔ ŋ n'a ya, ŋnɪ bɔr a ma poore, k'an
ta, an ŋ zibæəkɔɔnrɔ kan ŋ danyɪnɔ kɔ ŋ nɪ zɛm bi ŋ zɪnzɛ am ŋ hɔ bi m nɔ wɔɔ lezerle
dɔmɪm ku.

¹² Bi, k'a kɔsɪrɛ sɔrdɪ hɔ bi hɔr bi, mɔɔ taranyiŋŋɛrɛ gɔta yɪ. Woso n a ba kundɛ ɪ ɔ
pɛɛra kɔ n y'a ba hɔmɪstɪr ka kundɛ m, mom bi jilli n a ba ɪ ɔ ma m.

¹³ Monyaarɔ n sur tara ɔ, ɪ ɔ, hɪnhɛr gandaara ɪ sɔɔn jungɪr sur.

¹⁴ Brama n a gɔr ɪ ɔ, wɔtaa n y'a gɔr. Ciro haay kan tararɔ kɔ ŋ nɪ hi bɪrɛ ɔ rɔ wɔɔ ki
n'a gaa a bɪncɛrɔ ɔ.

¹⁵ Tara burə cinno, gɔɔɔ gɔtɔɔ, yarbɛnno cinno, arzazanno kan paŋŋazanno ki,
lonno kan soamɪŋŋaɔzanno ki, ŋ haay, a nyaakom dunda ciyaarɔ kan cigæəziro ki ɔ.

¹⁶ Ŋ n a hɪ ciro kan jaarɔ wɔɔ ki m, ŋ ɔ: «K'a dunda wɔɔ ra, k'a wɔɔ nyaakom da laato
gɔaa k'a nɪ nyɪntam cirbæəduu burə ɔ bi meer ma, kan sinnyɛɛm bi nomaa ki.

¹⁷ Bala, ŋ nomaa dɔmɪm gɔta ɪ bɔr, nka n n'a dam ma an bɔlɛ nɪ?»

7

Gɔɔɔ kɔ ŋ Woso makra yɪ rɔ wɔɔ

¹ Bi jɛ ɔ bi, mɔɔ malɛkarɔ yɪ si, ŋnɪ jum tara gorga si bi nɔ ɔ. Ŋ nɪ tara burə hɪnhɛr si
bi nyasɔ, kɔ hɪnhɛr sɪ b'a da ma an hɔn tara burə ɔ, hɪgɔta burə ɔ, gɛɛ gɔ deem taan...
burə ɔ y.

² Mɔɔ maleɛka vanta yi, an a to dɔgɔr ɔ, an Woso mɩsrɩ bɩ hɔ makra sa a wɔ ɔ. A n a leer busu gota an a hɩ maleɛkarɔ sɩro kɔ η nɩ paŋŋa m, ηŋ'a dam ma, ηŋ'a bɔnyaa ba tara kan hɩgɔta kɩ m nɔ wɔɔ m, a ɔ:

³ «A bɩ hɔsɩ ba tara m kan hɩgɔta kɩ, gɔrɔ wɔɔ kɩ m, kɔ wɔɔ n makra da wɔɔ Woso zibɔɛnyɩnɔ wɔɔ tusɔ ɔ y.»

⁴ Bɩ, mɔɔ gɔɔɔ kɔ η Woso makra bɩ yi a tusɔ ma rɔ wɔɔ lɛ ma: Nɩ tisi-tisi zɔrɔ busi yaa si, ηŋɩ makra bɩ yi, Israyɛl nyɩnɔ paryaa bueerehɩya bɩ nɔ ɔ.

⁵ Ziida paryaa ma, gɔaa tisi-tisi bueerehɩya, η makra bɩ nɔ η tusɔ ma. Ruben paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɩya; Gaad paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɩya;

⁶ Aɛɛr paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɩya; Nɛftalii paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɩya; Manase paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɩya;

⁷ Sɩmnyɔn paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɩya; Levii paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɩya; Isakaar paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɩya;

⁸ Zabɩlon paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɩya; Zozɛf paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɩya; Benzamen paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɩya, ηŋɩ makra bɩ m a tusɔ ma.

Gɔɔɔ cir k'a lɛ ba ɔ

⁹ Bɩ jɛ ɔ bɩ, mɔɔ gɔɔɔ cir gota yi, gɔaa b'a dam ma, an η lɛ sa y. Tara y'a hɔnhɔ, do y'a hɔnhɔ, kɔrɔ y'a hɔnhɔ, lemim y'a hɔnhɔ gɔɔɔ m. Nɩ n jum brama cirbɔɛduu bɩ kan sinnyɛm bɩ kɩ taa, ηŋɩ zaba huuro du a ma, ηŋ'ɩ bɛ lɛɛrɔ m a wɔ ɔ.

¹⁰ Nɩ n a leer busu brama, ηŋ'a hɩrɛ, η ɔ: «Bɔmbɔrɛ bɩ, a to a ɔ wɔɔ Woso k'a nɩ nyɩntam cirbɔɛduu ra kan sinnyɛm bɩ kɩ zi!»

¹¹ Maleɛkarɔ haay kɔ η y'a zɛ kɔ ra ηŋɩ bɩr cirbɔɛduu bɩ ma rɔ wɔɔ kan gɔɔɔgusɩnno wɔɔ kɩ, hɔmɩsrɩ sɩro wɔɔ kɩ kukurɛ zɛ ηŋ'a meer ku tara ma duu bɩ lɛ ɔ, ηŋ'ɩ Woso dan ɔ.

¹² Nɩ n'a hɩrɛ, η ɔ: «Amina! Wɔɔ Woso n daɔrɛ yi kan lɛbɔrɛ kɩ, mindɔrɛ, barka yaa, cirbɔɛ kan paŋŋa kɩ yi dɔɔraa k'a nyare ba ɔ nɔ ɔ. Amina!»

¹³ Gɔɔɔgusɩnno wɔɔ gɔaa deem meerbaa sa, an a hɩ mɔɔ m, a ɔ: Gɔɔɔ nɔɔn duro kɔ η zaba furo du a ma rɔ wɔɔ, nkɔɔ nɩ? A to η y'a ɔ ka?

¹⁴ Mɔɔ n a nyɩ bɔ nɔ, mɔɔ ɔ: Mɔɔ Zuuba, ɩbɩ y'a dɔ! A n a hɩ mɔɔ m, a ɔ: Bɔ η y'a ɔ fir gota bɩ nɔ ɔ. A huuro wɔɔ sɔrgɔ η y'a ɔ, sinnyɛm ma bɩ nɔ ɔ, η fu n bɔ.

¹⁵ Bɩ minto y'a ka, ηŋ'ɩ junum Woso cirbɔɛduu bɩ lɛ ɔ, ηŋ'ɩ daɔrɛ zi bam sinuu ɔ kan a gunuu ɔ kɩ a ɛɛ ɔ b'ɔ. Bɩ, bɔ nɩ nyɩntam a cirbɔɛduu bɩ ra bɩ dɔrɛ η ma.

¹⁶ Nɔ bɩ η zɛm dɔ, mɩsrɩ bɩ η nyasɔm dɔ y, wosogurɛ kan sinseɛm kɩ bɩ nare η ma dɔ y.

¹⁷ Bala, sinnyɛm k'a nɩ junum cirbɔɛduu bɩ burɔ ɔ bɩ n nɩ yɩrɛ η dundɔr. A karɛ η lɛɛ, an ta η nɩ mɩsrɩbaa himɩnyaarɔ bɩncɛ ɔ. Bɩ Woso yi η nyifeer do haay gɔngɔm ma.

8

Kɔsɩrɛ saanhɩna hɔ hɔrɩɛ

¹ Kɔ sinnyɛm bɩ kɔsɩrɛ saanhɩna hɔ bɩ hɔr bɩ, lɛɛ zɛ sɩ... brama ɔ, an ta, an miniti bukɔrku ku.

² Bɩ, mɔɔ maleɛka saanhɩnarɔ kɔ η nɩ Woso taa rɔ wɔɔ yi. Nɩ n huurero gɔtɔɔ ka η ɔ saanhɩna.

³ Maleɛka vanta n bɔr an bɩ jum mannɩjaa bɩ lɛ ɔ. A n tidɔɔr nyisi laaga kɔ n y'a ba sarma m bɩ sa a wɔ ɔ, n n tidɔɔrlo ka ɔ gota k'an a zɛ kɔ ra kan wosogɔɔɔ wɔɔ haay yaadarɔrɔ kɩ k'a nɩ η ka Woso ɔ sarma mannɩjaa k'a nɩ cirbɔɛduu bɩ lɛ ɔ bɩ burɔ ɔ.

⁴ Tidɔɔr sɩŋŋɔ bɩ n a to maleɛka bɩ wɔ ɔ kan wosogɔɔɔ wɔɔ yaa dare kɩ, an der an ta Woso taa.

⁵ Maleɛka bɩ n tidɔɔr nyisi mɔr bɩ sa, an mannɩduu bɩ sɛ sa an a da ɔ, an a han, an a zo tara burɔ ɔ. Bramahɔɛnsirero, leerlo kɩ, brama nyakɩ kan taranyɩŋŋɔrɛ kɩ nyɩnta ɔ.

Lɛɛkarɛ huurero sɔrdɩrɔ wɔɔ

⁶ Maleɛka saanhɩnarɔ kɔ η nɩ huurero saanhɩnarɔ wɔɔ m bɩ, η y'a banka ka η hɛ.

⁷ Lɛɛkarezaa b'a huure bɩ hɛ: Lajaa kan sɛ kɩ an a war kɔ ma kan ma kɩ sur tara burɔ ɔ. Sɛ n tara burɔ zekumbir kaako bɩ deem sa kan tara burɔ zekumbir kaako bɩ deem gɔrɔ kɩ, burbutur do haay kɩ.

⁸ Maleɛka hɩya hɔ bɩ n a huure bɩ hɛ: Hɔ m, an bɔ kɔ ɔ kan ci gota kɔ sɛ a sa, n n a nyɔɔta n a da hɩgɔta ɔ kɩ. Hɩgɔta bɩ zekumbir kaako bɩ deem a ba ma.

⁹ Hɩgɔta bɩ hɔɔmɩsrɩrɔ wɔɔ zekumbir kaako bɩ deem nɔ n gɩŋga, kɔɔlɔs gota-gɔtarɔ wɔɔ zekumbir kaako bɩ deem n a zar.

¹⁰ Maleeka kaako ho bi n a huure bi he: Monyaa gandaa n a to brama an a da an ni bire, i o sewura m. A da a o koyaaroo zekumbir kaako bi deem kan himinyaaroo woo ki ra.

¹¹ Monyaa bi do to m «kosi-kosi». Hiro woo zekumbir kaako bi deem n a ba «kosi-kosi», gooo n gunga gota hiro woo ko n y'a ba kosi-kosi minto.

¹² Maleeka si ho bi n a huure bi he: Wosogure zekumbir kaako bi deem kan mom zekumbir kaako bi deem ki, monyaaroo zekumbir kaako bi deem ki n a ba monsigo. Sinuu zekumbir kaako bi deem n a ba monsigo, gunuu maam so.

¹³ Mooo n diga, m ceda yi werle ma brama noyaa o, m a ma, an n'a hum kan panja ki, a o: «A yim kosi! A yim kosi, tara burao gooo woo ma huurero ko maleekaro kaakoro woo n ni zem k'a b'a he bi minto.»

9

¹ Maleeka soor ho bi n a huure bi he: Mooo n monyaa yi, an a to brama o, an b'a da. N n yaa gandaa k'a no tekka ba o bi celenyi ka o.

² A n yaa gandaa k'a no tekka ba o bi le go, sinjho n bo o, i o, se gandaa sinjho m. Sinjho bi n a ka woso kan hinhir ki n a ba kundoo.

³ Bistoo n bo sinjho bi do no o, nja'a kergu tara burao ra. N n panja ka n o, am tara burao booroo ho bi m.

⁴ N n le ka n o: Ko n bi hosi ba tara burao bur ni, bi n bi hosi ba go m, gee ho k'a ni lee dam tara burao o bi ni y. Bi ko n n nyaa ba kan gooo ko Woso makra ba n tuse o ro woo ki bala.

⁵ N zaa ka n o ko n n fir ka gooo woo ma mom soor too, bi ko n bi n zinze y. Bi fir ko n n'a kam gooo ma bi bo ko o kan booro k'a ni goaa hanm bi ki.

⁶ Dommoo woo duro o bi, gooo ze birm, bi n b'a yure y. N y'a njoam k'a gunga, bi ze bi y'a sire n lee.

⁷ Bistoo woo duro bo n y'a o ko o kan sisiro ko n moor da n ma k'a ta n ni yar o ro woo ki. N minno woo ra bi, a k'an naa i o, sarma firgoro m. N meerlo woo n bo ko o kan gooo ho ki.

⁸ N minkero n bo ko o kan lanno ho ki, n soro n bo ko o kan poozaa soro ki.

⁹ N curo woo k'an naa i o, noyaa gonjoro n yi n ka a ma, n zaro woo bogor bi n bo ko o kan sisiro terkoro ko n bra si nja'ni tam yar o ro woo bogor ki.

¹⁰ N monno woo n bo ko o kan booroo monno ki, n karo n ta o. N monno woo n panja bi n ta o, k'a fir ka gooo ma mom soor too.

¹¹ N cir bi m yaa gandaa k'a no tekka ba o maleeka ko n n'a birm *ebree lemim m «Abadon», n n'a birm grekki m «Apoliyon» bi m.

¹² Leekare kosi bi cem: Ba kosi vantoo huyoo n ni zem k'a b'a nya o na.

¹³ Maleeka sordt ho bi n a huure bi he: Bi, mooo leer ma an a to sarma manjiaa koon siro k'a ni Woso lee bi zeezi.

¹⁴ A n n'a hum maleeka sordt ho k'a ni huure bi m bi m, a o: «Bar ze maleekaro siro ko n yi n sur Efrati ko gota burao o ro woo ma.»

¹⁵ N n bar ze maleekaro siro ko n y'a banka nja'ni dom wakati, domum, mom kan doograa ki minto, k'a bi zamaa zekumbir kaako deem ze ro woo ma.

¹⁶ Bi, mooo sisiro zannoo woo le ma: N miliyon zochura.

¹⁷ Siirozannoo ko n y'a hunka mooo m makra bi no o ro woo ba n ni: Gonjoro n yi n ka a ma, nni bo ko o kan se ki, borame ki, kidibirme ki. Sisiro woo minno woo n bo ko o kan poozannoo minno ki, se n ni bore n le o kan sinjho ki, kidibir ki.

¹⁸ Kosi kaakoro noom, se, sinjho kan kidibir ko n ni bore n lero o, gooo zekumbir kaako deem ze.

¹⁹ Bala, sisiro woo panja bi, n lero an ta o kan n monno ki so. Ko sura ni, n monno woo bo n y'a o ko o kan minno ki, n minno n tunta o, bi n'a kare nja'a dam ma, nja'ni fir kam gooo ma.

²⁰ Ko gooo ko n gootaro woo ni, gooo ko n n gunga firyirero noom duro no o ro woo, n n a bo a taam nja'a wobombo a ziberoo woo o y. N goota, nja'ni zinero, *wosobaawonno ko n yi n ba sarma m gee wanzur m, gee zaan m, gee go m, ko n b'a dam ma, nni lee yi, nni mim ma, nni ta ro woo dan o y.

²¹ N n a bo a taam nja'a wobombo a gertzere, a wokurero, a jaandare kan a kombaaro woo ki o y.

10

¹ Bɪ jɛ ɔ bɪ, mɔɔ maleɛka paŋɲazaa deem yɪ, an a to brama, an nɪ zerm, warko n a kurə ɪ ɔ, huu m. Brama howasɔɔre n a bɪr a mim ma, a meer nɪ yɪre ɪ ɔ wosogure m. A ganno nɪ yɪre ɪ ɔ se y'a zaa da.

² Ci poore n'a wɔ ɔ, an gɔ. A n a bɪsɪ gam tɔ higota ra, an a jɪsa gam tɔ tara ra.

³ A n zee gota da, an bɔ kɔ ɔ kan poozaa baadare kɪ. K'a zee bɪ da kan paŋɲa kɪ bɪ, bramahəənsire saanhunaro wɔɔ baa da.

⁴ Kɔ bramahəənsire saanhunaro wɔɔ baa da bɪ, mɔɔ nyunta kɔ m a gorsira ba, mɔɔ leer ma an a to brama, an n'a hum mɔɔ m, a ɔ: Bramahəənsire saanhunaro wɔɔ leer nyaakom da, ɪ bɪ ɲ da ci ɔ y.

⁵ Maleɛka kɔ mɔɔ nyunta m a yɪ, an nɪ junum higota kan tara kɪ burə ɔ bɪ, a a bɪsɪ wɔ busu brama, an a wer si

⁶ K'an bɔ m misɪr dɔɔraa nyare ba ɔ bɪ nɔ ɔ, an brama da kan tara kɪ kan hɔɔ haay kɔ ɲ nɪ ɲ nɔ ɔ rɔ wɔɔ kɪ, an higota da kan hɔ k'a n'a nɔ ɔ bɪ kɪ m, a ɔ: Dɔmum dare ba ɔ dɔ y.

⁷ Dɔmum kɔ maleɛka saanhuna hɔ bɪ n n'a huure bɪ hɛɲ ɔ bɪ, Woso mim k'a nyaakom da bɪ kɔ yɪre, amba a hɪ a zibəənyɪno lɛsinnɪsorazanno padare m bɪ m.

⁸ Leer kɔ mɔɔ ma an a to brama b'a ya an a hɪ mɔɔ m, a ɔ: Ta, ɪ ci kɔ n y'a gɔ maleɛka k'a nɪ junum higota burə ɔ kan tara kɪ wɔ ɔ bɪ si.

⁹ Mɔɔ nɪ m zɔ maleɛka bɪ ma, m a ye han k'an ci poore bɪ ka m ɔ. A n a hɪ mɔɔ m, a ɔ: A si, ɪ sɔ. A nyuntam kɔsɪ-kɔsɪ ɪ bɪ nɔ ɔ. Bɪ, a nyuntare am zɔɔn hɔ bɪ m ɪ bɪ le ɔ.

¹⁰ Mɔɔ n ci poore bɪ si maleɛka bɪ wɔ ɔ bɪ, m a sɔ. Mɔɔ le ɔ bɪ a nyunta am zɔɔn hɔ bɪ m. Bɪ kɔ mɔɔ sɔ bɪ, mɔɔ nɔ a ba kɔsɪ-kɔsɪ.

¹¹ N n a hɪ mɔɔ m, n ɔ: A a ga m k'ɪ bɪ n ɪ ya, ɪ Woso le si ɪ so ra kɔrɔ gota minto, tararo gota minto, lemim gota kan cinno gota kɪ minto.

11

Kasetizanno huyɔɔ

¹ Bɪ jɛ ɔ bɪ, n n niigə go ka mɔɔ ɔ, an bɔ kɔ ɔ kan hɔ makra bare gura kɪ, n n'a hɪ mɔɔ m, n ɔ: wuti, ɪ Wosoce bɪ makra ba kan manɲjaa bɪ kɪ, k'ɪ gɔɔɔ kɔ ɲ nɪ Woso dan ɔ b'ɔ rɔ wɔɔ le sa.

² Bɪ kɔ Wosoce jeer bɪ nɪ, k'ɪ to maam, ɪ b'a makra ba y. Bala, a da n y'a ɔ dorɔ vantɔɔ kɔ ɲ nɪ zem ɲ tonto tara mɲɲa bɪ ra mom busi a yaa huyɔɔ nɔ ɔ rɔ wɔɔ wɔ ɔ.

³ Bɪ mɔɔ y'a kam mɔɔ kasetizanno huyɔɔ wɔɔ m yɔrgɔrɔ huuro du a ma, ɲnɪ Woso le si ɲnɪ so ra dɔmum tisi kan a zɔɔhura a busɔrdɪ kɪ nɔ ɔ.

⁴ Kasetizanno huyɔɔ wɔɔ, oliviye huyɔɔ wɔɔ m kan fiture cuntarahɔɔ huyɔɔ kɔ ɲ nɪ junum durnya Zuuba taa rɔ wɔɔ kɪ m.

⁵ Kɔ gɔaa ɔ k'a bɔnyaa ba ɲ nɪ, se n nɪ bɔre ɲ le ɔ, an ɲ junno wɔɔ bɪ. Denter, kɔ gɔaa ɔ k'a hɔ bɔnyaa ba ɲ nɪ, a a ga m, k'an ga ncɪnaaɔ.

⁶ Bala, ɲ y'ɪ le m k'a brama ta, bɪ la b'a dam ma, an tɔkɔ ɲ wosolɛsinnɪsora meerbaa dɔmum ɔ y. ɲ y'a da ma, ɲn'a ka hi n a lor ma. ɲ y'a da ma ɲn'a ka fir do haay n bor durnya ɔ, dɔmum kɔ ɲ y'a ɲɔa ma.

⁷ Bɪ kɔ ɲ kasetɪ bɪ ka ɲn'a nya, hɔnyaaazaa k'a n'a tom yaa gandaa k'a nɔ tekka ba ɔ b'ɔ bɪ wutim yarm kan ɲ kɪ, an bɔr ɲ la, an ɲ zunze.

⁸ ɲ gəəro wɔɔ gɔɔtam kɔ gota kɔ n n'a birm makra nɔ ɔ Sodɔm kan Ezipti kɪ bire ma. Bɪnce bɪ do n yɪ ɲ Zuuba bɪ wɔ ɔ godarkora ma bɪ.

⁹ Kɔrɔ y'a hɔnhɔ, do y'a hɔnhɔ, lemim y'a hɔnhɔ, kan tararo y'a hɔnhɔ kɪ zem bɪ diga ɲ gəəro ma dɔmum kaakɔ kan a kur kɪ, bɪ, ɲ bɪ yere ɲ birle ma y.

¹⁰ Durnyazanno y'a heer nyɔɔre ɲ mim ma, ɲ nyuntam heer nyɔɔ nɔ ɔ, ɲ ganwɔre nyɔɔm kɔ ma, kɔ wosolɛsinnɪsorazanno huyɔɔ nɔɔn duro fir ka ɲ ma gota bɪ minto.

¹¹ Bɪ dɔmum kaakɔ kan a kur kɪ rɔ nɔɔn duro je ɔ bɪ, Woso a ka misɪrbaa hoonsi n gasɔ ɲ ɔ, ɲnɪ wuti, ɲnɪ junjum. Bɪ, nyibəə gota gasɔ gɔɔɔ kɔ ɲ nɪ digare ɲ ma rɔ wɔɔ ɔ.

¹² ɲ leer gota ma an a to brama, an n'a hire ɲ nɪ, a ɔ: «K'a der naa ɔ!» Bɪ ɲ der brama warkɔ nɔ ɔ, ɲ junno wɔɔ mum m.

¹³ Wakatɪ bɪ do ɔ bɪ, taranyiɲɲere paŋɲazaa nyunta ɔ. Tara bɪ do nɔ ɔ, ce bu barla, ce deem wurgə haay, bɪ gɔaa tisi saanhuna ɪ gunga tara bɪ nyiɲɲere nɔ ɔ. Nyibəə gasɔ gɔɔɔ kɔ ɲ gɔɔta rɔ wɔɔ ɔ, ɲn'a le bɔ brama Woso ɔ.

¹⁴ Kɔsɪ huyɔɔ hɔ bɪ cem. Ba «kɔsɪ» kaakɔ hɔ n nɪ zem leem na.

Huure saanhuna hɔ

¹⁵ Maleɛka saanhuna hɔ b'a huure bɪ hɛ: Leer gɔtɔɔ n a to brama, ɲn'a hire, ɲ ɔ: «Wɔɔ Zuuba Woso kan a Krista kɪ y'a so durnya cirbəə b'ɔ keere. A cirbəə bum dɔɔraa k'a nyare ba ɔ nɔ ɔ.»

¹⁶ Gooogusinno buhura a yaa si ro ko η ni Woso taa ro woo, ηn'i nyuntare a cirbæduuro ra ro woo kukura ze, ηn'a meer ku tara ma, ηn'a danj o,

¹⁷ ηn'a hure, η o:
«Woo i barka dare ubu m Zuuba Woso panja k'a jire ba o, ubu n ta o, i nyunta o. Bala, ubu i panja gota hunka i i cirbæo cunta.

¹⁸ Tara cinno wuti nomaa m, b'ubu nomaa i bor. Gæno dødokare domum m naa, ubu zibænyino lesinnisorazanno ganwore yure domum m naa, kan wosogoo woo ki, goo ko η ni nyi bare ubu tom no woo ki, goo poorero kan goo gotoo ki. Goo ko η ni durnya zarm no woo zinzere domum m naa.»

¹⁹ Bi je o bi, Wosoce k'a ni arzana o b'a go, *gaaasubabaa daka bi n a hunka Wosoce o b'o. Keere bi, brama nyakuro, leerlo kan bramahænsirero ki, taranyinjere ki lajaa panjazanno ki nyunta o.

12

Lø kan munda gandaa ki

¹ Makra gandaa a hunka brama. Lø m, an wosogure du a ma, mom n'a ganno taa, an monyaa buerehuya ku a mim ma, i o, firgø m.

² A n ni jst m, an ni zee dare a nyoosibare nobusu no o.
³ Makra vanta n a hunka brama. Munda gandaara m bombøeda yoyy... A mim saanhuna, a minno bu, firgø saanhuna n a minno woo ma.

⁴ A mom bi n brama monyaaro zekumbir kaakuro woo deem waa, an a sur tara o. Munda bi n a da lø k'a ni nyi yum bi le o, ko nyi bi bi bo k'a a da ma a mom.

⁵ Lø bi n nyi bi yi yar. A n n'a so tara burø koro haay o kusi-kusi. Bi, n y'a nyi bi busu, n n der m Woso zi a cirbæduu bi jr o.

⁶ Keere bi, lø bi bra si an ta poohoon o. Poohoon bi do Woso bince banka o a to ma, ko n n'a tor o domum tisi zøohura busordi no o.

⁷ Yar nyunta o brama b'o: Misel kan a maleekaro ki yar ba kan munda bi ki. Munda bi kan a maleekaro ki ni yar bam so.

⁸ Bi, Misel kan a maleekaro ki bor η la. Munda kan a maleekaro ki ba bince m brama do y.

⁹ N n munda gota bi bra n n a da tara o. A m m m gusire, n n'a birm minkagoaarazaa gee Sotaana, a le taa k'a hi, a o, jum, a m ni bra bam durnya haay m bi. N y'a bra n n a da tara o kan a maleekaro ki.

¹⁰ Moo n leer panjazaa ma brama, an n'a hure, a o: «Woo Woso bombore domum a ku. Woo Woso panja kan a cirbæo ki domum n a ku, a Krista panja domum a ku. Bala, bo ni mim kam woo danyino ra Woso taa sinuu o kan a gunuu o ki bi, n bi bra n n a da tara o:

¹¹ Bi woo danyino woo bor la sinnyeem bi ma panja m, kan η munnjo kaseti kare ki m. Bala, η ye ηni kaanm a musirbaa m, ηni ye ze ma.

¹² Arzana kan a gooo ki k'a heer nyoo, tara kan higota ki kusi i kan awoo ki. Bala, Sotaana zer awoo zi nomaa n a heer o, bala, a a do a o, a domum n goota hoosi y.»

¹³ Munda bi k'a bi diga a, η y'a bra ηn'a dam bi, a a da a ra, an ni lam lø k'a nyi yi yar bi ra.

¹⁴ Bi, n ceda za huyoo woo ka lø b'o kan wer an ta poohoon o bince ko n y'a ka o, k'an nyunta o ko n n'a tor o b'o dooora kaako kan a kur ki no o, laatø munda bi ma.

¹⁵ Keere bi, munda bi hi bo a re gota am koyaa ho bi m, lø bi je o, k'an a gaa an cenim.

¹⁶ Tara n bor an b'a da lø bi han, an yar o, an koyaa ko munda b'a bo a re bi mom.

¹⁷ Munda bi k'a heer ni busum kan lø bi ki bi, a yar bi le bur kan lø bi yanjo ko η goota ηn'i zum Woso lero o, ηni goota Yeezuu kaseti no o ro woo ki.

¹⁸ A m bi, an goota higota nyintaa bi ra.

13

Høoturmo huyoo

¹ Keere bi, moo høturma yi an wuti an ni bom higota b'o. A minno bu, a mim saanhuna. A minno woo, firgø bu ni η la. A minno woo ra bi, Woso sonsø to n ta η ma.

² Høturma ko moo yi bi, bo a ko o kan bonla ki. A ganno n bo ko o kan *ursi ganno ki, a le n bo ko o kan poozaa ho ki, munda bi n a panja ka o kan a cirbæo ki, le gota ki.

³ A minno woo deem ni yure i o, a sakø n y'a o, k'an ga, b'a sakore maam-maam bi nyim bi nya. Durnya haay n a le bo o, ηni zu a je o.

⁴ N n munda bi da o, bala, a i panja ka høturma b'o, ηn'a da o, η o: «Nka n'a makra bam kan høturma bi ki? Nka y'a da ma, an zoo ba kan ki?»

⁵ N n a da meerbaa ma k'an a le bo a o, k'an Woso sonsɔ wo. N le ka o k'an zi ba mom busi a yaa huya.

⁶ A n a le go, an ni Woso sonsɔ wore an n'a to kan a har bi ki sonsɔ wore, kan goɔɔ ko η ni arzana o ro woɔ ki.

⁷ N le ka o k'an yar ba kan wosogooɔ woɔ ki, k'an bor η la. N panja ka o do y'a honho, ko y'a honho, lemim y'a honho kan tara y'a honho ki burə o.

⁸ Ko durnya goɔɔ haay n a da o kan goɔɔ niηho ko η n η to gorsira ba sinnyeem ko n y'a ze bi misirbaa ci b'o hal durnya siηηida ma ro woɔ ki.

⁹ «Gɔaa k'a le n taa bi k'an a ma!

¹⁰ Ko n y'a cunta ko goaa m ta lombaa o, ta an nawom lombaa o. Ko n y'a cunta ko kargo n goaa ze, kargo n n'a zem. Wosogooɔ tontooɔre wakati m naa kan η surakare ki.»

¹¹ Moo m ya, m hoturma vanta yi, an ni bom tara o. A munno huya, an bo ko o kan sinnyeem munno ki. A n ni meer bare am munda bi ho bi m.

¹² A n ni leekare hoturma bi panja m haay, an ni zi bam leekare hoturma bi mum m. A n a ka durnya kan goɔɔ ko η ni durnya no o ro woɔ ki ni leekare hoturma ko n y'a sako maam-maam, a nyi m n nya bi danj o.

¹³ A i makraro goɔa bam. A a ka se n'a tom brama so an ni zerm tara burə o, goaa haay mum o.

¹⁴ Bra an n'a bam tara burə goɔɔ m kan makraro gotoo ko n yi η ka o k'a ni η ba leekare hoturma bi mum o ro woɔ ki. A a hi durnyazanno woɔ m, a o, ηni hoturma ko n y'a sako kargo m, a nyim n nyoo bi bokore ba.

¹⁵ N panja ka hoturma huya ho b'o k'an meeyaa ka hoturma bi bokore b'o, k'a n'a da ma an meer ba so. Gɔaa haay k'a bir hoturma bi bokore bi danj o bi, k'an a ka ko η ni η zunze.

¹⁶ Hoturma b'i panja bam goɔɔ ma, goɔɔ poorero gee goɔɔ gotoo, arzakazanno gee ηozazanno, soamηηaoozanno gee lonno, an ni gorsira bare η busi wo ma gee η tusə ma.

¹⁷ Gɔaa b'a dam ma an ho hee gee an ho si k'a ba hoturma bi makra m, a to gee a to bi lesarenyi m a me ma y.

¹⁸ Mindore bunce n naa: Bala, goaa k'a hoon ta o k'an lesarenyi ko hoturma bi n ta m bi ji hi. Gɔaa makra m lesarenyi bi m. Lesarenyi bi zorsoddi busordi yaa sordi.

14

Sinnyeem kan goɔɔ ko η bombore yi ro ki

¹ Bi, moo m ya, m dɔga, m sinnyeem bi yi, an jum *Siyon ci bi burə o, goaa tisi-tisi zoro busi a yaa siro ko η y'a to kan a zi to ki gorsira ba η tusə ma ro woɔ ni kan ki.

² Moo leer ma, an a to brama an bo ko o kan higotoɔ susur bunce ki, an bo ko o kan bramahəənsire panjazaa ki. Bi, leer ko moo ma bi, bo a ko o kan konni zenno ko η n'a konni zem no laa leer ki.

³ N n' laa daa lɔre cirbəəduu kan hoomisuro siro woɔ ki, goɔɔgusinno woɔ ki taa. Bi goaa ba o, an b'a dam ma an laa bi do dunda ko goaa tisi-tisi zoro busi a yaa siro ko η bombore yi tara burə o ro woɔ bee y.

⁴ Goɔɔ m, η n a muηηoo zar kan lanno ki y, η n dintim zi ba kan lanno ki y. Zu η nawom ko o kan sinnyeem bi ki bunce haay k'a ni tanj o b'o. N bombore yi goɔɔ bire o, ηni leekare goɔɔ, n ni η ka Woso o kan sinnyeem bi ki o.

⁵ Njaar n nyinta η le o y, bala, koroma ba η gor zi y.

Maleeka kaakoro lemim

⁶ Moo maleeka vanta yi an wer brama yaa o, an ni lemim nyinta k'a nyare ba o bi m, k'a pa da goɔɔ ko η ni tara burə o ro woɔ m, tara y'a honho ki, do y'a honho ki, lemim y'a honho ki, ko y'a honho ki m.

⁷ A n n'a hum leer panjazaa m, a o: «K'a nyi ba Woso m, k'a a le bo o, bala, a dɔɔokare wakati a ku. K'a bo i brama da kan tara ki, higota kan himinyaaro ki bi da o!»

⁸ Maleeka vanta n zu leekarezaa bi je o, an n'a hire, a o: «A a da! A a da! *Babilonni ko goɔa b'a da! A y'a ka tararo haay n a jaandare bonyaabaa diven bi mi!»

⁹ Maleeka kaako ho n zu maleeka huyoo woɔ je o, an n'a hire kan leer panjazaa ki, a o: «Ko goaa hoturma bi bokore bi da o kan a muηηa ki, k'a a makra bi yi a tusə ma gee a wo ma,

¹⁰ a zaa Woso nomaa diven bi mire. A heerbusu diven paan..., diven k'a a to nomaa laaga o bi, a bi mim so. B'a furyure dom se o kan kidibir se ki maleekaroo muηηoo woɔ kan sinnyeem bi ki mum o.

11 N firyire se siɲɲə bi derm doɔraa k'a nyare ba ɔ no ɔ. Bi, gɔɔɔ kɔ η hɔturma bi da ɔ kan a bokore bi ki, ηni ye a to makra ma ro wɔɔ bi menyɔɔ yim sinuu ɔ kan a gunuu ɔ ki y.»

12 Gɔɔɔ kɔ η ni zum Woso lero ɔ, ηni sira ka Yeezuu ɔ ro wɔɔ tontɔɔre domum m naa.

13 Mɔɔ leer ma brama, an n'a hire, a ɔ: naa gorsira ba: «Mimbirenyintazanno m gɔɔɔ kɔ η gunga Zuuba zaa zuure no ɔ ro wɔɔ m dutaa.» «Sent-ɛspri a hi, a ɔ: sira m, kɔ η n a kore menyɔɔ da. Bala, η zibæro muɲɲɔɔ wɔɔ i zure η je ɔ.»

Hɔdare durnya ɔ

14 Mɔɔ m ya, m warkɔ yi fu. Warkɔ bi burɔ ɔ bi, gɔaa ni nyintam, an bɔ kɔ ɔ kan gɔaa nyi ki. Sarma firgɛ n'a mim ma, gore lezaa n'a wɔ ɔ.

15 Bi je ɔ bi, maleeka vanta n bɔ Wosoce ɔ b'ɔ, an a leer busu, an a hi gɔaa k'a ni nyintam warkɔ burɔ ɔ bi m, a ɔ: «I gore bi sa, i hɔ dam, bala, hɔdare domum y'a ku. Bala, hɔ ma tara burɔ ɔ.»

16 Gɔaa k'a ni warkɔ burɔ ɔ bi n a gore bi sa, an a nyɔɔ tara burɔ ɔ, an hɔ k'a ni tara burɔ ɔ bi da.

17 Mɔɔ m ya, m maleeka deem yi, an bɔ Wosoce ɔ arzana ɔ. Guere lezaa n'a wɔ ɔ so.

18 Maleeka vanta n a ya, an bɔ manɲjaa bi bince ɔ. A paɲɲa n bor se ra. A n a leer busu kan paɲɲa ki an a hi maleeka k'a ni gore lezaa bi m, a ɔ: «I gore lezaa bi nyɔɔ, i tara burɔ diven gɔ bi nyi bi no m. Bala, a nyi bi ma.»

19 Maleeka bi n a gore bi sa, an a nyɔɔ tara burɔ ɔ, an tara burɔ diven gɔ nyi bi no m, an a nyɔɔ an a zar Woso nomaa mɔr gɔta ɔ.

20 N n tonto ra mɔr gɔta b'ɔ kɔ bi toore ma. Ma n bɔ an der an b'a dam ma an sisi mom an a sarbir ku, an bra, an yar an a zɔ cilo zɔɔhura buneehɔ ma.

15

Maleeka saanhunarɔ kan kurmæ kɔsirɔ ki

1 Mɔɔ m ya, m makra vanta yi brama gandaa ɔ, a digama sira n ta ɔ. Maleekarɔ saanhunarɔ ni kɔsirɔ saanhuna m a wɔ ɔ. Kɔsirɔ jezanno m, bala, brɔɔ ni Woso heerbusu bi zibæ nyamborle.

2 Mɔɔ m higota hi k'a ni yom peko-peko an bɔ kɔ ɔ kan kristal ki yi, an a war kɔ ma kan se ki. Mɔɔ yi so gɔɔɔ kɔ η bor hɔturma bi ra kan a bokore bi ki, kan a to bi lesarenyi bi ki ra ro wɔɔ n jum higota hi k'a ni yom peko-peko am kristal hɔ bi m bi jur ma, ηn'i Woso konnuro m.

3 N n' laa kɔ Moyiisi, Woso zibænyi a lo bi lore, sinnyεem bi hɔ ki, η ɔ:

«Zuuba Woso paɲɲa k'a jire ba ɔ zaa, ubi zibæro wɔɔ gɔta, ηni muɲɲa paan..., ηn'a ga digama m. Tararo haay cir, ubi n'a bam haay bi turga, sira m so, Zuuba!

4 Nka i bi nyi bare ubi to m, an a le bɔ ɔ? Bala, ubi y'i deem n muɲɲa. Tararo haay zere ηni b'ubi da ɔ. Bala, ubi doɔkare b'a hunka.»

5 Bi je ɔ bi, mɔɔ yi Wosoce kɔ gɔaastababaa kaseti peεace bi n ta ɔ bi n a gɔ brama.

6 Maleeka saanhunarɔ kɔ η ni ta kɔsi saanhuna ro wɔɔ n bɔ Wosoce ɔ b'ɔ. N n huu furo kɔ η ni yom no wɔɔ du a ma, ηni sarma hɔsoaɔrɔ so a ci ɔ.

7 Hɔɔmɔsirɔ sira wɔɔ deem n sarma laaga saanhunarɔ ka maleekarɔ saanhunarɔ wɔɔ ɔ, Woso k'an mɔsir doɔraa k'a nyare ba ɔ bi nomaa ni η hunhan.

8 Siɲɲə n Wosoce bi han, Woso leboɔre kan a paɲɲa gɔta bi ki minto. Bi gɔaa b'a dam ma, an gasɔ Wosoce b'ɔ kɔ kɔsi saanhunarɔ kɔ maleekarɔ saanhunarɔ wɔɔ bor η ni ro wɔɔ n nya y.

16

Laaga saanhunarɔ

1 Mɔɔ leer gɔta ma an a to Wosoce bi zeezi, an n'a hum maleeka saanhunarɔ wɔɔ m, a ɔ: «K'a ta, a Woso nomaa k'a ni laaga saanhunarɔ wɔɔ ɔ ro wɔɔ lo tara burɔ ɔ!»

2 Leεkare maleeka bi n ta, an aa a laaga hɔ bi lo tara burɔ ɔ. Nyim bonyaa k'a ni busum gɔta y'a da gɔɔɔ kɔ η ni hɔturma bi makra m, ηn'a bokore bi dan ɔ ro wɔɔ ɔ.

3 Maleeka hɔya hɔ bi n a laaga hɔ bi lo higota burɔ ɔ. Hi bi n a ba am gɛr ma hɔ bi m. Hɔɔmɔsirɔ kɔ η ni hi bi no ɔ ro wɔɔ n gunga.

4 Maleeka kaako hɔ bi n a laaga hɔ bi lo kɔyaaro ɔ, himinyaaro ki ɔ, ηn'a ba ma.

5 Mɔɔ maleeka k'a so hi ɔ bi leer ma, an n'a hire, a ɔ: «Ubi k'i n ta ɔ, i nyinta ɔ bi, ubi turga. Ubi muɲɲa, bala, ubi i doɔ ka kan turgabaa ki.

6 Kɔ η y'a ka wosogɔɔ ma n bra kan i lesinnɔsorazanno hɔ ki bi, keere bi, ubi ma ka η ɔ kɔ η n'a mi so, naa η y'a ga m.»

7 Mōō ma mannjāa bi n'a hure, a ō: «Sira m, Zuuba Woso panjja k'a jire ba ō zaa, ibi dōdōkarō wōō sira m, bi ŋ turga sō.»

8 Maleeka si hō bi n a laaga hō bi lo wosogure burē ō. N n panjja ka ō k'a sē n gōōō bi.

9 Fɪnfir gandaara n na gōōō wōō ma. N n Woso k'a so kōsūrō nōōn duro ō bi sōnsō wō. N le baa k'a bō a taam, k'a a le bō Woso ō y.

10 Maleeka soor hō bi n a laaga hō bi lo hōturma bi cirbæduu bi ra. A cirbæ buncē bi n a ba monsigē bimm.... Gōōō n'a nēem sōm firyure nō ō.

11 N n arzana Woso bi sōnsō wō, ŋ firyure kan ŋ nyinno wōō kɪ minto, bi ŋ heer n a lōr a zibæ bōnyaarō wōō minto y.

12 Maleeka sōrdi hō bi n a laaga hō bi lo Efrati kō gōta b'ō. Hi bi n gaan k'a zaa to cinno kō ŋ n'a tom dōjɪr ō rō wōō cenle minto.

13 Bi jē ō bi, mōō zinērō yɪ kaakō, ŋnɪ bō kō ō kan ŋōukanno kɪ, ŋnɪ bō munda bi le ō kan hōturma bi le kɪ, ŋōaarlesinnisōrazaa le kɪ.

14 Zinērō wōō duro nɪ hōserlo bare. Ta ŋ nawom durnya haay cinno wōō zi k'a yaa ŋ so kō ma yar k'a nɪ nyuntan ō Woso panjja k'a jire ba ō zaa dōmum gōta hinni ō bi tō ma.

15 «Ba n na: Zē mōō nawōrē, am koor hō bi m. Mimbirenyuntazaa m gōaa k'a nɪ dōrē a huuro ma, a n a zu a ō y, a yaa ta dɪgɪ, a a nyannɪ hunka bi m.»

16 Zinērō wōō cinno wōō so kō ma buncē kō n n'a birm *ebree lemim m Armagedōn b'ō.

17 Maleeka saanhuna hō bi n a laaga hō bi lo hunher nō ō. Leer panjjaazaa n a to cirbæduu bi zeezi Wosocē ō b'ō, an n'a hure, a ō: «A ba an nya!»

18 Keere bi, bramanyakūrō, leerlo kan bramahēsirero kɪ, taranyinjōrē panjjaazaa kɪ nyunta ō. Hō kō gōaa bōr durnya ō, taranyinjōrē naa dō lōō n nyunta ō cɪna y.

19 Kōnō gōta bi n a zē kumbir le kaakō, tararō kōnōrō n wurgō. Woso *Babilōnnɪ gōta bi tō da a nō ō, k'a nōmaa dɪven laaga k'a nɪ hirm bi kunka ma.

20 Kōrō kō hi bur ŋ ma rō wōō haay n nyaam, n n a ya, n n ciro yɪ sō y.

21 Lajaa gandaarō ŋ cilo n a zō busi-busi ma n a tō brama, ŋnɪ b'a da gōōō wōō ra. Gōōō wōō n Woso sōnsō wō, kōsɪ lajaa k'a nyōō bi minto, bala, kōsɪ m, a panjja n ta ō gōta.

17

Jaandər gōta

1 Maleeka saanhunarō wōō delem k'a nɪ laaga saanhunarō wōō n b'a zō, an a hɪ mōō m, a ō:

«Bōr kō m hōnhōrle ninjō kō jaandər gōta bi n'a yim bi hunka ɪ m. Jaandər bi dō, kō gōta k'a nɪ bōrkōrō le ra bi m.

2 Durnya cinno wōō jaan da ma, durnyazannō n a jaandare dɪven mi an ŋ zē.»

3 Espri n gasō mōō ō, maleeka bi n mōō gaa, an ta mōō m pōohōōn ō. Bi, mōō lō yɪ an nɪ nyuntam hōturma piin... ra. Hōturma bi mim saanhuna, a munnō bu. N n Woso sōnsōrō gōrsura ba a mē bi ma.

4 Lō bi n huu piinē wɪsɪ du a ma, kan sarma mōdrō kɪ, jaa tōzannō kɪ, nyēennō kɪ da a ma. Sarma laaga n'a wō ō, hō bōnyaa n a han: a jaandare bi dintim m.

5 Tō k'a jɪ n dō n'a tusē ma: «*Babilōnnɪ gōta, jaandənnō kan durnya hōō bōnyaarō kɪ da.»

6 Bi mōō lō bi yɪ, an wosogōōō ma kan Yeezuu kasetizannō ma kɪ mi, an n'a zere. Kō mōō yɪ bi, mōō n zē kədē.

7 Maleeka bi n a hɪ mōō m, a ō: «Bō minto ibi n zē kədē? Mōō lō bi kan hōturma k'a da ō a minno saanhuna, a munnō bu bi jɪ k'a nyaakōm da bi hure ibi m.

8 Hōturma k'ibi yɪ bi nyunta ō, b'a ba ō dō y. A bōm yaa gōta k'a nō tekka ba ō b'ō an ta nyaanle buncē ō. Bi durnyazannō kō ŋ n tō gōrsura ba mɪsɪrbaa ci b'ō hal durnya sɪŋjɪda ō rō wōō zem kədē hōturma bi yire tō ma. Bala, a nyunta ō biisi, b'a ba ō dō y, b'a y'a bōrē an bōr.

9 Naa ō bi, mimpōnō kan mindōrē kɪ buncē m. Mim saanhunarō wōō le taa k'a hɪ a ō, ciro saanhunarō kō lō bi nɪ nyuntare ŋ burē ō rō wōō m, cinno saanhunarō m sō.

10 Cinno soorlō wōō cirbæ nya, a sōrdi hō bi gōōta an nɪ cirbæ ō, a saanhuna hō bi n bōr cɪna y, bi k'a bi bōr, a bi maasure bare y.

11 Hōturma k'a nyunta ō, b'a ba ō dō bi, a mɪŋjja m cir sinnjyē hō. A nyunta cinno saanhunarō wōō barla, b'a ɪ tam nyaanle buncē ō.

¹² Munno buro k'ubu η yi rɔ wɔɔ, cinno bu kɔ η n cirbæ bu cuna rɔ m. Bi, wakati deem nɔ ɔ, η yirm cirbæ ma ηn'a bi kan hoturma bi ki.

¹³ Cinno buro wɔɔ haay le bi deem: N y'a panja kan a cirbæ ki sam, ηn'i zi bam hoturma bi minto.

¹⁴ N yar bam kan sinnyeem bi ki, bi sinnyeem bi borle η la. Bala, a m zuubarɔ haay Zuuba, cinno Cir: A kan a gɔɔɔ wɔɔ ki borle η la. Gɔɔɔ kɔ n yi η bir, n η nyɔkɔ ɔ, a lesirezanno m.»

¹⁵ Maleeka bi n a ya, an a hi mɔɔ m, a ɔ:

«Hiro k'ubu η yi bunce kɔ jaandɔr bi n ta ɔ bi, do y'a honho m, gɔɔɔ ciiro m, tararo m kan leminno ki m.

¹⁶ Munno buro kan hoturma bi ki k'ubu η yi rɔ wɔɔ, η sɔm lɔ jaandɔr bi m, η ho k'an ta m yɔm ni, ηn'a to digi. N y'a nyasɔre ηn'a sɔ, ηn'a mɔsɔ zar sɛ ɔ.

¹⁷ Bala, Woso hɔɔndare da η heer ɔ, hɔɔndare deem ηn'i zi bam ni: kɔ η n'a cirbæ bi sa ηn'i zi ba m hoturma bi minto, k'an ta an Woso meerbaarɔ wɔɔ kuyire domum ku.

¹⁸ Bi, lɔ k'ubu yi bi, kɔ gɔta k'a a so durnya cinno wɔɔ bi m.»

18

Babilonni dare

¹ Bi je ɔ bi, mɔɔ maleeka vanta yi an a to brama an ni zerm. Panja gɔta an ta m, a gure n tara bɔ a ɔ jilli.

² A n zee da kan panja ki, a ɔ: «A a da, *Babilonni gɔta b'a da. A a ba zinero bunce. A tara b'a ba espri bɔnyaarɔ haay bunce keere. Bennɔ bɔnyaarɔ do haay kɔ η digama sɔra ba ɔ rɔ bunce.

³ Bala, a a jaandare waasi bi diven kinka tararo haay ma. Durnya cinno jaan da ma, durnya terbanno n a ba arzakazanno a hɔnta panja minto.»

⁴ Mɔɔ m ya, m leer vanta ma, an a to brama, an n'a hire, a ɔ: «Mɔɔ gɔɔɔ wɔɔ, k'a bɔ kɔ naa do bire ɔ a mimbɔnyaarɔ wɔɔ yaa zar da a ma, kɔsɔ k'a ni zem la bi yaa a ku.

⁵ Bala, a mimbɔnyaarɔ wɔɔ a sonso kɔ ra an ta an brama ku. Bi, Woso a zibæ bɔnyaarɔ wɔɔ tɔ da a nɔ ɔ.

⁶ K'a ba m sɔ, amba a a ba awɔɔ m bi m. Ho k'a ba awɔɔ m bi, k'a suute gallem huya. Diven k'a tɔ a laaga ɔ an a ka awɔɔ ɔ bi, k'a diven k'a panja le da a ho bi ra gallem huya bi tɔ nɔ.

⁷ K'a honhorle kan kɔsɔ ki k'a ka a muja ɔ tokama kan gɔere ki m bi ka ɔ maam sɔ. A y'a hire a muja m, a ɔ: Nyunta mɔɔ nawɔre m cirbæ nɔ ɔ naa ɔ, zoro bɛɛ m mɔɔ ni y, mɔɔ bi zeheerzar dare y.

⁸ Bi y'a ka, kɔsɔ kɔ n yi η banka awɔɔ minto bi zem hindeem ɔ, an b'awɔɔ ze: ze, zeheerzar, nɔ ki. Sɛ n n'a bum. Bala, Zuuba Woso k'a n'a dɔdɔ kam bi, panja gotazaa m.»

⁹ Durnya cinno wɔɔ kɔ η jaan da ma kan a hɔɔ muja wɔɔ ki rɔ wɔɔ baa dare, η y'a wonworɔn ɔ kɔ η bɔr ηn'i sɛ k'a n'a bum bi sinjɔ bi yɔm.

¹⁰ N junum laatu, a honhorle bi nyibæ minto. N y'a hire, η ɔ: «Waay... waay... Babilonni tara gɔta ra, Babilonni gɔta k'a panja n ta ɔ! Wakati deem taan... ubi honhorle bɔ ra?»

¹¹ Bi durnya terbanno wɔɔ i baa dam sɔ ηn'a zenyi da ɔ, kɔ gɔsɔ bɔr η mɔdɔ wɔɔ sim do bi minto.

¹² Sarma kan wanzur ki, jaa tɔzanno kan nyɛɛnno ki, pɛɛrarɔ kɔ η yi η ba pannu muja wɔɔ furo m kan pɛɛrarɔ muja wɔɔ piinoo ki, sɔa ki, gɔ muja k'a ji n ta ɔ k'a yure wer n ta ɔ kan mɔdɔ do haay kɔ n y'a ba yibɔr sɔ m nɔ wɔɔ ki, gɔrɔ muja wɔɔ, zaan kan pɔyaa mɔdɔ ki, jaa muja wɔɔ mɔdɔ n nɔ wɔɔ ki.

¹³ Kanel kan dɔrɔ ki, tidɔɔr, miir kan tidɔɔr nyisi ki, diven, nyɔɔ, nyisi kan ble ki, dono kan seero ki, sisiro kan terkɔrɔ ki, lonno kan gɔɔɔ kɔ η yi η gor yar ɔ rɔ ki.

¹⁴ Maleeka bi n a ya, a ɔ: «Mɔdɔ muja wɔɔ k'ubu ηsa k'i yi rɔ wɔɔ nyaam ubi leɛ. Ubi arzaka bi haay kan ubi ho muja bi ki a zar, b'ubu bi i yare, i η yi fuga y!»

¹⁵ Terbanno k'a η ba arzakazanno terbare naa do je ɔ rɔ wɔɔ i junum laatu a firyure nyibæ minto. N baa dare ηn'i zenyi da ɔ,

¹⁶ η ɔ: «Waay... waay..., bɔ honhorle i kɔ gɔta yi! A pannu muja huu da a ra, kan pɛɛrarɔ piinoo muja wɔɔ ki, sarma mɔdɔ n a bɔ muja, jaa tɔzanno ki, nyɛɛnno ki!

¹⁷ Wakati deem taan... ubi honhorle bɔ, k'ubu arzaka haay n a zar!»

Kɔlɔsɔ gɔtɔɔ kɔnno haay, gɔɔɔ haay kɔ η ni zi bam higota burɔ ɔ bi zeezi, kan gɔɔɔ kɔ η ni zi bam kɔlɔsɔ gɔtɔɔ burɔ ɔ ki, kan gɔɔɔ kɔ η n'a leho yɔm higota zibæ minto rɔ wɔɔ ki jum laatu,

18 ʒn'ɪ zee dare a se siɲɲə kɔ ɲ y'a yɪ bɪ minto: «Kɔ kara ɪ nyɪnta an kɔ gɔta naa do ku?»

19 N taapuɔ gɔr, ʒn'a lore a mim la, ʒn'ɪ baa dare, ʒn'ɪ zenyi daɲ ɔ, ɲ ɔ: «Waay... waay..., bɔ hɔnhɔrle ɪ kɔ gɔta yɪ! A arzaka minto y'a ka higɔta kɔɔlɔɔ zannɔ a ba arzakarannɔ haay. Wakati deem taan... nɔ ɔ a a do hɔ haay ma!»

20 Brama, ɪ heer nyɔɔ a dare minto! K'a heer nyɔɔ wosogɔɔ, kristazibɔezannɔ kan wosolesinnɪsorazannɔ kɪ! Bala, Woso a dɔdɔ ka, k'a zibɔɔ bɔnyaa ba awɔɔ m bɪ minto.

21 Maleɛka paɲɲazaa deem jaa busu an bɔ kɔ ɔ kan jɛnlajaa gɔta kɪ, an a nyɔɔ an a da higɔta ɔ, an n'a hure, a ɔ: «Kɔ gɔta Babilɔnnɪ bɪ busu n nawɔre n n a da nɔɪnaaɔ kan paɲɲa kɪ, bɪ n b'a yare, n a yɪ fɪga y.

22 N b'a yare, n n kɔnnɪzenno, kan hɔzenno kɪ leer ma ɪbɪ zi y. Hirhenno kan huurehenno kɪ leer b'a yare, an bɔ ɪbɪ zi y. N b'a yare n n zibɔɔsɪzaa yɪ ɪbɪ zi y. N b'a yare n n jaalɔre nyi ma ɪbɪ zi y.

23 Fiture lɛɛgure b'a yare an yɔ ɪbɪ zi fɪga y. N b'a yare n n lɔdaa kan a zim kɪ leer ma ɪbɪ zi y. ɪbɪ terbɛnno wɔɔ ɪ nyɪnta terbɛnno paɲɲazannɔ durnya naa nɔ ɔ, bɪ kan ɪbɪ ɲaaar zibɔɔro wɔɔ kɪ, ɪbɪ bra ba gɔɔɔ wɔɔ m haay.»

24 Babilɔnnɪ fɪr yɪ, bala, n wosolesinnɪsorazannɔ ma kan wosogɔɔɔ kɪ ma, kan gɔɔɔ haay kɔ n yɪ ɲ zɪnze tara burɔ ɔ ma rɔ wɔɔ kɪ ma yɪ tara naa do nɔ ɔ.

19

Babilɔnnɪ dare bɔr heernyɔɔ m arzana ɔ

1 Bɪ jɛ ɔ bɪ, mɔɔ gɔaa cir gɔta leer paɲɲazaa ma brama ɔ, an n'a hure, a ɔ: «K'a Woso da ɔ! Bɔmbɔre, kan cirbɔɔ kɪ, paɲɲa gɔta kɪ bɪ, wɔɔ Woso hɔɔ m.

2 A dɔdɔkarɛrɔ mɲɲa, ʒnɪ turga. Bala, a jaandɔr gɔta bɪ dɔdɔ ka, k'a gɔɔɔ zar gɔta tara burɔ ɔ a jaandare bɪ minto, n bɪ dɔdɔ ka. Woso hɔnhɔrle ka ɔ an a zibɔɔnyɪnɔ k'a ɲ zɪnze rɔ wɔɔ zim bɔ ma.»

3 N n a ya, ʒn'a hɪ, ɲ ɔ: «K'a Woso da ɔ! Bɪ kɔ gɔta bɪ se siɲɲə bam bɪr derm dɔɔraa k'a nyare ba ɔ nɔ ɔ.»

4 Bɪ, gɔɔɔgusinnɔ buhɪra a yaa si rɔ wɔɔ kan hɔɔmɪsɪrɔ siro wɔɔ kɪ kukurɔ zɛ ʒnɪ Woso k'a nɪ nyɪntare cirbɔɔdu ra bɪ da ɔ, ʒn'a hure, ɲ ɔ: «*Amina, Aleluya!»*

Sinnyɛm losare cibsa hɔbɪre

5 Leer n a to cirbɔɔdu bɪ ra, an n'a hure, a ɔ: «Awɔɔ haay k'an Woso zibɔɔnyɪnɔ, awɔɔ k'a nɪ nyɪ bam nɪ, gɔɔɔ poorero kan gɔɔɔ gɔɔɔ kɪ, k'a wɔɔ Woso bɪ da ɔ!»

6 Mɔɔ m ya, m a ma ɪ ɔ, gɔaa cir gɔta leer m, ɪ ɔ, higɔta surle m, ɪ ɔ, bramahɔɛnsire paɲɲazaa leer m. N n'a hure, ɲ ɔ: «K'a Woso da ɔ! Bala, Zuuba, wɔɔ Woso paɲɲa k'a jire ba ɔ b'a cirbɔɔ hunka.

7 ɔ heer nyɔɔ k'ɔ sanɲa ba, k'ɔ ɔ lɛ bɔ ɔ, bala, sinnyɛm bɪ losare cibsa m. A lɔ b'a banka,

8 ɲ zaa ka ɔ k'an huu fu k'a nɪ yɔm bɪ du a ma, a fu n ta ɔ.» Bala, huu fu bɪ, wosogɔɔɔ wɔɔ zibɔɔ mɲɲɔɔ m.

9 Maleɛka deem n a hɪ mɔɔ m, a ɔ: A gɔrsɪra ba! Mimbirenyɪntazannɔ m gɔɔɔ kɔ ɲ yɪ ɲ bir sinnyɛm losare hɔbɪre ma rɔ wɔɔ m.

A n a ya, an a hɪ mɔɔ m, a ɔ: Woso mɲɲa leminno m.

10 Mɔɔ n kukurɔ zɛ a taa kɔ m a da ɔ, an a hɪ mɔɔ m, a ɔ:

I b'a ka ɪ naa ba y. I zibɔɔkɔɔn m mɔɔ m, ɪbɪ kan ɪ danyɪnɔ kɔ ɲ nɪ sɪra zi bam Yeezuu zuure nɔ ɔ rɔ wɔɔ kɪ. Woso ɪbɪ ɪ ga m, ɪ da ɔ, bala, Yeezuu kasetɪ bɪ nɪ wosolesinnɪsorazannɔ wɔɔ hɔɔn gum.

Gɔaa k'a da sisi fu ɔ

11 Kɛre bɪ, mɔɔ brama yɪ an a gɔ: sisi fu n bɔ, gɔaa k'a da ɔ bɪ to m, gɔaa paan... srazaa, dɔdɔ an n'a kam, an nɪ zoo bam kan tɪrgabaa kɪ.

12 A mɲyaa bɪ, bɔ a kɔ ɔ kan sewurɔ kɪ. A mim la bɪ, cinno firgɔro gɔta ta ma, n n to k'a deem y'a dɔ bɪ ba a mɛ ma.

13 A n huu gɔta kɔ n y'a gɔrmɪ ma ɔ du a ma b'a to m: <Woso lemin>.

14 Brama yarbɛnno n da sisi furo ɔ, ʒnɪ huu furo kɔ ɲ fu n ta ɔ rɔ du a ma, ʒn'ɪ zure a jɛ ɔ.

15 Kargɔ lezaa nɪ bɔre a lɛ ɔ k'a tararɔ zɛ m. A y'a sore ɲ ɔ kɔsɪ-kɔsɪ, b'a Woso k'a paɲɲa jire ba ɔ bɪ nɔmaa gɔta lom tara burɔ gɔɔɔ ra.

16 A huu gɔta burɔ kan a ganda burɔ kɪ ma, n tɔ gɔrsɪra ba ɲ ma nɔɪnaaɔ: <Cinno wɔɔ Cir, zuubarɔ wɔɔ Zuuba>.

* 19:4 19.4 <Aleluya> a lɛ taa k'a hɪ, a ɔ: <K'a Woso da ɔ!>.

¹⁷ Mɔɔ maleɛka deem yi, an ni junum wosogure no ɔ. A n zee da kan panɲa ki benno ko η ni werm brama yaa ɔ ro wɔɔ m, a ɔ: «K'a bɔr, a a ze ko ra hɔbire gɔta ko Woso a ka awoɔ ɔ bi to ma.

¹⁸ K'a bɔr a cinno mesim so, kan yarbɛnno lɛzanno mesim ki, panɲazanno mesim ki, k'a sisiro sim so kan gɔɔɔ ko η ni dare η ɔ ro wɔɔ mesim ki. K'a gɔɔɔ haay mesim so, lonno mesim kan soamɲɲaɔzanno mesim ki, gɔɔɔ gɔɔɔ kan gɔɔɔ poorero mesim ki.»

¹⁹ Bi, mɔɔ hɔturma bi yi, tararɔ cinno kan a yarbɛnno ki n a ze ko ra k'a yar ba kan gɔaa k'a da sisi b'ɔ bi ki, a yarbɛnno ki.

²⁰ N hɔturma bi nyaso kan hɔdɔrɛɲɔaarzaa bi ki. A i hoserlo ba hɔturma bi mum ɔ bi. A i hoserlo ba an bra ba gɔɔɔ ko η hɔturma bi makra yi, ηn'a bɔkɔre bi dan ɔ ro wɔɔ m. N yi η hɲya haay zar se haare gɔta ko kidibir se ni biɲ ɔ b'ɔ hɲya haay mɛsɪr.

²¹ Kargɔ k'a ni bɔm gɔaa k'a da sisi ɔ bi le ɔ bi bɔ i gɔota ro wɔɔ zinze, benno haay ni η sinno bi, an η ka.

20

Dɔɔraa tisi cirbɛə bire

¹ Bi je ɔ bi, mɔɔ maleɛka deem yi an a to brama an ni zerm. A n ni yaa gandaa k'a no tekka ba ɔ bi le nyi m, kan banɲa gandaa ki a wɔ ɔ.

² A munda gɔta bi nyaso, mum gusire bi, n n'a birm minkagoaarazaa gee Sɔtaana bi, a le taa k'a hi, a ɔ, jum bi, an a sur dɔɔraa tisi minto.

³ A n a nyɔɔ an a da yaa gandaa k'a no tekka ba ɔ b'ɔ, an a le bi ta, an a nyi da ɔ, an a naaso, k'a b'a da ma dɔntɔ, an bra ba tararɔ wɔɔ ni y, ko dɔɔraa tisi bi n ta an a ku. Bi je ɔ bi, a a ga m, ko n n wɔ saa ma domum poore minto.

⁴ Bi je ɔ bi, mɔɔ cirbɛəduuro yi. Gɔɔɔ ko η ni nyɪntare η la ro wɔɔ, n panɲa ka η ɔ ko η ni gɔɔɔ dɔdɔ ka. Mɔɔ gɔɔɔ ko n yi η mim gongɔ ma Yeezuu kaseti kare kan Woso lemim ki minto ro wɔɔ nyiro yi so, kan gɔɔɔ ko η n hɔturma bi gee a bɔkɔre bi ki da ɔ, bi η n makra yi a tusɛ ma gee a wɔ ki ma ro wɔɔ nyiro ki so. N y'a mum bɔ ɔ, ηni bi cirbɛə bi dɔɔraa tisi no ɔ kan Krista ki.

⁵ Gɛəno gɔsɪnno wɔɔ b'a bɔre ηni bɔr mɛsɪrbaa no ɔ ko dɔɔraa tisi bi n a ku y. Lɛekare mumbɔre m bi.

⁶ Gɔɔɔ ko η ni lɛekare mumbɔre bi no ɔ ro wɔɔ, mimbirenyɪntazanno m, wosogɔɔ m so. Ze hɲya hɔ bi panɲa ba η zi y. N nyɪntam Woso kan Krista ki mannɔbɛnno. N cirbɛə bim kan ki dɔɔraa tisi bi no ɔ.

Sɔtaana dare

⁷ Kɔ dɔɔraa tisi b'a ku, n Sɔtaana bɔre a duɲi ɔ b'ɔ.

⁸ Bi, a tare an aa bra ba tararɔ ko η ni durnya gorga siro wɔɔ ɔ ro wɔɔ m, Gɔg kan Magɔg ki m. A yi η som ko ma yar bi bare minto. N le gɔtabaa do m higota nyɪntaayaa m.

⁹ Ba η y'a kɔrgu durnya burɔ ɔ jilli, ηni bir wosogɔɔ wɔɔ bɪnce bi ma kan ko ko Woso a ηɔa bi ki ma na. Bi, se a to brama, an η bi.

¹⁰ Bi, minkagoaarazaa k'a ni bra bare η ni bi, n y'a nyɔɔ, n n a da se haare ko kidibir se ni biɲ ɔ b'ɔ, hɔturma bi kan hɔdɔrɛɲɔaarzaa bi ki zi. N fir yum b'ɔ gɔta sinuu ɔ kan a gunuu ɔ ki, dɔɔraa k'a nyare ba ɔ no ɔ.

Dɔdɔkare

¹¹ Bi je ɔ bi, mɔɔ cirbɛəduu gɔta yi fu, a zaa ni nyɪntam la. Brama kan tara ki n nyaam a lee fiɲgaa.

¹² Mɔɔ gɛəno yi so, gɔɔɔ gɔɔɔ kan gɔɔɔ poorero ki, ηn'i junum cirbɛəduu bi le ɔ. N n ciro gongɔ, n n a ya, n ni ci vanta ɔ: mɛsɪrbaa ci bi. N n gɛəno wɔɔ dɔdɔ yar an a gaku ɔ ba kan η zibɛəro ki, amba n y'a gɔrsɪra ba ciro wɔɔ no ɔ bi m.

¹³ Higota, ze kan gɛənokɔ ki a gɛəno bɔ a re. N gɔaa biyɛə dɔdɔ ka an a gaku ɔ ba kan a zibɛə ki.

¹⁴ Keere bi, n ze kan gɛənokɔ ki nyɔɔta n ni η da se haare b'ɔ. Se haare bi do m ze hɲya hɔ bi.

¹⁵ Gɔaa ko n n'a to yi mɛsɪrbaa ci b'ɔ bi, bi n y'a nyɔɔta, n n a da se haare b'ɔ.

21

Brama daa kan tara daa ki

¹ Bi je ɔ bi, mɔɔ brama daa yi kan tara daa ki. Bala, lɛekare brama bi kan lɛekare tara bi ki nyaam, bi higota bi ba ɔ do y.

² Moo ko munja bi yi, Zerizalem daa bi. Moo yi, an a to brama Woso zi an ni zerm. A n a banka am lo daa k'a gar ba a zim minto bi ho bi m.

³ Moo leer panjazaa ma an a to cirbaeudu bi zeezi, an n'a hure, a u: «Ba Woso a har cinta gooo bireyaa u na. A gootam kan n ki. N nyuntare a gooo, a munja n nyunta n Woso, an bir kan n ki.

⁴ A yi n nyifeer do haay gongom ma. Ze bi nyuntan u do y. Heerzar bi nyuntan u do kan zee ki, fir ki y. Bala, durnya gusire bi cem.»

⁵ Bo n ni nyuntam cirbaeudu ra bi n a hi, a u: «Keeere naa ho haay daaroo moo n ni n bam.» A n a ya, an a hi, a u:

«A gorsira ba: Meerbaa paan...ro m nawonno, n a ga m, n n si sira m so.»

⁶ A n a ya, an a hi moo m, a u:

«Ho haay nya. Moo m leekarezaa, moo m jezaa. Moo n'a sihnida, moo n'a nyare. Gooa ko musu n'a zere, moo musirbaa himinyaa hi kan u, an a mi vam.

⁷ Damazaa bi ganwore naa do yum, moo nyuntare a Woso, a m nyunta moo nyi.

⁸ Ku nyibaezanno woo ni, sirakarewarzanno woo, dintinzanno woo, garzenno woo, jaandanno, nysizanno woo, gooo ko n ni wosoro bawonno dan u ro woo kan njoarzanno woo ki haay, n hojirleho i se haare kan kidibir se ki no u. Ze huya ho bi m bi.»

Zerizalem daa

⁹ Maleeka saanhunaro ko n ni laaga saanhunaro ko kosi jezanno saanhunaro woo a hunhan ro woo deem bor, an b'a hi moo m, a u:

«Bor ko m lodaa k'a m sinnyeem bi lo bi hunka i m.»

¹⁰ Sent-Espri n zer moo ra, maleeka bi n moo gaa an ta moo m ci gandaa k'a ni mim u niis... b'u, an ko munja Zerizalem, k'a a to Woso zi brama an ni zerm bi hunka moo m.

¹¹ A n ni yom Woso munja leboore no u. A yore bi ho ko u kan jaa tozaa yore ki, an ni yore i u jaa ko n n'a birm zaspi bi m.

¹² A pahnjo bi nyunta jinto brama, a dau n ta u. A lero buerehuya. Maleeka buerehuyoo ni dore n ma. N n Israyel paryaa buerehuyoo woo to bumba celero buerehuyoo woo ma.

¹³ Dojur u cele kaako, meer u cele kaako, jisadopaasi ma cele kaako bisidopaasi ma cele kaako.

¹⁴ Ku bi pahnjo bi jur jaa buerehuya, n sinnyeem bi zibaezanno buerehuyoo woo to gorsira bumba jaaroo woo ma.

¹⁵ Maleeka k'a ni meer bam kan moo ki bi ni makra ba ho m a wo u, sarma benkem, k'a ko bi kan a celero, a pahnjoro ki makra ba m.

¹⁶ Kono bi pahnjo bi gorga si, b'a jintobaa kan a he ki hodeem. Maleeka bi ko bi makra ba a benkem bi m. A jintobaa bi cilometir tisi huya kan a zochura ki. A he kan a jintobaa buru ki hodeem so.

¹⁷ Maleeka bi n pahnjo bi makra ba. A jintobaa buru bi metir busaanhuna a yaa huya. Makra bi ba a u gooo makra bare m.

¹⁸ Pahnjo bi do n y'a u jaa ko n n'a birm zaspi bi m. Ku bi munja do n y'a u sarma paan... m, an ni yore i u jaa peko-pekoda firr... m.

¹⁹ Kono bi pahnjo bi jur banka n y'a u *jaa tozaa do haay m. A jur bi leekare jaa bi, zaspi m, a huya ho bi, safur, a kaako ho bi, agati, a si ho bi, emerodi,

²⁰ a soor ho bi, oniksi, a sordi ho bi, sardoanni, a saanhuna ho bi, krizoliti, a sinnyo ho bi, beril, a neeho ho bi, topaazi, a bu ho bi, krizopraazi, a buereedeem ho bi, turkoazai, a buerehuya ho bi, ametisti m.

²¹ Cele buerehuya ro woo nyeenyaa buerehuyoo m. Cele biyoo bi ba n y'a u nyeenyaa deem m. Ku bi bire ma bi, sarma n y'a wota ra, an ni yore am jaa peko-pekoda ho bi m.

²² Moo n Wosoce yi ko bi do no u fuga y, bala, a Wosoce bi m Zuuba Woso k'a panja jire ba u bi m, kan sinnyeem bi ki m.

²³ Ku bi bir a kam wosogure ma, a bir a kam mom gure ma so ko n ni lee gu a ni y. Bala, Woso leboore bi ni gunj u, a sinnyeem bi m fitre.

²⁴ Tararo tare a leegure bi no u, durnya cinno zere a arzakaroo m.

²⁵ N bi ko bi celero woo tintam sinuu u fuga y, bunce bi do u gunuu bi nyuntan u do y.

²⁶ N zem tararo arzaka m kan a daore ki m ko b'u.

²⁷ Bi dintim si bi gasom ko bi do u y. Goo ko n ni dintim zi bam kan njoar ki ro woo bi gason u so y. Goo ko n ni yi n to gorsira ba sinnyeem bi musirbaa ci u ro woo, broo bala n ni gason u bala.

22

1 Maleeka b'a ya, an mısırbaa koyaa hi hunka mɔɔ m, an nı yom am jaa kristal hɔ bi m, an nı bɔm Woso cirbæduu kan sinnıyem bi ki buncɛ ɔ.

2 Hi bi nı bram kɔ bi bire ɔ. Koyaa bi gəm biyæ ra bi, mısırbaa gɔ nı b'ɔ, an nı nıy dam galle m buerehıya dɔɔraa deem nɔ ɔ. Mom biyæ, a ı nıy dam. A læ bi, yaaba nıyı m tararɔ minto.

3 Ler kɔst bɔre bi nyuntan ɔ dɔ y.

Woso kan sinnıyem bi ki cirbæduu nyuntam kɔ b'ɔ, a zibænyıno y'a dan ɔ.

4 N y'a meer yıre, bi, a tɔ nyuntare ı tusæ ma.

5 Gunuu bi nyuntan ɔ dɔ y. Gost b'a kam fıture lægure ma gæe woso gure ma dɔ y. Bala, Zuuba Woso y'a lægure kergure ı la. Bi ı cirbæ bım dɔɔraa k'a nyare ba ɔ nɔ ɔ.

Yeezuu a bɔ an nı zere

6 Maleeka bi n a ya, an a hı mɔɔ m, a ɔ:

«Meerbaarɔ paan...rɔ n'awɔɔ m, n a ga m, n ı si sira m sɔ. Woso k'a m Zuuba, k'a n'a lesinnısorazanno hɔɔn gum Sent-Espri m bi, a maleeka nyɔɔ k'an hɔ k'a nı zere an a zɔ bi hunka a zibænyıno m.»

7 Yeezuu a hı, a ɔ: «Mɔɔ zem dıtaa. Mimbirenyuntazaa m goaa k'a nı ci naa do meerbaarɔ kɔ ı nı Woso hɔɔnhɔ hunkam sim an nı zun ɔ bi m.»

8 Mɔɔ munja Zaan hɔɔ nɔɔn duro ma, m ı yı sɔ. Kɔ mɔɔ hɔɔ nɔɔn duro ma, m ı yı sɔ bi, mɔɔ kukuræ ze maleeka k'an ı hunka mɔɔ m bi taa.

9 Maleeka bi n a hı mɔɔ m, a ɔ:

«I b'a ka ı naa ba y. I zibækɔɔn n mɔɔ m kan ıbu danyıno wosolesinnısorazanno kan gɔɔɔ kɔ ı nı ci naa do meerbaarɔ sim ın'ı zun ɔ rɔ wɔɔ ki. Woso ıbu ı ga m ı da ɔ.»

10 A n a ya, an a hı mɔɔ m, a ɔ:

«I bi ci naa do wosolesinnıSORA meerbaarɔ tɔ ı nɔ ɔ y, bala, dɔmum b'a zɔ.

11 Kɔ goaa bonyaa n gɔɔta an bır a bonyaa bam, kɔ dintınzaa n gɔɔta, an bır a dintım zi bam. Kɔ sırazaa n gɔɔta an bır a sıra ra, kɔ goaa munja n bır a munjabaa dam la.»

12 «K'a tɔr ka, mɔɔ zem dıtaa. Bi, mɔɔ ı zere m ganwɔre m, m n'a kam goaa biyæ ɔ, amba a a ga a zibæ m.

13 Mɔɔ m Alfa, mɔɔ m Omega. Mɔɔ m lækarezaa, mɔɔ m jezaa. Mɔɔ n'a sıııııda, mɔɔ n'a nyare.»

14 Mimbirenyuntazanno m gɔɔɔ kɔ ı n'a huuro sɔrgɔm k'a b'a da ma a zaa yı, a mısırbaa gɔ bi nıy bi, k'a b'a da ma, a gasɔ kɔ b'ɔ a celerɔ rɔ wɔɔ m.

15 Bi jino, wɔkunno kan jaandønno ki, gerzenno kan wosoro ba a wɔ m nɔ daɔrezanno wɔɔ ki, kan goaa k'a ısaar ısa gæe an n'a zi bam bi ki, brɔɔ haay gɔɔtam garga ra.

16 «Mɔɔ munja, Yeezuu, m maleeka bi nyɔɔ mɔɔ ɔ k'an bi kasetı naa do ka mɔɔ gɔɔɔ sokumarɔ wɔɔ ɔ. David yanja m mɔɔ m. Dɔgta Monyaa k'a nı yom bi m mɔɔ m.»

17 Sent-Espri kan lɔdaa bi ki y'a hıre, ı ɔ: «Bor!»

Kɔ goaa k'a n'a mam bi na hı, a ɔ: «Bor!» Kɔ goaa kɔ mısı n'a zem bi n bɔr!

Kɔ goaa k'a le n taa mısırbaa hi ma bi n a yı vam!

Nyare

18 Mɔɔ munja Zaan, awɔɔ haay k'a n'a tɔr kam wosolesinnıSORA meerbaarɔ nɔɔn duro ma ci naa do nɔ ɔ bi n'a hıre awɔɔ m, mɔɔ ɔ: Kɔ goaa hɔ zu hɔ kɔ Woso a hı bi ra, Woso kɔsıro kɔ n yı ı gaa da ci naa do nɔ ɔ rɔ wɔɔ zure a zaa m la.

19 Bi kɔ goaa hɔ bɔ hɔ kɔ Woso a hı ci naa do nɔ ɔ b'ɔ, Woso mısırbaa gɔ bi, kan kɔ munja kɔ n yı ı hunka ci naa do ɔ ki bi, hɔjırlı k'a zaa n n'a yım bi yom nı.

20 Goaa k'a nı naa haay kasetı kam bi n'a hıre, a ɔ: «Denter m, Mɔɔ zem dıtaa.»

Amina, Zuuba Yeezuu, bɔr!

21 Kɔ Zuuba Yeezuu barka n nyınta awɔɔ haay mim ɔ.